

Hemelsche Verborgenheden

Band II

Hemelsche Verborgenheden

(Arcana Coelestia)

In de Heilige Schrift of het Woord des Heeren

Onthuld

Hier vooreerst die in Genesis

alsmede de wonderlijke dingen, gezien in de wereld der geesten
en in den hemel der engelen

door

Emanuel Swedenborg

EERSTE NEDERLANDSCHE VERTALING DER ARCANA
COELESTIA QUAE IN SCRIPTURA SACRA SEU VERBO DOMINI
SUNT, DETECTA. UNA CUM MIRABILIBUS QUAE VISA SUNT IN
MUNDO SPIRITUUM ET IN COELO ANGELORUM..

BAND II

Vertaling (1927) in opdracht van het Swedenborg Genootschap.

MATTHEÛS 6: 33.

*Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne Gerechtigheid,
en alle dingen zullen u toegeworpen worden.*

Colofon

Swedenborg Bibliotheek ©2017

Genesis

Tiende hoofdstuk

De Oudste Kerk, welke Mensch of Adam genoemd werd.

III4. *De Engelen en geesten, of de menschen na den dood, kunnen allen die zij in de wereld gekend en van wie zij gehoord hebben, wien zij ook maar verlangen, ontmoeten, hen als tegenwoordig zien en met hen spreken, wanneer de Heer het toestaat; en wat wonderlijk is, zij verschijnen op hetzelfde oogenblik en zijn ten volle tegenwoordig. Aldus mogen zij niet alleen met vrienden spreken, die elkander meestal aantreffen, maar ook met hen, die zij achtten en eerden. Door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid was het mij vergund, niet alleen te spreken met hen, die ik gekend had toen zij in het lichaam leefden, maar ook met hen, die in het Woord boven de anderen in roem uitblinken; voorts ook met hen, die van de Oudste Kerk waren, van die Kerk, welke Mensch of Adam wordt genoemd, alsmede met eenigen, die tot de Kerken na haar behoorden, en zulks opdat ik weten zou, dat onder de namen in de eerste hoofdstukken van Genesis alleen Kerken werden verstaan, en voorts opdat ik weten zou, van welken aard de menschen der Kerken toentertijd waren; hetgeen nu volgt, is dus dat, wat mij van de Oudste Kerken is te weten gegeven.*

III5. *Zij, die van de Oudste Kerk, Mensch of Adam genoemd, waren, en hemelsche menschen waren, bevinden zich heel hoog boven het hoofd, en wonen daar te zamen in de opperste gelukzaligheid. Zij zeiden, dat zelden anderen tot hen komen, slechts af en toe eenigen van elders, en wel, naar zij zeggen, uit het heelal; en dat, wanneer zij zoo hoog boven het hoofd zijn, dit niet komt omdat zij hoogmoedig van aard zijn, maar opdat zij diegenen, die zich daar bevinden, leiden.*

III6. *Mij werden de woningen getoond van hen, die tot het tweede en derde nageslacht dezer Oudste Kerk behoorden; deze woningen zijn prachtig, over een groote lengte uitgestrekt, van schoone purperroode en blauwe kleurschakeeringen; want de Engelen hebben de allerprachtigste woningen, zoodat zij nooit beschreven kunnen worden; ik heb ze vaak gezien; zij verschijnen zoo tastbaar voor hunne oogen, dat er niets is, wat tastbaarder verschijnen kan. Maar vanwaar zulke tastbare verschijningen komen, daarover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gesproken worden. Zij leven in een lichtsfeer, welke, om zoo te zeggen, den glans van paarden heeft, en soms de schittering van*

diamanten; want er zijn in het andere leven wonderlijke sferen van een ontelbare verscheidenheid; zij, die meenen, dat dergelijke dingen daar niet kunnen bestaan, en nog onbegrensd veel dingen meer, meer dan ooit in iemands voorstelling konden en kunnen opkomen, dwalen zeer. Weliswaar zijn het uitbeeldingen, zooals de Profeten soms zagen, maar nochtans zijn zij zoo werkelijk, dat zij, die in het andere leven zijn, deze dingen voor werkelijk houden, en dat, wat in de wereld is, vergelijkenderwijs voor onwerkelijk houden.

III7. Zij leven in het hoogste licht; het licht der wereld kan met het licht, waarin zij leven, nauwelijks worden vergeleken. Dit licht werd mij getoond door middel van een vlamig licht, dat als het ware voor mijne oogen neerviel, en zij die van de Oudste Kerk waren, zeiden, dat hun licht van dien aard was en nog sterker.

III8. Er werd mij door een zekeren invloed, dien ik niet beschrijven kan, te verstaan gegeven, van welken aard hun spreken was tijdens hun leven in de wereld. Hun spraak was niet gearticuleerd zooals de spraak der woorden van onzen tijd, maar stil; zij geschiedde niet door de uiterlijke ademhaling, maar door een innerlijke. Mij werd het ook gegeven waar te nemen, van welken aard hun innerlijke ademhaling was, namelijk dat zij van den navel naar het hart ging en aldus door de lippen, geluidloos, en dat zij niet langs den uiterlijken weg in het oor van den ander drong, en tegen iets sloeg dat het trommelvel wordt genoemd, maar langs een zekeren weg binnen in den mond, en wel daar door iets heen, dat heden ten dage de Eustachiaansche buis wordt genoemd. En het werd mij aangetoond, dat zij door deze wijze van spreken de gevoelens van hun gemoed en de voorstellingen van hun denken veel vollediger konden uitdrukken, dan ooit geschieden kan door gearticuleerde klanken of luide woorden, welke eveneens door de ademhaling, maar dan door een uiterlijke, worden geregeld; want er is niets in eenig woord, dat niet geregeld wordt door de toepassingen van de ademhaling; maar bij de Oudsten geschiedde dit veel volmaakter, want door innerlijke ademhaling, welke, daar zij innerlijk is, ook veel volmaakter is, en zich, meer aan de denkvoorstellingen zelf aanpast en er meer mede overeenkomt. Bovendien drukten zij zich uit door uiterst lichte bewegingen der lippen en overeenstemmende veranderingen van het gelaat, want, daar zij hemelsche menschen waren, straalde alles wat zij dachten uit hun gelaat en uit hun oogen, welke op overeenkomstige wijze veranderden. Nooit konden zij een andere gelaatsuitdrukking toonen dan die, welke met hun gedachte overeenkwam; veinzen, en arglist nog meer, gold bij hen voor een ontzaggelijke misdaad.

III9. Op aanschouwelijke wijze werd mij getoond, hoe de innerlijke ademhaling der Oudsten stil in een zekere uiterlijke ademhaling invloede, en aldus in een stille spraak, welke door den ander in zijn innerlijken mensch werd waargenomen.

Zij zeiden, dat deze ademhaling bij hen verschilde naar gelang van den staat van hun liefde tot en geloof in den Heer; de reden daarvan werd ook gezegd, namelijk dat het, omdat zij gemeenschap met den Hemel hadden, niet anders kon zijn, want zij ademden met de Engelen, in wier gezelschap zij waren. De Engelen hebben een ademhaling, waarmede de innerlijke ademhaling overeenstemt, en die bij hen evenzeer verandert; want wanneer hun iets wedervaart, dat indruischt tegen de liefde tot en tegen het geloof in den Heer, hebben zij een bezwaarde ademhaling, maar wanneer zij in de gelukzaligheid der liefde en des geloofs zijn, hebben zij een vrije en ruime ademhaling. Ieder mensch heeft iets dergelijks, maar overeenkomstig zijn lichamelijke en werldsche liefden en overeenkomstig zijn beginselen; wanneer iets daartegen indruischt, hebben zij een bezwaarde ademhaling, maar wanneer iets ze begunstigt, hebben zij een vrije en ruime ademhaling, doch dit behoort tot de uiterlijke ademhaling. Over de ademhaling der Engelen zal echter, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden.

1120. *Mij werd ook getoond, dat de innerlijke ademhaling van de menschen der Oudste Kerk, welke van den navel naar de innerlijke streek van de borst ging, in den loop des tijds of in het nageslacht, veranderde, en zich meer naar de streek van den rug en naar den buik terugtrok, aldus meer naar buiten en naar beneden, en dat tenslotte in het laatste nageslacht dezer Kerk, dat onmiddellijk voor den vloed bestond, nauwelijks iets van de innerlijke ademhaling was overgebleven, en zij, toen de ademhaling eindelijk geheel uit de borst verdween, vanzelf verstikt werden; maar dat toen in sommigen een uiterlijke ademhaling begon te komen, en met deze ademhaling de gearticuleerde klank of de spraak der woorden; aldus gedroeg zich de ademhaling der menschen voor den vloed naar den staat van hun liefde en van hun geloof; en dat, toen er ten slotte geen liefde en geen geloof meer waren, maar overreding van het valsche, de innerlijke ademhaling ophield, en daarmede de onmiddellijke gemeenschap met de Engelen, en de innerlijke gewaarwording.*

1121. *Ik ben door de zonen der Oudste Kerk onderwezen aangaande den staat hunner innerlijke gewaarwording, namelijk dat zij eene innerlijke gewaarwording hadden van alle dingen, die des geloofs zijn, bijna zooals de Engelen, met wie zij gemeenschap hadden, omdat hun innerlijke mensch, of geest, ook door middel van de innerlijke ademhaling met den Hemel verbonden was, en omdat de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste dit met zich medebrengt, want aldus wordt de mensch met de Engelen door het eigenlijke wezen van hun leven verbonden, dat in zulk een liefde bestaat. Zij zeiden, dat de Wet in hen gegrift was, daar zij in de liefde tot den Heer en in de liefde tot den naaste waren, want*

dan ging alles, wat de wetten gebieden, met hunne gewaarwording samen, en alles, wat de wetten verbieden, tegen hunne gewaarwording in; en zij twijfelden niet, dat alle menschelijke wetten, gelijk de Goddelijke wetten, berusten op de liefde tot den Heer en op de liefde jegens den naaste, en zich daarnaar richten als naar hun grondslag. Omdat zij derhalve van den Heer deze ten grondslag liggende liefden hadden, kon het wel niet anders dan dat zij al hetgeen daaruit voortvloeit, wisten; zij gelooven ook, dat allen die heden ten dage in de wereld leven, en den Heer en den naaste liefhebben, eveneens een in hen gegrifte wet hebben, en overal op aarde welkome burgers zijn, zooals zij het ook in het andere leven zijn.

1122. Verder werd ik onderwezen, dat de menschen der Oudste Kerk de verrukkelijkste droomen hadden en bovendien gezichten, en dat hun dan tevens werd ingegeven, wat zij beteekenden; vandaar hunne paradijssche uitbeeldingen en vele andere dingen. Daarom waren hun de voorwerpen der uiterlijke zinnen, die aardsch en wereldsch zijn, niets, en zij voelden daarin niet eenige bekooring, slechts alleen in die dingen, welke de voorwerpen beteekenden en uitbeeldden; wanneer zij dan ook aardsche voorwerpen zagen, dachten zij niet aan deze, maar aan de dingen, welke zij beteekenden en uitbeeldden, en deze dingen verschafte hun de grootste verrukking, want het waren zulke dingen, die in den Hemel zijn, en waardoor zij den Heer Zelf zien.

1123. Ik sprak met hen, die tot het derde geslacht der Oudste Kerk behoorden, en zij zeiden, dat zij te hunner tijd, toen zij in de wereld leefden, den Heer verwacht hadden, die het gansche menschelijke geslacht zou redden, en dat het toenmaals bij hen een gewone spreekwijze was, dat het zaad der vrouw den kop der slang zou vertreden. Zij zeiden, dat van dien tijd af de grootste heerlijkheid van hun leven daarin bestond, kinderen te verwekken, zoodat het hun hoogste verrukking uitmaakte, hun vrouw ter wille van het nakroost lief te hebben; zij noemden dit de heerlijkste verrukkingen en de verrukkelijkste heerlijkheden; en zij voegden er aan toe, dat het gevoel dezer heerlijkheden en verrukkingen van den invloed des Hemels uitging, omdat de Heer geboren zou worden.

1124. Er waren eenigen van het nageslacht, dat voor den vloed leefde, bij mij (niet van hen, die omkwamen, maar van diegenen, die iets beter dan zij waren geweest); eerst was hun invloed tamelijk zacht en tamelijk onmerkbaar, doch mij werd de waarneming gegeven, dat zij innerlijk boos waren en dat zij innerlijk tegen de liefde handelden; een sfeer van lijkenslucht wasemde van hen uit, zoodat de mij omringende geesten daarvoor wegloden. Zij hielden zichzelf voor zoo fjnzzinnig, dat niemand kon waarnemen wat zij dachten. Toen ik met hen over den Heer sprak, en vroeg, of zij Hem niet verwacht hadden, zooals hun vaderen

deden, zeiden zij, dat zij zich den Heer hadden voorgesteld als een ouden, heiligen man met witten baard, en dat zij door Hem heilig werden en eveneens een baard hadden; hieruit ontstond bij de nakomelingen een dergelijke eerbied voor baarden. Zij voegden er aan toe, dat zij Hem nu ook aanbidden konden, maar uit zichzelf; toen kwam echter een Engel, wiens nadering zij niet konden withouden.

II25. Het werd mij ook gegeven, te spreken met hen, die tot de Enosch geheeten Kerk behoorden, waarvan in Gen. 4: 26 sprake is; hun invloed was zacht, hun spreken bescheiden; zij zeiden, dat zij onder elkander in naastenliefde leven, en dat zij anderen, die tot hen komen, vriendendiensten bewijzen; maar het bleek, dat hun naastenliefde de naastenliefde der vriendschap was; zij leven rustig en doen, gelijk goede burgers, niemand overlast aan.

II26. Er verscheen mij een eng vertrek, en bij geopende deur vertoonde zich aan mijn blik een lange, in het wit gekleede man; het wit was heel sterk. Ik verwonderde mij, wie hij wel was; zij zeiden, dat de in het wit gekleede man diegenen beteekende, die Noach werden genoemd, of die de allereersten van de Oude Kerk waren, namelijk van de Kerk na den vloed, en dat zij aldus werden uitgebeeld, omdat het er weinigen waren.

II27. Het werd mij gegeven, te spreken met hen die tot de Oude Kerk behoorden, of tot de Kerk na den vloed, en Schem werden genoemd. Zij vloeiden zacht in door de streek van het hoofd in de borststreek naar het hart, maar niet tot aan het hart toe. Uit den invloed kan men weten van welken aard zij zijn.

II28. Er verscheen een geest als met een wolk omhuld; in zijn gelaat waren vele dwaalsterren, welke valschheden beteekenen; er werd gezegd, dat het nageslacht der Oude Kerk van dien aard was, toen deze ten onder begon te gaan, vooral bij hen, die den eeredienst met offeringen en beelden instelden.

II29. Aan het einde van dit hoofdstuk zal verder gehandeld worden over de menschen voor den vloed, die te gronde gingen.

Tiende Hoofdstuk.

1. En dit zijn de geboorten van Noachs zonen, Schem, Cham en Jafeth; en hun werden zonen geboren na den vloed.
2. De zonen van Jafeth zijn: Gomer, en Magog, en Madai, en Javan, en Thubal, en Meschech, en Thiras.
3. En de zonen van Gomer zijn: Askenas, en Rifath en Thogarmah.
4. En de zonen van Javan: Elischah, en Tharschisch, de Kitthim en de Dodanim.
5. Van dezen zijn verspreid de eilanden der natiën in hunne landen, elk naar zijne spraak, naar hunne familiën, onder hunne natiën.
6. En de zonen van Cham zijn: Kusch, en Mizraïm, en Puth, en Kanaän.
7. En de zonen van Kusch zijn: Seba, en Chavillah, en Sabtha, en Raamah, en Sabtheke. En de zonen van Raamah zijn: Scheba, en Dedan.
8. En Kusch gewon Nimrod; deze begon geweldig te zijn op aarde.
9. Deze was geweldig in de jacht voor JEHOVAH; daarom werd gezegd: Gelijk Nimrod geweldig in de jacht voor JEHOVAH.
10. En het beginsel zijns rijks was Babel, en Erech, en Akkad, en Kalneh, in het land Schinear.
11. Uit ditzelve land is Aschur uitgegaan en heeft gebouwd Ninive, en de stad Rechoboth, en Kalach.
12. En Resen, tusschen Ninive en tusschen Kalach; deze is die groote stad.
13. En Mizraïm gewon de Ludim, en de Anamim, en de Lehabim, en de Nafthuchim.
14. En de Pathrusim, en de Kasluchim, van waar de Pelisthim uitgekomen zijn, en de Kafthorim.
15. En Kanaän gewon Zidon, zijnen eerstgeborene, en Cheth.
16. En den Jebusiet, en den Emoriet, en den Girgaschiet.
17. En den Chiviet, en den Arkiet, en den Siniet.
18. En den Arvadiet, en den Zemariet, en den Chamathiet; en daarna zijn de familiën der Kanaänieten verspreid.
19. En de grens der Kanaänieten was van Zidon, daar gij gaat naar Gerar tot Assa toe; daar gij gaat naar Sodom, en Amora, en Adma, en Zeboïm, tot Lascha toe.
20. Deze zijn de zonen van Cham, naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, in hunne natiën.
21. En aan Schem werd ook geboren: hij is de vader aller zonen van Eber, de grootere broeder van Jafeth.

22. Schems zonen zijn: Elam, en Aschur, en Arfachs Chad, en Lud, en Aram.
23. En Arams zonen zijn: Uz, en Chul, en Gether, en Masch.
24. En Arfachs Chad gewon Schelach; en Schelach gewon Eber.
25. En Eber werden twee zonen geboren; des eenen naam was Peleg, want in zijne dagen werd de aarde verdeeld; en zijns broeders naam was Joktan.
26. En. Joktan gewon Almodad, en Schelef, en Chazarmaveth, en Jerach.
27. En Hadoram, en Usal, en Diklah.
28. En Obal, en Abimael, en Scheba.
29. En Ofir, en Chavillah, en Jobab; deze allen waren zonen van Joktan.
30. En hunne woning was van Mescha af, daar gij gaat naar Sefar, den berg van het oosten.
31. Deze zijn de zonen van Schem, naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, naar hunne natiën.
32. Deze zijn de familiën der zonen van Noach, naar hunne geboorten, in hunne natiën, en van hen zijn de natiën op de aarde verspreid na den vloed.

Inhoud.

1130. In dit geheele hoofdstuk wordt gehandeld over de Oude Kerk en over hare voortplanting, vers 1.

1131. Zij, die een met den innerlijken overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden, zijn de zonen van Jafeth, vers 2; en zij, die een weer van den innerlijken godsdienst verwijderden uiterlijken godsdienst hadden, zijn de zonen van Gomer en Javan, vers 3, 4; zij, die een nog verder verwijderden hadden, zijn de eilanden der natiën, vers 5.

1132. Zij, die de erkentnissen, de wetenschappelijke dingen en de riten vereerden, en van de innerlijke dingen scheidde, zijn de zonen van Cham, vers 6. Zij, die de erkentnissen der geestelijke dingen vereerden, zijn de zonen van Kusch; en zij, die de erkentnissen der hemelsche dingen vereerden, zijn de zonen van Raamah, vers 7.

1133. Er wordt gehandeld over hen, die een uiterlijken godsdienst hebben, waarin innerlijke boosheden en valschheden zijn; Nimrod is een dergelijke godsdienst, vers 8, 9; de boosheden in zulk een godsdienst, vers 10; de valschheden in zulk een godsdienst, vers 11, 12.

1134. Over hen, die uit wetenschappelijke dingen door redeneeringen bij zichzelf nieuwe godsdiensten uitdenken, vers 13, 14; over hen, die uit de erkentnissen des geloofs louter een wetenschap maken, vers 14.

1135. Over den uiterlijken godsdienst zonder den innerlijken, welke Kanaän is, en over de afstammingen van dezen godsdienst, vers 15, 16, 17, 18; over zijn uitbreiding, vers 19, 20.

1136. Over den innerlijken godsdienst, welke Schem is, en over diens uitbreiding, zelfs tot aan de tweede Oude Kerk, vers 21; over den innerlijken godsdienst en zijn afstammingen, welke, daar zij van de naastenliefde uitgaan, aan de wijsheid, het inzicht, de wetenschap en de erkentnissen toebehooren, die door de natiën zijn aangeduid, vers 22, 23, 24.

1137. Over een zekere Kerk, die in Syrië bestond, door Eber gesticht; deze Kerk is de tweede Oude Kerk te noemen. Haar innerlijke godsdienst is Peleg, de uiterlijke Joktan, vers 25; haar riten zijn de natiën, welke genoemd worden, vers 26, 27, 28, 29; de uitbreiding dezer Kerk, vers 30.

1138. Dat de godsdiensten der Oude Kerk verschillend zijn geweest en overeenkomstig den gemoedsaard van elke natie, vers 31, 32.

De Innerlijke Zin.

1139. Het is reeds eerder gezegd, dat er in het Woord vier verschillende stijlen zijn; de Eerste, dien de Oudste Kerk had, was van dien aard zooals het eerste hoofdstuk van Genesis tot hiertoe. De Tweede stijl is de historische, zooals in hetgeen volgt bij Mozes, en in de overige historische boeken. De Derde is de profetische. De Vierde houdt het midden tusschen den profetischen stijl en de gewone spreekwijze; men zie hierover nr. 66.

1140. In dit hoofdstuk en in het volgende, tot aan Heber, wordt de Oudste stijl voortgezet, maar deze houdt het midden tusschen den stijl der verdichte geschiedenis en den stijl der ware geschiedenis; want onder Noach en zijne zonen Schem, Cham, Jafeth en Kanaän werd niets anders verstaan en wordt niets anders verstaan dan, in abstracten zin, de Oude Kerk ten aanzien van haar godsdienst; namelijk onder Schem de innerlijke godsdienst, onder Jafeth de overeenstemmende uiterlijke godsdienst, onder Cham de verdorven innerlijke godsdienst, onder Kanaän de van den innerlijken gescheiden uiterlijke godsdienst. Dergelijke personen hebben nooit bestaan, maar de godsdiensten zijn aldus genoemd, daar alle verschillende andere godsdiensten, of alle bijzondere verschillen der godsdiensten, tot deze als tot hun grondslagen herleid konden worden; vandaar is onder Noach nooit iets anders dan de Oude Kerk in het algemeen verstaan, die als een ouder alle Kerken omvat. Daarentegen worden onder de namen in dit hoofdstuk, uitgezonderd Heber en zijn nageslacht, even zoovele natiën verstaan, en het waren even zoovele natiën, welke de Oude Kerk uitmaakten, en deze Kerk was ver rondom het land Kanaän verspreid.

1141. Zij, die hier de zonen van Jafeth worden genoemd, waren allen van dien aard, dat zij een met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden, dat wil zeggen, menschen, die in eenvoud, in vriendschap en in wederkeerige naastenliefde leefden, en geen andere leerstellingen kenden dan de uiterlijke riten. Zij, die de zonen van Cham genoemd worden, waren menschen, die een verdorven innerlijken godsdienst hadden. Zij, die de zonen van Kanaän genoemd worden, waren menschen, die een van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijken godsdienst hadden. Zij, die de zonen van Schem genoemd worden, waren innerlijke menschen en vereerden den Heer, en hadden den naaste lief; hunne Kerk was bijna zooals onze ware Christelijke Kerk.

1142. Van welken aard zij in het bijzonder waren, wordt in dit hoofdstuk niet vermeld; want zij worden alleen naar de namen opgesomd, maar het komt in

de geschriften der Profeten uit, alwaar herhaaldelijk de namen dezer natiën voorkomen, en overal niets anders beteekenen; en wel nu eens in echten zin, dan weer in tegenovergestelden zin.

II43. Hoewel dit de namen waren van deze natiën, welke de Oude Kerk uitmaakten, worden er in den innerlijken zin toch zaken onder verstaan, namelijk de godsdiensten zelf. Zij, die in den Hemel zijn, weten in het minst niet, wat namen, landen, natiën en dergelijke zijn; van zulke dingen heeft men daar geen voorstelling, wel echter van de zaken, welke daarmede worden aangeduid. Het Woord des Heeren leeft uit den innerlijken zin; deze zin is gelijk de ziel, en de uiterlijke zin is als het ware zijn lichaam. Het is daarmede gesteld als met den mensch; wanneer zijn lichaam sterft, leeft zijn ziel, en wanneer de ziel leeft, weet de mensch niet meer wat de dingen van het lichaam zijn; aldus weet hij, wanneer hij onder de Engelen komt, niet wat het Woord in den zin der letter, maar wat het in zijn ziel is. De mensch van de Oudste Kerk was van dien aard, dat hij, wanneer hij heden ten dage leefde en het Woord zou lezen, geenszins aan den zin der letter zou blijven hangen, maar het zou zijn, alsof hij dien niet zag, maar alleen den aan de letter onttrokken innerlijken zin, en wel alsof de letter niet bestond; aldus zou hij in het leven of in de ziel van het Woord zijn. Desgelijks is het overal in het Woord gesteld, ook in de historische gedeelten, welke geheel en al zoo zijn als zij verhaald worden, maar toch is daarin niet het minste woordje, dat niet in den innerlijken zin verborgenheden bevat, welke verborgenheden zich nooit aan hen openbaren, die hun aandacht alleen op den historischen samenhang richten. Aldus beteekenen in dit hoofdstuk de namen hier in den zin der letter of in den historischen zin de volken, die de Oude Kerk uitmaakten, in den innerlijken echter hunne leeringen.

II44. Vers 1. En *dit zijn de geboorten van Noachs zonen, Schem, Cham en Jafeth; en hun werden zonen geboren na den vloed.* Dit zijn de geboorten van Noachs zonen, beteekent de afstammingen van de leeringen en godsdiensten der Oude Kerk, welke, in het algemeen genomen, Noach is. Schem, Cham en Jafeth beteekenen, hier als vroeger: Schem den waren innerlijken godsdienst, Cham den verdorven innerlijken godsdienst, Jafeth den met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst. En hun werden zonen geboren, beteekent de van die godsdiensten afstammende leeringen; na den vloed, beteekent, van den tijd af, waarop deze nieuwe Kerk ontstond.

II45. Dat de woorden: “dit zijn de geboorten van Noachs zonen” de afstammingen beteekenen van de leeringen en godsdiensten der Oude Kerk, welke in het algemeen Noach is, blijkt uit de beteekenis der geboorten,

waarover eerder gehandeld is. In den uiterlijken of letterlijken zin zijn de geboorten, zooals men weet, de voortplantingen van den een uit den ander; in den innerlijken zin echter heeft alles betrekking op de hemelsche en geestelijke dingen, of op de dingen der naastenliefde en des geloofs; aldus zijn de geboorten hier de dingen, welke tot de Kerk behooren, derhalve de leeringen, zooals uit hetgeen volgt nog beter zal blijken.

II46. Dat Schem, Cham en Jafeth hier, als eerder, beteekenen: Schem den waren innerlijken godsdienst, Cham den verdorven innerlijken godsdienst, Jafeth den met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst, blijkt uit hetgeen eerder over hen is gezegd, waar niet alleen werd aangetoond, dat Schem, Cham en Jafeth deze godsdiensten beteekenen, maar ook wat er verstaan wordt onder den waren innerlijken godsdienst of Schem, voorts wat onder den verdorven innerlijken godsdienst of Cham, alsmede wat onder den met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst of Jafeth; het is dus onnoodig, hier nog langer bij stil te staan.^{II47.} Dat de woorden “En hun werden zonen geboren” de van die godsdiensten afstammende leeringen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de zonen in den innerlijken zin; de zonen zijn de waarheden des geloofs, voorts ook de valschheden, bijgevolg de leeringen, waardoor zoowel waarheden als valschheden worden aangeduid, want de leeringen der Kerken zijn van dien aard; dat de zonen dergelijke dingen beteekenen, zie men eerder in de nrs. 264, 489, 491, 533.

II48. Dat “na den vloed” beteekent, van den tijd af, waarop deze nieuwe Kerk ontstond, blijkt desgelijks uit hetgeen in de vorige hoofdstukken is gezegd; want het einde der Oudste Kerk wordt beschreven door den vloed, voorts ook het begin van de Oude Kerk. Men merke daarop, dat de Kerk voor den vloed de Oudste Kerk genoemd wordt; de Kerk na den vloed echter de Oude Kerk.

II49. Vers 2. *De zonen van Jafeth zijn: Gomer, en Magog, en Madai, en Javan, en Thubal, en Meschech, en Thiras.* De zonen van Jafeth beteekenen hen, die een met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden. Gomer, Magog, Madai, Javan, Thubal, Meschech en Thiras waren even zoovele natiën, bij welke zulk een godsdienst was, en door welke in den innerlijken zin even zoovele verschillende leeringen worden aangeduid, welke leeringen dezelfde waren als de riten, die zij heilig hielden.

II50. Dat de zonen van Jafeth hen beteekenen, die een met den innerlijken godsdienst overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden, is eerder gezegd. Er wordt gezegd, dat de uiterlijke godsdienst met den innerlijken overeenstemt, wanneer in den godsdienst het wezenlijke is; het wezenlijke is

de aanbidding des Heeren uit het hart, welke nooit bestaanbaar is zonder de naastenliefde of de liefde jegens den naaste. In de naastenliefde of de liefde jegens den naaste is de Heer tegenwoordig; dan kan Hij uit het hart worden aanbeden; aldus komt de aanbidding uit den Heer voort, want de Heer geeft al het kunnen en al het zijn in de aanbidding; hieruit volgt, dat zooals de naastenliefde bij den mensch is, zoo is ook de aanbidding, of de godsdienst; alle godsdienst is aanbidding, want de aanbidding des Heeren moet daarin zijn, opdat het godsdienst zij. De zonen van Jafeth, of de natiën en de volken, welke zonen van Jafeth genoemd worden, leefden onderling in wederkeerige naastenliefde, in vriendschap, in wellevendheid en in eenvoud, en vandaar ook was de Heer in hun godsdienst tegenwoordig, want wanneer de Heer in den uiterlijken godsdienst tegenwoordig is, dan is de innerlijke godsdienst in den uiterlijken, of stemt de uiterlijke met den innerlijken overeen. Het meerendeel der natiën was eertijds van dien aard, en heden ten dage zijn er ook nog, die den godsdienst in uiterlijke dingen stellen en niet weten wat de innerlijke godsdienst is, en wanneer zij het weten, er niet over nadenken; wanneer dezen den Heer erkennen, en den naaste liefhebben, is de Heer in hun godsdienst, en zijn zij zonen van Jafeth; wanneer zij echter den Heer loochenen, en alleen zichzelf liefhebben, en zich om den naaste niet bekommeren, en nog meer wanneer zij hem haten, is hun godsdienst een van den innerlijken gescheiden uiterlijke godsdienst, en zijn zij zonen van Kanaän of Kanaänieten.

1151. Dat Gomer, Magog, Madai, Javan, Thubal, Meschech en Thiras even zoovele natiën waren, bij welke zulk een godsdienst was en door welke in den innerlijken zin even zoovele leeringen worden aangeduid, welke leeringen dezelfde waren als de riten, die zij heilig hielden, blijkt duidelijk uit het Woord, waarin deze natiën hier en daar genoemd worden, want hiermede wordt overal de uiterlijke godsdienst aangeduid, nu eens de met den innerlijken godsdienst overeenstemmende uiterlijke, dan weer de tegenovergestelde. Dat ook het tegenovergestelde daarmede wordt aangeduid, komt omdat alle Kerken, waar zij ook mochten zijn, in den loop van den tijd veranderden en wel in het tegenovergestelde. Dat de hier genoemde natiën niets anders beteekenen dan den uiterlijken godsdienst, bijgevolg hun leeringen, welke riten waren, kan, als gezegd, elders uit het Woord blijken, voornamelijk bij de Profeten. Aangaande Magog, Meschech, Thubal en Gomer aldus bij Ezechiël:

“Menschenzoon, zet uwe aangezichten tegen Gog, het land van Magog, den vorst, het hoofd van *Meschech* en *Thubal*, en profeteer over hem, en zeg: Zoo zegt de Heer Jehovih: Zie, Ik ben tegen u, *Gog*, vorst, hoofd van *Meschech* en *Thubal*, en Ik zal u omwenden, en haken in

uwe kaken leggen, en Ik zal u uitvoeren, en uw gansche heir, paarden en ruiteren, die altemaal volkomen welgekleed zijn, eene groote vergadering, met rondas en schild, die zwaarden handelen, zij allen, met hen Perzië, Kusch en Puth, met hen *Gomer* en al zijne vleugelen, *Bethhogarma*, de zijden van het noorden, en al zijne vleugelen; in het nageslacht der jaren zult gij komen over het land, dat wedergebracht is van het zwaard, dat vergaderd is uit vele volken, op de bergen Israëls, welke tot verwoesting geworden zijn” (38: 2, 3, 4, 5, 6, 8).

Dit hoofdstuk handelt geheel over de Kerk, die verdorven geworden is, en tenslotte den ganschen godsdienst in uiterlijke dingen of riten stelde, nadat de naastenliefde uitgebluscht was, welke wordt aangeduid door de bergen Israëls. Hier is Gog en het land Magog, vorst en hoofd van Meschech en Thubal de godsdienst in uiterlijke dingen. Een ieder kan zien, dat hier niet van Gog en Magog sprake is; het Woord des Heeren handelt niet over wereldsche dingen, maar omsluit Goddelijke dingen. Bij denzelfde:

“Profeteer over *Gog*, en zeg: Zoo zegt de Heer Jehovih: Zie, Ik ben tegen u, *Gog*, vorst, hoofd van *Meschech* en *Thubal*, en Ik zal u omwenden, en u zessendeelen, en u optrekken uit de zijden van het noorden, en Ik zal u brengen op de bergen Israëls; op de bergen Israëls zult gij vallen, gij en al uwe vleugelen, en de volken, die met u zijn” (39: 1, 2, 4);

in dit gansche hoofdstuk wordt eveneens gehandeld over den van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst, die afgodisch is geworden, en hier door Gog, Meschech en Thubal wordt aangeduid, waaronder ook de leeringen worden verstaan, die zij aannemen, en daarna uit den letterlijken zin des Woords bevestigen, en aldus de waarheden vervalschen, en den innerlijken godsdienst vernietigen, want deze zelfde natiën beteekenen, zooals gezegd is, ook het tegenovergestelde. Bij Johannes:

“Wanneer de duizend jaren geëindigd zijn, zal de satanas uit zijne gevangenis ontbonden worden, en hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, *Gog* en *Magog*, om hen te vergaderen tot den krijg; zij zijn opgekomen over de breedte der aarde, en omringden de legerplaats der heiligen, de geliefde stad” (Openb. 20: 7, 8, 9),

alwaar door Gog en Magog dergelijke dingen worden aangeduid; de van den innerlijken godsdienst gescheiden uiterlijke godsdienst, dat wil zeggen, gescheiden van de liefde tot den Heer, en van de liefde jegens den naaste, is niet anders dan afgodendienst, welke de legerplaats der heiligen omringt, en de geliefde stad. Over Meschech en Thubal bij Ezechiël:

“Daar is *Meschech* en *Thubal*, en zijne gansche bende; rondom hem zijn zijne graven; zij zijn allen onbesneden, van het zwaard doorboord, omdat zij hunnen schrik verbreid hebben in het land der levenden” (32: 26),

alwaar sprake is van Egypte of van de wetenschappelijke dingen, waarmede zij de geestelijke dingen willen doorvorsch; *Meschech* en *Thubal* staan voor de leeringen, welke de riten zijn, die onbesneden worden genoemd, wanneer er geen liefde is; vandaar heeten zij van het zwaard doorboord en een schrik in het land der levenden. Over Javan bij Joël:

“Gij hebt de zonen van Jehudah en de zonen van Jeruzalem verkocht aan de zonen der *Javanieten*, om hen verre van hunne landpale weg te voeren” (4: 6);

de zonen van Jehudah staan voor de hemelsche dingen des geloofs, de zonen van Jeruzalem voor de geestelijke dingen des geloofs, aldus voor de innerlijke dingen; de zonen der *Javanieten* voor den van den innerlijken gescheiden godsdienst in uiterlijke dingen, van welken dienst, daar hij zoo ver van het innerlijke verwijderd is, wordt gezegd, dat zij hen verre van hunne landpale weggevoerd hebben. Bij Jesaja staan Javan en *Thubal* voor den waren uiterlijken godsdienst zelf:

“Komende om te vergaderen alle natiën en tongen, en zij zullen komen, en zij zullen Mijne heerlijkheid zien, en Ik zal een teeken aan hen zetten, en Ik zal uit hen ontkomenen zenden tot de natiën *Tharschisch*, Pul en Lud, de boogschutters, *Thubal* en *Javan*, de vergelegene eilanden, die Mijn gerucht niet gehoord, noch Mijne heerlijkheid gezien hebben, en zij zullen Mijne heerlijkheid onder de natiën verkondigen” (66: 18, 19),

alwaar sprake is van het Rijk des Heeren en van Zijne Komst; *Thubal* en *Javan* staan voor hen, die in een met den innerlijken overeenstemmenden uiterlijken godsdienst zijn, en aangaande de innerlijke dingen moeten worden onderwezen.

1152. Vers 3, 4. *En de zonen van Gomer zijn: Aschkenas, en Rifath, en Thogarmah. En de zonen van Javan: Elischah, en Tharschisch, de Kitthim en de Dodanim.* Door de zonen van Gomer worden ook zij aangeduid, die een uiterlijken godsdienst hadden, maar die afstamde van den godsdienst, welke bij de natie van Gomer was. *Aschkenas*, *Rifath* en *Thogarmah* waren even zoovele natiën, bij welke een dergelijke godsdienst bestond, en met welke even zoovele leeringen worden aangeduid, die riten waren, afgeleid van den uiterlijken godsdienst bij Gomer. Door de zonen van Javan worden nog weer anderen aangeduid, die een uiterlijken godsdienst hadden, welke afstamde

van den godsdienst, die bij de natie van Javan was. Elischah, Tharschisch, de Kitthim en de Dodanim waren even zoovele natiën, welke zulk een godsdienst hadden, en door welke even zoovele leeringen worden aangeduid, die riten waren, afgeleid van den uiterlijken godsdienst bij Javan.

1153. Dat door de zonen van Gomer ook diegenen worden aangeduid, die een uiterlijken godsdienst hadden, maar die afstamde van den godsdienst, welke bij de natie van Gomer was, volgt uit hetgeen eerder eenige malen over de beteekenis van zonen is gezegd en aangetoond; voorts hieruit, dat Gomer een van die natiën is, die een met den innerlijken overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden. In het voorgaande vers worden zeven natiën genoemd, die in zulk een godsdienst waren, en hier zijn het wederom zeven natiën, de zonen van Gomer en Javan geheeten; wat er voor een bijzonder onderscheid tusschen dezen en genen bestond, kan echter niet gezegd worden, daar zij hier alleen maar opgenoemd worden. Maar bij de Profeten, alwaar over dezen en genen godsdienst der Kerk in het bijzonder gehandeld wordt, kunnen de verschillen blijken; in het algemeen gedragen zich alle verschillen in den uiterlijken godsdienst, alsmede de verschillen in den innerlijken godsdienst, overeenkomstig de aanbidding van den Heer in den godsdienst, en de aanbidding gedraagt zich naar gelang van de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste, want in de liefde is de Heer tegenwoordig, aldus in den godsdienst; overeenkomstig deze verhouding waren derhalve de verschillen in den godsdienst bij de hier genoemde natiën. Om het nog duidelijker te zeggen, hoe het met de verschillen in den godsdienst, en hoe het daarmede in de Oude Kerk bij de verschillende natiën gesteld was, moet men weten, dat alle ware godsdienst bestaat in de aanbidding des Heeren, en dat de aanbidding des Heeren bestaat in de verootmoediging, en de verootmoediging in de erkenning, dat men bij zichzelf niets levends en niets goeds heeft, maar dat alles, wat men heeft, dood is en zelfs lijkachtig is; en in de erkenning, dat van den Heer alles komt, wat levend en wat goed is; hoe meer de mensch dit erkent, niet met den mond maar met het hart, des te meer is hij in de verootmoediging, bijgevolg des te meer in de aanbidding, dat wil zeggen, in den waren godsdienst, en des te meer is hij in de liefde en in de naastenliefde, en des te meer is hij in de gelukzaligheid; in het eene ligt het andere opgesloten, en zij zijn zoo verbonden, dat zij niet te scheiden zijn. Hieruit kan blijken, welke en van welken aard de verschillen in den godsdienst zijn. Zij, die hier vermeld worden, en de zonen van Gomer en Javan worden genoemd, zijn diegenen, die ook een met den innerlijken overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden, maar bij hen lag die godsdienst eenigszins

verder verwijderd dan bij hen, die in het vorige vers zijn genoemd, waarom zij dan ook zonen worden genoemd. De afdalende reeks geslachten of de afstammingen schrijden hier van de innerlijke dingen naar de uiterlijke voort; hoe zinnelijker de mensch wordt, des te uiterlijker wordt hij, en des te verder verwijderd hij zich van den waren eeredienst des Heeren, want des te meer deel heeft hij aan de wereld, aan het lichaam en aan de aarde, en des te minder aan den geest, des te verder is hij derhalve verwijderd. Dezen stelden, daar zij de zonen van Gomer en Javan werden genoemd, omdat zij zinnelijker waren, den godsdienst nog meer in uiterlijke dingen dan de zoogenoemde vaders en ooms; daarom vormen zij hier een tweede klasse.

1154. Dat Aschkenas, Rifath en Thogarmah even zoovele natiën waren, bij welke een dergelijke godsdienst bestond, en dat met hen even zoovele leeringen worden aangeduid, die riten waren, afgeleid van den uiterlijken godsdienst bij Gomer, blijkt bij de Profeten, alwaar ook dezelfde natiën genoemd worden, en daarmede overal leeringen of riten worden aangeduid, zooals gewoonlijk in tweeërlei zin, nu eens in den echten zin en dan weer in den tegenovergestelden. Over Aschkenas bij Jeremia:

“Verheft de banier in het land, blaast in de bazuin onder de natiën, heiligt de natiën tegen haar, laat hooren tegen haar de koninkrijken, Ararath, Minni, en *Aschkenas*” (51: 27);

hier is sprake van de verwoesting van Babel, alwaar Aschkenas staat voor haar afgodischen dienst, of voor den van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst, die Babel verwoest; in het bijzonder voor de valsche leeringen, aldus in den tegenovergestelden zin. Over Thogarmah bij Ezechiël:

“*Javan, Thubal, en Meschech*, deze uwe kooplieden, in de ziel des menschen, en vaten van koper hebben zij gegeven in uwen handel. Van *Beththogarmah* hebben zij paarden en ruiteren, en muilezels geleverd op uwe markten” (27: 13, 14),

alwaarvan Tyrussprakeis, waarmede diegenen zijn uitgebeeld, die erkennenissen van hemelsche en geestelijke dingen bezaten; Javan, Thubal en Meschech zijn, zooals eerder, verschillende uitbeeldende of overeenstemmende riten; Beththogarmah desgelijks; de uiterlijke riten van genen betreffen hemelsche dingen, de uiterlijke riten van dezen, dat wil zeggen van Beththogarmah, betreffen echter geestelijke dingen, zooals blijkt uit de beteekenis der zaken, waarmede zij handel drevén; hier in den echten zin. Bij denzelfde:

“*Gomer* en al zijne vleugelen, *Beththogarmah* de zijden van het noorden, en met al zijne vleugelen” (38: 6),

voor de verdorven leeringen, welke ook de zijden van het noorden zijn; hier in den tegenovergestelden zin.

1155. Dat de zonen van Javan nog weer anderen beteekenen, die een uiterlijken godsdienst hadden, welke afstamde van den godsdienst, die bij de natie van Javan was, kan eveneens bij de Profeten blijken, alwaar zij in volgorde met de zaken zelf worden opgenoemd, en in dezen samenhang dan geen andere beteekenis hebben dan de zaken. Dat alleen maar de zonen van Gomer ende zonen van Javan genoemd worden, maar niet die der overigen in het tweede vers, zeven in getal, komt omdat de zonen van den een betrekking hebben op de klasse der geestelijke dingen, en de zonen van den ander op de klasse der hemelsche dingen. Dat de zonen van Gomer op de klasse der geestelijke dingen betrekking hebben, blijkt uit de zoo even aangehaalde plaatsen bij de Profeten; dat echter de zonen van Javan op de klasse der hemelsche dingen betrekking hebben, zal blijken uit hetgeen volgt. De klasse der geestelijke dingen wordt hierin van de klasse der hemelsche dingen onderscheiden, dat gene de waarheden des geloofs betreft, en deze de goedheden des geloofs, welke der naastenliefde zijn. Deze onderscheidingen zijn, hoewel zij in de wereld volslagen onbekend zijn, nochtans in den Hemel zeer bekend, en zelfs niet alleen wat de verschillen in het algemeen betreft, maar ook wat de bijzonderheden betreft; er bestaat aldaar niet het minste van een verschil, dat niet in de strengste orde is onderscheiden. In de wereld weet men niet veel meer, dan dat er godsdiensten bestaan, en dat zij verschillen, en wel alleen in uiterlijke dingen; in den Hemel echter treden de verschillen zelf, welke ontelbaar zijn, levend te voorschijn, en wel zooals zij in de innerlijke dingen zijn.

1156. Dat Elischah, Tharschisch, de Kitthim en de Dodanim even zoovele natiën waren, welke zulk een godsdienst hadden, en dat door deze even zoovele leeringen worden aangeduid, die riten waren, afgeleid van den uiterlijken godsdienst bij Javan, kan blijken uit de navolgende plaatsen bij de Profeten; over Elischah bij Ezechiël:

“Fijn linnen met stiksel uit Egypte was uw uitbreidsel, dat het u tot een banier ware; hyacinth en purper uit de eilanden van *Elischah* was uw deksel” (27: 7),

alwaar van Tyrus sprake is, waarmede zij worden aangeduid, die hemelsche en geestelijke rijkdommen bezitten, of erkentnissen; stiksel uit Egypte voor vergaderde kennis, en aldus voor de geestelijke dingen uitbeeldende riten; hyacinth en purper uit de eilanden van Elischah voor de met den innerlijken

godsdienst overeenstemmende ritën, aldus voor de uitbeeldingen van hemelsche dingen; hier in den echten zin. Over Tharschisch bij Jesaja:

“Ik zal uit hen ontkomenen zenden tot de natiën *Tharschisch*, Pul en Lud, de boogschutters; *Thubal* en *Javan*, de vergelegene eilanden” (66: 19).

Bij denzelfde:

“Huilt, gij schepen van *Tharschisch*, want Tyrus is verwoest, dat er geen huis meer is tot binnentreden, uit het land *Kitthim* is het aan hen verkondigd” (23: 1, 14),

en verder over Tharschisch: Jes. 60: 9; Jer. 10: 9; Ezech. 27: 12; Psalm 48: 8, alwaar het voor de ritën of de leeringen staat. Over Kitthim bij Jeremia:

“Gaat over in de eilanden *Kitthim*, en ziet; en naar Arabië, en merkt er wel op, of desgelijks geschied zij” (2: 10),

en bij Jesaja:

“Hij heeft gezegd: Gij zult niet meer vroolijk huppelen, verdrukte maagd van Zidon, naar *Kitthim* toe, maak u op, vaar over, ook daar geene rust voor u” (23: 12),

alwaar Kitthim voor de ritën staat. Bij Ezechiël:

“Zij hebben uwe riemen uit eiken van Basan gemaakt, uw berd hebben zij gemaakt van elpenbeen, de dochter der schreden, uit de eilanden *Kitthim*” (27: 6),

alwaar van Tyrus sprake is; het sloopberd uit de eilanden Kitthim voor de uiterlijke dingen van den godsdienst, aldus voor de ritën, welke tot de klasse der hemelsche dingen behooren. Bij Mozes:

“Schepen van den oever *Kitthim*, en zij zullen Aschur plagen, en zij zullen Eber plagen” (Num. 24: 24),

alwaar het eveneens voor den uiterlijken godsdienst of voor de ritën staat. Hieruit kan blijken, dat door al deze namen in den innerlijken zin zaken worden aangeduid, en dat deze zaken in haar volgorde voorkomen.

1157. Vers 5. *Van dezen zijn verspreid de eilanden der natiën in hunne landen, elk naar zijne spraak, naar hunne familiën, onder hunne natiën.* Van dezen zijn verspreid de eilanden der natiën in hunne landen, beteekent, dat door hen de godsdiensten van verschillende natiën ontstonden; de eilanden zijn bijzondere gebieden, aldus bijzondere godsdiensten, welke nog verder verwijderd waren; hunne landen zijn hunne algemeene dingen; elk naar zijne spraak, naar hunne familiën; onder hunne natiën, beteekent deze dingen overeenkomstig den genius van een elk; naar zijne spraak, beteekent, naar de opvatting van een

elk; naar hunne familiën, is naar de rechtschapenheid; onder hunne natiën, is ten aanzien van beide in het algemeen.

1158. Dat de woorden: “Van dezen zijn verspreid de eilanden der natiën in hunne landen” beteekenen, dat door hen de godsdiensten van verschillende natiën ontstonden, en dat de eilanden bijzondere gebieden zijn, aldus bijzondere godsdiensten, welke nog verder verwijderd waren, en dat de landen hunne algemeene dingen zijn, blijkt uit de beteekenis van de eilanden in het Woord. Tot hiertoe is gehandeld over hen, die een met den innerlijken overeenstemmenden uiterlijken godsdienst hadden; door de zeven zonen van Jafeth zijn diegenen aangeduid, die den waren innerlijken godsdienst dichter genaderd waren; door de zeven zonen van Gomer en die van Javan tevens, werden zij aangeduid, die verder van den waren innerlijken godsdienst afstonden; de eilanden der natiën beteekenen hen, die nog verder verwijderd zijn, en eigenlijk hen, die onderling in naastenliefde, maar nochtans in onwetendheid leefden, niets wetend aangaande den Heer, aangaande de leeringen des geloofs der Kerk, en aangaande den innerlijken godsdienst, ofschoon zij toch een uiterlijken godsdienst hadden, dien zij streng in eere hielden; dezulken worden in het Woord eilanden genoemd, en vandaar wordt door eilanden in den innerlijken zin de verder afgelegen godsdienst aangeduid. Zij, die in den innerlijken zin des Woords zijn, zooals de Engelen, weten niet wat eilanden zijn, want zij hebben van dergelijke dingen geen voorstelling meer, maar in plaats van eilanden worden zij een verder afgelegen godsdienst gewaar, zooals de natiën buiten de Kerk dien hebben. Desgelijks worden zij bij het woord “eilanden” de dingen in de Kerk zelf gewaar, die eenigermate verwijderd zijn van de naastenliefde, zooals de vriendschap en de wellevendheid. De vriendschap is niet naastenliefde, en nog minder is de wellevendheid zulks, doch zij zijn graden beneden de naastenliefde; hoe meer zij echter van de naastenliefde in zich hebben, des te meer zijn zij oprecht. Dat eilanden dergelijke beteekenissen hebben, kan uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja:

“Zwijgt voor Mij, gij *eilanden*, en laat de volken de krachten vernieuwen, laat ze toetreden. De *eilanden* zagen het, en zij vreesden, *de einden der aarde* beefden, zij naderden en kwamen toe” (41: 1, 5), alwaar de eilanden staan voor de rechtschapen natiën buiten de Kerk, die haar uiterlijken godsdienst streng in eere hielden; de uiterste grenzen, waar nog een Kerk is, worden de einden der aarde genoemd. Bij denzelfde:

“Hij zal niet verduisteren, en Hij zal niet verbreken, totdat Hij het recht op de aarde zal hebben besteld, en de *eilanden* wachten Zijne

wet. Zingt Jehovah een nieuw lied, Zijnen lof van het *einde der aarde*, gij, die in de zee afdaalt, en al wat daarin is, de *eilanden* en hunne inwoners; laat ze Jehovah heerlijkheid geven, en Zijnen lof in de *eilanden* verkondigen” (42: 4, 10, 12).

De eilanden staan hier ook voor de natiën buiten de Kerk, die in onwetendheid, eenvoud en rechtschapenheid leefden. Bij denzelfde:

“Hoort naar mij, gij eilanden, en luistert toe, gij volken *van verre*” (49: 1),

desgelijks voor deze natiën, die verder verwijderd zijn van den dienst des Heeren, en van de erkentnissen des geloofs, waarom er gezegd wordt “van verre”.

Bij denzelfde:

“Op Mij zullen de *eilanden* hopen, en op Mijnen arm wachten” (51: 5), voor dezelfde; daar zij diegenen zijn, die in rechtschapenheid leven, wordt er gezegd

“op Mij zullen zij hopen, en op Mijn arm wachten.”

Bij Jeremia:

“Hoort het Woord van Jehovah, gij natiën, en verkondigt het in de *eilanden van verre*” (31: 10),

voor dezelfde. Bij Zefanja:

“Vreeselijk zal Jehovah over hen zijn, want Hij zal al de goden der aarde doen uitteren, en voor Hem buigen zullen, een iegelijk uit zijne plaats, al de *eilanden der natiën*” (2: 11);

eilanden der natiën voor de natiën, die verder van de erkentnissen des geloofs verwijderd zijn. Bij David:

“Jehovah regeert, de aarde verheuge zich, dat vele *eilanden* zich verblijden, rondom Hem zijn wolken en donkerheid” (Psalm 97: 1, 2), voor dezelfde; hun onwetendheid wordt hier op uitbeeldende wijze uitgedrukt door wolk en donkerheid, maar daar zij in eenvoud en rechtschapenheid leven, wordt er gezegd: “rondom Hem”. Daar de eilanden die dingen beteekenen, welke verder verwijderd zijn, zijn ook Tharschisch, Pul, Lud, Thubal en Javan — die de uiterlijke godsdiensten aanduiden — eilanden genoemd (Jes. 66: 19), voorts ook Kitthim (Jer. 2: 10; Ezech. 27: 6). Wanneer de eilanden tegenover het land of tegenover de bergen worden gesteld, beteekenen zij ook de waarheden des geloofs, omdat zij in de zee zijn, aldus leeringen, die riten zijn.

1159. Dat de woorden: “elk naar zijne spraak, naar hunne familiën, onder hunne natiën” beteekenen: deze dingen overeenkomstig den genius van een

elk, en dat naar zijne spraak beteekent naar de opvatting van een elk, naar hunne familiën beteekent naar de rechtschapenheid, onder hunne natiën wil zeggen ten aanzien van beide in het algemeen — kan blijken uit de beteekenis van de spraak, en van de familiën en natiën in het Woord, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden. Dat de spraak in den innerlijken zin de opvatting beteekent, aldus de beginselen en de overredingen, komt omdat de overeenstemming van de spraak met het verstandelijke deel van den mensch, of met zijn gedachte, van dien aard is; van welken aard de werking met haar oorzaak is, van dien aard is ook de invloed van de gedachte des menschen in de bewegingen van de sprekende tong niet alleen, maar van dien aard is tevens de invloed van den Hemel; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders een en ander uit eigen ondervinding worden medegedeeld. Dat de familiën in den innerlijken zin de rechtschapenheid beteekenen, voorts de naastenliefde en de liefde, vindt hierin zijn reden, dat alle dingen, die tot de wederkerige liefde behooren, zich in de Hemelen verhouden als bloedverwantschappen en aanverwantschappen, aldus als familiën; hierover zie men nr. 685. Daarom worden in het Woord de dingen, die tot de liefde of tot de naastenliefde behooren, uitgedrukt zoowel door huizen als door familiën; onnoodig, bij de bevestiging hiervan langer stil te staan; dat het huis dergelijke dingen beteekent, zie men in nr. 710. Dat de natiën beide in het algemeen beduiden, blijkt uit de beteekenis der natie of der natiën in het Woord. De natiën beteekenen in den goeden zin de nieuwe dingen van den wil en van het verstand, bijgevolg de goedheden der liefde en de waarheden des geloofs; in den tegenovergestelden zin beteekenen zij echter boosheden en valschheden, desgelijks ook de huizen, de familiën, de spraken, hetgeen door vele plaatsen in het Woord bevestigd kan worden. Dit vindt hierin zijn oorzaak, dat de Oudste Kerk onderscheiden was in huizen, in familiën en in natiën. De echtgenooten met de kinderen, en met de knechten en de dienstmaagden vormden een huis; verschillende huizen die niet ver van elkander afgelegen waren, vormden een familie; verschillende familiën echter vormden een natie; vandaar beteekenen de natiën een samenvatting van alle familiën tegelijk. Desgelijks is het in den Hemel gesteld, maar daar richt alles zich naar de liefde tot en naar het geloof in den Heer, zie nr. 685. Hieruit volgt nu de beteekenis van de natiën in den innerlijken zin, namelijk dat zij het algemeene zijn, dat zoowel de dingen van den wil als de dingen van het verstand omvat, of, wat hetzelfde is, zoowel de dingen, die der liefde zijn, als de dingen die des geloofs zijn, met betrekking tot de familiën en de huizen, waaruit de natiën bestaan;

hierover zie men eveneens hetgeen eerder in de nrs. 470, 471 en 483 is gezegd. Hieruit blijkt, dat de natiën beide in het algemeen beteekenen, en dat “elk naar zijne spraak, naar hunne familiën, en onder hunne natiën” den genius van elk mensch, van elke familie, van elke natie beteekent, die een van de Oude Kerk afstammenden godsdienst had.

1160. Vers 6. *En de zonen van Cham zijn: Kusch, en Mizraïm, en Puth, en Kanaän.* Door Cham wordt, hier als eerder, het van de naastenliefde gescheiden geloof aangeduid; door de zonen van Cham de dingen, welke tot het afgescheiden geloof behooren; Kusch, Mizraïm, Puth en Kanaän waren even zoovele natiën, waarmede in den innerlijken zin erkentnissen, wetenschappen en godsdiensten worden aangeduid, welke tot het van de naastenliefde gescheiden geloof behooren.

1161. Dat Cham het van de naastenliefde gescheiden geloof beteekent, blijkt uit hetgeen in het voorafgaande hoofdstuk aangaande Cham is gezegd en aangetoond.

1162. Dat door de zonen van Cham de dingen worden aangeduid, welke tot het afgescheiden geloof behooren, volgt hieruit. Om te kunnen weten, wat Cham is, en vandaar wat de zonen van Cham zijn, dient men te weten, wat het van de naastenliefde gescheiden geloof is. Het van de naastenliefde gescheiden geloof is geen geloof; waar geen geloof is, is geen godsdienst, noch een innerlijke, noch een uiterlijke, en zoo er al een godsdienst is, is het een verdorven godsdienst. Vandaar beteekent Cham desgelijks den verdorven innerlijken godsdienst; zij verkeeren in een valsche meening, die het geloof alleen voor een van de naastenliefde gescheiden weten van hemelsche en geestelijke dingen houden, want in wetenschap kunnen soms de allerslechtsten boven anderen uitmunten, zooals zij, die voortdurend in haat en wraakgierigheden in echtbreuk leven, en die bijgevolg helsch zijn en na het leven van het lichaam duivelen worden. Hieruit kan blijken, dat het weten geen geloof is, maar dat het geloof de erkenning is van alle dingen die tot het geloof behooren; en de erkenning is nooit uiterlijk, maar innerlijk, en zij is een werking van den Heer Alleen door middel van de naastenliefde bij den mensch, en de erkenning is nooit een zaak van den mond maar van het leven; uit het leven van een ieder kan men weten, van welken aard de erkenning is. Zonen van Cham heeten allen, die een weten van de erkentnissen des geloofs hebben, en geen naastenliefde. Of het nu een weten der innerlijke erkentnissen des Woords is en van zijn geheimenissen zelf, dan wel een weten van alle dingen, die in den letterlijken zin des Woords zijn, of een weten van andere waarheden, waardoor zij deze kunnen zien,

welken naam zij ook hebben mogen, of een erkenenis van alle riten van den uiterlijken godsdienst — wanneer zij geen naastenliefde hebben, zijn zij zonen van Cham. Dat zij, die zonen van Cham genoemd worden, van dien aard zijn, blijkt uit de natiën, waarvan nu sprake is.

1163. Dat Kusch, Mizraïm, Puth en Kanaän even zoovele natiën waren, waardoor in den innerlijken zin erkenenissen, wetenschappen en riten worden aangeduid, welke tot het van de naastenliefde gescheiden geloof behooren, kan blijken uit het Woord, alwaar deze natiën hier en daar genoemd worden, want daar beteekenen zij dergelijke dingen; zoo worden door Kusch of Ethiopië de innerlijke erkenenissen des Woords aangeduid, waarmede valsche beginselen worden bevestigd; door Mizraïm of Egypte de wetenschappen of allerlei wetenschappelijkheden, waarmede men de verborgenheden des geloofs wil onderzoeken, en daardoor de beginselen van het valsche bevestigd; door Puth of Lybië de erkenenissen uit den letterlijken zin des Woords, waardoor men desgelijks de valsche beginselen bevestigd; door Kanaän of de Kanaänieten worden de riten of de van den innerlijken gescheiden uiterlijke godsdienst aangeduid; al deze dingen worden, wanneer zij van de naastenliefde gescheiden zijn, zonen van Cham genoemd. Door dezelfde natiën worden ook kortweg de erkenenissen en de wetenschappen aangeduid, door Kusch de innerlijke erkenenissen des Woords, door Egypte de wetenschappen, door Puth de erkenenissen uit den letterlijken zin des Woords; dit is de reden, waarom zij in tweeledigen zin worden opgevat, nu eens in den slechten, dan weer in den goeden zin, zooals uit de navolgende plaatsen kan blijken.

1164. Dat Kusch of Ethiopië de innerlijke erkenenissen des Woords beteekent, waardoor men valsche beginselen bevestigd, blijkt bij Jeremia:

“*Egypte* trekt op als een rivier, en als rivieren worden de wateren bewogen, en hij zeide: Ik zal optrekken, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad, en die daarin wonen, verderven; trekt op, gij paarden, en raast, gij wagens, en laat de sterken uittrekken, *Kusch* en *Puth*, die het schild handelen” (46: 8, 9);

hier staat Egypte voor hen, die niets gelooven wanneer zij het niet door wetenschappelijke dingen begrijpen, vandaar dan ook alle twijfel, alle ontkenningen en alle valscheden, hetgeen is uitgedrukt door optrekken, de aarde bedekken en de stad verderven; Kusch staat hier voor de algemeener en innerlijker erkenenissen des Woords, waarmede men de aangenomen valsche beginselen bevestigd; Puth voor de erkenenissen uit den letterlijken zin des Woords, die zich verhouden naar de schijnbaarheden der zinnen; bij Ezechiël:

“Het zwaard zal komen in *Egypte*, en er zal smart zijn in *Kusch*, als de doorboorde zal vallen in *Egypte*, en men zijne bende zal wegnemen, en zijne fondamenten verbroken zullen worden, *Kusch* en *Puth*, en Lud, en gansch Ereb en Kub, en de zonen van het land des verbonds zullen met hen vallen door het zwaard” (30: 4, 5, 6).

Nooit zou iemand kunnen weten, wat dit is, dan alleen uit den innerlijken zin, en wanneer de namen geen zaken beteekenden, zou er zoo goed als geen zin in steken. Hier worden echter door *Egypte* de wetenschappen aangeduid, waarmede men in de geheimenissen des geloofs wil binnendringen; *Kusch* en *Puth* worden zijne fondamenten genoemd, daar zij erkentnissen uit het Woord zijn. Bij denzelfde:

“Te dien dage zullen er boden van voor Mij in schepen uitvaren om den zelfverzekerden *Kusch* te verschrikken, en er zal smart bij hen zijn, als in den dag van *Egypte*” (30: 9);

Kusch voor de erkentnissen uit het Woord, welke de valsche gevolgtrekkingen uit de wetenschappelijke dingen bevestigen. Bij denzelfde:

“Ik zal het land van *Egypte* overgeven aan verwoestingen, aan de verwoesting van de verlating, van den toren *Sevene* af, en tot aan de grens *Kusch*” (29: 10),

alwaar *Egypte* staat voor de wetenschappelijke dingen, *Kusch* voor de erkentnissen van de innerlijke dingen des Woords, welke de grenzen zijn tot waar de wetenschappen zich uitstrekken. Bij *Jesaja*:

“De Koning van *Aschur* zal de gevangenschap van *Egypte* voortdrijven en de gevangenschap van *Kusch*, knapen en grijsaards, naakt en barveoets, en met bloote billen, de naaktheid van *Egypte*, en zij zullen verschrikken en beschaamd zijn, van wege *Kusch*, hunne hoop, en van wege *Egypte*, hun sieraad” (20: 4, 5);

hier staat *Kusch* voor de erkentnissen uit het Woord, waarmede de door wetenschappelijkheden aangenomen valscheden worden bevestigd; *Aschur* is de redeneering die de gevangenen wegdrijft. Bij *Nahum*:

“*Kusch* hare sterkte en *Egypte*, en geen einde, *Puth* en *Lubim* waren tot uwe hulp” (3: 9),

aangaande de verwoeste Kerk, alwaar desgelijks *Egypte* voor de wetenschappelijke dingen en *Kusch* voor de erkentnissen staat. *Kusch* en *Egypte* zijn eenvoudig genomen voor erkentnissen en wetenschappen, welke waarheden zijn, van nut voor hen die in het geloof der naastenliefde zijn; aldus staan zij hier in den goeden zin. Bij *Jesaja*:

“Jehovah zeide: De arbeid van *Egypte*, en het loon van *Kusch*, en der *Sabeërs*, de mannen van afmeting, zullen tot u overkomen, en zij zullen de uwe zijn, zij zullen u navolgen in boeien, zij zullen overkomen, en zij zullen zich voor u buigen, zij zullen tot u bidden: Alleen in u is God, en verder geen andere God” (45: 14);

de arbeid van *Egypte* staat voor de wetenschap, het loon van *Kusch* en der *Sabeërs* voor de erkenningen der geestelijke dingen, welke hen dienen, die den Heer erkennen, want voor hen is alle wetenschap en erkenenis. Bij Daniël:

“De koning van het noorden zal heerschen over de verborgen schatten des gouds en des zilvers, en over al de gewenschte dingen van *Egypte*, en *Lubim* (Puth) en *Kuschim* zullen in uwe gangen wezen” (11: 43);

Puth en *Kusch* hier voor de erkenningen uit het Woord, *Egypte* voor de wetenschappelijke dingen. Bij Zefanja:

“Van de zijde der rivieren van *Kusch*, Mijne aanbidders” (3: 10),

voor hen die buiten de erkenningen staan, aldus voor de natiën. Bij David:

“Prinselijke gezanten zullen komen uit *Egypte*, *Kusch* zal zich haasten zijne handen tot God uit te strekken” (68: 32);

hier staat *Egypte* voor de wetenschappen, en *Kusch* voor de erkenningen. Bij denzelfde:

“Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen, die Mij erkennen, ziet, Filistea, en Tyrus, met *Kusch*, deze is aldaar geboren (in de stad Gods)” (Psalm 87: 4).

Kusch voor de erkenningen uit het Woord, waarom gezegd wordt: geboren in de stad Gods. Daar *Kusch* de innerlijke erkenningen des Woords beteekent, en het inzicht daarvan, wordt er gezegd, dat de tweede rivier, voortgaande uit den hof van Eden, het gansche land *Kusch* omliep; zie hierover eerder nr. 117. **1165.** Dat door Mizraïm of *Egypte* in het Woord de wetenschappen of allerlei vergaderde kennis wordt aangeduid, waarmede men de verborgenheden des geloofs wil doorvorschouwen en daarmede de aangenomen valsche beginselen bevestigen; voorts ook dat het eenvoudig de wetenschappen beteekent, aldus eveneens de nuttige, blijkt niet alleen uit de reeds aangehaalde plaatsen, maar ook uit nog talloze andere, die, werden ze alle aangehaald, vele bladzijden zouden vullen. Men zie Jes. 19 :1 tot het einde; hfdst. 30: 1, 2, 3; hfdst. 31: 1, 2, 3; Jerem. 2: 18, 36; hfdst. 42: 14 tot het einde; hfdst. 46: 1 tot het einde; Ezech. 16: 26; hfdst. 23: 3, 8; hfdst. 29: 1 tot het einde; hfdst. 30: 1 tot het einde; Hosea 7: 11; hfdst. 9: 3, 6; hfdst. 11: 1, 5, 11; Micha 7: 12; Zach. 10: 10, 11; Psalm 80: 9 en volgende verzen.

1166. Dat Puth of Lybië de erkenenissen uit den letterlijken zin des Woords beteekent, waardoor men desgelijks de valsche beginselen bevestigt, voorts ook kortweg dergelijke erkenenissen, blijkt uit de reeds eerder aangehaalde plaatsen, waar van Kusch sprake was; daar door Kusch desgelijks erkenenissen, maar innerlijke, worden aangeduid, worden in het Woord Puth en Kusch te zamen genoemd; men zie de aldaar aangehaalde plaatsen uit Jer. 46: 8; Ezech. 30: 4, 5, 6; Nah. 3: 9; Dan. 11: 43.

1167. Dat Kanaän of de Kanaänieten in het Woord de riten, of den van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst beteekenen, blijkt uit tal van plaatsen, vooral in de historische gedeelten, en daar zij van dien aard waren toen de zonen van Jakob in het land werden binnengeleid, werd toegelaten, dat zij werden uitgeroeid; maar in den innerlijken zin des Woords worden onder de Kanaänieten al diegenen verstaan, die een van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst hebben, en daar de Joden en Israëlieten meer dan de anderen van dien aard waren, worden zij er in het profetische Woord in het bijzonder male aangeduid, zooals alleen reeds uit de beide navolgende plaatsen kan blijken; bij David:

“Zij hebben onschuldig bloed vergoten, het bloed hunner zonen en hunner dochteren, die zij den afgoden van *Kanaän* hebben opgeofferd, en de aarde is ontheiligd geworden door bloed, en zij ontreinigden zich door hunne werken, en zij hebben gehoereerd door hunne daden” (Psalm 106: 38, 39).

Het bloed der zonen en der dochteren vergieten beteekent hier in den innerlijken zin, dat zij alle waarheden des geloofs en alle goedheden der naastenliefde hebben uitgebluscht; zonen en dochteren den afgoden van Kanaän opofferen, beteekent, de dingen die des geloofs en der naastenliefde zijn, ontwijden door een van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst, welke niets anders dan een afgodendienst is; aldus ontreinigden zij zich door hunne werken en hebben zij gehoereerd door hunne daden. Bij Ezechiël:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih tot Jeruzalem: Uwe handelingen en uwe geboorten zijn uit het land *Kanaän*, uw vader was een Amoriet en uwe moeder eene Hethietische” (16: 3),

alwaar duidelijk gezegd wordt, dat zij uit het land Kanaän zijn. Dat Kanaän den van den innerlijken gescheiden uiterlijken godsdienst beteekent, zie men eerder in de nrs. 1078 en 1094.

1168. Vers 7. *En de zonen van Kusch zijn: Seba, en Chavillah, en Sabtha, en Raamah, en Sabtheka. En de zonen van Raamah zijn: Scheba en Dedan.* Door de zonen van Kusch worden zij aangeduid, die geen innerlijken godsdienst

hadden, maar erkentissen des geloofs, in het bezit waarvan zij de religie stelden. Seba, Chavillah, Sabtha, Raamah en Sabtheka zijn even zoovele natiën, the deze erkentissen hadden. In den innerlijken zin beteekenen deze natiën de erkentissen zelf. Door de zonen van Raamah worden desgelijks zij aangeduid, die geen innerlijken godsdienst hadden, maar erkentissen des geloofs, in het bezit waarvan zij de religie stelden; Scheba en Dedan zijn de natiën, die deze erkentissen hadden. In den innerlijken zin worden door hen de erkentissen zelf aangeduid, maar met dit verschil, dat de zonen van Kusch de erkentissen der geestelijke dingen beteekenen, de zonen van Raamah de erkentissen der hemelsche dingen.

1169. Dat de zonen van Kusch hen aanduiden, die geen innerlijken godsdienst hadden, maar erkentissen des geloofs, in het bezit waarvan zij de religie stelden, blijkt uit Kusch, wiens zonen zij zijn, en door wien de innerlijke erkentissen der hemelsche dingen worden aangeduid, zooals hierboven is aangetoond, en gelijk ook uit die plaatsen in het Woord blijkt, waar deze natiën genoemd worden.

1170. Dat Seba, Chavillah, Sabtha, Raamah, Sabtheka even zoovele natiën zijn, die deze erkentissen hadden, en dat in den innerlijken zin deze natiën de erkentissen zelf beteekenen, kan blijken uit die plaatsen in het Woord, welke hieronder zullen worden aangehaald.

1171. Dat door de zonen van Raamah desgelijks zij worden aangeduid, die geen innerlijken godsdienst hadden, maar erkentissen des geloofs, in het bezit waarvan zij de religie stelden, en dat Scheba en Dedan de natiën zijn, die deze erkentissen hadden, en dat in den innerlijken zin door hen de erkentissen zelf worden aangeduid — blijkt uit de navolgende plaatsen bij de Profeten; aangaande Seba, Scheba en Raamah dit bij David:

“De koningen van Tharschisch en der eilanden zullen gaven aanbrenge, en de koningen van *Scheba* en *Seba* zullen vereeringen toevoeren, en alle koningen zullen zich voor Hem nederbuigen”
(Psalm 72: 10, 11),

alwaar sprake is van den Heer, van Zijn Rijk en van de hemelsche Kerk; dat hier door gaven en vereeringen godsdiensten worden aangeduid, kan een ieder zien, maar welke godsdiensten het zijn en van welken aard, kan men met weten, wanneer men niet weet, wat onder Tharschisch en de eilanden, en onder Scheba en Seba wordt verstaan. Dat onder Tharschisch en de eilanden de met den innerlijken overeenstemmende uiterlijke godsdiensten worden verstaan, is eerder aangetoond, en dat onder Scheba en Seba innerlijke godsdiensten worden verstaan, volgt hieruit, namelijk onder Scheba de

hemelsche dingen van den godsdienst, en onder Seba de geestelijke dingen van den godsdienst. Bij Jesaja:

“Ik heb Egypte tot uw losgeld gegeven, *Kusch* en *Seba* in uwe plaats” (43: 3),

alwaar Kusch en Seba voor de geestelijke dingen des geoofs staan. Bij denzelfde:

“De arbeid van Egypte en het loon van *Kusch* en der *Sebeërs*, der mannen van afmeting, zullen tot u overkomen” (45: 14);

de arbeid van Egypte staat voor de wetenschap, het loon van Kusch en der Sebeërs voor de erkenningen van geestelijke dingen, welke hen dienen, die in den Heer gelooven. Bij denzelfde:

“Een hoop kemelen zal u bedekken, de dromedarissen van Midian en Efa, zij allen uit *Scheba* zullen komen; goud en wierook zullen zij aanbrengen, en den overvloedigen lof van Jehovah verkondigen, al de kudden van *Arabië* zullen tot u verzameld worden” (60: 6, 7),

alwaar onder Scheba de hemelsche dingen en de daaruit voortkomende geestelijke dingen worden verstaan, die het goud en de wierook zijn, en uitgelegd worden als de overvloedige lof van Jehovah, dat wil zeggen, als de innerlijke godsdienst. Bij Ezechiël:

“De kooplieden van *Scheba* en *Raamah*, zij zijn uwe kooplieden in den eersteling van alle specerij, en in alle kostelijk gesteente, en goud hebben zij gegeven tot uwe markten” (27: 22, 23);

aangaande Tyrus, waar de beteekenis van Scheba en Raamah blijkt uit de handelwaren, welke specerij, kostbare steen en goud genoemd worden. Specerij is in den innerlijken zin naastenliefde, kostbare steen het geloof daaruit, goud de liefde tot den Heer, en al deze dingen zijn hemelsche dingen, door Scheba aangeduid. De erkenningen van dergelijke dingen zijn eigenlijk Scheba, daarom worden zij hier handelwaren genoemd, waarmede diegenen worden vervuld, die menschen der Kerk worden, want zonder erkenningen kan niemand een mensch der Kerk worden. Dergelijke dingen werden uitgebeeld door de koningin van *Scheba*, die tot Salomo kwam, en hem reukwerk, goud en edelgesteente bracht, 1 Kon. 10: 1, 2, 3; voorts ook door de wijzen uit het oosten, die tot Jezus kwamen, toen Hij geboren was, en nedervielen en Hem aanbaden, en hunne schatten opendeden, en Hem geschenken brachten, goud, wierook en mirre, Matth. 2: 1, 11, waardoor het hemelsch goede, het geestelijk goede en het natuurlijk goede werden aangeduid. Bij Jeremia:

“Waartoe zal de wierook voor Mij uit *Scheba* komen, en de beste kalmus uit verre landen; uwe brandofferen zijn niet behagelijk” (6: 20); ook hier is het duidelijk, dat door *Scheba* de erkentissen en de aanbiddingen, welke wierook en kalmus zijn, worden aangeduid, maar hier zoodanige, die zonder naastenliefde zijn, en niet aangenaam zijn.

1172. Dat door *Dedan* de erkentissen van de lagere hemelsche dingen worden aangeduid, welke in de riten zijn, blijkt uit de navolgende plaatsen in het Woord; bij Ezechiël:

“De zonen van *Dedan* waren uwe kooplieden, vele eilanden waren als kooplieden in uwe hand, hoornen van elpenbeen en ebbehout brachten zij u tot betaling” (27: 15);

hoornen van elpenbeen en ebbehout zijn in den innerlijken zin uiterlijke goedheden, welke tot den godsdienst of tot de riten behooren. Bij denzelfde:

“*Dedan* handelde met u in de kleederen der vrijheid voor den wagen; Arabië en alle vorsten van *Kedar*” (27: 20, 21),

alwaar de kleederen der vrijheid voor den wagen desgelijks voor de uiterlijke goedheden of voor de riten staan. Bij Jeremia:

“Hunlieder wijsheid is stinkend geworden; vliedt, zij hebben zich afgewend, zij hebben zich in de diepte nedergelaten om daar te wonen, de inwoners van *Dedan*” (49: 7, 8);

hier staat *Dedan* in den eigenlijken zin voor de riten, waarin geen innerlijke eeredienst of aanbidding des Heeren uit het hart is; van hen wordt gezegd, dat zij zich afwenden en zich in de diepte nederlaten om daar te wonen. Hieruit blijkt nu, dat de zonen van *Kusch* de erkentissen van de geestelijke dingen beteekenen, en de zonen van *Raamah* de erkentissen van hemelsche dingen.

1173. Vers 8, 9. *En Kusch* gewon *Nimrod*: deze begon geweldig te zijn op aarde. Deze was geweldig in de jacht voor *Jehovah*; daarom werd gezegd: *Gelijk Nimrod* geweldig in de jacht voor *Jehovah*. Door *Kusch* worden hier, als eerder, de innerlijke erkentissen van geestelijke en hemelsche dingen aangeduid; door *Nimrod* worden diegenen aangeduid, die van den innerlijken godsdienst een uiterlijken maakten; aldus beteekent *Nimrod* een dergelijken uiterlijken godsdienst. Dat *Kusch* *Nimrod* gewon beteekent, dat zij, die erkentissen van innerlijke dingen hadden, zulk een godsdienst hebben ingesteld; deze was geweldig op aarde, beteekent, dat een dergelijke religie in de Kerk de overhand nam; de aarde is de Kerk, zooals eerder; deze was geweldig in de jacht voor *Jehovah*, beteekent, dat hij velen overreedde; daarom werd gezegd: *Gelijk Nimrod* geweldig in de jacht voor *Jehovah*, beteekent, dat een dergelijke

uitdrukking spreekwoordelijk was geworden, omdat zoovelen werden overreed; en verder beteekent het, dat een dergelijke religie de gemoederen der menschen gemakkelijk inpalmt.

1174. Dat door Kusch de innerlijke erkentnissen van de geestelijke en hemelsche dingen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen eerder aangaande Kusch is gezegd en aangetoond.

1175. Dat door Nimrod diegenen worden aangeduid, die den innerlijken godsdienst tot een uiterlijken maakten, en dat aldus door Nimrod een dergelijke uiterlijke godsdienst wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen volgt. Bij voorbaat zij hier gezegd, wat verstaan wordt onder een innerlijken godsdienst tot een uiterlijken maken; reeds eerder is gezegd en aangetoond, dat de innerlijke godsdienst, die uit de liefde en de naastenliefde voortkomt, de godsdienst zelf is, en dat de uiterlijke godsdienst zonder dezen innerlijken godsdienst geen godsdienst is; daarentegen beteekent den innerlijken godsdienst tot een uiterlijken maken, den uiterlijken godsdienst tot een wezenlijken maken boven den innerlijken, hetgeen een omkeeren van de orde van den voorrang is, juist alsof men zeide, dat er geen innerlijke godsdienst is zonder den uiterlijken, terwijl de verhouding toch deze is, dat er geen uiterlijke godsdienst is zonder den innerlijken. De religie van hen, die het geloof van de naastenliefde scheiden, is van dien aard, namelijk dat zij de dingen van het geloof verkiezen boven de dingen der naastenliefde, of de dingen die tot de erkentnissen des geloofs behooren, boven de dingen die des levens zijn, dus de formeele dingen boven de wezenlijke. Iedere uiterlijke godsdienst is het formeele van den innerlijken godsdienst, want de innerlijke godsdienst is het wezenlijke zelf; uit het formeele zonder zijn wezenlijke een godsdienst maken, is van den innerlijken een uiterlijken godsdienst maken. Dat zou zijn alsof men bijvoorbeeld zeide, dat wanneer iemand ergens leefde, waar geen Kerk, geen prediking, geen sacramenten en geen priesterschap bestonden, hij niet zalig zou kunnen worden of eenigen godsdienst bezitten, terwijl toch zoo iemand uit het innerlijke den Heer vereeren kan. Maar hieruit volgt niet, dat de uiterlijke godsdienst mag wegblijven. Ter verdere verduidelijking diene nog dit voorbeeld: wanneer men het eigenlijke wezen van den godsdienst daarin stelt, dat men geregeld de kerken bezoekt, aan de sacramenten deelneemt, de predikingen hoort, bidt, de feestdagen houdt, en andere dingen meer, die uiterlijk en ceremonieel zijn, en zichzelf wijs maakt dat dit genoeg is, wanneer men maar over het geloof spreekt, hetgeen alles formeele dingen van het geloof zijn. Zij echter, die uit liefde en naastenliefde den godsdienst tot een wezenlijken godsdienst maken, doen desgelijks, zij bezoeken namelijk

geregeld de kerken, nemen aan de sacramenten deel, hooren de predikingen, bidden, houden de feestdagen, en vele andere dingen meer, en zulks met veel ijver en stiptheid, maar zij stellen in dergelijke dingen niet het wezenlijke van den godsdienst. In den uiterlijken godsdienst van dezen is heiligheid en leven, omdat in hem de innerlijke godsdienst is. Maar in den godsdienst van bovengenoemden is geen heiligheid en geen leven; want het is het eigenlijke wezen, dat het formeele of ceremonieele heiligt en levend maakt; daarentegen kan het van de naastenliefde gescheiden geloof den godsdienst niet heiligen en levend maken, omdat het wezen en het leven ontbreken. Zulk een godsdienst wordt Nimrod genoemd, en ontstaat uit de erkentnissen, die Kusch zijn, en deze uit het van de naastenliefde gescheiden geloof, welk geloof Cham is; uit Cham of uit het afgescheiden geloof, kan door de erkentnissen, welke tot het afgescheiden geloof behooren, nooit een andere godsdienst geboren worden. Dit is het, wat door Nimrod wordt aangeduid.

1176. Dat de woorden: “Kusch gewon Nimrod” beteekenen, dat zij, die erkentnissen van innerlijke dingen hadden, zulk een godsdienst hebben ingesteld, blijkt uit hetgeen reeds gezegd is. De erkentnissen van de innerlijke dingen zijn datgene, wat zij leeringen noemen, en wat zij ook van de riten onderscheiden. Zoo is bijvoorbeeld de hoofdstelling van hun leer, dat het geloof alleen zalig maakt, maar zij weten niet, dat de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste het geloof zelf is, en dat de erkentnissen, die zij geloof noemen, geen ander einddoel hebben, dan dat zij door deze erkentnissen van den Heer liefde tot Hem en liefde jegens den naaste ontvangen, en dat dit het geloof is, hetgeen zalig maakt. Zij, die de geloofs-erkentnissen alleen geloof noemen, zijn het, die een dergelijken godsdienst, als waarvan hierboven sprake was, verwekken en stichten.

1177. Dat de woorden: “deze was geweldig op aarde” beteekenen, dat een dergelijke religie in de Kerk de overhand nam, kan blijken uit hetgeen vlak daarop volgt. Dat de aarde de Kerk is, werd eerder in de nrs. 620, 636, 662 en elders aangetoond.

1178. Dat de woorden: “hij was geweldig in de jacht voor Jehovah” beteekenen, dat hij velen overreedde, blijkt hieruit, dat het van de naastenliefde gescheiden geloof van dien aard is; voorts uit de beteekenis van jagen in het Woord. Het van de naastenliefde gescheiden geloof is van dien aard, dat men er zich gemakkelijk door laat overreden. Het meerendeel der menschen weet niet, wat innerlijke dingen zijn, maar alleen wat uiterlijke dingen zijn, en het meerendeel leeft in zinnelijke dingen, in lusten en begeerten, en heeft alleen zichzelf en de wereld voor oogen; daarom worden zij gemakkelijk door zulk een religie

gevangen. Wat de beteekenis van jagen betreft: in het Woord beteekent jagen in het algemeen overreden, en in het bijzonder de gemoederen inpalmen door hun zinnen, hun lusten en hun begeerten te streelen met gebruikmaking van leeringen, welke men naar zijn eigen gemoedsaard en naar dien van den ander willekeurig uitlegt, met het zelfzuchtige oogmerk om tot groot aanzien en rijkdom te komen, aldus door overreding; zooals blijkt bij Ezechiël:

“Wee diengenen, die kussens naaien op alle gewrichten Mijner handen, en sluiers maken op het hoofd van alle statuur, om zielen te *jagen*; *gij jaagt* de zielen Mijns volks, en gij maakt de zielen voor u levend. En Mij hebt gij ontheiligd bij Mijn volk, voor handvollen van gerst, en voor stukken broods, om zielen te dooden, die niet zouden sterven, en om zielen levend te maken, die niet zouden leven, door uw liegen tot Mijn volk, tot diegenen, die naar den leugen hooren. Ziet, Ik wil aan uwe kussens, waarmede gij alhier de zielen *jaagt*, dat zij heenfladderen, en Ik zal ze uit uwe armen wegscheuren, en ik zal de zielen losmaken, die gij *jaagt*, de zielen tot heenfladderen, en Ik zal uwe sluiers scheuren, en Mijn volk uit uwe hand redden en zij zullen niet meer in uwe hand zijn tot eene *jacht*” (13: 18, 19, 20, 21);

hier wordt verklaard, wat jagen is, namelijk een bedriegen door overredingen, en door erkennenissen, die men verdraait, en die men ten eigen gunste en naar den gemoedsaard van den ander uitlegt. Bij Micha:

“De barmhartige is vergaan van de aarde, en er is geen rechtschapene onder de menschen, zij loeren altemaal op bloed, zij *jagen*, de man zijnen broeder, met een net; wanneer zij kwaad doen met de handen inplaats van goed te doen, zoo eischt de vorst en de rechter om vergelding, en de groote spreekt de verkeerdheid zijner ziel, en zij verdraaien haar” (7: 2, 3).

Hier wordt desgelijks verklaard, wat jagen is, namelijk belagen uit eigenbelang, of het valsche voor waar uitgeven en verkeerdheid spreken en verdraaien, en aldus overreden. Bij David:

“De man der tong zal op de aarde niet bevestigd worden, de man des gewelds, het booze *jaagt* hem in omverwerpingen” (Psalm 140: 12);

hier is sprake van de goddeloozen, die door middel van valscheden overreden, boos denken, vleierig spreken, om te bedriegen; de tong staat hier voor de leugen.

1179. Dat de woorden: “daarom werd gezegd: Gelijk Nimrod geweldig in de jacht voor Jehovah” beteekenen, dat een dergelijke uitdrukking spreekwoordelijk was geworden, omdat zoovelen werden overreed, en verder

dat eene dergelijke religie de gemoederen der menschen gemakkelijk inpalmt, kan blijken uit hetgeen gezegd is, voorts uit den letterlijken zin zelf; en bovendien nog hieruit: daar men oudtijds aan de dingen namen gaf, heeft men aan dezen godsdienst dien naam gegeven, namelijk dat Nimrod, dat wil zeggen: deze godsdienst, geweldig in de jacht, dat wil zeggen: in het inpalmen van gemoederen, is. Er staat aan toegevoegd “voor Jehovah” omdat zij, die in zulk een godsdienst waren, het afgescheiden geloof Jehovah noemden, of den man Jehovah, zooals blijkt uit hetgeen eerder gezegd is in nr. 340 over Kaïn, door wien desgelijks het van de naastenliefde gescheiden geloof wordt aangeduid. Echter is er tusschen Kaïn en Cham een verschil, namelijk dat de afscheiding bij Kaïn plaats vond in de hemelsche Kerk, welke innerlijke gewaarwording had, daarentegen de afscheiding bij Cham in de geestelijke Kerk, welke geen innerlijke gewaarwording had; vandaar dat de afscheiding van den eerste veel erger was dan die van den laatste. Oudtijds werden dergelijke menschen geweldigen genoemd, zooals bij Jesaja:

“Al de heerlijkheid van Kedar zal te onder gaan, en het overgeblevene van het getal, de bogen der *geweldig*en, der zonen van Kedar zullen minder worden” (21: 17),

en bij Hosea:

“Gij hebt goddeloosheid geploegd, ongerechtigheid geoogst, de vrucht der leugen gegeten, want gij hebt vertrouwd op uwen weg, op de veelheid uwer *geweldig*en” (10:13),

en elders. Mannen en geweldigen noemden zij zichzelf vanwege het geloof, want het is in de oorspronkelijke taal een woord, waardoor het geweldige en tevens de man wordt uitgedrukt, en dit woord wordt in het Woord op het geloof toegepast, en wel in beiderlei zin.

1180. Vers 10. *En het beginsel zijns rijks was Babel, en Erech, en Akkad, en, Kalneh, in het land Schinear.* Het beginsel zijns rijks was, beteekent, dat een dergelijke godsdienst aldus begonnen is; Babel, Erech, Akkad, Kalneh, in het land Schinear, beteekenen, dat in deze plaatsen zulke godsdiensten geweest zijn, en tevens worden daarmede de godsdiensten zelf aangeduid, waarvan de uiterlijke dingen heilig verschijnen, maar waarvan de innerlijke dingen profaan zijn.

1181. Dat het beginsel zijns rijks beteekent, dat een dergelijke godsdienst aldus begonnen is, blijkt uit de beteekenis van Babel in het land Schinear, waarover in hetgeen volgt.

1182. Dat “Babel, Erech, Akkad, Kalneh, in het land Schinear”, beteekenen, dat in deze plaatsen zulke godsdiensten geweest zijn, en dat daarmede tevens

de godsdiensten zelf aangeduid worden, waarvan de uiterlijkelijke dingen heilig verschijnen, maar waarvan de innerlijke dingen profaan zijn, blijkt uit de betekenis van Babel en van het land Schinear. In het Woord is vaak sprake van Babel, en overal wordt daarmee een dergelijke godsdienst aangeduid, namelijk een godsdienst waarvan de uiterlijke dingen heilig verschijnen, maar waarvan de innerlijke dingen profaan zijn. Maar aangezien in het volgende hoofdstuk over Babel gehandeld wordt, zal daar ter plaatse worden aangetoond, dat Babel zulks beteekent; voorts, dat zulk een godsdienst aanvankelijk niet zoo profaan is geweest als hij naderhand is geworden. Want de uiterlijke godsdienst gedraagt zich geheel en al overeenkomstig de innerlijke dingen: hoe onschuldiger de innerlijke dingen zijn, des te onschuldiger is de uiterlijke godsdienst; daarentegen hoe onreiner de innerlijke dingen, des te onreiner de uiterlijke godsdienst; en hoe profaner de innerlijke dingen zijn, des te profaner is de uiterlijke godsdienst; om het kort te zeggen: hoe meer liefde tot de wereld en eigenliefde er bij den mensch is, die in dezen uiterlijken godsdienst is, des te minder leven en heiligheid woont er in zijn godsdienst; hoe meer haat er jegens den naaste in de eigenliefde en in de liefde tot de wereld schuilt, des te meer onheiligheid is er in zijn godsdienst; hoe meer boosaardigheid in den haat, nog des te onheiliger de godsdienst; en hoe meer arglist in de boosaardigheid, nog weer veel onheiliger de godsdienst; deze en gene dingen maken het innerlijke van den uiterlijken godsdienst uit, die door Babel wordt aangeduid, waarover in het volgende hoofdstuk.

1183. Wat door Erech, Akkad, Kalneh, in het land Schinear, in het bijzonder wordt aangeduid, kan niet zoozeer blijken, daar zij nergens anders in het Woord vermeld worden, uitgezonderd Kalneh, bij Amos, hfdst. 6: 2, maar zij zijn verscheidenheden van een dergelijken godsdienst. Wat echter het land Schinear betreft, waarin deze godsdiensten waren, daarmee wordt in het Woord de uiterlijke godsdienst waarin het profane is, aangeduid, hetgeen uit zijn beteekenis in het volgende hoofdstuk II, vers 2 blijkt, en voorts ook bij Zacharia, hfdst. 5: 11, maar bovenal bij Daniël, alwaar het heet:

“De Heer gaf in de hand van Nebukadnezar, koning van Babel, Jehojakim, den koning van Jehudah, en een deel der vaten van het huis Gods, en hij bracht hen in het *land Schinear*, in het huis zijns Gods, en de vaten stelde hij in het schathuis zijns Gods” (1: 2),

waarmede wordt aangeduid dat de heilige dingen ontwijfd waren; de vaten van het huis Gods zijn de heilige dingen; het huis Gods van den koning van Babel in het land Schinear, zijn de profane dingen, waarin de heilige dingen gebracht zijn. Hoewel dit een historische vermelding is, bevat het

nochtans deze verborgenheden, zooals alle historische gedeelten des Woords. En verder blijkt het uit de ontwijding van dezelfde vaten bij Daniël, hfdst. 5: 3, 4, 5; wanneer door deze vaten geen heilige dingen waren uitgebeeld, zouden dergelijke gebeurtenissen, zooals daar beschreven worden, nooit plaats gevonden hebben.

1184. Vers 11, 12. *Uit ditzelve land is Aschur uitgegaan, en heeft gebouwd Ninive, en de stad Rechoboth, en Kalach. En Resen, tusschen Ninive en tusschen Kalach; deze is die groote stad.* Uit ditzelve land is Aschur uitgegaan, beteekent, dat zij, die in zulk een uiterlijken godsdienst waren, begonnen te redeneeren over de innerlijke dingen van den godsdienst; Aschur is de redeneering; en heeft gebouwd Ninive, en de stad Rechoboth, en Kalach, beteekent, dat zij zich op deze wijze leeringen des geloofs hebben gevormd; door Ninive worden de valscheden der leeringen aangeduid; door Rechoboth en Kalach eveneens dergelijke valscheden uit anderen oorsprong; Resen tusschen Ninive en Kalach, beteekent, dat zij zichzelf ook leerstellingen over het leven vormden; door Resen worden de daaruit voortvloeiende valscheden der leerstellingen aangeduid; Ninive is het valsche uit redeneeringen; Kalach is het valsche uit begeerten; tusschen Ninive en Kalach is het valsche uit beide; deze is die groote stad, beteekent, dat deze leeringen grootelijks toenamen.

1185. Dat de woorden: “Uit ditzelve land is Aschur uitgegaan”, beteekenen, dat zij, die in zulk een uiterlijken godsdienst waren, begonnen te redeneeren over de innerlijke dingen van den godsdienst, kan blijken uit de beteekenis van Aschur in het Woord, welke de rede en de redeneering is, waarover gehandeld wordt in hetgeen vlak hierop volgt. Hier doet zich een tweeledige zin voor, namelijk dat Aschur uit ditzelve land is uitgegaan, en voorts dat Nimrod uit ditzelve land is uitgegaan naar Aschur of Assyrië; dit is aldus uitgedrukt, omdat deze beide dingen worden aangeduid, namelijk zoowel dat de redeneering over geestelijke en hemelsche dingen uit zulk een godsdienst ontstaat, dat wil zeggen, dat Aschur is uitgegaan uit het land Schinear; alsmede dat een dergelijke godsdienst redekavelt over geestelijke en hemelsche dingen, dat wil zeggen, dat Nimrod is uitgegaan uit het land naar Aschur of Assyrië.

1186. Dat Aschur de redeneering is, blijkt uit de beteekenis van Aschur of Assyrië in het Woord, alwaar het altijd genomen wordt voor die dingen, welke tot de redeneering behooren, in beiderlei zin, namelijk voor de dingen der rede en voor redeneeringen (door de rede en door de redelijke dingen wordt eigenlijk dat verstaan, wat waar is, door de redeneering en de spitsvondigheden dat, wat valsch is); daar Aschur de rede en de redeneering beteekent, wordt het meestal aan Egypte toegevoegd, dat de wetenschappelijke dingen beteekent,

want de rede en de redeneering komt uit wetenschappelijke dingen voort. Dat Aschur de redeneering beteekent, blijkt bij Jesaja:

“Wee *Aschur*, roede Mijns toorns, hij denkt het recht niet, en zijn hart overdenkt het rechte niet; hij zegt: in de kracht mijner hand heb ik het gedaan, en in mijne wijsheid, want ik ben verstandig” (10: 5, 7, 13), alwaar *Aschur* staat voor de redeneering, van wien dan ook gezegd wordt, dat hij het rechte niet denkt en overdenkt, en waarom er aan wordt toegevoegd: door zijne wijsheid, want hij is verstandig. Bij Ezechiël:

“Twee vrouwen, dochteren van ééne moeder, hoereerden in *Egypte*, in hare jeugd hoereerden zij; de eene hoereerde, en verliefde op hare boelen, *Aschur* (de Assyriërs), die nabij waren, bekleed met hyacinth, vorsten en overheden, altemaal gewenschte jongelingen, ruiters, rijdende op paarden; de *zonen van Babel* kwamen tot haar, en verontreinigden haar met hunne hoererij” (23: 2, 3, 5, 6, 17),

alwaar *Egypte* voor de vergaderde kennis staat, *Aschur* voor de redeneering, de *zonen van Babel* voor de valschheden uit begeerten. Bij denzelfde:

“Jeruzalem, gij hebt gehoereerd met de *zonen van Egypte*, gij hebt gehoereerd met de *zonen van Aschur*; gij hebt de hoererij vermenigvuldigd tot aan het land Kanaän naar Chaldea” (16: 26, 28, 29);

Egypte staat hier desgelijks voor de wetenschappelijke dingen; *Aschur* voor de redeneering; het redeneeren van wetenschappelijke dingen uit over geestelijke en hemelsche dingen wordt zoowel hier als elders in het Woord hoererij genoemd; een ieder kan zien, dat geen hoererij met Egyptenaren en met Assyriërs is bedoeld. Bij Jeremia:

“Israël, wat hebt gij te doen met den weg van *Egypte*, om de wateren van. Schihar te drinken, en wat hebt gij met den weg van *Aschur* te doen, om de wateren van de rivier (de Eufraath) te drinken” (2: 18, 36); desgelijks *Egypte* voor de wetenschappelijke dingen, en *Aschur* voor de redeneering. Bij denzelfde:

“Israël is een verstrooide kudde, leeuwen hebben hem verjaagd, het eerst heeft de koning van *Aschur* hem opgegeten, en deze de laatste, de koning van *Babel*, heeft hem de beenderen verbrijzeld” (50: 17, 18), *Aschur* voor de redeneering over geestelijke dingen. Bij Micha:

“Deze vrede zal zijn, wanneer *Aschur* in ons land zal komen, en wanneer hij onze paleizen vertreden zal hebben, en wij zullen tegen hem stellen zeven herders, en acht vorsten der menschen, en zij zullen het *land van Aschur* afweiden met het zwaard, en het *land van Nimrod*

in deszelfs poorten, en hij zal bevrijden van Aschur, wanneer hij in ons land zal komen, en wanneer hij onze grenzen zal betreden” (5: 4, 5), alwaar van Israël of van de geestelijke Kerk sprake is, waarvan gezegd wordt, dat Aschur, dat wil zeggen, de redeneering, daar niet binnen zal gaan; het land van Nimrod staat voor zulk een godsdienst als door Nimrod is aangeduid, waarin innerlijke boosheden en valscheden zijn. Dat Aschur in het Woord ook de rede beteekent, welke bij den mensch der Kerk is, waardoor hij het ware en goede doorziet, blijkt bij Hosea:

“Zij zullen beven als een vogel uit *Egypte*, en als eene duif uit het land van *Aschur*” (11: 11),

alwaar *Egypte* staat voor de wetenschap van den mensch der Kerk, en *Aschur* voor diens rede; dat de vogel het verstandelijk wetenschappelijke is, en de duif het redelijk goede, is reeds eerder aangetoond. Bij Jesaja:

“Te dien dage zal er een pad zijn van *Egypte* naar *Aschur*, en *Aschur* zal komen naar *Egypte*, en *Egypte* naar *Aschur*, en de *Egyptenaren* zullen *Aschur* dienen. Te dien dage zal Israël de derde wezen voor *Egypte* en *Aschur*, een zegen in het midden van het land, dat Jehovah Zebaoth zal zegenen, zeggende: Gezegend zij Mijn volk *Egypte*, en het werk Mijner handen *Aschur*, en Mijn erfdeel Israël” (19: 23, 24, 25),

alwaar van de geestelijke Kerk, Israël, sprake is; haar rede is *Aschur*, en haar wetenschap *Egypte*; deze drie maken de verstandelijke dingen van den mensch der geestelijke Kerk uit, in deze volgorde. Ook elders waar *Aschur* genoemd wordt, beteekent hij het redelijk ware of valsche, zooals bij Jesaja hfdst. 20: 1 tot het einde; hfdst. 23: 13; hfdst. 27: 13; hfdst. 30: 31; hfdst. 31: *Aschur* genoemd wordt, beteekent hij het redelijk ware 8; hfdst. 36 en 37; hfdst. 52: 4; Ezech. hfdst. 27: 23, 24; hfdst. 32: 22; hfdst. 31: 3 tot het einde; Micha 7: 12; Zefanja 2: 13; Zacharia 10: 11; Psalm 83: 9; *Aschur* voor de redeneering; bij Hosea hfdst. 5: 13; hfdst. 7: 11; hfdst. 10: 6; hfdst. 11: 5; hfdst. 12: 2; hfdst. 14: 4; en bij Zacharia hfdst. 10: 10, alwaar het met betrekking tot Efraïm wordt genoemd, door wien het verstandelijke wordt aangeduid, maar daar het verkeerde.

1187. Dat de woorden: “hij heeft gebouwd Ninive en de stad Rechoboth, en Kalach” beteekenen, dat zij zich aldus leeringen des geloofs hebben gevormd, blijkt uit de beteekenis van Ninive, en Rechoboth, en Kalach, waarover in het vlak hierop volgende gehandeld zal worden; voorts uit de beteekenis van de *stad* in het Woord, zijnde een ware of een kettersche leer, hetgeen eerder in nr. 402 is aangetoond.

1188. Dat door Ninive de valscheden der leeringen worden aangeduid, door Rechoboth en Kalach eveneens dergelijke valscheden uit anderen oorsprong, blijkt uit de beteekenis van Ninive in het Woord, waarover terstond. De valscheden van deze soort zijn van drieërlei oorsprong: de eerste komt voort uit de begoochelingen der zinnen, uit de duisternis van het verstand, dat niet verlicht is, en uit onwetendheid, vandaar dan de valscheid, die Ninive is. De tweede oorsprong heeft dezelfde oorzaak, maar met de overheerschende begeerte òf naar omwenteling òf naar voorrang; de valscheden daarvan zijn Rechoboth. De derde oorsprong komt uit den wil voort, aldus uit de begeerten; men wil niets anders als waar erkennen, dan wat de begeerten begunstigt, van daar de valscheden, die Kalach genoemd worden. Al deze valscheden ontstaan door Aschur of door de redeneering over de waarheden en goedheden des geloofs. Dat Ninive de valscheden beteekent uit de begoochelingen der zinnen, uit de duisternis van het onverlichte verstand, en uit de onwetendheid, blijkt bij Jonas, die naar Ninive werd gezonden, aan welke stad vergeving werd geschonken, omdat zij van dien aard waren, en het blijkt uit alle bijzonderheden over Ninive bij Jonas; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gehandeld worden. Deze vermeldingen zijn historisch, maar nochtans profetisch, en zij bevatten dergelijke verborgenheden en beelden ze uit, zooals alle overige historische vermeldingen des Woords. Desgelijks bij Jesaja, alwaar van den koning van *Aschur* gezegd wordt, dat hij in *Ninive* bleef, en toen hij zich in het huis van Nisroch, zijnen God, nederboog, door zijne zonen met het zwaard verslagen werd, hfdst. 37: 37, 38. Hoewel deze vermeldingen historisch zijn, zijn zij nochtans profetisch, en bevatten zij dergelijke verborgenheden en beelden ze uit, en wel wordt hier door Ninive de uiterlijke godsdienst aangeduid, waarin valscheden zijn, en daar deze godsdienst afgodisch is, wordt hij door de zonen met het zwaard verslagen; de zonen zijn, zooals eerder is aangetoond, de valscheden, en het zwaard is de straf van het valsche, zooals overal in het Woord. Ook bij Zefanja:

“Jehovah zal Zijne hand uitstrekken over het noorden, en Hij zal *Aschur* verdoen, en Hij zal *Ninive* stellen tot eene verwoesting, tot eene droogte als eene woestijn, en in het midden van haar zullen de kudden legeren, alle wilde dier van deze natie, ook de roerdomp en de nachtuil zullen op hare granaatappelen vernachten, eene stem zal in het venster zingen, verwoesting zal in den dorpel zijn, daar Hij haar cederhout ontbloot heeft” (2: 13, 18).

Hier wordt Ninive beschreven, maar in den profetischen stijl, en het is eene beschrijving van de valscheit zelve, welke wordt aangeduid met Ninive. Deze valscheit wordt, daar men haar vereert, het noorden genoemd, en het wilde dier der natie, roerdomp en nachtuil in de granaatappelen, en uitgedrukt door het zingen van de stem in het venster, en het ontblooten van het cederhout, dat het verstandelijkware is. Al deze uitdrukkingen zijn aanduidingen van zulk een valscheit.

1189. Dat door Kalach valscheden worden aangeduid, die uit begeerten ontstaan, kan uit de profetische gedeelten niet bevestigd worden, maar wel uit de historische gedeelten van het Woord, waar men leest dat de koning van *Aschur* de zonen van Israël wegvoerde naar *Aschur* of Assyrië, en hen deed wonen in *Kalach*, en in Chabor, aan de rivier Gosan, en in de steden van Medië, 11 Kon. 17: 6; hfdst. 18: 11, alwaar de historische vermeldingen niets anders insluiten; want alle historische vermeldingen zijn, als gezegd, aanduidend en uitbeeldend; aldus is Israël hier de verdorven geestelijke Kerk, Aschur de redeneering, Kalach een dergelijke valscheit.

1190. Dat “Resen tusschen Ninive en Kalach” beteekent, dat zij zichzelf ook leerstellingen over het leven vormden, en dat door Resen de daaruit voortvloeiende valsche leerstellingen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen even te voren aangaande Ninive en Kalach is aangetoond; voorts uit het verband; in het vorige vers is namelijk gehandeld over de valscheden der leeringen, hier is thans sprake van de valscheden des levens; want de stijl des Woords is van dien aard, en vooral de profetische stijl, dat wanneer gehandeld wordt over de dingen van het verstand, er ook over de dingen van den wil gehandeld wordt. In het vorige vers werd gehandeld over de dingen van het verstand of over de valscheden der leer, hier echter over de valscheden des levens, welke door Resen worden aangeduid. Daar er van deze stad verder in het Woord geen melding wordt gemaakt, kan haar beteekenis niet zoo bevestigd worden, dan alleen hierdoor, dat Resen gebouwd is tusschen Ninive en Kalach, dat wil zeggen, tusschen het valsche uit redeneeringen en het valsche door begeerten, hetgeen het valsche des levens voortbrengt. En voorts daardoor, dat het de groote stad wordt genoemd, daar het voortkomt uit de valscheden zoowel van het verstand als van den wil.

1191. Dat de woorden: “deze is die groote stad” beteekenen, dat deze leeringen grootelijks toenamen, blijkt uit de beteekenis van de stad, namelijk dat zij de ware leer is of de valsche leer, zooals in nr. 402 is aangetoond, en dat zij de groote stad wordt genoemd, daar alle valscheit der leer en van den daaruit voortkomenden godsdienst tot het valsche des levens leidt.

1192. Kort tevoren is in vers 10 gehandeld over de boosheden in den godsdienst, welke aangeduid werden door Babel, Erech, Akkad en Kalneh, in het land Schinear; in deze beide laatste verzen is sprake van de valscheden in den godsdienst, aangeduid door Ninive, Rechoboth, Kalaoh en Resen; de valscheden behooren tot de beginselen, voortkomende uit redeneeringen, de boosheden behooren tot de begeerten, voortkomende uit de liefde tot de wereld en de eigenliefde.

1193. Vers 13, 14. *En Mizraïm gewon de Ludim, en de Anamim, en de Lehabim, en de Nafthuchim. En de Pathrusim, en de Kasluchim, van waar de Pelisthim uitgekomen zijn, en de Kafthorim.* Mizraïm gewon de Ludim, de Anamim, de Lehabim, en de Nafthuchim, en de Kafthorim, beteekent even zoovele natiën, waarmede even zoovele soorten van riten werden aangeduid. Mizraïm is de wetenschap; de Ludim, de Anamim, de Lehabim en de Nafthuchim zijn even zoovele riten, van louter wetenschappelijken aard; de Pathrusim en de Kasluchim zijn natiën, welke aldus genoemd werden, en waarmede de leeringen der riten van dergelijken oorsprong en van louter wetenschappelijken aard worden aangeduid; van waar de Pelisthim uitgekomen zijn, beteekent een daaruit voortgekomen natie, waarmede de wetenschap der erkentnissen des geloofs en der naastenliefde wordt aangeduid; dat zij uitgekomen zijn, beteekent, dat de erkentnissen bij hen wetenschappelijk zijn.

1194. Dat de woorden: “Mizraïm gewon de Ludim, de Anamim, de Lehabim en de Nafthuchim, de Kafthorim” even zoovele natiën beteekenen, waardoor even zoovele riten worden aangeduid, kan blijken uit hetgeen over Mizraïm of Egypte boven bij vers 6 van dit hoofdstuk is aangetoond, namelijk dat Egypte de wetenschap of de vergaderde kennis beteekent; zij die uit hem geboren worden genoemd, kunnen geen anderen of niets anders zijn dan riten, en wel de riten van den uiterlijken godsdienst. Want het Woord des Heeren handelt in zijn schout en in zijn achtergrond, dat wil zeggen, in den innerlijken zin, nooit over iets anders dan over de dingen, die tot Zijn Rijk behooren; derhalve tot de Kerk; vandaar dat hier de dingen, welke uit de wetenschappelijkheden door redeneeringen zijn geboren, niets anders dan riten kunnen wezen.

1195. Dat Mizraïm of Egypte de wetenschap is, is bij het zesde vers van dit hoofdstuk aangetoond; dat de Ludim, de Anamim, de Lehabim, en de Nafthuchim even zoovele riten zijn van louter wetenschappelijken aard, blijkt uit hetgeen zooeven gezegd is. Er wordt riten van louter wetenschappelijken aard-gezegd met betrekking tot hen, die door redeneeringen de hemelsche en geestelijke dingen navorschen, en voor zich aldus een godsdienst verzinnen.

De ritën van zulk een godsdienst worden, daar zij uit redeneeringen en wetenschappelijkheden zijn gevormd, wetenschappelijke ritën genoemd, waarin niets geestelijks en niets hemelsch is, omdat zij uit het eigen ik voortkomen; vandaar de Egyptische afgoden, vandaar de tooverijen. En omdat hunne ritën van dezen oorsprong waren, hebben zij de ritën der Oude Kerk geheel en al verworpen, ja zelfs verafschuwd en gehaat, zooals blijkt uit Gen. 43: 32; hfdst. 46: 34; Exod. 8: 22. Vanwege deze beteekenis worden zij door Mizraïm of door Egypte gewonnen genoemd, dat wil zeggen, door de wetenschappelijke dingen verwekt. En daar hun wetenschappelijke dingen van verschillenden aard waren, zijn hierdoor ook de ritën van verschillenden aard geworden; de verscheidenheden in het algemeen zijn door even zoovele natiën aangeduid. Dat door de Ludim of door de Ludiërs dergelijke dingen worden bedoeld, blijkt bij Jeremia:

“Egypte trekt op als een rivier, en als rivieren bewegen zich de wateren, en hij zegt: Ik zal optrekken, ik zal de aarde bedekken, ik zal de stad, en die daarin wonen verderven. Trekt op, gij paarden, en raast, gij wagens, en laat de sterken uittrekken, Kusch en Puth, die het schild handelen en de *Ludiërs*, die den boog handelen en spannen” (46: 8, 9), alwaar de rivieren van Egypte de verschillende wetenschappelijkheden, die valschheden zijn, beteekenen; optrekken en de aarde bedekken, wil zeggen: door wetenschappelijkheden in de dingen der Kerk of des geloofs binnendringen; de stad verderven, beteekent: de waarheden vernietigen; Kusch en Puth zijn de erkentissen; de Ludiërs zijn de wetenschappelijke ritën, waarvan sprake is; den boog handelen en spannen, beteekent, redeneeren.

1196. Dat de Pathrusim en de Kasluchim natiën zijn, welke aldus genoemd werden, en dat daarmede de leeringen der ritën van dergelijken oorsprong en van louter wetenschappelijken aard worden aangeduid, blijkt uit hetgeen gezegd is, en uit de volgorde waarin zij hier voorkomen; aangaande de Pathrusim zie men bij Jesaja hfdst. 11: 11, 12; Ezechiël hfdst. 29: 13, 14, 15; hfdst. 30: 13, 14; Jeremia hfdst. 44: 1, 15.

1197. Dat de woorden: “van waar de Pelisthim uitgekomen zijn” eene daaruit voortgekomen natie beteekenen, en dat daarmede de wetenschap der erkentissen des geloofs en der naastenliefde wordt aangeduid, blijkt uit het Woord, waar zij meermalen genoemd worden. In de Oude Kerk werden al diegenen Filistijnen genoemd, die veel over het geloof spraken, en zeiden dat in het geloof het heil was, zonder evenwel een leven des geloofs te leiden, waarom zij meer dan de anderen onbesnedenen werden genoemd, dat wil

zeggen, zonder naastenliefde. Dat zij onbesnedenen werden genoemd, zie men 1 Sam. 14: 6, hfdst. 17: 26, 36; hfdst. 31: 4; 11 Sam. hfdst. 1: 20, en elders. Daar deze menschen van dien aard waren, konden zij wel niet anders, dan de erkentissen des geloofs tot dingen van het geheugen maken; want de erkentissen van geestelijke en hemelsche dingen, en zelfs de verborgenheden des geloofs, worden niets anders dan dingen van het geheugen, wanneer de mensch, die ze bezit, zonder naastenliefde is. De dingen van het geheugen zijn als doode dingen, wanneer de mensch niet van dien aard is, dat hij uit het geweten daarnaar leeft; is de mensch aldus, dan zijn de dingen van het geheugen als zoodanig tevens ook dingen van het leven, en dan zijn zij eerst bij hem, en strekken hem na het leven van het lichaam tot nut en heil; de wetenschappen en de erkentissen zijn niets bij den mensch in het andere leven, ook al had hij alle verborgenheden, die ooit geopenbaard zijn, geweten, wanneer zijn leven er niet van doortrokken is. Dezulken worden overal in de profetische gedeelten des Woords door Filistijnen aangeduid, en ook in de historische gedeelten des Woords, zooals bijvoorbeeld dat Abraham als vreemdeling verkeerde in het land der Filistijnen, en met Abimelech, den koning der Filistijnen, een verbond sloot, Gen. hfdst. 20: 1 tot het einde; hfdst. 21: 22 tot het einde; hfdst. 26: 1 tot 34. Daar hier door de Filistijnen de erkentissen des geloofs werden aangeduid, heeft Abraham, omdat hij de hemelsche dingen des geloofs uitbeeldde, aldaar als vreemdeling verkeerd, en met hen een verbond aangegaan; desgelijks was het geval met Izak, door wien de geestelijke dingen des geloofs werden uitgebeeld; echter niet met Jakob, aangezien door hem de uiterlijke dingen der Kerk werden uitgebeeld. Dat de Filistijnen in het algemeen de wetenschap der erkentissen des geloofs beteekenen, en in het bijzonder hen, die het geloof en het heil alleen in erkentissen stellen, welke zij tot dingen van het geheugen maken, kan ook bij Jesaja blijken:

“Verheug u niet, gij gansch *Filistea*, dat de roede, die u sloeg, gebroken is, want uit den wortel der slang zal een basilisk voortkomen, en haar vrucht zal een vliegende vurige draak zijn” (14: 29),

alwaar de wortel der slang voor de wetenschappelijkheden staat, de basilisk voor het bonze uit het valsche daarvan, de vrucht, die een vliegende vurige draak zal zijn, voor hunne werken, die, daar zij uit de begeerten voortkomen, een vliegende vurige draak worden genoemd. Bij Joël:

“Wat hebt gij met Mij te doen, gij Tyrus en Sidon, en alle grenzen van *Filistea*? zoudt gij eene vergelding over Mij wedergeven? Zeer snel zal Ik uwe vergelding op uw hoofd wederbrengen, omdat gij Mijn zilver

en Mijn goud hebt weggenomen, en Mijne gewenschte dingen, de goede, in uwe tempels gebracht hebt; en gij hebt de zonen van Jehudah en de zonen van Jeruzalem verkocht aan de zonen der Javanim, opdat gij hen verre van hunne landpale mocht brengen” (3: 4, 5, 6).

Wat hier ouder de Filistijnen, en onder gansch Filistea, of onder al zijne grenzen, verstaan wordt, is duidelijk. Zilver en goud zijn hier de geestelijke en hemelsche dingen des geloofs; de goede gewenschte dingen zijn de erkentnissen daarvan; zij hebben ze in hunne tempels gebracht, beteekent, dat zij ze bezeten en gepredikt hebben; dat zij daarentegen de zonen van Jehudah en de zonen van Jeruzalem verkocht hebben, beteekent, dat zij geen liefde en geen geloof hebben gehad; Jehudah staat in het Woord voor het hemelsche des geloofs, Jeruzalem voor het daaruit voortkomende geestelijke des geloofs, en dit hemelsche en dit geestelijke zijn verre van hunne grenzen weggevoerd. Men vindt hieromtrent nog andere plaatsen bij de Profeten, zooals bij Jeremia hfdst. 25: 20, hfdst. 47: 1 tot het einde; Ezechiël, hfdst. 16: 27, 57, hfdst. 25: 15, 16; Amos, hfdst. 1: 8; Obadja 19; Zefanja 2: 5; Psalm 87: 3, 4; over de Kafthoreeën, Deut. 2: 23; Jerem. 47: 4; Amos 9: 7.

1198. Dat de woorden: “zij zijn uitgekomen” beteekenen, dat de erkentnissen bij hen wetenschappelijke dingen zijn, blijkt uit hetgeen gezegd is. Er wordt niet gezegd, dat zij verwekt zijn door hen, die van Egypte waren, maar dat zij zijn uitgekomen, daar zij niet van dien aard zijn, dat zij van de natuurlijke wetenschappen uit over geestelijke en hemelsche dingen redeneeren, en zich aldus leeringen vormen, zooals diegenen doen, van wie eerder sprake was; maar zij leeren de erkentnissen des geloofs elders, en zij weten en onthouden ze met geen ander doel dan dat, waarmede zij andere dingen opnemen, en waarom zij zich dan, uitgenomen het feit, dat zij die dingen weten, verder niet bekommeren, dan alleen om daardoor tot aanzien te komen, en zoo meer. Aldus is de wetenschap der erkentnissen des geloofs dermate van de wetenschap der natuurlijke dingen onderscheiden, dat zij nauwelijks iets gemeen hebben, en daarom heeten zij niet door gene verwekt, maar van gene uitgekomen. Daar de Filistijnen van dien aard waren, konden zij wel niet anders dan ook de erkentnissen des geloofs verdraaien door redeneeringen van wetenschappelijke dingen uit, en zich daaruit valsche leeringen vormen; daarom bevinden zij zich ook onder hen, die bezwaarlijk wedergeboren kunnen worden en naastenliefde ontvangen, zoowel omdat zij onbesneden van harte zijn, als omdat de beginselen van het valsche, en vandaar het leven van hun verstand, hen terughouden en hun in den weg staan.

1199. Vers 15. *En Kanaän gewon Zidon, zijnen eerstgeborene, en Cheth.* Kanaän beteekent, hier als eerder, den uiterlijken godsdienst, waarin niets innerlijks is. Zidon beteekent de uiterlijke erkentnissen van geestelijke dingen, en daar deze tot het eerste van zulk een uiterlijken godsdienst behooren, heet Zidon Kanaäns eerstgeborene; Cheth beteekent de uiterlijke erkentnissen van hemelsche dingen.

1200. Dat Kanaän den uiterlijken godsdienst beteekent, waarin niets innerlijks is, is reeds eerder, toen van Kanaän sprake was, aangetoond; de uiterlijke godsdienst, welke Kanaän genoemd wordt, is van dien aard, zooals de godsdienst voor de Komst des Heeren, en voorts na Zijn Komst, bij de Joden was, die een uiterlijken godsdienst hadden, welken zij zelfs streng in acht namen, maar zonder nochtans te weten wat het innerlijke is, zelfs zoozeer, dat zij meenden alleen maar met het lichaam te leven; zij wisten in het geheel niet, wat de ziel is, wat het geloof, wat de Heer, wat het geestelijke en hemelsche leven, wat het leven na den dood; daarom loochenden ook de meesten ten tijde van des Heeren Komst de wederopstanding, zooals blijkt bij Matth. 22: 23 tot 33; Markus 12: 18 tot 28; Lukas 20: 27 tot 41. Wanneer de mensch van dien aard is, dat hij niet gelooft, dat hij na den dood zal leven, gelooft hij ook niet, dat er iets geestelijk en hemelsch innerlijks bestaat. Van dien aard zijn ook zij, die in louter begeerten leven, omdat zij louter een leven van het lichaam en van de wereld leiden, bovenal zij, die in vuile gierigheid verzonken zijn; niettemin hebben dezen een godsdienst, zij bezoeken geregeld de synagogen of de tempels, en houden de riten, sommigen onder hen zelfs uiterst streng; maar daar zij niet gelooven dat er een leven na den dood bestaat, kan hun godsdienst wel niets anders dan een uiterlijke zijn, waarin niets innerlijks schuilt, zooals een dop zonder noot, en als een boom, waaraan geen vrucht is, en zelfs niet eens bladeren. Van dien aard is de uiterlijke godsdienst, welke door Kanaan wordt aangeduid; de overige uiterlijke godsdiensten, waarover hierboven gehandeld is, waren godsdiensten, waarin innerlijke dingen waren.

1201. Dat Zidon de uiterlijke erkentnissen van geestelijke dingen beteekent, blijkt hieruit dat hij de eerstgeborene van Kanaän genoemd wordt, want in den innerlijken zin is het eerstgeborene van elke Kerk het geloof, nrs. 352, 367; maar hier, waar geen geloof is, daar de innerlijke dingen ontbreken, zijn er alleen maar uiterlijke erkentnissen van geestelijke dingen, die voor het geloof in de plaats staan, aldus erkentnissen, zooals die bij de Joden, welke niet alleen de riten van den uiterlijken godsdienst betreffen, maar ook tal van andere dingen, die tot dien dienst behooren, zooals bijvoorbeld leerstellingen. Dat Zidon deze erkentnissen beteekent, blijkt ook hieruit, dat

Tyrus en Zidon de uiterste grenzen van Filistea waren, en wel aan de zee, en daarom werden door Tyrus de innerlijke erkentissen aangeduid, en door Zidon de uiterlijke erkentissen, en wel van de geestelijke dingen; hetgeen ook uit het Woord blijkt, bij Jeremia:

“Van wege den dag, die er komt, om alle *Filistijnen* te verwoesten, om *Tyrus* en *Zidon* allen overgeblevenen helper of te snijden, want Jehovah verwoest de Filistijnen, overblijfselen van het eiland Cafthor” (47: 4), alwaar de Filistijnen staan voor de wetenschappen der erkentissen des geloofs en der naastenliefde; Tyrus voor de innerlijke erkentissen, en Zidon voor de erkentissen der geestelijke dingen. Bij Joël:

“Wat hebt gij met Mij te doen; gij *Tyrus* en *Zidon*, en alle *grenzen van Filistea*; dat gij Mij zilver en Mij goud, en Mijne gewenschte dingen, de goede, in uwe tempels hebt gebracht” (3: 4, 5), alwaar Tyrus en Zidon duidelijk staan voor de erkentissen, en de grenzen van Filistea worden genoemd, want zilver en goud en goede gewenschte dingen, zijn erkentissen. Bij Ezechiël:

“De vorsten van het noorden, zij allen, en elke *Zidoniër*, die met de doorboorden in den kuil zijn nedergedaald; wanneer hij nedergestrekt zal zijn in het midden der onbesnedenen met de doorboorden van het zwaard, Farao en zijne gansche bende” (32: 30, 32), alwaar de *Zidoniër* staat voor de uiterlijke erkentissen, welke zonder de innerlijke niets anders dan wetenschappelijkheden zijn, vandaar dat hij tezamen genoemd wordt met Farao of Egypte, waardoor de wetenschappelijkheden worden aangeduid. Bij Zacharia:

“Ook zal Hij Chamath met dezelve bepalen, *Tyrus* en *Zidon*, want zij was zeer wijs” (9: 2); hier is sprake van Damaskus; Tyrus en Zidon staan voor de erkentissen. Bij Ezechiël:

“De inwoners van *Zidon* en Arvad waren uwe roeiers, uwe wijzen, o *Tyrus*, waren in u, die waren uwe schippers” (27: 8), alwaar Tyrus voor de innerlijke erkentissen staat, waarom hare wijzen schippers genoemd worden, en Zidon staat voor de uiterlijke erkentissen, waarom zij roeiers genoemd worden, want aldus verhouden zich de innerlijke erkentissen tot de uiterlijke. Bij Jesaja:

“Zij zwijgen, de inwoners des eilands, de koopman van *Zidon*, die over zee vaart, zij hebben u vervuld; maar in vele wateren het zaad van Sohichor, de oogst der rivier, was zijn inkomst, en zij was de markt der natiën; wordt beschaamd, o *Zidon*, want zij spreekt, de zee, de

sterkte der zee, zeggende: Ik heb geenens barensood gehad, en ik heb niet gebaard, en ik heb geene jongelingen groot gemaakt en geene jonkvrouwen opgebracht” (23: 2, 3, 4, 5).

Zidon staat hier voor de uiterlijke erkentissen, welke, daar er niets innerlijks in is, het zaad van Schichor worden genoemd, en oogst der rivier, zijn inkomst, markt der natiën, en voorts ook zee, sterkte der zee, en dat zij geen barensood heeft gehad en niet gebaard heeft, uitdrukkingen, welke in den letterlijken zin nooit begrepen zouden worden, maar helder uitkomen in den innerlijken zin, zooals in het overige bij de Profeten. Daar Zidon de uiterlijke erkentissen beteekent, wordt het ook de omtrek van Israël, of van de geestelijke Kerk, genoemd, Ezechiël 28: 24, 26, want de uiterlijke erkentissen gedragen zich als een omtrek.

1202. Omdat deze erkentissen tot het eerste van zulk een uiterlijken godsdienst, waarin geen innerlijke godsdienst is, behooren, wordt Zidon Kanaäns eerstgeborene genoemd, hetgeen in het vorige nummer is uitgelegd.

1203. Dat Cheth de uiterlijke erkentissen van hemelsche dingen beteekent, volgt hieruit. Het is bij de Profeten gewoonte, dat geestelijke en hemelsche dingen verbonden worden, of dat, wanneer er over geestelijke dingen gehandeld wordt, er ook van hemelsche dingen sprake is; en zulks omdat het eene uit het andere is, en er niet eenige volmaaktheid bestaat, wanneer zij niet verbonden zijn, en opdat er een beeld van het hemelsche huwelijk zij in alles en in elke bijzonderheid van het Woord. Hieruit, zoowel als uit andere plaatsen in het Woord, blijkt ook, dat door Zidon de uiterlijke erkentissen van geestelijke dingen worden aangeduid, door Cheth echter de uiterlijke erkentissen van hemelsche dingen, in beiderlei zin, namelijk zoowel zonder als met de innerlijke dingen, zooals ook kortweg voor de uiterlijke erkentissen. De geestelijke dingen zijn, zooals eerder herhaaldelijk gezegd is, datgene, wat tot het geloof behoort; de hemelsche dingen zijn datgene, wat tot de liefde behoort; en verder: de geestelijke dingen zijn datgene, wat tot het verstand behoort, en de hemelsche dingen zijn datgene, wat tot den wil behoort. Dat Cheth de uiterlijke erkentissen zonder de innerlijke dingen beteekent, blijkt bij Ezechiël:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih tot Jeruzalem: Uwe neringen en uwe geboorten zijn uit het land *Kanaän*, uw vader was een Emoriet en uwe moeder eene *Chethietische*. Gij zijt de dochter uwer moeder, die van haren man en van hare zonen walgt; en gij zijt de zuster uwer zusteren, die de walg gehad hebben van hare echtgenooten en van hare zonen; uwe moeder was eene *Chethietische*, en uw vader een Emoriet” (16: 3, 45);

hier is Kanaän de uiterlijke godsdienst zonder den innerlijken; walgen van echtgenooten en zonen is de goedheden en waarheden met verachting verwerpen; vandaar wordt haar moeder eene Chethietische genoemd. Bovendien wordt Cheth in het Woord ook voor de uiterlijke erkentissen van hemelsche dingen in den goeden zin genomen, zooals bijna alle namen van landen, steden, natiën, personen, om de eerder aangegeven reden. Over deze beteekenis van Cheth zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt sprake zijn. De erkentissen der geestelijke dingen zijn die, welke het geloof en aldus de leer betreffen, de erkentissen der hemelsche dingen echter zijn die, welke de liefde en aldus het leven betreffen.

1204. Vers 16, 17, 18. En *den Jebusiet, en den Emoriet, en den Girgaschiet. En den Chiviet, en den Arkiet, en den Siniet. En den Arvadiet, en den Zemariet, en den Chamathiet, en daarna zijn de familiën der Kanaänieten verspreid.* De Jebusiet, de Emoriet, de Girgaschiet, de Chiviet, de Arkiet, de Siniet, de Arvadiet, de Zemariet en de Chamathiet waren even zoovele natiën, waardoor ook even zoovele versehillende afgoderijen worden aangeduid; en daarna zijn de familiën der Kanaänieten verspreid, beteekent, dat de overige afgodendiensten daarvan afstammen.

1205. Dat de Jebusiet, de Emoriet, de Girgaschiet, de Chiviet, de Arkiet, de Siniet, de Arvadiet, de Zemariet, en de Chamathiet even zoovele natiën waren, en dat door hen ook even zoovele afgoderijen worden aangeduid, en dat afgoderijen door deze natiën worden aangeduid, blijkt uit vele plaatsen in het Woord; want zij waren inwoners van het land Kansän, die vanwege de afgoderijen verworpen en voor een deel uitgeroeid zijn; maar in den innerlijken zin worden niet deze natiën aangeduid, maar de afgoderijen zelf, in het algemeen bij allen, waar zij zich bevinden, en in het bijzonder bij de Joden; want zij, die den godsdienst alleen in de uiterlijke dingen stellen, en in het geheel niets van de innerlijke dingen weten willen, en wanneer zij daarin onderwezen worden, deze verwerpen, zijn tot al deze afgoderijen zeer licht geneigd, zooals ten duidelijkste bij de Joden blijkt. In den innerlijken godsdienst alleen is de band, die den mensch van de afgoderij afhoudt, en wanneer die band breekt, is er niets meer dat hem daarvan terughoudt. Doch de afgoderijen zijn niet alleen uiterlijk, maar ook innerlijk. In de uiterlijke afgoderijen storten zich diegenen, die een uiterlijken godsdienst zonder den innerlijken hebben; in de innerlijke afgoderijen storten zich diegenen, die een uiterlijken godsdienst hebben, waarvan de innerlijke dingen verdorven zijn; zulke afgoderijen worden desgelijks door deze natiën aangeduid. De innerlijke afgoderijen zijn even zoovele valscheden en begeerten, welke zij liefhebben,

aanbidden, en welke aldus de plaats innemen van de goden en afgoden, die bij de natiën waren. Doch het zou te ver voeren, om hier uiteen te zetten, welke de valscheden en de begeerten waren, die worden aangebeden, en door deze natiën, namelijk door den Jebusiet, den Emoriet, den Girgaschiet, den Chiviet, den Arkiet, den Siniet, den Arvadiet, den Zemariet en den Chamathiet worden aangeduid; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, ter plaatse waar die namen voorkomen, gehandeld worden.

1206. Dat de woorden: “daarna zijn de familiën der Kanaänieten verspreid” beteekenen, dat de overige daarvan afstammen, is duidelijk zonder verklaring.

1207. Vers 19. *En de grens der Kanaänieten was van Zidon, daar gij gaat naar Gerar tot Assa toe; daar gij gaat naar Sodom, en Amora, en Adma, en Zeboïm, tot Lascha toe.* Door Zidon worden, hier als eerder, de uiterlijke erkentissen aangeduid; door Gerar de dingen, welke aangaande het geloof zijn geopenbaard; door Assa de dingen, welke aangaande de naastenliefde zijn geopenbaard; dat de grens der Kanaänieten was van Zidon, daar gij gaat naar Gerar tot Assa toe, beteekent de uitbreiding der erkentissen naar het ware en het goede bij hen, die een uiterlijken godsdienst zonder innerlijken hebben; daar gij gaat naar Sodom, Amora, Adma, Zeboïm, tot Lascha toe, beteekenen de valscheden en boosheden, waarin zij eindigen.

1208. Dat door Zidon de uiterlijke erkentissen worden aangeduid, blijkt uit hetgeen hierboven bij vers 15 is aangetoond.

1209. Dat door Gerar de dingen worden aangeduid, welke aangaande het geloof geopenbaard zijn, aldus in het algemeen het geloof zelf, kan blijken uit de plaatsen, waarin Gerar genoemd wordt, zooals in Gen. 20: 1, hfdst. 26: 1, 17; over zijn beteekenis zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden.

1210. Dat door Assa de dingen worden aangeduid, welke aangaande de naastenliefde zijn geopenbaard, kan zoowel hieruit blijken, dat wanneer in het Woord over geestelijke dingen gehandeld wordt, in verbinding daarmede ook van hemelsche dingen sprake is, dat wil zeggen, naast de dingen van het geloof ook van de dingen der naastenliefde; als ook uit het Woord, waar Assa genoemd wordt. Bovendien ook nog hieruit, dat de erkentissen zich uitbreiden naar het geloof tot aan de naastenliefde, welke haar laatste grens is.

1211. Dat de woorden: “de grens der Kanaänieten was van Zidon, daar gij gaat naar Gerar tot Assa toe” de uitbreiding der erkentissen beteekenen bij hen, die een uiterlijken godsdienst zonder innerlijken hebben, blijkt uit de beteekenis van Gerar en Assa; de grenzen van alle erkentissen, welke den godsdienst betreffen, of deze nu uiterlijk dan wel innerlijk is, gaan tot daar,

want elke godsdienst is uit geloof en naastenliefde, en die godsdienst, welke niet daaruit is, is geen godsdienst, maar afgoderij; aangezien over Kanaän, dat wil zeggen, over den uiterlijken godsdienst en zijne afstammelingen gehandeld wordt, zijn het niet de grenzen en uitbreidingen van den godsdienst, maar van de erkentissen, die hier bedoeld worden.

1212. Dat de woorden: “daar gij gaat naar Sodom, Amora, Adma, Zeboïm tot Lascha, toe” de valscheden en boosheden beteekenen, waarin zij eindigen, kan blijken uit de beteekenis dier namen in de historische en profetische gedeelten des Woords. Er bestaan in het algemeen twee bronnen van valscheden; de eene komt voort uit de begeerten, welke behooren tot de eigen- en de wereldliefde; de andere komt voort uit erkentissen en wetenschappelijkheden door redeneeringen; wanneer de hieruit voortvloeiende valscheden over de waarheden willen heerschen, worden zij aangeduid door Sodom, Amora, Adma en Zeboïm. Dat de valscheden en de boosheden daarvan de grenzen zijn van den uiterlijken godsdienst, die zonder innerlijken godsdienst is, kan een ieder zien. In zulk een godsdienst is niets dan wat dood is, vandaar dat een mensch, die in een dergelijken godsdienst is, hij moge zich wenden waarheen hij wil, in valscheden valt; er is niets innerlijks, dat hem leidt en in den weg der waarheid houdt, maar er is alleen het uiterlijke, dat hem overal meesleurt, waarheen de begeerten en de fantasie het wil. Daar Sodom, Amora, Adma en Zeboïm in de historische en profetische gedeelten des Woords vermeld worden, zoo zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, de beteekenis van elk in het bijzonder ter plaatse gegeven worden.

1213. Vers 20. *Deze zijn de zonen van Cham, naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, in hunne natiën.* De zonen van Cham beteekenen de leeringen en godsdiensten, die afstammen van den verdorven innerlijken godsdienst, die Cham is; naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, in hunne natiën, beteekent, naar den genius van een ieder in het bijzonder en in het algemeen; naar de familiën is naar de zeden; naar de spraken is naar de meeningen; in de landen is in het algemeen ten aanzien van de meeningen; in de natiën is in het algemeen ten aanzien van de zeden.

1214. Dat de zonen van Cham de leeringen en godsdiensten beteekenen, die afstammen van den verdorven innerlijken godsdienst, die Cham is, blijkt uit de beteekenis van de zonen, zijnde de leeringen, en uit de beteekenis van Cham, die de verdorven innerlijke godsdienst is, waarvan eerder sprake was.

1215. Dat de woorden: “naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, in hunne natiën” beteekenen, naar den genius van een ieder in het

bijzonder en in het algemeen, is hierboven bij het vijfde vers verklaard, alwaar dezelfde woorden, zij het in een andere volgorde, voorkomen; daar heet het van de zonen van Jafeth:

“dat van dezen zijn verspreid de eilanden der natiën in hunne landen, elk naar zijn spraak, naar hunne familiën, onder hunne natiën”;

door hen zijn uiterlijke godsdiensten aangeduid, waarin de innerlijke godsdienst is, en daarom gaan bij hen de dingen vooraf, welke tot de leer behooren, maar hier gaan de dingen vooraf, die tot de zeden of tot het leven behooren.

1216. Dat naar de familiën beteekent naar de zeden; naar de spraken, naar de meeningen; in de landen, in het algemeen ten aanzien van de meeningen; in de natiën, in het algemeen ten aanzien van de zeden kan blijken uit de beteekenis van elk dier woorden, namelijk van familie, spraak, land, natie, in het Woord; hierover zie men hetgeen hierboven gezegd is bij vers 5.

1217. Vers 21. *En aan Schem werd ook geboren; hij is de vader aller zonen van Eber, de grootere broeder van Jafeth.* Door Schem wordt hier de Oude Kerk in het algemeen aangeduid; dat aan Schem geboren werd, beteekent hier, dat uit de Oude Kerk een nieuwe Kerk is ontstaan; door Eber wordt de nieuwe Kerk aangeduid, welke de tweede Oude Kerk meet genoemd worden; dat hij de vader aller zonen van Eber geweest is, beteekent, dat deze tweede Oude Kerk, en hetgeen tot deze Kerk behoort, uit de eerste Oude Kerk, als uit haar vader, ontstaan is; de grootere broeder van Jafeth, beteekent, dat zijn godsdienst een uiterlijke is geweest.

1218. Dat door Schem hier de Oude Kerk in het algemeen wordt aangeduid, kan hieruit blijken, dat hier gehandeld wordt over Eber, op wien hij nu betrekking heeft, en dat hij in dit vers de grootere broeder van Jafeth beet.

1219. Dat de woorden “aan Schem werd geboren” hier beteekenen, dat uit de Oude Kerk eene nieuwe Kerk ontstond, blijkt uit den inhoud van dit vers, namelijk dat van Eber sprake is, door wien deze nieuwe Oude Kerk bedoeld wordt, waarover in hetgeen volgt gehandeld zal worden.

1220. Dat door Eber de nieuwe Kerk wordt aangeduid, welke de tweede Oude Kerk genoemd moet worden, blijkt uit hetgeen volgt, waar in het bijzonder over Eber gehandeld wordt; hier wordt Eber genoemd, omdat deze nieuwe Kerk van hem afstamt; hoe het met Eber en met deze tweede Kerk gesteld was, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gezegd worden.

1221. Dat de woorden: “hij was de vader aller zonen van Eber” beteekenen, dat deze tweede Oude Kerk, en hetgeen tot deze Kerk behoort, uit de eerste

Oude Kerk, als uit haar vader, ontstaan is, zal eveneens uit hetgeen over Eber en over deze Kerk volgt, blijken; want er wordt over Eber gehandeld van vers 24 tot vers 30 van dit hoofdstuk, en in het volgende hoofdstuk van vers 11 tot het einde.

1222. Dat de woorden: “de grootere broeder van Jafeth”; beteekenen, dat zijn godsdienst een uiterlijke is geweest, blijkt uit de beteekenis van Jafeth, die de uiterlijke Kerk is, waarvan sprake was in het vorige hfdst. vers 18 en volgende verzen, en hierboven in dit hfdst. vers 1 tot 5; hier beteekent “Schem, de grootere broeder van Jafeth” in het bijzonder, dat de innerlijke Kerk en de uiterlijke Kerk broeders zijn, want de innerlijke godsdienst verhoudt zich niet anders tot den uiterlijken godsdienst waarin een innerlijken is, immers, er heerscht een bloedverwantschap tusschen hen, daar in beide de naastenliefde de hoofdzaak is; maar de innerlijke Kerk is de grootere broeder, aangezien zij eerder en innerlijk is. “De grootere broeder van Jafeth” sluit ook nog dit in, dat de tweede Oude Kerk, welke Eber werd genoemd, als het ware de broeder van de eerste Oude Kerk was, want door Jafeth wordt in den innerlijken zin nets anders aangeduid dan de uiterlijke godsdienst van elke Kerk; waarin een innerlijke godsdienst is, aldus ook de godsdienst van deze nieuwe Oude Kerk, welke hoofdzakelijk een uiterlijke was. De innerlijke zin des Woords is van dien aard, dat de historische vermeldingen van den letterlijken zin niet in aanmerking komen, wanneer de alomvattende dingen beoogd worden, welke onttrokken zijn aan den letterlijken zin, want zij worden elk op eene andere wijze in oogenschouw genomen. Vandaar beteekent “de grootere broeder van Jafeth”, hier in den innerlijken zin den godsdienst der nieuwe Oude Kerk, en dat hij een uiterlijke was; wanneer dit niet werd aangeduid, zou het onnoodig geweest zijn, dat hier gezegd werd, dat hij de grootere broeder van Jafeth is.

1223. Vers 22. *Schems zonen zijn: Elam, en Aschur, en Arfachs Chad, en Lud, en Aram.* Door Schem wordt hier, als eerder, de innerlijke Kerk aangeduid; door de zonen van Schem worden de dingen der wijsheid aangeduid; Elam, Aschur, Arfachs Chad, Lud en Aram waren even zoovele natiën, waardoor de dingen worden aangeduid, die tot de wijsheid behooren; door Elam het geloof uit de naastenliefde; door Aschur de rede, welke daaruit voortvloeit; door Arfachs Chad de wetenschap daarvan; door Lud de erkentissen van het ware; door Aram de erkentissen van het goede.

1224. Hieruit blijkt, wat deze namen in den innerlijken zin beteekenen, namelijk dat de Oude Kerk, die eene innerlijke was, begiftigd was met wijsheid, inzicht, wetenschap, en met erkentissen van het ware en het goede; dergelijke dingen zijn in den innerlijken zin besloten, hoewel het alleen mar

namen zijn, waaruit in den letterlijken zin niets anders te voorschijn treedt, dan dat het even zoovele oorsprongen of vaders van natiën zijn geweest, en aldus niets wat de leer betreft, nog minder iets geestelijks en hemelsch; desgelijks is het gesteld bij de Profeten, alwaar somtijds rijen van namen, waardoor in den innerlijken zin dingen zijn aangeduid, in een schoone orde op elkander volgen.

1225. Dat door Schem de innerlijke Kerk wordt aangeduid, is in het vorige hoofdstuk bij vers 18 en volgende verzen gézegd en aangetoond.

1226. Dat door de zonen van Schem de dingen der wijsheid worden aangeduid, blijkt niet alleen hieruit, dat Schem de innerlijke Kerk is, welker zonen niets anders zijn dan de dingen der wijsheid; wijsheid heet alles, wat door de naastenliefde verwekt wordt, daar alles wat door de naastenliefde wordt voortgebracht, van den Heer komt, door Wien alle wijsheid bestaat, daar Hij de Wijsheid zelve is; vandaar het ware inzicht, en vandaar de ware wetenschap, en vandaar de ware erkenenis. Al deze dingen zijn zonen der naastenliefde, dat wil zeggen, zonen des Heeren door de naastenliefde; en daar zij zonen des Heeren zijn door de naastenliefde, wordt aan elk van hen wijsheid toegeschreven, want in elk van hen is wijsheid, waaraan zij hun leven ontleenen, en wel zoodanig, dat zoowel het inzicht, als de wetenschap, als de erkenenis alleen leeft krachtens de wijsheid, welke der naasliefde is, die des Heeren is.

1227. Dat Elam, Aschur, Arfachsebad, Lud en Aram even zoovele natiën waren, blijkt uit de historische en profetische gedeelten des Woords, waar zij genoemd worden; en dat daardoor de dingen, die tot de wijsheid behooren, worden aangeduid, blijkt uit hetgeen vlak hierboven is gezegd, en voorts uit hetgeen volgt. Bij deze natiën was de innerlijke Kerk; bij de andere, de zonen van Jafeth genoemd, was de uiterlijke Kerk; bij hen, die de zonen van Cham genoemd worden, was een verdorven innerlijke Kerk; en bij hen, die de zonen van Kanaän heeten, een verdorven uiterlijke Kerk; of men nu innerlijke en uiterlijke godsdienst dan wel innerlijke en uiterlijke Kerk zegt, is hetzelfde.

1228. Dat door Elam het geloof uit de naastenliefde wordt aangeduid, blijkt uit het wezen der innerlijke Kerk; een innerlijke Kerk is zij, die de naastenliefde tot hoofdzaak maakt, waaruit zij denkt en handelt. De eerste vrucht van de naastenliefde is nets anders dan het geloof, want het geloof komt van de naastenliefde, en nergens anders vandaan. Dat Elam het geloof uit de naastenliefde is, of het geloof zelf, dat de innerlijke Kerk uitmaakt, blijkt ook bij Jeremia:

“Het Woord van Jehovah, dat tot Jeremia geschied is, over *Elam*: Ziet, Ik verbreek *Elams* boog, het beginsel van zijn macht, en Ik zal de vier winden uit de vier hoeken der hemelen over *Elam* aanbrengen, en zal hen in al diezelfde winden verstrooien; en er zal geen natie zijn, waarhenen *Elams* verdrevenen niet zullen komen; en Ik zal *Elam* versaagd maken voor zijne vijanden, en voor degenen, die zijne ziel zoeken, en zal een kwaad over hen brengen, de hittigheid Mijns toorns, en Ik zal het zwaard achter hen zenden, totdat Ik hen verteerd zal hebben; en Ik zal Mijnen troon in *Elam* stellen, en zal de koningen en de vorsten van daar vernielen, en het zal geschieden in het laatste der dagen, dat ik *Elams* gevangenschap wenden zal” (49: 34 tot 39);

hier wordt onder den naam van *Elam* gehandeld over het geloof, of, wat hetzelfde is, over de innerlijke Kerk, die verkeerd en verdorven is geworden, en vlak daarop over haar wederoprichting, zooals vaak in het Woord, aangaande Jehudah, Israël en Jakob, door wie Kerken worden aangeduid; door Jehudah de hemelsche Kerk, door Israël de geestelijke Kerk, door Jakob de uiterlijke Kerk; van deze Kerken, die verkeerd zijn geworden, heet het desgelijks, namelijk dat zij verstrooid zullen worden, en daarna dat de verstrooiden wederom uit de vijanden verzameld, en uit de gevangenschap teruggevoerd zullen worden, waaronder de schepping eener nieuwe Kerk wordt verstaan; aldus heet het hier van *Elam*, of van de verkeerde en verdorven innerlijke Kerk, dat hij zal worden verstrooid, en daarna dat hij zal worden teruggevoerd; dan, dat Jehovah Zijnen troon in *Elam* zal stellen, dat wil zeggen, in de innerlijke Kerk of in de innerlijke dingen der Kerk, welke niets anders zijn dan hetgeen tot het geloof uit de naastenliefde behoort. Bij Jesaja:

“De last der woestijn van de zee, uit de woestijn komt hij, uit een vreeselijk land; een hard gezicht is mij te kennen gegeven, deze trouwelooze handelt trouwelooslijk, en de verwoester verwoest; trek op, o *Elam*, beleger, o *Madai*; al hare zuchting zal Ik doen ophouden” (21: 1, 2),

alwaar sprake is van de verwoesting der Kerk door Babel; *Elam* is hier de innerlijke Kerk, *Madai* de uiterlijke Kerk, of de uiterlijke godsdienst, waarin een innerlijke is; dat *Madai* zulk een Kerk of zulk een godsdienst is, blijkt hierboven bij het tweede vers van dit hoofdstuk, waar *Madai*, de zoon van Jafeth heet.

1229. Dat door *Aschur* de rede wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen hierboven bij het elfde vers van dit hoofdstuk is aangetoond.

1230. Dat door Arfachsad de wetenschap wordt aangeduid, kan niet zoozeer uit het Woord bevestigd worden, maar het blijkt uit het verband zoowel van de dingen die voorafgaan, als van de dingen die volgen.

1231. Dat door Lud de erkenningen van het ware worden aangeduid, blijkt hieruit, dat de erkenningen van het ware daaruit voortkomen, namelijk uit den Heer door de naastenliefde, en aldus door het geloof, door middel van de rede en de wetenschap; voorts ook bij Ezechiël:

“Perzië en *Lud* en Puth, waren in uw heir, uwe krijgslieden, schild en helm hingen zij in u op, die gaven uwe eer” (27: 10),

alwaar van Tyrus sprake is; Lud en Puth voor de erkenningen, waarvan wordt gezegd dat zij in het heir zijn, en krijgslieden zijn, daar zij dienen tot bescherming der waarheden en tot steunsel der rede, hetgeen ook het ophangen van schild en helm is; dat door Puth de uiterlijke erkenningen des Woords worden aangeduid, zie men boven bij het zesde vers van dit hoofdstuk.

1232. Dat door Aram of Syrië de erkenningen van het goede worden aangeduid, volgt hieruit; voorts ook uit het Woord, bij Ezechiël:

“Aram was uw handelaarster, vanwege de veelheid uwer werken, in chrysopraas, purper, en gestikt werk en byssus, en ramoth, en pyropus, gaven zij in uwe neringen” (27: 16),

alwaar sprake is van Tyrus, of van het bezit van erkenningen; hier beteekenen werken, chrysopraas, purper, gestikt werk, byssus, ramoth en pyropus niets anders dan erkenningen van het goede. Bij Hosea:

“Jakob vlood in het veld van *Aram*, en [Israël] diende om eene vrouw, en om eene vrouw hoedde hij, en door eenen profeet voerde Jehovah Israël uit Egypte, en door eenen profeet werd hij gehoed; Efraïm heeft tot toorn verwekt met bitterheden” (12: 13, 14, 15);

hier staat Jakob voor de uiterlijke Kerk, en Israël voor de innerlijke geestelijke kerk; Aram voor de erkenningen van het goede; Egypte voor de wetenschap, die verkeerdheid brengt; Efraïm voor het verkeerde inzicht. Wat deze dingen in hun samenhang beteekenen, kan nooit uit den letterlijken zin blijken, maar alleen uit den innerlijken zin, alwaar de namen, als gezegd, de dingen der Kerk beteekenen. Bij Jesaja:

“Ziet, Damaskus is verworpen, dat zij geene stad meer zij, en zij is een vervallen steenhoop geworden; de vesting zal verdwijnen uit Efraïm, en het koninkrijk uit *Damaskus*, en het overblijfsel van *Aram* zal zijn gelijk de heerlijkheid der zonen Israëls” (17: 1, 3),

alwaar het overblijfsel van Aram staat voor de erkenningen van het goede, welke de heerlijkheid Israëls worden genoemd. Aram of Syrië staat ook in den tegenovergestelden zin voor de verkeerde erkenningen van het goede, zooals het in het Woord gewoonte is, een woord in tweeërlei zin te bezigen, bij Jesaja, hoofdstuk 7: 4, 5, 6; hfdst. 9: 11; Deut. 26: 5.

1233. Vers 23. *En Arams zonen zijn: Uz, en Chul, en Gether, en Masch.* Aram beteekent, hier als eerder, de erkenningen van het goede; de zonen van Aram zijn de erkenningen, die daaruit voortkomen, en wat tot de erkenningen behoort. Uz, Chul, Gether en Masch beteekenen even zoovele soorten van deze erkenningen.

1234. Dat Aram de erkenningen van het goede beteekent, is vlak hierboven aangetoond; dat de zonen van Aram de erkenningen zijn, die daaruit voortvloeien, en wat tot de erkenningen behoort, volft hieruit; de erkenningen, die hieruit voortvloeien, zijn natuurlijke waarheden; en wat tot de erkenningen behoort, zijn de handelingen overeenkomstig deze erkenningen. Dat zulks wordt aangeduid, kan niet zoozeer uit het Woord bevestigd worden, want deze namen komen niet onder diegene voor, welke vaak vermeld worden, alleen Uz bij Jeremia hfdst. 25: 20 en Klaagl. 4: 21. Hieruit blijkt nu, dat Uz, Chul, Gether en Masch even zoovele soorten van deze erkenningen beteekenen, en van handelingen overeenkomstig deze erkenningen.

1235. Vers 24. *En Arfachschaad gewon Schelach, en Schelach gewon Eber.* Arfachschaad was een natie, die aldus genoemd werd, en waardoor de wetenschap werd aangeduid; Schelach was desgelijks een aldus genoemde natie, waardoor datgene werd aangeduid, wat tot de wetenschap, die daaruit voortkomt, behoort; door Eber wordt ook een natie aangeduid, waarvan de vader Eber was, en zoo heette; door hem wordt de tweede Oude Kerk aangeduid, welke van de eerste gescheiden was.

1236. Dat Arfachschaad een aldus genoemde natie was, en dat daarmede de wetenschap wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen vlak hierboven in vers 22 over hem is gezegd.¹²³⁷ Dat Schelach desgelijks een natie was, en dat daarmede datgene wordt aangeduid, wat tot de daaruit voortvloeiende wetenschap behoort, volgt hieruit, daar gezegd wordt, dat Arfachschaad Schelach gewon.

1237. Dat Saahelaoh desgelijks een natie was, en dat daarmede datgene wordt aangeduid, wat tot de daar uit voortvloeiende wetenschap behoort, volgt hieruit, daar gezegd wordt, dat Arfachschaad Schelach gewon.

1238. Dat door Eber ook een natie wordt aangeduid, waarvan de vader Eber was, en aldus heette, daarmede is het aldus gesteld: de tot dusver genoemden

waren natiën, bij welke de Oude Kerk was, en die alle zonen van Schem, Cham, Jafeth en Kanaän genoemd werden, daar door Schem, Cham, Jafeth en Kanaän de verschillende godsdiensten der Kerk werden aangeduid. Een Noach, een Schem, een Cham, een Jafeth en een Kanaän hebben nooit bestaan; maar daar de Oude Kerk in het bijzonder van dien aard was, en iedere Kerk in het algemeen van dien aard is, dat zij een ware innerlijke, een verdorven innerlijke, een ware uiterlijke en een verdorven uiterlijke is, daarom zijn die namen gegeven, opdat alle verschillen in het algemeen op haar en op haar zonen, als op haar hoofden, kunnen worden teruggebracht. De hier genoemde natiën hadden ook aanvankelijk zulk een godsdienst, en daarom worden zij zonen van een der zonen van Noach genoemd, en daarom worden ook zulke godsdiensten zelf door de namen dezer natiën in het Woord aangeduid. Deze eerste Oude Kerk, door Noach en zijne zonen aangeduid, was niet over weinigen verdeeld, maar strekte zich over vele rijken uit, zooals uit de genoemde natiën blijkt, namelijk over Assyrië, Mesopotamië, Syrië, Ethiopië, Arabië, Lybië, Egypte, Filistea tot aan Tyrus en Zidon, over het gansche land Kanaän aan deze en gene zijde van de Jordaan. Later echter ontstond in Syrië een zekere uiterlijke godsdienst, welke daarna wijd om zich heengreep, en zich zelfs uitbreidde over tal van landen, bovenal over Kanaän, en deze godsdienst verschilde van den godsdienst der Oude Kerk; en daar aldus iets van een Kerk ontstond, dat van de Oude Kerk gescheiden was, kwam hieruit als het ware een nieuwe Kerk voort, welke men daarom de tweede Oude Kerk kan noemen. Eber was daarvan de eerste grondlegger, waarom deze Kerk naar Eber werd genoemd. In dien tijd waren alle menschen onderscheiden in huizen, familiën en natiën, zooals eerder is gezegd; elke natie erkende een enkelen vader, naar wien zij ook werd genoemd, gelijk uit het Woord herhaaldelijk blijkt. Aldus werd de natie, welke Eber als haar vader erkende, de Hebreuwsche natie genoemd.

1239. Dat door Eber de tweede Oude Kerk wordt aangeduid, welke van de eerste gescheiden was, blijkt uit hetgeen thans gezegd is.

1240. Vers 25. *En Eber werden twee zonen geboren; des eenen naam was Peleg, want in zijne dagen werd de aarde verdeeld; en zijns broeders naam was Joktan.* Eber was de eerste grondlegger der tweede Oude Kerk, en door hem wordt deze Kerk aangeduid; hij had twee zonen, door wie twee godsdiensten worden aangeduid, namelijk een innerlijke en een uiterlijke; zijn twee zonen werden Peleg en Joktan genoemd; door Peleg wordt de innerlijke godsdienst dezer Kerk aangeduid, en door Joktan de uiterlijke godsdienst dezer Kerk; want in zijn dagen werd de aarde verdeeld, beteekent, dat er toen een nieuw begin der

Kerk was; de aarde beteekent hier als eerder de Kerk; zijns broeders naam was Joktan, beteekent den uiterlijken godsdienst dezer Kerk.

1241. Dat Eber de eerste grondlegger der tweede Oude Kerk was, en dat door hem deze Kerk wordt aangeduid, daarmede is het aldus gesteld: de eerste Oude Kerk, welke, als gezegd, zoo wijd over het aardrijk verbreid was, vooral over Azië, was, zooals het met alle Kerken overal pleegt te geschieden, in den loop der tijden ontaard en door vernieuwers vervalscht, zoowel wat den innerlijken als wat den uiterlijken godsdienst betreft, en zulks op verschillende plaatsen, en voornamelijk hierdoor, dat alle beteekenissen en uitbeeldingen, welke de Oude Kerk uit mondelinge overlevering van de Oudste Kerk had, en welke alle op den Heer en op Zijn Rijk betrekking hadden, in afgoderijen werden veranderd, en bij sommige natiën in magie. Opdat de gansche Kerk niet te gronde zou gaan, stond de Heer toe, dat ergens een aanduidende en uitbeeldende godsdienst wederopgericht werd, hetgeen door Eber geschiedde, en deze godsdienst bestond hoofdzakelijk in uiterlijke dingen. De uiterlijke dingen van den godsdienst waren hoogten, bosschen, beelden, zalvingen, behalve de bedieningen van het priesterambt en al wat tot het priesterambt behoorde, en andere dingen meer, welke inzettingen werden genoemd. De innerlijke dingen van den godsdienst waren de leeringen uit den tijd van voor den vloed, en bovenal afkomstig van hen, die Chanoch geheeten waren, en die de innerlijke gewaarwordingen van de Oudste Kerk verzameld hadden, en daaruit leerstellingen hadden samengesteld, welke hun Woord vormden. Uit deze en gene dingen bestond de godsdienst van deze Kerk, welke door Eber was ingesteld, maar met toevoegingen en ook met veranderingen; bovenal begon men met de offeringen boven de andere riten te verkiezen, welke offeringen in de ware Oude Kerk onbekend waren, en alleen bij eenige nakomelingen van Cham en Kanaän bestonden, die afgodendienaren waren, en aan wie de offeringen werden toegelaten, opdat zij niet hunne zonen en dochteren zouden offeren. Hieruit blijkt, van welken aard deze tweede Oude Kerk was, welke door Eber werd ingesteld en in zijn nageslacht, welke de Hebreeuwsche natie heette, werd voortgezet.

1242. Dat door de twee zonen van Eber twee godsdiensten worden aangeduid, namelijk een innerlijke en een uiterlijke, welke beide zonen Peleg en Joktan werden genoemd, en dat door Peleg de innerlijke godsdienst dezer Kerk wordt aangeduid, en door Joktan de uiterlijke godsdienst dezer Kerk, blijkt voornamelijk hieruit, dat door Eber en door de natie van Eber in den innerlijken zin deze tweede Oude Kerk wordt aangeduid, en omdat in iedere Kerk een innerlijk en een uiterlijk is, want zonder bet innerlijke is zij geen

Kerk en kan zij geen Kerk genoemd worden, maar afgoderij, bijgevolg daar het de dingen der Kerk zijn, waarop het woord “zonen” betrekking heeft, blijkt nu, dat door den eenen zoon het innerlijke der Kerk wordt aangeduid, en door den anderen zoon het uiterlijke der Kerk, zooals vaak elders in het Woord gebeurt, bijvoorbeeld reeds eerder door Adah en Zillah, de vrouwen van Lamech, nr. 409, door Lea en Rachel, door Jakob en Israël, waarover in hetgeen volgt gehandeld zal worden; desgelijks door anderen. Over het nageslacht van Joktan wordt in dit hoofdstuk gehandeld, over dat van Peleg in het volgende.

1243. Dat de woorden: “want in zijne dagen werd de aarde verdeeld” beteekenen, dat er toen een nieuw begin van de Kerk was, blijkt nu hieruit; want door de aarde wordt niets anders dan de Kerk aangeduid, hetgeen reeds eerder duidelijk in de nrs. 662 en 1066 is aangetoond.

1244. Dat de woorden: “zijns broeders naam was Joktan” den uiterlijken godsdienst dezer Kerk beteekenen, is even te voren aangetoond; dat de uiterlijke godsdienst broeder genoemd wordt, zie men boven bij het 21ste vers van dit hoofdstuk, alwaar het van Schem heet, dat hij de grootere broeder is van Jafeth; vandaar hier de toevoeging van den naam des broeders.

1245. Vers 26, 27, 28, 29. *En Joktan gewon Almodad, en Schelef, en Chazarmaveth, en Jerach. En Hadoram, en Usal, en Diklah. En Obal, en Abimael, en Scheba. En Ofir, en Chavillah, en Jobab; deze allen waren zonen van Joktan.* Dezen waren even zoovele natiën uit de familiën van Eber, waardoor even zoovele riten worden aangeduid.

1246. Dat dezen even zoovele natiën uit de familiën van Eber waren, kan blijken uit den staat, waarin zij in dien tijd verkeerden; in den oudsten tijd leefden de natiën, zooals reeds eerder gezegd is, gescheiden in familiën, en deze in huizen; elke natie erkende een enkelen vader, naar wien zij genoemd werd; wanneer de zonen van een en denzelfden vader zich vermenigvuldigden, vormden zij desgelijks huizen, familiën en natiën, en zoo voort. Evenzoo was het geval met hen, die de zonen van Joktan waren, zooals ook blijken kan bij de zonen van Jakob, die later, toen zij vermenigvuldigd waren, stammen vormden, waarvan een elk een van de zonen Jakobs als vader erkende, naar wien die stam genoemd werd, maar nochtans, allen te zamen genomen, waren zij uit Jakob voortgekomen, en werden Jakob genoemd; aldus waren ook deze natiën uit Eber voortgekomen en werden Hebreën genoemd.

1247. Dat door deze natiën even zoovele riten worden aangeduid, blijkt hieruit, dat in het Woord namen nooit iets anders dan dingen beteekenen, want in den innerlijken zin heeft het Woord op niets anders betrekking dan

op den Heer, op Zijn Rijk in de Hemelen en op de aarde, bijgevolg op de Kerk en op de dingen, die der Kerk zijn; zoo ook hier deze namen. En daar Joktan, de zoon van Eber, zooals eerder gezegd is, den uiterlijken godsdienst dezer nieuwe Kerk beteekent, kunnen zijne zonen niets anders beteekenen dan de dingen, die tot den uiterlijken godsdienst behooren, welke de riten zijn, en wel even zoovele soorten daarvan; welke soorten van riten het zijn, kan echter niet gezegd worden, daar zij met den godsdienst zelf verband houden; en voordat deze bekend is, kan er van zijn riten niets gezegd worden, en er iets van te weten zou ook van geen nut zijn; ook komen deze namen in het Woord verder niet voor, uitgezonderd Scheba, Ofir en Chavillah, maar zij zijn niet van dezen stam, want Scheba en Chavillah, waarvan in het Woord sprake is, waren uit diegenen, die de zonen van Cham worden genoemd, zooals blijkt uit vers 7 van dit hoofdstuk; dit is ook het geval met Ofir.

1248. *Vers 30. En hunne woning was van Mescha af, daar gij gaat naar Sefar, den berg van het oosten.* Door deze woorden wordt de uitbreiding van den godsdienst aangeduid, en wel van de waarheden des geloofs tot het goede der naastenliefde; door Mescha wordt het ware aangeduid; door Sefar het goede; door den berg van het oosten de naastenliefde.

1249. Dat door deze woorden de uitbreiding van den godsdienst wordt aangeduid, en wel van de waarheden des geloofs tot het goede der naastenliefde, en dat door Mescha het ware wordt aangeduid, door Sefar het goede, kan weliswaar niet uit het Woord bevestigd worden, daar er bij de Profeten geen melding wordt gemaakt van Mescha en Sefar, maar het kan nochtans hieruit blijken, dat deze woorden een besluit van het voorafgaande zijn, en bovenal hieruit, dat de berg van het oosten het laatste is, waarop de voorafgaande dingen gericht zijn, en door den berg van het oosten wordt in het Woord de naastenliefde, welke van den Heer uitgaat, aangeduid, zooals kan blijken uit hetgeen volgt. Voorts ook hieruit, dat alle dingen, die tot de Kerk behooren, op de naastenliefde gericht zijn als op hun laatste bestemming en hun einddoel. Hieruit volgt, dat Mescha het ware beteekent of het uitgangspunt, en Sefar het goede, en aldus de naastenliefde, die de berg van het oosten is, of het eindpunt der bestemming.

1250. Dat door den berg van het oosten de naastenliefde wordt aangeduid, en wel de naastenliefde, die van den Heer uitgaat, blijkt uit de beteekenis van den berg in het Woord, namelijk dat hij de liefde tot den Heer en de liefde jegens den naaste is, hetgeen eerder in nr. 795 werd aangetoond; en dat het oosten den Heer beteekent, en vandaar de hemelsche dingen, welke der liefde

en der naastenliefde zijn, zie men eveneens eerder in nr. 101; voorts uit de navolgende plaatsen, bij Ezechiël:

“De Cherubim verhieven hunne vleugelen; de heerlijkheid van Jehovah rees op van boven het midden der stad, en stond op den *berg*, die tegen het *oosten* der stad is” (11: 22, 23),

alwaar door den berg, die tegen het oosten is, niets anders wordt aangeduid dan het hemelsche, dat tot de liefde en tot de naastenliefde behoort, welke des Heeren is, want er wordt gezegd, dat de heerlijkheid van Jehovah aldaar stond. Bij denzelfde:

“Hij leidde mij tot de poort, de poort, die den weg van het *oosten* ziet, en ziet, de heerlijkheid des Gods van Israëel kwam van den weg van het *oosten*” (43: 1, 2),

alwaar door het oosten hetzelfde wordt aangeduid. Bij denzelfde:

“En Hij deed mij wederkeeren, den weg van de poort van het buitenste heiligdom, die naar het *oosten* ziet, en die was toegesloten; en Jehovah zeide tot mij: deze poort zal toegesloten zijn, zij zal niet geopend worden, en een man zal door dezelve niet ingaan, maar Jehovah, de God Israëls, zal door dezelve ingaan” (44: 1, 2);

hier staat het oosten desgelijks voor het hemelsche, dat tot de liefde behoort, welke alleen des Heeren is. Bij denzelfde:

“Als de vorst een vrijwillig offer zal doen, een brandoffer, en vredeofferen, tot een vrijwillig offer Jehovah, en hij zal Hem de poort openen, die naar het *oosten* ziet, en hij zal zijn brandoffer en zijne vredeofferen doen, gelijk als hij zal doen op den sabbatdag” (46: 12), desgelijks voor het hemelsche, dat tot de liefde tot den Heer behoort. Bij denzelfde:

“Hij bracht mij weder tot de deur van het huis, en ziet, er vloten wateren uit, van onder den dorpel des huizes naar het *oosten*, daar het aangezicht des huizes het *oosten* is” (47: 1, 8),

alwaar sprake is van het nieuwe Jeruzalem; het oosten staat voor den Heer, aldus voor het hemelsche, dat der liefde is; de wateren zijn de geestelijke dingen. Hier heeft de berg van het oosten dezelfde beteekenis; bovendien werden zij, die in Syrië woonden, zonen van het oosten genoemd; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1251. Vers 31. *Deze zijn de zonen van Schem, naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, naar hunne natiën.* Dit zijn de zonen van Schem, beteekent de afleidingen uit den innerlijken godsdienst, die Schem is; naar hunne familiën, naar hunne spraken, in hunne landen, in hunne

natiën, beteekent, naar den genius van een elk in het bijzonder en in het algemeen; naar de familiën, wil zeggen, naar de verschillen met betrekking tot de naastenliefde; naar de spraken, wil zeggen, naar de verschillen met betrekking tot het geloof; in hunne landen, wil zeggen, in het algemeen ten aanzien van de dingen, die des geloofs zijn; in de natiën, wil zeggen, in het algemeen ten aanzien van de dingen, die tot de naastenliefde behooren.

1252. Dat dit de beteekenis dezer woorden is, behoeft geen nadere bevestiging, want het zijn dezelfde woorden, als boven in het 20ste vers voorkomen, alwaar men zie wat daaromtrent is gezegd. De beteekenissen, zooals hier deze, van familiën, spraken, landen en natiën, gedragen zich naar gelang van de subjecten, waarop zij betrokken worden; ginds op Cham, of op den verdorven innerlijken godsdienst, hier echter op Schem, of op den waren innerlijken godsdienst; vandaar dat ginds de familiën en de natiën betrekking hadden op de zeden, en de spraken en de landen op de meeningen, welke tot de verdorven innerlijke Kerk behooren; hier echter betreffen de familiën en de natiën de naastenliefde, en de spraken en de landen het geloof, welke tot de ware innerlijke Kerk behooren. Aangaande de beteekenis der natiën en der familiën zie men hetgeen in dit hoofdstuk volgt.

1253. Vers 32. *Deze zijn de familiën der zonen van Noach, naar hunne geboorten, in hunne natiën.* Deze zijn de familiën, beteekent den godsdienst van de Oude Kerk in het bijzonder; naar hunne geboorten, beteekent, naar gelang zij hervormd konden worden; in hunne natiën beteekent den godsdienst der Kerk in het algemeen.

1254. Dat de woorden: “deze zijn de familiën der zonen van Noach” den godsdienst van de Oude Kerk in het bijzonder beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de familie en van de familie der zonen, namelijk dat het godsdiensten zijn, en wel soorten van godsdiensten; in het voorafgaande van dit hoofdstuk hebben de genoemde natiën niets anders beteekend dan de verschillende godsdiensten der Oude Kerk; vandaar dat de familiën, waaruit de natiën bestonden, ook niets anders beteekenen kunnen; in den innerlijken zin kunnen nooit andere familiën worden bedoeld dan familiën van geestelijke en hemelsche dingen.

1255. Dat “naar hunne geboorten” beteekent: naar gelang zij hervormd konden worden, blijkt uit de beteekenis van de geboorte, zijnde de hervorming. Wanneer de mensch opnieuw geboren of door den Heer wedergeboren wordt, zijn alle dingen, in het algemeen en in het bijzonder, welke hij ontvangt, geboorten. Aldus beteekenen hier, daar over de Oude Kerk gehandeld wordt, de geboorten: naar gelang zij wedergeboren kunnen

worden. Wat de hervormingen van de natiën betreft: zij hebben niet alle een soortgelijken godsdienst gehad, noch een soortgelijke leer, omdat zij niet alle een soortgelijken genius hadden, en omdat zij niet alle op soortgelijke wijze waren opgevoed en van kindsbeen af op soortgelijke wijze onderwezen. De beginselen, welke de mensch van kindsbeen af opneemt, verbreekt de Heer nooit, maar Hij buigt ze om; wanneer er zich beginselen onder bevinden, waarin de mensch heiligheid heeft gesteld, en zij van dien aard zijn, dat zij niet tegen de Goddelijke en de natuurlijke orde indruischen, maar op zichzelf van geen belang zijn, laat de Heer die beginselen aan den mensch, en gedooft, dat hij daarin blijft; aldus geschiedde met vele beginselen in de tweede Oude Kerk, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1256. Dat “in hunne natiën” den godsdienst der Kerk in het algemeen beteekent, blijkt uit hetgeen eerder over de natiën is gezegd, en uit hetgeen volgt.

1257. *En van hen zijn de natiën op de aarde verspreid na den vloed.* Van hen zijn de natiën op de aarde verspreid, beteekent, dat uit hen alle godsdiensten der Kerk, wat de goedheden en de boosheden betreft, zijn voortgekomen, welke zijn aangeduid door de natiën; de aarde is de Kerk; na den vloed, beteekent, van het begin der Oude Kerk af.

1258. Dat de woorden: “van hen zijn de natiën op de aarde verspreid” beteekenen, dat uit hen alle godsdiensten der Kerk, wat de goedheden of de boosheden betreft, zijn voortgekomen, — dat zulks door de natiën wordt aangeduid, blijkt uit de beteekenis van de natiën. Onder een natie werden, zooals eerder gezegd is, verschillende familiën te zamen verstaan; verschillende familiën, welke een enkelen vader erkenden, maakten in de Oudste en in de Oude Kerk een natie uit; dat de natiën echter in den innerlijken zin de godsdiensten der Kerk beteekenen, en wel wat de goedheden of de boosheden in den godsdienst betreft, daarmede is het aldus gesteld: wanneer de Engelen familiën en natiën beschouwen, hebben zij nooit een voorstelling van een natie, maar alleen een voorstelling van den godsdienst bij haar, want zij beschouwen alle menschen naar de hoedanigheid zelf, of naar hun eigenschap. De hoedanigheid of de eigenschap van den mensch, waarnaar hij in den Hemel beschouwd wordt, is de naastenliefde en het geloof. Dit kan door een ieder duidelijk begrepen worden, wanneer hij er op let, dat hij, een mensch, een familie of een natie beschouwend, er meestal aan denkt, van welken aard zij zijn, elk naar datgene, wat bij hem juist heerscht; de voorstelling van hun hoedanigheid treedt terstond voor den dag, en daarnaar

beschouwt men hen bij zichzelf; hoeveel te meer nog de Heer en uit Hem de Engelen; zij kunnen een mensch, een familie en een natie alleen beschouwen naar hun hoedanigheid wat betreft de naastenliefde en het geloof; vandaar wordt in den innerlijken zin onder natiën niets anders aangeduid dan de godsdienst der Kerk, en wel ten aanzien van zijn hoedanigheid, welke het goede der naastenliefde is, en het ware des geloofs daaruit. Wanneer in het Woord de uitdrukking “natiën” voorkomt, blijven de Engelen nooit bij de voorstelling van een natie staan, overeenkomstig den historischen zin van de letter, maar zij zijn in de voorstelling van het goede en het ware bij de natie, welke genoemd wordt.

1259. Voorts is het hiermede, namelijk dat de natiën de goedheden en boosheden in den godsdienst beteekenen, aldus gesteld: in de oudste tijden woonde men, als eerder gezegd, in natiën, familiën en huizen onderscheiden, en dit opdat de Kerk op aarde het Rijk des Heeren zou uitbeelden, alwaar allen onderscheiden zijn in gezelschappen, en de gezelschappen in grootere, en deze wederom in nog grootere, en wel naar gelang van de verschillen van liefde en van geloof, in het algemeen en in het bijzonder; zie hierover de nrs. 684 en 685; aldus desgelijks als het ware in huizen, familiën en natiën. Vandaar beteekenen huizen, familiën en natiën in het Woord de goedheden der liefde en des geloofs daaruit, en wordt er een streng onderscheid gemaakt tusschen natiën en volk. Door de natie wordt het goede of het booze aangeduid, maar door het volk het ware of het valsche, en deze onderscheiding wordt zoo stipt in acht genomen, dat er nooit een verandering in gemaakt wordt, zooals blijken kan uit de navolgende plaatsen, bijv. bij Jesaja:

“Het zal ten zelve dage geschieden, dat de *natiën* naar den wortel van Ischaï, die staat tot eene banier der *volken*, zullen vragen, en zijne rust zal heerlijkheid zijn. Het zal te dien dage geschieden, dat de Heer ten andere maal Zijne hand aanleggen zal, om te verwerven de overblijfselen Zijns *volks*, hetwelk overgebleven zal zijn van Aschur, en van Egypte, en van Pathros, en van Kusch, en van Elam, en van Schinear, en van Chamath, en van de eilanden der zee; en Hij zal eene banier oprichten onder de *natiën*, en Hij zal de verdrevenen van Israëel verzamelen, en de verstrooiden van Jehudah vergaderen” (II: 10, 11, 12),

alwaar de volken voor de waarheden der Kerk staan, en de natiën voor de goedheden, tusschen welke duidelijk onderscheid wordt gemaakt. Hier wordt gehandeld over het Rijk des Heeren en over de Kerk, voorts in alomvattenden zin over ieder wedergeboren mensch. Door de namen worden

die dingen aangeduid, waarover eerder gesproken is; voorts worden door Israël de geestelijke dingen der Kerk, en door Jehudah haar hemelsche dingen aangeduid. Bij denzelfde:

“Dit *volk*, die daar wandelden in duisternis, hebben een groot licht gezien, Gij hebt de *natie* vermenigvuldigd, haar de blijdschap groot gemaakt” (9: 1, 2),

alwaar het volk voor de waarheden staat, waarom daarvan gezegd wordt, dat het in duisternis wandelt, en een licht ziet; de *natie* staat voor de goedheden.

Bij denzelfde:

“Wat zal men antwoorden den boden der *natie*, dat Jehovah Zion gegrond heeft, en de bedrukten Zijns *volks* eene toevlucht daarin hebben zouden” (14: 32);

hier staat desgelijks de *natie* voor het goede, het volk voor het ware. Bij denzelfde:

“Jehovah Zebaoth zal op dezen berg verslinden de aangezichten des bewindsels, des bewindsels over alle *volken*, en den sluier, die gedekt is over alle *natiën*” (25: 7),

alwaar gehandeld wordt over de nieuwe Kerk of over de Kerk der *natiën*; het volk staat voor hare waarheden, de *natiën* voor de goedheden. Bij denzelfde:

“Doet de poorten open, opdat de rechtvaardige *natie* daarin ga, welke de getrouwigheden bewaart” (26: 2),

alwaar de *natie* duidelijk voor de goedheden staat. Bij denzelfde:

“Al de *natiën* zullen samenvergaderd worden, en de *volken* verzameld” (43: 9),

eveneens aangaande de Kerk der *natiën*; de *natiën* staan voor haar goedheden; en de *volken* voor de waarheden, en daar zij van elkander onderscheiden zijn, wordt over beide afzonderlijk gehandeld, anders zou het een noodlooze herhaling zijn. Bij denzelfde:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih: Ziet, Ik zal Mijne hand opheffen tot de *natiën*, en tot de *volken* zal Ik Mijne banier opsteken, en zij zullen uwe zonen in den schoot brengen, en uwe dochteren op den schouder dragen” (49: 22);

hier is sprake van het Rijk des Heeren; desgelijks *natiën* voor goedheden, en *volken* voor waarheden. Bij denzelfde:

“Gij zult ter rechter- en ter linkerhand uitbreken, en uw zaad zal de *natiën* erven, en zij zullen de verlaten steden bewonen” (54: 3),

aangaande het Rijk des Heeren en de Kerk, die de Kerk der *natiën* wordt genoemd; dat de *natiën* voor de goedheden der naastenliefde staan, of, wat

hetzelfde is, voor diegenen, bij wie de goedheden der naastenliefde zijn, blijkt hieruit, dat het zaad, of het geloof, hen erven zal; de steden staan voor de waarheden. Bij denzelfde:

“Ziet, Ik heb Hem tot een getuige den *volken* gegeven, eenen Vorst en Wetgever den *volken*; ziet, gij zult eene *natie* roepen, welke gij niet kentet, en de *natie*, welke u niet kende, zij zullen tot u loopen” (55: 4, 5),

alwaar sprake is van het Rijk des Heeren; de volken voor de waarheden, de natiën voor de goedheden. In de Kerk zijn zij, die begiftigd zijn met het goede der naastenliefde, de natiën, en zij die met de waarheden des geloofs begiftigd zijn, de volken, want de goedheden en waarheden worden toegeschreven overeenkomstig de subjecten, waartoe zij behooren. Bij denzelfde:

“De *natiën* zullen tot Uw licht wandelen, en koningen tot den glans van Uw opgang; dan zult gij zien en toestroomen, en Uw hart zal verbaasd zijn en verwijd worden, dat de menigte der zee tot U gekeerd zal worden, het heir der *natiën* zal tot U komen” (60: 3, 5),

aangaande het Rijk des Heeren en de Kerk der natiën; hier staan de natiën voor de goedheden; de koningen, die tot de volken behooren, voor de waarheden. Bij Zefanja:

“De overblijfselen Mijns *volks* zullen ze berooven, en de overigen Mijner *natie* zullen ze erfelijk bezitten” (2: 9).

Bij Zacharia:

“Vele *volken*, en talrijke *natiën* zullen komen, om Jehovah der heirscharen in Jeruzalem te zoeken” (8: 22).

Jeruzalem staat voor het Rijk des Heeren en voor de Kerk; de volken staan voor hen, die in de waarheden des geloofs zijn; de natiën voor hen, die in de goedheden der naastenliefde zijn, waarom zij onderscheidenlijk genoemd worden. Bij David:

“Gij hebt mij uitgeholpen van de twisten des *volks*, Gij hebt mij gesteld tot een hoofd der *natiën*; een *volk*, dat ik niet kende, zal mij dienen” (Psalm 18: 44);

hier desgelijks volk voor hen, die in de waarheden zijn; natiën voor hen, die in het goede zijn, en daar de waarheden en het goede den mensch der Kerk uitmaken, wordt er van beide gesproken. Bij denzelfde:

“De *volken* zullen U, o God, bekennen; de *volken*, altemaal, zullen U bekennen; de *natiën* zullen zich verblijden en juichen, omdat Gij de *volken* zult richten in rechtmatigheid, en de *natiën* op de aarde zult leiden” (Psalm 67: 4, 5);

hier staan de volken duidelijk voor hen, die in de waarheden des geloofs zijn, en de natiën voor hen, die in het goede der naastenliefde zijn. Bij Mozes:

“Gedenk aan de dagen der eeuwigheid, versta de jaren van geslacht en van geslacht; vraag uwen vader, en hij zal het u bekend maken, uwen ouden, en zij zullen het u zeggen, toen de Allerhoogste aan de *natiën* de erfenis gaf, en Hij de zonen van den mensch scheidde, heeft Hij de grenzen der volken gesteld naar het getal der zonen Israëls” (Deut. 32: 7, 8),

alwaar sprake is van de Oudste Kerk en van de Oude Kerken, welke de dagen der eeuwigheid en de jaren van geslacht en van geslacht zijn, alwaar diegenen natiën genoemd werden, die in het goede der naastenliefde waren, en aan wie de erfenis was gegeven, en zonen van den mensch, en later volken, zij, die in de waarheden des geloofs uit de naastenliefde waren. Daar door de natiën de goedheden der Kerk worden aangeduid, en door de volken de waarheden, werd ook van Ezau en Jakob, toen zij nog in den moederbuik waren, gezegd:

“Twee *natiën* zijn in uwen buik, en twee *volken* zullen uit uwe ingewanden van een gescheiden worden” (Gen. 25: 23).

Hieruit kan nu blijken, wat de Kerk der natiën in haar echten zin is: de Oudste Kerk was de ware Kerk der natiën, en daarna was het de Oude Kerk. Daar diegenen natiën genoemd worden, die in de naastenliefde zijn, en diegenen volken, die in het geloof zijn, wordt van Priesterschap des Heeren gesproken met betrekking tot de natiën, daar het priesterschap betrekking heeft op de hemelsche dingen, welke de goedheden zijn; en van Zijn Koningschap gesproken met betrekking tot de volken, daar het betrekking heeft op de geestelijke dingen, welke de waarheden zijn; hetgeen ook in de Joodsche Kerk werd uitgebeeld; voordat de Joden koningen hadden, waren zij een natie, maar nadat zij koningen hadden aangenomen, werden zij een volk.

1260. Daar de natiën in de Oudste en in de Oude Kerk de goedheden of de goeden aanduiden, beteekenden zij ook in den tegenovergestelden zin de boosheden of de boozen; desgelijks beteekenden de volken, daar zij de waarheden aanduiden, in den tegenovergestelden zin de valscheden; want in de ontaarde Kerk wordt het goede in het booze verkeerd, en het ware in het valsche, en vandaar komt de beteekenis van natiën en volken in dien zin vaak voor in het Woord, zooals bij Jesaja hfdst. 13: 4; hfdst. 14: 6; hfdst. 18: 2, 7; hfdst. 30: 28; hfdst. 34: 1, 2; Ezech. 20: 32, en herhaaldelijk elders.

1261. Zooals de natiën de goedheden beteekenden, beteekenden ook de familiën deze, want elke natie bestond uit familiën; desgelijks de huizen, want elke familie was uit verschillende huizen samengesteld; aangaande het huis zie

men nr. 710; maar de familiën beteekenteekenen de goedheden, wanneer zij de natiën betreffen, en waarheden, wanneer zij de volken betreffen, zooals bij David:

“Alle *familiën der natiën* zullen zich voor U buigen, want het Koninkrijk is van Jehovah, en Hij heerscht over de natiën” (Psalm 22: 28, 29), en bij denzelfde:

“Geeft Jehovah, gij *familiën der volken*, geeft Jehovah heerlijkheid en sterkte” (Psalm 96: 7). In dit en in het voorafgaande vers van dit hoofdstuk wordt familiën”

van de goedheden gezegd, daar het de familiën van de natiën waren.

1262. Hieruit kan nu blijken, dat door aarde hier ook de Kerk wordt aangeduid, want wanneer de aarde wordt genoemd, wordt er niets anders onder verstaan dan de natie of het volk daar ter plaatse, en wanneer een natie of een volk wordt genoemd, niets anders dan hun aard; vandaar beteekent de aarde niets anders dan de Kerk, zooals eerder in de nrs. 662 en 1066 is aangetoond.

1263. Dat “na den vloed” beteekent, van het begin der Oude Kerk af, blijkt hieruit, dat de vloed het einde der Oudste Kerk was, en het begin der Oude Kerk, zooals eerder in de nrs. 705, 739 en 790 is aangetoond.

1264. Hieruit kan nu blijken, dat dit hoofdstuk, hoewel er louter namen van natiën en familiën in voorkomen, nochtans in het algemeen niet alleen alle verschillen van den godsdienst ten aanzien van de goedheden der naastenliefde en van de waarheden des geloofs bevat, welke zich in de Oude Kerk bevonden, maar ook de verschillen in elke Kerk afzonderlijk, ja zelfs meer dingen, dan een mensch ooit zou kunnen gelooven. Van dien aard is het Woord des Heeren.

Over de menschen van voor den vloed, die te gronde gingen.

1265. *Boven het hoofd, op zekere hoogte, waren eenige geesten, die in mijne gedachten invloeiden, en deze als het ware gebonden hielden, zoodat ik zeer in duisternis was; zij drukten op mij met een vrij groote kracht. De geesten, die mij omringden, werden door hen desgelijks als het ware gebonden gehouden, zoodat zij slechts datgene denken konden, wat van die geesten invloede, totdat dit hun verontwaardiging gaande maakte. Er werd gezegd, dat het diegenen waren, die voor den vloed leefden, maar dat zij niet tot hen behoorden, die Nephilim werden genoemd en te gronde gingen, want zij hadden niet zulk een sterke overredingskracht.*

1266. *De menschen van voor den vloed, die te gronde gingen, zijn in een zekere hel onder den hiel van den linker voet; zij zijn overdekt door een zekere nevelrots, welke uit hun afgrijselijke fantasieën en overredingen opwolkt, en waardoor zij van de overige hellen gescheiden, en van de wereld der geesten verwijderd gehouden worden. Voortdurend doen zij moeite om zich vrij te werken, maar verder dan de poging kunnen zij het niet brengen; want zij zijn van dien aard, dat zij, eenmaal in de wereld der geesten gekomen, met hun afgrijselijke fantasieën, en met den adem en het vergift van hun overredingen, aan alle geesten, die zij tegen zouden komen, de goede geesten uitgezonderd, het denkvermogen zouden ontnemen; en wanneer de Heer niet door Zijn Komst in het vleesch, de wereld der geesten van deze goddelooze bende had bevrijd, zoo ware het menschelijke geslacht te gronde gegaan, want er zou geen geest bij den mensch geweest kunnen zijn, en toch kan de mensch geen oogenblik leven, wanneer er geen geesten en. Engelen bij hem zijn.*

1267. *Diegenen onder hen, die hardnekkig uit deze hel trachten te breken, worden door hun soortgenooten wreedaardig behandeld, want zij koesteren tegen allen een doodelijken haat, ook tegen hun soortgenooten; hun grootste vermaak bestaat daarin, dat de een den ander aan zich onderwerpt en als het ware afmaakt; zij, die nog feller poging in het werk stellen om uit te breken, worden nog dieper onder de nevelrots neergestooten, want het is een ingeboren waanzinnige gloed om allen te verderven, die hen aandrijft; vandaar het pogen om uit te breken, want degenen, die zij ontmoeten, wikkelen zij in een laken, sleuren hen als gevangenen weg, en werpen hen in een soort van zee, naar het hun toeschijnt, of gaan op een andere wijze wreedaardig met hen om.*

1268. *Ik werd, onder de bescherming van een wacht, naar die nevelrots geleid (naar iets dergelijks heengeleid worden, wil niet zeggen van de eene plaats naar een andere gebracht worden, maar het geschiedt door bemiddelende gezelschappen van geesten en Engelen, terwijl de mensch op dezelfde plaats blijft, maar toch schijnt het als een neergelaten worden); toen ik deze rots genaderd was, kwam mij een koude tegemoet, die de onderste streek van den rug in beslag nam; van hier uit sprak ik met hen over hunne overredingen, en over hetgeen zij in het leven van het lichaam geloofd hadden omtrent den Heer. Zij antwoordden, dat zij veel over God hadden gedacht, maar dat zij zichzelf hadden overreed, dat er in het geheel geen god bestaat, maar dat de menschen goden zijn; aldus waren ook zij goden geweest, en zij hadden zichzelf daarin bevestigd door droomen; over hunne fantasieën tegen den Heer zal hieronder gehandeld worden.*

1269. *Opdat ik nog beter zou weten, van welken aard zij zijn, werd het door den Heer toegestaan, dat eenigen van hen in de wereld der geesten opklommen; voordat dit gebeurde, verscheen een schoone, in het wit gekleede knaap, daarna*

in een geopende deur een andere knaap in groen gewaad, en vlak daarop twee dienstmaagden in het wit wat het hoofd betreft; maar wat dit alles beteekende, werd mij niet onthuld.

1270. *Weldra werden eenige geesten uit deze hel losgelaten, dock de Heer had door bemiddelende geesten en Engelen maatregelen getroffen, dat zij mij niet konden schaden; uit gene diepte kwamen zij naar voren, en schenen zich een weg te banen naar voren toe als door rotsspelonken, en aldus opwaarts. Eindelijk verschenen zij links bovenaan, om van daaruit, en dus uit de verte, in mij in te vloeien. Er werd mij gezegd, dat het hun vergund was, in het rechter gedeelte van het hoofd in te vloeien, niet echter in het linker gedeelte, en van het rechter gedeelte van het hoofd in de linker zijde van de borst, maar vooral niet in het linker gedeelte van het hoofd, want wanneer dat gebeurde, zou ik verloren zijn, daar zij dan met hunne overredingen, die afgrijselijk en doodelijk zijn, zouden invloeien; wanneer zij echter in het rechter gedeelte van het hoofd invloeien en vandaar in de linkerzijde van de borst, dan geschiedt de invloed door begeerten; aldus is het met den invloed gesteld. Hunne overredingen zijn van dien aard, dat zij al het goede en ware uitblusschen, zoodat diegenen, in wie zij invloeien, hoegenaamd niets kunnen waarnemen, en vandaar ook niets denken; daarom werden de geesten dan ook verwijderd. Toen zij begonnen in te vloeien, viel ik in slaap; daarna, terwijl ik sliep, vloeiden zij door begeerten in, en wel zoo sterk, dat ik hen in wakenden staat niet zou hebben kunnen wederstaan. In den slaap voelde ik een zwaarte, die ik niet kan beschrijven, alleen herinnerde ik mij naderhand, dat zij mij trachtten te dooden door een verstikkende uitwaseming, die als een vreeselijke nachtmerrie was. Maar toen ik ontwaakte, werd ik hen in mijne nabijheid gewaar: nauwelijks hadden zij echter bemerkt, dat ik wakker was, of zij vluchtten naar hun plaats daarboven terug, en vloeiden van daaruit in. Toen zij daar waren, scheen het mij toe, alsof zij gewikkeld werden in een laken, zooals dat, waarover in nr. 964 is gehandeld. Ik meende, dat zij het waren, maar het waren anderen die zij inwikkelden, hetgeen door fantasieën geschiedt, maar nochtans weten de geesten, tegen wie aldus met fantasieën wordt gewerkt, niet beter of zij worden ingewikkeld. Zij, die zij zoo inwikkelden, schenen over de helling van een rots gerold te worden, maar zij die ingewikkeld waren, werden daaruit genomen en bevrijd; het waren geesten, die niet wijken wilden; aldus werden zij door den Heer bewaard, anders zouden zij gestikt zijn, alhoewel zij weder herleeft zouden zijn, maar eerst na een marteling. Zij trokken zich toen door de rotskloof terug; van daaruit werd een borend geluid vernomen, alsof vele groote boren bezig waren, en er werd waargenomen, dat hun allerwreedste fantasieën tegen den Heer zulk een geluid teweegbrengen. Daarna werden zij door*

duistere spelonken heen onder de nevelrots in hun hel nedergeworpen. Toen zij in de wereld der geesten waren, werd de gesteldheid van de sfeer aldaar veranderd.

1271. *Daarna waren er eenige arglistige geesten, die wilden dat genen te voorschijn kwamen, en zij gaven hun in om te zeggen dat zij niets waren, ten einde aldus door te kunnen glippen; toen werd in die hel een tumult gehoord als van een groote oproerige beweging; dit was de beroering dergenen, die begeerden los te breken. Daarom werd het ook andermaal toegestaan, dat eenigen te voorschijn kwamen, en zij verschenen op dezelfde plaats, waar de vorigen hadden gestaan. Zij trachtten van daaruit in mij een doodelijke overreding te gieten, bijgestaan door arglistige geniën, maar tevergeefs, daar ik door den Heer beschermd werd. Nochtans werd ik duidelijk gewaar, dat hun overreding verstikkend was. Zij waren in de meening, dat zij alles konden, en dat zij een ieder het leven konden benemen; maar daar zij meenden, dat zij alles konden, was het alleen maar een klein kind, dat hen omlaag stortte; de tegenwoordigheid van het kind deed hen dermate wankelen, dat zij schreeuwden beangst te worden, en wel zoo hevig, dat zij tot smeekbeden hun toevlucht namen. De arglistigen werden ook gestraft; eerst werden zij door hen bijna verstikt, en toen aan elkander geplakt, opdat zij van dergelijke dingen zouden aflaten; daarna werden zij echter bevrijd.*

1272. *Daarna werd mij getoond, hoe hunne vrouwen gekleed waren; zij hadden om het hoofd een rond, zwart, uitstekend en als het ware van voren getorend hoed; haar gezicht was klein; de mannen waren echter ruig en harig. Ook werd mij getoond, hoezeer zij zich beroemden op de menigte hunner kinderen, daarin namelijk, dat zij overal waar zij heengingen, hunne kinderen bijl zich hadden, die in een gebogen lijn voor hen uitliepen. Maar hun werd gezegd, dat de liefde tot de kinderen ook bij alle redelooze dieren bestaat, ook bij de wreedaardigste, en dat zulks nog geen bewijs is, dat er iets goeds bij hen is. Wanneer zij daarentegen hunne kinderen niet uit eigenliefde en om de eer hadden liefgehad, maar opdat de menschelijke samenleving ten algemeenen bate werd vermeerderd, en nog meer opdat de Hemel daardoor vermenigvuldigd werd, derhalve ter wille van het Rijk des Heeren, dan zou de liefde jegens hun kinderen echt zijn geweest.*

Genesis

Elfde Hoofdstuk

De ligging van den Grootsten Mensch; voorts over plaats en afstand in het andere leven.

1273. *Wanneer de kortelings uit de wereld aangekomen zielen uit het gezelschap der geestelijke Engelen moeten worden ontslagen, om onder de geesten te komen en ten slotte in het gezelschap te belanden, waarin zij verkeerden toen zij in het lichaam leefden, worden zij door de Engelen rondgeleid naar verschillende verblijven, welke afzonderlijke gezelschappen zijn en toch met andere verbonden zijn; en deze zielen worden er soms ontvangen, en van daaruit soms naar andere gezelschappen geleid, en dit een tijd lang, totdat zij in het gezelschap belanden, waarin zij verkeerden, toen zij in het lichaam leefden, en aldaar blijven ze dan. Van dit moment af begint hun nieuwe leven. Een veinzaard, een huichelaar of een bedrieger, die een bedrieglijke gestalte of het wezen als van een Engel weet aan te nemen, wordt somtijds door goede geesten aangenomen, maar na korten tijd afgescheiden, en dan dwaalt hij zonder Engelen rond, en vraagt om opname, maar wordt afgewezen en soms gestraft; en ten slotte wordt hij onder de helsche geesten gebracht. Zij, die uit de verwoesting ontslagen, onder de Engelen worden verheven, veranderen ook van gezelschappen, en wanneer zij van het eene naar het andere overgaan, worden zij met welwillendheid en naastenliefde uitgeleid, en dit totdat zij in het engelengezelschap komen, dat samenstemt met den aard van hun naastenliefde, vroomheid, rechtschapenheid of oprechte welwillendheid. Desgelijks werd ook ik door verblijfplaatsen geleid, en men sprak met mij, opdat ik zou weten, hoe het hiermede gesteld is; toen werd het mij gegeven over de veranderingen van plaats na te denken, namelijk dat zij alleen maar schijnbaar zijn, en niets anders dan veranderingen van staat, terwijl het lichaam op dezelfde plaats blijft.*

1274. *Tot de wonderlijke dingen in het andere leven behoort het volgende: Ten Eerste, dat de gezelschappen der geesten en der Engelen onderling onderscheiden verschijnen wat de ligging betreft, ofschoon plaatsen en afstanden in het andere leven niets anders zijn dan veranderingen van staat. Ten Tweede, dat de liggingen en afstanden in verhouding staan tot het menschelijk lichaam, zoodat zij, die aan de rechterzijde zijn, aan de rechterzijde verschijnen, hoe het lichaam zich ook keeren of wenden mag; desgelijks is dit het geval met hen, die aan de*

linkerzijde zijn, en voorts met hen, die zich in andere streken bevinden. Ten Derde, dat geen enkele geest en geen enkele Engel zich op een zoo verren afstand bevinden, dat zij niet ontwaard zouden kunnen worden, maar nochtans doen er zich slechts zooveel aan den blik voor, als de Heer toestaat. Ten Vierde, dat de geesten, waaraan andere geesten denken, diegenen bijvoorbeeld, die hun in het leven van het lichaam op de eene of andere manier bekend waren, op hetzelfde oogenblik aanwezig zijn, wanneer de Heer dat toestaat, en wel zoo dicht bij, dat zij aan het oor zijn, in het bereik der aanraking, of op eenigen afstand, ook al waren zij eenige duizenden mijlen verwijderd, zelfs al waren zij in de omstreek der sterren. Dit komt, omdat de afstand van plaats in het andere leven niets uitmaakt. Ten Vijfde, dat er bij de Engelen geen voorstelling van tijd is. Deze wonderlijke dingen zijn in de wereld der geesten, maar op nog volmaakter wijze in den Hemel; hoeveel te meer voor den Heer, voor Wien noodwendig alles en elke bijzonderheid volkomen tegenwoordig, en onder Zijn oogen en onder Zijn Voorzienigheid moet zijn. Deze dingen schijnen ongelooflijk, maar nochtans zijn zij waar.

1275. *Ik was in een gezelschap, waar kalmte heerschte, of waarvan de kalme staat eenigszins den staat van den vrede nabij kwam, zonder evenwel een staat van vrede te zijn. Ik sprak daar over den staat der kinderen, voorts ook over de plaats, dat de verandering van plaats en afstand alleen maar schijn is, overeenkomstig den staat van een ieder, en de verandering daarvan. Toen ik naar dit gezelschap verplaatst werd, schenen de mij omringende geesten verwijderd te worden en zich onder mij te bevinden; nochtans mocht ik hen hooren spreken.*

1276. *Wat de ligging betreft, waarin de geesten in de wereld der geesten en de Engelen in den Hemel zich bevinden, hiermede is het aldus gesteld, dat aan de rechterzijde des Heeren de Engelen zijn, aan de linkerzijde de booze geesten; vooraan diegenen, die het midden houden, achteraan de boosaardigen; boven het hoofd zijn de hoogmoedigen en zij, die naar hooge dingen streven; onder de voeten de hellen, welke overeenstemmen met hen die in de hoogte zijn. Aldus bevinden allen zich in hun ligging overeenkomstig hun verhouding tot den Heer, in alle streken en op alle hoogten, horizontaal en vertikaal, en in alle schuine richtingen; hun ligging is bestendig, en verandert in der eeuwigheid niet. De Hemelen vormen aldaar als het ware éenen mensch, die daarom ook de Grootste Mensch wordt genoemd, en waarmede ook alle dingen, die bij den mensch zijn, overeenstemmen. Over deze overeenstemming zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden. Hierdoor komt het, dat rondom elken Engel alles een gelijke ligging heeft, evenals bij elk mensch, wien de Heer den Hemel geopend heeft; de tegenwoordigheid des Heeren brengt dit met*

zich mede; en dit zou niet aldus het geval zijn, wanneer de Heer in den Hemel niet alomtegenwoordig ware.

1277. *Desgelijks is het met de menschen gesteld, wat hunne zielen betreft, welke voortdurend verbonden zijn aan het eene of andere gezelschap van geesten en Engelen; ook zij hebben in het Rijke des Heeren een ligging overeenkomstig den aard van hun leven en hun staten; en het doet niets ter zake, dat zij op aarde ver van elkander verwijderd zijn, ook al waren het vele duizenden mijlen, zij kunnen nochtans tegelijk in een gezelschap zijn; zij die in naastenliefde leven, in een engelengezelschap; zij die in haat en dergelijke leven, in een helsch gezelschap. Desgelijks doet het niets ter zake, dat op eene plaats op aarde vele menschen te zamen zijn, zij zijn nochtans allen gescheiden naar den aard van hun leven en naar hun staten, en een ieder kan in een ander gezelschap zijn. Menschen, die eenige honderden of duizenden mijlen van elkander verwijderd zijn, bevinden zich, wanneer zij voor den innerlijken zin verschijnen, zoo nabij, dat eenigen van hen elkander aanraken, al naar hun ligging; wanneer er aldus meer menschen op aarde waren, wier innerlijk gezicht geopend was, dan zouden zij te zamen kunnen zijn, en met elkander spreken, ook al was de een in Indië en de ander in Europa; hetgeen ook werd aangetoond. Aldus zijn ook alle menschen, en elk afzonderlijk, op aarde voor den Heer volkomen tegenwoordig, en onder Zijn blik en voorzienigheid.*

1278. *Aangaande ligging, plaats, afstand en tijd in het andere leven zie men het vervolg aan het einde van dit hoofdstuk.*

Elfde Hoofdstuk.

1. En de gansche aarde was van eenerlei lip, en eenerlei woorden.
2. En het geschiedde, als zij van het oosten heentogen, dat zij een dal vonden in het land Schinear, en zij woonden aldaar.
3. En zij zeiden, de man tot zijnen metgezel; Kom aan, laat ons tichelen strijken, en wel doorbranden; en de tichel was hun voor steen, en het aardpek was hun voor leem.
4. En zij zeiden: Kom aan, laat ons voor ons eene stad bouwen, en eenen toren, en zijn hoofd zij in den hemel; en laat ons eenen naam voor ons maken, opdat wij niet misschien over de aangezichten der gansche aarde verstrooid worden.
5. En JEHOVAH kwam neder om te bezien de stad en den toren, dien de zonen der menschen bouwden.
6. En JEHOVAH zeide: Ziet, zij zijn eenerlei volk, en hun allen is eenerlei lip, en dit is het, dat zij beginnen te maken; en zoude hun nu niet verhinderd worden, al wat zij bedacht hebben te maken?
7. Kom aan, laat Ons nedervaren, en laat Ons hunne lip aldaar verwarren, opdat zij niet hooren, de man de lip van zijnen metgezel.
8. En JEHOVAH verstrooide hen van daar over de aangezichten der gansche aarde; en zij hielden op de stad te bouwen.
9. Daarom noemde Hij haren naam Babel, want aldaar verwarde JEHOVAH de lip der gansche aarde; en van daar verstrooide hen JEHOVAH over de aangezichten der gansche aarde.
10. Deze zijn de geboorten van Schem; Schem was een zoon van honderd jaren, en gewon Arfachschat, twee jaren na den vloed.
11. En Schem leefde, nadat hij dezen Arfachschat gewonnen had, vijf honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
12. En Arfachschat leefde vijf en dertig jaren, en hij gewon Schelach.
13. En Arfachschat leefde, nadat hij dezen Schelach gewonnen had, drie jaren en vier honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
14. En Schelach leefde dertig jaren, en hij gewon Eber.
15. En Schelach leefde, nadat hij dezen Eber gewonnen had, drie jaren en vier honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
16. En Eber leefde vier en dertig jaren, en hij gewon Peleg.
17. En Eber leefde, nadat hij dezen Peleg gewonnen had, dertig jaren en vier honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
18. En Peleg leefde dertig jaren, en hij gewon Reü.

19. En Peleg leefde, nadat hij dezen Reü gewonnen had, negen jaren en twee honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
20. En Reü leefde twee en dertig jaren, en hij gewon Serug.
21. En Reü leefde, nadat hij dezen Serug gewonnen had, zeven jaren en twee honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
22. En Serug leefde dertig jaren, en hij gewon Nachor.
23. En Serug leefde, nadat hij dezen Nachor gewonnen had, twee honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.
24. En Nachors leefde negen en twintig jaren, en hij gewon Therach.
25. En Nachor leefde, nadat hij dezen Therach gewonnen had, negentien jaren en honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren.
26. En Therach leefde zeventig jaren, en gewon Abram, Nachor en Haran.
27. En deze zijn de geboorten van Therach: Therach gewon Abram, Nachor en Haran; en Haran gewon Loth.
28. En Haran stierf over de aangezichten zijns vaders Therach, in het land zijner geboorte, in Ur der Chaldeën.
29. En Abram en Nachor namen zich vrouwen; de naam van Abrams vrouw was Sarai, en de naam van Nachors vrouw was Milkah, eene dochter van Haran, vader van Milkah en vader van Jiskah.
30. En Sarai was onvruchtbaar, zij had geen kinderen.
31. En Therach nam Abram, zijnen zoon; en Loth, Harans zoon, zijns zoons zoon; en Sarai, zijne schoondochter, de vrouw van zijnen zoon Abram; en zij togen met hen uit Ur der Chaldeën, om te gaan in het land Kanaän; en zij kwamen tot Charan, en vertoefden aldaar.
32. En de dagen van Therach waren vijf jaren en twee honderd jaren; en Therach stierf in Charan.

Inhoud.

1279. Er wordt gehandeld over de eerste Oude Kerk, welke na den vloed was; van vers 1 tot 9.

1280. Over haar eersten staat, namelijk dat allen één leer hadden, vers 1; over den tweeden staat, dat zij begon af te wijken, vers 2; over den derden staat dat de valscheden der begeerten begonnen te heerschen, vers 3; over den vierden staat, dat zij begonnen te heerschen door den Goddelijken eeredienst, vers 4; vandaar werd de staat der Kerk veranderd, vers 5 en 6, zoodat bij niemand meer het goede des geloofs was, vers 7, 8, 9.

1281. Er wordt gehandeld over de tweede Oude Kerk, welke naar Eber genoemd is, en over hare voortplanting en haar staat, welke Kerk ten slotte in afgoderij verviel, vers 10 tot 26.

1282. Er wordt gehandeld over den oorsprong der derde Oude Kerk, welke van een afgodische een uitbeeldende werd, vers 27 tot 32.

De Innerlijke Zin.

1283. Thans wordt gehandeld over de Oude Kerk in het algemeen, en dat haar innerlijke godsdienst in den loop der tijden is vervalscht en geschonden, en vandaar ook de uiterlijke godsdienst, want de uiterlijke godsdienst richt zich naar den innerlijken; de vervalsching en schending van den innerlijken godsdienst is hier Babel. Dat de tot hiertoe vermelde historische bijzonderheden, uitgezonderd datgene over Eber, geen werkelijkheden maar verdichtselen zijn, kan men ook zien uit hetgeen over den Babylonischen toren gezegd wordt, zoo bijvoorbeeld dat men begon een toren te bouwen, welks hoofd tot den hemel reikte; dat de lippen verward werden, zoodat de een de lip van den ander niet hoorde; dat Jehovah de lippen aldus verwardde; voorts ook hieruit, dat daar vandaan de naam Babel komt, terwijl toch in het vorige hoofdstuk, vers 10, wordt gezegd, dat Babel door Nimrod is gebouwd. Hieruit blijkt dan ook, dat Babel niet een stad, maar een bepaalde zaak heteekent, en wel hier een godsdienst, waarvan de innerlijke dingen profaan zijn, daarentegen de uiterlijke dingen heilig schijnen.

1284. Vers 1. *En de gansche aarde was van eenerlei lip, en eenerlei woorden.* De gansche aarde was van eenerlei lip, beteekent, dat er overal ééne leer in het algemeen was; de lip is de leer, de aarde is de Kerk. En eenerlei woorden, beteekent: ééne leer in het bijzonder.

1285. Dat de woorden: “De gansche aarde was van eenerlei lip” beteekenen, dat er overal ééne leer in het algemeen was, blijkt uit de beteekenis van de lip in het Woord, waarover terstond in hetgeen volgt. In dit vers, en met deze weinige woorden, wordt de staat der Oude Kerk beschreven, van welken aard deze geweest was, namelijk dat zij in hoofdzaak ééne leer heeft gehad. Maar in het volgende vers wordt beschreven, op welke wijze de vervalsching en de schending begon; en daarna tot aan het 9de vers, hoe zij geheel en al werd verdraaid, zoodat er geen innerlijke godsdienst meer was. Vlak daarop wordt gehandeld over de tweede Oude Kerk, die met Eber begon; en ten slotte over de derde, welke het begin der Joodsche Kerk was; want na den vloed waren er achtereenvolgens drie Kerken. Wat de eerste Oude Kerk betreft, dat er in haar, hoewel zij zoo wijd en zijd over het aardrijk verbreid was, nochtans eenerlei lip en eenerlei woorden waren, dat wil zeggen, ééne leer in het algemeen en in het bijzonder, terwijl er toch overal verschillende, zoowel innerlijke als uiterlijke godsdiensten bestonden, zooals in het vorige hoofdstuk is aangetoond, alwaar door elk der daar genoemde natiën een verschillende leer en een verschillend ritueel werd aangeduid, daarmede is het

aldus gesteld: In den Hemel zijn ontelbare gezelschappen, en alle verschillend, maar nochtans maken zij één uit, want alle worden als ééne eenheid door den Heer geleid; hierover zie men hetgeen eerder gezegd is in de nrs. 457, 551, 684, 685, 690; en het is hiermede gesteld als met den mensch; hoewel er namelijk in den mensch zoovele ingewanden zijn, en zoovele kleinere ingewandsdeelen binnen de ingewanden, organen en leden, waarvan een elk weer een andere verrichting heeft, worden zij toch alle in het algemeen en in het bijzonder als één ding door ééne ziel geregeerd; of als met het lichaam, waarin verschillende werkzaamheden van krachten en bewegingen zijn, maar toch alle door de eene beweging van het hart en door de eene beweging van de longen geregeerd worden, en één uitmaken. Dat deze gezelschappen zoo als één geheel kunnen werken, komt omdat er in den Hemel een eenige invloed is, welke door een ieder al naar zijn gemoedsaard wordt opgenomen, en dit is de invloed van de neigingen, welke uitgaan van den Heer, van Zijn Barmhartigheid en van Zijn leven; en hoewel het een eenige invloed is welke door een ieder naar zijn gemoedsaard wordt opgenomen, gehoorzaamt en volgt nochtans alles als één uitmakende, en zulks door de wederkeerige liefde, waarin de bewoners van den Hemel zijn. Aldus was het gesteld met de eerste Oude Kerk; hoewel er zoovele innerlijke en uiterlijke godsdiensten waren, als in het algemeen natiën en in het bijzonder familiën van natiën, en, elk op zichzelf genomen, menschen der Kerk, hadden toch allen eenerlei lip en eenerlei woorden, dat wil zeggen, hadden allen toch één leer in het algemeen en in het bijzonder. Er is ééne leer, wanneer allen wederkeerige liefde of naastenliefde hebben. De wederkeerige liefde en naastenliefde maakt, dat zij één zijn, hoewel zij verschillen, want zij maakt uit verscheidenheden eene eenheid. Allen, hoevelen het er ook zijn mogen, ook al waren het myriaden van myriaden, hebben, wanneer zij in naastenliefde of wederkeerige liefde zijn, één enkel einddoel, namelijk het algemeene welzijn, het Rijk des Heeren, en den Heer Zelf. De verscheidenheden der leeringen en der godsdiensten zijn, als gezegd, gelijk de verscheidenheden der zinnen en der ingewanden in den mensch, welke bijdragen tot de volmaaktheid van het geheel; want dan vloeit en werkt de Heer in door de naastenliefde, op verschillende wijze, al naar den gemoedsaard van een ieder, en aldus stelt Hij allen en een ieder in orde, gelijk in den Hemel alzoo ook op de aarde, en dan geschiedt de wil des Heeren, zooals de Heer Zelf leert, op aarde zooals in de Hemelen.

1286. Dat de lip de leer is, blijkt uit de navolgende plaatsen in het Woord; bij Jesaja:

“De Serafim riepen: Heilig, Heilig, Heilig, Jehovah Zebaoth; de Profet zeide: Wee mij, ik verga, dewijl ik een man onrein van *lippen* ben, en ik woon in het midden eens volks, dat onrein van *lippen* is, daar mijne oogen den Koning Jehovah Zebaoth gezien hebben; en een van de Serafim vloog tot mij, en roerde mijnen mond aan, en zeide: Zie, deze heeft uwe *lippen* aangeroerd, en uwe ongerechtigheid wijkt, en uwe zonde wordt verzoend” (6: 3, 5, 6, 7);

lip staat voor de innerlijke dingen van den mensch, derhalve voor den innerlijken godsdienst, waaruit de aanbidding voortkomt, hetgeen hier bij den Profet werd uitgebeeld; een ieder kan zien, dat het aanraken van zijn lippen, waardoor de ongerechtigheid week en de zonde verzoend werd, een uitbeelding was van innerlijke dingen, welke door de lippen worden aangeduid, en welke tot de naastenliefde en hare leer behooren.

Bij denzelfde:

“Jehovah zal de aarde slaan met de roede Zijns *monds*, en met den geest Zijner *lippen* zal Hij den goddelooze dooden” (11: 4);

in den innerlijken zin beteekent dit niet, dat Jehovah met de roede des monds slaat, en met den geest der lippen den goddelooze doodt, maar dat de goddelooze dit zichzelf aandoet; de geest der lippen is de leer, welke bij den goddelooze valsch is. Bij denzelfde:

“Ik schep de opbrengst der *lippen*, vrede, vrede dengene die verre is, en dengene die nabij is, en Ik genees hem” (57: 19);

opbrengst der lippen voor de leer. Bij Ezechiël:

“Zoon des menschen, ga henen, kom tot het huis Israëls, en spreek Mijne *woorden* tot hen; want gij zijt niet gezonden tot een volk, *diep van lip*, en zwaar van *tong*, maar tot het huis Israëls; niet tot vele volken, *diep van lip*, en zwaar van *tong*, welker *woorden* gij niet hooren moogt; zouden zij niet, zoo Ik u tot hen gezonden had, naar u gehoord hebben; en het huis Israëls, zij willen naar u niet hooren, omdat zij naar Mij niet willen hooren, want het gansche huis Israëls is stijf van voorhoofd, en hard van hart zijn zij” (3: 4, 5, 6, 7);

diep van lip betreft de natiën, die, hoewel zij in de valschheid der leer verkeeren, toch in de naastenliefde zijn, waarom dan ook van hen gezegd

wordt, dat zij hooren; daarentegen worden zij, die niet in de naastenliefde zijn, stijf van voorhoofd, en hard van hart genoemd. Bij Zefanja:

“Ik zal Mij wenden tot een volk van eene klare *lip*, opdat zij allen den Naam van Jehovah aanroepen, om Hem te dienen met een eenparigen schouder” (3: 9);

de klare lip staat duidelijk voor de leer. Bij Maleachi:

“De wet der waarheid was in Zijnen mond, en er werd geen verkeerdheid in Zijne *lippen* gevonden; want de *lippen* des priesters zullen de wetenschap bewaren, en men zal uit zijnen mond de wet zoeken, omdat hij de Engel van Jehovah Zebaoth is” (2: 6, 7),

aangaande Levi, door wien de Heer wordt uitgebeeld; de lippen staan voor de leer uit de naastenliefde. Bij David:

“Die daar zeggen: Wij zullen de overhand hebben met onze tong, onze *lippen* zijn met ons” (Psalm 12: 5),

lippen voor valschheden. Bij denzelfde:

“Mijne ziel zal als met smeer en vettigheid verzadigd worden, en mijn mond zal loven met *lippen* der liederen” (Psalm 63: 6).

Bij Jesaja:

“Te dien dage zullen er vijf steden in het land van Egypte zijn, sprekende met de *lip* van Kanaän, en zwerende Jehovah Zebaoth” (19: 18);

de lip voor de leer.

1287. Dat de aarde de Kerk beteekent, is eerder aangetoond in de nrs. 662, 1066.

1288. Dat eenerlei woorden ééne leer in het bijzonder beteekent, blijkt uit hetgeen eerder is gezegd, want de lip beteekent, zooals werd aangetoond, de leer in het algemeen; de woorden echter beteekenen de leer in het bijzonder, of de bijzonderheden van de leer; want de bijzonderheden maken, als gezegd, niets uit, wanneer zij niet één doel beoogen, en dat is den Heer liefhebben boven alles, en den naaste als zichzelf; want eerst dan behooren de bijzonderheden tot het algemeene. Dat het Woord alle leer over de naastenliefde en het geloof daaruit beteekent, en de woorden datgene beteekenen, wat tot de leer behoort, blijkt bij David:

“Ik zal U bekennen in oprechtheid des harten, als ik de oordeelen Uwer gerechtigheid geleerd zal hebben; ik zal Uwe inzettingen bewaren; waarmede zal de knaap zijn pad zuiver houden? Als hij dat houdt naar Uw *Woord*; ik heb U gezocht met mijn geheele hart; laat mij van Uwe geboden niet afdwalen; ik heb Uw *Woord* in mijn hart verborgen, opdat ik tegen U niet zondigen zou; zijt gezegend, Gij, Jehovah, leer

mij Uwe inzettingen; ik heb met mijne *lippen* verteld al de oordeelen Uws monds; ik heb mij verheugd in den weg Uwer getuigenissen; in Uwe bevelen peins ik; en ik let op Uwe wegen; ik verlustig mij in Uwe inzettingen; ik vergeet Uw woord niet” (Psalm 119: 6 tot 17),

het Woord voor de leer in het algemeen; dat hier onderscheid wordt gemaakt tusschen geboden, oordeelen, getuigenissen, bevelen, inzettingen, weg, lippen, is duidelijk, en dit alles behoort tot het Woord of de leer. Ook elders in het Woord hebben deze dingen een onderscheiden beteekenis. Bij denzelfde:

“Een lied der liefde; mijn hart heeft een goed *woord* gewild; mijne tong is de stift eens vaardigen schrijvers; schoon zijt Gij boven de zonen des menschen; genade is uitgestort in Uwe *lippen*; rijdt op het *Woord* der waarheid, en der zachtmoedigheid der rechtvaardigheid, en Uwe rechterhand zal U wonderen leeren” (Psalm 45: 1, 2, 3, 5);

rijden op het Woord der waarheid, en der zachtmoedigheid der rechtvaardigheid, wil zeggen de leer leeren van het ware en het goede; hier, als elders in het Woord, hebben woord, mond, lip en tong eene onderscheiden beteekenis; dat zij tot de leer over de naastenliefde behooren, is duidelijk, daar dit een lied der liefde genoemd wordt, van welke leer gezegd wordt: schoonheid boven de zonen des menschen, genade der lippen, rechterhand die wonderen leert. Bij Jesaja:

“Jehovah heeft het *Woord* gezonden in Jakob, en het is gevallen in Israël” (9: 7);

het Woord staat voor de leer van den innerlijken en uiterlijken godsdienst; Jakob staat hier voor den uiterlijken godsdienst, Israël voor den innerlijken. Bij Mattheus:

“Jezus zeide: De mensch leeft niet alleen van brood, maar bij alle *Woord*, dat door den mond Gods uitgaat” (4: 4).

Bij denzelfde:

“Als iemand het *Woord des koninkrijks* hoort, en niet in acht neemt, zoo komt de booze, en rukt weg hetgeen in het hart gezaaid is” (13: 19); voorts over het Woord aldaar in de verzen 20, 21, 22, 23. Bij denzelfde:

“De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijne *Woorden* zullen niet voorbijgaan” (24: 35);

hier staat het Woord voor de leer des Heeren, en de Woorden voor de dingen, die tot Zijn leer behooren. Daar de Woorden voor alle dingen der leer staan, werden de voorschriften van de Tien Geboden Woorden genoemd, bij Mozes:

“Jehovah schreef op de tafelen de *Woorden* des verbonds, de tien *Woorden*” (Exod. 34: 28).

Bij denzelfde:

“Hij verkondigde u Zijn verbond, dat Hij u gebod te doen, de tien *Woorden*, en schreef ze op twee steenen tafelen” (Deut. 4: 13; hfdst. 10: 4).

Bij denzelfde:

“Wacht u, en bewaart uwe ziel wel, dat gij niet wellicht vergeet de *Woorden*, die uwe oogen gezien hebben” (Deut. 4: 9),

behalve nog andere plaatsen.

1289. Vers 2. *En het geschiedde, als zij van het oosten heentogen, dat zij een dal vonden in het land Schinear, en zij woonden aldaar.* Als zij van het oosten heentogen, beteekent, toen zij zich van de naastenliefde verwijderden; het oosten is de van den Heer uitgaande naastenliefde; zij vonden een dal in het land Schinear, beteekent, dat de godsdienst onreiner en profaner was geworden; en zij woonden aldaar, beteekent het leven.

1290. Dat de woorden: “als zij van het oosten heentogen” beteekenen: toen zij zich van de naastenliefde verwijderden, blijkt uit de beteekenis van heentijgen en uit de beteekenis van het oosten in het Woord; dat heentijgen hier wil zeggen zich verwijderen, is duidelijk, daar het gezegd wordt van de naastenliefde, die het oosten is, vanwaar zij heentogen.

1291. Dat het oosten de van den Heer uitgaande naastenliefde beteekent, blijkt uit hetgeen eerder is aangetoond in de nrs. 101 en 1250.

1292. Dat de woorden: “zij vonden een dal in het land Schinear” beteekenen, dat de godsdienst onreiner en profaner was geworden, blijkt uit de beteekenis van het dal en uit de beteekenis van het land Schinear. Wat het woord dal betreft: in het Woord beteekenen de bergen de liefde of de naastenliefde, daar zij de hoogste, of, wat hetzelfde is, de binnenste dingen in den godsdienst aanduiden, zooals eerder in nr. 795 is aangetoond. Vandaar beteekent het dal hetgeen beneden den berg is of hetgeen lager is, of, wat hetzelfde is, hetgeen meer uiterlijk is in den godsdienst. Het land Schinear beteekent echter den uiterlijken godsdienst, waarin het profane is, zooals eerder in nr. 1183 werd aangetoond; derhalve beteekenen hier de woorden: “zij vonden een dal in het land Schinear” dat de godsdienst onreiner en profaner is geworden. In het eerste vers was sprake van de Kerk, dat zij van eenerlei lip en eenerlei woorden was, of van eenerlei leer in het algemeen en in het bijzonder; in dit vers wordt echter gehandeld over de afwijking der Kerk, namelijk dat zij heentogen van het oosten, dat wil zeggen, dat zij zich van de naastenliefde begonnen te verwijderen; want naarmate de Kerk, of de mensch der Kerk, zich van de naastenliefde verwijdert, verwijdert zich zijn godsdienst van het heilige, of

nadert zijn godsdienst het onreine en profane; dat de woorden: “zij vonden een dal in het land Schinear” de afwijking van de Kerk of van den godsdienst naar het profane beteekenen, vindt hierin zijn oorzaak, dat een dal een zekere laagte tusschen de bergen is, die, als gezegd, de heilige dingen der liefde of de heilige dingen der naastenliefde in den godsdienst aanduiden; zooals ook blijken kan uit de beteekenis van het dal in het Woord, alwaar dit woord in de oorspronkelijke taal met eenige woorden wordt uitgedrukt, welke, in dezen zin genomen, min of meer onheilige dingen in den godsdienst aanduiden. Dat dalen dergelijke dingen beteekenen, blijkt bij Jesaja:

“De last van het *dal des gezichts*; want het is een dag van tumult, en van vertreding en van verwarring den Heer Jehovih Zebaoth, in het *dal des gezichts*” (22: 1, 5);

dal des gezichts staat voor de fantasieën en redeneeringen, waardoor de godsdienst vervalscht en ten slotte ontwijd wordt. Bij Jeremia:

“Hoe zegt gij: Ik ben niet verontreinigd, ik heb de Baäls niet nagewandeld? Zie uwen weg in het *dal*” (2: 23);

dal voor den onreinen godsdienst. Bij denzelfde:

“Zij hebben gebouwd de hoogten van Tofeth, die in het *dal des zoons Hinnom* zijn; daarom ziet, de dagen komen, dat het niet meer zal geheeten worden Tofeth, of dal des zoons Hinnom, maar *moorddal*” (7: 31, 32; hfdst. 19: 6);

het dal Hinnom staat voor de hel, verder voor de ontwijding van het ware en goede. Bij Ezechiël:

“Zoo zeide de Heer Jehovih tot de bergen en tot de heuvelen, tot de kuilen en tot de *dalen*: Ziet Mij, Ik breng over u het zwaard, en Ik zal uwe hoogten verderven” (4: 3).

Bij denzelfde:

“Ik zal aan Gog aldaar eene grafstede in Israëel geven, het *dal* der doorgangers naar het oosten der zee, en zij zullen het noemen: Het *dal* van Gogs menigte” (39: 11, 15),

alwaar sprake is van den godsdienst in uiterlijke dingen; het dal staat voor zulk een godsdienst. Maar wanneer de godsdienst nog niet zoo profaan is geworden, wordt hij uitgedrukt door het woord voor het dal, welke in dit vers wordt gebezigd, zooals bij Jesaja:

“Ik zal rivieren op de hooge plaatsen openen, en in het midden der *dalen* fonteinen stellen, de woestijn tot eenen poel der wateren, en het dorre land tot watertochten” (41: 18),

alwaar sprake is van diegenen, die in onwetendheid of buiten de erkentissen des geloofs en der naastenliefde verkeeren, maar nochtans in de naastenliefde zijn; het dal staat hier voor dezulken. Desgelijks het dal bij Ezech. 37: 1.

1293. “En zij woonden aldaar”; dat dit het leven beteekent, hetwelk daaruit voortvloeit, kan uit de beteekenis van het wonen in het Woord blijken, namelijk dat het leven is. Het woord *wonen* komt zoowel in de profetische als in de historische gedeelten des Woords herhaaldelijk voor, en doorgaans beteekent het in den innerlijken zin leven; dit komt, omdat de Oudsten in tenten woonden, en aldaar hun allerheiligsten eeredienst hielden, vandaar dat de tenten in het Woord dan ook het heilige van den godsdienst beteekenen, zooals in nr. 414 is aangetoond; en aangezien nu de tenten het heilige in den godsdienst beteekenden, beduidt ook het wonen in den goeden zin leven of het leven; evenzoo, daar de Oudsten met hunne tenten heentogen, beteekent *heentijgen* in den innerlijken zin des Woords de regelingen en de orde des levens.

1294. Vers 3. *En zij zeiden, de man tot zijnen metgezel: Kom aan, laat ons tichelen strijken, en wel doorbranden; en de tichel was hun voor steen, en het aardpek was hun voor leem.* En de man zeide tot den metgezel beteekent het begin; kom aan, laat ons tichelen strijken, beteekent de valschheden, die zij verzonnen; en wel doorbranden, beteekent de boosheden uit de eigenliefde; en de tichel was hun voor steen, beteekent, dat het valsche hun voor het ware gold; en het aardpek was hun voor leem, beteekent dat het booze der begeerte voor het goede gold.

1295. Dat de woorden: “de man zeide tot zijnen metgezel” het begin beteekenen of dat zij begonnen waren, volgt uit den samenhang. In dit vers wordt gehandeld over den derden staat der Kerk, toen de valschheden begonnen te heerschen, en wel de valschheden uit de begeerten. Er bestaan twee beginselen van de valschheden, het eene: uit de onwetendheid van het ware, het andere: uit de begeerten; het valsche uit onwetendheid van het ware is niet zoo verderfelijck als het valsche uit begeerten; want het valsche der onwetendheid komt òf hieruit voort, dat men van kindsbeen af zoo onderwezen is, òf daar vandaan, dat men er door verschillende beslommingen van afgehouden is te onderzoeken of het waar is; òf dat men niet over genoeg vermogen beschikte om tusschen het ware en het valsche te oordeelen. De valschheden die hieruit voortvloeien, brengen niet veel schade toe, als men zich daarin maar niet door vele dingen bevestigt, en, door de eene of andere begeerte gedreven, zich aldus heeft overreed, dat men die valschheden in bescherming neemt, want op deze wijze verdicht men de wolk der onwetendheid, en verandert

haar dermate in duisternissen, dat men het ware niet zien kan. Daarentegen is het het valsche der begeerten, wanneer de begeerte de oorsprong van het valsche is, of de eigen- en de wereldliefde, bijvoorbeeld wanneer men de een of andere leer opneemt, haar openlijk verkondigt om daarmede de gemoederen te winnen en te leiden, en de leer ten eigen voordeele uitlegt of verdraait, en haar zoowel op wetenschappelijke gronden door redeneeringen, als door den letterlijken zin des Woords bevestigt; de godsdienst, die hieruit voortkomt, is profaan, hoe heilig hij ook van buiten schijnen moge, want van binnen is daar niet de eeredienst des Heeren, maar de zelfvereering, en men erkent ook niet eenig waars dan voor zoover men het in eigen voordeel uit kan leggen. Zulk een godsdienst nu is het, die met Babel is aangeduid; maar nochtans is het anders gesteld met hen, die in een dergelijken godsdienst geboren en opgevoed zijn, en niet weten, dat het iets valsch is, en in de naastenliefde leven; in hun onwetendheid is onschuld, en in hun godsdienst is het goede uit de naastenliefde; het profane van een godsdienst slaat niet zoozeer op den godsdienst zelf, als wel op den aard van hem, die in den godsdienst is.

1296. Dat de woorden: “Kom aan, laat ons tichelen strijken” de valschheden beteekenen, die zij verzonnen, blijkt uit de beteekenis van den tichel; de steen beteekent in het Woord het ware, vandaar beteekent de tichel, omdat hij door den mensch gemaakt is, het valsche; want de tichel is een kunstmatig vervaardigde steen. Dat de tichel dit beteekent, kan ook uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“Ik heb Mijne handen uitgebreid den ganschen dag tot een wederstrevig volk, die wandelen op eenen weg, die niet goed is, naar hunne gedachten, in hoven offerende, en rookende op *tichelen*” (65: 2, 3); rooken op tichelen staat voor vereeren uit verzinsels en valschheden, vandaar dat er gezegd wordt dat “zij wandelen naar hunne gedachten”. Bij denzelfde:

“Van wege den hoogmoed en de grootschheid des harten van Efraïm, en van de inwoners van Samaria, zeggende: De *tichelen* zijn gevallen, en met uitgehouwen steen zullen wij bouwen” (9: 8, 9); Efraïm staat voor den mensch met inzicht, die in verkeerdheden gevallen is, en die waarheden valschheden of tichelen noemt of ze daartoe maakt; de uitgehouwen steen staat voor het verdichtsel. Bij Nahum:

“Schep u water ter belegering, versterk uwe vastigheden, ga in het slijk, en treed het leem, herstel den *ticheloven*; het vuur zal u aldaar verteren, en het zwaard zal u uitroeien” (3: 14, 15);

het leem treden staat hier voor de valschheden, den ticheloven herstellen voor den godsdienst daarvan; het vuur is de straf der begeerten, het zwaard is de straf der valschheden. Bij Ezechiël:

“Neem u eenen *tichel*, en leg dien voor u, en bewerp daarop de stad Jeruzalem” (4: 1);

hier wordt den Profet bevolen, de stad te belegeren, en deze profetie houdt in, dat de godsdienst vervalscht is. Dat de tegel het valsche beteekent, kan verder nog blijken uit de beteekenis van den steen, zijnde het ware; hierover zal in hetgeen terstond volgt gehandeld worden.

1297. Dat de woorden: “wel doorbranden” de boosheden uit de eigenliefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis, welke het verbrand worden, de verbranding, het vuur, de zwavel en het aardpek in het Woord hebben, welke uitdrukkingen op de begeerten slaan, vooral op die, welke tot de eigenliefde behooren; zooals bij Jesaja:

“Ons huis der heiligheid en ons sieraad, waarin onze vaders U loofden, is tot een *vertering des vuurs* geworden, en al onze gewenschte dingen zijn tot eene verwoesting geworden” (64: 11).

Bij denzelfde:

“Ontvangt afval, baart stoppelen, uw wind, het *vuur* zal u verslinden; aldus zullen de volken *verbrandingen* des kalks zijn; als de afgehouwene doornen zullen zij met *vuur aangestoken* worden” (33: 11, 12);

behalve op nog tal van andere plaatsen. Verbrand worden en vuur wordt gezegd van de begeerten, daar zij zich desgelijks gedragen.

1298. Dat de woorden: “de tichel was hun voor steen” beteekenen, dat het valsche hun voor het ware gold, blijkt uit de beteekenis van den tichel, waarvan vlak hierboven is gezegd, dat hij het valsche is; voorts uit de beteekenis van den steen, die in breedten zin het ware is, waarover eerder in nr. 643. Dat de steenen het ware beteekenen, komt omdat de grenzen der Oudsten door steenen werden aangegeven, en omdat zij steenen oprichtten tot getuigen dat iets aldus was of dat het waar was, zooals blijkt uit den steen, dien Jakob stelde tot een opgericht teeken, Gen. 28: 22; hfdst. 35: 14; en uit den steen tusschen Laban en Jakob, Gen. 31: 46, 47, 52; en uit het altaar, dat de zonen van Ruben, van Gad en van Manasse aan de Jordaan tot een getuige bouwden, Jozua 22: 10, 28, 34; vandaar worden in het Woord waarheden door steenen aangeduid, en dit ging zelfs zoo ver, dat niet alleen door de steenen van het altaar, maar ook door de edelsteenen op de schouderbanden des efods van Aharon en op den borstlap des gerichtes de heilige waarheden werden aangeduid, welke tot de liefde behooren. Wat het altaar betreft: toen de eeredienst der offeringen

op de altaren begon, beteekende het altaar den uitbeeldenden godsdienst des Heeren in het algemeen, maar de steenen zelf de heilige waarheden van dien godsdienst; daarom werd bevolen, dat het altaar gebouwd zou worden uit geheele steenen, ongehouden, en verboden, een ijzer over deze steenen te bewegen, Deut. 27: 5, 6, 7; Jozua 8: 31, omdat de gehouwen steenen, en waarover een ijzer bewogen is, kunstmatige dingen beteekenden, en aldus verzinselen van godsdienst, dat wil zeggen, hetgeen uit het eigene, of uit de verdichtselen der gedachte en des harten van den mensch voortkomt, en dit heette den godsdienst ontheiligen, zooals duidelijk gezegd wordt in Exod. 20: 25. Om dezelfde reden werd ook geen ijzer bewogen over de steenen van den tempel, 1 Kon. 6: 7. Dat de edelsteenen op de schouderbanden des efods van Aharon, en in den borstlap des gericht desgelijks de heilige waarheden beteekenden, is eerder in nr. 114 aangetoond; hetgeen ook blijkt bij Jesaja:

“Zie, Ik zal uwe *steenen* in karbonkel leggen, en op saffieren grondvesten, en uwe zonnen (vensters) tot pyropen maken, en uwe poorten tot kostelijke *steenen*, en uwe gansche grens tot gewenschte *steenen*; en al uwe zonen zullen van Jehovah geleerd zijn, en de vrede uwer zonen zal groot zijn” (54: 11, 12, 13);

de hier genoemde steenen staan voor heilige waarheden, weshalve er gezegd wordt, dat al uwe zonen van Jehovah geleerd zullen zijn. Daarom wordt er ook bij Johannes gezegd:

“dat de fondamenten van den muur der heilige stad Jeruzalem met allerlei kostelijk *gesteente*, (dat opgenoemd wordt), versierd waren” (Openb. 21: 19, 20) ;

het heilige Jeruzalem staat voor het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde, welks fondamenten de heilige waarheden zijn. Desgelijks zijn door de steenen Tafelen, waarop de geboden der Wet of de Tien Woorden waren geschreven, de heilige waarheden aangeduid, waarom zij van steen waren, of haar grond van steen was; hierover Exod. 24: 12; hfdst. 31: 18; hfdst. 34: 1; Deut. 5: 22; hfdst. 10: 1, want de geboden zelf zijn niets anders dan waarheden des geloofs. Daar nu door steenen oudtijds waarheden werden aangeduid, en daarna, toen men begon den eeredienst op opgerichte teekens, op altaren en in den tempel te verrichten, door opgerichte teekens, altaren en den tempel de heilige waarheden werden aangeduid, werd ook de Heer een Steen genoemd; bij Mozes:

“De Sterke Jakobs, daarvan is Hij de Herder, de *Steen Israëls*” (Gen. 49: 24).

Bij Jesaja:

“De Heer Jehovih zeide: Ik grond in Zion eenen *steen*, eenen *steen* der beproeving, eenen hoeksteen, van waarde, die wel vast gegrondvest is” (28: 16).

Bij David:

“De *steen*, dien de bouwlieden verworpen hebben, is tot een hoofd des hoeks geworden” (Psalm 118: 22).

Desgelijks bij Daniël,

“de uit een rots gehouwen steen, die het beeld van Nebuchadnezar vermaalde” (2: 34, 35, 45).

Dat de steenen de waarheden beteekenen, blijkt ook bij Jesaja:

“Daardoor zal de ongerechtigheid van Jakob verzoend worden, en dit zal de gansche vrucht zijn, weg te doen zijne zonde, wanneer hij al de *steenen des altaars* zal gesteld hebben als verstrooide *kalksteenen*” (27: 9);

steenen des altaars staan voor de waarheden in den godsdienst, die verstrooid zijn. Bij denzelfde:

“Effent den weg des volks, baant, baant het pad, ruimt de *steenen* weg” (62: 10),

weg en steen voor waarheden. Bij Jeremia:

“Ik wil aan u, gij verdervende berg, Ik zal u van de steenrotsen afwentelen, en Ik zal u stellen tot eenen berg des *brands*, en zij zullen uit u geen *steen* nemen tot eenen hoek, of eenen *steen* tot fondamenten” (51: 25, 26),

alwaar van Babel sprake is; de berg des brands is de eigenliefde; dat men daarvan geen steen nemen zal, beteekent geen waarheid.

1299. Dat de woorden: “het aardpek was hun voor leem” beteekenen, dat het booze der begeerte voor het goede gold, blijkt uit de beteekenis van het aardpek, en uit de beteekenis van het leem in het Woord; daar hier wordt gehandeld over den bouw van den Babylonischen toren, worden er dergelijke dingen op toegepast, die bij het bouwen van dienst zijn, zooals hier het aardpek, daar het zwavelig en vurig is, eigenschappen, die in het Woord de begeerten beteekenen, en bovenal die der eigenliefde. Hier worden door het aardpek de boosheden der begeerten aangeduid, alsmede de valscheden, die daaruit voortkomen en eveneens boosheden zijn, waarmede de toren, waarover in hetgeen volgt, gebouwd wordt. Dat dergelijke dingen worden aangeduid, blijkt bij Jesaja:

“De dag der wraak van Jehovah: hunne stroomen zullen in *pek* verkeerd worden, en hun stof in *zwavel*; en hunne aarde zal tot *brandend pek* worden” (34: 8, 9);

pek en zwavel staan voor de valschheden en de boosheden der begeerten; behalve nog andere plaatsen.

1300. Dat het leem het goede beteekent, waaruit het gemoed of de mensch der Kerk gevormd wordt, blijkt ook uit het Woord, zooals bij Jesaja:

“Doch nu, Jehovah, Gij zijt onze Vader, wij zijn *leem*, en Gij zijt onze pottenbakker, en wij allen zijn Uwer handen werk” (64: 7, 8);

het leem staat voor den mensch der Kerk zelf, die gevormd wordt, aldus voor het goede der naastenliefde, waardoor alle vorming des menschen, dat wil zeggen, de hervorming en de wederverwekking bewerkt wordt. Bij Jeremia:

“Gelijkerwijs het *leem* in de hand des pottenbakkers, alzoo zijn wij in Uwe hand, het huis Israëls” (18: 6),

desgelijks; het blijft hetzelfde, of er nu sprake is van bouwen met leem, dan wel van vormen.

1301. Dat deze dingen zijn aangeduid, kan nu een ieder zien, zoowel uit de beteekenis van al hetgeen in dit vers voorkomt, als uit het feit, dat hier dergelijke dingen worden vermeld, zooals de hoedanigheid van hun steenen, de hoedanigheid van hun leem, welke bijzonderheden geenszins waard zouden zijn, om in het Woord des Heeren vermeld te worden, wanneer er geen verborgenheden in lagen opgesloten.

1302. Vers. 4. *En zij zeiden: Kom aan, laat ons voor ons eene stad bouwen, en eenen toren, en zijn hoofd zij in den hemel; en laat ons eenen naam voor ons maken, opdat wij niet misschien over de aangezichten der gansche aarde verstrooid worden.* En zij zeiden, beteekent, dat het geschied is; laat ons voor ons eene stad bouwen, en eenen toren, beteekent, dat zij een leer en een godsdienst verzonnen; de stad is de leer, de toren is de zelfverheerlijking; en zijn hoofd zij in den hemel, beteekent, dermate, dat zij zouden heerschen willen over hetgeen in den Hemel is; en laat ons eenen naam voor ons maken, beteekent, om daardoor een vermaardheid van macht te krijgen; opdat wij niet misschien over de aangezichten der gansche aarde verstrooid worden, beteekent, dat zij anders niet erkend zouden worden.

1303. Dat “en zij zeiden” beteekent, dat het aldus geschied is, volgt uit het verband, evenals de vorige woorden: “zij zeiden, de man tot zijnen metgezel”, beduiden, dat zij begonnen waren; want hier wordt Babel naar zijn aard door den toren beschreven.

1304. Dat de woorden: “laat ons voor ons eene stad bouwen, en eenen toren” beteekenen, dat zij een leer en een godsdienst verzonnen, kan blijken uit de beteekenis van de stad en uit de beteekenis van den toren, waarover in hetgeen terstond volgt. Met de Kerk is het zoo gesteld, dat, wanneer de liefde jegens den naaste terugtreedt en de eigenliefde hare plaats overneemt, de leer des geloofs, voor zoover zij niet tot de zelfverheerlijking kan worden gekeerd, niets is, en dat ook in den eeredienst niets voor heilig gehouden wordt, dan wat ten eigen bate strekt, en derhalve niets dan wat tot de zelfverheerlijking behoort; alle eigenliefde brengt dit met zich mede; want wie zichzelf boven anderen liefheeft, haat niet alleen allen, die hem niet dienen, en begunstigt hen slechts, wanneer zij knechten zijn geworden, maar hij is er, voor zoover de banden die hem binden het vrijlaten, zelfs op uit zich boven God te verheffen. Dat de eigenliefde van dien aard is, wanneer men haar den teugel laat schieten, is mij aanschouwelijkweljk voorgesteld. Dit nu is het, hetgeen door de stad en den toren wordt aangeduid: de eigenliefde en alle begeerte, welke daaruit voortkomt, is het allervuilste en alleronheiligste, en het is het eigenlijke wezen van de hel zelf. Hieruit kan een ieder opmaken, van welken aard de godsdienst is, die van binnen dergelijke dingen bevat.

1305. Dat de stad de leer beteekent, of een leerstelling, hetzij echt, hetzij kettersch, is eerder in nr. 402 aangetoond.

1306. Dat de toren de zelfverheerlijking is, blijkt uit de beteekenis van den toren; er is van zelfverheerlijking sprake, wanneer de mensch zichzelf zoo hoog boven anderen verheft, dat hij wordt aanbeden; daarom wordt de eigenliefde, die hoogmoed en trots is, hoogheid, verhevenheid en verheffing genoemd, en door alles, wat hoog is, beschreven, zooals bij Jesaja:

“De oogen van den trots des menschen zullen vernederd worden, en de hoogheid der mannen zal nedergebogen worden, en Jehovah, Hij alleen, zal in dien dag verheven worden; want de dag van Jehovah Zebaoth zal zijn over allen hoogvaardige en hooge, en over allen verhevene, en hij zal vernederd worden; en over alle hooge en verhevene cederen van Libanon, en over alle eiken van Baschan, en over alle hooge bergen, en over alle verhevene heuvelen; en over allen hoogen *toren*, en over allen versterkten muur” (2: 11 tot 18),

alwaar sprake is van de eigenliefde, welke beschreven wordt door cederen, eiken, bergen, heuvelen, den toren, die hoog en verheven zijn. Bij denzelfde:

“Er zullen beekjes, watervlieten zijn, in den dag der groote slachting, wanneer de *torens* zullen vallen” (30: 25),

desgelijks voor de eigenliefde en de zelfverheffing in den godsdienst. Bij denzelfde:

“Ziet, het land der Chaldeën, dit volk was er niet, Aschur heeft het gefondeerd in Tziim; zij zullen hunne *uitkijktorens* oprichten, hunne paleizen opbouwen; Hij zal het tot eenen vervallener hoop stellen” (23: 13),

aangaande Tyrus en haar verwoesting; de uitkijktoren (met een ander woord aangeduid) voor de fantasieën daarvan. Bij Ezechiël:

“Ik zal vele natiën tegen Tyrus doen opkomen, en zij zullen de muren van Tyrus verderven, en hare *torens* afbreken, en Ik zal haar stof van haar wegvagen, en haar de dorheid van eene steenrots geven” (26: 3, 4),

desgelijks. Dat de eigenliefde in den godsdienst, of de zelfverheerlijking, een toren genoemd wordt, komt omdat de stad de leer is, zooals eerder in nr. 402 is aangetoond, en omdat vroeger de steden versterkt werden met torens, waarin wachters waren. Ook waren er torens aan de grenzen, welke daarom wachttorens werden genoemd, 11 Kon. 9: 17; hfdst. 17: 9; hfdst. 18: 8; en uitkijktorens, Jes. 23: 13. Bovendien worden, wanneer de Kerk des Heeren bij een wijngaard wordt vergeleken, de dingen welke tot den godsdienst behooren en voorts tot zijn instandhouding dienen, vergeleken bij een wijnpersbak en bij een toren in den wijngaard, zooals blijkt bij Jesaja hfdst. 5: 1, 2; Matth. 21: 33; Markus 12: 1.

1307. Dat de woorden: “en zijn hoofd zij in den hemel” beteekenen, dermate, dat zij zouden willen heerschen over hetgeen in den Hemel is, volgt nu hieruit; want het hoofd in den hemel hebben, wil zeggen: zijn verheffing tot daarheen uitstrekken, zooals ook herhaaldelijk uit de beschrijving van Babel in het Woord blijkt, en uit hetgeen eerder gezegd is aangaande het verheffen van het hoofd, nr. 257. De eigenliefde is het, die van alle liefden het minst met het hemelsche leven samenstemt, want uit haar komen alle boosheden, niet alleen de haatgevoelens, maar ook de wraaknemingen, de wreedheden en de echtbreuken voort; en nog minder stemt zij daarmede samen, wanneer zij in den godsdienst binnendringt en dien ontheiligt; vandaar bestaan de hellen uit dezulken die zich, hoe meer zij daaruit hun hoofd in den hemel willen verheffen, des te dieper naar omlaag werken, en zich in des te verschrikkelijker straffen storten.

1308. Dat de woorden: “en laat ons eenen naam voor ons maken” beteekenen, om daardoor een vermaardheid van macht te krijgen, kan blijken uit de beteekenis van zich een naam maken; want dezulken weten, dat een ieder in den eenen of anderen godsdienst wil zijn, daar dit een algemeen trek is, ook

bij alle heidenen; want een ieder erkent, wanneer hij het heelal beschouwt, en nog meer hij die de orde van het heelal beschouwt, een opperwezen, en daar hij zijn eigen voorspoed begeert, aanbidt hij het; en bovendien is er iets binnen in hem, dat daarvoor spreekt, want iets dergelijks vloeit van den Heer in door Engelen, die bij ieder mensch zijn; een mensch die niet van dien aard is, staat onder de heerschappij van helsche geesten, en erkent God niet. Daar nu zij, die Babylonische torens opbouwen, dit weten, maken zij zich door leerstellingen en heilige dingen een naam, anders zouden zij niet vereerd kunnen worden, hetgeen in de terstond daarop volgende woorden wordt aangeduid: dat zij anders verstrooid zouden worden over de aangezichten der gansche aarde, dat wil zeggen, dat zij niet erkend zouden worden. Hieruit volgt tevens, dat hoe hooger dezulken hun hoofd in den hemel kunnen verheffen, hoe meer naam zij zichzelf maken. Hun heerschappij is het grootst over hen, die eenig geweten hebben, want zij leiden hen waarheen zij willen; daarentegen regeeren zij hen, die geen geweten hebben, door verschillende uiterlijke banden.

1309. Dat de woorden: “opdat wij niet misschien over de aangezichten der gansche aarde verstrooid worden” beteekenen, dat zij anders niet erkend zouden worden, volgt nu hieruit; want verstrooid worden over de aangezichten der gansche aarde, is uit het gezicht der menschen verdwijnen, aldus niet aangenomen en niet erkend worden.

1310. Vers 5. *En Jehovah kwam neder om te bezien de stad en den toren, dien de zonen des menschen bouwden.* Jehovah kwam neder, beteekent het oordeel over hen; om te bezien de stad en den toren, beteekent, dienaangaande, dat zij de leer verdraaid, en den godsdienst ontheiligd hadden; dien de zonen des menschen bouwden, beteekent, welke dingen zij bij zichzelf hadden verzonnen.

1311. Dat “Jehovah kwam neder” het oordeel over hen beteekent, blijkt uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, en voorts uit de beteekenis van het nederkomen ten aanzien van Jehovah. Uit hetgeen voorafgaat, want daar is gehandeld over den bouw van de stad en van den toren van Babel; uit hetgeen volgt, want daar wordt gehandeld over de verwarring der lippen en over de verstrooiing; uit de beteekenis van het nederkomen ten aanzien van Jehovah, want deze uitdrukking wordt gebezigd, wanneer een oordeel wordt geveld. Jehovah of de Heer is alomtegenwoordig, en Hij weet alles van eeuwigheid aan, zoodat van Hem niet gezegd kan worden, dat Hij nederkomt om te bezien; alleen in den letterlijken zin, waarin gesproken wordt naar de schijnbaarheden bij den mensch, wordt het op deze wijze gezegd, maar in den waren innerlijken zin niet aldus; in dien zin verschijnt de zaak niet zooals zij

volgens de schijnbaarheden is, maar zooals zij in zichzelf is, vandaar dat hier het nederkomen om te bezien het oordeel is. Er wordt van oordeel gesproken, wanneer het booze den hoogsten graad heeft bereikt, hetgeen in het Woord heet, wanneer het voleindigd of wanneer de ongerechtigheid voleindigd is; want het is hiermede aldus gesteld: al het booze heeft zijn grenzen, tot zoover als het gaan mag; wanneer het deze grenzen te buiten gaat, valt het in de straf van het booze, en zulks in het bijzonder en in het algemeen; de straf van het booze is datgene, wat dan het oordeel genoemd wordt; en daar het eerst schijnt, alsof de Heer niet ziet of gewaar wordt, dat het boos is — want wanneer de mensch het booze doet zonder straf, meent hij, dat de Heer er Zich niet om bekommert, wanneer hij daarentegen straf ondergaat, dan eerst acht hij, dat de Heer ziet, ja zelfs dat de Heer straft — wordt overeenkomstig deze schijnbaarheden gezegd dat “Jehovah nederkwam om te zien”. Er wordt van Jehovah gezegd, dat Hij nederkomt, omdat er van Hem gezegd wordt dat Hij de Allerhoogste is, of dat Hij in het allerhoogste is, en dit is eveneens naar den schijn gesproken, want Hij is niet in het allerhoogste, maar in het binnenste, vandaar dat in het Woord het allerhoogste en het binnenste hetzelfde beteekent. Het oordeel zelf of de straf van het booze vindt plaats in de lagere dingen en in de laagste dingen, vandaar dat gezegd wordt dat Hij nederkomt, zooals ook bij David:

“Jehovah, neig Uwe hemelen, en *daal neder*; raak de bergen aan, en zij zullen rooken; zend bliksem uit, en *verstrooi* hen” (Psalm 144: 5, 6),

alwaar het nederdalen ook staat voor de straf van het booze of het oordeel. Bij Jesaja:

“Jehovah Zebaoth zal *nederdalen*, om te strijden op den berg Zions en op haren heuvel” (31: 4);

bij denzelfde:

“Gij zult *nederkomen*, voor U zullen de bergen vervlieten” (64: 3),

alwaar het nederdalen desgelijks voor de straf of het oordeel over het booze staat. Bij Micha:

“Jehovah ging uit van Zijne plaats, en Hij *daalde neder*, en vertrad de hoogten der aarde, en de bergen versmolten onder Hem” (1: 3, 4).

1312. Dat de woorden: “om te bezien de stad en den toren” beteekenen dienaangaande, dat zij de leer verdraaid en den godsdienst ontheiligd hadden, blijkt uit de beteekenis van de stad en van den toren, waarover eerder.

1313. Dat de woorden: “dien de zonen des menschen bouwden” beteekenen, welke dingen zij bij zichzelf hadden verzonnen, blijkt vanzelf zonder verklaring; de zonen des menschen zijn hier de zonen der Kerk; want zij die

niet van de Kerk zijn, en de erkenningen des geloofs niet bij zich hebben, kunnen dergelijke dingen niet verzinnen; dat dezulken het heilige niet ontwijden kunnen, is eerder in de nrs. 301, 302, 303, 593 aangetoond.

1314. Vers 6. *En Jehovah zeide: Ziet, zij zijn eenerlei volk, en hun allen is eenerlei lip, en dit is het, dat zij beginnen te maken; en zoude hun nu niet verhinderd worden, al wat zij bedacht hebben te maken?* Jehovah zeide, beteekent, dat het aldus was; Ziet zij zijn eenerlei volk, en hun allen is eenerlei lip, beteekent, dat allen het ware des geloofs en ééne leer hadden gehad; en dit is het, dat zij beginnen te maken, beteekent, dat zij nu anders begonnen te worden; en zoude hun nu niet verhinderd worden, al wat zij bedacht hebben te maken, beteekent, tenzij hun staat nu veranderd wordt.

1315. Dat “Jehovah zeide” beteekent, dat het aldus was, blijkt hieruit, dat hier, zooals eerder is aangetoond, niet een werkelijke maar een verdichte geschiedenis wordt gegeven; daarom kan, wanneer gezegd wordt “Jehovah zeide” niets anders worden aangeduid; zooals ook herhaaldelijk eerder.

1316. Dat de woorden: “Ziet, zij zijn eenerlei volk, en hun allen is eenerlei lip” beteekenen, dat allen het ware des geloofs en ééne leer hadden gehad, blijkt uit de beteekenis van het volk, zijnde het ware des geloofs, en uit de beteekenis van de lip, zijnde de leer. Dat het volk het ware des geloofs beteekent, dat wil zeggen, hen die in het ware des geloofs zijn, is reeds eerder aangetoond in nr. 1259, en dat de lip de leer des geloofs beteekent, is hierboven bij vers 1 aangetoond. Eenerlei volk en eenerlei lip wordt gezegd, wanneer allen het algemeene welzijn van de samenleving tot einddoel hebben, het algemeene welzijn der Kerk, en het Rijk des Heeren, want aldus is in het einddoel de Heer, door wien allen één zijn; heeft men echter het eigen welzijn tot einddoel, dan kan de Heer nooit aanwezig zijn, het eigene des menschen zelf vervreemdt zich van den Heer, want aldus buigt en draait hij het algemeene welzijn der samenleving, en zelfs dat der Kerk, ja zelfs het Rijk des Heeren naar zich toe, in die mate, dat het als het ware alleen voor hemzelf bestaat; aldus onttrekt hij aan den Heer hetgeen Hem toebehoort, en stelt zich op Zijne plaats. Wanneer dit bij den mensch regeert, zetelt hetzelfde in elke gedachte van hem, ja zelfs in de kleinste deelen der gedachten; wat bij den mensch overheerscht, gedraagt zich aldus; dit treedt in het leven van het lichaam niet zoo duidelijk aan den dag, als in het andere leven. Wat bij hem overheerscht, openbaart zich door een zekere sfeer, welke door allen, die hem omringen, wordt waargenomen, en deze sfeer is van dien aard, omdat zij uitwasemt van elke bijzonderheid, die bij hem is. De sfeer van hem, die in elk ding zichzelf op het oog heeft, eigent zich alles toe en, zooals men daar zegt,

slorpt alles op, hetgeen hem gunstig is, aldus alle genot der geesten rondom hem, en vernietigt alle vrijheid bij hen; daarom kan het niet anders gebeuren, dan dat zoo iemand wordt uitgestooten. Wanneer er daarentegen één volk en eenerlei lip is, dat wil zeggen, wanneer het algemeene welzijn van allen beoogd wordt, dan eigent zich nooit de een het genot van den ander toe, noch vernietigt hij de vrijheid van den ander, maar bevordert en vermeerdert het, zooveel hij kan, vandaar dat de hemelsche gezelschappen als het ware één zijn, en dit eenig en alleen door de wederkeerige liefde van den Heer; desgelijks is het in de Kerk gesteld.

1317. Dat de woorden: “dit is het, dat zij beginnen te maken” beteekenen, dat zij nu anders begonnen te worden, kan blijken uit het verband. Het beginnen te maken beteekent hier het denken of het streven, bijgevolg het einddoel, zooals ook blijkt uit hetgeen er terstondop volgt: “en zoude hun nu niet verhinderd worden, al wat zij bedacht hebben te maken”. Dat in den innerlijken zin het einddoel wordt aangeduid, komt omdat de Heer bij den mensch niets anders dan het einddoel in aanmerking neemt; hoe ook zijne gedachten en daden, welke op ontelbare wijze verschillen, mogen zijn, wanneer het einddoel slechts goed is, zijn ze alle goed; is echter het einddoel boos, dan zijn zij alle boos. Het is het einddoel, dat regeert in elk der dingen, die de mensch denkt en doet; daar de Engelen, die bij den mensch zijn, des Heeren zijn, regeeren zij bij den mensch niets anders dan zijn einddoelen; wanneer zij deze regeeren, regeeren zij ook zijn gedachten en zijn daden, want deze behooren alle tot het einddoel. Het einddoel bij den mensch is zijn eigenlijke leven; alles wat hij denkt en doet, leeft door het einddoel, daar het, als gezegd, tot het einddoel behoort, daarom: zooals het einddoel is, is het leven van den mensch. Het einddoel is niets anders dan de liefde, want de mensch kan niets anders ten doel hebben dan hetgeen hij liefheeft. Wie anders denkt dan hij doet, heeft nochtans datgene ten doel, wat hij liefheeft; in de geveinsdheid zelf of in het bedriegelijk voorwenden, is een einddoel, dat de eigenliefde is of de liefde tot de wereld, en vandaar het vermaak van zijn leven. Hieruit kan een ieder opmaken, dat het leven van den mensch zoo is, als zijn liefde is; dit nu is het, wat is aangeduid met “het beginnen te maken”.

1318. Dat met de woorden: “en zoude hun nu niet verhinderd worden, al wat zij bedacht hebben te maken” beteekenen: tenzij hun staat nu veranderd wordt, kan blijken uit hetgeen volgt. Het ligt in het wezen van den innerlijken zin, om voortdurend het oogmerk te richten op de volgreeks en op het besluit, hoewel het in den letterlijken zin niet aldus schijnt. Wanneer de staat der genen, die van dien aard zijn als zij die hierboven beschreven werden, niet

verandert, dan wordt bij hen hetgeen zij denken te doen niet verhinderd. Dat hun staat ook veranderd is, blijkt uit hetgeen volgt. De “gedachte om te maken” is niets anders dan de bedoeling, dat wil zeggen, het einddoel. Het einddoel bij den mensch kan nooit verhinderd, dat wil zeggen, veranderd worden, wanneer niet de staat veranderd is, want het einddoel is, als gezegd, het eigenlijke leven van den mensch. Wanneer de staat verandert, verandert ook het einddoel, en met het einddoel het denken. Welke verandering er met den staat van den mensch dezer Kerk is voorgevallen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gezegd worden in hetgeen volgt.

1319. Vers 7. *Kom aan, laat Ons nedervaren, en laat Ons hunne lip aldaar verwarren, opdat zij niet hooren, de man de lip van zijnen metgezel.* Kom aan, laat Ons nedervaren, beteekent, dat aldus het oordeel is geschied; en laat Ons hunne lip aldaar verwarren, beteekent, dat niemand het ware des geloofs heeft; opdat zij niet hooren, de man de lip van zijnen metgezel, beteekent, dat allen het oneens zijn.

1320. Dat de woorden: “Kom aan, laat Ons nedervaren” beteekenen, dat aldus het oordeel is geschied, blijkt uit hetgeen aangaande de beteekenis van het nedervaren hierboven bij vers 5 is gezegd; dat er in het meervoud gezegd wordt: “laat Ons nedervaren en laat Ons de lippen verwarren”, komt omdat het de voltrekking van het oordeel is, welke geschiedt door geesten, en wel door booze geesten.

1321. Dat de woorden: “laat Ons hunne lip verwarren” beteekenen, dat niemand het ware des geloofs heeft, kan uit de beteekenis van de lip blijken, namelijk dat zij de leer is, waarover hierboven bij vers 1; hieruit volgt, dat “de lippen verwarren” beteekent, die dingen verwarren, welke tot de leer behooren, dat wil zeggen, de waarheden der leer. Verwarren beteekent in den innerlijken zin niet alleen verduisteren, maar ook uitwisschen en verstrooien, zoodat niets waars meer over is. Wanneer de zelfverheerlijking in de plaats van den eeredienst des Heeren komt, dan wordt niet alleen al het ware verdraaid, maar ook afgeschapt, en tenslotte wordt het valsche als het ware erkend, en het booze als het goede; want alle licht der waarheid is van den Heer, en alle duisternis is van den mensch; wanneer nu de mensch in den godsdienst de plaats van den Heer gaat innemen, wordt het licht van het ware tot duisternis, en dan wordt door hen het licht als duisternis beschouwd, en de duisternis als licht; van dien aard is ook hun leven na den dood; het leven van het valsche is voor hen als het ware het licht, maar het leven van het ware is voor hen als het ware duisternis; doch het licht van een dergelijk leven verandert in algeheele duisternis, wanneer zij den Hemel naderen. Zoolang zij in de wereld zijn

kunnen zij weliswaar het ware spreken, ja zelfs met welsprekendheid en met een schijnbaren ijver, en daar zij in voortdurende zelfbespiegeling verzonken zijn, schijnt het hun toe, alsof zij ook hetzelfde denken, maar aangezien het eigenlijke oogmerk de zelfverheerlijking is, nemen de gedachten dit van het einddoel over, dat zij het ware alleen erkennen voor zooveel iets van henzelf in het ware is. Wanneer de mensch, die het ware in den mond draagt, van dien aard is, dan is het duidelijk, dat hij het ware niet heeft; dit komt helder uit in het andere leven, alwaar dezulken niet alleen het ware niet erkennen, dat zij in het leven van het lichaam beleden hebben, maar het ook haten en vervolgen, en wel voor zooveel als hun de hoogmoed of de zelfverheerlijking niet ontnomen wordt.

1322. Dat de woorden: “opdat zij niet hoeren, de man de lip van zijnen metgezel” beteekenen, dat allen het oneens zijn, of dat de een tegen den ander is, kan uit de woorden zelf blijken; niet hoeren de lip van den metgezel, is niet erkennen wat de ander spreekt, en in den innerlijken zin, niet erkennen wat de ander leert of zijn leer, want de lip is de leer, zooals hierboven bij vers 1 is aangetoond; met den mond erkennen zij weliswaar, maar niet met het hart, maar de eensgezindheid van den mond heeft niets te beduiden, wanneer het hart verdeeld is; het is hiermede gesteld als met de booze geesten in het andere leven, die evenals de goede geesten in gezelschappen onderscheiden zijn, maar te zamen worden gehouden doordat zij door soortgelijke fantasieën en begeerten verbonden zijn, zoodat zij eenparig samenwerken in het vervolgen van waarheden en goedheden; aldus bestaat er een zekere algemeenheid, die hen te zamen houdt, maar zoodra deze algemeenheid is verbroken, rent de een op den ander in, en dan bestaat hun vermaak daarin, den metgezel en de metgezellen te kwellen. Desgelijks is het gesteld met een dergelijke leer en een dergelijken godsdienst in de wereld; de leerstellingen en de riten erkennen zij tamelijk eenparig, maar het algemeene, wat hen samenhoudt, is de zelfverheerlijking, en voor zoover zij aan zulk eene algemeenheid kunnen deel hebben erkennen zij die dingen, maar voor zoover zij er niet aan kunnen deel hebben of niet hoop hebben er deel aan te hebben, maken zij zich los, om de zooveel aangegeven reden, dat niemand van hen iets waars heeft, maar een ieder het valsche in plaats van het ware, en het booze in plaats van het goede; dit nu is de beteekenis der woorden dat de man niet hoort de lip van zijnen metgezel.

1323. Vers 8. *En Jehovah verstrooide hen van daar over de aangezichten der gansche aarde; en zij bielden op de stad te bouwen.* Jehovah verstrooide hen over de aangezichten der gansche aarde, beteekent hier als eerder, dat zij

niet erkend werden; en zij hielden op de stad te bouwen, beteekent, dat een dergelijke leer niet werd aangenomen.

1324. Dat de woorden “Jehovah verstrooide hen over de aangezichten der gansche aarde” beteekenen, dat zij niet erkend werden, blijkt uit hetgeen eerder bij vers 4 gezegd is, alwaar dezelfde woorden staan. Dat de woorden “zij hielden op de stad te bouwen” beteekenen, dat een dergelijke leer niet werd aangenomen, blijkt uit de beteekenis van de stad, namelijk dat zij de leer is, zooals eerder is aangetoond in nr. 402; voorts uit hetgeen hierboven bij vers 4 en 5 gezegd is aangaande het bouwen van de stad en van den toren. Hieruit blijkt, dat een dergelijke leer, of een dergelijke godsdienst, die innerlijk eigenliefde of zelfverheerlijking bevat, bij deze Oude Kerk niet werd toegelaten, en wel om de in het navolgende vers aangegeven reden.

1325. Vers 9. *Daarom noemde Hij haren naam Babel, want aldaar verwarde Jehovah de lip der gansche aarde; en van daar verstrooide hen Jehovah over de aangezichten der gansche aarde.* Daarom noemde Hij haren naam Babel, beteekent zulk een godsdienst; want Jehovah verwarde de lip der gansche aarde, beteekent den staat dezer Oude Kerk, namelijk dat de innerlijke godsdienst begon te gronde te gaan; de aarde is de Kerk; en van daar verstrooide hen Jehovah over de aangezichten der gansche aarde, beteekent, dat de innerlijke godsdienst teniet was gegaan.

1326. Dat de woorden: “Daarom noemde Hij haren naam Babel” zulk een godsdienst beteekenen, namelijk een dergelijken godsdienst als met Babel wordt aangeduid, blijkt uit hetgeen tot dusver gezegd is, namelijk een godsdienst, die innerlijk eigenliefde bevat, bijgevolg alles wat vuil en profaan is. De eigenliefde is niets anders dan het eigene, en hoe vuil en profaan dit is, kan blijken uit hetgeen eerder over het eigene in de nrs. 210 en 215 is aangetoond; uit de zelfzucht, dat wil zeggen, uit de eigenliefde of het eigen ik, vloeien alle boosheden voort, zooals haatgevoelens, wraaknemingen, wreedheden, echtbreuken, arglistigheden, huichelarijen, goddeloosheid; wanneer derhalve eigenliefde of het eigen ik in den godsdienst steekt, bevinden zich daarin dergelijke boosheden, maar al naar het verschil en den graad der hoeveelheid en der hoedanigheid van datgene, wat uit deze liefde voortvloeit; vandaar alle ontwijding van den godsdienst. Het is hiermede echter aldus gesteld: hoe meer van de eigenliefde of van het eigen ik in den godsdienst binnendringt, des te meer wijkt de innerlijke godsdienst terug, of des te meer gaat de innerlijke godsdienst teniet. De innerlijke godsdienst bestaat in de neiging tot het goede en de erkenning van het ware; daarentegen, hoe meer van de eigenliefde of hoe meer van het eigen ik indringt of binnenkomt, des

te meer wijkt of verdwijnt de neiging tot het goede en de erkenning van het ware. Nooit kan het heilige met het profane te zamen zijn, evenmin als de Hemel met de hel, maar het eene moet voor het andere wijken. Van dien aard is de staat en de orde in het Rijk des Heeren. Dit is de reden, waarom zich bij diegenen, wier godsdienst Babel wordt genoemd, geen innerlijke godsdienst bevindt, maar het is iets doods, en wel iets innerlijk lijkachtigs, dat vereerd wordt. Hieruit blijkt, van welken aard hun uiterlijke godsdienst is, die zulk een inhoud heeft. Dat een dergelijke godsdienst Babel is, blijkt herhaaldelijk uit het Woord, waar Babel beschreven wordt, zooals bij Daniël, alwaar het beeld, dat Nebukadnezar, de koning van Babel in den droom zag, en welks hoofd van goud, borst en armen van zilver, buik en dijen van koper, de schepkelen van ijzer, de voeten eensdeels van ijzer en eensdeels van leem waren, beteekent, dat uit den waren godsdienst ten slotte zulk een godsdienst als Babel wordt genoemd is ontstaan, waarom dan ook een uit de rots gehouwen steen het ijzer, koper, leem, zilver en goud vermaalde (Daniël 2: 31, 32, 44, 45). Het gouden beeld, dat Nebukadnezar, de koning van Babel, oprichtte, en dat men aanbidden zou, was ook niets anders (Daniël 3: 1 tot het einde). Desgelijks, dat de koning van Babel met zijne rijksgrootten uit de gouden vaten, welke uit den Tempel van Jeruzalem waren, wijn dronken, en de gouden, de zilveren, de koperen, de ijzeren en de steenen golden prezen, en daarom een schrift aan den wand verscheen (Dan. 5: 1 tot het einde). Voorts dat Darius, de Meder, beval, dat men hem als god zou aanbidden (Dan. 6: 1 tot het einde); alsmede de beesten, welke Daniël in den droom verschenen (Dan. 7: 1 tot het einde); desgelijks ook de beesten en Babel bij Johannes in de Openbaring. Dat een dergelijke godsdienst werd aangeduid en uitgebeeld, blijkt niet alleen duidelijk bij Daniël en Johannes, maar ook bij de Profeten; bij Jesaja:

“Hunne aangezichten zijn vlammengezichten; de sterren der hemelen en hunne gesternten laten haar licht niet lichten; de zon is verduisterd bij haren opgang; en de maan laat haar licht niet schijnen; daar legeren de ziïm, en hunne huizen worden vol van ochim, en daar wonen de dochteren van den nachtuil, en saters huppelen daar; en de iïm antwoorden in hare paleizen, en de draken in de gebouwen van den wellust” (13: 8, 10, 21, 22),

alwaar gehandeld wordt over *Babel*, en het innerlijke van zulk een godsdienst beschreven wordt door vlammengezichten, welke de begeerten zijn; door het niet lichten der sterren, die de waarheden des geloofs zijn; door de verduistering der zon, die de heilige liefde is; door het niet schijnen der maan, die het ware

des geloofs is; door de ziim, ochim, dochters van den nachtuil, saters, iim, draken, als de innerlijke dingen van den godsdienst, want dergelijke dingen behooren tot de eigenliefde of het eigen ik. Daarom wordt *Babel* ook bij Johannes de moeder der hoererijen en der gruwelen genoemd (Openb. 17: 5), en bij denzelfde:

“Eene woonstede der draken, en eene bewaarplaats van allen onreinen geest, en eene bewaarplaats van allen onreinen en hatelijken vogel” (Openb. 18: 2),

waaruit blijkt, dat, wanneer dergelijke dingen zich van binnen bevinden, er niet eenig goeds noch eenig waars van het geloof zijn kan, en dat de neigingen tot het goede en de waarheden des geloofs evenveel achteruitwijken als deze dingen binnendringen; zij worden ook de “gesneden beelden der goden van Babel genoemd”, Jes. 21: 9. Dat Babel de eigenliefde of het eigen ik is, dat in den godsdienst is, of dat het de zelfverheerlijking is, blijkt duidelijk bij Jesaja:

“Profeteer deze gelijkenis over den *koning van Babel*: Gij zeidet in uw hart: Ik zal in de hemelen opklimmen, ik zal mijnen troon boven de sterren Gods verhoogen, en ik zal mij zetten op den berg der samenkomst, aan de zijden van het noorden; ik zal boven de hoogten der wolken klimmen, ik zal den Allerhoogste gelijk worden; doch gij zult in de hel nedergestooten worden” (14: 4, 13, 14, 15),

alwaar duidelijk blijkt, dat het Babel is, dat als god vereerd wil worden, dat wil zeggen, dat Babel de zelfverheerlijking is. Bij denzelfde:

“Daal af, en zit in het stof, gij jonkvrouw, *dochter van Babel*, zit op de aarde, er is geen troon, gij *dochter der Chaldeën*; gij hebt op uwe boosheid vertrouwd; gij hebt gezegd: niemand ziet mij, uwe wijsheid en uwe wetenschap heeft u afkeerig gemaakt; gij hebt in uw hart gezegd: Ik, en niemand anders dan ik” (47: 1, 10).

Bij Jeremia:

“Ziet, Ik wil aan u, gij verdervende berg, die de gansche aarde verderft, en Ik zal Mijne hand over u uitstrekken, en u van de steenrotsen afwentelen, en zal u stellen tot eenen berg der verbranding; al klom *Babel* in de hemelen op, en al maakte zij vast de hoogte harer sterkte, zoo zullen haar verwoesters van Mij komen” (51: 25, 53);

ook hieruit blijkt, dat Babel de zelfverheerlijking is. Dat dezulken geen licht van het ware, doch louter duisternis hebben, dat wil zeggen, dat zij het ware des geloofs niet bezitten, wordt bij Jeremia beschreven:

“Het woord, dat Jehovah gesproken heeft tegen *Babel*, tegen het *land der Chaldeën*: Eene natie zal tegen haar opkomen van het noorden;

deze zal haar land zetten in verlating, en er zal geen inwoner daarin zijn, van den mensch tot aan het beest toe zullen zij wegzwerper, zij zullen weggaan” (50: 1, 3);

het noorden staat voor de duisternis, of voor het niet ware; geen mensch en geen beest, voor het niet goede; voor meer bijzonderheden over Babel zie men verder bij vers 28, alwaar van Chaldea sprake is.

1327. Dat de woorden: “Jehovah verwarde de lip der gansche aarde” den staat dezer Oude Kerk beteekenen, namelijk dat de innerlijke godsdienst begon te gronde te gaan, blijkt hieruit, dat gezegd wordt “de lip der gansche aarde”, en niet als eerder in vers 7 de lip dergenen die de stad en den toren begonnen te bouwen; door het aangezicht der gansche aarde wordt de staat der Kerk aangeduid, want de aarde is de Kerk, zooals eerder in nr. 662 en 1066 is aangetoond. Met de Kerken na den vloed was het aldus gesteld: er waren drie Kerken, welke in het Woord in het bijzonder vermeld worden, namelijk de eerste Oude Kerk, welke naar Noach werd genoemd; de tweede Oude Kerk, naar Eber geheeten; en de derde Oude Kerk, naar Jakob geheeten, en nadien naar Jehudah en Israël. Wat de Eerste Kerk betreft, te weten de Noach genoemde: zij was als het ware de ouder der volgende, en zooals het met de Kerken in haar aanbegin het geval pleegt te zijn, had zij meer ongereptheid en onschuld, zooals ook uit het eerste vers van dit hoofdstuk blijkt, waar gezegd wordt dat zij van eenerlei lip was, dat wil zeggen, van eenerlei leer, in dien zin dat van allen de naastenliefde het wezenlijke was. Maar in den loop der tijden begon zij, zooals gewoonlijk met de Kerken geschiedt, eveneens te vallen, en wel voornamelijk hierdoor, dat velen van hen den godsdienst op henzelf begonnen over te brengen, om aldus boven anderen uit te blinken, zooals hierboven uit vers 4 blijkt: “want zij zeiden: laat ons voor ons eene stad bouwen, en eenen toren, en zijn hoofd zij in den hemel, en laat ons eenen naam voor ons maken”. Dergelijke menschen konden in de Kerk niet anders werken dan als een soort van gist of als brandstichtende toortsen. Toen nu daardoor het gevaar der ontwijding van het heilige, waarover in de nrs. 571 en 582, dreigend nabij was, werd de staat dezer Kerk door de Voorzienigheid des Heeren veranderd, namelijk zoodanig, dat haar innerlijke godsdienst te gronde ging en de uiterlijke overbleef, hetgeen hier is aangeduid door de woorden: “Jehovah verwarde de lip der gansche aarde”. Hieruit blijkt ook, dat een dergelijke godsdienst, die Babel wordt genoemd, niet in de Eerste Oude Kerk de overhand nam, maar in de volgende Kerken, toen men de menschen als goden begon te vereeren, vooral na den dood; vandaar zooveel goden der natiën. De reden, waarom de innerlijke godsdienst te gronde ging

en de uiterlijke overbleef, is hierin gelegen, dat het heilige niet ontwijd mocht worden; de ontwijding van het heilige brengt eeuwige verdoemenis met zich mede; niemand kan het heilige ontwijden, dan alleen hij die erkentissen des geloofs heeft, en ze erkent; wie ze echter niet heeft, kan niet erkennen, en nog minder ontwijden. Het zijn de innerlijke dingen, welke ontwijd kunnen worden, want het heilige is in de innerlijke dingen, echter niet in de uiterlijke. Het is hiermede gesteld als met een mensch, die boos doet, maar niet boos denkt; hem kan het booze, dat hij doet, niet aangerekend worden, zoo min als hem die het niet met voorbedachten rade doet, of hem die geen verstand heeft; wie aldus niet gelooft, dat er een leven na den dood is, maar toch een uiterlijken godsdienst heeft, die kan dat, wat tot het eeuwige leven behoort, niet ontwijden, daar hij niet gelooft, dat het bestaat. Anders is het gesteld met hen die weten, en die erkennen; dit is ook de reden, waarom het den mensch eerder is toegestaan, in wellusten en in begeerten te leven, en zich daardoor van de innerlijke dingen te verwijderen, dan dat hij tot erkentenis en erkenning komt en deze innerlijke dingen ontwijdt. Daarom is het den Joden heden ten dage toegestaan, zich in de gierigheid te verliezen, opdat zij aldus des te verder van de erkenning der innerlijke dingen afraken; want zij zijn van dien aard, dat als zij erkenden, zij wel niet anders zouden kunnen dan ontwijden; niets verwijdert meer van de innerlijke dingen dan de gierigheid, daar zij de laagste aardsche begeerte is. Desgelijks is het met velen binnen de Kerk gesteld, en desgelijks met de natiën buiten de Kerk; deze laatsten, namelijk de heidenen, kunnen het allerminst ontwijden. Dit nu is de reden, waarom hier wordt gezegd: “Jehovah verwarde de lip der gansche aarde”, en dat deze woorden een verandering van staat der Kerk beteekenen, namelijk dat haar godsdienst een uiterlijke is geworden, waarin geen innerlijke godsdienst is. Hetzelfde werd uitgebeeld en aangeduid door de Babylonische gevangenschap, waarin de Israëlieten en later de Joden werden weggeleid, en waarover het aldus bij Jeremia heet:

“En het zal geschieden, de natie en het koninkrijk, die den koning van *Babel* niet zullen dienen, en wie zijnen hals niet geven zal onder het juk des *konings van Babel*, over datzelve volk zal Ik bezoeking doen door het zwaard, en door den honger, en door de pestilentie, totdat Ik ze zal verteerd hebben door zijne hand” (27 :8 en volgende verzen);

den koning van Babel dienen en zijn hals onder diens juk geven, beteekent geheel en al verstoken zijn van de erkentenis en de erkenning van het goede

en ware des geloofs, aldus van den innerlijken godsdienst; hetgeen nog duidelijker bij denzelfden Profeet uitkomt:

“Alzoo zeide Jehovah tot al het volk in deze stad, uwe broederen, die met u niet zijn uitgegaan in de gevangenis; alzoo zeide Jehovah Zebaoth: Ziet, Ik zend het zwaard, den hongers en de pestilentie onder hen, en Ik zal ze maken als de afschuwelijke vijgen” (29: 16, 17);

in de stad terugblijven, en niet uitgaan tot den koning van Babel, beeldde uit en beteekende hen, die in erkentnissen der innerlijke dingen of der waarheden des geloofs zijn, en deze dingen ontwijdden; er wordt gezegd dat onder hen het zwaard, de hongers en de pestilentie gezonden zal worden, welke de straffen der ontwijding zijn, en dat zij zullen worden als afschuwelijke vijgen. Dat door Babel diegenen worden aangeduid, die anderen van alle erkenning en erkenning van het ware berooven, is ook uitgebeeld en aangeduid door het volgende bij denzelfden Profeet:

“Gansch Jehudah zal Ik geven in de hand des konings van *Babel*, en hij zal hen naar *Babel* gevankelijk wegvoeren, en hen slaan met het zwaard; en Ik zal geven allen rijkdom dezer stad, en al haren arbeid, en al hare kostelijkheid, en alle schatten der koningen van Jehudah, Ik zal ze geven in de hand hunner vijanden, en die zullen ze plunderen en zullen ze wegnemen” (20: 4, 5),

alwaar door allen rijkdom, allen arbeid, alle kostelijkheid, alle schatten der koningen van Jehudah, in den innerlijken zin de erkentnissen des geloofs worden aangeduid. Bij denzelfde:

“Met de familiën van het noorden zal ik den koning van *Babel* brengen over dit land, en over de inwoners van hetzelfde, en over al deze natiën rondom, en Ik zal ze verbannen, en zal ze stellen tot verlating en tot eene aanfluiting, en verwoestingen der eeuw, en dit gansche land zal worden tot eene verwoesting” (25: 9, 11),

alwaar de verwoesting der innerlijke dingen des geloofs of van den innerlijken godsdienst wordt beschreven door Babel; want wie in de zelfverheerlijking verkeert, heeft geen waarheid des geloofs, zooals eerder is aangetoond; hij verderft en verwoest en brengt alles wat waar is in gevangenschap weg, daarom wordt Babel ook een verdervende berg genoemd, Jerem. 51: 25; verder zie men, wat eerder in nr. 1182 over Babel is gezegd.

1328. Dat de woorden: “en van daar verstrooide hen Jehovah over de aangezichten der gansche aarde” beteekenen, dat de innerlijke godsdienst teniet was gegaan, kan blijken uit de beteekenis van verstrooid worden, namelijk uiteengedreven worden. In den naastgelegen zin worden door

“verstrooid worden over de aangezichten der gansche aarde” zij aangeduid, die de stad Babel wilden bouwen; maar aangezien zij het zijn die, als gezegd, anderen van alle erkentenis van het ware berooven, wordt door deze woorden tevens het verlies van den innerlijken godsdienst aangeduid, want het een is het gevolg van het ander; hier is het het gevolg, omdat deze woorden ten derde male gezegd worden. Dat de eerste Oude Kerk beroofd werd van de erkentissen van het ware en goede, blijkt hieruit, dat de natiën, welke deze Oude Kerk uitmaakten, voor het meerendeel afgodendienaren werden, en nochtans een zekeren uiterlijken godsdienst hadden. Zij die afgodisten buiten de Kerk zijn, hebben een veel beter lot dan diegenen die binnen de Kerk afgodisten zijn; genen zijn uiterlijke afgodisten, dezen echter innerlijke. Dat het lot van genen beter is, blijkt uit hetgeen de Heer zegt bij Lukas 13: 23, 28, 29, 30; Mattheus 8: 11, 12; dit nu is de reden, waarom de staat dezer Oude Kerk veranderd werd.

1329. Vers 10. *Deze zijn de geboorten van Schem; Schem was een zoon van honderd jaren, en gewon Arfachschaad, twee jaren na den vloed.* Deze zijn de geboorten van Schem, beteekenen de afstammingen van de tweede Oude Kerk; Schem is de innerlijke godsdienst in het algemeen; honderd jaren beteekenen den staat van deze Kerk in het begin; Arfachschaad was een aldus geheeten natie, waardoor de wetenschap wordt aangeduid; twee jaren na den vloed, betekent de tweede Kerk na den vloed.

1330. Dat de woorden: “Dit zijn de geboorten van Schem” de afstammingen van de tweede Oude Kerk beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de geboorten, zijnde de oorsprong en de afstamming der leeringen en godsdiensten zooals eerder in nr. 1145 is gezegd. Hier en elders in het Woord zijn de geboorten niets anders dan de geboorten der Kerk, aldus der leeringen en der godsdiensten; de innerlijke zint sluit niets anders in. Wanneer daarom de eene of andere Kerk geboren wordt, wordt er gezegd, dat dit hare geboorten zijn; zooals toen de Oudste Kerk geboren werd, Gen. hfdst. 2: 4: “Dit zijn de *geboorten* der hemelen en der aarde”, en desgelijks bij de overige Kerken voor den vloed, welke op haar volgden, hfdst. 5, vers 1: “Dit is het boek der *geboorten*”; desgelijks bij de Kerken na den vloed, welke drie in getal waren, waarvan de eerste Noach heette, de tweede naar Eber genoemd werd, de derde naar Jakob, en later naar Jehudah en Israël. Wanneer de eerste Kerk beschreven wordt, wordt zij in het eerste vers van het vorige hoofdstuk op dezelfde wijze ingeleid: “Dit zijn de *geboorten* van Noachs zonen”; deze tweede, naar Eber genoemde Kerk, evenzoo in dit vers: “Dit zijn de *geboorten* van Schem”; ook de derde Kerk in het 27ste vers van dit hoofdstuk: “Deze zijn de *geboorten* van Therach”;

vandaar beteekenen de geboorten niets anders dan de oorsprongen en de afstammingen der leeringen en godsdiensten van de Kerk, die beschreven wordt. Dat de geboorten dezer tweede Kerk van Schem worden afgeleid, of dat haar begin van Schem af beschreven wordt, komt omdat Schem den innerlijken godsdienst beteekent, hier den innerlijken godsdienst dezer Kerk; niet dat de innerlijke godsdienst dezer Kerk een dergelijke innerlijke godsdienst geweest is als in het vorige hoofdstuk door Schem is aangeduid, maar alleen, dat het de innerlijke godsdienst dezer Kerk is.

1331. Dat Schem de innerlijke godsdienst in het algemeen is, blijkt nu hieruit; van welken aard de innerlijke godsdienst dezer Kerk was, blijkt uit hen die achtereenvolgens na Schem genoemd worden, namelijk van wetenschappelijken aard; hetgeen ook bevestigd wordt door de getallen der jaren, wanneer zij innerlijk beschouwd en ontvouwd worden.

1332. Dat honderd jaren den staat dezer Kerk in het algemeen beteekenen, blijkt uit hetgeen eerder over getallen en jaren in het algemeen is gezegd en aangetoond in de nrs. 482, 487, 488, 493, 575, 647, 648, 755, 813, 893, namelijk dat zij tijden en staten beteekenen; maar het zou te ver voeren om uiteen te zetten, welke en wat voor staten door het getal van honderd jaren, en voorts door de getallen en jaren in hetgeen in dit hoofdstuk volgt, worden aangeduid; bovendien is het hoogst ingewikkeld.

1334. Dat Arfachschaad een aldus geheeten natie was, en dat daarmede de wetenschap wordt aangeduid, is in het vorige hoofdstuk bij vers 24, nr. 1236 gezegd.

1335. Dat “twee jaren na den vloed” de tweede Kerk na den vloed beteekent, kan hieruit blijken, dat door het jaar, evenals door den dag en door de week in het Woord een volledig tijdperk wordt aangeduid, kleiner of grooter, van minder of meer jaren, ja zelfs een tijdperk in abstracten zin genomen, zooals men zien kan uit de plaatsen, die eerder in de nrs. 488 en 893 zijn aangehaald. Desgelijks hier de twee jaren na den vloed, waarmede het tweede tijdperk der Kerk wordt aangeduid, welk tijdperk intrad toen deze tweede Kerk begon.

1336. Vers II. *En Schem leefde, nadat hij dezen Arfachschaad gewonnen had, vijfhonderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Schem leefde, nadat hij Arfachschaad gewonnen had, 500 jaren, beteekent den duur en den staat; Schem beteekent, hier als eerder, den innerlijken godsdienst in het algemeen; Arfachschaad de wetenschap; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent leerstellingen.

1337. Dat dit de beteekenis is, behoeft wel geen bevestiging, het blijkt uit de beteekenis van dezelfde woorden, waarover eerder is gehandeld; alleen

zij er op gewezen, dat de innerlijke godsdienst van deze Kerk niets anders was dan een zekere wetenschap, aldus een zekere liefde, welke liefde tot het ware kan worden genoemd, want toen deze Kerk een aanvang nam, was er nauwelijks eenige naastenliefde over, en aldus ook geen geloof, dat alleen der naastenliefde is, zooals ook uit het vlak voorafgaande betreffende de stad en den toren van Babel blijkt, namelijk dat Jehovah de lip der gansche aarde verwarde, vers 9.

1338. Dat “zonen en dochteren gewinnen” leerstellingen beteekent, blijkt uit de eerder aangegeven beteekenis der zonen in de nrs. 264, 489, 490, 491, 533.

1339. Vers 12. *En Arfachschar leefde vijf en dertig jaren, en hij gewon Schelach.* Arfachschar leefde 35 jaren beteekent het begin van den tweeden staat dezer Kerk, voorts haar tweeden staat zelf; door Arfachschar wordt, hier als eerder, de wetenschap aangeduid; en hij gewon Schelach, beteekent dat, wat daarvan afstamt; Schelach was een aldus geheeten natie, waardoor datgene wordt aangeduid, wat tot de wetenschap behoort.

1340. Dat dit de beteekenis is, behoeft ook geen bevestiging; dat Schelach een aldus genaamde natie was, en daarmede datgene wordt aangeduid, wat tot de wetenschap behoort, is eerder in het vorige hfdst. vers 24 gezegd.

1341. Vers 13. *En Arfachschar leefde, nadat hij dezen Schelach gewonnen had, drie jaren en vier honderd jaren, en hij gewon zonen en dochteren.* Arfachschar leefde, nadat hij Schelach gewonnen had, 403 jaren, beteekent den duur en den staat; Arfachschar hier als eerder de wetenschap; en Schelach dat, wat tot de wetenschap behoort; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent leerstellingen.

1342. Vers 14. *En Schelach leefde dertig jaren, en hij gewon Eber.* Schelach leefde 30 jaren, beteekent het begin van den derden staat; Schelach beteekent, hier als eerder, dat, wat tot de wetenschap behoort; en hij gewon Eber, beteekent dat, wat daarvan afstamt. Eber was een natie, die naar Eber, als naar haar vader, de Hebreuwsche natie werd genoemd, en door welke de godsdienst der tweede Oude Kerk in het algemeen wordt aangeduid.

1343. Dat Eber een natie was, die naar Eber, als naar haar vader, de Hebreuwsche natie werd genoemd, en door welke de godsdienst der tweede Oude Kerk in het algemeen wordt aangeduid, blijkt uit de historische vermeldingen des Woords, alwaar zij herhaaldelijk genoemd wordt. Daar bij deze natie een nieuwe godsdienst begon, werden van haar af al diegenen Hebreërs genoemd, die een dergelijken godsdienst hadden. Hun godsdienst was van dien aard als de godsdienst, die later bij de nakomelingen van Jakob werd hersteld; en de hoofdzaak van hun godsdienst bestond hierin,

dat zij hun God Jehovah noemden en dat zij offeringen hadden. De Oudste Kerk erkende eensgezind den Heer, en noemde Hem Jehovah, zooals ook uit de eerste hoofdstukken van Genesis en elders in het Woord blijkt. De Oude Kerk, dat wil zeggen, de Kerk die na den vloed bestond, erkende ook dien Heer, en noemde Hem Jehovah, voornamelijk zij, die een innerlijken godsdienst hadden en de zonen van Schem werden genoemd; de overigen, die in een uiterlijken godsdienst waren, erkenden ook Jehovah en vereerden Hem; maar toen de innerlijke godsdienst uiterlijk werd, en nog meer toen hij afgodisch werd, en toen elke natie haar god begon te krijgen, dien zij aanbad, behield de Hebreuwsche natie den naam van Jehovah, en noemde zij haren God Jehovah, en hierin onderscheidde zij zich van de overige natiën. De nakomelingen van Jakob hadden, in Egypte, met den uiterlijken godsdienst ook dit verloren, dat hun God Jehovah werd genoemd, ja, ook Mozes zelf. Vandaar dat zij vòòr alle dingen hierin werden onderwezen, dat Jehovah de God der Hebreërs was, en de God van Abraham, van Izak en van Jakob, zooals blijkt uit het volgende bij Mozes:

“Jehovah zeide tot Mozes: Gij zult ingaan, gij en de oudsten van Israël, tot den koning van Egypte, en gijlieden zult tot hem zeggen: *Jehovah, de God der Hebreëren*, is ons ontmoet, en nu, ik bid u, laat ons gaan den weg van drie dagen in de woestijn, en *onzen God Jehovah offeren*” (Exod. 3: 18).

Bij denzelfde:

“Farao zeide: Wie is *Jehovah*, wiens stem ik hooren zou, om Israël te laten trekken? Ik ken *Jehovah niet*, en ik zal ook Israël niet laten trekken; en zij zeiden: *De God der Hebreëren* is ons ontmoet; ik bid u, laat ons heentrekken den weg van drie dagen in de woestijn, en *onzen God Jehovah offeren*” (Exod. 5: 2, 3).

Dat Jakobs nakomelingen in Egypte met den godsdienst ook den naam van Jehovah verloren hadden, kan uit het volgende bij Mozes blijken:

“Mozes zeide tot God: Zie, wanneer ik kom tot de zonen Israëls, en zeg tot hen: De God uwer vaderen heeft mij tot ulieden gezonden, en zij mij zeggen: Hoe is Zijn *naam*? wat zal ik tot hen zeggen? En God zeide tot Mozes: *Ik Ben Die Ik Ben*, en Hij zeide: Alzoo zult gij tot de zonen Israëls zeggen: *Ik Ben* heeft mij tot ulieden gezonden. En God zeide verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de zonen Israëls zeggen: *Jehovah, de God uwer vaderen*, de God van Abraham, de God van Izak, en de God van Jakob, heeft mij tot ulieden gezonden; dit is *Mijn naam* in eeuwigheid” (Exod. 3: 13, 14, 15).

Hieruit blijkt duidelijk, dat ook Mozes het niet wist, en dat zijn natie van de overige natiën onderscheiden werd door den naam van Jehovah, den God der Hebreëen. Daarom wordt Jehovah ook elders de God der Hebreëen genoemd:

“Gij zult tot Farao zeggen: *Jehovah, de God der Hebreëen* heeft mij tot u gezonden” (Exod. 7: 16);

“Ga in tot Farao, en spreek tot hem: Alzoo zeide *Jehovah, de God der Hebreëen*” (Exod. 9: 1, 13);

“Mozes en Aharon gingen in tot Farao, en zeiden tot hem: Alzoo zeide *Jehovah, de God der Hebreëen*” (Exod. 10: 3).

Bij Jona:

“Ik ben een Hebreër, en ik vreeze *Jehovah*, den God der hemelen” (1: 9); voorts ook bij Samuel:

“De Filistijnen hoorden de stem van het juichen; zij zeiden: Wat is de stem van dit groote juichen in het leger der *Hebreëen*; en zij vernamen, dat de ark van *Jehovah* in het leger gekomen was; de Filistijnen zeiden: Wee ons, wie zal ons redden uit de hand van deze *heerlijke Goden*; dit zijn dezelve *Goden*, die de Egyptenaars met alle plagen geslagen hebben in de woestijn, weest mannen, gij Filistijnen, opdat gij de Hebreëen niet dient” (1 Sam. 4: 6, 8, 9);

ook hier blijkt duidelijk, dat de natiën werden onderscheiden door den naam, dien zij aan hun goden gaven, en de Hebreëuwsche natie door den naam van Jehovah. Dat het tweede wezenlijke bestanddeel van den godsdienst der Hebreëuwsche natie in de offeringen bestond, blijkt eveneens uit de boven aangehaalde plaatsen, Exod. 3: 18; hfdst. 5: 2, 3; en voorts hieruit, dat de Egyptenaren de Hebreëuwsche natie verafschuwden vanwege dezen godsdienst, zooals blijkt uit het navolgende bij Mozes:

“Mozes zeide: Het is niet recht, dat men alzoo doe, want *wij zouden der Egyptenaren gruwel aan Jehovah onzen God offeren*; ziet, wij zouden *der Egyptenaren gruwel* voor hunne oogen *offeren*, zullen zij ons niet steenigen?” (Exod. 8: 26),

daarom was de Hebreëuwsche natie ook den Egyptenaren een gruwel, zoozeer zelfs, dat zij niet eens met de Hebreëen brood wilden eten (Gen. 43: 32). Hieruit blijkt tevens, dat niet alleen het nageslacht van Jakob de Hebreëuwsche natie was, maar allen, die een dergelijken godsdienst hadden, weshalve ook in den tijd van Jozef het land Kanaän het land der Hebreëen wordt genoemd:

“Jozef zeide: Ik ben diefelijk ontstolen uit het land der Hebreëen” (Gen. 40: 15).

Dat er offeringen bij de afgodendienaren in het land der Hebreëen bestonden, kan uit tal van plaatsen blijken, want zij offerden aan hunne goden, aan de Baals en aan andere, voorts ook hieruit, dat Bileam, die uit Syrië was, waar Eber was of vanwaar de Hebreeuwsche natie was, niet alleen offeringen opdroeg, maar ook Jeliovah zijnen God noemde, voordat de nakomelingen van Jakob in het land Kanaän kwamen. Dat Bileam uit Syrië kwam, vanwaar de Hebreeuwsche natie was, blijkt uit Num. 23: 7; dat hij offeringen opdroeg: Num. 22: 39, 40; hfdst. 23: 1, 2, 3, 14, 29; dat hij Jehovah zijnen God noemde: Num. 22: 18, en herhaaldelijk daar. Dat van Noach in hfdst. 8, vers 20 gezegd wordt, dat hij Jehovah brandofferen offerde, is geen werkelijk historisch verhaal, maar een ver dicht verhaal, daar door de brandofferen het heilige van den godsdienst werd aangeduid, zooals men daar ter plaatse kan zien. Hieruit blijkt nu, wat door Heber of wat door de Hebreeuwsche natie wordt aangeduid.

1344. Vers 15. *En Schelach leefde, nadat hij dezen Eber gewonnen had, drie jaren en vier honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Schelach leefde, nadat hij Eber gewonnen had, 403 jaren, beteekent den duur en den staat; Schelach beteekent hier, als eerder, dat wat tot de wetenschap behoort; Eber, hier als eerder, den godsdienst dezer Kerk in het algemeen; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent leerstellingen.

1345. Vers 16. *En Eber leefde vier en dertig jaren, en hij gewon Peleg.* Eber leefde 34 jaren, beteekent het begin van den vierden staat dezer Kerk; Eber beteekent hier, als eerder, den godsdienst van deze Kerk in het algemeen; en hij gewon Peleg, beteekent, dat wat daarvan afstamt; Peleg was een natie, die aan hem als aan haar vader haar naam ontleende, waardoor de uiterlijke godsdienst wordt aangeduid. Dat Peleg hier den uiterlijken godsdienst beteekent, volgt uit de reeks der afstammingen van den godsdienst, bijgevolg uit zijn afstamming. In het vorige hoofdstuk, vers 25, biedt zijn naam een andere beteekenis, namelijk dat in zijne dagen de aarde werd verdeeld, en omdat hij daar te zamen met zijn broeder Joktan gene Kerk uitbeeldde.

1346. Vers 17. *En Eber leefde, nadat hij dezen Peleg gewonnen had, dertig jaren en vierhonderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Eber leefde, nadat hij Peleg gewonnen had, 430 jaren, beteekent den duur en den staat; Eber en Peleg hebben hier een zelfde beteekenis als eerder; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent leerstellingen, welke ritzen zijn.

1347. Vers 18. *En Peleg leefde dertig jaren, en hij gewon Reü.* Peleg leefde 30 jaren, beteekent het begin van den vijfden staat; Peleg heeft hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon Reü beteekent dat wat daarvan afstamt;

Reü was een natie, die aan hem als aan haar vader haar naam ontleent, waardoor een nog meer uiterlijke godsdienst wordt aangeduid.

1348. Vers 19. *En Peleg leefde, nadat hij dezen Reü gewonnen had, negen jaren en tweehonderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Peleg leefde, nadat hij Reü gewonnen had, 209 jaren, beteekent den duur en den staat; Peleg en Reü hebben hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent riten.

1349. Vers 20. *En Reü leefde twee en dertig jaren, en hij gewon Serug.* Reü leefde 32 jaren, beteekent het begin van den zesden staat; Reü heeft hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon Serug beteekent dat wat daarvan afstamt; Serug was een natie, die aan hem als aan haar vader haar naam ontleende, waardoor de godsdienst in uiterlijke dingen wordt aangeduid.

1350. Vers 21. *En Reü leefde, nadat hij deze Serug gewonnen had, zeven jaren en tweehonderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Reü leefde, nadat hij Serug gewonnen had, 207 jaren, beteekent den duur en den staat; Reü en Serug hebben hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent de riten van zulk een godsdienst.

1351. Vers 22. *En Serug leefde dertig jaren, en hij gewon Nachor.* Serug leefde 30 jaren, beteekent het begin van den zevenden staat dezer Kerk; Serug heeft hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon Nachor beteekent, dat wat daarvan afstamt; Nachor was een natie, die aan hem als aan haar vader haar naam ontleent, waardoor een godsdienst wordt aangeduid, die naar afgoderij overhelde.

1352. Vers 23. *En Serug leefde, nadat hij dezen Nachor gewonnen had, tweehonderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Serug leefde, nadat hij Nachor had gewonnen, 200 jaren, beteekent den duur en den staat; Serug en Nachor hebben hier eenzelfde beteekenis als eerder; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent de riten van genen godsdienst.

1353. Vers 24. *En Nachor leefde negen en twintig jaren, en hij gewon Therach.* Nachor leefde 29 jaren, beteekent het begin van den achtsten staat dezer Kerk; Nachor beteekent hier, als eerder, de naar afgoderij overhellende Kerk; en hij gewon Therach, beteekent dat wat daarvan afstamt; Therach was een natie, die aan hem als aan haar vader haar naam ontleende, waardoor de afgodendienst wordt aangeduid.

1354. Vers 25. *En Nachor leefde, nadat hij dezen Therach gewonnen had, negentien jaren en honderd jaren; en hij gewon zonen en dochteren.* Nachor leefde, nadat hij Therach had gewonnen, 119 jaren, beteekent den duur en den staat. Door Nachor wordt hier, als eerder, de naar afgoderij overhellende

godsdienst aangeduid; door Therach de afgodendienst; en hij gewon zonen en dochteren, beteekent afgodische riten.

1355. Vers 26. *En Therach leefde zeventig jaren; en hij gewon Abram, Nachor en Haran.* Therach leefde 70 jaren, beteekent het begin van den negenden staat, die de laatste is; door Therach wordt hier, als eerder, de afgodendienst aangeduid; en hij gewon Abram, Nachor en Haran beteekent de afstammingen daarvan; Abram, Nachor en Haran wazen personen, en naar hen werden ook natiën genoemd, die afgodendienaren waren.

1356. Dat door Therach de afgodendienst wordt aangeduid, kan blijken uit de afstammingen, waarover van vers 20 tot hiertoe gehandeld is. Deze tweede Oude Kerk ontaardde dermate van een zekeren innerlijken godsdienst uit, en werd zoo verdorven, dat zij ten slotte afgodisch werd, zooals met de Kerken pleegt te geschieden, namelijk dat zij van haar innerlijke dingen overgaan op uiterlijke dingen en ten slotte, nadat de innerlijke dingen verloren zijn gegaan, in louter uiterlijke dingen uitloopen. Dat deze Kerk van dien aard, werd, dermate, dat het meerendeel der Hebreëen Jehovah niet als God erkende, maar andere goden vereerde, blijkt bij Jozua:

“Jozua zeide tot het gansche volk: Alzoo zeide Jehovah, de God Israëls: Over gene zijde der rivier hebben uwe vaders van ouds gewoond, *Therach*, de vader van *Abraham*, en de vader van *Nachor*, en zij hebben andere goden gediend” (24: 2);

“Nu vreest Jehovah, en dient Hem in rechtschapenheid en in waarheid; en doet weg de *goden*, die *uwe vaders gediend hebben* aan gene zijde der rivier, en in Egypte, en dient Jehovah; en zoo het boos is in uwe oogen, Jehovah te dienen, kiest u heden, wien gij dienen zult, hetzij *de goden, welke uw vaders gediend hebben*, die aan de andere zijde der rivier waren, of de goden der Emorieten” (ald. vers 14, 15),

alwaar duidelijk blijkt, dat Therach, Abram en Nachor afgodendienaren waren. Dat Nachor een natie was, bij welke een afgodendienst bestond, blijkt ook bij Laban, den Syriër, die in de stad van Nachor was, en afgodsbeelden of de theraphim vereerde, welke Rachel stal (Gen. 24: 10; hfdst. 31: 19, 26, 32, 34); en dat een ander was de god van Abraham, een ander de god van Nachor en een ander die van hun vader of van Therach, blijkt uit Gen. 31: 53; nadrukkelijk wordt er ook aangaande Abram gezegd, dat Jehovah hem niet bekend was, bij Mozes:

“Ik Jehovah ben aan Abraham, Izak en Jakob als God Schaddai verschenen, en met *Mijnen Naam Jehovah ben Ik hun niet bekend geweest*” (Exod. 6: 3).

Hieruit blijkt, hoezeer deze Kerk bij deze natie in afgodendienst was vervallen, welke afgoderij door Therach wordt aangeduid; en daar zij door Therach wordt aangeduid, dus ook door Abram, Nachor en Haran.¹³⁵⁷ Er zijn drie algemeene soorten van afgoderij: de eerste is die der eigenliefde, de tweede is die der liefde tot de wereld, de derde is die der liefde tot lusten; alle afgodendienst heeft een van deze drie liefden ten doel; de dienst van zulke afgodisten geschiedt om geen andere doeleinden, want van het eeuwige leven weten zij niets, noch bekommeren zij zich daarom, en zij loochenen het ook. Deze drie soorten van afgoderij zijn aangeduid door de drie zonen van Therach.

1358. Dat Abram, Nachor en Haran personen waren, en naar hen ook natiën zijn genoemd, die afgodendienaren waren, blijkt uit de historische vermeldingen des Woords; aangaande Nachor werd het reeds aangetoond, want een stad zelf werd de stad van Nachor genoemd, Gen. 24: 10; in die tijden waren steden niets anders dan familiën, die te zamen woonden, en verscheidene familiën te zamen niets anders dan een natie. Dat uit Abraham verscheidene natiën zijn geboren, blijkt niet alleen uit het nageslacht van Ismaël of uit de Ismaëlieten, maar ook uit het nageslacht van eenige zonen, die hij van zijne vrouw Kethurah had, en die genoemd worden in Gen. 25: 1, 2, 3, 4.

1359. Vers 27. *En deze zijn de geboorten van Therach: Therach gewon Abram, Nachor en Haran; en Harman gewon Loth.* Deze zijn de geboorten van Therach, beteekent de oorsprongen en de afstammingen der afgoderij, waaruit een uitbeeldende Kerk voortkwam; Therach was de zoon van Nachor, en voorts een naar hem als naar haar vader genoemde natie; door hem wordt de afgodendienst aangeduid; Abram, Nachor en Haran waren de zonen van Therach, en voorts naar hen als naar haar vader genoemde natiën; door hen worden de afgodendiensten aangeduid, die daaruit voorkwamen; van Loth stamden ook twee natiën af, die afgodendienaren waren.

1360. Dat de woorden: “Deze zijn de geboorten van Therach” de oorsprongen en de afstammingen der afgoderij beteekenen, waaruit een uitbeeldende Kerk voortkwam, en dat de geboorten de oorsprongen en afstammingen beteekenen, is hierboven in dit hoofdstuk bij vers 10 aangetoond. Hier wordt nu gehandeld over de derde Kerk na den vloed, die volgde, toen de tweede Kerk, waarover van vers 10 tot hiertoe gehandeld is, in Therach afgodisch was geworden. Dat Therach, Abram, Nachor en Haran afgodendienaren waren, is aangetoond, alsmede de natiën, die van hen afstamden, zooals de Ismaëlieten en de Midianieten, en andere, die nakomelingen van Abram waren, behalve

anderen in Syrië, die van Nachor afstamden; voorts ook de Moabieten en Ammonieten, die nakomelingen waren van Loth.

1361. Dat uit de afgoderij een uitbeeldende Kerk is ontstaan, kan niemand weten, wanneer hij niet weet wat uitbeelding is; hetgeen in de Joodsche Kerk werd uitgebeeld, en hetgeen in het Woord is uitgebeeld, is de Heer en Zijn Rijk, bijgevolg zijn het de hemelsche dingen der liefde en de geestelijke dingen des geloofs; dit is het, wat uitgebeeld wordt, behalve nog tal van andere dingen, die daarop betrekking hebben, zooals alles, wat tot de Kerk behoort. De uitbeeldende voorwerpen zijn òf personen òf dingen, die in de wereld of op de aarde zijn, kortom alles wat een voorwerp der zintuigen is, zoodat er nauwelijks een voorwerp is, dat niet uitbeeldend zou kunnen zijn. Maar de algemeene wet der uitbeelding bestaat hierin, dat niets op den persoon of op de zaak, die uitbeeldt, terugslaat, maar dat alles gericht is op datgene zelf, wat uitgebeeld wordt; bijvoorbeeld: elke koning, wie hij ook zijn mocht, in Juda en Israëel, ja zelfs in Egypte en elders, kon den Heer uitbeelden, hun koninkschap zelf is het uitbeeldende; aldus kon zulks de allerslechtste koning, zooals Farao, die Jozef verhoogde over het land Egypte, en Nebuchadnezar in Babel, Dan. 2: 37, 38, Saul en de overige koningen van Jehudah en Israëel, van welken aard zij ook mochten zijn; de zalving zelve, krachtens welke zij Gezalfden van Jehovah werden genoemd, sloot dit in. Evenzoo beeldden alle priesters, zooveel als het er waren, den Heer uit, het priesterschap zelf is het uitbeeldende; de priesters, die boos en onrein waren, desgelijks, en dit omdat in de uitbeeldingen niets terugslag op den persoon, van welken aard hij mocht zijn. En niet alleen menschen beeldden uit, maar ook beesten, zooals alle beesten die geofferd werden; de lammeren en de schapen beeldden hemelsche dingen uit, de duiven en de tortelduiven geestelijke dingen; de rammen, bokken, varren en runderen desgelijks, maar de lagere hemelsche en geestelijke dingen. En, als gezegd, niet alleen de bezielde dingen beeldden uit, maar ook de onbezielde, zooals het altaar, ja zelfs de steenen van het altaar, voorts de ark en de tent met alles wat zij bevatten, alsmede de tempel met alles wat deze bevatte, hetgeen een ieder bekend kan zijn, aldus de lampen, de brooden, de kleederen van Aharon. En niet alleen deze dingen waren uitbeeldingen, maar ook alle riten, die in de Joodsche Kerk waren. In de Oude Kerken strekten zich de uitbeeldingen uit tot alle voorwerpen der zintuigen, zooals bergen en heuvelen, dalen, vlakten, rivieren, beken, bronnen, regenputten, wouden, boomen in het algemeen, en elke boom in het bijzonder, zoodat zelfs elke boom een bepaalde beteekenis had, welke dingen dan later, toen de aanduidende Kerk ophield te bestaan, uitbeeldingen

werden. Hieruit kan blijken, wat onder uitbeeldende dingen wordt verstaan. En daar niet alleen door de menschen, wie en wat ze ook mochten zijn, maar ook door dieren, alsmede door onbezielde dingen, hemelsche en geestelijke dingen konden worden uitgebeeld, die dingen namelijk, welke tot het Rijk des Heeren in de Hemelen en welke tot het Rijk des Heeren op aarde behooren, blijkt nu hieruit, wat de uitbeeldende Kerk is. Met de uitbeeldende dingen was het zoo gesteld, dat alles, wat volgens de bevolen riten geschiedde, voor de geesten en Engelen heilig verscheen, zoo bijvoorbeeld wanneer de Hoogepriester zich met water wiesch, wanneer hij met het hoogepriesterlijk gewaad bekleed, het ambt bediende, voor de aangestoken kaarsen stond, en zulks onverschillig wie hij was, zelfs al was hij de alleronreinste mensch en in zijn hart een afgodendienaar geweest; aldus was het ook met de overige priesters het geval; want, als gezegd, sloeg in de uitbeeldende dingen niets terug op den persoon, maar alles was gericht op die dingen zelf, welke werden uitgebeeld, geheel los van den persoon, alsmede los van de ossen, varren en lammeren die geofferd werden, of van het bloed, dat rondom het altaar gesprengd werd, en evenzeer los van het altaar zelf, en zoo voort. Deze uitbeeldende Kerk werd ingesteld, nadat alle innerlijke godsdienst te gronde was gegaan, en nadat hij niet alleen louter uiterlijk was geworden, maar ook afgodisch; dit geschiedde opdat er eenige verbinding van den Hemel met de aarde, of van den Heer door den Hemel met den mensch zou bestaan; en zulks nadat de verbinding door de innerlijke dingen van den godsdienst was teloor gegaan. Maar van welken aard deze verbinding uitsluitend door uitbeeldende dingen is, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gezegd worden. De uitbeeldingen beginnen niet eerder dan in het volgende hoofdstuk, waar alle dingen, in het algemeen en in het bijzonder, die daar en in de daarop volgende hoofdstukken voorkomen, louter uitbeeldende dingen zijn. Hier wordt gehandeld over den staat dergenen, die de vaders waren, voordat eenigen van hen en van hun nakomelingen uitbeeldend werden, en dat deze vaders zich in een afgodendienst bevonden, is hierboven aangetoond.

1362. Dat Therach een zoon van Nachor was, en ook een natie, die naar hem als naar haar vader genaamd was, en dat door hem een afgodendienst wordt aangeduid, is eerder aangetoond. Dat Therach een natie was, kan hieruit blijken, dat de van zijn zonen afstammende natiën hem als haar vader erkenden, evenals ook de zonen van Jakob of de Joden, en de Israëlieten, voorts de Ismaëlieten, Midianieten en anderen Abram erkenden, de Moabieten en de Ammonieten Loth. Hoewel deze natiën niet naar hen, maar naar hun zonen zijn genoemd, wordt toch, wanneer allen van een natie een

gemeenschappelijken vader erkennen en zich zijn zonen noemen, zooals de zonen van Therach, of de zonen van Abraham, of de zonen van Loth, door elk dier personen een natie in den algemeenen zin aangeduid, aldus hier door Therach, Abram, Nachor en Loth, want zij zijn de stammen of wortelen der natiën, zooals de nakomelingen van Jakob; zij allen zijn naar zijn twaalf zonen geheeten, maar toch worden zij Jakob en Israëel genoemd; voorts ook zaad en zonen van Abraham, Joh. 8: 33, 39.

1363. Dat Abram, Nachor en Haran de zonen van Therach waren, en dat zij ook natiën waren die naar hen als naar haar vaders genoemd werden, en dat door hen hier afgodendiensten worden aangeduid, blijkt uit hetgeen hierboven is aangetoond; voorts ook hieruit, dat door Therach, wiens zonen zij waren, de afgoderij wordt aangeduid. Maar welke afgodendiensten hier door de drie zonen van Therach, en daarna door Loth, den zoon van Haran, worden aangeduid, kan blijken, wanneer men de afgodendiensten naar hun soorten beschouwt. Er bestaan in het algemeen vier afgodendiensten, waarvan de een innerlijker is dan de ander; de drie meer innerlijke zijn als het ware de zonen van éénen vader, de vierde is als het ware de zoon van den derden. Er bestaan innerlijke en uiterlijke afgodendiensten; de innerlijke zijn het, die den mensch verdoemen, de uiterlijke echter niet zoozeer. Hoe innerlijker een afgodendienst is, des te meer verdoemt hij, hoe uiterlijker daarentegen, des te minder. De innerlijke afgodendienaren erkennen God niet, maar aanbidden zichzelf en de wereld, en hebben alle begeerten tot afgoden; daarentegen kunnen de uiterlijke afgodendienaren God erkennen, hoewel zij niet weten wie de God van het heelal is. De innerlijke afgodisten worden onderkend aan het leven, dat zij zich verworven hebben en zij zijn zooveel innerlijker afgodisten naarmate dit leven van het leven der naastenliefde afwijkt. De uiterlijke afgodisten worden alleen aan den eeredienst onderkend, want ofschoon zij afgodisten zijn, kunnen zij toch een leven der naastenliefde hebben. De innerlijke afgodisten kunnen de heilige dingen ontwijden, maar de uiterlijke afgodisten kunnen dit niet; opdat derhalve de heilige dingen niet ontwijd zouden worden, wordt de uiterlijke afgoderij geduld, zooals blijken kan uit hetgeen eerder gezegd is in de nrs. 571 en 582, en hierboven bij vers 9 in nr. 1327.

1364. Dat uit Loth twee natiën voortkwamen, welke afgodendienaren waren, blijkt uit zijn twee zonen, die hij van zijne dochteren had, Gen. 19: 37, 38, Moab en Ammi, van wie de Moabieten en Ammonieten af stammen, en dat dezen afgodendienaren waren, is uit het Woord bekend; hier wordt Loth vermeld als de vader der door Moab en Ammi aangeduide afgodendiensten.

1365. Vers 28. *En Haran stierf over de aangezichten zijns vaders Therach, in het land zijner geboorte, in Ur der Chaldeën.* Haran stierf over de aangezichten zijns vaders Therach, in het land zijner geboorte, in Ur der Chaldeën, beteekent, dat de innerlijke godsdienst in vergetelheid was geraakt, en gansch en al afgodisch was geworden; door Haran wordt de innerlijke afgodendienst aangeduid; door zijn vader Therach, als eerder, de afgodendienst in het algemeen; door het land der geboorte, de oorsprong waarvan hij afstamde; door Ur der Chaldeën wordt de uiterlijke godsdienst aangeduid, waarin valschheden zijn.

1366. Dat de woorden: “Haran stierf over de aangezichten zijns vaders Therach, in het land zijner geboorte, in Ur der Chaldeën” beteekenen, dat de innerlijke godsdienst in vergetelheid is geraakt, en gansch en al afgodisch is geworden, blijkt uit de beteekenis van Haran, Therach, geboorte, en van Ur der Chaldeën, voorts hieruit, dat gezegd wordt: hij stierf over de aangezichten zijns vaders Therach. Dat de innerlijke godsdienst in vergetelheid geraakte of teniet ging, hiermede is het aldus gesteld: bij geen enkele natie kan opnieuw een Kerk ontstaan, vooraleer zij dermate verwoest is, dat er niets van het booze en niets van het valsche meer in haar innerlijken godsdienst over is; zoolang het booze nog in den innerlijken godsdienst is, worden die dingen, die goedheden en waarheden zijn” welke haar innerlijken godsdienst moesten uitmaken, tegengehouden; want zoolang boosheden en valschheden aanwezig zijn, kunnen de goedheden en waarheden niet ontvangen worden; dit kan hieruit blijken, dat zij, die in de eene of andere ketterij geboren zijn, en zichzelf dermate in haar valschheden hebben bevestigd, dat zij zichzelf gansch en al daarvan hebben overreed, er bezwaarlijk, om niet te zeggen nooit, toe gebracht kunnen worden om de waarheden te ontvangen, die aan hunne valschheden tegenovergesteld zijn. Anders is het echter gesteld met de heidenen, die niet weten wat het ware des geloofa is, en nochtans in de naastenliefde leven. Dit was de reden, waarom de Kerk des Heeren niet hersteld kon worden bij de Joden, maar bij de heidenen, die geen erkentnissen des geloofs hadden; genen verduisteren het licht der waarheid geheel en al door valschheden, en dooven het aldus uit, dezen echter niet zoozeer, want zij weten niet wat het ware des geloofs is, en wat zij niet weten, kunnen zij ook niet verduisteren en uitblusschen. Daar nu een nieuwe Kerk moest worden hersteld, werden dezen genomen bij wie alle erkentenis van het goede en ware des geloofs was verdwenen, en die als de heidenen uiterlijke afgodendienaren waren geworden; bij hen moesten de goedheden en waarheden des geloofs worden ingeplant Aangaande Therach en Abram is hierboven aangetoond,

dat zij van dien aard waren, namelijk dat zij andere goden vereerden, en Jehovah niet kenden, niet wisten wat het goede en ware des geloofs is, en aldus meer geschikt waren om het zaad der waarheid te ontvangen dan de anderen in Syrië, bij wie nog erkentnissen waren overgebleven. Dat zij bij sommigen waren overgebleven, blijkt uit Bileam, die uit Syrië was, die niet alleen Jehovah vereerde, maar ook offerde en tevens profeet was. Dit nu is het, wat dit vers behelst, namelijk dat de innerlijke godsdienst in vergetelheid was geraakt, en gansch en al afgodisch was geworden.

1367. Dat door Haran de innerlijke afgodendienst wordt aangeduid, en door Therach de afgodendienst in het algemeen, is eerder gezegd en aangetoond. Dat door het land der geboorte de oorsprong wordt aangeduid, en dat daarvan hun afgodendienst afstamde, blijkt uit de beteekenis van de geboorte, namelijk dat zij de oorsprong en de afstamming is, waarover hierboven bij vers 10 en 27.

1368. Dat door Ur der Chaldeën de uiterlijke godsdienst wordt aangeduid, waarin valschheden zijn, blijkt uit de beteekenis der Chaldeën in het Woord; hierboven is bij vers 9 aangetoond, dat door Babel een godsdienst wordt aangeduid, waarin inwendig boosheden zijn; door Chaldea wordt echter een godsdienst aangeduid, waarin inwendig valschheden zijn; bijgevolg wordt door Babel een godsdienst aangeduid, waarin van binnen niets goeds is, en door Chaldea een godsdienst waarin van binnen niets waars is. Een godsdienst, waarin van binnen niets goeds en niets waars is, is een godsdienst, waarin van binnen het profane en afgoderij is. Dat een dergelijke godsdienst in het Woord door Chaldea wordt aangeduid, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“Zie, *het land der Chaldeën*, dit volk is er niet, Aschur heeft het gefondeerd in tziim; zij zullen hunne uitkijktorens oprichten, hunne paleizen bouwen; Hij zal het tot eenen vervallen hoop stellen” (23: 13);

het land der Chaldeën, die geen volk zijn, staat voor de valschheden; Aschur heeft het gefundeerd, voor de redeneeringen; de uitkijktorens voor de fantasieën. Bij denzelfde:

“Alzoo zeide Jehovah, uw Verlosser, de Heilige Israëls: Om ulieder wil heb Ik naar *Babel* gezonden, en heb alle die grendelen neder geworpen, en de *Chaldeën*, in wier schepen geschreeuw is” (43: 14);

Babel voor den godsdienst, waarin inwendig het booze is, Chaldea voor den godsdienst, waarin inwendig het valsche is; de schepen zijn de erkentnissen van het ware, welke verdorven zijn. Bij denzelfde:

“Zit stilzwijgende, en ga in de duisternis, gij *dochter der Chaldeën*, want gij zult niet meer genoemd worden heerscheres der koninkrijken; Ik was op Mijn volk vertoornd, Ik ontheiligde Mijne erve, en Ik gaf hen over in uwe hand; deze beide dingen in eenen oogenblik overkomen, op eenen dag, de berooving van kinderen en weduwschap; volkomenlijk zullen zij u overkomen van wege de veelheid uwer tooverijen, en van wege de menigte uwer bezweringen” (47: 5, 6, 9).

Hier blijkt duidelijk, dat Chaldea de ontwijding van het ware is, en tooverijen en bezweringen wordt genoemd. Bij denzelfde:

“Gaaf uit van *Babel*, vliedt van de *Chaldeën*” (48: 20),

dat wil zeggen ontvlucht de ontwijding van het goede en ware in den godsdienst. Bij Ezechiël:

“Maak Jeruzalem hare gruwelen bekend; uw vader was een Emoriet en uwe moeder eene Chithie tische; gij hebt gehoereerd met de zonen van Egypte, gij hebt gehoereerd met de zonen van Aschur; van daar hebt gij uwe hoerij vermenigvuldigd tot in het *land van Chaldea*” (16: 2, 3, 26, 28, 29);

er wordt in het bijzonder over de Joodsche Kerk gehandeld; de zonen van Egypte staan voor de vergaderde kennis, de zonen van Aschur voor de redeneeringen; het land van Chaldea, tot waarheen zij de hoerij vermenigvuldigde, voor de ontwijding van het ware. Dat onder Egypte, Aschur en Chaldea geen landen worden verstaan, en dat van geen andere hoerij sprake is, kan een ieder zien. Bij denzelfde:

“Ohola hoereerde en werd verliefd op hare boelen, op de Assyriërs, die nabij waren; en zij verliet hare hoerijen uit Egypte niet; zij deed tot hare hoerijen nog meer toe, en zij zag mannen, het geschilderde aan den wand, de beelden der *Chaldeën*, geschilderd met menie, gegord met een gordel aan hunne lenden, met afhangende geverfde tulbanden op hunne hoofden, die allen in het aanzien hoofdmannen waren, naar de gelijkenis der *zonen van Babel*, der *Chaldeën*, het land hunner *geboorte*, zij beminde hen wellustig met het opzien harer oogen, en zond boden tot hen naar *Chaldea*; de *zonen van Babel* bevleekten haar met hunne hoerijen” (23: 5, 8, 14, 15, 16, 17),

alwaar de Chaldeën de zonen van Babel worden genoemd en voor de ontwijde waarheden in den godsdienst staan; Ohola staat voor de geestelijke Kerk, welke Samaria wordt genoemd. Bij Habakuk:

“Ik verwek de *Chaldeën*, eene bittere en snelle natie, trekkende door de breedten der aarde, om te bezitten woningen, die de hare niet zijn;

schrikkelijk en vreeselijk is zij, en haar oordeel en haar verheffing gaat van haarzelve uit; hare paarden zijn lichter dan de luipaarden, en zijn scherper dan de avondwolven, en hare ruiters verspreiden zich, en hare ruiters komen van verre, zij vliegen als een arend, zich spoedende om te eten; zij komt geheellijk tot geweld; de inslorpende begeerte harer aangezichten is naar het oosten gericht” (1: 6, 7, 8, 9).

Hier wordt de Chaldeeſche natie door vele uitbeeldingen beschreven, welke de ontwijdingen van het ware in den godsdienst beteekenen. Bovendien worden Babel en Chaldea in twee geheele hoofdstukken bij Jeremia beschreven (hfdst. 50 en hfdst. 51), alwaar duidelijk uitkomt, wat door beide wordt aangeduid, namelijk door Babel de ontwijding van de hemelsche dingen, en door Chaldea de ontwijding der geestelijke dingen in den godsdienst. Hieruit blijkt nu, wat door Ur der Chaldeën wordt aangeduid, namelijk de uiterlijke godsdienst, waarin inwendig profane afgoderij steekt. Dat hun godsdienst van dien aard was, mocht ik ook van henzelf vernemen.

1369. Vers 29. En *Abram en Nachor namen zich vrouwen; de naam van Abrams vrouw was Sarai, en de naam van Nachors vrouw was Milkah, eene dochter van Haran, vader van Milkah en vader van Jiskah.* Dat Abram en Nachor zich vrouwen namen, en de naam van Abrams vrouw Sarai was, en de naam van Nachors vrouw Milkah, eene dochter van Haran, vader van Milkah en vader van Jiskah, beteekent de huwelijken van het valsche met het booze in den afgodendienst, welke zich aldus gedragen; door de echtgenooten worden de boosheden aangeduid, door de vrouwen de valscheden.

1370. Het zou te ver voeren om uiteen te zetten, dat dit de beteekenis is, want dan moesten de soorten en de afstammings der afgoderijen worden uiteengezet; deze dingen kunnen uit niets anders dan uit hun tegenovergestelde onderkend worden, namelijk uit de ontwijdingen, zooals van de hemelsche dingen der liefde, van de geestelijke dingen daarvan, voorts van de redelijke dingen, die er uit voortkomen, en tenslotte van de wetenschappelijke dingen. De ontwijdingen zelf dezer dingen vormen de klassen en de soorten der afgoderijen, echter niet de afgodendiensten, welke uiterlijke afgoderijen zijn; deze afgodendiensten kunnen verbonden zijn met neigingen tot het goede en het ware, en aldus met naastenliefde, zooals bij de heidenen, die in wederkeerige naastenliefde leven. Het zijn de innerlijke afgodendiensten, die in het Woord door de uiterlijke afgodendiensten worden aangeduid; hun geboorten, hun geslachten en voorts hun huwelijken, welke die van het booze en het valsche zijn, verhouden zich geheel als deze verwantschappen en als deze huwelijken, welke in vers 27 en in dit vers beschreven zijn.

1371. Vers 30. *En Sarrai was onvruchtbaar, zij had geen kinderen.* Dat Sarrai onvruchtbaar was en geen kinderen had, beteekent, dat het booze en het valsche zich niet verder voortplantte.

1372. Dit kan blijken uit de beteekenis van onvruchtbaar, waarover elders; want zoon en dochter beteekenen, als eerder aangetoond, het ware en het goede, en in den tegenovergestelden zin het booze en het valsche; vandaar beteekent “onvruchtbaar” dat het booze en het valsche van den afgodendienst zich niet verder voortplantte.

1373. Vers 31. *En Therach nam Abram, zijnen zoon; en Loth, Harans zoon, zijns zoons zoon; en Sarrai, zijne schoondochter, de vrouw van zijnen zoon Abram; en zij togen met hen uit Ur der Chaldeën, om te gaan in het land Kanaän; en zij kwamen tot Charan, en vertoefden aldaar.* Dit beteekent, dat zij die in den afgodendienst waren, onderwezen zouden worden in de hemelsche en geestelijke dingen des geloofs, opdat hieruit de uitbeeldende Kerk zou ontstaan.

1374. Dat dit de beteekenis is, kan blijken uit hetgeen hierboven is gezegd, en uit hetgeen in het volgende hoofdstuk zal gezegd worden.

1375. Vers 32. *En de dagen van Therach waren vijf jaren en twee honderd jaren; en Therach stierf in Charan.* De dagen van Therach waren vijf jaren en twee honderd jaren, beteekent den duur en den staat van den door Therach aangeduiden afgodendienst; en hij stierf in Charan, beteekent het einde van de afgoderij en het begin van de uitbeeldende Kerk door Abram.

Vervolg over ligging en plaats, alsmede over afstand en tijd in het andere leven.

1376. *Ik sprak vaak met de geesten over de voorstelling van de plaats en van den afstand bij hen, namelijk dat zij niet iets werkelijks zijn, maar alleen een schijn alsof zij bestonden, terwijl zij toch niets anders zijn dan de staten van hun gedachte en van hun neiging, welke aldus afwisselen, en wel vertoonen zij zich op deze wijze zichtbaar in de wereld der geesten, maar niet zoozeer in den Hemel bij de Engelen, daar dezen niet in de voorstelling van plaats en tijd zijn, maar in de voorstelling van staten. Doch de geesten, die nog aan lichamelijke en aardsche voorstellingen vastkleven, begrijpen dit niet; zij meehen, dat de dingen geheel zoo zijn, als zij ze zien. Dezulken kunnen er nauwelijks toe gebracht worden iets anders te gelooven, dan dat zij in het lichaam leven, en zij willen er zich niet van laten overtuigen, dat zij geesten zijn, en aldus nauwelijks aannemen, dat er een zekere schijn bestaat en een zekere begoocheling, begeerig als zij zijn om in begoochelingen te leven. Aldus sluiten zij voor zichzelf den weg tot het begrijpen*

en tot het erkennen van de waarheden en goedheden af, welke wel zoo ver mogelijk van de begoochelingen verwijderd zijn. Het werd hun herhaaldelijk aangetoond, dat de verandering van plaats slechts een schijn is alsmede een zinsbegoocheling; er bestaan namelijk twee soorten van plaatsverandering in het andere leven; de eene, waarover eerder, bestaat hierin, dat alle geesten en alle Engelen bestendig in den Grootsten Mensch hun plaats innemen, hetgeen een schijn is; de andere soort bestaat hierin, dat de geesten op een bepaalde plaats verschijnen, terwijl zij er toch niet zijn, hetgeen een begoocheling is.

1377. *Dat plaats, verandering van plaats, en afstand in de geestelijke wereld een schijn is, kan hieruit blijken, dat alle zielen en alle geesten, zooveel als er van de eerste schepping af geweest zijn, bestendig op hun plaatsen verschijnen, en dat zij ook nooit van plaats veranderen dan alleen wanneer hun staat verandert, en zooals hun staat verandert, veranderen voor hen ook de plaatsen en de afstanden; maar aangezien een ieder een algemeenen staat heeft, die heerscht, en de bijzondere en afzonderlijke staten steeds op het algemeene betrekking hebben, keeren zij na deze veranderingen weer tot hun ligging terug.*

1378. *Ik ben zoowel door gesprekken met Engelen als door levende ondervinding onderricht, dat de geesten, als geesten, ten aanzien van de organische deelen, waaruit hun lichamen bestaan, niet op de plaats zijn alwaar zij gezien worden, maar dat zij er verre van verwijderd zijn, en nochtans daar verschijnen; ik weet, dat zij, die zich door drogbeelden laten verleiden, het niet gelooven zullen, maar toch is het hiermede aldus gesteld. Dit werd voor die geesten, die niets voor waar hielden, wat zij niet met hun oogen hadden gezien, al was het ook louter begoocheling, duidelijk in het licht gesteld hierdoor, dat iets dergelijks zich bij de menschen in de wereld vertoont, zooals bijvoorbeeld de klank van een spreker in het oor van een ander; wanneer de mensch het niet wist door de klankverschillen, welke hij van jongs af door oefening heeft leeren onderscheiden, en den afstand zag, zou hij niet anders gelooven of de spreker stond vlak bij zijn oor; desgelijks zou de mensch, die iets ziet dat van hem verwijderd is, wanneer hij niet tevens de daar tusschen gelegen dingen zag, en daaruit den afstand wist op te maken, of uit hetgeen hij weet zou kunnen opmaken, meenen dat het verwijderde voorwerp vlak bij zijn oog was. Nog meer is dit het geval bij het spreken der geesten, wat een innerlijk spreken is, voorts bij hun zien dat een innerlijk zien is. En verder werd gezegd, dat zij het niet daarom moesten betwijfelen, nog minder loochenen, wijl het niet zoo voor de zinnen verschijnt, en zij het niet kunnen waarnemen, daar de klaarblijkelijke ondervinding het bewijst; zooals er trouwens ook binnen de natuur tal van dingen zijn, die tegen de zinsbegoocheling zijn, maar toch geloofd worden, omdat de aanschouwelijke ondervinding het leert; zoo bijv. het varen*

rondom den aardbol; zij, die zich door de zinsbegoochelingen laten meeslepen, zouden gelooven dat zoowel het schip als de schepelingen, wanneer zij aan den tegenovergestelden kant zijn, moeten vallen, en dat de tegenvoeters nooit op hun voeten kunnen staan. Desgelijks is het hiermede en met tal van andere dingen in het andere leven gesteld, welke tegen de begoochelingen der zinnen indruischen, en nochtans waar zijn, zooals bijvoorbeeld, dat de mensch niet van zichzelf, maar van den Heer het leven heeft, en zoo tal van andere dingen meer. Door deze en andere voorbeelden konden de ongeloovige geesten tot het geloof worden gebracht, dat het hiermede aldus gesteld is.

1379. Hieruit kan ook blijken, dat het wandelen en de verplaatsingen van geesten, en het voortschrijden, die heel dikwijls worden waargenomen, niets anders zijn dan veranderingen van staat, dat wil zeggen, dat zij als veranderingen van plaats in de wereld der geesten verschijnen, maar als veranderingen van staat in den Hemel; evenzoo is zulks het geval met tal van andere dingen die uitbeeldingen zijn, en zich aldaar zichtbaar vertoonen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1380. Dat plaats, verandering van plaats en afstand in het andere leven ook begoochelingen zijn, kan hieruit blijken, dat de geesten door fantasieën oogenblikkelijk in de hoogte, ja zelfs in de hoogste hoogte gebracht kunnen worden, en in hetzelfde oogenblik ook in de diepte, alsmede als het ware van het eene einde van het heelal naar het andere; zelfs brengen de tooveressen en magiërs er in het andere leven door fantasieën de anderen toe te gelooven, dat zij, wanneer zij op een bepaalde plaats zijn, zich tegelijkertijd op een andere plaats bevinden, en zelfs op verscheidene plaatsen, en aldus liegen zij als het ware overal tegenwoordig te zijn. Zij, die in het leven van het lichaam naar hooge dingen hebben gestreefd, alsmede diegenen, die arglistig waren, verschijnen vaak boven het hoofd, maar zijn nochtans in de hel onder de voeten; zoodra hun de hoogmoedigheid ontnomen wordt, vallen zij in hun hel neer, hetgeen mij getoond werd. Dit is niet schijn maar begoocheling, want er bestaan, als gezegd, twee soorten van plaatsverandering; de eene, die hierin bestaat, dat alle geesten en Engelen bestendig hun plaats innemen, is een schijn; en de andere, die hierin bestaat, dat zij op een bepaalde plaats verschijnen terwijl hun ligging daar niet is, is een begoocheling.

1381. De zielen en geesten, die nog geen bestendige plaats in den Grootsten Mensch verkregen hebben, worden naar verschillende plaatsen gebracht, nu hierheen, dan daarheen, nu eens worden zij aan de eene zijde, dan weer aan de andere zijde gezien, nu eens boven, dan weer beneden; zij worden dwalende zielen of dwalende geesten genoemd, en vergeleken bij de vuchten in het menschelijk

lichaam, die van de maag uit somtijds naar het hoofd stijgen, somtijds ergens anders heen, en overgebracht worden; aldus gedragen zich deze geesten vooraleer zij gekomen zijn tot de bestemde en met hun algemeenen staat overeenstemmende ligging. Het zijn hun staten, die aldus veranderen en dwalen.

1382. *De menschen kunnen wel niet anders dan het Goddelijk Oneindige met het oneindige van ruimte verwarren, en daar zij het oneindige van ruimte niet anders opvatten dan als een niets, wat het ook inderdaad is, gelooven zij evenmin aan het Goddelijk Oneindige. Desgelijks is het gesteld met het Eeuwige, dat de menschen alleen maar kunnen opvatten als het eeuwige van tijd, maar het doet zich eigenlijk slechts door den tijd voor bij hen, die in den tijd zijn. Het eigenlijke begrip van het Goddelijk Oneindige dringt bij de Engelen in, hierdoor, dat zij oogenblikkelijk onder des Heeren oog aanwezig zijn, ook al waren zij aan het uiteinde van het heelal, zonder eenige tusschenkomst van tijd of ruimte; en het eigenlijke begrip van het Goddelijk Eeuwige hierdoor, dat duizenden van jaren hun niet als tijd verschijnen, en nauwelijks anders, dan of zij een minuut geleefd hadden, en beide voorstellingen vloeien hieruit voort, dat zij in hun heden tegelijkertijd het verleden en de toekomst hebben; vandaar hebben zij geen zorg over de toekomst, en nooit eenige voorstelling van den dood, maar alleen de voorstelling van het leven; aldus is in geheel hun heden het Eeuwige en het Oneindige des Heeren.*

Genesis

Twaalfde Hoofdstuk

De innerlijke gewaarwording van geesten en Engelen, en de sferen in het andere leven.

1383. *Onder de wonderen in het andere leven behooren de innerlijke gewaarwordingen; hiervan bestaan twee soorten: de eene, welke den Engelen eigen is, bestaat hierin, dat zij innerlijk gewaarworden, wat waar en goed is, en wat van den Heer komt, wat van henzelf, en voorts, wanneer dat wat zij denken, spreken en doen, van henzelf komt, vanwaar het is en van welken aard. De andere soort, welke allen met elkander gemeen hebben, en welke de Engelen in de hoogste volmaaktheid bezitten en de geesten overeenkomstig hun hoedanigheid, bestaat hierin, dat zij bij de eerste nadering van een ander weten, van welken aard hij is.*

1384. *Wat de eerste soort betreft, die den Engelen eigen is, en daarin bestaat, dat zij innerlijk gewaarworden, wat waar en goed is, en gewaarworden, wat van den Heer komt, en wat van henzelf, en voorts vanwaar en hoedanig datgene is, wat zij denken, spreken en doen wanneer het uit henzelf komt: het werd mij gegeven, met de zonen der Oudste Kerk te spreken over hun innerlijke gewaarwording; zij zeiden dat zij niets uit zichzelf denken of denken kunnen, en niets uit zichzelf willen, maar dat zij bij alles, wat zij in het algemeen en in het bijzonder denken en willen, gewaarworden, wat van den Heer en wat van elders komt, en dat zij niet alleen gewaarworden, hoeveel van den Heer en hoeveel als van henzelf komt, maar ook, wanneer iets als van henzelf komt, waar het dan vandaan komt, van welke Engelen, voorts van welken aard die Engelen zijn, van welken aard hun gedachten, met alle verscheidenheid, aldus welke invloed het is, en ontelbare andere dingen meer. De innerlijke gewaarwordingen van deze soort zijn van een groote verscheidenheid; bij de hemelsche Engelen, die in de liefde tot den Heer zijn, bestaat een innerlijke gewaarwording van het goede en vandaar van al hetgeen tot het ware behoort, en daar zij uit het goede het ware gewaarworden, laten zij niet toe dat er gesproken, nog minder dat er geredeneerd wordt over het ware, maar zij zeggen: zoo is het, of zoo is het niet. De geestelijke Engelen echter, die ook innerlijke gewaarwording hebben, maar niet van dien aard als de hemelsche Engelen, spreken over het ware en goede; nochtans worden zij het ware en het goede gewaar, maar met een onderscheid,*

want de verscheidenheden dezer innerlijke gewaarwording zijn ontelbaar. De verscheidenheden berusten hierop, dat zij gewaarworden of iets komt van den wil des Heeren, of dat Hij het vergunt, of dat Hij het toelaat, waartusschen een scherp onderscheid ligt.

1385. Er zijn geesten, die tot de streek van de huid, vooral van de schubachtige huid behooren, die over alles willen redeneeren, en geenszins gewaarworden, wat goed en waar is, en die het zelfs hoe meer zij redeneeren, des te minder gewaarworden, doordien zij in het redeneeren de wijsheid stellen, om daardoor gezien te worden. Hun werd gezegd, dat de wijsheid der Engelen bestaat in het innerlijk gewaarworden of iets goed en waar is, zonder geredeneer; maar zij begrijpen niet, dat zulk een innerlijke gewaarwording kan bestaan. Het zijn diegenen, die in het leven van het lichaam het goede en het ware verward hebben door wetenschappelijke en filosofische dingen, en zich vandaar voor geleerder hielden dan anderen, en die van te voren niet eenig beginsel van het ware uit het Woord hadden opgenomen; en zij hebben daarom minder gezonde rede.

1386. Zoolang de geesten meenen, dat zij zichzelf len, en dat zij uit zichzelf denken, uit zichzelf weten, verstaan, wijs zijn, kunnen zij geen innerlijke gewaarwording hebben, maar gelooven zij dat het een sprookje is.

1387. Ik sprak somtijds over innerlijke gewaarwording met diegenen in het andere leven, die, toen zij in de wereld leefden, meenden, dat zij alles konden doorzien en verstaan. Ik zeide hun, dat de Engelen innerlijk gewaarworden, dat zij denken en spreken, willen en handelen uit den Heer, maar nochtans konden zij niet beseffen, wat innerlijke gewaarwording is; zij meenden, dat wanneer alles op deze wijze invloede, zij aldus van alle leven zouden beroofd worden, daar zij aldus niets uit zichzelf of uit het eigen ik zouden denken, waarin zij juist het leven stelden, en dat het op die manier een ander zou zijn, die dacht, en niet zij, zoodat zij derhalve organen zonder leven zouden zijn. Maar er werd hun gezegd, dat er zulk een verschil van leven is tusschen innerlijke gewaarwording hebben en niet hebben, als tusschen duisternis en licht, en dat zij eerst dan in zichzelf leven, wanneer zij een dergelijke innerlijke gewaarwording ontvangen, want dan leven zij uit den Heer, en hebben ook een eigen ik, dat hun gegeven wordt met alle gelukzaligheid en vreugde. Eveneens werd hun door vele ondervindingen aangetoond, hoe het met de innerlijke gewaarwording is gesteld, en toen erkenden zij dat deze bestaat, maar na eengen tijd vergaten, betwijfelden en loochenden zij het wederom; hieruit kan blijken, hoe bezwaarlijk de mensch het vatten kan, wat de innerlijke gewaarwording is.

1388. De andere soort van innerlijke gewaarwording, die allen met elkander gemeen hebben, en welke de Engelen in de hoogste volmaaktheid bezitten en de

geesten overeenkomstig hun hoedanigheid, bestaat, als gezegd, hierin, dat zij bij de eerste nadering van een ander weten, van welken aard hij is, ook al zegt hij niets; het openbaart zich terstond door een zekeren wonderbaarlijken invloed; men weet bij een goeden geest niet alleen, van welken aard zijn goedheid is, maar ook welk geloof hij heeft, en dit, wanneer hij spreekt, uit elk zijner woorden; bij een boozen geest weet men, van welken aard zijn boosheid en zijn ongeloof is, en dit, wanneer hij spreekt, uit elk zijner woorden; en dit wel zoo duidelijk, dat er geen vergissing mogelijk is. Iets dergelijks komt bij menschen voor, die ook soms aan het gebaar, de gelaatsuitdrukking en de woorden van een ander kunnen onderkennen, wat hij denkt, hoewel zijn woorden wat anders betuigen. Deze wetenschap bij den mensch is natuurlijk, en ontleent haar oorsprong aan den zoo aangelegden gemoedsaard der geesten, aldus aan den geest van den mensch zelf, en aan zijn gemeenschap met de wereld der geesten; deze mededeelende innerlijke gewaarwording ontleent haar beginsel hieraan, dat de Heer wil, dat alle goedheden mededeelbaar zijn, en dat allen door wederkeerige liefde bewogen worden en aldus gelukzalig zijn; vandaar heerscht ook een dergelijke innerlijke gewaarwording onder de geesten algemeen.

1389. Eenige zielen, die in het andere leven kwamen, verwonderden zich, dat er een dergelijke mededeeling van de gedachten van anderen bestond, en dat men niet alleen terstond wist, welk karakter een ander had, maar ook welk geloof. Doch er werd hun gezegd, dat een geest veel voortreffelijker vermogens ontvangt, wanneer hij van het lichaam gescheiden is. Tijdens het leven van het lichaam vloeien de voorwerpen der zinnen binnen, voorts de fantasieën, welke zich van die voorwerpen uitgaande in het geheugen prenten, en bovendien de zorgen voor de toekomst, de verschillende, door uiterlijke dingen opgewekte begeerten, de zorgen voor voedsel, kleeding, woning, kinderen, en zoo meer, waaraan men in het andere leven geenszins denkt; wanneer daarom deze dingen als ballast en hinderpalen, te zamen met de lichamelijke dingen, die tot de grove gevoelsindrukken behooren, zijn verwijderd, kan men zich wel niet anders dan in een volmaakter staat bevinden; dezelfde vermogens blijven, maar veel volmaakter, stralender en vrijer, vooral bij hen, die in naastenliefde en in geloof aan den Heer, en in de onschuld geleefd hebben; de vermogens derzulken worden tot in het onmetelijke verheven boven de vermogens, welke zij in het lichaam hadden, totdat zij ten slotte tot aan de vermogens van de Engelen van den derden Hemel reiken.

1390. Er bestaat verder niet alleen een mededeeling van de neigingen en gedachten van den ander, maar ook een mededeeling van zijn wetenschap, in die mate, dat de eene geest meent geweten te hebben, wat de ander weet, alhoewel hij daar

nooit iets van geweten heeft; aldus deelt zich alle wetenschap van den ander mede; sommige geesten onthouden deze dingen, andere niet.

1391. *De mededeelingen geschieden zoowel door hun spreken onderling, als door voorstellingen en tegelijkertijd door uitbeeldingen, want de voorstellingen van hun gedachten zijn tegelijkertijd uitbeeldend; vandaar vertoonen zich alle dingen in hun volheid; door één enkele voorstelling kunnen zij meer uitbeelden dan door duizend gesproken woorden; maar de Engelen worden den inhoud van een voorstelling gewaar, den aard van de neiging, den oorsprong van de neiging, haar doeleinde, en tal van andere dingen meer, welke meer inwendig zijn.*

1392. *De verrukkingen en gelukzaligheden worden in het andere leven gewoonlijk ook door den een aan vele anderen medegeedeeld door een werkelijke overdracht, welke wonderbaarlijk is, waardoor dezen op gelijke wijze als gene met verrukkingen en gelukzaligheden worden vervuld; en deze mededeelingen geschieden zonder dat een vermindering intreedt bij hem, die mededeelt. Ook mij werd het vergund, aldus verrukkingen door overdracht aan anderen mede te deelen. Hieruit kan blijken, welk een gelukzaligheid diegenen hebben, die den naaste meer dan zichzelf liefhebben, en niets inniger begeeren, dan hun gelukzaligheid in anderen over te dragen; dit ontleent zijn oorsprong aan den Heer, die op deze wijze de gelukzaligheden aan de Engelen mededeelt; de mededeelingen der gelukzaligheid zijn zulke voortdurende overdrachten, maar zonder dat men daarbij bedenkt, dat zij uit zulk een werkdadigen oorsprong voortvloeien, en uit een beschikking die geheel en al van den wil lijkt afkomstig te zijn.*

1393. *De mededeelingen geschieden ook op wonderbaarlijke wijze door verwijderingen, waarvan de aard door den mensch niet begrepen kan worden; in een oogwenk worden alle dingen, die droevig en onaangenaam zijn, verwijderd, en aldus treden de verrukkingen en gelukzaligheden ongehinderd te voorschijn, want wanneer die dingen verwijderd zijn, vloeien de Engelen in, en deelen zij hun gelukzaligheden mede.*

1394. *Daar een dergelijke innerlijke gewaarwording bestaat, zoodat de een terstond kan weten, van welken aard de ander is wat diens liefde en geloof betreft, volgt hieruit, dat zij overeenkomstig de samenstemming in gezelschappen verbonden worden, en overeenkomstig hun onsamenhoorigheid gescheiden worden, en wel zoo nauwkeurig, dat er niet een verschil is, hoe klein ook, dat niet scheidt of verbindt. Daarom zijn de gezelschappen in de Hemelen zoozeer gescheiden, dat men zich niets denken kan, wat meer gescheiden zou zijn, en zulks overeenkomstig alle verscheidenheden van liefde tot en van geloof in den*

Heer, welke ontelbaar zijn; vandaar de hemelsche vorm, welke van dien aard is, dat hij een Mensch voorstelt; deze vorm wordt voortdurend volmaakt.

1395. *Het werd mij door vele ondervindingen te weten gegeven, hoe het met deze soort van innerlijke gewaarwording gesteld is; het zou echter te ver voeren, dit alles mede te deelen. Ik hoorde vaak arglistigen spreken, en werd niet alleen de list gewaar, maar ook wat voor een list het was, en welke boosheid er in de list schuilde; er is als het ware in elken toon der stem een beeld van de list. Voorts werd ik ook gewaar, of het de list van den spreker was dan wel van anderen, die door hem spraken. Desgelijks is het gesteld met hen, die in den haat zijn; terstond wordt er waargenomen, van welken aard de haat is en de dingen die de haat bevat, die grooter in aantal zijn dan waartoe ooit een mensch gebracht kan worden te gelooven. Wanneer de personen, waartegen zij haat gekoesterd hebben, in hun tegenwoordigheid verschijnen, ontstaat daardoor een jammerlijke staat, want al wat zij tegen een ander hebben gedacht en gebrouwd, treedt aan den dag.*

1396. *Een zekere geest, die zich een verdienste wilde aanmatigigen wegens al hetgeen hij gedaan en geleerd had, toen hij in de wereld leefde, week naar rechts uit, en kwam bij geesten terecht, die niet van dien aard waren, om in hun gezelschap te verkeereren. Hij zeide, dat hij niets was, en dat hij hen dienen wilde. Dezen bemerkten echter onmiddellijk bij zijn cerste nadering, en zelfs van verre al, van welken aard hij was; zij antwoordden terstond, dat hij niet van dien aard was, maar dat hij groot wilde zijn, en dat hij aldus niet kon samenstemmen met hen, die klein zijn. Na deze woorden trok hij zich beschaamd terug, zeer verwonderd, dat zij het al van zoo verre wisten.*

1397. *Daar de innerlijke gewaarwordingen zoo uiterst fijn zijn, kunnen booze geesten geen sfeer of geen gezelschap naderen, waar zich goede geesten bevinden, die in de wederkeerige liefde zijn. Zoodra zij maar naderen, beginnen zij angst te gevoelen, terwijl zij klagen en jammeren. Een booze geest bestormde uit overmoed en zelfvertrouwen een gezelschap, dat zich aan den eersten drempel van den Hemel bevond, maar niet zoodra was hij genaderd, of hij kon nauwelijks ademen, en bespeurde zijn eigen lijkachtigen stank; vandaar viel hij terug.*

1398. *Er omringden mij vele geesten, die niet goed waren; toen naderde een Engel, en ik zag, dat de geesten zijn tegenwoordigheid niet konden verdragen, want zij verwijderden zich meer en meer, naarmate hij naderde; ik verwonderde mij hierover, maar mij werd te weten gegeven, dat de geesten niet konden blijven in de sfeer, welke de Engel bij zich had. Hieruit, alsmede uit een andere ondervinding, bleek, dat een enkele Engel myriaden van booze geesten kan verdrijven, want zij houden de sfeer der wederkeerige liefde niet uit. Nochtans werd ik gewaar, dat zijn sfeer getemperd werd door de verbindingen met anderen; wanneer*

deze sfeer niet getemperd was, zouden allen uiteengeworpen zijn. Hieruit blijkt eveneens, welk eene innerlijke gewaarwording in het andere leven bestaat, en hoe allen samengebracht en gescheiden worden overeenkomstig de innerlijke gewaarwordingen.

1399. *Iedere geest heeft gemeenschap met den innerlijken en met den binnensten Hemel, hetgeen hij in het geheel niet weet; zonder deze gemeenschap zou hij geenszins kunnen leven. Van welken aard hij innerlijk is, weten de Engelen, die in de innerlijke dingen zijn, en hij wordt ook door middel van deze Engelen door den Heer geregeerd; aldus bestaan er mededeelingen van zijn innerlijke dingen in den Hemel, evenals mededeelingen van zijn uiterlijke dingen in de wereld der geesten. Door de innerlijke mededeelingen wordt hij geschikt gemaakt voor een nutsbetrachting, waarheen hij geleid wordt zonder dat hij het weet. Aldus is het ook met den mensch gesteld; ook hij heeft door Engelen gemeenschap met den Hemel, hetgeen hij in het geheel niet weet, want zonder die gemeenschap zou hij niet kunnen leven; de dingen die daar vandaan in zijn gedachten vloeien, zijn alleen de laatste uitwerkingen; daaruit komt geheel zijn leven voort, en daaruit wordt geheel het streven van zijn leven geregeerd.*

1400. *Men zie aan het einde van dit hoofdstuk het vervolg over de innerlijke gewaarwordingen, en over de sferen die daaraan haar oorsprong ontleenen.*

Twaalfde Hoofdstuk.

1. En JEHOVAH zeide tot Abram: Ga gij uit uw land, en uit uwe geboorte, en uit uws vaders huis, naar het land, dat Ik u wijzen zal.
2. En Ik zal u tot eene groote natie maken, en u zegenen, en uwen naam groot maken, en gij zult een zegen zijn.
3. En Ik zal zegenen, die u zegenen, en die u vervloekt, dien zal Ik vervloeken; en in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden.
4. En Abram toog heen, gelijk JEHOVAH tot hem gesproken had; en Loth toog met hem; en Abram was een zoon van vijf jaren en zeventig jaren, toen hij uit Charan uitging.
5. En Abram nam Sarai, zijne vrouw, en Loth, zijns broeders zoon, en al het verworvene van hen dat zij verworven hadden, en de ziel, die zij gemaakt hadden in Charan; en zij togen uit om te gaan in het land Kanaän; en zij kwamen in het land Kanaän.
6. En Abram toog door het land, tot aan de plaats Schechem, tot aan het eikenbosch Moreh; en de Kanaäniet was toen in het land.
7. En JEROVAH verscheen aan Abram, en zeide: Aan uw zaad zal Ik dit land geven; en hij bouwde aldaar JEHOVAH, die hem verschenen was, een altaar.
8. En hij brak op van daar naar den berg tegen het oosten van Bethel, en hij sloeg zijne tent op, zijnde Bethel aan de zijde van de zee, en Ai tegen het oosten; en hij bouwde aldaar JEHOVAH een altaar, en riep den naam van JEROVAH aan.
9. En Abram vertrok, gaande en trekkende naar het zuiden.
10. En er was honger in het land; en Abram daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te verkeerem; dewijl de honger zwaar was in het land.
11. En het geschiedde, als hij naderde, om in Egypte te komen, en hij zeide tot Sarai, zijne vrouw: Zie toch, ik weet, dat gij eene vrouw zijt, schoon om aan te zien.
12. En het zal geschieden, als u de Egyptenaren zullen zien, en zij zullen zeggen: Dat is zijne vrouw; en zij zullen mij dooden, en u in het leven behouden.
13. Zeg, ik bid u, gij zijt mijne zuster; opdat het mij wel ga am u, en mijne ziel om uwentwil leve.
14. En het geschiedde, als Abram in Egypte kwam, en de Egyptenaren zagen de vrouw, dat zij zeer schoon was.

15. En de vorsten van Faraö zagen haar, en prezen haar bij Faraö; en de vrouw werd weggenomen naar het huis van Faraö.
16. En hij deed Abram goed, om harentwil; en hij had eene kudde van klein vee en eene kudde van groot vee, en ezelen en knechten, en maagden en ezelinnen, en kemelen.
17. En JEHOVAH sloeg Faraö met genote plagen, en zijn huis, ter oorzake van het woord van Sarai, Abrams vrouw.
18. En Faraö riep Abram, en zeide: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt; waarom hebt gij mij niet te kennen gegeven, dat zij uwe vrouw is.
19. Waarom hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster, en ik zoude haar mij tot eene vrouw genomen hebben; en nu, zie, daar is uwe vrouw, neem haar en ga henen.
20. En Faraö gebood mannen van wege hem, en zij verzonden hem, en zijne vrouw, en alles wat hij had.

Inhoud.

1401. Hier beginnen de ware historische gedeelten, en zij zijn alle van uitbeeldenden aard, en elk woord is van aanduidenden aard. Hetgeen in dit hoofdstuk over Abram wordt gezegd, beeldt den staat des Heeren uit van de eerste jeugd tot aan de jongelingsjaren. Daar de Heer evenals een ander mensch geboren was, schreed ook Hij voort van een donkeren staat naar een staat van klaarder licht. Charan is de eerste staat, die donker was; Schechem is de tweede staat; het eikenbosch Moreh is de derde; de berg alwaar Bethel zeewaarts, en Ai oostelijk ligt, is de vierde; van daar tegen het zuiden naar Egypte, is de vijfde.

1402. Hetgeen gezegd wordt omtrent het verblijf van Abram in Egypte beeldt uit en beteekent het eerste onderricht des Heeren; Abram is de Heer; Sarai als zijne vrouw is het ware, dat met het hemelsche moet worden verbonden; Sarai als zuster is het verstandelijk ware; Egypte is de wetenschap. Het voortschrijden van de vergaderde kennis tot aan de hemelsche waarheden wordt beschreven; deze voortgang geschiedde overeenkomstig de Goddelijke orde, opdat het Menschelijk wezen des Heeren met het Goddelijke wezen verbonden en tegelijk Jehovah zou worden.

De Innerlijke Zin.

1403. Van het eerste hoofdstuk van Genesis tot hier toe, of liever tot Eber, werden geen ware maar verdichte geschiedenissen vermeld, welke in den innerlijken zin hemelsche en geestelijke dingen beteekenden; in dit hoofdstuk en in de volgende zijn het geen verdichte maar ware geschiedenissen, welke desgelijks in den innerlijken zin hemelsche en geestelijke dingen beteekenen, hetgeen een ieder hieruit alleen al kan opmaken, dat het het Woord des Heeren is.

1404. Hier, waar het ware geschiedenissen zijn, beteekent in het algemeen en in het bijzonder alles wat gezegd wordt en elk woord in den innerlijken zin iets gansch anders dan in den letterlijken zin, maar de geschiedenissen zelf zijn van uitbeeldenden aard. Abram, over wien eerst wordt gehandeld, beeldt in het algemeen den Heer uit, en in het bijzonder den hemelschen mensch; Izak, over wien later gehandeld zal worden, beeldt desgelijks in het algemeen den Heer uit, in het bijzonder den geestelijken mensch; Jakob eveneens in het algemeen den Heer, in het bijzonder den natuurlijken mensch; aldus de dingen die tot den Heer, die tot Zijn Rijk en die tot de Kerk behooren.

1405. Maar het is met den innerlijken zin, zooals tot hertoe duidelijk is aangetoond, zoo gesteld, dat alle dingen in het algemeen en in het bijzonder los van de letter moeten worden verstaan, alsof de letter niet bestond, want in den innerlijken zin is de ziel en het leven van het Woord, welke niet te voorschijn komen, wanneer niet de letterlijke zin als het ware verdwijnt; aldus worden de Engelen het Woord des Heeren gewaar, wanneer het door den mensch gelezen wordt.

1406. Wat de historische vermeldingen in dit hoofdstuk uitbeelden, blijkt uit de vorenstaande inhoudsopgave; wat de dingen, die vermeld worden, en de woorden uitbeelden, kan uit de navolgende verklaring blijken.

1407. Vers 1. *En Jehovah zeide tot Abram: Ga gij uit uw land, en uit uwe geboorte, en uit uws vaders huis, naar het land, dat Ik u wijzen zal.* Deze dingen en de volgende hebben zich historisch zoo toegedragen, als zij beschreven zijn, maar de geschiedenissen zijn van uitbeeldenden aard en alle woorden zijn aanduidingen. Onder Abram wordt, als eerder gezegd, in den innerlijken zin de Heer verstaan. Jehovah zeide tot Abram, beteekent de allereerste aankondiging; ga gij uit uw land, beteekent de lichamelijke en wereldsche dingen, waaruit Hij zich terug moest trekken; en uit uw geboorte, beteekent de uiterlijke lichamelijke en wereldsche dingen; en uit uws vaders huis, beteekent de innerlijke lichamelijke en wereldsche dingen; naar het land, dat

Ik u wijzen zal, beteekent de geestelijke en hemelsche dingen, welke zich aan Zijn blik zouden vertoonen.

1408. Deze dingen en de volgende hebben zich historisch zoo togedragen, als zij beschreven zijn, maar de geschiedenissen zijn van uitbeeldenden aard, en alle woorden aanduidingen: dit is evenzeer het geval met alle historische gedeelten des Woords, niet alleen met de boeken van Mozes, maar ook met Jozua, Richteren, Samuël en Koningen; in al deze boeken verschijnt niets anders dan geschiedenis; maar hoewel in den letterlijken zin geschiedenis is, bevat de innerlijke zin nochtans verborgenheden des Hemels, welke daarin verscholen liggen; deze verborgenheden kunnen nooit worden gezien, wanneer het gemoed met het oog aan de historischedingen vasthoudt, en zij worden ook niet geopenbaard vooraleer het gemoed zich van den letterlijken zin verwijdert. Het is met het Woord des Heeren gesteld als met het lichaam waarin een levende ziel is; de dingen, die tot de ziel behooren, verschijnen niet, zoolang het gemoed dermate aan de lichamelijke dingen kleeft, dat het nauwelijks gelooft een ziel te hebben, nog minder te zullen leven na den dood; zoodra echter het gemoed zich uit de lichamelijke dingen terugtrekt, verschijnen de dingen, die tot de ziel en tot het leven behooren. Dit is ook de reden, dat niet alleen de lichamelijke dingen moeten sterven vooraleer de mensch opnieuw geboren of wederverwekt kan worden, maar dat ook het lichaam sterven moet, opdat de mensch in den Hemel kan komen en de hemelsche dingen zien. Evenzoo is het gesteld met het Woord des Heeren: zijn lichamelijke dingen zijn de dingen, die tot den letterlijken zin behooren; wanneer het gemoed daarin gehouden wordt, worden de innerlijke dingen nooit gezien, maar eerst wanneer deze lichamelijke dingen als het ware dood zijn, vertoonen de innerlijke dingen zich aan het oog. Maar nochtans vertoonen de dingen, die tot den letterlijken zin behooren, overeenkomst met de dingen, die bij den mensch in het lichaam zijn, namelijk met de wetenschappelijkheden van het geheugen welke uit de zinnelijke dingen voortkomen en uit algemeene vaten bestaan, waarin de inwendige of de innerlijke dingen zijn. Hieruit kan men weten, dat de vaten iets geheel anders zijn dan de wezenlijke dingen, welke in de vaten zijn. De vaten zijn de natuurlijke dingen; de wezenlijke dingen, welke de vaten bevatten, zijn geestelijke en hemelsche dingen. Evenzoo zijn de geschiedenissen van het Woord, evenals elk woord in het Woord, algemeene, natuurlijke, ja zelfs stoffelijke vaten, waarin geestelijke en hemelsche dingen zijn. Deze dingen komen nooit tot aanschouwing dan alleen door den innerlijken zin. Een ieder kan dit alleen al hieruit opmaken, dat vele dingen in het Woord zijn gezegd

naar schijnbaarheden, ja zelfs naar zinsbegoochelingen, zoo bijvoorbeeld dat de Heer toorn, straft, vervloekt, doodt, en dergelijke dingen meer, terwijl toch in den innerlijken zin het tegendeel gelegen is, namelijk dat de Heer nooit toorn en straft, nog minder vervloekt en doodt. Intusschen schaadt het hen, die uit eenvoud des harten het Woord gelooven, zooals zij het in de letter opnemen, geenszins, wanneer zij in de naastenliefde leven; dit komt, omdat het Woord niets anders leert, dan dat een ieder met den naaste in naastenliefde zal leven, en dat men den Heer boven alles lief zal hebben; zij, die dat doen, hebben innerlijke dingen bij zich, en aldus worden bij hen de uit den letterlijken zin opgenomen drogbeelden gemakkelijk verstrooid.

1409. Dat de historische vermeldingen van uitbeeldenden aard zijn, maar alle woorden aanduidingen, kan blijken uit hetgeen eerder over uitbeeldingen en aanduidingen is gezegd en aangetoond in de nrs. 665, 920, 1361. Daar hier de uitbeeldingen beginnen, mag deze zaak nog eens in het kort worden toegelicht. De menschen der Oudste Kerk, welke de hemelsche was, beschouwden alle aardsche en wereldsche en verder alle lichamelijke dingen, welke nochtans de voorwerpen hunner zintuigen waren, niet anders dan als doode dingen; maar daar in het algemeen en in het bijzonder alle dingen, die in de wereld zijn, een voorstelling van het Rijk des Heeren, en derhalve van hemelsche en geestelijke dingen geven, dachten zij, wanneer zij deze dingen zagen of met een van hun zintuigen opvatten, niet daaraan, maar aan de hemelsche en geestelijke dingen, en wel niet van deze dingen uit, maar door middel van deze dingen. Op deze wijze leefden bij hen de doode dingen. Hun nakomelingen verzamelden uit hun mond al hetgeen deze dingen beteekenden, en maakten daarvan leerstellingen, welke het Woord van de Oude Kerk na den vloed waren. Deze dingen waren bij de Oude Kerk aanduidingen, want door hen leerden zij de innerlijke dingen, en uit hen dachten zij over de geestelijke en hemelsche dingen. Toen echter deze erkentenis begon te gronde te gaan, zoodat men niet wist, dat dergelijke dingen daardoor werden aangeduid, en men deze aardsche en wereldsche dingen begon voor heilig te houden en te vereeren, zonder te denken aan hun beteekenis, toen werden deze zelfde dingen uitbeeldingen. Vandaar de uitbeeldende Kerk, welke in Abram een aanvang neemt, en later bij de nakomelingen van Jakob werd ingesteld. Hieruit kan men weten, dat de oorsprong der uitbeeldingen gelegen is in de aanduidingen der Oude Kerk, en dat de aanduidingen der Oude Kerk voortkwamen uit de hemelsche voorstellingen der Oudste Kerk. Hoe het met de uitbeeldingen gesteld is, kan blijken uit de historische vermeldingen des Woords, alwaar alle handelingen dezer aartsvaders, namelijk van Abram, Izak en Jakob, voorts

later van Mozes, der Richteren, der Koningen van Jehudah en van Israël, niets anders dan uitbeeldingen zijn. Abram beeldt, als gezegd, in het Woord den Heer uit, en daar hij den Heer uitbeeldt, beeldt hij ook den hemelschen mensch uit; Izak beeldt eveneens den Heer uit, en vandaar den geestelijken mensch; Jakob beeldt desgelijks den Heer uit, en vandaar den natuurlijken mensch, die met den geestelijken overeenstemt. Maar met de uitbeeldingen is het aldus gesteld, dat niets is gericht op den persoon, van welken aard hij is, maar alles op de zaak, die hij uitbeeldt; want alle koningen van Jehudah en Israël beeldden het Koningschap des Heeren uit, onverschillig van welken aard zij waren, en alle priesters het Priesterschap des Heeren, onverschillig van welken aard zij waren. Aldus konden zoowel de boozen als de goeden den Heer en de hemelsche en geestelijke dingen van Zijn Rijk uitbeelden; want, als eerder gezegd en aangetoond, de uitbeeldingen zijn geheel en al van de persoon gescheiden. Vandaar nu komt het, dat alle historische vermeldingen des Woords uitbeeldingen zijn; en daar zij uitbeeldingen zijn, volgt hieruit, dat alle woorden des Woords aanduidingen zijn, dat wil zeggen, dat zij in den innerlijken zin iets anders beteekenen dan in den letterlijken zin.

1410. Dat “Jehovah zeide tot Abram” de allereerste aankondiging beteekent, daarmede is het aldus gesteld: de historische vermelding is hier van uitbeeldenden aard, maar de woorden zelf zijn aanduidingen. In de Oude Kerk was de stijl van dien aard, dat men, wanneer iets waar was, zeide: “Jehovah zeide” of “Jehovah sprak”, en dit beteekende, als eerder aangetoond, dat het zoo was. Nadat echter de aanduidingen in uitbeeldingen waren veranderd, sprak Jehovah of de Heer werkelijk met hen, en wanneer dan gezegd werd dat *Jehovah zeide* of *Jehovah sprak* tot iemand, beteekende dit hetzelfde als vroeger; want de woorden des Heeren bevatten in de ware historische vermeldingen soortgelijke dingen als de woorden des Heeren in de verdichte historische vermeldingen, alleen met dit verschil, dat het in deze verdicht is alsof het een ware geschiedenis is, in gene echter niet verdicht. Dat Jehovah tot Abram sprak, beteekent derhalve niets anders dan de eerste aankondiging; evenals er, wanneer in de Oude Kerk aan iemand door het geweten, of door een andere inspraak, of door hun Woord verkondigd werd, dat iets zoo was, dan desgelijks gezegd werd: “Jehovah zeide”.

1411. Dat de woorden: “ga gij uit uw land” de lichamelijke en wereldsche dingen beteekenen, waaruit hij zich moest terugtrekken, blijkt uit de beteekenis van het land [of de aarde], welke beteekenis verschilt en zich richt naar de persoon of de zaak, waarvan sprake is, zooals ook in het eerste hoofdstuk van Genesis, alwaar de aarde den uiterlijken mensch beteekende, en elders, nrs. 82, 620,

636, 913. Dat het hier de lichamelijke en wereldsche dingen beteekent, komt omdat deze tot den uiterlijken mensch behooren. In den eigenlijken zin is de aarde de aarde zelf, de streek of het rijk, ook de inwoner daarvan, voorts het volk zelf en de natie zelf, die in dat land wonen; aldus beteekent het woord aarde niet alleen in breedten zin het volk of de natie, maar ook in strikten zin den inwoner. Wanneer de aarde met betrekking tot den inwoner genoemd wordt, dan richt de beteekenis zich naar de zaak waarvan sprake is; hier is sprake van de lichamelijke en wereldsche dingen, want het geboorteland, waaruit Abram gaan zou, was afgodisch; aldus staat hier in den historischen zin, dat hij uit dit land zou gaan, maar in den uitbeeldenden zin staat er, dat hij zich zou terugtrekken uit die dingen, welke tot den uiterlijken mensch behooren, dat wil zeggen, dat de uiterlijke dingen niet tegenstreven en niet verstoren zouden, en daar van den Heer sprake is, dat de uiterlijke dingen met de innerlijke zouden samenstemmen.

1412. Dat “uit uwe geboorte” de uiterlijke lichamelijke en wereldsche dingen beteekent, en dat “uit uws vaders huis” de innerlijke lichamelijke en wereldsche dingen beteekent, kan blijken uit de beteekenis van de geboorte en uit de beteekenis van het huis des vaders. Er zijn bij den mensch innerlijke en uiterlijke lichamelijke en wereldsche dingen; de uiterlijke zijn die dingen, welke het lichaam eigen zijn, zooals de wellusten en de zinnelijke dingen; de innerlijke zijn de neigingen en de wetenschappelijkheden. Dit is het, wat wordt aangeduid met de geboorte en met het huis des vaders. Dat dit de beteekenis is, kan door vele aanhalingen bevestigd worden, maar daar het uit het verband en uit de verschijning der dingen in den innerlijken zin blijkt, zij er bij de bevestiging daarvan niet stilgestaan.

1413. Dat de woorden: “naar het land dat Ik u wijzen zal” de geestelijke en hemelsche dingen beteekenen, welke zich aan zijn blik zouden vertoonen, blijkt uit de beteekenis van het land, nrs. 662, 1066, en wel hier het land van Kanaän, waardoor het Rijk des Heeren wordt uitgebeeld, zooals uit vele plaatsen in het Woord kan blijken; vandaar wordt het land Kanaän het heilige land genoemd, voorts het hemelsche Kanaän; en daar het het Rijk des Heeren uitbeeldde, beeldde het ook uit en beteekende het de hemelsche en geestelijke dingen, welke tot het Rijk des Heeren behooren; hier zijn het de dingen welke tot den Heer Zelf behooren.

1414. Daar hier over den Heer gehandeld wordt, bevat dit vers meer verborgenheden, dan ooit gedacht en gezegd kan worden; want hier wordt in den innerlijken zin de eerste staat des Heeren bedoeld, toen Hij geboren was. Daar deze staat van een allerdiepste verborgenheid is, kan hij niet zoo

worden uitgelegd, dat het binnen het bereik van het bevattingvermogen valt. Alleen dit kan gezegd worden, dat Hij gelijk een ander mensch was, uitgezonderd, dat Hij van Jehovah ontvangen was, maar dat Hij nochtans door een maagdelijke vrouw geboren werd, en dat Hij door de geboorte van een maagdelijke vrouw zwakheden had aangenomen, zooals de mensch in het algemeen deze heeft; deze zwakheden zijn de lichamelijke, waarvan in dit vers wordt gezegd, dat Hij zich daaruit zou terug trekken, opdat de hemelsche en de geestelijke dingen zich aan Zijn blik zouden vertoonen. Er zijn twee soorten van overgeërfde dingen, welke den mensch worden aangeboren, de eene komt van den vader, de andere van de moeder. Hetgeen de Heer van den Vader overerfde, was Goddelijk; hetgeen Hij echter van de moeder overerfde was zwak menschelijk. Dit zwakke, dat de mensch erfelijk van zijn moeder medebrenkt, is iets lichamelijks, dat verstrooid wordt, wanneer hij wordt wedergeboren. Hetgeen de mensch echter aan zijn vader ontleent, blijft in eeuwigheid. Maar hetgeen de Heer van Jehovah overerfde, was, als gezegd, Goddelijk. Een andere verborgenheid is deze, dat het Menschelijke des Heeren ook Goddelijk geworden is; bij Hem alleen was de overeenstemming van alle dingen, welke tot het lichaam behooren, met het Goddelijke allervolmaaktst of oneindig volmaakt; vandaar de vereeniging van de lichamelijke dingen met de hemelsche Goddelijke dingen, en van de zinnelijke dingen met de geestelijke Goddelijke dingen; Hij was aldus de Volmaakte Mensch, en de Eenige Mensch.

1415. Vers. 2. *En Ik zal u tot eene groote natie maken, en u zegenen, en uwen naam groot maken, en gij zult een zegen zijn.* Ik zal u tot eene groote natie maken, beteekent het Rijk in de Hemelen en op aarde; eene groote natie wordt gezegd van de hemelsche dingen en van de goedheden; en u zegenen, beteekent de bevruchting der hemelsche dingen en de vermenigvuldiging der geestelijke dingen; en uwen naam groot maken, beteekent de heerlijkheid; en gij zult een zegen zijn, beteekent dat van den Heer alles is in het algemeen en in het bijzonder.

1416. Dat de woorden: “Ik zal u tot eene groote natie maken” het Rijk in de Hemelen en op aarde beteekenen, kan uit de beteekenis van de natie blijken, welke in den innerlijken zin het hemelsche der liefde en de goedheden daarvan beteekent, aldus allen in het heelal, bij wie het hemelsche der liefde en der naastenliefde is. Daar hier in den innerlijken zin van den Heer sprake is, wordt al het hemelsche en al het goede daarvan bedoeld, derhalve Zijn Rijk, dat bij hen is, die in de liefde en in de naastenliefde zijn. In den hoogsten zin is de Heer Zelf de groote natie, daar Hij het Hemelsche Zelf

en het Goede Zelf is, want al het goede der liefde en der naastenliefde is van Hem alleen; daarom is de Heer ook Zijn Rijk zelf, dat wil zeggen, alles in allen van Zijn Rijk, zooals ook door alle Engelen in den Hemel wordt erkend. Hieruit blijkt nu, dat de woorden: “Ik zal u tot eene groote natie maken” het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde beteekenen. Dat de natie in den innerlijken zin, waarin over den Heer en over de hemelsche dingen der liefde wordt gehandeld, Hem en alle hemelsche dingen beteekent, kan ook blijken uit hetgeen over de beteekenis van de natie en van de natiën in de nrs. 1258, 1259 is aangehaald, wat ook nog door het navolgende bevestigd kan worden; aangaande Abram wordt verderop gezegd:

“En uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, en uw naam zal wezen Abraham, daar Ik u gesteld heb tot eenen vader van menigte der *natiën*” (Gen. 17: 5);

uit den naam Jehovah is de letter *h* genomen in Abraham, vanwege de uitbeelding van Jehovah of van den Heer. Desgelijks aangaande Sarai:

“Gij zult haren naam niet Sarai noemen, maar haar naam zal zijn Sarah; en Ik zal haar zegenen, en u ook uit haar eenen zoon geven; alzoo zal Ik haar zegenen, en zij zal tot *natiën* worden, koningen der volken zullen uit haar zijn” (Gen. 17: 15, 16),

alwaar de natiën voor de hemelsche dingen der liefde staan, de koningen der volken voor de geestelijke dingen des geloofs daarvan, welke alleen des Heeren zijn. Aangaande Jakob eveneens:

“Niet meer zal uw naam Jakob genoemd worden, maar Israël zal uw naam zijn; en Hij noemde zijnen naam Israël; en God zeide: Ik ben God de Bliksemende; groei en vermenigvuldig, eene *natie* en eene vergadering van *natiën* zal uit u worden, en koningen zullen uit uwe lenden voortkomen” (Gen. 35: 10, 11),

alwaar Israël voor den Heer staat, die, zooals eenigen bekend is, Israël in den hoogsten zin Zelf is; en daar Hij dit is, blijkt duidelijk, dat de natie en de vergadering der natiën, en de koningen uit Zijne lenden, de hemelsche en geestelijke dingen der liefde zijn, bijgevolg allen die in de hemelsche en geestelijke dingen der liefde zijn. Aangaande Ismaël, den zoon van Abram uit Hagar:

“Den zoon der dienstmaagd, Ik zal hem tot eene *natie* stellen, omdat hij uw zaad is” (Gen. 21: 13, 18);

wat door Ismaël wordt uitgebeeld, zal men daar ter plaatse zien; het zaad van Abram is de liefde zelf, en vanwege deze liefde wordt het woord natie op het

geslacht van Ismaël toegepast. Dat de natie de hemelsche dingen der liefde beteekent, blijkt bij Mozes:

“Indien gij hoorende Mijne stem zult hooren, en Mijn verbond houden, zult gij Mij een eigendom uit alle volken zijn, en gij zult Mij *een Koninkrijk van Priesters en een heilige natie zijn*” (Exod. 19: 5, 6), alwaar het koninkrijk van priesters, dat het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde is, krachtens de hemelsche dingen der liefde, duidelijk een heilige natie wordt genoemd; daarentegen komt het “Rijk des Heeren krachtens Zijn Koningschap” uit de geestelijke dingen der liefde, en wordt een heilig volk genoemd; vandaar zijn de koningen uit de lenden, waarvan eerder sprake was, de geestelijke dingen. Bij Jeremia:

“Indien deze ordeningen voor Mij zullen wijken, zegt Jehovah, zullen ook zij, het zaad Israëls, ophouden, dat het geene *natie* zij voor Mij, al de dagen” (31: 36);

zaad Israëls voor het hemelsche der naastenliefde, en wanneer dit ophoudt, is het geen natie meer voor den Heer. Bij Jesaja:

“Het volk, zij, die wandelden in duisternis, hebben een groot licht gezien; gij hebt de *natie* vermenigvuldigd” (9: 2, 3);

hier wordt in het bijzonder gehandeld over de Kerk der natiën, en in het algemeen over allen, die in onwetendheid verkeerden en in naastenliefde leven; dezen zijn de natie, daar zij tot het Rijk des Heeren behooren. Bij David:

“Opdat ik aanschouwe het goede Uwer uitverkorenen; opdat ik mij verblijde met de blijdschap Uwer *natie*; opdat ik mij beroeme met Uw erfdeel” (Psalm 106: 5),

alwaar de natie duidelijk voor het Rijk des Heeren staat. De beteekenis van de natie, namelijk dat zij het hemelsche der liefde is en het goede dat daaruit voortkomt, ontstond uit deze innerlijke gewaarwording, dat de menschen der Oudste Kerk, in huizen, familiën en natiën waren onderscheiden en daarbij het Rijk des Heeren innerlijk gewaar werden, en daar zij het Rijk des Heeren gewaar werden, ontwaarden zij het hemelsche zelf; uit deze gewaarwording ontstond de aanduiding, uit deze aanduiding de uitbeelding.

1417. Dat “eene groote natie” wordt gezegd van de hemelsche dingen en van de goedheden, blijkt uit hetgeen nu is gezegd en aangetoond, voorts uit hetgeen eerder in nr. 1259 is gezegd en aangetoond; hieruit kan men weten, wat de Kerk der natiën in den eigenlijken zin is.

1418. Dat de woorden: “En Ik zal u zegenen” de bevruchting der hemelsche dingen en de vermenigvuldiging der geestelijke dingen beteekenen, kan

blijken uit de beteekenis van zegenen in het Woord, waarover gehandeld zal worden in hetgeen terstond volgt.

1419. Dat de woorden: “En Ik zal uwen naam groot maken” de heerlijkheid beteekenen, kan zonder verklaring duidelijk zijn; in den uiterlijken zin wordt door een naam maken en door heerlijkheid iets wereldsch aangeduid, maar in den innerlijken zin het hemelsche; dit hemelsche bestaat niet in het streven, de grootste te zijn, maar in het streven, de kleinste te zijn, om allen te dienen, zooals de Heer Zelf leert bij Mattheus:

“Alzoo zal het onder u niet zijn, maar zoo wie onder u zal willen groot worden, die zal uw dienaar moeten zijn; en zoo wie onder u zal willen de eerste zijn, die zal uw dienstknecht moeten zijn; gelijk de Zoon des Menschen niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, en zijne ziel te geven tot verlossing voor velen” (20: 26, 27, 28; Markus 10: 44, 45).

Dit hemelsche der liefde bestaat hierin, niet zichzelf maar anderen toe te behooren, zoodat zij al het hare aan anderen wil geven; hierin bestaat het wezen der hemelsche liefde. Daar de Heer de Liefde Zelf is, of het wezen en het leven der liefde van allen in de Hemelen, wil Hij aan het menschenlijke geslacht al het Zijne geven; dit is het, wat door deze woorden des Heeren wordt aangeduid, namelijk dat de Zoon des Menschen is gekomen, om Zijne ziel tot verlossing voor velen te geven. Hieruit blijkt, dat de naam en de heerlijkheid in den innerlijken zin iets gansch anders zijn dan in den uiterlijken zin; daarom worden in den Hemel allen, die groot en de grootsten begeeren te worden, verworpen, omdat zulks tegen het wezen en het leven der hemelsche liefde indruischt, welke van den Heer is; dit is ook de reden, waarom niets aan de hemelsche liefde meer is tegenovergesteld dan de eigenliefde; hierover zie men hetgeen uit ondervinding is medegedeeld, nrs. 450, 452, 952.

1420. Dat de woorden: “En gij zult een zegen zijn” beteekenen, dat van den Heer alles is, in het algemeen en in het bijzonder, kan blijken uit de beteekenis van den zegen; zegen wordt gezegd van alle goedheden, in den uiterlijken zin van de lichamenlijke, wereldsche en natuurlijke goedheden; in den innerlijken zin van de geestelijke en hemelsche goedheden. Een zegen zijn wordt gezegd van Hem, van wien alle goedheden uitgaan en die al deze goedheden geeft, hetgeen nooit gezegd kan worden van Abram; hieruit blijkt ook, dat door Abram de Heer wordt uitgebeeld, die alleen de Zegen is. Desgelijks is het gesteld met hetgeen in het volgende van Abraham wordt gezegd, bijvoorbeeld:

“Abraham zal gewisselijk tot eene groote en talrijke *natie* worden, en alle *natiën* der aarde zullen in hem *gezegend* worden” (Gen. 18: 18);

van Izak wordt gezegd:

“In uw zaad zullen alle *natiën* der aarde *gezegend* worden” (Gen. 26: 4);
van Jakob:

“In u zullen alle familiën der aarde *gezegend* worden, en in uw zaad”
(Gen. 28: 14).

Het kan een ieder duidelijk zijn, dat de *natiën* niet *gezegend* kunnen worden en niet *gezegend* zijn in Abraham, Izak en Jakob, noch in hun zaad, maar dat zij het zijn in den Heer. Dit wordt klaarblijkelijk gezegd bij David:

“Zijn Naam zal zijn tot in eeuwigheid, voor de zon zal Hij den naam van zoon hebben, en alle *natiën* zullen in Hem *gezegend* worden”
(Psalm 72: 17),

alwaar van den Heer sprake is. Bij denzelfde:

“Gij zult Hem tot *zegeningen* in eeuwigheid zetten” (Psalm 21: 7),
alwaar eveneens van den Heer sprake is. Bij Jeremia:

“De *natiën* zullen in Hem *gezegend* worden, en zullen zich in Hem *verheerlijken*” (4: 2).

Hieruit blijkt nu, dat de zegen den Heer beteekent, en dat het, wanneer Hij Zegen genoemd wordt, beteekent, dat van Hem alle hemelsche en geestelijke dingen komen, welke eenig en alleen de goedheden zijn; en daar zij eenig en alleen de goedheden zijn, zijn zij ook eenig en alleen de waarheden; daarom, voor zooveel als er van de hemelsche en geestelijke goedheden in de natuurlijke, werldsche en lichamelijke dingen aanwezig is, voor zooveel zijn die dingen goed en voor zooveel zijn zij *gezegend*.

1421. Vers 3. *En Ik zal zegenen, die u zegenen, en die u vervloekt, dien zal Ik vervloeken, en in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden.*

Ik zal zegenen, die u zegenen, beteekent alle gelukzaligheid voor hen, die uit het hart den Heer erkennen; en die u vervloekt, dien zal Ik vervloeken, beteekent de onzaligheid voor hen, die Hem niet erkennen; en in u zullen alle familiën des aardbodems *gezegend* worden, beteekent dat alle waarheden en goedheden van den Heer komen.

1422. Dat de woorden: “Ik zal zegenen, die u zegenen” alle gelukzaligheid beteekenen voor hen, die uit het hart den Heer erkennen, kan uit de beteekenis van den zegen blijken, namelijk dat deze alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, welke van den Heer komen, insluit, zoowel die welke goedheden als die welke waarheden zijn, aldus de hemelsche, geestelijke, natuurlijke, werldsche en lichamelijke dingen, en daar de zegen in universeelen zin al deze dingen omvat, kan in elk der plaatsen uit het verband blijken, wat het zegenen beteekent, want de beteekenis richt zich naar de dingen, waarmede

de zegen in verband wordt gebracht. Hieruit blijkt dat de woorden: “Ik zal zegenen, die u zegenen” alle gelukzaligheid beteekenen voor hen, die uit het hart den Heer erkennen, want hier wordt in den innerlijken zin, als gezegd, over den Heer gehandeld; “Jehovah zegenen” of “den Heer zegenen” was bij de Ouden een plechtige spreekwijze, zooals in het Woord kan blijken, bijv. bij David:

“*Zegent God* in de vergaderingen, *den Heer* uit den springader van Israël” (Psalm 68: 27);

bij denzelfde:

“Zingt Jehovah, *zegent Zijnen Naam*; boodschapt Zijn heil van dag tot dag” (Psalm 96: 2).

Bij Daniël:

“In een nachtgezicht werd de verborgenheid geopenbaard, daarom *zegende Daniël den God der hemelen*, en hij zeide: *Gezegend zij de naam dezes Gods* van eeuwigheid tot in eeuwigheid, want Zijne is de wijsheid en de macht” (2: 19, 20).

Aangaande Zacharia en Simeon leest men ook, dat zij God gezegend hebben (Lukas 1: 64, hfdst. 2: 28). Hier blijkt duidelijk, wat den Heer zegenen beteekent, namelijk Hem zingen, Zijn heil boodschappen, Zijn wijsheid en macht prediken, aldus den Heer uit het hart belijden en bekennen; zij, die dit doen, moeten noodwendig door den Heer gezegend worden, dat wil zeggen, begiftigd worden met de dingen, welke tot den zegen behooren, namelijk met het hemelsche, geestelijke, natuurlijke, wereldsche en lichamelijke goede, en dit zijn de goedheden waarin de gelukzaligheid woont, wanneer zij in deze orde op elkander volgen. Daar “Jehovah zegenen” of “den Heer zegenen” en door Jehovah of den Heer gezegend worden een algemeene uitdrukking was, was het ook een algemeene spreekwijze om te zeggen “*Gezegend zij Jehovah*”, zooals bij David:

“*Gezegend zij Jehovah*, want Hij heeft de stem mijner smeedingen gehoord” (Psalm 28: 6);

bij denzelfde:

“*Gezegend zij Jehovah*, want Hij heeft Zijne Barmhartigheid aan mij wonderlijk gemaakt” (Psalm 31: 2).

Bij denzelfde:

“*Gezegend zij God*, die mijne gebeden niet verworpen heeft, noch Zijne Barmhartigheid van mij” (Psalm 66: 20).

Bij denzelfde:

“Gezegend zij *Jehovah God*, de God Israëls, die alleen wonderen doet, en *gezegend zij de naam* Zijner heerlijkheid in eeuwigheid, en de gansche aarde worde met Zijne heerlijkheid vervuld” (Psalm 72: 18, 19).

Bij denzelfde:

“*Jehovah, Gij zijt gezegend*, leer mij uwe inzettingen” (Psalm 119: 12).

Bij denzelfde:

“*Gezegend zij Jehovah*, mijn rotssteen, die mijne handen onderwijst” (Psalm 144: 1).

Bij Lukas:

“Zacharias werd vervuld met den heiligen geest, en profeteerde, zeggende: *Gezegend zij de God Israëls*, want Hij heeft bezocht, en verlossing te weeg gebracht Zijnen volke” (1: 67, 68).

1423. Dat de woorden: “En die u vervloekt, dien zal Ik vervloeken” de onzaligheid beteekenen van hen, die Hem niet erkennen, blijkt uit de beteekenis van vervloekt worden en vervloeken, namelijk zich afwenden van den Heer, zooals in de nrs. 245 en 379 is aangetoond, bijgevolg niet erkennen; want zij, die niet erkennen, wenden zich af; aldus sluit hier vervloeken alle dingen in, die tegenovergesteld zijn aan de dingen, welke het zegenen bevat.

1424. Dat de woorden: “En in u zullen alle familiën des aardbodems gezegend worden” beteekenen, dat alle goedheden en waarheden van den Heer komen, kan uit de beteekenis van den zegen blijken, waarvan in dit en het voorafgaande vers sprake is, en uit de beteekenis van de familiën des aardbodems, namelijk dat zij alle goedheden en waarheden zijn; want de familiën beteekenen in het Woord iets dergelijks als de natiën en de volken; want de familiën worden in het Woord zoowel op de natiën als op de volken betrokken, en er wordt gesproken van de familiën der natiën en van de familiën der volken. De natiën beteekenen, als aangetoond, de goedheden, en de volken beteekenen, zooals eveneens is aangetoond, de waarheden, nr. 1259; derhalve beteekenen de familiën zoowel de goedheden als de waarheden, nr. 1261. Dat er gezegd wordt: “alle familiën des aardbodems” komt, omdat alle goedheden en alle waarheden tot het geloof der liefde behooren, dat het geloof der Kerk is. Dat door den aardbodem de Kerk wordt aangeduid, bijgevolg het geloof, dat tot de Kerk behoort, is eerder in nr. 566 aangetoond.

1425. Vers 4. *En Abram toog heen, gelijk Jehovah tot hem gesproken, had; en Loth toog met hem; en Abram was een zoon van vijf jaren en zeventig jaren, toen hij uit Charan uitging.* Door Abram wordt, als gezegd, de Heer naar Zijn Menschelijk Wezen uitgebeeld. En Abram toog heen, gelijk Jehovah tot hem gesproken had, beteekent het voortschrijden naar de Goddelijke dingen; en

Loth toog met hem, beteekent het zinnelijke; door Loth wordt de Heer naar Zijn zinnelijken en lichamelijken mensch uitgebeeld; en Abram was een zoon van vijf jaren en zeventig jaren, beteekent, dat er nog niet zooveel Goddelijks was; toen hij uit Charan uitging, beteekent den donkeren staat des Heeren.

1426. Dat door Abram de Heer naar Zijn Menschelijk Wezen wordt uitgebeeld, blijkt uit elk ding afzonderlijk, dat van Abram wordt gezegd; later beeldt Abram den Heer uit zoowel naar Zijn Menschelijk als naar Zijn Goddelijk Wezen, maar dan wordt hij Abraham genoemd. Hetgeen van het eerste vers tot dit toe gezegd is, beeldt uit en beteekent de eerste aankondiging, namelijk dat Hij de hemelsche en aldus de Goddelijke dingen zou aantrekken; hier beginnen de vorderingen van Zijn Menschelijk naar Zijn Goddelijk Wezen.

1427. Dat de woorden: “en Abram toog heen, gelijk Jehovah tot hem gesproken had” het voortschrijden naar de Goddelijke dingen beteekenen, blijkt uit hetgeen nu gezegd is.

1428. Dat de woorden: “en Loth toog met hem” het zinnelijke beteekenen, en dat door Loth de Heer wordt uitgebeeld naar Zijn zinnelijken en lichamelijken mensch, kan uit de uitbeelding van Loth in hetgeen volgt blijken, alwaar over hem gehandeld wordt, namelijk dat hij zich van Abram heeft gescheiden, en dat hij door Engelen is gered; daarentegen nam Loth later, na zijne scheiding, een andere uitbeelding aan, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Dat de Heer gelijk een ander mensch geboren werd uit een maagdelijke vrouw, en dat Hij, gelijk een ander mensch, het zinnelijke en het lichamelijke had, staat vast; maar daarin, dat het zinnelijke en het lichamelijke van Hem daarna met de hemelsche dingen vereenigd en Goddelijk werden, was Hij niet als een ander mensch. Door Loth wordt het zinnelijke en lichamelijke des Heeren zelf uitgebeeld, of, wat hetzelfde is, Zijn zinnelijke en lichamelijke mensch, zooals Hij was in den staat van Zijn kindsheid, en niet zooals Hij werd, toen Hij door de hemelsche dingen met het Goddelijke werd verbonden.

1429. Dat de woorden: “Abram was een zoon van vijf jaren en zeventig jaren,” beteekenen, dat er nog niet zooveel Goddelijks was, kan blijken uit het getal vijf, dat weinig beduidt, en uit het getal zeventig, dat het heilige beduidt. Dat vijf weinig beduidt, is eerder in nr. 649 aangetoond, en dat zeventig of zeven het heilige is, in de nrs. 395, 433, 716, 881; daar hier zeventig op den Heer betrokken wordt, beteekent het het Goddelijk heilige. Dat ook de getallen van de jaren van Abram in den innerlijken zin iets anders beteekenen, kan blijken uit hetgeen eerder aangaande jaren en getallen is gezegd en aangetoond in de nrs. 482, 487, 493, 575, 647, 648, 755, 813; en hieruit, dat er in het Woord niet

het kleinste woordje en niet een enkele jota bestaat, die niet een innerlijken zin heeft; en wanneer dit getal geen geestelijke en hemelsche dingen bevatte, zou het nooit vermeld zijn, dat Abram toenmaals vijf jaren en zeventig jaren oud was, en ook zou dit alles op dien leeftijd van Abram niet bestaan hebben, zooals dit ook blijken kan uit andere getallen in het Woord, zoowel van jaren als van maten.

1430. Dat de woorden: “toen hij uit Charan uitging” den donkeren staat des Heeren beteekenen, zooals deze aan de knapenjaren van den mensch eigen is, kan blijken uit de beteekenis van Charan in het vorige hoofdstuk, waar Therach met Abram eerst kwam, en waar Therach, de vader van Abram, stierf (vorige hfdst. 11, vers 31, 32), voorts uit hetgeen volgt, namelijk dat Jakob naar Charan ging, waar Laban was (Gen. 27: 43; hfdst. 28: 10; hfdst. 29: 4). Charan was een streek, alwaar een uiterlijke godsdienst bestond, en wel met betrekking tot Therach, Abram en Laban, een afgodische. Doch in den innerlijken zin wordt niet datgene aangeduid, wat in het uiterlijke is, maar slechts iets duisters; de voorstelling der afgoderij gaat niet mee, maar valt weg, wanneer uit den uiterlijken zin de innerlijke wordt; zooals bijvoorbeeld de voorstelling der heilige liefde uit den berg, nr. 795; wanneer uit den uiterlijken zin de innerlijke wordt, verdwijnt eerst de voorstelling van den berg, en blijft de voorstelling van de hoogte over, en door de hoogte wordt de heiligheid uitgebeeld; aldus in alle overige dingen.

1431. Vers 5. *En Abram nam Sarai, zijne vrouw, en Loth, zijns broeders zoon, en al het verworvene van hen, dat zij verworven hadden, en de ziel, die zij gemaakt hadden in Charan; en zij togen uit om te gaan in het land Kanaän; en zij kwamen in het land Kanaän.* En Abram nam Sarai, zijne vrouw, beteekent het goede, waaraan het ware is toegevoegd; onder Abram wordt, als gezegd, de Heer verstaan, en wel hier toen Hij nog een knaap was; onder “Sarai zijne vrouw” het ware; en Loth, zijns broeders zoon, beteekent het zinnelijk ware, aldus het eerste dat den knaap wordt bijgebracht; en al het verworvene, dat zij verworven hadden, beteekent alle dingen, die zinnelijke waarheden zijn; en de ziel, die zij gemaakt hadden in Charan, beteekent al het wezenlijk levende, dat in dezen duisteren staat mogelijk is; en zij togen uit om te gaan in het land Banaän, beteekent dat Hij aldus voortschreed naar de hemelsche dingen der liefde; en zij kwamen in het land Kanaän, beteekent, dat Hij tot de hemelsche dingen der liefde geraakte.

1432. Dat de woorden: “En Abram nam Sarai, zijne vrouw” het goede beteekenen, waaraan het ware is toegevoegd, kan blijken uit hetgeen in het Woord door den mensch en zijne vrouw wordt aangeduid, waarover in nr. 915

is gehandeld; aldus wordt hier door Sarai in den innerlijken zin niets anders aangeduid dan het ware. In alles en elk ding bij den mensch is iets als een huwelijk, en er kan nooit iets ook nog zoo kleins bestaan, waarin niet iets als een huwelijk is, zoowel in den uiterlijken mensch en in diens bijzonderheden, als in den innerlijken mensch en in diens bijzonderheden. Dit komt omdat alles en elk ding door den Heer ontstaat en bestaat, en door de vereeniging en als het ware het huwelijk, van Zijn Menschelijk Wezen met Zijn Goddelijk Wezen; en door de verbinding of het hemelsche huwelijk van beide met Zijn Rijk in de Hemelen en op aarde; daar hier het aan het goede des Heeren toegevoegde ware moest worden uitgebeeld, kon dit, omdat de uitbeelding zich bedient van de geschiedenis van Abram, niet anders worden uitgebeeld dan door zijne vrouw; dat in alles in het algemeen en in het bijzonder een soort huwelijk bestaat, zie men eerder in de nrs. 54, 55, 718, 747, 917.

1433. Dat onder Abram de Heer wordt verstaan, en wel hier toen Hij nog een knaap was, en onder “Sarai zijne vrouw” het ware, blijkt uit hetgeen gezegd is.

1434. Dat “Loth, zijns broeders zoon” het zinnelijk ware beteekent, aldus het eerste, dat den Heer als knaap werd bijgebracht, blijkt uit de beteekenis van Loth, waarover in het vorige vers is gehandeld, zijnde het zinnelijke, en uit de beteekenis van den zoon, zijnde het ware, waarover eerder in de nrs. 264, 489, 491 en 533 is gehandeld; voorts uit de beteekenis van den broeder, zijnde eveneens het ware des geloofs, nr. 367; aldus blijkt, dat deze woorden hier het zinnelijk ware aanduiden; want in den innerlijken zin slaat niets terug op de personen en woorden, maar alleen op hun beteekenis. In den Hemel weet men niet, wie Loth is, maar men kent de door hem uitgebeelde hoedanigheid; evenmin weet men wat een zoon is, maar men kent den geestelijken staat, waardoor iemand vergelijkenderwijs als een zoon is; ook weet men niet wat een broeder is dan alleen door de broederschap, zooals zij in den Hemel is. Wat het zinnelijk ware betreft, het is het eerste ware, dat ingang vindt, daar het oordeel in den knapenleeftijd niet hooger reikt. Het zinnelijk ware bestaat hierin, dat men alle aardse en wereldsche dingen als van God geschapen ziet, en wel alles en elke bijzonderheid tot een doeleind, en in alles en in elke bijzonderheid een afspiegeling van het Rijk des Heeren. Dit zinnelijk ware wordt alleen den hemelschen mensch ingegeven, en daar alleen de Heer een hemelsch mensch was, werden Hem deze en dergelijke zinnelijke waarheden in de eerste knapenjaren ingegeven, en aldus werd Hij voorbereid tot de opname van de hemelsche dingen.

1435. Dat de woorden: “en al het verworvene, dat zij verworven hadden” alle dingen beteekenen, welke zinnelijke waarheden zijn, blijkt uit hetgeen

gezegd is. Al het wetenschappelijke, waaruit de mensch denkt, wordt het verworvene genoemd; zonder verworven wetenschappelijkheden kan de mensch, voor zoover hij mensch is, niet eenige denkvoorstelling hebben; de denkvoorstellingen berusten op datgene, wat uit de zinnelijke dingen in het geheugen geprent is; vandaar zijn de wetenschappelijke dingen de vaten van de geestelijke dingen, en de neigingen uit de goede verlustigingen van het lichaam de vaten van de hemelsche dingen. Dit alles wordt verworven dingen genoemd, en wel in Charan verworven, waardoor de duistere staat wordt aangeduid, zooals die is van de kindsheid tot de knapenjaren.

1436. Dat de woorden: “en de ziel, die zij gemaakt hadden in Charan” al het wezenlijk levende beteekenen, dat in dezen duisteren staat mogelijk is, blijkt uit de beteekenis van de ziel, zijnde het wezenlijk levende, en uit de beteekenis van Charan, zijnde een duistere staat, waarover in het vorige vers gehandeld is. In den eigenlijken zin beteekent de ziel datgene, wat bij den mensch leeft, derhalve zijn leven zelf. Wat bij den mensch leeft, is niet het lichaam, maar de ziel, en door de ziel leeft het lichaam. Het eigenlijke leven van den mensch, of het eigenlijke levende van hem, is uit de hemelsche liefde; er kan nooit iets levends bestaan, wanneer het niet daaraan zijn oorsprong ontleent. Daarom wordt hier door de ziel het goede aangeduid, dat uit de hemelsche liefde leeft, en dat het levend wezenlijke zelf is. In den letterlijken zin wordt hier onder de ziel alle levende mensch, voorts alle levende beest verstaan, waarvan zij bezit hadden genomen; maar, in den innerlijken zin, wordt hier niet anders dan het levend wezenlijke aangeduid.

1437. Dat de woorden: “zij togen uit om te gaan in het land Kanaän” beteekenen, dat Hij aldus voortschreed naar de hemelsche dingen der liefde, blijkt uit de beteekenis van het land Kanaän. Dat het land Kanaän het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde uitbeeldt, kan uit vele plaatsen in het Woord blijken; dit komt, omdat aldaar de uitbeeldende Kerk werd gesticht, waarin alle dingen tot in bijzonderheden den Heer uitbeeldden, en de hemelsche en geestelijke dingen van Zijn Rijk; en niet alleen de riten, maar ook alles, wat met de riten samenhang, zoowel de personen, die de riten verrichtten als de dingen, waardoor zij verricht werden, en ook de plaatsen, waar de dienst verricht werd. Aangezien de uitbeeldende Kerk zich daar bevond, werd het land het heilige land genoemd, ofschoon het allerminst heilig was, omdat het bewoond was door afgodendienaren en profane menschen. Dit nu is de reden, waarom hier en in hetgeen volgt door het land Kanaän de hemelsche dingen der liefde worden aangeduid; want de hemelsche dingen der liefde zijn

eenig en alleen de dingen, welke in het Rijk des Heeren zijn en het Rijk des Heeren uitmaken.

1438. Dat de woorden: “en zij kwamen in het land Kanaän” beteekenen, dat Hij tot de hemelsche dingen der liefde geraakte, blijkt uit hetgeen nu gezegd is over het land Kanaän; hier wordt het eerste van het leven des Heeren beschreven, te weten, van de geboorte tot de knapenjaren, namelijk dat Hij geraakte tot de hemelsche dingen der liefde; de hemelsche dingen zijn de wezenlijke dingen zelf, alle andere dingen komen daaruit voort. Met deze hemelsche dingen werd Hij voor alles vervuld, want van deze dingen uit werd later, als door zijn zaad, alles bevrucht. Het zaad zelf was bij Hem hemelsch, daar Hij uit Jehovah geboren was; vandaar was Hij de Eenige, die dit zaad in zich had. Alle menschen, zonder uitzondering, hebben geen ander zaad dan iets vuils en helsch, waarin hun eigen ik bestaat en waaruit het voortkomt; en dit komt, zooals een ieder weet, van den vader uit overerving voort. Wanneer daarom de menschen niet van den Heer een nieuw zaad en een nieuw eigene ontvangen, dat wil zeggen, een nieuwen wil en een nieuw verstand, kunnen zij niet anders dan voor de hel bestemd zijn, waaraan zoowel de menschen als de geesten en de Engelen onttrokken worden door den Heer, en voortdurend daarvan afgehouden.

1439. Vers 6. *En Abram toog door het land, tot aan de plaats Schechem, tot aan het eikenbosch Moreh; en de Kanaäniet was toen in het land.* Abram toog door het land tot aan de plaats Schechem, beteekent den tweeden staat van den Heer, toen de hemelsche dingen der liefde Hem verschenen, welke worden aangeduid door Schechem; tot aan het eikenbosch Moreh, beteekent den derden staat, namelijk de eerste innerlijke gewaarwording, welke het eikenbosch Moreh is; en de Kanaäniet was toen in het land, beteekent het van de moeder afkomstige erfbooze in Zijn uiterlijken mensch.

1440. Dat de woorden: “Abram toog door het land tot aan de plaats Schechem” den tweeden staat van den Heer beteekenen, toen de hemelsche dingen Hem verschenen, kan uit het voorafgaande blijken, en uit de orde van het geheel. Uit het voorafgaande, namelijk dat Hij voortschreed naar de hemelsche dingen der liefde, en dat Hij tot deze dingen geraakte, hetgeen wordt aangeduid door de woorden: “Zij togen uit om te gaan in het land Kanaän; en zij kwamen in het land Kanaän”; uit de orde van het geheel, namelijk dat Hem, nadat Hij was voortgeschreden naar de hemelsche dingen en tot hen geraakt was, toen ook de hemelsche dingen verschenen. In de hemelsche dingen is het eigenlijke licht der ziel, omdat in hen het Goddelijke zelf is, dat wil zeggen, Jehovah zelf; en daar de Heer het Menschelijk Wezen met het Goddelijk

Wezen verbond, toen Hij tot de hemelsche dingen geraakte, kon het niet anders, dan dat Jehovah Hem verscheen.

1441. Dat zulks door Schechem wordt aangeduid, kan ook hieruit blijken, dat Schechem als het ware de eerste halte in het land Kanaän is, wanneer men van Syrië of van Charan komt; en daar door het land Kanaän de hemelsche dingen der liefde worden aangeduid, volgt hieruit, dat Schechem het eerste verschijnen van de hemelsche dingen beteekent. Toen Jakob uit Charan in het land Kanaän terugkeerde, kwam hij desgelijks in Schechem, zooals uit het volgende kan blijken:

“Jakob reisde naar *Sukkoth*, en bouwde een huis voor zich, en maakte tenten voor zijn vee; daarom noemde hij den naam der plaats *Sukkoth*; en Jakob kwam tot Schalem, de stad van *Schechem*, welke is in het land Kanaän, als hij kwam van Paddan-Aram, en hij legerde zich voor de stad; en hij richtte aldaar een altaar op” (Gen. 33: 17, 18, 19, 20),

alwaar door Schechem eveneens het eerste verschijnen van het licht wordt aangeduid. Bij David:

“God heeft gesproken in Zijne heiligheid; ik zal mij verheugen; ik zal *Schechem* deelen, en het dal *Sukkoth* zal ik afmeten; Gilead is Mijn, Menasseh is Mijn, en Efraïm, de sterkte mijns hoofds, Jehudah, mijn wetgever. Moab is mijn waschpot; op Edom zal ik mijn schoen werpen; over Filistea zal ik juichen” (Psalm 60: 8, 9, 10; Psalm 108: 8, 9, 10),

alwaar door Schechem ook iets dergelijks wordt aangeduid. Dat de namen niets anders dan dingen aanduiden, aldus ook Schechem, kan uit deze profetie van David duidelijk blijken, want anders zou het niet veel meer dan een opeenstapeling van namen zijn. Dat *Schechem* een stad der toevlucht werd (Jozua 20: 7) en ook een stad der priesteren (Jozua 21: 21), en dat aldaar een verbond werd gemaakt (Jozua 24: 1, 25), sluit ook iets dergelijks in.

1442. Dat “tot aan het eikenbosch Moreh” de eerste innerlijke gewaarwording beteekent, kan ook uit de orde blijken; het is duidelijk, dat de Heer innerlijke gewaarwording verkreeg zoodra Jehovah aan Hem in Zijn hemelsche dingen verscheen; uit de hemelsche dingen komt alle innerlijke gewaarwording voort. Wat innerlijke gewaarwording is, is reeds eerder gezegd en aangetoond in de nrs. 104, 202, 371, 483, 495, 503, 521, 536, 865. Een ieder ontvangt, wanneer hij tot de hemelsche dingen komt, innerlijke gewaarwording van den Heer; zij die hemelsche mensen werden, zooals die der Oudste Kerk, ontvingen allen innerlijke gewaarwording, hetgeen eerder is aangetoond in de nrs. 125, 597, 607, 784, 895. Zij die geestelijke mensen worden, dat wil zeggen, die van den Heer naastenliefde ontvangen, hebben iets dat met innerlijke

gewaarwording overeenkomt, of een inspraak van het geweten, welke meer of minder helder is, al naar zij meer of minder in de hemelsche dingen der naastenliefde zijn. De hemelsche dingen der naastenliefde brengen dit met zich mede, want in deze dingen alleen is de Heer tegenwoordig, en in deze verschijnt Hij den mensch. Hoeveel te meer moest dit het geval zijn bij den Heer, die van kindsbeen af naar Jehovah voortschreed, en met Hem verbonden en vereenigd werd, zoodat zij één waren.

1443. Dat de eerste innerlijke gewaarwording het eikenbosch Moreh is, daarmede is het aldus gesteld: er zijn bij den mensch verstandelijke, redelijke en wetenschappelijke dingen; zijn binnenste dingen zijn de verstandelijke, zijn innerlijke de redelijke, zijn uiterlijke de wetenschappelijke; al deze dingen worden zijn geestelijke dingen genoemd, en zij zijn in een dergelijke orde gerangschikt. De verstandelijke dingen van den hemelschen mensch worden bij een tuin, met allerlei geboomte beplant, vergeleken; de redelijke dingen bij een woud van cederen en dergelijke boomen, zooals die van den Libanon; de wetenschappelijke dingen echter bij eikenbosschen, en zulks vanwege de om elkander gestrengelde takken, zooals de eikenboomen hebben. Door de boomen zelf zijn de innerlijke gewaarwordingen aangeduid, zooals door de boomen van den hof van Eden tegen het oosten de binnenste gewaarwordingen of die van de verstandelijke dingen, zooals eerder in de nrs. 99, 100 en 103 is aangetoond; door de boomen van het woud van Libanon de inwendige gewaarwordingen of die van de redelijke dingen; door de eikenboomen echter de uiterlijke gewaarwordingen of die van de wetenschappelijke dingen, welke tot den uiterlijken mensch behooren. Dit is de reden, waarom het eikenbosch Moreh de eerste gewaarwording van den Heer beteekent, want Hij was nog een knaap, en Zijne geestelijke dingen waren nog niet innerlijk. Bovendien was het eikenbosch Moreh de plaats, waar de zonen Israëls het eerst aankwamen, toen zij over de Jordaan gingen, en het land Kanaän zagen, waarover bij Mozes:

“Gij zult den zegen geven op den berg Gerisim, en den vloek op den berg Ebal; zijn zij niet aan gene zijde van de Jordaan, achter den weg van den ondergang der zon, in het land van den Kanaäniet, die in de vlakte woont, tegenover Gilgal, bij de *eikenbosschen Moreh*” (Deut. II: 29, 30),

waarmede eveneens het eerste verschijnen van de innerlijke gewaarwording wordt aangeduid, want de intocht der zonen Israëls beeldt den intocht der geloovigen in het Rijk des Heeren uit.

1444. Dat de woorden: “en de Kanaäniet was toen in het land” het van de moeder afkomstige erfbooze in Zijn uiterlijken mensch beteekenen, kan blijken uit hetgeen eerder is gezegd aangaande het overgeërfde bij den Heer; want Hij werd geboren gelijk een ander mensch, en van de moeder bracht Hij boosheden mede, waartegen Hij streed en welke Hij overwon. Het is bekend, dat de Heer de zwaarste verzoeking onderging en doorstond, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, en wel zoo groote, dat Hij alleen en uit eigen macht tegen de gansche hel moest strijden. Niemand kan in verzoeking komen, tenzij het booze hem aankleeft; wie niets van het booze heeft, kan ook niet het minste van een verzoeking hebben; het is het booze, dat de helsche geesten opwekken. Bij den Heer was hoegenaamd niets van het daadwerkelijke of eigen booze, dat bij alle menschen is, maar alleen het erfbooze van de moeder, hetgeen hier genoemd wordt de Kanaäniet, toen in het land. Men zie hierover hetgeen boven bij het eerste vers in nr. 1414 is gezegd, namelijk dat er twee soorten van het overgeërfde bestaan, welke den mensch worden aangeboren, het eene van den vader en het andere van de moeder; dat van den vader blijft in eeuwigheid, dat van de moeder wordt door den Heer verstrooid, wanneer de mensch wordt wedergeboren; maar hetgeen de Heer van Zijnen Vader overerfde was het Goddelijke, en dat wat Hij van de moeder erfde, het booze, waarvan hier sprake is, en waardoor Hij verzoeking onderging; men zie hierover Markus 1: 12, 13; Matth. 4: 1; Lukas 4: 1, 2. Maar Hij had, als gezegd, hoegenaamd niets van het daadwerkelijke of eigen booze, en ook niets van het erfbooze van moederswege, nadat Hij door verzoeking de hel had overwonnen; daarom wordt hier gezegd dat het *toen* was, namelijk “de Kanaäniet was *toen* in het land”. De Kanaänieten waren diegenen, die aan de zee en aan den oever der Jordaan woonden, zooals blijkt bij Mozes:

“De wedergekeerde verspieders zeiden: Wij kwamen in het land, waarheen gij ons gezonden hebt, en voorwaar het is van melk en honig vloeiende, en dit is zijne vrucht; behalve dat het een sterk volk is, hetwelk in het land woont, en de steden zijn vast en zeer groot; en ook hebben wij daar kinderen van Enak gezien; Amalek woont in het zuiden, en de Chethiet, en de Jebusiet, en de Emorriet woont op den berg; *en de Kanaäniet woont aan de zee, en aan den oever der Jordaan*” (Num. 13: 27, 39, 29).

Dat de Kanaänieten aan de zee en aan den oever der Jordaan woonden, beteekent vandaar het booze bij den uiterlijken mensch, zooals het erfbooze van moederswege is, want de zee en de Jordaan waren de grenzen. Dat het

booze, hetwelk van dien aard is, door den Kanaäniet wordt aangeduid, blijkt ook bij Zacharia:

“Er zal geen Kanaäniet meer zijn in het huis van Jehovah Zebaoth te dien dage” (14: 21),

alwaar sprake is van het Rijk des Heeren, en waarmede wordt aangeduid, dat de Heer het met den Kanaäniet bedoelde booze heeft overwonnen en uit Zijn Rijk verdreven heeft. Al de soorten van boosheden worden door afgodische natiën in het Kanaänietische land aangeduid, waaronder de Kanaänieten waren, zooals Gen. 15: 18, 19, 21; Exod. 3: 8, 17; hfdst. 23: 23, 28; hfdst. 33: 2; hfdst. 34: 11; Deut. 7: 1; hfdst. 20: 17; Jozua 3: 10; hfdst. 24: 11; Richteren 3: 5; welk booze door elke natie in het bijzonder wordt aangeduid, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gezegd worden.

1445. *Vers 7. En Jehovah verscheen aan Abram, en zeide: Aan uw zaad zal Ik dit land geven; en hij bouwde aldaar Jehovah, die hem verschenen was, een altaar.* Jehovah verscheen aan Abram, beteekent, dat Jehovah aan den Heer verscheen, toen Hij nog een knaap was; en zeide: Aan uw zaad zal Ik dit land geven, beteekent, dat aan hen, die geloof in Hem hebben, de hemelsche dingen gegeven zouden worden; en hij bouwde aldaar Jehovah, die hem verschenen was, een altaar, beteekent de eerste vereering van Zijn Vader uit het hemelsche der liefde.

1446. Dat “Jehovah verscheen aan Abram” beteekent, dat Jehovah aan den Heer verscheen, toen Hij nog een knaap was, blijkt uit het voorafgaande, en uit de uitbeelding zelf van den Heer door Abram; voorts uit de orde, namelijk dat Hij de hemelsche dingen verwierf en terstond daarop de innerlijke gewaarwording, waaruit volgt, dat Jehovah Hem verscheen.

1447. Dat de woorden: “Hij zeide: Aan uw zaad zal Ik dit land geven” beteekenen dat aan hen, die geloof in Hem hebben, de hemelsche dingen gegeven zouden worden, blijkt uit de beteekenis van het zaad, en uit de beteekenis van het land; dat het zaad het geloof in den Heer beteekent, is eerder in de nrs. 255, 256 aangetoond, en dat het land de hemelsche dingen beteekent, is eveneens hierboven bij het eerste vers van dit hoofdstuk aangetoond, voorts in de nrs. 620, 636, 662, 1066. In den letterlijken zin wordt onder het zaad van Abram zijn nageslacht uit Jakob verstaan, en onder het land het land Kanaän zelf, dat hun tot bezitting zou worden gegeven, opdat zij de hemelsche en de geestelijke dingen van het Rijk en van de Kerk des Heeren zouden uitbeelden, en opdat bij hen de uitbeeldende Kerk zou worden gesticht, en omdat de Heer aldaar geboren zou worden. Maar in den innerlijken zin wordt door het zaad niets anders aangeduid dan het geloof in

den Heer, en door het land niets anders dan de hemelsche dingen; en hier wordt aangeduid, dat de hemelsche dingen aan diegenen gegeven zouden worden, die geloof in Hem hebben; wat onder “geloof in den Heer hebben” verstaan wordt, is eerder herhaaldelijk gezegd.

1448. Dat de woorden: “en hij bouwde aldaar Jehovah, die hem verschenen was, een altaar”, de eerste vereering van Zijn Vader uit het hemelsche der liefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het altaar, namelijk dat het de voornaamste uitbeelding van den eeredienst is, nr. 921.

1449. Vers 8. *En hij brak op van daar naar den berg tegen het oosten van Bethel, en hij sloeg zijne tent op, zijnde Bethel aan de zijde van de zee, en Ai tegen het oosten; en hij bouwde aldaar Jehovah een altaar, en riep den naam van Jehovah aan.* Hij brak op van daar naar den berg tegen het oosten van Bethel, beteekent den vierden staat van den Heer als knaap, namelijk het voortschrijden der hemelsche dingen der liefde, die zijn aangeduid door het opbreken naar den berg tegen het oosten van Bethel; en hij sloeg zijne tent op, beteekent de heilige dingen des geloofs; en Bethel aan de zijde van de zee en Ai tegen het oosten, beteekent dat Zijn staat nog duister was; en hij bouwde Jehovah een altaar, beteekent de uiterlijke vereering van Zijn Vader, van dien staat uit; en hij riep den naam van Jehovah aan, beteekent de innerlijke vereering van Zijn Vader, van dien staat uit.

1450. Dat de woorden: “Hij brak op van daar naar den berg tegen het oosten van Bethel” den vierden staat van den Heer als knaap beteekenen, kan blijken uit hetgeen voorafgaat, voorts uit hetgeen volgt, dus ook uit de orde zelf. Het lag in de orde, dat de Heer in de eerste plaats van Zijn kindsheid af vervuld zou worden van de hemelsche dingen der liefde; de hemelsche dingen der liefde zijn de liefde jegens Jehovah en de liefde jegens den naaste, en daarin de onschuld zelf; hieruit vloeien alle dingen tot in elke bijzonderheid voort als uit de bronnen zelf van het leven, want alle andere dingen zijn er alleen van afgeleid. Deze hemelsche dingen worden den mensch voornamelijk in den staat van zijn kindsheid tot aan de knapenjaren ingegeven, en wel zonder erkentissen; want zij vloeien van den Heer in en bewegen den mensch, nog eer hij weet wat liefde en wat neiging is, zooals men kan zien bij den staat der kinderen, en daarna bij den staat van de eerste knapenjaren. Dit zijn de overblijfselen van den mensch, waarover herhaaldelijk gehandeld is, en welke door den Heer ingegeven en weggelegd worden ten behoeve van zijn volgend leven; men zie dienaangaande de nrs. 468, 530, 560, 561, 660, 661. Daar de Heer gelijk een ander mensch geboren is, werd Hij ook overeenkomstig de orde in de hemelsche dingen binnengeleid, en wel bij graden van Zijn

kindsheid tot de knapen jaren, en daarna in erkenenissen; hoe het met deze dingen bij Hem gesteld was, wordt in dit vers beschreven, en in de volgende verzen uitgebeeld door Abrams vreemdelingschap in Egypte.

1451. Dat het opbreken naar den berg tegen het oosten van Bethel het voortschrijden der hemelsche dingen der liefde beteekent, kan blijken uit de beteekenis van den berg, zijnde het hemelsche, zooals is aangetoond in de nrs. 795, 796; en uit de beteekenis van het oosten, namelijk dat het Jehovah Zelf is met betrekking tot de liefde, die het oosten zelf is, zooals eveneens is aangetoond, nr. 101 en elders; voorts uit de beteekenis van Bethel, zijnde de erkenenis der hemelsche dingen. De hemelsche dingen worden den mensch zoowel zonder als met erkenenissen ingegeven; de hemelsche dingen zonder de erkenenissen van de vroegste kindsheid tot zijn knapen jaren, zooals vlak hierboven is gezegd; de hemelsche dingen met de erkenenissen echter daarna van de knapen jaren tot den volwassen leeftijd; en daar de Heer in de erkenenissen der hemelsche dingen moest voortschrijden, die door Bethel worden aangeduid, wordt hier gezegd, dat Abram van daar opbrak naar den berg tegen het oosten van Bethel.

1452. Dat “hij sloeg zijne tent op” de heilige dingen des geloofs beteekent, kan uit de beteekenis van de tent blijken, zijnde het heilige der liefde, bijgevolg het heilige des geloofs uit de liefde, zooals eerder in nr. 414 is aangetoond; dat hij aldaar zijne tent opsloeg, beteekent, dat Hij nu begon.

1453. “Bethel aan de zijde van de zee en Ai tegen het oosten” beteekent, dat Zijn staat nog duister was, namelijk wat de erkenenissen der hemelsche en der geestelijke dingen betreft; want iets anders is het, in de hemelsche dingen te zijn, en iets anders is het, in de erkenenissen der hemelsche dingen te zijn. De kinderen en de knapen zijn meer in de hemelsche dingen dan de volwassenen, daar zij in de liefde jegens de ouders en in de wederkeerige liefde zijn, en voorts in de onschuld; de volwassenen zijn echter meer dan de kinderen en de knapen in de erkenenissen der hemelsche dingen, en nochtans zeer velen niet in de hemelsche dingen der liefde; vooraleer de mensch in die dingen wordt onderwezen, welke tot de liefde en tot het geloof behooren, verkeert hij in een duisterten staat, namelijk wat de erkenenissen betreft, en deze staat wordt hiermede beschreven, dat Bethel aan de zijde van de zee lag, dat wil zeggen tegen het westen, en Ai tegen het oosten. Door Bethel worden, als gezegd, de erkenenissen der hemelsche dingen aangeduid, door Ai echter de erkenenissen der wereldsche dingen; gene worden “tegen het westen” genoemd, wanneer zij in het duister verkeerden, want het westen beteekent in het Woord het duistere; deze worden “tegen het oosten” genoemd, wanneer

zij in de klaarte zijn, want het oosten is ten opzichte van het westen de klaarte. Dat het westen en het oosten deze beteekenis hebben, behoeft geen bevestiging, daar het ook zonder deze een ieder duidelijk is. Dat Bethel echter de erkenningen der hemelsche dingen beteekent, kan uit andere plaatsen in het Woord blijken, waar Bethel genoemd wordt, zooals in het volgende 13de hoofdstuk:

“Abram ging volgens zijne reizen, van het zuiden tot *Bethel* toe, tot aan de plaats, waar zijne tent in het begin geweest was, tusschen *Bethel* en tusschen Ai, tot de plaats des altaars, dat hij daar gemaakt had” (vers 3 en 4),

alwaar “volgens zijne reizen van het zuiden tot Bethel” het voortschrijden in het licht der erkenningen beteekent; daarom wordt daar niet gezegd dat Bethel tegen het westen en Ai tegen het oosten ligt. Aangaande Jakob, toen hij de ladder zag:

“Hij zeide: Dit is niet dan het *huis Gods*, en dit is de poort des hemels; en hij noemde den naam dier plaats *Bethel*” (Gen. 28: 17, 19),

alwaar door Bethel desgelijks de erkenning der hemelsche dingen wordt aangeduid; want de mensch is Bethel, dat wil zeggen, een huis Gods, voorts een poort des hemels, wanneer hij in de hemelsche dingen der erkenningen is. Wanneer de mensch wordt wedergeboren, wordt hij door de erkenningen der geestelijke en der hemelsche dingen binnengeleid; wanneer hij echter wedergeboren is, dan is hij in de hemelsche en geestelijke dingen der erkenningen; later:

“God zeide tot Jakob: Maak u op, trek op naar *Bethel*, en woon aldaar; maak aldaar een altaar den God, die u verscheen” (Gen. 35: 1, 6, 7),

alwaar desgelijks door Bethel de erkenningen worden aangeduid. Dat de ark van Jehovah in *Bethel* was, en de zonen Israëls daarheen kwamen, en Jehovah vraagden, Richt. 20: 18, 26, 27; 1 Sam. 7: 116; hfdst. 10: 3, beteekent iets dergelijks; voorts dat de koning van Assyrië eenen der priesteren zond, die hij van Samaria weggevoerd had, die zich in *Bethel* nederzette en *hun leerde, hoe zij Jehovah vreezen zouden*” (II Kon. 17: 27, 28). Bij Amos:

“Amaziah zeide tot Amos: Gij ziener, ga weg, vlied in het land van Jehudah, en eet aldaar brood, en profeteer aldaar; en profeteer voortaan niet meer te *Bethel*, want dat is des konings heiligdom, en dat is het huis des koninkrijks” (7: 12, 13).

Nadat Jeroboam Bethel ontwijd had (I Kon. 12: 32; hfdst. 13: 1 tot 8; II Kon. 23: 15), wordt door Bethel het tegenovergestelde uitgebeeld, zooals bij Hosea 10: 15; Amos 3: 14, 15; hfdst. 4: 4, 5, 6, 7. Dat Ai echter de erkenningen

der wereldsche dingen beteekent, kan ook uit de historische en profetische plaatsen des Woords bevestigd worden, bij Jozua 7: 2; hfdst. 8: 1 tot 28; Jer. 49: 3, 4.

1454. Dat de woorden: “en hij bouwde Jehovah een altaar” den uiterlijken eeredienst van Zijn Vader, van dien staat uit, beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het altaar, zijnde de voornaamste uitbeelding van den eeredienst, nr. 921.

1455. Dat de woorden: “en hij riep den naam van Jehovah aan” den innerlijken eeredienst van Zijn Vader, van dien staat uit, beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam van Jehovah aanroepen, nr. 440; dat het bouwen van een altaar voor Jehovah de uiterlijke godsdienst is, en het aanroepen van den naam van Jehovah de innerlijke godsdienst, kan een ieder duidelijk zijn.

1456. Vers 9. *En Abram vertrok, gaande en trekkende naar het zuiden.* Abram vertrok, gaande en trekkende, beteekent het verdere voortschrijden; naar het zuiden, beteekent in de goedheden en waarheden, aldus in een verlichten staat, wat de innerlijke dingen betreft.

1457. Dat de woorden: “En Abram vertrok, gaande en trekkende”, het verdere voortschrijden beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van gaan en trekken. Bij de Ouden beteekenden reizen, tochten en de vreemdelingschappen niets anders, en vandaar ook in den innerlijken zin in het Woord niets anders. Hier beginnen de vorderingen des Heeren in de erkentissen. Dat de Heer evenals een ander mench ook onderwezen is, kan bij Lukas blijken:

“Het knaapje *wies op* en werd gesterkt in den geest; het was in de woestijnen tot den dag Zijner verschijning voor Israël” (1: 80);

bij denzelfde:

“De knaap *wies op*, en werd gesterkt in den geest, en *vervuld met wijsheid*, en de genade was over Hem” (2: 40).

Bij denzelfde:

“Jozef en de moeder van Jezus vonden Hem na drie dagen in den tempel, zittende in het midden der leeraren, en *hen hoorende, en hen ondervragende*; allen, die Hem hoorden, ontzetten zich over Zijn verstand en antwoorden; en zij, Hem ziende, verwonderden zich, maar Hij zeide tot hen: Wat is het, dat gij Mij gezocht hebt? wist gij niet, dat Ik moet zijn in de dingen mijns Vaders?” (2: 46, 47, 48, 49);

dat Hij toen twaalf jaren oud was, aldaar hfdst. 2: 42; bij denzelfde:

“En Jezus *nam toe in wijsheid* en in leeftijd, en in genade bij God en de menschen” (2: 52).

1458. Dat “naar het zuiden” beteekent in goedheden en waarheden, aldus in een verlichten staat wat de innerlijke dingen betreft, blijkt uit de beteekenis van het zuiden; dat het zuiden een verlichten staat beteekent, komt, omdat er in het andere leven geen hemelstreken noch tijden bestaan, maar staten, die door hemelstreken en tijden worden aangeduid. Met de staten van de dingen van het verstand is het gesteld als met de staten der tijden van dag en jaar, en voorts ook als met de staten der hemelstreken. De staten van den dag zijn die van den avond, den nacht, den morgen en den middag; de staten van het jaar zijn die van den herfst, den winter, de lente en den zomer; en de staten der hemelstreken zijn die der zon tegen het westen, het noorden, het oosten en het zuiden. De staten van de dingen van het verstand komen daarmede overeen; en, wat wonderlijk is, in den Hemel zijn zij, die zich in een staat van wijsheid en inzicht bevinden, in het licht, geheel overeenkomstig hun staat, en zij die zich in den hoogsten staat van wijsheid en inzicht bevinden, in het hoogste licht; maar de wijsheid behoort daar tot de liefde en de naastenliefde, en het inzicht tot het geloof in den Heer. Dat er in het andere leven een licht bestaat, waarmede het licht der wereld nauwelijks kan worden vergeleken, bleek mij door vele ondervindingen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden; en daar er in den Hemel een dergelijke overeenstemming bestaat tusschen het licht en de dingen van het verstand, wordt in den innerlijken zin hier en elders in het Woord door het zuiden niets anders aangeduid. Hier beteekent het zuiden het inzicht, dat door de erkentissen verworven wordt; de erkentissen zijn de hemelsche en geestelijke waarheden, welke in den Hemel even zoovele stralen des lichts zijn, en zich ook, als gezegd, door het licht vertoonen. Daar de Heer nu met erkentissen vervuld moest worden, opdat Hij ook naar Zijn Menschelijk Wezen het Licht des Hemels zelf zou worden, wordt hier gezegd, dat hij vertrok, gaande en trekkende naar het zuiden. Dat het zuiden zulks beteekent, kan uit dergelijke plaatsen in het Woord blijken, zooals bij Jesaja:

“Ik zal zeggen tot het noorden: Geef; en tot het *zuiden*: Houd niet terug; breng Mijne zonen van verre, en Mijne dochters van het einde der aarde” (43: 6);

het noorden staat voor hen, die in onwetendheid verkeerden, het zuiden voor hen, die in de erkentissen zijn, de zonen voor de waarheden en de dochteren voor de goedheden. Bij denzelfde:

“Zoo gij uwe ziel opent voor den hongerige, en de bedrukte ziel verzadigt, en uw *licht* zal in de duisternis opgaan, en uwe donkerheid zal zijn als de *middag*” (58: 10);

de ziel openen voor den hongerige, en de bedrukte ziel verzadigen, staat voor de goedheden der naastenliefde in het algemeen; het opgaan van het licht in de duisternis beteekent, dat zij het inzicht van het ware zullen hebben; de duisternis zal zijn als de middag, beteekent, dat zij de wijsheid van het goede zullen hebben. De middag beteekent vanwege de warmte het goede, en vanwege het licht het ware. Bij Ezechiël: de gezichten Gods bracht Hij mij in het land Israëls,

“en Hij zette mij op eenen zeer hopgen berg, en op denzelven was als een gebouw eener stad tegen het *zuiden*” (40: 2),

aangaande het Nieuwe Jeruzalem of het Rijk des Heeren, dat tegen het zuiden ligt, daar het in het licht van wijsheid en inzicht is. Bij David:

“Jehovah zal uwe gerechtigheid doen voortkomen als het *licht*, en uw gericht als de *middag*” (Psalm 37: 6).

Bij denzelfde:

“Gij zult niet vreezen voor den schrik des *nachts*, voor den pijn, die des *daags* vliegt; voor de pestilentie, die in de *donkerheid* wandelt; voor het verderf, dat op den *middag* verwoest” (Psalm 91: 5, 6);

niet vreezen voor het verderf, dat op den middag verwoest, staat voor de verdoemenis, welke bij hen uitbreekt, die in de erkentnissen zijn, en deze verdraaien. Bij Ezechiël:

“Menschenzoon, zet uw aangezicht tegen *middag*, en drup tegen *middag*, en profeteer tegen het woud van het veld van *middag*, en zeg tegen het woud van *middag*, dat in haar alle aangezichten verbrand zullen worden, van het *zuiden* tot het noorden” (20: 46, 47);

het woud van den middag staat voor hen, die in het licht der waarheden zijn, en het uitblusschen, aldus voor hen, die binnen de Kerk van dien aarde zijn.

Bij Daniël:

“Uit eenen van die kwam voort een kleine hoorn, en hij werd zeer groot, tegen het *zuiden*, en tegen het oosten, en tegen het sierlijke, en zij werd groot tot aan het heir der hemelen” (8: 9, 10),

voor hen, die tegen de goedheden en de waarheden strijden. Bij Jeremia:

“Geeft Jehovah, uwen God, de heerlijkheid, eer Hij het duister laat worden, en eer uwe voeten zich stooten aan de bergen der schemering, en gij zult het licht verwachten, en Hij zal datzelve tot eene schaduw des doods stellen, Hij zal het tot eene donkerheid stellen; *de steden van het zuiden* zijn toegesloten, en er is niemand die ze opent” (13: 16, 19);

de steden van het zuiden staan voor de erkentissen van het ware en goede. Bij Obadja:

“De gevankelijk weggevoerden van Jeruzalem, die in Sefarad zijn, zullen *de steden van het zuiden* erfelijk bezitten” (vers 20);

de steden van het zuiden staan desgelijks voor de waarheden en goedheden, vandaar voor de waarheden en goedheden zelf, welke zij erven; hier wordt gehandeld over het Rijk des Heeren. Dat Abram vertrok, gaande en trekkende naar het zuiden, beteekent, als gezegd, het voortschrijden des Hoeren in de goedheden en waarheden, aldus in een verlichten staat, wat de innerlijke dingen betreft. Het is hiermede aldus gesteld, dat het de erkentissen zijn, die den weg ontsluiten tot de aanschouwing van de hemelsche en geestelijke dingen; door de erkentissen wordt den innerlijken mensch de weg ontsloten naar den uiterlijken mensch, waarin de ontvangende vaten zijn, en daarvan zijn er zoovele, als er erkentissen van het goede en ware zijn; hierin, als in hunne vaten, vloeien de hemelsche dingen binnen.

1459. Vers 10. *En er was honger in het land; en Abram daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te verkeereren; dewijl de honger zwaar was in het land.* Er was honger in het land, beteekent, het gebrek aan erkentissen dat de Heer nog had, toen Hij een knaap was; en Abram daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te verkeereren, beteekent het onderricht in de erkentissen uit het Woord; Egypte is de wetenschap der erkentissen; als vreemdeling verkeereren beteekent onderwezen worden; dewijl de honger zwaar was in het land, beteekent groot gebrek bij Zijn uiterlijken mensch.

1460. Dat de woorden: “Er was honger in het land” het gebrek aan erkentissen beteekenen, dat de Heer nog had, toen Hij een knaap was, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is. De erkentissen komen bij den mensch in de knapen jaren nooit van binnen uit, maar door de voorwerpen der zinnen, voornamelijk door het gehoor; want er bevinden zich, als gezegd, bij den uiterlijken mensch ontvangende vaten, welke de vaten van het geheugen worden genoemd; deze worden, zooals een ieder bekend kan zijn, door de erkentissen gevormd, terwijl de innerlijke mensch invloet en bijstand verleent; bijgevolg worden de erkentissen overeenkomstig den invloed van den innerlijken mensch geleerd en in het geheugen geplant. Aldus was het ook met den Heer gesteld, toen Hij een knaap was, want Hij werd gelijk een ander mensch geboren, en als een ander mensch onderwezen, maar de innerlijke dingen waren bij Hem hemelsche dingen, welke de vaten bereid maakten, opdat de erkentissen ontvangen en opdat de erkentissen naderhand de vaten tot opname van het Goddelijke zouden worden. De innerlijke dingen

bij Hem waren Goddelijk uit Jehovah, Zijn Vader, de uiterlijke dingen waren menselijk uit Maria, Zijne moeder; hieruit kan blijken, dat bij den Heer, gelijk als bij de andere menschen, in Zijn uiterlijken mensch tijdens de knapen jaren gebrek aan erkentissen heerschte. Dat de honger het gebrek aan erkentissen beteekent, blijkt elders uit het Woord, zooals bij Jesaja:

“Het werk van Jehovah aanschouwen zij niet, en het maaksel Zijner handen zien zij niet, daarom zal Mijn volk verbannen worden, omdat het geene *erkenntissen* heeft, zijne heerlijkheid zullen van *honger* stervenden zijn, en zijne menigte zal verdorren van dorst” (5: 12, 13);

van honger stervenden staat voor het gebrek aan hemelsche erkentissen; de menigte verdord van dorst voor het gebrek aan geestelijke erkentissen. Bij Jeremia:

“Zij hebben tegen Jehovah gelogen, en zij hebben gezegd: Hij is het niet, en ons zal geen kwaad overkomen, en wij zullen noch *zwaard* noch *honger* zien; en de profeten zullen tot wind worden, en het woord is niet bij hen” (5: 12, 13);

zwaard en honger staan voor het beroofd worden van de erkentissen van het ware en goede; profeten staan voor hen, die onderwijzen, en het woord niet in zich hebben. Dat “door het zwaard en den honger verteerd worden” wil zeggen beroofd worden van de erkentissen van het ware en goede, en dat zwaard en honger tot de verwoesting dienen, het zwaard wat de geestelijke dingen betreft, de honger wat de hemelsche dingen betreft, blijkt herhaaldelijk in het Woord, zooals bij Jeremia 14: 13, 14, 15, 16, 18; Klaagl. 4: 9, en elders; alsmede bij Ezechiël:

“En Ik zal den *honger* over u vermeerderen, en u den staf des broods breken; en Ik zal *honger* over u zenden, en het booze wilde dier, en zij zullen u berooven, en het *zwaard* zal Ik over u brengen” (5: 16, 17);

honger staat voor de berooving van de hemelsche erkentissen of van de erkentissen van het goede, vandaar valschheden en boosheden. Bij David:

“En Hij riep *honger over het land*, Hij brak allen staf des broods” (Psalm 105: 16);

den staf des broods breken staat voor het berooven van het hemelsche voedsel; want het leven van de goede geesten en van de Engelen wordt door geen ander voedsel onderhouden, dan door de erkentissen van het goede en ware, en door de goedheden en waarheden zelf; vandaar de beteekenis van den honger en van het brood in den innerlijken zin. Bij denzelfde:

“Hij heeft de begeerige ziel *verzadigd*, en de *hongerige* ziel met goed vervuld” (Psalm 107: 9),

voor hen die naar erkentnissen verlangen. Bij Jeremia:

“Hef uwe handen op voor de ziel uwer kinderkens, die in onmacht gevallen zijn van *honger* aan de hoeken van alle straten” (Klaagl. 2: 19),
honger voor het gebrek aan erkentnissen, straten voor waarheden. Bij Ezechiël:

“Zij zullen zeker wonen, en er zal niemand zijn, die ze verschrikke, en Ik zal hun eene plant van naam verwekken, en zij zullen niet meer weggeraapt worden door *honger in het land*” (34: 28, 29),

dat wil zeggen dat zij niet meer van de erkentnissen van het goede en ware verstoken zullen zijn. Bij Johannes:

“Zij zullen niet meer *honger*, en zullen niet meer dorsten” (Openb. 7: 16),

aangaande het Rijk des Heeren, waar men overvloed heeft van alle hemelsche erkentnissen en van alle hemelsche goedheden, aangeduid met niet hongeren, en van alle geestelijke waarheden, aangeduid met niet dorsten. Desgelijks zegt de Heer bij Johannes:

“Ik ben het Brood des levens; die tot Mij komt, zal niet *honger*, en die in Mij gelooft, zal nimmermeer *dorsten*” (6: 35).

Bij Lukas:

“Zalig zijt gij, die nu *honger*, want gij zult *verzadigd worden*” (6: 21).

Bij denzelfde:

“*Hongerigen* heeft Hij met goedheden vervuld” (1: 53),

alwaar sprake is van de hemelsche goedheden en de erkentnissen daarvan. Dat *honger* gebrek aan erkentnissen beteekent, wordt duidelijk bij Amos gezegd:

“Ziet, de dagen komen, en Ik zal eenen *honger in het land* zenden, niet eenen *honger* naar brood, noch dorst naar wateren, maar om te hooren de woorden van Jehovah” (8: 11, 12).

1461. Dat de woorden: “en Abram daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te verkeerē” het onderricht in de erkentnissen uit het Woord beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Egypte en uit de beteekenis van als vreemdeling verkeerē. Dat Egypte de wetenschap der erkentnissen beteekent, en als vreemdeling verkeerē onderwezen worden, zal men in het navolgende zien. Dat de Heer evenals een ander mensch in de knapen jaren onderwezen werd, blijkt uit hetgeen bij Lukas ter verklaring van het vorige negende vers, in nr. 1457 is aangehaald, voorts uit hetgeen vlak hierboven is gezegd over den uiterlijken mensch, die op geen andere wijze met den innerlijken mensch tot overeenstemming en samenstemming gebracht kan worden, dan

door erkennenissen. De uiterlijke mensch is lichamelijk en zinnelijk, en hij ontvangt niets hemelsch en niets geestelijks, wanneer in hem niet, evenals in een aardbodem, erkennenissen zijn geplant, waarin de hemelsche dingen hun ontvangende vaten kunnen hebben; maar de erkennenissen moeten uit het Woord zijn. De erkennenissen uit het Woord zijn van dien aard, dat zij openstaan van den Heer Zelf af, want het Woord zelf is uit den Heer door den Hemel, en in alle dingen van het Woord, in het algemeen en in het bijzonder, is het leven des Heeren, hoewel het in den uiterlijken vorm niet zoo schijnt. Hieruit kan blijken, dat de Heer in de knapenjaren geen andere erkennenissen wilde opnemen, dan die van het Woord, dat voor Hem, als gezegd, openstond van Zijn Vader, Jehovah Zelf, af, met wien Hij vereenigd en één zou worden; en zulks des te meer, daar er niets in het Woord gezegd is, dat niet in het binnenste op Hem betrekking heeft, en niet te voren van Hem is uitgegaan, want Zijn Menschelijk Wezen was alleen een toevoeging aan Zijn Goddelijk Wezen, dat van eeuwigheid was.

1462. Dat Egypte met betrekking tot den Heer de wetenschap der erkennenissen is, maar met betrekking tot alle andere menschen de wetenschap in het algemeen, kan uit de beteekenis van Egypte in het Woord blijken, waarover reeds herhaaldelijk eerder is gehandeld, en in het bijzonder in de nrs. 1164 en 1165, want in Egypte bevond zich de Oude Kerk, zooals op verscheidene andere plaatsen, (nr. 1238); en toen de Kerk zich daar bevond, bloeiden de wetenschappen er meer dan in de overige streken; vandaar werd door Egypte de wetenschap aangeduid; maar nadat de Egyptenaren door de wetenschappen in de mysteriën des geloofs wilden binnendringen, en aldus uit eigen macht wilden navorschen of de Goddelijke verborgenheden wel werkelijk zoo waren, werd hun wetenschap magisch en werden door Egypte de wetenschappelijke dingen aangeduid, die alles verdraaien, waaruit dan de valschheden, en uit de valschheden de boosheden voortkwamen, zooals bij Jesaja 19: 11 blijkt. Dat door Egypte de nuttige wetenschappen worden aangeduid, aldus hier de wetenschap der erkennenissen, welke den hemelschen en geestelijken dingen tot vaten kan dienen, kan uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja:

“Zij hebben *Egypte* verleid, den hoeksteen der stammen” (19: 13), alwaar Egypte de hoeksteen der stammen genoemd wordt, welke tot stut moest dienen voor de dingen des geloofs, die door de stammen worden aangeduid. Bij denzelfde:

“Te dien dage zullen er vijf steden in het land van *Egypte* zijn, sprekende de spraak van Kanaän, en zwerende Jehovah Zebaoth, en elke zal Ir

Cheres [zonnestad] genoemd zijn. Te dien dage zal er een altaar voor Jehovah zijn in het midden van *het land Egypte*, en een opgericht teeken voor Jehovah aan hare landpale; en het zal zijn tot een teeken, en tot eene getuigenis voor Jehovah Zebaoth in *het land van Egypte*, want zij zullen tot Jehovah roepen van wege de onderdrukkers, en Hij zal hun eenen heiland en vorst zenden, en zal hen bevrijden; en Jehovah zal *Egypte* bekend worden, en de *Egyptenaars* zullen Jehovah erkennen te dien dage, en zij zullen slachtoffer brengen, en spijsoffer, en zij zullen Jehovah eene gelofte beloven, en betalen; en slaan zal Jehovah *Egypte*, slaande en genezende, en zij zullen wederkeeren tot Jehovah, en Hij zal zich van hen verbidden laten, en Hij zal hen genezen” (19: 18, 19, 20, 21, 22),

alwaar in den gunstigen zin van Egypte sprake is, en het staat hier voor hen, die in de wetenschappelijke dingen of in de natuurlijke waarheden zijn, welke de vaten zijn van de geestelijke waarheden. Bij denzelfde:

“Te dien dage zal een pad zijn van Egypte naar Aschur, en Aschur zal komen naar *Egypte*, en *Egypte* naar Aschur; en de *Egyptenaars* zullen Aschur dienen; te dien dage zal Israël de derde wezen met *Egypte* en met Aschur, een zegen in het midden des lands, dat Jehovah zegenen zal, zeggende: Gezegend zij Mijn volk *Egypte* en het werk Mijner handen Aschur, en Mijn erfdeel Israël” (19: 23, 24, 25),

alwaar door Egypte de wetenschap der natuurlijke waarheden wordt aangeduid, door Aschur de rede of de dingen der rede, door Israël de geestelijke dingen, welke dingen aldus op elkander volgen, weshalve er gezegd wordt, dat te dien dage een pad zal zijn uit Egypte naar Aschur, en dat Israël de derde zal wezen met Egypte en Aschur. Bij Ezechiël:

“Fijn linnen met stiksel uit *Egypte* was uw uitbreidsel, dat het u tot een teeken was” (27: 7),

alwaar van Tyrus sprake is, waardoor het bezit van erkennenissen wordt aangeduid; fijn linnen met stiksel voor de waarheden der wetenschappen, welke dienstig zijn; daar de vergaderde kennis tot den uiterlijken mensch behoort, moet zij den innerlijken mensch dienen. Bij denzelfde:

“Alzoo heeft de Heer Jehovih gezegd: Ten einde van veertig jaren zal Ik *Egypte* uit de volken vergaderen, waarhenen zij verstrooid waren; en Ik zal de gevangenschap van *Egypte* terugbrengen” (29: 13, 14);

dit heeft een dergelijke beteekenis als hetgeen herhaaldelijk van Jehudah en Israël gezegd wordt, namelijk dat zij uit de volken vergaderd zullen worden, en uit de gevangenschap teruggebracht. Bij Zacharia:

“En het zal geschieden, zoo wie van de familiën der aarde niet zal optrekken naar Jeruzalem, om den Koning Jehovah Zebaoth te aanbidden, zoo zal er over henlieden geen regen wezen; en indien de familie van *Egypte* niet zal optrekken noch komen” (14: 17, 18);

ook hier is Egypte in den gunstigen zin genomen en wordt er iets dergelijks onder verstaan. Dat de wetenschap of de menschelijke wijsheid door Egypte wordt aangeduid, kan ook bij Daniël blijken, alwaar de wetenschappen der hemelsche en der geestelijke dingen de verborgene schatten des gouds en des zilvers en voorts de gewenschte dingen van *Egypte* worden genoemd, 11: 43. En van Salomo wordt gezegd, dat

“zijne wijsheid menigvuldiger was dan de wijsheid van al de zonen van het oosten, en dan alle *wijsheid der Egyptenaren*” (1 Kon. 4: 30).

Het huis, dat Salomo voor de dochter van Faraö bouwde, beteekende ook niets anders (1 Kon. 7: 8 en vervolg). Dat de Heer, als kind, naar Egypte werd gebracht, beteekende ook niets anders dan wat hier door Abram wordt aangeduid, en tevens geschiedde het, opdat Hij alles vervullen zou wat met betrekking tot Hem was uitgebeeld. De tocht van Jakob en zijn zonen naar Egypte beeldde in den binnensten zin ook niets anders uit dan het eerste onderricht van den Heer in de erkenenissen uit het Woord, zooals in de navolgende plaatsen duidelijk uitkomt; aangaande den Heer aldus bij Mattheus:

“De Engel des Heeren verscheen Jozef in den droom, zeggende: Sta op, en neem den Knaap, en Zijne moeder, en vlied in *Egypte*, en wees aldaar, totdat ik het u zeggen zal; hij dan opgestaan zijnde, nam den Knaap en Zijne moeder in den nacht, en vertrok naar *Egypte*, en was aldaar tot den dood van Herodes, opdat vervuld zou worden hetgeen door den profeet gezegd is, zeggende: Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen” (2: 13, 14, 15, 19, 20, 21),

waarover bij Hosea aldus:

“Als Israël een Knaap was, en Ik heb Hem liefgehad, en Ik heb Mijnen Zoon uit Egypte geroepen” (9: 1).

Hieruit blijkt, dat met den Knaap Israël de Heer bedoeld wordt, en met de woorden “uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen” Zijn onderricht als knaap. Bij denzelfde:

“Jehovah voerde Israël op uit *Egypte* door eenen profeet, en door eenen profeet werd Hij gehoed” (12: 13, 14),

alwaar desgelijks onder Israël de Heer wordt verstaan; door den profeet wordt iemand aangeduid die onderwijst, aldus de leer der erkentnissen. Bij David:

“O God Zebaoth, breng ons weder, en laat Uwe aangezichten lichten, en wij zullen verlost worden; Gij hebt eenen wijnstok uit *Egypte* doen voortkomen, hebt de natiën verdreven, en hebt denzelven geplant” (Psalm 80: 8, 9),

alwaar eveneens van den Heer sprake is, die een wijnstok uit Egypte genoemd wordt naar de erkentnissen, waarin Hij onderwezen werd.

1463. Dat “als vreemdeling verkeerem” beteekent onderwezen worden, kan blijken uit de beteekenis van het als vreemdeling verkeerem in het Woord, namelijk dat het beduidt onderwezen worden, en dit om deze reden, dat het reizen en uittrekken of het voortgaan van de eene plaats naar de andere in den Hemel niets anders is dan een verandering van staat, zooals eerder in de nrs. 1376, 1379 is aangetoond; zoo vaak daarom in het Woord van een tocht, een reis in den vreemde en een overgaan van de eene plaats naar de andere sprake is, worden de Engelen niets anders gewaar dan een verandering van staat, zooals deze bij hen bestaat. De veranderingen van staat betreffen zoowel de gedachten als de neigingen; de veranderingen van staat der gedachten zijn erkentnissen, welke zich in de wereld der geesten door onderwijzingen kenbaar maken; en dit was ook de reden, waarom de menschen der Oudste Kerk, daar zij met den Engelenhemel gemeenschap hadden, bij de uitdrukking “als vreemdeling verkeerem” niets anders gewaar werden. Aldus beteekenen hier de woorden: “Abram daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te verkeerem” niets anders dan het onderwezen worden des Heeren; een dergelijke beteekenis heeft het trekken van Jakob en zijn zonen naar Egypte, zooals bij Jesaja:

“Alzoo heeft de Heer Jehovih gezegd: In het begin *trok* Mijn volk *af naar Egypte, om als vreemdeling aldaar te verkeerem*, en Aschur heeft hetzelve om niet onderdrukt” (52: 4),

alwaar Aschur voor de redeneringen staat; daarom werden ook diegenen, die in de Joodsche Kerk onderwezen werden, *vreemdelingen* genoemd, *die als vreemdelingen verkeerem* in het midden van hen, en aangaande hen werd bevolen, dat zij zouden zijn als de ingeborenen, Exod. 12: 48, 49; Lev. 24: 22; Num. 15: 13, 14, 15, 16, 26, 29; hfdst. 19: 10. Dienaangaande wordt bij Ezechiël gezegd:

“Ditzelve land zult gij onder ulieden uitdeelen naar de stammen Israëls; en het zal geschieden, naar het lot zult gij het als erfenis verdeelen tusschen ulieden en tusschen *de vreemdelingen, die als vreemdelingen verkeerem* in het midden van u; en zij zullen ulieden zijn als een

inboorling onder de zonen Israëls; met u zullen zij het lot werpen over de erfenis in het midden der stammen Israëls; en het zal geschieden, in den stam, bij welken *de vreemdeling verkeerd heeft*, aldaar zult gij zijne erfenis geven” (47: 21, 22, 23),

alwaar van het Nieuwe Jeruzalem of van het Rijk des Heeren sprake is; onder de vreemdelingen, die als vreemdelingen verkeerden, worden diegenen verstaan, die zich laten onderwijzen, bijgevolg de heidenen; dat zij voor diegenen staan, die onderricht worden, blijkt hieruit, dat gezegd wordt “in den stam, bij welken de vreemdeling verkeerd heeft, aldaar zal hem eene erfenis gegeven worden”; de stam staat voor de dingen des geloofs. Door het als vreemdeling verkeerden wordt ook iets dergelijks aangeduid als door reizen en wonen; door het reizen de regeling en de orde des levens, en door wonen leven, waarover eerder in nr. 1293. Vandaar wordt ook het land Kanaän het land der vreemdelingschappen van Abram, Izak en Jakob genoemd, Gen. 28: 4; hfdst. 36: 7; hfdst. 37: 1; Exod. 6: 3; en Jakob zeide tot Faraö:

“De dagen der jaren mijner *vreemdelingschappen*, weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens geweest, en hebben niet bereikt de dagen der jaren des levens mijner vaderen, in de dagen hunner *vreemdelingschappen*” (Gen. 47: 9),

alwaar de vreemdelingschap voor het leven en de onderwijzingen staat.

1464. Dat de woorden: “dewijl de honger zwaar was in het land” groot gebrek bij Zijn uiterlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den honger hiervoren in dit vers. De verborgenheden, welke hierin verscholen liggen, zijn te talrijk, dan dat zij in het kort medegedeeld kunnen worden; de Heer had een grooter vermogen tot leeren dan elk ander mensch; maar daar Hij in tegenstelling met de andere menschen eerder in de hemelsche dingen dan in de geestelijke dingen werd onderwezen, wordt hier dit van Hem gezegd; en ook, omdat het erfbooze, van de moeder afkomstig, in Zijn uiterlijken mensch was, waartegen Hij moest strijden en dat Hij moest overwinnen; behalve nog tallooze andere verborgenheden.

1465. Vers 11. *En het geschiedde, als hij naderde, om in Egypte te komen, en hij zeide tot Sarai, Zijne vrouw: Zie toch, ik weet, dat gij eene vrouw zijt, schoon om aan te zien.* En het geschiedde, als hij naderde, om in Egypte te komen, beteekent, toen Hij begon te leeren; Egypte is, als gezegd, de wetenschap der erkennenissen; en hij zeide tot Sarai, zijne vrouw, beteekent, dat Hij aldus dacht omtrent de waarheden, waaraan de hemelsche dingen zijn toegevoegd; Sarai zijne vrouw is het ware, toegevoegd aan de hemelsche dingen, welke zich

bij den Heer bevonden; zie toch, ik weet, dat gij eene vrouw zijt, schoon om aan te zien, beteekent dat het ware van hemelschen oorsprong bekoorlijk is.

1466. Dat de woorden: “En het geschiedde, als hij naderde, om in Egypte te komen”, beteekenen, toen Hij begon te leeren, blijkt uit de beteekenis van Egypte, namelijk dat het de wetenschap der erkentissen is, en wanneer in verband daarmee van naderen wordt gesproken, kan het niets anders beteekenen.

1467. Dat Egypte de wetenschap der erkentissen is, blijkt uit hetgeen bij het vorige vers omtrent Egypte is gezegd en aangetoond.

1468. Dat de woorden: “en hij zeide tot Sarai, zijne vrouw”, beteekenen, dat Hij aldus dacht omtrent de waarheden, welke aan de hemelsche dingen zijn toegevoegd, blijkt uit de beteekenis van Sarai, wanneer zij Abrams vrouw genoemd wordt; in den innerlijken zin des Woords beteekent de echtgenoot niets anders dan het aan het goede verbonden ware, want de verbinding van het ware met het goede gedraagt zich niet anders dan als een huwelijk; wanneer in het Woord de echtgenoot genoemd wordt, beteekent de echtgenoot het goede en de echtgenoot het ware; wanneer echter niet de echtgenoot genoemd wordt, maar gezegd wordt “man”, beteekent hij het ware, en zijne vrouw het goede, en zulks bestendig in het Woord, zooals ook eerder in nr. 915 is gezegd. Daar hier Abram is genoemd, beteekent zijne vrouw Sarai het ware; derhalve beteekent “tot zijne vrouw Sarai zeggen” in den innerlijken zin aldus denken omtrent de waarheden, waarmee de hemelsche dingen zijn verbonden. Het is een waar historisch verhaal, dat Abram aldus tot zijne vrouw heeft gesproken, toen hij naar Egypte reisde, maar, als gezegd, al de historische vermeldingen des Woords zijn van uitbeeldenden aard, en alle woorden zijn van aanduidenden aard; er zijn geen andere geschiedenissen aangehaald, in geen andere orde en door geen andere woorden uitgedrukt, dan die, welke in den innerlijken zin deze verborgenheden uitdrukken.

1469. Dat zijne vrouw Sarai het ware is, dat toegevoegd is aan de hemelsche dingen, welke zich bij den Heer bevonden, blijkt uit hetgeen thans over de beteekenis van “zijne vrouw Sarai” is gezegd. Dat er gesproken wordt van het aan de hemelsche dingen toegevoegde ware, komt omdat al het ware reeds te voren bij den Heer was; het hemelsche heeft het ware bij zich, het een is onafscheidelijk van het ander, zooals het licht onafscheidelijk is van de vlam; maar het ware was verborgen in Zijn Innerlijken Mensch, die Goddelijk was. De wetenschappelijke dingen en de erkentissen, die Hij leerde, zijn geen waars of waarheden, maar slechts ontvangende vaten, zooals alles, wat in het geheugen van den mensch is, allerminst het ware is, hoewel het zoo genoemd

wordt, maar het ware is daarin als in vaten; deze vaten moesten door den Heer door middel van onderwijzing in de erkentissen uit het Woord gevormd, of veeleer geopend worden, opdat niet alleen de hemelsche dingen daarin gelegd zouden worden, maar opdat aldus de hemelsche dingen ook Goddelijk zouden worden; want de Heer verbond het Goddelijk Wezen met het Menschelijke, opdat Zijn Menschelijk Wezen ook Goddelijk zou worden.

1470. Dat de woorden: “zie toch, ik weet, dat gij eene vrouw zijt, schoon om aan te zien” beteekenen, dat het ware van hemelschen oorsprong bekoorlijk is, kan blijken uit de beteekenis van “de vrouw schoon om aan te zien”. Al het ware, dat hemelsch is, of uit het hemelsche is voortgebracht, is gelukkig in den innerlijken mensch, en aangenaam in den uiterlijken mensch; op geen andere wijze wordt het ware bij de hemelsche Engelen waargenomen; gansch anders is het gesteld, wanneer het niet van hemelschen oorsprong is. Er is tweeërlei gelukkigheid in den innerlijken mensch, waarmede tweeërlei aangenaamheid in den uiterlijken mensch overeenstemt; de eene is die van het goede, de andere is die van het ware; het hemelsch gelukkig en aangename behooren tot het goede, het geestelijk gelukkig en aangename behooren tot het ware. Het is ook bekend, dat het ware zelf de gelukkigheid en het aangename met zich mede brengt, maar dan van wezenlijken aard, wanneer het van het hemelsche is, waardoor het ware zelf ook hemelsch wordt, en het hemelsch ware wordt genoemd; en het is vergelijkenderwijs als het licht der zon in den lentetijd, dat in zijn schoot warmte bergt, waardoor alles op aarde tot bloei gebracht en als het ware bezielde wordt. Dit hemelsch ware is het schoone zelf, of de schoonheid zelve; dit ware is het, dat hier “een vrouw schoon om aan te zien” wordt genoemd. Welke verborgenheden dit nog verder bevat, zal in hetgeen volgt duidelijk worden.

1471. *Vers 12. En het zal geschieden, als u de Egyptenaren, zullen zien, en zij zullen zeggen: Dat is zijne vrouw; en zij zullen mij dooden, en u in het leven behouden.* En het zal geschieden, als u de Egyptenaren zullen zien, beteekent de wetenschap der erkentissen, die beschreven wordt hoedanig zij is, wanneer men de hemelsche erkentissen ziet; en zij zullen zeggen: Dat is zijne vrouw, beteekent dat men deze erkentissen hemelsch zal noemen; en zij zullen mij dooden, en u in het leven behouden, beteekent, dat men zich om de hemelsche dingen niet zou bekommeren, maar louter en alleen om de erkentissen, die men zou verwerven.

1472. Dat de woorden: “En het zal geschieden, als u de Egyptenaren zullen zien” de wetenschap der erkentissen beteekenen, die beschreven wordt hoedanig zij is, wanneer men de hemelsche erkentissen ziet, kan blijken uit

de beteekenis van Egypte, namelijk dat het de wetenschap der erkentnissen is, zooals eerder is aangetoond; en vandaar blijkt, wat de woorden: “als de Egyptenaren zullen zien” beteekenen, namelijk dat de wetenschap van dien aard is, zooals zij in dit vers wordt beschreven; de wetenschap der erkentnissen brengt dit met zich mede, en het is iets natuurlijks, dat zij in zich heeft. Dit komt ook duidelijk uit bij de knapen, wanneer zij voor het eerst beginnen te leeren; namelijk hoe hooger de dingen liggen, welke zij leeren, des te meer begeeren zij ze te weten, en wanneer zij hooren, dat het hemelsche en Goddelijke dingen zijn, nog eens te meer; maar deze lust is een natuurlijke, en ontstaat uit een begeerte, welke tot den uiterlijken mensch behoort. Deze begeerte heeft bij andere menschen die uitwerking, dat zij hun lust alleen stellen in de wetenschap der erkentnissen, zonder eenig ander doel, terwijl de wetenschap der erkentnissen toch niets anders is dan een zeker werktuig tot een nuttig doeleinde, namelijk om de hemelsche en geestelijke dingen tot vaten te dienen, en eerst dan, wanneer de erkentnissen daartoe dienen, hebben zij nut, en ontvangen door het nut haar bekoring. Het kan een ieder, wanneer hij er over nadenkt, duidelijk zijn, dat de wetenschap der erkentnissen op zichzelf niets anders is dan een middel, opdat de mensch redelijk worde, en vandaar geestelijk, en ten slotte hemelsch, en opdat zijn uiterlijke mensch door middel van deze erkentnissen met zijn innerlijken mensch worde verbonden; en dat, wanneer dit geschiedt, de wetenschap haar eigenlijk nut doet; de innerlijke mensch beschouwt alleen de nutsbetrachting. Ter wille van dit doel geeft de Heer ook het behagen in, dat de knapen- en de jongelingsjaren in de wetenschappen scheppen. Wanneer de mensch echter begint in de wetenschap alleen behagen te scheppen, is het een lichamelijke begeerte die hem meesleept, en voor zooveel zij hem meesleept, of hij zijn lust alleen in de wetenschap stelt, voor zooveel verwijderd hij zich van het hemelsche en sluiten de wetenschappelijke dingen zich naar den kant van den Heer, en worden zij stoffelijk; hoe meer daarentegen de wetenschappelijke dingen beoefend worden ter wille van een nuttig doeleinde, bij voorbeeld ter wille van de menschelijke samenleving, ter wille van de Kerk des Heeren op aarde, ter wille van het Rijk des Heeren in de Hemelen, en meer nog ter wille van den Heer, des te meer worden de wetenschappelijke dingen geopend. Daarom ook achten de Engelen, die in de wetenschap van alle erkentnissen zijn, en wel in zulk een wetenschap, dat nauwelijks het tienduizendste deel daarvan tot het volle begrip van den mensch gebracht kan worden, nochtans de wetenschappen niets vergeleken bij het nut. Hieruit kan blijken, wat met de woorden: “als u de Egyptenaren zullen zien, en zij zullen zeggen:

Dat is zijne vrouw; en zij zullen mij dooden en u in het leven behouden” is aangeduid. Daar de Heer dit als knaap wist, en aldus dacht, is dit gezegd, namelijk, dat wanneer Hij zich door de bloote begeerte naar de wetenschap der erkentnissen liet meesleepen, de wetenschap van dien aard zou zijn, dat zij zich niet in het minst om de hemelsche dingen zou bekommeren, maar alleen om de erkentnissen, welke de begeerte der wetenschap zou wegsleuren; hierover volgen nog meer bijzonderheden.

1473. Dat de woorden: “en zij zullen zeggen: Dat is zijne vrouw” beteekenen, dat men deze erkentnissen hemelsch zal noemen, blijkt uit de beteekenis van “zijne vrouw”, namelijk dat zij het met de hemelsche dingen verbonden ware is; vandaar beteekent “dat is zijne vrouw” dat dit ware hemelsch is.

1474. Dat de woorden: “en zij zullen mij dooden, en u in het leven behouden” beteekenen, dat men zich om de hemelsche dingen niet zou bekommeren, maar louter en alleen om de erkentnissen, volgt uit hetgeen zooeven gezegd s. *Vers 13. Zeg, ik bid u, gij zijt mijne zuster; opdat het mij wel ga om u, en mijne ziel leve om uwentwil.* Zeg toch, gij zijt mijne zuster, beteekent het verstandelijk ware, dat de zuster is; opdat het mij wel ga om u, beteekent dat het hemelsche aldus niet geschonden zou kunnen worden; en mijne ziel leve om uwentwil, beteekent, dat het hemelsche aldus gered zou kunnen worden.

1475. Dat de woorden: “Zeg toch, gij zijt mijne zuster” het verstandelijk ware, dat de zuster is, beteekenen, kan uit de beteekenis van de zuster blijken, die het verstandelijk ware is, terwijl de echtgenoot het hemelsch ware is; over de beteekenis van de zuster zal in hetgeen volgt gehandeld worden. Het is hiermede aldus gesteld: de wetenschap is van dien aard, dat zij niets sterker begeert, dan binnen te dringen in de hemelsche dingen en deze te doorvorschen, maar dit is tegen de orde, want op deze wijze schendt zij de hemelsche dingen. De ware orde bestaat hierin, dat het hemelsche door het geestelijke in het redelijke dringt en aldus in het wetenschappelijke en het bij zich laat aanpassen. Wanneer deze orde niet in acht wordt genomen, kan er nooit eenige wijsheid bestaan. Hier zijn ook verborgenheden gelegen aangaande de wijze, waarop de Heer door Zijn Vader is onderwezen overeenkomstig alle orde, alsmede hoe Zijn Uiterlijke Mensch met den Innerlijken verbonden is, dat wil zeggen, hoe Zijn Uiterlijke Mensch evenals de Innerlijke Goddelijk is geworden, en Hij aldus naar het eene en naar het andere Wezen genomen, Jehovah is geworden; dit geschiedde door de erkentnissen, welke de middelen zijn. Zonder de erkentnissen als middelen, kan de uiterlijke mensch zelfs niet eens mensch worden.

1476. Dat de woorden: “opdat het mij wel ga om u” beteekenen, dat het hemelsche aldus niet geschonden zou kunnen worden, blijkt uit hetgeen hierboven gezegd is; want de orde bestaat, zooals herhaaldelijk eerder is gezegd, hierin, dat het hemelsche in het geestelijke invloeit, het geestelijke in het redelijke, en dit in het wetenschappelijke; wanneer deze orde heerscht, wordt door het hemelsche het geestelijke opgenomen, door het geestelijke het redelijke, en door dit het wetenschappelijke; het wetenschappelijke in het algemeen wordt dan het laatste vat, of, wat hetzelfde is, de wetenschappelijke dingen zijn in bijzonderheden en in de afzonderlijke deelen de laatste vaten, welke overeenstemmen met de redelijke dingen, de redelijke dingen met de geestelijke, en de geestelijke met de hemelsche. Wanneer deze orde heerscht, kan het hemelsche niet geschonden worden; in het andere geval wordt het geschonden. Daar hier in den innerlijken zin over het onderricht des Heeren wordt gehandeld, wordt hier beschreven, hoe Hij is gevorderd.

1477. Dat de woorden: “mijne ziel leve om uwentwil” beteekenen, dat het hemelsche aldus gered zou kunnen worden, kan uit de beteekenis van de ziel blijken, namelijk dat zij het hemelsche is; want dit is de ziel zelve, daar het het leven zelf is. Hieruit blijkt wat de woorden: “opdat mijne ziel leve om uwentwil” beteekenen. Uit hetgeen volgt zal blijken, dat de hemelsche of de Goddelijke dingen niet zoo met den Heer verbonden werden, zoodat zij één Wezen uitmaakten, voordat Hij verzoeken had doorstaan en aldus het erfbooze, van de moeder afkomstig, had verdreven. Hier en in de volgende verzen wordt beschreven, hoe intusschen het hemelsche zelf niet geschonden, maar gered is.

1478. Vers 14. *En het geschiedde, als Abram in Egypte kwam, en de Egyptenaren zagen de vrouw, dat zij zeer schoon was.* Het geschiedde, als Abram in Egypte kwam, beteekent, toen de Heer begon onderwezen te worden; en de Egyptenaren zagen de vrouw, dat zij zeer schoon was, beteekent dat de wetenschap der erkentnissen van dien aard is, dat zij in zichzelf veel behagen schept.

1479. Dat de woorden: “Het geschiedde, als Abram in Egypte kwam” beteekenen, toen de Heer begon onderwezen te worden, blijkt uit de uitbeelding van Abram, namelijk dat hij in den innerlijken zin de Heer als knaap is; en uit de beteekenis van Egypte, dat de wetenschap der erkentnissen is, zooals hierboven bij het tiende vers van dit hoofdstuk is aangetoond; hieruit is het duidelijk, dat naar Egypte komen beteekent onderwezen worden.

1480. Dat de woorden: “en de Egyptenaren zagen de vrouw, dat zij zeer schoon was” beteekenen, dat de wetenschap der erkentnissen in zichzelf

veel behagen schept, blijkt uit hetgeen hierboven bij het elfde vers is gezegd, namelijk dat de wetenschap in de knapenjaren van dien aard is; want het is de wetenschap als het ware aangeboren, omdat het den mensch is aangeboren, dat zij in het eerste begin behaagt, met geen ander doel dan om te weten; ieder mensch is van dien aard. De geest schept een groot behagen in het weten, zoodat hij nauwelijks iets anders eerder begeert, het is zijn spijs, waardoor hij onderhouden en verkwikt wordt, zooals de uiterlijke mensch door aardische spijs; dit voedsel, dat tot zijn geest behoort, wordt aan den uiterlijken mensch medegeedeeld, opdat de uiterlijke mensch zich bij den innerlijken zal aanpassen. Deze spijzen volgen echter in deze orde op elkander: de hemelsche spijs is al het goede der liefde en der naastenliefde van den Heer; de geestelijke spijs is al het ware des geloofs; van deze spijzen leven de Engelen; hieruit vloeit een spijs voort, die ook hemelsch en geestelijk is, maar van lageren engelen aard; hiervan leven de Engelengeesten; hiervan gaat weer een spijs uit, die nog lager hemelsch en geestelijk is, welke tot de rede behoort en vandaar tot de wetenschap; daarvan leven de goede geesten; in de laatste plaats komt de lichamelijke spijs, welke voor den mensch geëigend is, wanneer hij in het lichaam leeft. Deze spijzen stemmen op wonderlijke wijze met elkander overeen. Hieruit is het ook duidelijk, waarom en hoe de wetenschap in zichzelf behagen schept, want het is daarmede gesteld als met den eetlust en den smaak, waarom dan ook in de wereld der geesten de wetenschappelijke dingen overeenstemmen met het eten bij den mensch, en de begeerte zelf naar wetenschappelijke dingen met den eetlust en den smaak, hetgeen uit ondervinding blijkt, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden.

1481. Vers 15. *En de vorsten van Faraö zagen haar, en prezen haar bij Faraö; en de vrouw werd weggenomen naar het huis van Faraö.* De vorsten van Faraö zagen haar, beteekent de voornaamste voorschriften, welke de vorsten van Faraö zijn; en prezen haar bij Faraö beteekent dat zij welgevallig waren; en de vrouw werd weggenomen naar het huis van Faraö, beteekent, dat zij heit gemoed in beslag namen.

1482. Dat de woorden: “De vorsten van Faraö zagen haar” de voornaamste voorschriften beteekenen, welke de vorsten van Faraö zijn, blijkt uit de beteekenis van de vorsten en van Faraö. In het Woord duiden de vorsten de dingen aan, die hoofdzaken zijn, en dit zoowel in de historische als in de profetische gedeelten des Woords; en Faraö beteekent hetzelfde als Egypte, en hier staat Egypte of Faraö in den besten zin, daar zij betrokken zijn op de wetenschap der erkentissen, welke de Heer in de knapenjaren het eerst

aangreep. Dat het de voornaamste voorschriften uit het Woord waren, blijkt uit de beteekenis dezer woorden in den innerlijken zin. Dat door Faraö in het Woord hetzelfde wordt aangeduid als door Egypte in het algemeen, kan met vele plaatsen gestaafd worden, evenals ook door de koningen van andere rijken, wanneer zij genoemd worden, hetzelfde wordt aangeduid als door de namen zelf dier rijken; door de vorsten echter de hoofdzaken daarvan, zooals bij Jesaja:

“Dwazen zijn de *vorsten* van Zoan, de wijze raadgevers van Faraö; hoe kunt gijlieden tot Faraö zeggen: Ik ben een zoon der wijzen, een zoon der koningen der oudheid; de *vorsten* van Zoan zijn zot geworden, de *vorsten* van Nof zijn bedrogen” (19: 11, 13);

hier staan de vorsten van Zoan en de wijze raadgevers van Faraö voor de voornaamste wetenschappelijke dingen; en daar, als eerder gezegd, de wijsheid oorspronkelijk in Egypte bloeide, wordt het een zoon der wijzen en een zoon der koningen der oudheid genoemd; aldus staan elders ook in het Woord de vorsten herhaaldelijk voor de voornaamste dingen.

1483. Dat “zij prezen haar bij Faraö” beteekent dat zij welgevallig waren, kan ook zonder verklaring duidelijk zijn.

1484. Dat de woorden: “de vrouw werd weggenomen naar het huis van Faraö” beteekenen, dat zij het gemoed in beslag namen, kan uit de beteekenis van de vrouw en uit de beteekenis van het huis blijken. De vrouw beteekent het ware, hier het ware dat in de wetenschappen is, waarin de Heer in de knapen jaren Zijne verlustiging vond. De verlustigingen van het ware zijn die, welke uit het verstandelijk ware, door de zuster aangeduid, voortkomen. Het huis beteekent de dingen, die bij den mensch zijn, bovenal die dingen, welke tot zijn wil behooren, zooals eerder in nr. 710 is aangeduid; hier dus die dingen, welke tot het gemoed behooren of tot de neiging tot weten en leeren.

1484 [a]. Vers 16. *En hij deed Abram goed, om harentwil; en hij had eene kudde van klein vee en eene kudde van groot vee, en ezelen en knechten, en maagden en ezelinnen, en kemelen.* Hij deed Abram goed om harentwil, beteekent dat de wetenschappelijke dingen bij den Heer zich vermenigvuldigden; en hij had eene kudde van klein vee en eene kudde van groot vee, en ezelen en knechten, en maagden en ezelinnen, en kemelen, beteekent, alle dingen in het algemeen, welke tot de wetenschappelijke dingen behooren.

1485. Dat de woorden: “En hij deed Abram goed om harentwil” beteekenen, dat de wetenschappelijke dingen bij den Heer zich vermenigvuldigden, blijkt uit de beteekenis van goed doen, namelijk dat het verrijken is. Dit wordt gezegd van de wetenschap, welke door Faraö wordt aangeduid, namelijk

dat hij Abram goed deed, dat wil zeggen, den Heer als knaap, en zulks “om harentwil”, dat wil zeggen, ter wille van het verstandelijk ware, dat Hij begeerde; de begeerte naar het ware was er, en tengevolge daarvan de verrijking.

1486. Dat “eene kudde van klein vee en eene kudde van groot vee, en ezelen en knechten, en maagden en ezelingen, en kemelen” alle dingen in het algemeen beteekenen, welke tot de wetenschappelijke dingen behooren, blijkt uit de beteekenis van al deze dingen in het Woord; maar het zou te ver voeren om hier aan te toonen, wat elk in het bijzonder beteekent, bijvoorbeeld wat hier de kudde van klein vee en de kudde van groot vee beduidt, wat ezelen en knechten, wat maagden en ezelingen, wat kameelen; elk woord heeft zijn bijzondere beteekenis, en in het algemeen beteekenen zij alle dingen, die tot de wetenschap der erkentissen en tot de wetenschappelijke dingen behooren. De wetenschappelijke dingen op zichzelf beschouwd, zijn de ezelen en knechten; hun verlustigingen zijn de maagden en ezelingen; de kemelen zijn de algemeene dienstverrichtingen; de kudde van klein vee en de kudde van groot vee zijn de bezittingen; aldus herhaaldelijk in het Woord. Alle dingen, welke zich ook maar bij den uiterlijken mensch bevinden, zijn niets anders dan dienstverrichtingen, dat wil zeggen, zij zijn er alleen om den innerlijken mensch te dienen; aldus alle wetenschappelijke dingen, welke eenig en alleen den uiterlijken mensch toebehooren; want zij zijn verworven uit de aardsche en wereldsche dingen door de zinnelijke dingen, opdat zij den innerlijken of den redelijken mensch zouden kunnen dienen, deze den geestelijken mensch en deze den hemelschen mensch, en deze den Heer; op deze wijze zijn zij aan elkander ondergeschikt, opdat de uiterlijke dingen de innerlijke naar de orde, aldus alle dingen in het algemeen en in het bijzonder overeenkomstig de orde den Heer dienen. De wetenschappelijke dingen zijn dus de laatste en de uiterste dingen, waarin de innerlijke dingen overeenkomstig de orde hun besluit vinden; en daar zij de laatste en de uiterste dingen zijn, moeten zij meer dan de overige dingen dienstbaar zijn. Een ieder kan weten, waartoe de wetenschappelijke dingen kunnen dienen, wanneer hij nadenkt of bij zichzelf nagaat, tot welk nut zij bekwaam zijn; wanneer hij aldus over het nut nadenkt, kan hij ook begrijpen, van welken aard het nut is. Alle wetenschappelijkheid moet een nut hebben, en dit is haar dienst. Vers 17. *En Jehovah sloeg Faraö met groote plagen, en zijn huis, ter oorzake van het woord van Sarai, Abrams vrouw.* Jehovah sloeg Faraö met groote plagen, beteekent, dat de wetenschappelijke dingen werden vernietigd; en zijn huis, beteekent die, welke Hij verzameld

had; ter oorzaak van het woord van Sarai, Abrams vrouw, beteekent ter oorzaak van het ware, dat met het hemelsche verbonden moest worden.

1487. Dat de woorden: “Jehovah sloeg Faraö met groote plagen” beteekenen, dat de wetenschappelijke dingen werden vernietigd, blijkt uit de beteekenis van Faraö, namelijk dat hij de wetenschap in het algemeen beteekent, bijgevolg de wetenschappelijke dingen, welke tot de wetenschap behooren; en uit de beteekenis van “met plagen geslagen worden”, dat namelijk wil zeggen vernietigd worden. Aldus is het met de wetenschappelijke dingen gesteld: men verwerft ze in de knapenjaren met geen ander doel dan om te weten; bij den Heer werden zij verworven door de verlustiging in en de neiging tot het ware. De wetenschappelijke dingen, welke men in de knapenjaren verwerft, zijn menigvuldig, maar zij worden door den Heer in orde gesteld, opdat zij aan de nutsbetrachting dienstbaar zijn; vooreerst opdat de mensch zal kunnen denken, daarna opdat door middel van de gedachte de wetenschappelijke dingen tot eenig nut strekken, ten slotte opdat de mensch nut worde, dat wil zeggen, opdat zijn leven zelf in nut besta en een leven van nut zij. Dit bewerkstelligen de wetenschappelijke dingen, welke de mensch in de knapenjaren in zich opneemt; zonder deze wetenschappelijke dingen kan zijn uiterlijke mensch nooit met den innerlijken verbonden worden, en tegelijkertijd nut worden. Wanneer de mensch nut wordt, dat wil zeggen, wanneer alles wat hij denkt uit een oogmerk van nutsbetrachting voortkomt, en alles wat hij doet het nut ten doel heeft, zoo niet uit een duidelijk uitgesproken overdenking dan toch uit een stilzwijgende, vanwege den gemoedsaard, dien hij daardoor verworven heeft, dan worden de wetenschappelijke dingen, welke het eerste nut gediend hebben, namelijk om den mensch redelijk te maken, vernietigd, daar zij van geen dienst meer zijn, en zoo voort. Dit is het, wat hier verstaan wordt onder de woorden, dat Jehovah Faraö met groote plagen sloeg.

1488. Dat “en zijn huis” de dingen beteekent, welke Hij vergaderd had, kan uit de beteekenis van het huis blijken, namelijk dat het hier voor de wetenschappelijke dingen staat, welke vergaderd worden. Wetenschappelijke dingen vergaderen en daarmee den uiterlijken mensch oprichten en hem bouwen, is niet ongelijk aan het bouwen van een huis; daarom wordt dan ook in het Woord door bouwen en door huizen bouwen herhaaldelijk iets dergelijks aangeduid, zooals bij Jesaja:

“Ik schep nieuwe hemelen en eene nieuwe aarde; *zij zullen huizen bouwen* en bewonen; en zij zullen wijngaarden planten, en derzelver vrucht eten; zij zullen niet *bouwen*, dat het een ander bewone” (65: 17, 21, 22);

het huis beteekent hier: waar wijsheid en inzicht, aldus waar de erkentissen van het goede en ware zijn, want er wordt over het Rijk des Heeren gehandeld, namelijk over de nieuwe Hemelen en de nieuwe aarde. Bij Jeremia:

“*Bouwt huizen*, en woont daarin, en plant hoven en eet de vrucht daarvan” (29: 5),

desgelijks. Bij David:

“Welgelukzalig is de man, die Jehovah vreest, die grooten lust heeft in Zijne geboden; in zijn *huis* zal have en rijkdom wezen, en zijne gerechtigheid bestaat in eeuwigheid” (Psalm 112: 1, 3),

alwaar have en rijkdom voor de goederen en rijkdommen van wijsheid en inzicht staan, aldus voor de erkentissen welke in zijn huis, dat is, bij hem zijn. In den tegenovergestelden zin wordt het huis bij Zefanja genomen:

“Ik zal bezoeking doen over hen, die in hun hart zeggen: Jehovah doet geen goed, en Hij doet geen kwaad, en hun vermogen zal ten roof worden, en hunne *huizen* tot verlating, en *zij zullen huizen bouwen* en niet bewonen, en wijngaarden planten en den wijn niet drinken” (1: 12, 13).

Bij Haggai:

“Klimt op den berg, en brengt hout aan, en *bouwt het huis*; veel werd verwacht, en ziet, weinig; en gij hebt het in huis gebracht en Ik heb het uiteengeblazen. Waarom dat? spreekt Jehovah: om Mijns huizes wil, hetwelk verlaten is, en gij loopt elk naar zijn *huis*; daarom zijn de hemelen over u gesloten, dat er geen dauw is” (1: 8, 9, 10);

het huis staat voor de wetenschappelijke dingen, die, door middel van de redeneering, valschheden voortbrengen. Bij Jesaja:

“Wee dengenen, die *huis aan huis* trekken, zij brengen veld aan veld, totdat er geene plaats meer zij, en gijlieden alleen woont in het midden des lands; zoo niet vele *huizen* tot verlating zullen worden, de groote, en de goede, zonder inwoner; de wijngaard van Jehovah is het huis van Israël” (5: 8, 9),

eveneens voor de wetenschappelijke dingen, waardoor valschheden ontstaan.

Bij Amos:

“Ziet, Jehovah geeft bevel, en Hij zal het groote *huis* slaan met reten, en het kleine *huis* met spleten; zullen ook paarden rennen op eene steenrots, zal men ook met runderen ploegen, dat gijlieden het gericht in gal hebt verkeerd, en de vrucht der gerechtigheid in alsem” (6: 11, 12);

hier staat het huis desgelijks voor de valschheden en de boosheden daarvan; de paarden voor de redeneering, het gericht voor de waarheden die in gal

verkeerd worden, en de vrucht der gerechtigheid voor de goedheden, welke in alsem verkeerd worden. Aldus staat in het Woord het huis herhaaldelijk voor het gemoed der menschen, waarin inzicht en wijsheid moeten zijn. Hier staat het huis van Farao voor de wetenschappelijke dingen, waardoor inzicht en aldus wijsheid komt. Iets dergelijks is ook aangeduid door het huis, dat Salomo voor de dochter van Farao bouwde, 1 Kon. 7: 8 en vervolg. Daar het huis genomen wordt voor elk gemoed, waarin inzicht en wijsheid zijn, en dat de neigingen heeft, welke tot den wil behooren, heeft het huis in het Woord een uitgebreide beteekenis; wat het echter in het bijzonder beteekent, kan blijken uit de dingen waarop het betrokken wordt; de mensch zelf wordt ook een huis genoemd.

1489. Dat “ter oorzake van het woord van Sarai, Abrams vrouw”, beteekent ter oorzake van het ware, dat met het hemelsche verbonden moest worden, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, derhalve van de vrouw Sarai, namelijk dat zij het ware is, hetwelk aan het hemelsche verbonden moest worden, waarover hierboven bij vers 12 gehandeld is. Het is hiermede aldus gesteld: wanneer de wetenschappelijke dingen, die in de knapen jaren hun nut gedaan hebben, om den mensch redelijk te maken, niet vernietigd worden zoodat zij niets meer zijn, kan het ware nooit met het hemelsche verbonden worden; die eerste wetenschappelijke dingen zijn meerendeels van aardschen, lichamelijken, wereldschen aard; hoe Goddelijk de geboden ook zijn welke de knaap in zich opneemt, toch heeft hij er geen andere voorstelling van dan die hij zich uit dergelijke wetenschappelijke dingen vormt; zoolang als hem daarom die laagste wetenschappelijke dingen, waaruit de voorstellingen voortkomen, aankleven, kan het gemoed niet verheven worden. Met den Heer was het evenzoo gesteld, daar Hij gelijk een ander mensch geboren was, en gelijk een ander mensch onderwezen moest worden, maar volgens de Goddelijke orde, welke zoo is als werd gezegd. In deze vermeldingen omtrent Abram in Egypte wordt de Goddelijke orde beschreven, hoe de uiterlijke mensch bij den Heer met den innerlijken verbonden wordt, opdat ook de uiterlijke Goddelijk zou worden.

1490. Vers 18. *En Farao riep Abram, en zeide: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt; waarom hebt gij mij niet te kennen gegeven, dat zij uwe vrouw is.* En Farao riep Abram, beteekent dat de Heer zich herinnerde; en zeide: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt, beteekent dat het Hem smartte; dat zij uwe vrouw is, beteekent, toen Hij erkende, dat Hij geen ander waars mocht hebben dan dat, wat met het hemelsche verbonden zou worden.

1491. Dat “Faraö riep tot Abram” beteekent, dat de Heer zich herinnerde, kan blijken uit de beteekenis van Faraö, zijnde de wetenschap. De wetenschap zelf, of de wetenschappelijke dingen zelf, welke de Heer als knaap in zich opnam, worden hier Faraö genoemd; derhalve is het de wetenschap zelf, welke de Heer aldus aanspreekt, of het is Jehovah die door de wetenschap spreekt. Hieruit volgt, dat deze woorden beteekenen dat de Heer zich herinnerde; de waarschuwing kwam van de wetenschap, aldus van Faraö, door wien, als gezegd, de wetenschap wordt aangeduid.

1492. Dat de woorden: “hij zeide: Wat is dit, dat gij mij gedaan hebt” beteekenen, dat het Hem smartte, kan ook blijken uit de ontstemming zelf, waarmede deze woorden zijn uitgesproken; de smart zelf, die er uit voortkomt, wordt aldus uitgedrukt. De innerlijke zin is van dien aard, dat het de in de woorden verborgen aandoening zelf is, welke den innerlijken zin uitmaakt; op de woorden der letter wordt geen acht geslagen; zij zijn, alsof zij niet bestonden. De aandoening, welke in deze woorden ligt, is een ontstemming als het ware van de wetenschap, en een weemoedig gevoel van den Heer, en wel het weemoedige gevoel hierover, dat aldus de wetenschappelijke dingen werden vernietigd, welke Hij met lust en vreugde in zich had opgenomen; het is hiermede gesteld, als wanneer kinderen van iets houden, dat de ouders schadelijk voor hen achten; zoodra het hun wordt afgenomen, doet het hun verdriet.

1493. Dat de woorden: “dat zij uwe vrouw is” beteekenen, dat Hij geen ander waars mocht hebben dan dat, wat met het hemelsche verbonden zou worden, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, namelijk dat zij het ware is, dat aan het hemelsche verbonden moet worden, waarover over hierboven bij het twaalfde vers is gehandeld. Hier wordt, als gezegd, de orde beschreven, waarin de Heer voortschreed naar het inzicht, en aldus naar de wijsheid, opdat Hij geheel en al, zooals Hij het naar Zijn Goddelijk Wezen was, ook naar Zijn Menschelijk Wezen de Wijsheid Zelve zou worden.

1494. Vers 19. *Waarom hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster, en ik zoude haar mij tot eene vrouw genomen hebben; en nu, zie, daar is uwe vrouw, neem haar en ga henen.* Waarom hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster, beteekent, dat Hij toenmaals niet beter wist, of Hij had het verstandelijk ware; en ik zoude haar mij tot eene vrouw genomen hebben, beteekent, dat Hij aldus het ware zou hebben kunnen schenden, dat met het hemelsche verbonden moest worden; en nu, zie, daar is uwe vrouw, neem haar en ga henen, beteekent, dat het ware met het hemelsche verbonden moest worden.

1495. Dat de woorden: “Waarom hebt gij gezegd: Zij is mijne zuster” beteekenen, dat Hij toenmaals niet beter wist, of Hij had het verstandelijk ware, blijkt uit de beteekenis van de zuster, zijnde het verstandelijk ware, en verder hieruit, dat Abram zoo gezegd had, zooals uit vers 13 blijkt, hetgeen is geschied met het doel, dat het hemelsche niet geschonden maar gered zou worden. Hieruit volgt, dat de Heer als knaap, toen Hij de wetenschappelijke dingen in zich opnam, in het allereerst niet anders wist, dan dat de wetenschappelijke dingen alleen bestonden ter wille van den verstandelijken mensch, of opdat Hij door hen de waarheden erkende; maar later werd Hem geopenbaard, dat de wetenschappelijke dingen bestonden, opdat Hij door middel daarvan tot de hemelsche dingen zou geraken; en dit is geschied, opdat de hemelsche dingen niet zouden worden geschonden, maar opdat zij gered zouden worden. Wanneer de mensch onderwezen wordt, vindt er een voortschrijden plaats van de wetenschappelijke dingen naar de redelijke waarheden, verder naar de verstandelijke waarheden, en ten slotte naar de hemelsche waarheden, welke hier door de vrouw zijn aangeduid. Wanneer men van de wetenschappelijke dingen en de redelijke waarheden overgaat naar de hemelsche waarheden zonder de bemiddeling der verstandelijke waarheden, wordt het hemelsche geschonden daar er geen samenhang van de redelijke waarheden, welke uit de wetenschappelijke dingen voortkomen, met de hemelsche dingen bestaat, dan alleen door de verstandelijke waarheden, welke de middelaars zijn. Wat hemelsche waarheden zijn en wat verstandelijke, zal men in hetgeen terstond volgt zien. Opdat men wete, hoe het hiermede gesteld is, dient iets over de orde gezegd te worden; de orde bestaat hierin, dat het hemelsche in het geestelijke invloeit en het bij zich doet aanpassen; dat het geestelijke aldus in het redelijke invloeit en het bij zich doet aanpassen, dat het redelijke aldus in het wetenschappelijke invloeit en het bij zich doet aanpassen. Wanneer de mensch echter in de eerste knapen jaren onderwezen wordt, is de orde weliswaar een dergelijke, maar het schijnt anders, dat wil zeggen, het schijnt of hij voortschrijdt naar de redelijke dingen, van deze naar de geestelijke dingen, en aldus ten slotte naar de hemelsche dingen. Dat dit zoo schijnt, komt omdat op deze wijze de weg voor de hemelsche dingen geopend moet worden, welke de binnenste dingen zijn. Alle onderricht is slechts een ontsluiting van den weg, en naarmate de weg geopend wordt, of wat hetzelfde is, naarmate de vaten geopend worden, vloeien, als gezegd, overeenkomstig de orde, door de hemelsch-geestelijke dingen de redelijke dingen in, in deze de hemelsch-geestelijke dingen, en in deze de hemelsche dingen. De hemelsche dingen komen voortdurend tegemoet, en bereiden

ook voor zich en vormen de vaten, die geopend worden; dit kan ook hieruit blijken, dat het wetenschappelijke en het redelijke op zichzelf genomen dood is, en dat wanneer zij schijnen te leven, zij dezen schijn danken aan het innerlijke leven dat invloeit. Dit kan een ieder duidelijk zien aan het denken en aan het vermogen tot oordeelen. Hierin liggen alle geheimenissen van de analytische kunst en wetenschap verborgen, waarvan er zoo vele zijn, dat zij nooit, zelfs niet voor het tienduizendste deel, doorvorscht kunnen worden; niet alleen bij den volwassen mensch maar ook bij de knapen is al hun denken en al hun spreken dat uit het denken voortvloeit, overvol van deze geheimenissen, hoewel de mensch, zelfs de geleerdste, het niet weet; hetgeen nooit het geval had kunnen zijn, wanneer niet de hemelsche en de geestelijke dingen, welke binnen-in zijn, tegemoet kwamen, invloeden en al deze dingen voortbrachten.

1496. Dat de woorden: “ik zoude haar mij tot eene vrouw genomen hebben” beteekenen, dat aldus het ware geschonden had kunnen worden, dat met het hemelsche verbonden moest worden, kan nu uit hetgeen gezegd is blijken, voorts uit hetgeen boven bij vers 13 is gezegd. Daarmede, dat het ware met het hemelsche verbonden moet worden, is het aldus gesteld: het ware, dat van de knapen jaren af geleerd wordt, is, op zichzelf beschouwd, slechts een vat bestemd om het hemelsche te ontvangen dat daarin gelegd kan worden. Het ware heeft uit zichzelf niet eenig leven, maar alleen door het hemelsche dat invloeit; het hemelsche is liefde en naastenliefde; al het ware komt van daar; en omdat al het ware van daar komt, is het niet anders dan een zeker vat; de waarheden zelf komen ook in het andere leven duidelijk op deze wijze uit; daar beschouwt men de waarheden niet als waarheden, maar naar het leven, dat in haar is, dat wil zeggen, naar de hemelsche dingen, die in de waarheden tot de liefde en tot de naastenliefde behooren. Door de liefde en de naastenliefde worden de waarheden hemelsch, en worden zij hemelsche waarheden genoemd. Hieruit kan thans blijken, wat het verstandelijk ware is, voorts dat het verstandelijk ware bij den Heer den weg geopend heeft naar de hemelsche dingen. Iets anders is het wetenschappelijk ware, iets anders het redelijk ware, en iets anders het verstandelijk ware; zij volgen op elkander. Het wetenschappelijk ware behoort tot de wetenschap; het redelijk ware is het door de rede bevestigde wetenschappelijk ware; het verstandelijk ware is met de innerlijke gewaarwording verbonden, dat iets zoo is; dit ware was bij den Heer in de knapen jaren, en opende bij Hem den weg tot de hemelsche dingen.

1497. Dat de woorden: “nu, zie, daar is uwe vrouw, neem haar en ga henen” beteekenen, dat het ware met het hemelsche verbonden moest worden, blijkt

uit de beteekenis van de vrouw, zijnde het ware, hetwelk met het hemelsche verbonden moest worden, zooals boven bij vers 11 en 12 is aangetoond, en uit hetgeen nu gezegd is.

1498. Vers 20. *En Farao gebood mannen van wege hem, en zij verzonden hem, en zijne vrouw, en alles wat hij had.* Farao gebood mannen van wege hem, beteekent, dat de wetenschappelijke dingen den Heer verlieten; en zijne vrouw, beteekent, dat de waarheden met de hemelsche dingen verbonden waren; en alles wat hij had, beteekent alle dingen, welke tot de hemelsche waarheden behoorden.

1499. Dat de woorden: “Farao gebood mannen van wege hem” beteekenen, dat de wetenschappelijke dingen den Heer verlieten, blijkt uit de beteekenis van Farao, namelijk dat hij de wetenschap is; voorts uit de beteekenis van de mannen, dat zij namelijk de verstandelijke dingen zijn, zooals eerder in nr. 158 is aangetoond; daar zij hier op Farao of op de wetenschap betrekking hebben, hebben zij een daarmede gelijkstaande beteekenis. Daarmede, dat de wetenschappelijke dingen den Heer verlieten, is het aldus gesteld: wanneer de hemelsche dingen met de verstandelijke waarheden verbonden worden, en deze hemelsch worden, dan verstuiven vanzelf alle onnutte dingen, het hemelsche brengt dit zoo met zich mede.

1500. Dat “zijne vrouw” de met de hemelsche dingen verbonden waarheden beteekenen, dat wil zeggen dat de wetenschappelijke dingen deze waarheden verlaten hadden, blijkt uit de beteekenis van de vrouw, namelijk dat zij het aan het hemelsche verbonden ware is, waarover boven is gehandeld; alsmede uit hetgeen zoo even gezegd is; de onnutte wetenschappelijke dingen verlaten de hemelsche dingen, zooals de ijdele dingen de wijsheid plegen te verlaten; het zijn als het ware de korsten of de schubben, die vanzelf afvallen.

1501. Dat “alles wat hij had” alle dingen beteekent, welke tot de hemelsche waarheden behoorden, volgt hier nu uit.

1502. Hieruit blijkt nu duidelijk, dat de vreemdelingschap van Abram in Egypte niets anders uitbeeldt en beteekent dan den Heer, en wel Zijn onderricht in de knapenjaren. Dit wordt ook bevestigd door deze woorden bij Hosea:

“Ik heb Mijnen Zoon uit Egypte geroepen” (11: 1; Mattheus 2: 15), en verder nog door hetgeen gezegd wordt bij Mozes: “De woning, die de “zonen Israëls in Egypte gewoond hebben, was dertig jaren en vier honderd jaren; en het geschiedde ten einde van de dertig en vier honderd jaren, en het geschiedde even op denzelfden dag, dat al de heiren van Jehovah uit het land Egypte gegaan zijn” (Exod. 12: 40, 41);

welke jaren niet aanvingen met den intocht van Jakob in Egypte, maar met de vreemdelingschap van Abram in Egypte; van dat tijdstip af waren het 430 jaren. Aldus wordt door den Zoon uit Egypte hier bij Hosea 11: 1 in den innerlijken zin de Heer aangeduid, en het wordt verder nog daardoor bevestigd, dat door Egypte in het Woord niets anders wordt aangeduid dan de wetenschap, zooals in de nrs. 1164, 1165, 1462 is aangetoond. En dat hier geheimenissen verborgen liggen, kan ook hieruit blijken, dat iets dergelijks van Abram wordt gezegd tijdens zijn vreemdelingschap in Filistea, namelijk dat hij zijn vrouw voor zijn zuster uitgaf, Gen. 20: 1 tot het einde, en iets dergelijks van Izak tijdens zijn vreemdelingschap in Filistea, dat hij zijn vrouw voor zijn zuster uitgaf, Gen. 26: 6 tot 13, hetgeen nooit in het Woord vermeld zou zijn, en met vermelding van bijna dezelfde omstandigheden, wanneer niet deze geheimenissen daarin verborgen lagen; afgezien daarvan, dat het het Woord des Heeren is, hetwelk nooit eenig leven kan hebben, wanneer daarin niet een innerlijke zin is, welke op Hem betrekking heeft. De verborgenheden, welke in deze plaatsen, alsmede in gene omtrent Abram en Izak in Filistea, verscholen liggen, betreffen de wijze waarop het Menschelijk Wezen des Heeren met Zijn Goddelijk Wezen verbonden werd, of, wat hetzelfde is, de wijze waarop de Heer ook naar Zijn Menschelijk Wezen Jehovah werd, en de wijze waarop Hij van de knapen jaren af daartoe werd ingewijd, over welke inwijding hier gehandeld wordt. Bovendien bevatten deze dingen meer verborgenheden, dan de mensch ooit zou kunnen gelooven; datgene echter, wat onthuld kan worden, is zoo weinig, dat het nauwelijks iets is; behalve de diepste verborgenheden aangaande den Heer, bevatten zij ook verborgenheden omtrent de onderwijzing en de wedergeboorte van den mensch, opdat hij hemelsch worde; voorts ook omtrent de onderwijzing en de wedergeboorte van den mensch, opdat hij geestelijk worde; en niet alleen aangaande de onderwijzing en de wedergeboorte van den mensch in het bijzonder, maar ook aangaande die van de Kerk in het algemeen; voorts bevatten zij verborgenheden betreffende de onderwijzing van de kinderen in den Hemel; in een woord, betreffende de onderwijzing van allen, die beelden en gelijkenissen des Heeren worden. Deze dingen vertoonen zich geenszins in den letterlijken zin, omdat de historische vermeldingen omhullen en verduisteren, maar zij openbaren zich in den innerlijken zin.

Vervolg aangaande de innerlijke gewaarwordingen; en aangaande de sferen in het andere leven.

1504. *Het is reeds gezegd, dat men in het andere leven bij de eerste nadering van iemand al weet, van welken aard hij is, ook al zegt hij niets; hieruit kan men zien, dat de innerlijke dingen van den mensch in een zekere onbekende werkzaamheid zijn, en dat de aard van een geest daaraan wordt waargenomen. Dat dit zoo is, kon hieruit blijken, dat de sfeer dezer werkzaamheid zich niet alleen in de lengte uitstrekt, maar zich ook somtijds, wanneer de Heer het toestaat, op verschillende wijze voelbaar openbaart.*

1505. *Ik ben ook ingelicht omtrent de wijze waarop deze sferen, welke in het andere leven zoo voelbaar worden, zich vormen; ter verduidelijking diene het volgende voorbeeld: wie van zichzelf en van zijn uitnemendheid boven anderen een hoogen dunk heeft opgevat, neemt ten slotte zulk een manier van doen en als het ware zulk een natuur aan, dat hij overal waar hij maar heengaat en zoo dikwijls hij anderen aanziet en met hen spreekt, zichzelf voor oogen heeft; dit treedt eerst duidelijk aan den dag, daarna treedt het niet meer aan den dag, zoodat hij zich daarvan niet bewust is, maar nochtans heerscht het, zoowel in elk afzonderlijk deel van zijn neiging en van zijn gedachte, als ook in elk gebaar en in elk woord; dit kunnen de menschen aan anderen zien; iets van dien aard is het, wat de sfeer in het andere leven maakt, welke wordt waargenomen, maar nochtans niet vaker, dan de Heer toestaat. Zoo is het ook met de andere neigingen gesteld, en daarom zijn er zoovele sferen als er neigingen en samenstellingen van neigingen zijn, waarvan er ontelbare bestaan. De sfeer is als het ware een beeld van hem, dat zich buiten hem uitstrekt, en wel een beeld van alles, wat zich bij hem bevindt. Echter is datgene, wat zich zichtbaar of voelbaar in de wereld der geesten vertoont, slechts iets algemeen, maar van welken aard hij naar de bijzonderheden genomen is, dat weet men in den Hemel; hoe hij daarentegen in de afzonderlijke deden is, weet niemand dan de Heer alleen.*

1506. *Opdat men wete, van welken aard de sferen zijn, mag ik uit eigen ondervinding eenige voorbeelden aanhalen. Een zekere geest, die mij, toen hij in het lichaam leefde, bekend was geweest, en met wien ik gesproken had, verscheen mij later herhaaldelijk onder de boozen; daar hij een hoogen dunk van zichzelf had gehad, had hij zich een sfeer van uitnemendheid boven anderen gevormd; en daar hij van dien aard was, ontvloden de geesten onmiddellijk, zoodat er niemand verscheen dan alleen hij; hij vervulde toen de gansche omringende sfeer, en het was een sfeer van zelfbewustzijn. Door zijn metgezellen verlaten, viel hij kort daarop ook in een anderen staat; want wie, in het andere leven, van het gezelschap waarin hij is, verlaten wordt, wordt eerst als halfdood; zijn*

leven wordt dan alleen onderhouden door den invloed van den Hemel in zijn innerlijke dingen; toen begon hij te jammeren en pijn te lijden. De andere geesten zeiden later, dat zij zijn aanwezigheid niet konden verdragen, omdat hij grooter dan de anderen wilde zijn; toen hij ten slotte in het gezelschap der anderen werd gebracht, rees hij in de hoogte, en het scheen hem aldus toe of hij alleen het heelal regeerde, want in die mate blaast zich de eigenliefde op, wanneer zij aan zichzelf wordt overgelaten; daarna werd hij onder de helsche geesten geworpen; een dergelijk lot wacht hen, die zich grooter dan anderen wanen; de eigenliefde druischt meer dan elke andere liefde tegen de wederkeerige liefde in, welke het leven des Hemels is.

1507. Een zekere geest had zich in het leven van het lichaam voor grooter en wijzer dan anderen gehouden; hij was overigens te goeder trouw en had anderen bij zichzelf vergeleken niet zoozeer veracht; maar daar hij in hoogen stand geboren was, had hij een sfeer van uitnemendheid en van gezag aangenomen. Deze geest kwam tot mij, en sprak langen tijd niets, maar ik bemerkte dat hij als met een wolk omgeven was, welke, van hem uitgaande, de geesten begon te omhullen; hierdoor begonnen de geesten angstig te worden; zij spraken vandaar met mij, en zeiden, dat zij geenszins in zijn tegenwoordigheid konden blijven, en van alle vrijheid werden beroofd, alsof zij het niet wagen durfden iets te zeggen; hij begon ook te spreken en wel met hen, en hij noemde hen zijn zonen, en onderrichtte hen ook wel eens, maar op den toon van gezag, dien hij had aangenomen. Hieruit kon ik opmaken, van welken aard de sfeer van het gezag in het andere leven is.

1508. Herhaaldelijk mocht ik opmerken, dat diegenen, die in de wereld de hoogste waardigheden hebben bekleed, het daardoor niet konden vermijden, een sfeer van gezag aan te nemen, en dat zij bijgevolg deze sfeer in het andere leven niet kunnen verbergen of afwerpen. Bij diegenen onder hen, die met geloof en naastenliefde begiftigd waren, wordt hun sfeer van gezag op wonderbaarlijke wijze met de sfeer der goedheid verbonden, zoodat zij niemand deert; ja zelfs wordt hun door rechtgeaarde geesten ook een soort van overeenstemmende ondergeschiktheid bewezen; evenwel is het bij hen niet een sfeer van bevelen, maar alleen een natuurlijke sfeer, omdat zij zoo geboren zijn, welke sfeer zij dan ook later na verloop van eenigen tijd afleggen, daar zij goed zijn en hun best doen daarvan af te komen.

1509. Er waren gedurende eenige dagen van zulke geesten bij mij, die, toen zij in de wereld leefden, in het geheel niet voor het welzijn van de samenleving, maar alleen voor zichzelf gezorgd hadden; die onbekwaam waren geweest den Staat te dienen, en die tot eenig doel hadden gehad, in overdaad te leven, zich prachtig te kleeden, en rijk te worden, waarbij zij zich de veinzerijen en de gepaste manieren

hadden aangewend om door verschillende vleierijen en gedienschtigheid zich bemind te maken, alleen om op te vallen en om de goederen van hun gebied te beheeren, terwijl zij met minachting neerzagen op allen die met ernst hun plicht vervulden. Ik nam waar, dat zij aan hoven geweest waren. Hun sfeer bestond daarin, dat zij mij alle arbeidzaamheid benamen, en mij zulk een grooten afkeer van het doen en denken van ernstige dingen, van waarheden en goedheden bijbrachten, dat ik ten slotte nauwelijks meer wist, wat ik doen zou. Wanneer dezulken onder de geesten komen, brengen zij over hen een dergelijke verlamming; zij zijn in het andere leven onnutte leden, en worden overal waar zij komen verworpen.

1510. *Iedere geest, en in nog meerdere mate elk gezelschap van geesten, heeft zijn eigen sfeer naar de aangenomen beginselen en overredingen, welke de sfeer der beginselen en der overredingen is; de booze geniën hebben de sfeer der begeerten. De sfeer der beginselen en der overredingen is van dien aard, dat zij, wanneer zij op een ander inwerkt, de waarheden als valschheden laat voorkomen, en daarvoor alle gronden te voorschijn roept, zoodat zij er toe brengt te gelooven, dat de valschheden waarheden, en de boosheden goedheden zijn. Hieruit kan blijken, hoe gemakkelijk de mensch in valschheden en boosheden bevestigd kan worden, wanneer hij niet in de waarheden gelooft, die van den Heer zijn. Dergelijke sferen zijn meer of minder dicht overeenkomstig de natuur der valschheden; deze sferen kunnen nooit samenstemmen met de sferen der geesten, die in de waarheden zijn; wanneer zij naderbij komen, ontstaat er een afkeer. Wanneer het wordt toegelaten, dat de sfeer van het valsche de overhand heeft, komen de goeden in verzoeking en geraken in angst. Ook werd de sfeer van het ongeloof waargenomen, welke van dien aard is, dat men niets gelooft van wat gezegd wordt, en nauwelijks iets gelooft van wat zich zichtbaar aan iemand vertoont; ook de sfeer diergenen die niets gelooven, dan wat zij met de zinnen vatten. Er verscheen mij ook een zeker iemand, die donker gekleed was, en bij een molen zat, alsof hij meel maalde; van ter zijde verschenen kleine spiegels, en daarna zag ik zekere dingen, die door fantasieën werden voortgebracht, maar ijdel lucht waren. Ik verwonderde mij, wie hij kon zijn, maar hij kwam op mij toe, en zeide, dat hij het was, die bij den molen zat, en dat hij zulke voorstellingen had gehad, als zou alles in het algemeen en in het bijzonder alleen maar fantasie zijn en niets werkelijks, waarom hij zoo geworden was.*

1511. *Door vele ondervindingen is mij bekend gemaakt, en wel zoo bekend, dat niets bekender kan zijn, dat de geesten, die in valschheden zijn, in de gedachten invloeien, en zoo geheel en al tot de overtuiging brengen als zou het valsche het ware zijn, dat het geenszins anders schijnen kan, en zulks doen zij door hun sfeer. Op een dergelijke wijze vloeien de geniën, die in boosheden zijn, in den wil, en*

weten het geheel zoo te bewerkstelligen, alsof het booze het goede ware, dat het geenszins anders gevoeld kan worden, en zulks eveneens door hun sfeer. Het is mij duizendmaal gegeven, den invloed van genen en dezen duidelijk waar te nemen, voorts van wie die invloed uitging, alsmede op welke wijze de Engelen van den Heer uit die dingen verdreven, behalve nog tal van andere dingen, die niet zoo in het bijzonder vermeld kunnen worden. Hieruit kon ik met zulk een zekerheid, dat niets zekerder is, opmaken, vanwaar de valscheden en de boosheden bij den mensch komen; en dat uit de beginselen van het valsche, en uit de begeerten van het booze dergelijke sferen voortkomen, welke na het leven van het lichaam blijven, en zich met zooveel klaarlijkheid openbaren.

1512. De sferen der fantasieën verschijnen, wanneer zij zich zichtbaar vertoonen, als wolken, meer of minder dicht, overeenkomstig den aard der fantasieën; onder den linkervoet, alwaar zich de menschen van voor den vloed bevinden, is een soort van nevelrots, waaronder zij wonen; deze nevelmassa ontleent haar oorsprong aan hun fantasieën, en door die wolk worden zij van alle overigen in het andere leven afgehouden. Van hen, die in haat en wraaknemingen geleefd hebben, walmen sferen af van dien aard, dat zij onmacht veroorzaken en braken verwekken. Dergelijke sferen zijn als het ware vergiftig; hoe vergiftig en hoe dicht zij zijn, onderkent men gewoonlijk aan een soort van donkerblauwe strikken; naarmate deze strikken verdwijnen, neemt ook de sfeer in kracht af.

1513. Een van hen, die lauwen genoemd worden, kwam tot mij, en gedroeg zich alsof hij zich gebeterd had, en ik werd het bedrog niet gewaar, ofschoon ik dacht dat hij het inwendig verborg. Maar de geesten zeiden mij, dat zij zijn tegenwoordigheid niet konden verdragen, en dat zij bij zich de werking voelden, zooals de menschen gewoonlijk hebben wanneer zij moeten braken, en dat hij onder diegenen behoorde, die uitgespuwd moeten worden. Deze geest hield later goddelooze redevoeringen en kon er niet mede ophouden, hoezeer men er hem ook van zocht te overtuigen, dat men zoo niet mocht spreken.

1514. De sferen doen zich ook waarneembaar voor door geuren, welke de geesten veel scherper gewaarworden dan de menschen; want, wat wonderlijk is, met de sferen stemmen geuren overeen. Wanneer de sfeer dergenen, die zich op veinzerij hebben toegelegd en daarvan een tweede natuur hebben gemaakt, in reuk verandert, is het een walm van uitbraakselen. Wanneer de sfeer dergenen, die zich op welsprekendheid hebben toegelegd met de bedoeling dat alles voor hen in bewondering kwam, in een ruikbare veranderd wordt, is het de lucht als van verbrand brood. De sfeer van hen, die zich louter aan wellusten overgaven, en in geen naastenliefde en in geen geloof waren, heeft den reuk van drek. Evenzoo de sfeer van hen, die hun leven in echtbreuk hebben doorgebracht, maar hun lucht

is nog verpestender. Wanneer de sfeer van hen, die in fellen haat, in wraakzucht en wreedheden geleefd hebben, in reuken verandert, is het een lijkenstank. Een muizenstank gaat uit van hen, die vuile gierigaards zijn geweest; een luizenstank gaat uit van hen, die onschuldigen vervolgen. Deze luchten kunnen door geen mensch worden waargenomen, wanneer hem niet de innerlijke zinnen zijn geopend, zoodat hij tegelijkertijd bij de geesten is.

1515. Er werd een sfeer van stank waargenomen van een vrouw, die later bij de sirenen werd ondergebracht, en deze stank walmdede gedurende eenige dagen op van overal, waar ze ook kwam; de geesten zeiden, dat het bijna een doodelijke stank was, evenwel rook deze vrouw niets van dezen stank. De stank der sirenen is soortgelijk, daar haar innerlijke dingen vuil zijn, terwijl haar uiterlijke dingen doorgaans welvoegelijk en bevallig zijn, waarover in nr. 831 is gehandeld. Het is verwonderlijk, dat de sirenen in het andere leven alle dingen, die daar zijn, naar zich toehalen en beter dan anderen weten, hoe het daarmede gesteld is; zelfs ook de leerstellingen; maar alles met de bedoeling, om het in magische dingen te veranderen, en zich de heerschappij over anderen te verwerven; zij dringen in de neigingen van de goeden door de veinzing van het goede en het ware, maar zij zijn nochtans van dien aard. Hieruit kan blijken, dat de leer niets is, wanneer de mensch niet zoo wordt als hij leert, dat wil zeggen, wanneer hij niet het leven tot doel heeft; bovendien, dat velen onder de helsche geesten zijn, die de leerstellingen beter dan de anderen begrepen hebben; maar zij die een leven der naastenliefde geleefd hebben, zijn allen in den Hemel.

1516. Ik sprak met geesten over den smaak; zij zeiden dat zij dezen zin niet hadden, maar dat zij iets bezaten, waardoor zij nochtans erkennen hoe de smaak is, dien zij met den reuk gelijk stelden, hoewel zij het niet beschrijven konden; het werd in mijn herinnering teruggeroepen, dat de smaak en de reuk als in een derde zintuig samenkomen, zooals ook bij de dieren blijkt, die met den reuk het voedsel onderzoeken, waaruit zij de zekerheid halen, of het gezond en geschikt voor hen is.

1517. Er werd een wijnlucht waargenomen, en ik vernam, dat deze van hen afkwam, die uit vriendschap en uit veroorloofde liefde vleien, op eene wijze zoodat in de vleierijen ook het ware schuilt; deze geur is van groote verscheidenheid, en gaat uit van de sfeer van het vormenschoon.

1518. Wanneer hemelsche Engelen bij het lijk van een dood mensch zijn, die wederopgewekt moet worden, verandert de lijkenlucht in een aromatischen geur; bij de waarneming daarvan kunnen de booze geesten niet naderen.

1519. De sferen der naastenliefde en des geloofs zijn, wanneer zij als geuren worden waargenomen, hoogst verrukkelijk; het zijn welriekende geuren als van

bloemen, leliën, verschillende soorten reukwerken, met oneindige verscheidenheid. Bovendien vertoonen zich de sferen der Engelen ook somtijds zichtbaar als atmosferen of sferen, die zoo schoon, zoo liefelijk en zoo menigvuldig zijn, dat zij nooit beschreven kunnen worden.

1520. *Maar aangaande hetgeen gezegd is over de waarneembaarheid van de innerlijke dingen van een geest door middel van de sferen die zich buiten hem uitstrekken en verbreiden, alsmede door middel van de geuren, moet men weten, dat deze sferen en geuren niet voortdurend bestaan, en dat zij bovendien door den Heer op verschillende wijze getemperd worden, opdat de aard der geesten niet altijd voor de anderen bloot ligt.*

Genesis

Dertiende Hoofdstuk

Het licht, waarin de Engelen leven.

1521. *Dat de geesten en de Engelen, uitgezonderd den smaak, alle zintuigen hebben, en wel veel scherper en volmaakter dan eenig mensch, is mij op vele wijzen geopenbaard; niet alleen dat zij elkander zien en met elkander omgaan, de Engelen in de opperste gelukzaligheid vanwege de wederzijdsche liefde, maar de dingen die zij aldaar zien, zijn ook veel talrijker dan ooit een mensch kan gelooven. Er is de wereld der geesten, er zijn de Hemelen, vol van uitbeeldingen, zooals de Profeten er gezien hebben, en wel zoo ontzaggelijk, dat wanneer iemand slechts het innerlijk gezicht geopend werd, en hij er uren lang in rondzag, hij wel versteld moest staan. Er is in den Hemel zulk een licht, dat het zelfs het middaglicht van de zonnewereld op ongeloofelijke wijze overtreft; zij ontvangen echter geen licht uit deze wereld, daar zij boven of binnen de sfeer van dit licht zijn; maar het is een licht van den Heer, die voor hen de Zon is. Het licht der wereld, ook dat van den middag, is voor de Engelen als dichte duisternis; wanneer het hun gegeven wordt, in dit licht te zien, komt het hun voor, alsof zij in louter duisternissen zagen, hetgeen mij door ondervinding is te weten gegeven. Hieruit kan blijken, welk een onderscheid er bestaat tusschen het licht des Hemels en het licht der wereld.*

1522. *Het licht, waarin de geesten en de Engelen leven, heb ik zoo vaak gezien, dat ik er mij ten slotte niet meer over verwonderde, omdat ik er vertrouwd mede was geworden; maar het zou te ver voeren, om alle ondervindingen mede te deelen, weshalve ik slechts met dit weinige moge volstaan.*

1523. *Opdat ik zou weten, van welken aard dit licht is, ben ik herhaaldelijk in woningen geleid, waar, goede geesten en engelengeesten wonen, en daar heb ik niet alleen hen zelf gezien, maar ook de dingen, die in die woningen zijn. Er verschenen ook kinderen en moeders in een licht van een zoo blanken glans en van zulk een schittering, dat er nergens iets blankers kan bestaan.*

1524. *Onverwachts schoot aan mijn oog een fel vlammig licht voorbij, waardoor niet alleen het gezicht van mijn oogen maar ook het innerlijke gezicht sterk verblind werd; kort daarop verscheen iets duisters als een dikke wolk, waarin als het ware iets aardachtigs was; en toen ik mij hierover verwonderde, werd mij te weten gegeven, dat het licht bij de Engelen in den Hemel zoo groot is in verhouding tot het licht in de wereld der geesten, hoewel de geesten in het licht*

leven, maar dat er nochtans zulk een onderscheid bestaat. En dat het evenals met het licht, ook zoo gesteld is met het inzicht en de wijsheid der Engelen ten aanzien van het inzicht en de wijsheid der geesten; en niet alleen met het inzicht en de wijsheid, maar ook met alles, wat tot het inzicht en de wijsheid behoort, zooals met de taal, de gedachte, de vreugden, de gelukzaligheden, want dat alles stemt met het licht overeen. Hieruit kon ik ook opmaken, hoe groot en hoedanig de volmaaktheden der Engelen zijn in vergelijking met de menschen, die, in vergelijking met de geesten, in de duisternis zijn.

1525. Mij werd de lichtglans getoond, waarin diegenen leven, die tot het innerlijke van een zeker gebied van het gelaat behooren; het was een lichtglans met een schoone schakeering van stralen van een gouden vlam, voor hen die in de neigingen van het goede zijn en een lichtglans met een schakeering van stralen van een zilveren licht voor hen die in de neigingen van het ware zijn; somtijds zagen zij ook het firmament, maar niet datgene, wat zich aan onze ongen voordoet; het firmament, dat zich aan hen vertoont, is allerschoonst met sterretjes versierd. Dat er een onderscheid in licht bestaat, komt omdat alle goede geesten, die in den eersten Hemel zijn, en alle engelengeesten, die in den tweeden Hemel zijn, en alle Engelen, die in den derden Hemel zijn, in het algemeen onderscheiden zijn in hemelsche en geestelijke; de hemelsche zijn zij, die in de liefde tot het goede leven, de geestelijke zijn zij, die in de liefde tot het ware leven.

1526. Ik werd aan de voorstellingen der bijzonderheden of aan de voorstellingen van het lichaam ontrukkt, zoodat ik in geestelijke voorstellingen werd vastgehouden; toen verscheen het levendig gesprankel van een diamanten licht en wel tamelijk lang; ik kan het licht niet anders beschrijven, want het sprankelde als van diamantschittering tot in de allerkleinste deeltjes; en zoo lang ik in dit licht gehouden werd, ontwaarde ik als onder mij en ver verwijderd, de bijzonderheden welke wereldsch en lichamelijk waren; hieruit leerde ik, in welk een groot licht diegenen zijn, die, aan de stoffelijke voorstellingen ontrukkt, in geestelijke voorstellingen zijn. Bovendien verscheen mij het licht der geesten en der Engelen zoo vaak, dat er bladzijden mede gevuld zouden worden, wanneer alle ondervindingen werden medegedeeld.

1527. Wanneer het den Heer behaagt, verschijnen de goede geesten voor anderen, en ook voor zichzelf als lichtende sterren, flonkerend al naar den aard van hun naastenliefde en van hun geloof; maar de booze geesten verschijnen als kogeltjes van kolenvuur.

1528. Het leven der begeerten en der wellusten die daaruit voortkomen, verschijnt somtijds als een kolenvuur bij de booze geesten; in deze gelijkenis van vuur verandert het leven der Liefde en der Barmhartigheid des Heeren, dat

bij hen invloeit; maar het leven van hun fantasieën verschijnt als het daaruit voortkomende schijnsel, dat donker is en zich over geen afstand uitstrekt; wanneer echter het leven der wederzijdsche liefde nadert, dooft deze vurige gloed uit en verandert in koude, en dat schijnsel verandert in duisternis; want de booze geesten slijten hun leven in duisternis, en wonderlijk is het, dat ook eenigen de duisternis liefhebben en het licht haten.

1529. *Het is in den Hemel ten volle bekend, maar niet zoozeer in de wereld der geesten, vanwaar zulk een groot licht komt, namelijk van den Heer; en wat wonderbaarlijk is, de Heer verschijnt den hemelschen Engelen in den derden Hemel als Zon, en den geestelijken Engelen als Maan; de eigenlijke oorsprong van het licht komt nergens anders vandaan; maar voor zooveel het hemelsche en het geestelijke bij de Engelen is, zooveel licht hebben zij, en van welken aard het hemelsche en het geestelijke is, van dien aard is hun licht; aldus openbaart zich het eigenlijke hemelsche en geestelijke des Heeren door het licht voor hun uiterlijk gezicht.*

1530. *Dat dit zoo is, kon een ieder ook uit het Woord duidelijk zijn, bijvoorbeeld, toen de Heer aan Petrus, Jakobus en Johannes geopenbaard werd, want toen blonk Zijn gelaat als de zon, en Zijne kleederen werden als het licht, Matth. 17: 2; dat Hij hun aldus verscheen, was alleen, omdat hun innerlijk gezicht geopend werd. Bij de Profeten wordt hetzelfde ook bevestigd, zooals bij Jesaja, waar over het Rijk des Heeren in de Hemelen gehandeld wordt:*

“Het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal zevenvoudig zijn, als het licht van zeven dagen” (30: 26);

en bij Johannes, waar ook over het Rijk des Heeren gehandeld wordt, dat het Nieuwe Jeruzalem genoemd wordt:

“De stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in dezelve zouden schijnen; want de heerlijkheid Gods verlicht haar, en het Lam is haar luchter” (Openb. 21: 23),

en elders:

“Aldaar zal geen nacht zijn, en zij zullen Beenen luchter noch licht der zon van noode hebben, want de Heer God verlicht hen” (Openb. 22: 5);

voorts, toen de Heer aan Mozes, Aharon, Nadab, Abihu en de zeventig oudsten verscheen:

“zagen zij den God van Israël, onder Zijne voeten als een werk van saffersteen en als het wezen des hemels naar zijne klaarheid” (Exod. 24: 10).

Daar het hemelsche en het geestelijke van den Heer voor het uiterlijke gezicht der Engelen als Zon en Maan verschijnt, beteekent de zon in het Woord het hemelsche en de maan het geestelijke.

1531. *Opdat ik hierin bevestigd zou worden, dat de Heer den hemelschen Engelen als Zon, en den geestelijken Engelen als Maan verschijnt, werd mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, het innerlijke gezicht tot daartoe geopend, en ik zag duidelijk de glanzende Maan, welke door vele kleine manen was omringd, waarvan het licht bijna zonnig was, naar de woorden bij Jesaja:*

“Het licht der maan zal zijn als het licht der zon” (hfdst. 30: 26);

het was mij echter niet gegeven, de Zon te zien; de Maan verscheen vooraan ter rechter zijde.

1532. *Uit het licht des Heeren in den Hemel verschijnen wonderbaarlijke dingen, en wel in zulk een ontelbare menigte, dat ze nooit kunnen worden opgesomd; het zijn voortdurende uitbeeldingen van den Heer en van Zijn Rijk, zooals zij bij de Profeten en bij Johannes in de Openbaring voorkomen, behalve andere aanduidingen. De mensch kan ze nooit zien met de oogen van het lichaam, maar zoodra de Heer het innerlijke gezicht van iemand opent, dat het gezicht van zijn geest is, kunnen zich dergelijke dingen zichtbaar aan hem vertoonen. De visioenen van de Profeten waren niets anders dan ontsluitingen van hun innerlijk gezicht, zooals toen Johannes de gouden kandelaren zag (Openb. 1: 12, 13), en de heilige stad als louter goud, en haar licht den allerkostelijksten steen gelijk (Openb. 21: 2, 10, 11), behalve nog tal van dingen meer bij de Profeten, waaruit men kan weten, dat de Engelen niet alleen in het hoogste licht leven, maar ook dat daar ontelbaar vele dingen zijn, welke nooit iemand geloven kan.*

1533. *Van de ontelbare dingen, die in het andere leven verschijnen, kon ik mij, voordat mij het gezicht geopend was, nauwelijks een andere voorstelling vormen dan de andere menschen doen, namelijk dat het licht en zulke dingen als uit het licht voortkomen, zoomede zinnelijk waarneembare dingen, geenszins in het andere leven konden bestaan, en dit ten gevolge van de hersenschim, die de geleerden zich gevormd hebben omtrent het onstoffelijke, dat zij met zoveel klem aan de geesten en aan alles wat tot hun leven behoort, toeschrijven, waardoor men daarvan nooit een andere opvatting kon hebben, dan dat het, omdat het iets onstoffelijks was, of iets zoo duisters was, zoodat men er nooit eenig begrip van kan vormen, af dat het niets was, want het onstoffelijke sluit iets dergelijks in, terwijl toch geheel het tegendeel het geval is; want wanneer de geesten niet organisch waren, en wanneer de Engelen geen organische zelfstandigheden waren, zouden zij noch spreken, noch zien, noch denken kunnen.*

1534. *Dat in het andere leven, onder de weldaad van het licht uit hemelschen en geestelijken oorsprong van den Heer, zich de wonderbaarlijkste dingen voor het oog der geesten en der Engelen voor het gezicht vertoonen, zooals paradijsche dreven, steden, paleizen, woningen, de schoonste atmosferen en tal van andere*

wonderen meer, zie men in het vervolg over het licht, aan het einde van dit hoofdstuk.

Dertiende Hoofdstuk.

1. En Abram klom op uit Egypte, hij en zijne vrouw, en al wat hij had, en Loth met hem, tegen het zuiden.
2. En Abram was zeer rijk in vee, in zilver, en in goud.
3. En hij ging volgens zijne reizen, van het zuiden uit en tot Bethel toe, tot aan de plaats, waar zijne tent in den beginne geweest was, tusschen Bethel en tusschen Ai.
4. Tot de plaats des altaars, dat hij in den aanvang daar gemaakt had; en Abram riep aldaar den naam van JEHOVAH aan.
5. En ook Loth, die met Abram ging, had een kudde van klein vee en een kudde van groot vee, en tenten.
6. En het land droeg hen niet, om samen te wonen; want hunne have was groot, en zij konden niet samen wonen.
7. En er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee; en de Kanaäniet en de Perisiet woonden toen in het land.
8. En Abram zeide tot Loth: Laat, ik bid u, geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en tusschen uwe herders; want wij zijn mannen broeders.
9. Is niet het gansche land voor u; scheid u, ik bid u, van mij; zoo ter linkerhand, en ik zal ter rechterhand gaan; en zoo ter rechterhand, en ik zal ter linkerhand gaan.
10. En Loth hief zijne oogen op, en hij zag de gansche vlakke der Jarden, dat zij geheel bevochtigd was, eer JEHOVAH Sodom en Amora had verdorven; zij was als de hof van JEHOVAH, als het land van Egypte, als gij komt te Zoar.
11. En Loth koos voor zich de gansche vlakke der Jarden; en Loth vertrok van het oosten; en zij werden gescheiden, de man van zijnen broeder.
12. Abram woonde in het land Kanaän, en Loth woonde in de steden der vlakke, en sloeg tenten tot aan Sodom toe.
13. En de mannen van Sodom waren boos en groote zondaars voor JEHOVAH.
14. En JEHOVAH zeide tot Abram, nadat Loth van hem gescheiden was: Hef, Ik bid u, uwe oogen op, en zie van de plaats, waar gij zijt, noordwaarts en zuidwaarts, en oostwaarts en westwaarts.
15. Want al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven, en aan uw zaad tot in eeuwigheid.

16. En Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde, zoodat, indien iemand het stof der aarde zal kunnen tellen, zal ook uw zaad geteld worden.
17. Maak u op, wandel door het land, in zijne lengte en in zijne breedte, want Ik zal het u geven.
18. En Abram sloeg tenten op, en kwam en woonde in de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn, en hij bouwde JEHOVAH aldaar een altaar.

Inhoud.

1535. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over den Uiterlijken Mensch bij den Heer, die met Zijn Innerlijken Mensch verbonden moest worden; de Uiterlijke Mensch is het Menschelijk Wezen, de Innerlijke Mensch is het Goddelijk Wezen. Gene wordt hier uitgebeeld door Loth, deze echter door Abram.

1536. De staat van den Uiterlijken Mensch wordt hier beschreven, zooals deze was in de knapenjaren, toen Hij voor het eerst met wetenschappelijke dingen en erkentnissen werd toegerust, namelijk dat Hij van daar af meer en meer naar de verbinding met den Innerlijken Mensch toeschreed, vers 1, 2, 3, 4.

1537. Maar dat er in Zijn Uiterlijken Mensch nog vele dingen aanwezig waren, welke de verbinding verhinderden, vers 5, 6, 7; waarvan Hij evenwel gescheiden wilde worden, vers 8, 9.

1538. Dat de Uiterlijke Mensch aan den Heer verscheen, zooals hij is in zijn schoonheid, wanneer hij met den Innerlijken Mensch verbonden is; voorts ook hoe hij is, wanneer hij niet daarmede verbonden is, vers 10, 11, 12, 13.

1539. De belofte, dat, wanneer de Uiterlijke Mensch met den Innerlijken Mensch verbonden is, of het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen des Heeren verbonden is, Hem alle macht zou gegeven worden, vers 14, 15, 16, 17. Over de innerlijke gewaarwording des Heeren, vers 18.

De Innerlijke Zin.

1540. De ware historische verhalen van het Woord zijn, als gezegd, met het voorafgaande twaalfde hoofdstuk begonnen; tot daar, of liever tot Eber, waren het verdichte verhalen. De historische verhalen, die nu aangaande Abram worden voortgezet, beteekenen in den innerlijken zin den Heer, en wel Zijn eerste leven, zooals het was, voordat Zijn Uiterlijke Mensch met den Innerlijken verbonden werd, in die mate, dat zij één uitmaakten, dat wil zeggen, voordat Zijn Uiterlijke Mensch insgelijks hemelsch en Goddelijk was geworden. Het zijn de geschiedenissen, die den Heer uitbeelden, de woorden zelf zijn de aanduidingen van datgene, wat uitgebeeld wordt; daar het echter geschiedenissen zijn, kan het niet anders, of het gemoed van den lezer wordt daarin vastgehouden, vooral heden ten dage, nu de meesten en bijna allen niet gelooven dat er een innerlijke zin bestaat, nog minder dat er in elk woord een innerlijke zin is; en wellicht zullen zij het ook nu nog niet erkennen, hoewel het tot hertoe zoo duidelijk is aangetoond; ook daarom niet, wijl de innerlijke zin zoozeer schijnt af te wijken van den letterlijken zin, dat men hem nauwelijks herkent. Maar men kan alleen hieruit al weten dat deze geschiedenissen nooit het Woord kunnen zijn, dat daarin, wanneer zij van den innerlijken zin gescheiden zijn, niet meer Goddelijks is dan in elke andere geschiedenis; daarentegen maakt de innerlijke zin, dat het Goddelijk is. Dat de innerlijke zin het Woord zelf is, blijkt uit vele plaatsen, die onthuld zijn, zooals “Uit Egypte heb Ik Mijnen Zoon geroepen” (Matth. 2: 15) behalve nog tal van andere plaatsen; ook de Heer Zelf heeft na de Opstanding den discipelen geleerd, wat bij Mozes en de Profeten van Hem geschreven was (Lukas 24: 27), dat aldus niets in het Woord geschreven staat, wat niet op Hem, op Zijn Rijk en op de Kerk betrekking heeft; dit zijn de geestelijke en de hemelsche dingen des Woords; daarentegen zijn de dingen, welke de zin van de letter bevat, voor het meerendeel werldsche, lichamelijke en aardsche dingen, welke nooit het Woord des Heeren kunnen uitmaken. Heden ten dage zijn de menschen van dien aard, dat zij niets anders dan dergelijke dingen gewaar worden; wat geestelijke en hemelsche dingen zijn, weten zij nauwelijks. Anders was het gesteld met den mensch der Oudste en der Oude Kerk; wanneer deze heden ten dage leefde, en het Woord las, zou hij in het geheel geen aandacht schenken aan den zin van de letter, welk hij als niets zou beschouwen, maar op den innerlijken zin acht geven; zij verwonderen zich zeer, dat iemand het Woord anders in zich opneemt; daarom zijn ook

alle boeken der Ouden zoodanig geschreven, dat zij in den innerlijken zin iets anders bevatten dan in de letter.

1541. *En Abram klom op uit Egypte, hij en zijne vrouw, en al wat hij had, en Loth met hem, tegen het zuiden.* Dit vers en de volgende verzen van dit hoofdstuk beelden in den innerlijken zin ook den Heer uit, en het is de voortzetting van Zijn leven, van de knapenjaren af. Abram klom op uit Egypte, beteekent dat de Heer uitsteeg boven de wetenschappelijke dingen, die Hem verlieten; Abram is in den innerlijken zin de Heer, hier toen Hij nog een knaap was; Egypte is, hier als eerder, de wetenschap; hij en zijne vrouw, beteekent de hemelsche waarheden, welke toen bij den Heer waren; en al wat hij had, beteekent al de dingen, welke tot de hemelsche dingen behoorden; en Loth met hem, beteekent het zinnelijke; tegen het zuiden, beteekent in het hemelsche licht.

1542. Dat dit en het vervolg van dit hoofdstuk in den innerlijken zin ook den Heer uitbeeldt, en dat het de voortzetting is van Zijn leven, van de knapenjaren af, kan blijken uit hetgeen in het vorige hoofdstuk is gezegden aangetoond, voorts uit hetgeen volgt, bovenal hieruit, dat het het Woord des Heeren is, en van Hem door den Hemel nederdaalde, en dat er aldus ook niet het kleinste deel van een woord geschreven is, hetwelk niet hemelsche verborgenheden bevat; hetgeen van zulk een oorsprong is, kan geenszins anders wezen. Dat in den innerlijken zin gehandeld werd over het onderricht van den Heer, toen Hij een knaap was, is aangetoond. Er zijn bij den mensch twee dingen, die maken dat hij niet hemelsch kan worden; het eene behoort tot zijn verstandsdeel, het andere tot het deel van zijn wil; wat tot het verstandsdeel behoort, zijn onnutte wetenschappelijke dingen die hij in de knapen- en jongelingsjaren in zich opnam; wat tot het deel van den wil behoort, zijn de lusten en de begeerten, die hij begunstigt. Gene en deze dingen zijn het, die verhinderen, dat hij de hemelsche dingen kan bereiken. Deze beletselen moeten eerst uit den weg worden geruimd, en eerst dan wanneer zij opzij zijn geschoven, kan hij in het licht der hemelsche dingen worden binnengeleid, en ten slotte in het hemelsche licht. Daar de Heer gelijk een ander mensch is geboren, en evenals een ander onderricht moest worden, moest Hij ook de wetenschappelijke dingen aanleeren, en dit werd uitgebeeld en aangeduid door Abrams vreemdelingschap in Egypte; en dat de onnutte wetenschappelijke dingen Hem tenslotte verlieten, werd ook uitgebeeld, namelijk daarmede, dat Farao van wege hem mannen gebood, en zij hem, en zijne vrouw, en alles wat hij had, heenzonden (vorige hoofdstuk, vers 20); dat echter de lusten, welke tot de dingen van den wil behooren, en

den zinnelijken mensch uitmaken, maar den uitersten, Hem ook verlieten, wordt in dit vers uitgebeeld door Loth, namelijk dat hij zich afscheidt van Abram; want Loth beeldt een dergelijk mensch uit.

1543. Dat “Abram klom op uit Egypte” beteekent, dat de Heer uitsteeg boven de wetenschappelijke dingen, die Hem verlieten, blijkt uit de beteekenis van Abram, namelijk dat door hem de Heer wordt uitgebeeld; voorts uit de beteekenis van Egypte, zijnde de wetenschap; ook uit de beteekenis van opklimmen, want er wordt van opklimmen gesproken, wanneer men zich van de lagere dingen, welke de wetenschappelijke dingen zijn, verheft tot de hoogere, welke de hemelsche dingen zijn; vandaar sluit de in het Woord vaak voorkomende uitdrukking “opklimmen van Egypte in het land Kanaän” iets dergelijks in.

1544. Dat Abram in den innerlijken zin de Heer is, hier toen Hij nog een knaap was, en dat Egypte de wetenschap is, is aangetoond.

1545. Dat “hij en zijne vrouw” de hemelsche waarheden beteekent, welke toen bij den Heer waren, kan blijken uit de beteekenis van Hem, namelijk dat Abram de Heer is, en daar het de Heer is, is het het hemelsche bij Hem; de mensch is mensch door de dingen die bij hem zijn; de Heer is Heer door de hemelsche dingen, want Hij was de Eenig Hemelsche, zoodat Hij het Hemelsche Zelf was; daarom worden door Abram, en nog meer door Abraham, de hemelsche dingen aangeduid. Daarna kan het blijken uit de beteekenis van de vrouw, namelijk dat zij het aan het hemelsche toegevoegde ware is, zooals eerder in nr. 1468 is aangetoond. Dat het de hemelsche waarheden (coelestia vera) zijn, of de waarheden welke uit de hemelsche dingen voortkomen, blijkt hieruit, dat eerst *Hij* genoemd wordt, en daarna *zijne vrouw*; want iets anders is het hemelsch ware (coeleste verum), en iets anders het ware, [dat] hemelsch [geworden is] (verum coeleste); het hemelsch ware is dat, wat zijn oorsprong aan het hemelsche ontleent; het ware, [dat] hemelsch [geworden is], ontleent zijn oorsprong aan het ware, dat in het hemelsche wordt geplant door erkennenissen.

1546. Dat “en al wat hij had” alle dinge beteekent, die tot de hemelsche dingen behooren, blijkt nu hieruit.

1547. Dat “en Loth met hem” het zinnelijke beteekent, is in het kort reeds in nr. 1428 aangewezen. Daar hier in het bijzonder over Loth gehandeld wordt, moet men weten, wat hij bij den Heer uitbeeldt. Faraö beteekende de wetenschappelijke dingen, welke de Heer ten slotte heeft heengezonden; Loth echter beteekent de zinnelijke dingen, waaronder de uiterlijke mensch wordt verstaan en diens lusten, welke tot de zinnelijke dingen behooren, aldus de

dingen die de uiterste zijn, en den mensch in de knapenjaren plegen gevangen te nemen en van de goedheden weg te voeren; want voor zooveel de mensch zich aan de lusten, welke uit de begeerten voortkomen, overgeeft, wordt hij van de hemelsche dingen, welke tot de liefde en de naastenliefde behooren, afgetrokken; want in deze lusten is de eigenliefde en de liefde tot de wereld, waarmede de hemelsche liefde niet kan samenstemmen. Maar er zijn ook lusten, die geheel en al met de hemelsche dingen samenstemmen, en ook naar den uiterlijken vorm soortgelijk schijnen; hierover zie men hetgeen eerder gezegd is in de nrs. 945, 994, 995, 997. Maar de lusten, die uit de begeerten voortkomen, moeten beteugeld en verwijderd worden, daar zij den toegang tot de hemelsche dingen sluiten; over deze lusten, en niet over gene, wordt in dit hoofdstuk gehandeld in den persoon van Loth, namelijk dat hij zich van Abram afscheidde, en hier dat dergelijke lusten aanwezig waren, welke worden aangeduid door “Loth met hem”. In het algemeen wordt echter door Loth de uiterlijke mensch aangeduid, zooals uit hetgeen volgt zal blijken.

1548. Dat “tegen het zuiden” beteekent in het hemelsche licht, blijkt uit de beteekenis van het zuiden, namelijk dat het een lichtende staat is ten aanzien van de innerlijke dingen, waarover eerder in nr. 1458 is gehandeld. Er zijn twee staten, waaruit hemelsch licht voortkomt; de eerste staat is die, waarin de mensch van de vroegste kindsheid af wordt binnengeleid; want het is bekend, dat de kinderen zich in de onschuld en in de goedheden der liefde bevinden, welke de hemelsche dingen zijn, waarin zij eerst door den Heer worden binnengeleid, en welke voor het kind worden opgeborgen ten behoeve van zijn volgende levensjaren, en te zijnen behoeve wanneer hij in het andere leven komt. Dit is het, wat de eerste overblijfselen wordt genoemd, waarover herhaaldelijk eerder gehandeld is. De tweede staat bestaat hierin, dat de mensch in de geestelijke en hemelsche dingen wordt ingeleid door de erkennenissen, welke moeten worden ingeplant in de hemelsche dingen, waarmede hij van kindsbeen af is begiftigd; deze zijn bij den Heer in Zijn eerste hemelsche dingen ingeplant; vandaar kwam Hem het licht, dat hier het zuiden wordt genoemd.

1549. Vers 2. *En Abram was zeer rijk in vee, in zilver, en in goud.* Abram was zeer rijk in vee, beteekent de goedheden waarmede de Heer toenmaals verrijkt was; in zilver, beteekent de waarheden; in goud, beteekent de goedheden uit waarheden.

1550. Dat “Abram was zeer rijk in vee” de goedheden beteekent, blijkt uit de beteekenis van het vee en van de kudde namelijk dat zij het goede zijn, waarover eerder in de nrs. 343 en 415 is gehandeld.

1551. Dat “in zilver” de waarheden beteekent, blijkt uit de beteekenis van het zilver, zijnde het ware. De Oudsten vergeleken de goedheden en de waarheden, bij den mensch met metalen, de innerlijke of de hemelsche goedheden, welke tot de liefde tot den Heer behooren, met goud; de waarheden die daaruit voortkomen met zilver; de lagere of de natuurlijke goedheden echter met koper, en de lagere waarheden met ijzer; en niet alleen vergeleken zij ze daarmede maar noemden ze ook zoo; daarvan stamt het af, dat ook de tijdperken met deze zelfde metalen werden vereenzelvigd, en de gouden, de zilveren, de koperen en de ijzeren Eeuw werden genoemd, want aldus volgden zij op elkander. De gouden eeuw was de tijd van de Oudste Kerk, welke een hemelsch Mensch was; de zilveren eeuw was de tijd van de Oude Kerk, welke een geestelijk Mensch was; de koperen eeuw was de tijd der volgende Kerk, en hierop volgde de ijzeren eeuw. Iets dergelijks is ook aangeduid door het beeld, dat Nebuchadnezar in den droom zag:

“welks hoofd was van *goed goud*, zijne borst en zijne armen van *zilver*, zijn buik en zijne dijen van *koper*, zijne schenkelen van *ijzer*” (Dan. 2: 32, 33).

Dat de tijden der Kerk aldus op elkander moesten volgen of dat zij zoo op elkander zijn gevolgd, blijkt bij denzelfden Profeet in genoemd hoofdstuk. Dat het zilver in den innerlijken zin des Woords, overal waar het genoemd wordt, het ware beteekent en in tegenovergestelden zin het valsche, blijkt uit de navolgende plaatsen; bij Jesaja:

“Voor *koper* zal Ik *goud* brengen, en voor *ijzer* zal Ik *zilver* brengen, en voor hout koper, en voor steenen ijzer, en Ik zal vrede tot uwe schatting zetten, en tot uwe drijvers gerechtigheid” (60: 17),

alwaar duidelijk blijkt, wat elk metaal beteekent; hier wordt gehandeld over de Komst des Heeren en over Zijn Rijk en de hemelsche Kerk; voor koper goud, wil zeggen voor het natuurlijk goede het hemelsch goede; voor ijzer zilver, is voor het natuurlijk ware het geestelijk ware; voor hout koper, is voor het lichamenlijk goede het natuurlijk goede; voor steenen ijzer, is voor het zinnelijk ware het natuurlijk ware. Bij denzelfde:

“O alle gij dorstigen, gaat tot de wateren, en wie geen *zilver* heeft, gaat, koopt en eet” (55: 1);

wie geen *zilver* heeft, is wie in onwetendheid omtrent het ware verkeert en toch in het goede der naastenliefde is, zooals velen binnen de Kerk, en de heidenen buiten de Kerk. Bij denzelfde:

“De eilanden zullen Mij verwachten, en de schepen van Tharschisch vooreerst, om uwe zonen van verre te brengen, hun *zilver* en hun *goud*

met hen, tot den naam van Jehovah, uwen God, en tot den Heilige Israëls” (60: 9),

alwaar in het bijzonder gehandeld wordt over de nieuwe Kerk of de Kerk der heidenen, en in het algemeen over het Rijk des Heeren; de schepen van Tharschisch staan voor de erkentenissen, het zilver voor de waarheden, het goud voor de goedheden, en dit zijn de dingen, welke zij tot den naam van Jehovah zullen brengen. Bij Ezechiël:

“Gij hebt de vaten uws sieraads genomen van Mijn *goud* en van Mijn *zilver*, dat Ik u gegeven had, en gij hebt u mansbeelden gemaakt” (16: 17);

hier staat goud voor de erkentenissen der hemelsche dingen, zilver voor de erkentenissen der geestelijke dingen. Bij denzelfde:

“Gij waart versierd met *goud* en *zilver*, en uw gewaad was fijn linnen en zijde, en gestikt werk” (16: 13),

aangaande Jeruzalem, waarmede de Kerk des Heeren wordt aangeduid, welker tooi aldus beschreven wordt. Bij denzelfde:

“Zie, gij zijt wijs; zij hebben niets toegeslotens voor u verborgen; in uwe wijsheid en in uw inzicht hebt gij rijkdommen voor u gemaakt, en hebt *goud* en *zilver* in uwe schatten gemaakt” (28: 3, 4),

aangaande Tyrus, en hier komt duidelijk uit dat het goud de rijkdommen der wijsheid zijn, en het zilver de rijkdommen van het inzicht. Bij Joël:

“Mijn *zilver* en Mijn *goud* hebt gij genomen, en Mijne beste kleinodiën in uwe tempels gebracht” (3: 5),

aangaande Tyrus, Zidon en Filistea, waardoor de erkentenissen worden aangeduid, welke het goud en het zilver zijn, dat zij in hunne tempels gebracht hebben. Bij Haggai:

“De uitverkorenen van alle natiën zullen komen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen; Mijne is het *zilver*, en Mijne is het *goud*; de heerlijkheid van dit laatste huis zal grooter wezen dan van het eerste” (2: 8, 9, 10),

alwaar van de Kerk des Heeren sprake is, waarop het goud en het zilver betrekking hebben. Bij Maleachi:

“Hij zal zitten, smeltende, en het *zilver* louterende, en Hij zal de zonen van Levi reinigen” (3: 3),

alwaar sprake is van de Komst des Heeren. Bij David:

“De redenen van Jehovah zijn reine redenen, *zilver* gesmolten in eenen aarden smeltkroes, gezuiverd zevenmaal” (Psalm 12: 7);

het zevenmaal gereinigde zilver staat voor de Goddelijke waarheid. Wanneer den zonen Israëls, toen zij uit Egypte togen, bevolen werd dat

“elke vrouw van hare naburin en van de waardin haars huizes vragen zal *zilveren vaten*, en *gouden vaten*, en kleederen, en dat zij die leggen zullen op hunne zonen, en op hunne dochteren, en de Egyptenaren berooven” (Exod. 3: 22; hfdst. 11: 2, 3; hfdst. 12: 35, 36),

kan een ieder zien, dat nooit tot de zonen Israëls zou gezegd zijn, op deze wijze te stelen en de Egyptenaren te berooven, wanneer daarmede niet bepaalde verborgenheden werden uitgebeeld. Welke verborgenheden het echter zijn, kan blijken uit de beteekenis van het zilver, het goud, de kleederen en van Egypte, en dat deze dingen iets dergelijks uitbeelden als hier Abram, namelijk dat hij rijk was in zilver en goud uit Egypte. Zooals het zilver het ware beteekent, evenzoo beteekent het in den tegenovergestelden zin het valsche, want zij die in het valsche zijn, meenen, dat het valsche het ware is, zooals ook bij de Profeten blijkt; bij Mozes:

“Gij zult niet begeeren het *zilver* en het *goud* der heidenen, noch voor u nemen, opdat gij daardoor niet verstrikt wordt, want dat is Jehovah, uwen God, een gruwel, verfoeiende zult gij het verfoeien” (Deut. 7: 25, 26);

het goud der heidenen staat voor de boosheden, en hun zilver voor de valscheden. Bij denzelfde:

“Gij zult nevens Mij niet maken goden van *zilver*, en goden van goud zult gij u niet maken” (Exod. 20: 23),

waardoor in den innerlijken zin niets anders wordt aangeduid dan valscheden en begeerten; de valscheden zijn de goden van zilver, de begeerten de goden van goud. Bij Jesaja:

“Te dien dage zullen zij verwerpen, een ieder de *afgoden van zijn zilver* en de *afgoden van zijn goud*, welke u uwe handen tot zonde gemaakt hadden” (31: 7);

de afgoden van zilver en de afgoden van goud staan voor dergelijke dingen; welke uwe handen u gemaakt hadden, wil zeggen dat zij uit het eigen ik voortkomen. Bij Jeremia:

“Zij worden zot en dwaas, een onderwijs der ijdelheden is dat hout; uitgerekt *zilver*, wordt van Tharschisch gebracht, en *goud* van Ufaz, een werk des werkmeesters en van de handen des goudsmids; hyaeinth en purper is hun kleed, gansch een werk der wijzen” (10: 8, 9),

voor dergelijke dingen, zooals duidelijk blijkt.

1552. Dat “in goud” de goedheden uit de waarheden beteekent, blijkt uit de beteekenis van het goud, zijnde het hemelsch goede, of het goede der wijsheid en der liefde, zooals blijkt uit hetgeen thans is aangetoond, voorts uit hetgeen eerder in nr. 113 is gezegd. Dat het hier de goedheden uit de waarheden zijn, volgt uit hetgeen in het vorige hoofdstuk is gezegd, namelijk dat de Heer de verstandelijke waarheden met de hemelsche dingen had verbonden.

1553. Vers 3. *En hij ging volgens zijne reizen, van het zuiden uit en tot Bethel toe, tot aan de plaats, waar zijne tent in den beginne geweest was, tusschen Bethel en tusschen Ai.* Hij ging volgens zijne reizen, beteekent volgens de orde; van het zuiden uit tot Bethel toe, beteekent van het licht van het inzicht in het licht van de wijsheid; tot aan de plaats, waar zijne tent in den beginne geweest was, beteekent tot de heilige dingen welke aanwezig waren, voordat Hij met erkentissen was vervuld; tusschen Bethel en tusschen Ai, beteekent, hier als eerder, de hemelsche dingen der erkentissen en de wereldsche dingen.

1554. Dat de woorden: “Hij ging volgens zijne reizen” beteekenen volgens de orde, kan uit de beteekenis der reizen of der tochten blijken, namelijk dat het verdere voortschrijdingen zijn, waarover in nr. 1457 is gehandeld; en daar deze volgens de orde geschieden, beteekenen de reizen hier niets anders. De Heer is van de vroegste kindsheid af geheel volgens de Goddelijke orde voortgeschreden naar de hemelsche dingen en in de hemelsche dingen; van welken aard deze orde is, wordt door Abram in den innerlijken zin beschreven. Overeenkomstig zulk een orde worden ook allen geleid, die opnieuw door den Heer geschapen worden; evenwel is deze orde bij de menschen verscheiden al naar de natuur en den genius van een ieder; maar geen sterveling kent de orde, waardoor de mensch geleid wordt wanneer hij wordt wedergeboren; zelfs de Engelen hebben er niet dan een vage voorstelling van, doch de Heer Alleen weet het.

1555. Dat “van het zuiden uit en tot Bethel toe” beteekent van het licht van het inzicht in het licht van de wijsheid, blijkt uit de beteekenis van het zuiden, zijnde het licht van het inzicht, of wat hetzelfde is, de lichtende staat wat de innerlijke dingen betreft, waarover eerder in nr. 1458 is gehandeld; en uit de beteekenis van Bethel, namelijk dat het het hemelsche licht is, hetwelk zijn oorsprong ontleent aan de erkentissen, waarover eerder in nr. 1453. Licht van het inzicht heet dat licht, hetwelk door de erkentissen van de waarheden en goedheden des geloofs wordt verworven; het licht der wijsheid is echter het licht des levens, dat daardoor verworven wordt. Het licht van het inzicht betreft het verstandelijke deel of het verstand, het licht der wijsheid echter het deel van den wil of het leven. Weinigen, zoo al iemand, weten,

hoe de mensch tot de ware wijsheid geleid wordt; het inzicht is de wijsheid niet, maar leidt tot de wijsheid, want verstaan wat het ware en het goede is, is niet waar en goed zijn, maar wijs zijn is waar en goed zijn. Van wijsheid wordt alleen met betrekking tot het leven gesproken, namelijk dat de mensch van dien aard is. In de wijsheid of in het leven wordt men binnengeleid door het weten en het kennen, of door de wetenschappen en de erkentnissen. Bij ieder mensch zijn twee deelen, de wil en het verstand; de wil is het deel dat de eerste plaats inneemt, het verstand het deel, dat de tweede plaats inneemt. Het leven van den mensch na den dood is overeenkomstig het deel van zijn wil en niet overeenkomstig het deel van zijn verstand. De wil van den mensch wordt door den Heer gevormd van de kindsheid af tot de knapenjaren, en dit geschiedt door het ingeven van onschuld en naastenliefde jegens de ouders, voedsters, kinderen van gelijken leeftijd, en door nog andere dingen meer, die de mensch niet weet, en die hemelsche dingen zijn. Wanneer deze hemelsche dingen den mensch niet eerst werden ingegeven, terwijl hij nog een kind en een knaap is, zou hij nooit een mensch kunnen worden. *Aldus wordt de eerste grondslag gevormd.* Daar echter de mensch niet mensch is, wanneer hij niet ook met verstand begiftigd is, maakt niet de wil alleen den mensch uit, maar het verstand met den wil; en het verstand kan niet anders verworven worden dan door wetenschappen en erkentnissen; daarom moet de mensch van de knapenjaren af bij graden daarmede toegerust worden; *aldus wordt de tweede grondslag gevormd.* Eerst dan wanneer het verstandelijke deel voorzien is met wetenschappen en erkentnissen, voornamelijk met erkentnissen van het ware en het goede, kan de mensch worden wedergeboren; en wanneer hij wordt wedergeboren, worden van den Heer door middel van erkentnissen waarheden en goedheden ingeplant in rijn hemelsche dingen, waarmede hij door den Heer van kindsbeen af begiftigd was, zoodat zijn verstandelijke dingen één uitmaken met de hemelsche dingen; en wanneer de Heer deze aldus heeft verbonden, wordt hij met naastenliefde begiftigd, waaruit hij begint te handelen, en welke tot het geweten behoort; op deze wijze ontvangt hij eerst het nieuwe leven, en zulks bij graden; het licht van dit leven wordt wijsheid genoemd, welke dan de overhand heeft en boven het inzicht staat; *aldus wordt de derde grondslag gevormd.* Wanneer de mensch van dien aard is geworden in het leven van het lichaam, wordt hij in het andere leven voortdurend vervolmaakt; hieruit kan blijken, wat het licht van het inzicht en wat het licht der wijsheid is.

1556. Dat de woorden: “tot aan de plaats, waar zijne tent in den beginne geweest was” de heilige dingen beteekenen, welke aanwezig waren, voordat

Hij met erkenenissen was vervuld, blijkt uit de beteekenis der tent, zijnde de heilige dingen des geloofs, waarover eerder in de nrs. 414, 1452 is gehandeld, en uit hetgeen thans gezegd is. Aldus beteekent het: tot aan de hemelsche dingen, welke de Heer had voordat Hij met wetenschappen en erkenenissen was toegerust, zooals ook blijkt uit hetgeen in het vorige hoofdstuk gezegd wordt: “en Abram brak op van daar naar den berg tegen het oosten van Bethel, en hij sloeg zijne tent op”, vers 8, hetgeen geschiedde, voordat hij naar Egypte trok, dat wil zeggen, voordat de Heer met wetenschappen en erkenenissen was toegerust.

1557. Dat “tusschen Bethel en tusschen Ai” de hemelsche dingen der erkenenissen en de werldsche dingen beteekent, blijkt uit de beteekenis van Bethel, zijnde het licht der wijsheid door de erkenenissen, nr. 1453; en uit de beteekenis van Ai, zijnde het licht dat uit werldsche dingen voortkomt, waarover ook in nr. 1453 is gehandeld. Uit hetgeen daar gezegd is kan blijken, hoedanig de staat des Heeren was, namelijk van den aard van een knaap, die zoodanig is, dat werldsche dingen aanwezig zijn; want de werldsche dingen kunnen niet verstrooid worden, vooraleer het ware en het goede door erkenenissen in de hemelsche dingen worden ingeplant; want de mensch kan geenszins onderscheid maken tusschen de hemelsche en de werldsche dingen, eer hij weet, wat het hemelsche en wat het werldsche is, en het kent. De erkenenissen maken de algemeene en duistere voorstelling duidelijk, en hoe duidelijker de voorstelling door erkenenissen wordt, des te meer kunnen de werldsche dingen gescheiden worden. Maar deze staat van den knapenleeftijd is nochtans heilig, omdat hij onschuldig is; de onwetendheid doet nooit iets van de heiligheid af, wanneer er onschuld in is, want de heiligheid woont in de onwetendheid, die onschuldig is. Bij alle menschen, uitgezonderd bij den Heer, kan de heiligheid alleen in de onwetendheid wonen; wanneer zij niet in de onwetendheid woont, is het geen heiligheid; zelfs bij de Engelen, die in het hoogste licht van inzicht en van wijsheid zijn, woont de heiligheid ook in de onwetendheid, want zij weten en erkennen, dat zij niets uit zichzelf weten, maar dat alles, wat zij weten, van den Heer is. Ook weten en erkennen zij, dat al hun wetenschap, al hun inzicht en al hun wijsheid als niets is in vergelijking met de wetenschap, het inzicht en de wijsheid des Heeren, die onbegrensd zijn, dus dat het onwetendheid is. Wie niet erkent, dat hetgeen hij niet weet, oneindig meer is dan hetgeen hij weet, kan niet in de heiligheid der onwetendheid zijn, waarin de Engelen zich bevinden: De heiligheid der onwetendheid bestaat niet daarin, dat men meer dan anderen in onwetendheid verkeert, maar in de erkenning,

dat men uit zichzelf niets weet, en dat hetgeen men niet weet, vergeleken bij wat men weet, oneindig veel is; bovenal, dat men weinig waarde hecht aan de wetenschappelijke en de verstandelijke dingen in vergelijking met de hemelsche dingen, of weinig waarde hecht aan de dingen van het verstand in vergelijking met de dingen, die des levens zijn. Wat den Heer betreft, Hij schreed, daar Hij de menselijke dingen met de Goddelijke zou verbinden, overeenkomstig de orde voort, en naderde thans eerst dien hemelschen staat, zooals Hij dien als knaap had gehad, in welken staat ook werldsche dingen aanwezig zijn, en terwijl Hij van daar verder voortschreed in een nog meer hemelschen staat, bereikte Hij ten slotte den hemelschen staat der kindsheid, waarin Hij het Menschelijk Wezen volledig met het Goddelijk Wezen verbond.

1558. Vers 4. *Tot de plaats des altaars, dat hij in den aanvang daar gemaakt had; en Abram riep aldaar den naam van Jehovah aan.* Tot de plaats des altaars, beteekent de heilige dingen van den godsdienst; dat hij in den aanvang gemaakt had, beteekent, welke dingen Hij als knaap had gehad; en Abram riep aldaar den naam van Jehovah aan, beteekent den innerlijken godsdienst in dien staat.

1559. Dat “ tot de plaats des altaars” de heilige dingen van den godsdienst beteekent, blijkt uit de beteekenis van het altaar, zijnde de voornaamste uitbeelding van den godsdienst, waarover in nr. 921.

1560. Dat de woorden: “dat hij in den aanvang gemaakt had” beteekenen, welke dingen Hij als knaap had gehad, blijkt uit hetgeen in het voorafgaande hoofdstuk bij vers 8 is gezegd: “in den aanvang” wordt hier gezegd, en in het vorige vers “in den beginne”, omdat het was voordat de Heer met wetenschappelijke dingen en erkentissen was toegerust. Elke staat, voordat de mensch wordt onderwezen, is een begin (initium), en wanneer hij begint onderwezen te worden, is het de aanvang (principium).

1561. Dat de woorden: “en Abram riep aldaar den naam van Jehovah aan” den innerlijken godsdienst in dien staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het aanroepen van den naam van Jehovah, waarover eerder in de nrs. 440 en 1455 is gehandeld. Dat hier ook van het altaar melding wordt gemaakt, en dat gezegd wordt, dat hij den naam van Jehovah aanriep, evenals in het achtste vers van het vorige hoofdstuk, komt omdat het soortgelijke staten zijn, met dit verschil, dat de laatste lichtvol is met betrekking tot den eersten. Wanneer de erkentissen worden geplant in den vorigen staat, waarvan sprake was, maken deze hem lichtvol; wanneer het ware en het goede door de erkentissen met het vroegere hemelsche worden verbonden, wordt de

werkzaamheid van het hemelsche aldus beschreven. De godsdienst zelf is niets anders dan een zekere werkzaamheid, welke bestaat door het hemelsche, dat daarbinnen zetelt. Het hemelsche zelf kan nooit zonder werkzaamheid zijn; de godsdienst is de eerste werkzaamheid, want aldus uit het zich, omdat het daarin vreugde voelt; al het goede der liefde en der naastenliefde is het wezenlijk werkzame zelf.

1562. Vers 5. *En ook Loth, die met Abram ging, had een kudde van, klein vee en een kudde van groot vee, en tenten.* En ook Loth, die met Abram ging, beteekent den uiterlijken mensch, die bij den Heer was; had een kudde van klein vee en een kudde van groot vee, en tenten, beteekent de dingen welke de uiterlijke mensch in overvloed heeft; kudde van klein vee en kudde van groot vee zijn de bezittingen van den uiterlijken mensch; de tenten zijn de dingen van zijn godsdienst, welke zich van den innerlijken mensch scheidden.

1563. Dat de woorden: “En ook Loth, die met Abram ging” den uiterlijken mensch beteekenen, die bij den Heer was, blijkt uit de uitbeelding van Loth, namelijk dat hij de zinnelijke mensch is, of, wat hetzelfde is, de uiterlijke mensch. Het is een ieder in de Kerk bekend, dat er bij elk mensch een innerlijk en een uiterlijk is, of, wat hetzelfde is, dat de mensch innerlijk is en uiterlijk; hierover zie men hetgeen eerder gezegd is in de nrs. 978, 994, 995, 1015. De uiterlijke mensch ontvangt zijn leven voornamelijk van den innerlijken mensch, dat wil zeggen, van zijn geest of van zijn ziel; daaruit komt zijn leven in het algemeen voort, en dit kan niet tot in bijzonderheden of onderscheidenlijk door den uiterlijken mensch worden ontvangen, wanneer niet zijn organische vaten worden geopend, om de ontvangers te zijn van de bijzondere en afzonderlijke dingen van den innerlijken mensch. Deze organische vaten, welke de ontvangers moeten zijn, worden alleen door middel van de zinnen geopend, welke voornamelijk de zinnen van het gehoor en van het gezicht zijn, en naar mate deze geopend worden, kan de innerlijke mensch invloeien met zijn bijzondere en afzonderlijke dingen; deze vaten worden door middel van de zinnen geopend door de wetenschappelijke dingen en de erkentissen, voorts door de lusten en bekingen; door de eerstgenoemde de vaten die tot het verstand behooren, door de laatstgenoemde de vaten die tot den wil behooren. Hieruit kan blijken, dat het wel niet anders kan, of er sluipen dan bij den uiterlijken mensch wetenschappelijke dingen en erkentissen binnen, die niet met de geestelijke waarheden kunnen samenstemmen, en dat lusten en bekingen binnensluipen, die niet met de hemelsche goedheden kunnen samenstemmen, zooals alles, wat lichamelijke, werldsche en aardsche dingen als doeleinden beschouwt; en wanneer deze

als doeleinden beschouwd worden, trekken zij den uiterlijken mensch naar buiten en naar beneden, en verwijderen hem aldus van den innerlijken mensch. Wanneer daarom dergelijke dingen niet eerst verstrooid worden, kan de innerlijke mensch geenszins met den uiterlijken overeenstemmen; derhalve moeten dergelijke dingen eerst verwijderd worden, voordat de innerlijke mensch met den uiterlijken kan overeenstemmen. Dat deze dingen bij den Heer zijn verwijderd of afgescheiden, wordt uitgebeeld en aangeduid door de afscheiding Loths van Abram.

1564. Dat de woorden: “hij had een kudde van klein vee en een kudde van groot vee, en tenten” de dingen beteekenen, welke de uiterlijke mensch in overvloed heeft, kan blijken uit de beteekenis van de kudde van klein vee, van de kudde van groot vee en van tenten, waarover straks meer. Hier beteekenen zij de bezittingen van den uiterlijken mensch; want door Loth wordt, als gezegd, de uiterlijke mensch des Heeren uitgebeeld. Er zijn bij den uiterlijken mensch twee soorten van dingen: die welke met den innerlijken mensch kunnen samenstemmen en die welke daarmede niet kunnen samenstemmen; door de kudde van klein vee, de kudde van groot vee en de tenten worden hier die dingen aangeduid, welke niet kunnen samenstemmen, zooals blijkt uit hetgeen volgt:

“En er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee” (vers 7).

1565. Dat de kudde van klein vee en de kudde van groot vee de bezittingen van den uiterlijken mensch zijn, kan blijken uit de beteekenis van de kudde van klein vee en van de kudde van groot vee, namelijk dat zij de goedheden zijn, waarover in de nrs. 343 en 415 is gehandeld. Maar hier zijn het die dingen, welke moeten worden afgescheiden en derhalve niet goed zijn, daar zij op Loth betrekking hebben, die van Abram werd gescheiden. Dat de kudde van klein vee en de kudde van groot vee ook die dingen beteekenen, welke niet goed zijn, kan uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Zefanja:

“Ik zal u verdoen, dat er geen inwoner zij, en de landstreek der zee zal zijn tot uitgegraven woningen, en tot betuiningen der *kudde van klein vee*” (2: 5, 6, 7);

bij Jeremia:

“Verstrooien zal Ik in u den herder en de *kudde van klein vee*, en verstrooien in u den akkerman en zijn gespan” (51: 23);

bij denzelfde:

“Trekt op naar Arabië, en verwoest de zonen van het oosten; hunne *tenten* en hunne *kudden van klein vee* zullen zij nemen” (49: 28, 29).

1566. Dat de tenten de dingen van zijn godsdienst ziin, welke zich van den innerlijken mensch scheidde, kan blijken uit de beteekenis van de tent, zijnde het heilige van den godsdienst, nr. 414; voorts uit de beteekenis van Loth als de uiterlijke mensch, op wien de tenten of de godsdienst betrekking hebben. Dat de tenten in den tegenovergestelden zin den niet heiligen godsdienst beteekenen, kan ook uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Hosea:

“De netel zal hen erfelijk bezitten, de doornstruik zal in hunne *tenten* zijn” (9: 6).

Bij Habakuk:

“Ik zag de *tenten* van Kusthan; de gordijnen des lands van Midian schudden; was Jehovah tegen de rivieren ontstoken?” (3: 7, 8).

Bij Jeremia:

“Tot de dochter Zions zullen de herders en hunne kudden komen; zij zullen *tenten* rondom tegen haar opslaan, zij zullen een iegelijk zijne ruimte afweiden” (6: 3).

Bij David:

“Hij sloeg al het eerstgeborene in Egypte, het beginsel der krachten in de *tenten* van Cham” (Psalm 78: 51).

Bij denzelfde:

“Ik koos liever aan den dorpel in het huis mijns Gods te wezen, dan te wonen in de *tenten* der goddeloosheid” (Psalm 84: 11).

1567. Vers 6. *En het land droeg hen niet, om samen te wonen; want hunne have was groot, en, zij konden niet samen wonen.* Het land droeg hen niet om samen te wonen, beteekent dat hetgeen tot de innerlijke hemelsche dingen behoort niet met gene dingen samen kon zijn; want hunne have was groot, en zij konden niet samen wonen, beteekent dat de dingen, die door den innerlijken mensch waren verworven, niet konden samenstemmen met de dingen, die door den uiterlijken mensch verworven waren.

1568. Dat de woorden: “Het land droeg hen niet om samen te wonen” beteekenen, dat hetgeen tot de innerlijke hemelsche dingen behoort niet met gene dingen samen kon zijn, namelijk met de dingen welke hier door Loth worden aangeduid, hiermede is het aldus gesteld: Abram beeldt, als gezegd, den Heer uit, hier Zijn Innerlijken Mensch, Loth echter den uiterlijken mensch, hier de dingen welke van den uiterlijken mensch gescheiden moesten worden en waarmede de innerlijke dingen niet konden samenwonen. Er zijn in den uiterlijken mensch vele dingen, waarmede de innerlijke mensch kan samenwonen, zooals de neigingen tot het goede en de daaruit voortspruitende

bekoringen en lusten, want dit zijn de werkingen van de goedheden van den innerlijken mensch, en van zijn vreugden en gelukzaligheden, en daar zij werkingen zijn, stemmen zij geheel en al met den innerlijken mensch overeen en behooren dan tot den innerlijken mensch, niet tot den uiterlijken. Want, zooals men weet, behoort de werking niet tot de werking, maar tot de werkende oorzaak; zooals bij voorbeeld de naastenliefde die van het gelaat afstraalt, niet tot het gelaat maar tot de naastenliefde behoort, welke binnen in is, en aan het gelaat dien vorm geeft en die werking te voorschijn brengt; of zooals de onschuld bij kinderen, die zich in hun gelaatstrekken, gebaren, alsmede in hun spelen onder elkander vertoont, niet tot de gelaatstrekken of de gebaren behoort, maar tot de onschuld van den Heer, welke door hun ziel invloeit; van dien aard zijn de werkingen, aldus is het in alle overige dingen. Hieruit blijkt, dat er bij den uiterlijken mensch vele dingen zijn, diemet den innerlijken mensch kunnen samenwonen of samenstemmen. Maar er zijn ook vele dingen, die niet samenstemmen, of waarmede de innerlijke mensch niet kan samenwonen, zooals alle dingen die aan de eigenliefde en aan de liefde tot de wereld ontspringen, want alle dingen, die daaruit voortkomen, hebben het eigen ik ten doel en hebben de wereld ten doel. Met deze dingen kunnen de hemelsche dingen, welke tot de liefde tot den Heer en tot de liefde jegens den naaste behooren, niet samenstemmen, want de hemelsche dingen beschouwen den Heer als doeleinde, en beschouwen Zijn Rijk en alles wat tot Hem en tot Zijn Rijk behoort, als doeleinden. De einddoelen der eigenliefde en der liefde tot de wereld zien naar buiten of naar beneden, maar de einddoelen der liefde tot den Heer, en der liefde jegens den naaste, zien naar binnen of naar boven; hieruit kan blijken, dat zij dermate uiteenloopen, dat zij nooit te zamen kunnen zijn. Om te weten, wat de overeenstemming en de samenstemming van den innerlijken mensch met den uiterlijken mensch bewerkstelligt, en wat de verdeeldheid, geve men slechts acht op de einddoelen die heerschen, of, wat hetzelfde is, op de liefden die heerschen, want de liefden zijn einddoelen, daar men alles, wat men liefheeft, als doeleinde aanziet. Men zal dan zien, van welken aard het leven is, en van welken aard het zijn zal na den dood, want naar de einddoelen, of, wat het zelfde is, naar de liefden die heerschen, wordt het leven gevormd; het leven van elk mensch is nooit iets anders. Wanneer de dingen, die niet samenstemmen met het eeuwige leven, dat wil zeggen, met het geestelijke en het hemelsche leven, dat het eeuwige leven is, niet verwijderd worden in het leven van het lichaam, moeten zij in het andere leven verwijderd worden, en wanneer zij niet verwijderd kunnen worden, kan de mensch nooit anders dan rampzalig zijn tot in eeuwigheid.

Dit nu is gezegd, opdat men wete, dat er in den uiterlijken mensch dingen zijn, welke met den innerlijken mensch samenstemmen, en dingen die niet samenstemmen, en dat de dingen die samenstemmen nooit te zamen kunnen zijn met de dingen die niet samenstemmen; voorts dat die dingen, welke in den uiterlijken mensch samenstemmen, van den innerlijken mensch, dat wil zeggen, door den innerlijken mensch van den Heer komen, zooals, gelijk gezegd, het gelaat dat van naastenliefde straalt, of het gelaat der naastenliefde, of de onschuld in de gelaatstrekken en de gebaren van kinderen; daarentegen zijn de dingen die niet samenstemmen, van den mensch zelf en behooren tot zijn eigen ik. Hieruit kan men weten, wat het beteekent dat “het land hen niet droeg, om samen te wonen”. Hier wordt in den innerlijken zin over den Heer gehandeld, en daar er van den Heer sprake is, wordt er ook gehandeld over alles wat naar Zijne gelijkenis en naar Zijn beeld is, namelijk over Zijn Rijk, over de Kerk, over elk mensch van Zijn Rijk of van de Kerk; daarom worden hier de dingen naar voren gebracht, welke bij de menschen zijn; de dingen welke bij den Heer waren, vooraleer Hij uit eigen macht het booze, dat wil zeggen, den duivel en de hel overwonnen had, en Hij aldus hemelsch, Goddelijk en Jehovah ook naar het Menschelijk Wezen geworden was, gedragen zich overeenkomstig den staat, waarin Hij zich bevond.

1569. Dat de woorden: “want hunne have was groot, en zij konden niet samen wonen” beteekenen, dat de dingen, die door den innerlijken mensch waren verworven, niet konden samenstemmen met de dingen, die door den uiterlijken mensch verworven waren, kan blijken uit hetgeen nu gezegd is.

1570. *Vers 7. En er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee; en de Kanaäniet en de Perisiet woonden toen in het land.* Er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee, beteekent dat de innerlijke mensch en de uiterlijke mensch niet samenstemden; de herders van Abrams vee zijn de hemelsche dingen; de herders van Loths vee zijn de zinnelijke dingen; en de Kanaäniet en de Perisiet woonden toen in het land, beteekent de boosheden en de valscheden in den uiterlijken mensch.

1571. Dat de woorden: “Er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee” beteekenen, dat de innerlijke mensch en de uiterlijke mensch niet samenstemden, blijkt uit de beteekenis van de herders van het vee, namelijk dat het diegenen zijn die onderwijzen, aldus de dingen die tot den godsdienst behooren, zooals een ieder bekend kan zijn, waarom er bij de bevestiging daarvan uit het Woord niet zij stilgestaan. Dit houdt verband met de dingen, welke in het voorafgaande vijfde vers tenten

genoemd werden, en dat deze den godsdienst beteekenen, is daar aangetoond. Wat in het vlak voorafgaande zesde vers werd genoemd, heeft betrekking op de dingen, die in het vijfde vers kudde van klein vee en kudde van groot vee werden geheeten, en dat deze kudden bezittingen of verwervingen beteekenen, is aldaar eveneens aangetoond. Daar hier gehandeld wordt over den godsdienst, namelijk over dien van den innerlijken mensch en over dien van den uiterlijken mensch, wordt hier, aangezien deze nog niet samenstemden, gezegd dat er twist was tusschen de herders; want Abram beteekent den innerlijken mensch en Loth den uiterlijken. Of er tweespalt is tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch, en van welken aard die tweespalt is, wordt voornamelijk aan den godsdienst onderkend, ja zelfs in de bijzonderheden van den godsdienst; wanneer de innerlijke mensch daarin de einddoelen van het Rijk Gods wil beschouwen, en de uiterlijke mensch daarin de einddoelen der wereld wil beoogen, volgt er tweespalt uit, die zich in den godsdienst openbaart, en zelfs in die mate, dat ook de kleinste bijzonderheid van de tweespalt in den Hemel wordt waargenomen. Dit is het, wat wordt aangeduid door den twist tusschen de herders van Abrams vee en tusschen de herders van Loths vee; er wordt ook de oorzaak aan toegevoegd, namelijk dat de Kanaäniet en de Perisiet in het land waren.

1572. Dat de herders van Abrams vee de hemelsche dingen zijn, welke tot den innerlijken mensch behooren, en dat de herders van Loths vee de zinnelijke dingen zijn, welke tot den uiterlijken mensch behooren, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is; onder de hemelsche dingen, welke de herders van Abrams vee zijn, worden de hemelsche dingen in den godsdienst verstaan, die tot den innerlijken mensch behooren; onder de herders van Loths vee worden de zinnelijke dingen verstaan, die in den godsdienst zijn, welke tot den uiterlijken mensch behooren, en die niet samenstemmen niet de hemelsche dingen van den godsdienst van den innerlijken mensch; hoe het daarmede gesteld is, blijkt uit hetgeen eerder is aangetoond.

1573. Dat de woorden: “en de Kanaäniet en de Perisiet woonden toen in het land” de boosheden en valscheden in den uiterlijken mensch beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van den Kanaäniet, zijnde het van de moeder overgeërfde booze in den uiterlijken mensch, waarover eerder in nr. 1444 is gehandeld; en uit de beteekenis van den Perisiet, zijnde het valsche daaruit, waaromtrent in het navolgende: reeds eerder is gezegd, dat bij den Heer het erfbooze van moederswege aanwezig was in Zijn uiterlijken mensch, men zie de nrs. 1414 en 1444; hieruit volgt, dat het valsche uit dat booze ook aanwezig was; waar het erfbooze is, is ook het valsche; het laatste wordt uit het eerste

geboren, doch het valsche kan niet uit het booze geboren worden, vooraleer de mensch met wetenschappelijke dingen en erkentissen is toegerust; het booze heeft niets anders waarop het kan inwerken of waarin het kan invloeiën, dan alleen de wetenschappelijke dingen en de erkentissen; aldus wordt het booze, dat tot het deel van den wil behoort, veranderd in het valsche in het deel van het verstand; vandaar was dit valsche ook overgeërfd, daar het uit het overgeërfd was geboren, doch het was niet het valsche uit valsche beginselen; maar het was in den uiterlijken mensch, en de innerlijke mensch kon zien dat het valsch was. Daar nu het erfbooze van moederswege bij den Heer aanwezig was, voordat Hij was toegerust met wetenschappelijke dingen en erkentissen, of vóór Abrams vreemdelingschap in Egypte, wordt in het zesde vers van het vorige hoofdstuk gezegd, dat de Kanaäniet in het land was, maar niet de Perisiet; hier echter, nadat Hij met wetenschappelijke dingen en erkentissen is toegerust, wordt gezegd, dat de Kanaäniet en de Perisiet in het land woonden. Hieruit blijkt, dat met den Kanaäniet het booze wordt aangeduid, en met den Perisiet het valsche. Tevens blijkt hieruit, dat de vermelding van den Kanaäniet en van den Perisiet in geen enkel historisch verband staat, want in het voorafgaande en in het volgende komt niets over hen voor, evenzoo ook in het zesde vers van het vorige hoofdstuk, alwaar van den Kanaäniet melding wordt gemaakt. Hieruit blijkt duidelijk, dat hier de eene of andere verborgenheid verscholen ligt, welke men niet kan weten dan alleen uit den innerlijken zin. Het kan een ieder verwonderen dat er gezegd wordt, dat bij den Heer het erfbooze van moederswege aanwezig was, maar daar het hier zoo klaarblijkelijk gezegd wordt, en er in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, kan er niet aan getwijfeld worden, dat het aldus was; want er kan nooit van eenig mensch een mensch geboren worden, zonder dat hij van hem het booze medebrengt, maar iets anders is het erfbooze dat hij aan den vader ontleent, en iets anders het erfbooze dat hij aan de moeder ontleent; het erfbooze van vaderswege is innerlijk en blijft tot in eeuwigheid, want het kan nooit uitgerooid worden; dergelijk erfbooze heeft de Heer niet gehad, omdat Hij van den Vader Jehovah was geboren, aldus naar de innerlijke dingen Goddelijk of Jehovah was; maar het erfbooze van moederswege behoort tot den uiterlijken mensch, en dit was bij den Heer aanwezig, en wordt de Kanaäniet in het land genoemd, en het valsche daaruit de Perisiet. Aldus werd de Heer geboren evenals een ander mensch, en had Hij zwakheden evenals een ander mensch. Dat Hij aan de moeder het erfbooze ontleende, blijkt duidelijk hieruit, dat Hij verzoekingën onderging; nooit kan iemand verzocht worden, die het booze niet heeft. Het is het booze

bij den mensch, dat verzoekt en waardoor hij verzocht wordt. Dat de Heer verzocht werd, en zwaarder verzoeking doorstond, dan ooit enig mensch voor het tienduizendste deel zou kunnen uithouden, en dat Hij ze alleen heeft uitgehouden, en het booze, of den duivel en de gansche hel uit eigen macht heeft overwonnen, is ook bekend. Over deze verzoeking staat bij Lukas aldus geschreven:

“Jezus werd in den geest in de woestijn geleid; Hij werd veertig dagen verzocht van den duivel, zoodat Hij niet at in die dagen; nadat echter de duivel alle verzoeking voleindigd had, week hij van Hem voor een tijd; van daar keerde Hij wederom in de kracht des geestes naar Galilea” (4: 1, 2, 13, 14);

en bij Markus:

“De geest, Jezus drijvende, deed Hem uitgaan in de woestijn, en Hij was in de woestijn veertig dagen, en werd verzocht, en was met de beesten” (1: 12, 13),

alwaar door de beesten de hel wordt aangeduid. Bovendien werd Hij ten doode toe verzocht, zoodat Hij bloeddruppelen zweette:

“En toen Hij in de angst was, bad Hij te ernstiger; maar Zijn zweet werd gelijk druppelen bloeds, die op de aarde afiepen” (Lukas 22: 44).

Nooit kan Benige Engel door den duivel verzocht worden, want, zoolang hij in den Heer is, kunnen de booze geesten zelfs niet eens van verre naderen; zij worden terstond door ontzetting en schrik aangegrepen; nog zooveel te minder zou de hel den Heer hebben kunnen naderen, wanneer Hij Goddelijk geboren ware, dat wil zeggen, zonder het booze, dat Hem van moederswege aankleefde. Dat de Heer inderdaad de misdaden en de boosheden van het menschelijk geslacht gedragen heeft, is ook een gebruikelijke uitdrukking van de predikers, maar het is geenszins mogelijk om de misdaden en de boosheden op zichzelf over te leiden anders dan door den weg der overerving. Het Goddelijke is voor het booze niet ontvankelijk; ten einde dus het booze met eigen krachten te overwinnen, hetgeen nooit enig mensch kon, noch kan, en opdat Hij Alleen aldus Gerechtigheid werd, wilde Hij evenals een ander mensch geboren worden. Anderszins zou het niet noodig geweest zijn, dat Hij geboren werd; want de Heer had het Menschelijk Wezen kunnen aannemen zonder geboorte, zooals Hij het somtijds ook wel aannam, toen Hij aan de Oudste Kerk, alsmede aan de Profeten verscheen; maar deswege, dat Hij ook het booze zou aantrekken, waartegen Hij strijden en dat Hij overwinnen zou, kwam Hij in de wereld, en aldus wilde Hij in Zichzelf het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen verbinden. Maar de Heer had geen daadwerkelijk

of eigen booze, zooals Hijzelf ook bij Johannes zegt: “Wie van u overtuigt Mij van zonde” (8: 46). Hieruit blijkt nu duidelijk, wat wordt aangeduid door de woorden: “er was twist tusschen de herders van Abrams vee, en tusschen de herders van Loths vee”, welke woorden onmiddellijk voorafgaan; de oorzaak was, dat de Kanaäniet en de Perisiet in het land woonden.

1574. Dat de Kanaämet het erfbooze van moederswege in den uiterlijken mensch beteekent, is eerder in nr. 1444 aangetoond; dat echter de Perisiet het valsche uit het booze beteekent, blijkt uit andere plaatsen in het Woord, alwaar de Perisiet genoemd wordt, zooals aangaande Jakob:

“Jakob zeide tot Schimeon en tot Levi: Gij hebt mij beroerd, mits mij stinkende te maken bij de inwoners des lands, bij de *Kanaänieten*, en bij de *Perisieten*, en ik ben weinig in getal, en zij zullen zich over mij verzamelen, en zij zullen mij slaan, en ik zal verloren zijn, ik en mijn huis” (Gen. 34: 30),

alwaar desgelijks door den Kanaäniet het booze wordt aangeduid, en door den Perisiet het valsche. Bij Jozua:

“Jozua zeide tot de zonen van Jozef: Zoo gij een talrijk volk zijt, ga op naar het woud, en houw daar voor u af in het land van den *Perisiet* en van de *Refaïm*, zoo u den berg van Efraïm te eng is” (17: 15),

alwaar door de Perisieten de beginselen van het valsche worden aangeduid, door de Refaïm de overredingen van het valsche, welke zij zouden uitroeien, want de berg van Efraïm is in den innerlijken zin het inzicht. In het Boek der Richteren:

“Na den dood van Jozua, en de zonen Israëls vraagden Jehovah, zeggende: Wie zal onder ons optrekken naar den *Kanaäniet*, om het eerst tegen hem te krijgen; en Jehovah zeide: Jehudah zal optrekken, ziet, Ik heb het land in zijne hand gegeven; en Jehudah zeide tot zijnen broeder Schimeon: Trek met mij op in mijn lot, en laat ons tegen den *Kanaäniet* krijgen, en ik zal ook met u optrekken in uw lot; en Schimeon toog met hem, en Jehudah toog op, en Jehovah gaf den *Kanaäniet* en den *Perisiet* in hunne hand” (1: 1, 2, 3, 4, 5),

alwaar door Jehudah eveneens de Heer wordt uitgebeeld ten aanzien van de hemelsche dingen, door Schimeon ten aanzien van de daaruit voortkomende geestelijke dingen; de Kanaäniet is het booze, de Perisiet is het valsche, dat overwonnen werd; dit was het Goddelijk antwoord of orakel, dat aldus te verstaan is.

1575. Vers 8. *En Abram zeide tot Loth: Laat, ik bid u, geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en tusschen uwe herders;*

want wij zijn mannen broeders. Abram zeide tot Loth, beteekent, dat aldus de innerlijke mensch tot den uiterlijken mensch gesproken heeft; laat, ik bid u, geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en tusschen uwe herders, beteekent dat er geen tweedracht tusschen beiden moest zijn; want wij zijn mannen broeders, beteekent dat zij in zichzelf vereenigd zijn.

1576. Dat “Abram zeide tot Loth” beteekent, dat aldus de innerlijke mensch tot den uiterlijken heeft gesproken, blijkt uit de uitbeelding van Abram hier, namelijk dat hij de innerlijke mensch is, en uit de uitbeelding van Loth, namelijk dat hij de uiterlijke mensch is, die afgescheiden moest worden. Dat Abram den innerlijken mensch uitbeeldt, komt omdat hij tegenover Loth wordt gesteld, die datgene in den uiterlijken mensch is, wat afgescheiden moest worden. In den uiterlijken mensch zijn, als gezegd, dingen die samenstemmen, en dingen die niet samenstemmen; deze laatste dingen zijn hier Loth, bijgevolg zijn de dingen die samenstemmen Abram, ook die welke in den uiterlijken mensch zijn, want zij maken één uit met den innerlijken mensch, en behooren tot den innerlijken mensch.

1577. Dat de woorden: “laat, ik bid u, geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u” beteekenen, dat er geen tweedracht tusschen beiden moest zijn, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is. Wat de samenstemming of de vereeniging van den innerlijken mensch met den uiterlijken betreft, daarin bevinden zich meer verborgenheden dan ooit kunnen worden opgesomd. De innerlijke en de uiterlijke mensch zijn nooit bij welk mensch dan ook vereenigd, en konden niet vereenigd worden en kunnen niet vereenigd worden, dan bij den Heer alleen, waarom Hij ook in de wereld kwam. Bij de menschen, die wedergeboren zijn, schijnt het alsof zij vereenigd waren, maar zij behooren den Heer toe, want de dingen die samenstemmen, behooren den Heer toe, terwijl de dingen die niet samenstemmen, den mensch toebehooren. Er zijn bij den innerlijken mensch twee dingen, namelijk het hemelsche en het geestelijke, en deze twee maken één uit, wanneer het geestelijke uit het hemelsche voortkomt, of, wat hetzelfde is, er zijn twee dingen bij den innerlijken mensch, het goede en het ware, en deze twee maken één uit, wanneer het ware uit het goede voortkomt; of, wat ook hetzelfde is, er zijn twee dingen bij den innerlijken mensch, de liefde en het geloof, en deze twee maken één uit, wanneer het geloof uit de liefde voortkomt; of, wat eveneens hetzelfde is, er zijn twee dingen bij den innerlijken mensch, de wil en het verstand, en deze twee maken één uit, wanneer het verstand uit den wil voortkomt; nog duidelijker kan dit begrepen worden door het voorbeeld van

de zon, waaruit het licht voortkomt: wanneer in het licht uit de zon zoowel warmte als schijnsel is, zooals in lentetijd, dan ontspruit alles daardoor en leeft daarvan, wanneer echter, als in wintertijd, in het licht uit de zon geen warmte is, verstart alles en sterft daardoor; hieruit staat vast, wat den innerlijken mensch uitmaakt; wat echter den uiterlijken mensch uitmaakt, blijkt hieruit. Bij den uiterlijken mensch is alles natuurlijk, want de uiterlijke mensch zelf is hetzelfde als de natuurlijke mensch. Er wordt gezegd dat de innerlijke mensch met den uiterlijken mensch is vereenigd, wanneer het hemelsch geestelijke van den innerlijken mensch invloeit in het natuurlijke van den uiterlijken mensch, en maakt dat zij als één samenwerken; daardoor wordt het natuurlijke ook hemelsch en geestelijk, maar in een lageren graad hemelsch en geestelijk, of, wat hetzelfde is, de uiterlijke mensch wordt daardoor ook hemelsch en geestelijk, maar uiterlijk hemelsch en geestelijk. De innerlijke en de uiterlijke mensch zijn volkomen onderscheiden, daar het de hemelsche en de geestelijke dingen zijn, welke den innerlijken mensch aandoen, maar de natuurlijke dingen, welke den uiterlijken mensch - aandoen. Ofschoon zij echter onderscheiden zijn, zijn zij nochtans vereenigd, namelijk wanneer het hemelsch geestelijke van den innerlijken mensch in het natuurlijke van den uiterlijken mensch invloeit, en daarover als over het zijne beschikt. Bij den Heer alleen was de innerlijke mensch met den uiterlijken mensch vereenigd, maar bij geen ander mensch, dan alleen voor zoover de Heer hen vereenigd heeft of vereenigt; alleen de liefde en de naastenliefde of het goede is het, dat vereenigt, en er bestaat nooit eenige liefde en naastenliefde, dat wil zeggen, eenig goeds, dan alleen van den Heer. Van dien aard is de vereeniging, waarop deze woorden van Abram doelen: "Laat toch geene twisting zijn tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en tusschen uwe herders; want wij zijn mannen broeders". Daarmede, dat gezegd wordt: "tusschen mij en tusschen u, en tusschen mijne herders en tusschen uwe herders", is het aldus gesteld: zooals er in den innerlijken mensch twee dingen zijn, namelijk het hemelsche en het geestelijke, welke, als gezegd, één uitmaken, evenzoo in den uiterlijken mensch ook; het hemelsche van hem wordt het natuurlijk goede genoemd, het geestelijke van hem het natuurlijk ware; "er zij geene twisting tusschen mij en tusschen u" geldt het goede, namelijk dat het goede van den innerlijken mensch niet met het goede van den uiterlijken mensch in strijd zal zijn, en "er zij geene twisting tusschen mijne herders en tusschen uwe herders" geldt het ware, namelijk dat het ware van den innerlijken mensch niet met het ware van den uiterlijken mensch in strijd zal zijn.

1578. Dat “want wij zijn mannen broeders” beteekent, dat zij in zichzelf vereenigd zijn, blijkt uit de beteekenis van man broeder, zijnde de vereeniging, en wel de vereeniging van het ware en het goede.

1579. Vers 9. *Is niet het gansche land voor u; scheid u, ik bid u, van mij; zoo ter linkerhand, en ik zal ter rechterhand gaan; en zoo ter rechterhand, en ik zal ter linkerhand gaan.* Is niet het gansche land voor u, beteekent al het goede; scheid u, ik bid u, van mij, beteekent dat het niet kan verschijnen, tenzij datgene, wat niet samenstemt, teniet gaat; zoo ter linkerhand, en ik zal ter rechterhand gaan, en zoo ter rechterhand, en ik zal ter linkerhand gaan, beteekent de scheiding.

1580. Dat de woorden: “Is niet het gansche land voor u” al het goede beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het land in den goeden zin, en hier van het land Kanaän, zijnde het hemelsche, bijgevolg het goede, waarover eerder in de nrs. 566, 620, 636 en 662 is gehandeld. Hier spreekt de innerlijke mensch tot den uiterlijken, maar tot die dingen die bij den uiterlijken mensch niet samenstemmen, zooals de mensch pleegt te doen, wanneer hij iets kwaads bij zichzelf waarneemt, waarvan hij gescheiden wil worden, zooals in verzoekingen en in worstelingen gebeurt; want het is hun, die in verzoekingen en worstelingen waren, bekend, dat zij bij zichzelf dingen waarnemen, die niet samenstemmen, waarvan zij, zoolang de worsteling duurt, niet gescheiden kunnen worden, maar waarvan zij nochtans begeeren gescheiden te worden, ja zelfs zoozeer, dat zij zich op het booze vertoornen en het verdrijven willen; dit is het, wat hier wordt aangeduid.

1581. Dat de woorden: “scheid u, ik bid u, van mij” beteekenen, dat het niet kan verschijnen, tenzij datgene, wat niet samenstemt, tenietgaat, blijkt uit hetgeen nu gezegd is, namelijk dat de innerlijke mensch wil, dat datgene in den uiterlijken mensch, wat niet samenstemt, zich afscheidt, want vooraleer het afgescheiden is, kan het goede niet verschijnen, hetwelk voortdurend invloed van den innerlijken mensch, dat wil zeggen, door den innerlijken mensch van den Heer. Wat echter de scheiding betreft, moet men weten, dat het geen scheiding is, maar dat het een rusten is. Het booze, dat in den uiterlijken mensch is, kan bij geen mensch, uitgezonderd bij den Heer, gescheiden worden; al wat de mensch eenmaal verworven heeft, blijft; maar het booze schijnt afgescheiden te worden wanneer het rust, want aldus verschijnt het als niets; en het rust niet zoo dat het als niets verschijnt, tenzij door den Heer, en eerst dan wanneer het op deze wijze rust, vloeien de goedheden van den Heer in, en doen den uiterlijken mensch aan. Van dien aard is de staat der Engelen, en zij weten ook niet beter of het booze is van hen afgescheiden, maar het is

alleen een afgehouden zijn van het booze, aldus een rust, zoodat het als niets verschijnt; bijgevolg is het een schijn; hetgeen de Engelen ook weten, wanneer zij daarover nadenken.

1582. Dat de woorden: “Zoo ter linkerhand, en ik zal ter rechterhand gaan, en zoo ter rechterhand, en ik zal ter linkerhand gaan” de scheiding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van rechts en links; rechts en links is slechts iets, dat een zekere verhouding aanduidt; het is niet een bepaalde streek, en het is ook niet een bepaalde plaats, zooals hieruit kan blijken, dat zoowel het oosten als het westen, zoowel het zuiden als het noorden ter rechterhand en ook ter linkerhand kunnen zijn, al naar de mensch staat; desgelijks is het gesteld met de plaats; van het land Kanaän kan ook niet gezegd worden dat het ter rechter- of ter linkerhand lag, dan alleen betrekkelijk gesproken. Overal waar de Heer is, is het middelpunt, en van daar gaat het rechtsche en het linksche uit; zoo mocht Abram, door wien de Heer werd uitgebeeld, zich hierheen of daarheen begeven, het uitbeeldende was toch steeds bij hem, en ook het land; zoo zou het ook hetzelfde gebleven zijn, of Abram in het land Kanaän of ergens anders was geweest; het is daarmede vergelijkenderwijs gesproken als met den voornaamsten persoon aan een tafel; de plaats waar hij zit is de hoogste, en daarnaar richten zich de plaats en ter rechter- en ter linkerzijde; vandaar was “rechts gaan” of “links gaan” een uitdrukking voor iemand de keuze laten, welke een scheiding beteekende.

1583. Vers 10. *En Loth hief zijne oogen op, en hij zag de gansche vlakte der Jarden, dat zij geheel bevochtigd was, eer Jehovah Sodom en Amora had verdorven; zij was als de hof van Jehovah, als het land van Egypte, als gij komt te Zoar.* En Loth hief zijne oogen op, beteekent dat de uiterlijke mensch door den innerlijken mensch werd verlicht; en hij zag de gansche vlakte der Jarden, beteekent die goedheden en waarheden, welke bij den uiterlijken mensch zijn; dat zij geheel bevochtigd was, beteekent dat zij daar groeien konden; eer Jehovah Sodom en Amora had verdorven, beteekent den uiterlijken mensch die door de begeerten van het booze en door de overredingen van het valsche was vernietigd; zij was als de hof van Jehovah, beteekent zijn redelijke dingen; als het land van Egypte, als gij komt te Zoar, beteekent de wetenschappelijke dingen uit de neigingen van het goede. De beteekenis hiervan is, dat de Uiterlijke Mensch aan den Heer verscheen zooals hij is in zijne schoonheid, wanneer hij met den innerlijken mensch is verbonden.

1584. Dat de woorden: “Loth hief zijne oogen op” beteekenen, dat de uiterlijke mensch door den innerlijken mensch werd verlicht, blijkt uit de beteekenis van de oogen opheffen, namelijk zien, in den innerlijken zin gewaar worden,

hier verlicht worden, omdat het wordt gezegd van Loth of van den uiterlijken mensch, wanneer deze gewaar wordt, van welken aard de uiterlijke mensch is, wanneer hij met den innerlijken mensch verbonden is, of van welken aard hij is in zijne schoonheid; dan is hij van den innerlijken mensch verlicht, en dan is hij in het Goddelijk gezicht, waarover hier wordt gehandeld; en er kan niet aan getwijfeld worden dat de Heer als knaap, met betrekking tot den uiterlijken mensch, meermalen in zulk een Goddelijk gezicht is geweest, daar Hij Alleen den uiterlijken mensch met den innerlijken verbond. De uiterlijke mensch was Zijn Menschelijk Wezen, de innerlijke mensch echter Zijn Goddelijk Wezen.

1585. Dat de woorden: “en hij zag de gansche vlakte der Jarden” die goedheden en waarheden beteekenen, welke bij den uiterlijken mensch zijn, blijkt uit de beteekenis van de vlakte en van de Jordaan; de vlakte rondom de Jordaan beteekent in den innerlijken zin den uiterlijken mensch wat betreft al zijne goedheden en waarheden. Dat de vlakte der Jordaan dit beteekent, komt omdat de Jordaan de grens van het land Kanaän was; het land Kanaän beteekent, als eerder gezegd en aangetoond, het Rijk en de Kerk des Heeren, en wel de hemelsche en de geestelijke dingen daarvan, waarom het ook het Heilige Land en het Hemelsche Kanaän werd genoemd; en daar het het Rijk en de Kerk des Heeren aanduidt, beteekent het in den oppersten zin den Heer Zelf, die alles in alle dingen van Zijn Rijk en van Zijn Kerk is; vandaar waren alle dingen, die zich in het land Kanaän bevonden, van uitbeeldenden aard. De dingen die in het midden van het land of die de binnenste waren, beeldden Zijn innerlijken Mensch uit, zooals de berg Zions en Jeruzalem, de berg de hemelsche dingen, de stad de geestelijke dingen; de dingen die daar verder van waren afgelegen, beeldden het meer van de innerlijke dingen verwijderde uit; de buitenste dingen of de dingen die de grenzen vormden, beeldden den uiterlijken mensch uit. Er waren verschillende grenzen van Kanaän; in het algemeen waren het de twee rivieren Eufraat en Jordaan, voorts ook de zee; vandaar beeldden de Eufraat en de Jordaan de uiterlijke dingen uit; bijgevolg beteekent hier de vlakte van de Jordaan, evenals zij het uitbeeldt, alle dingen welke bij den uiterlijken mensch zijn. Desgelijks is het gesteld, wanneer het land Kanaän wordt genomen voor het Rijk des Heeren in de Hemelen; desgelijks wanneer het wordt genomen voor de Kerk des Heeren op aarde; desgelijks wanneer het wordt genomen voor den Mensch des Rijks of der Kerk, desgelijks wanneer het in abstrakten zin wordt genomen voor de hemelsche dingen der liefde, en zoo voort. Dit is de reden, waarom bijna alle steden, ja zelfs alle bergen, heuvelen, dalen, rivieren en andere dingen

in het land Kanaän iets uitbeeldden. Dat de rivier de Eufraat, omdat zij de grens was, de zinnelijke en de wetenschappelijke dingen uitbeeldde, welke tot den uiterlijken mensch behooren, is eerder in nr. 120 aangetoond; dat ook de Jordaan en de vlakte van de Jordaan dit uitbeeldden, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij David:

“Mijn God, over mij buigt zich mijne ziel, daarom zal ik Uwer gedenken uit *het land der Jordaan*, en Chermonim uit den berg der kleinheid” (Psalm 42: 7),

alwaar het land der Jordaan voor datgene staat, wat laag is en aldus van het hemelsche verwijderd, gelijk de uiterlijke dingen des menschen van de innerlijke dingen. Dat de zonen Israëls over de Jordaan gingen toen zij in het land Kanaän binnentrokken, en dat deze toen verdeeld werd, beeldde ook den toegang tot den innerlijken mensch door den uiterlijken uit, en ook den ingang van den mensch in het Rijk des Heeren, behalve nog meer dingen, Jozua 3: 14 tot het einde, hfdst. 4: 1 tot het einde. En daar de uiterlijke mensch voortdurend tegen den innerlijken mensch worstelt, en naar de heerschappij streeft, werd de *trots* en de *verheffing van de Jordaan* tot een profetische uitdrukking, zooals bij Jeremia:

“Hoe zult gij u gelijk toonen aan de paarden, en gij vertrouwt in het land van vrede, en hoe maakt gij het in de *verheffing van de Jordaan*” (12: 5);

de verheffing van de Jordaan staat voor de dingen, die tot den uiterlijken mensch behooren, en die in opstand komen en over den innerlijken mensch heerschen willen, zooals de redeneeringen, (die hier de paarden zijn), en het vertrouwen dat zij geven. Bij denzelfde:

“Edom zal tot verlating zijn, zie, als een leeuw verheft hij zich uit den *trots van de Jordaan* tot de woning van Ethan” (49: 17, 19);

de trots der Jordaan staat voor de verheffing van den uiterlijken mensch tegen de goedheden en de waarheden van den innerlijken mensch. Bij Zacharia:

“Huil, gij den, dewijl de ceder gevallen is, dewijl de heerlijke verwoest zijn, huilt, gij eiken van Baschan, dewijl het versterkte woud is nedergedaald; er is eene stem des gehuils der herfleren, dewijl hunne heerlijkheid verwoest is; eene stem des gebruls der jonge leeuwen, dat de *verheffing der Jordaan* verwoest is” (11: 2, 3).

Dat de Jordaan de grens van het land Kanaän was, blijkt uit Num. 34: 12, en van het land Jehudah tegen het oosten, Jozua 15: 5.

1586. Dat de woorden: “dat zij geheel bevochtigd was”, beteekenen dat zij daar groeien konden, namelijk de goedheden en de waarheden, kan blijken

uit de beteekenis van bevochtigd worden; men zie hetgeen eerder in nr. 108 is gezegd.

1587. Dat de woorden: “eer Jehovah Sodom en Amora had verdorven”, den uiterlijken mensch beteekenen, die door de begeerten van het booze en door de overredingen van het valsche was vernietigd, kan blijken uit de beteekenis van Sodom als de begeerten van het booze, en uit de beteekenis van Amora als de overredingen van het valsche; want het zijn deze twee die den uiterlijken mensch vernietigen en van den innerlijken scheiden, en deze twee waren het, die de Oudste Kerk vóór den vloed te gronde richtten; de begeerten van het booze behooren tot den wil, en de overredingen van het valsche tot het verstand, en wanneer deze twee regeeren, wordt de gansche uiterlijke mensch vernietigd, en is deze vernietigd, dan is hij ook van den innerlijken mensch gescheiden; niet dat de ziel of de geest van het lichaam wordt gescheiden, maar het goede en het ware zijn van zijn ziel of van zijn geest gescheiden, zoodat zij niet invloeien dan alleen van verre; over dien invloed zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gehandeld worden. En daar in het menschelijke geslacht de uiterlijke mensch aldus te gronde was gericht, en zijn band met den innerlijken mensch, dat wil zeggen, met het goede en het ware, verbroken was, is de Heer in de wereld gekomen, opdat Hij den uiterlijken mensch met den innerlijken, dat wil zeggen, het menschelijk wezen met het Goddelijk wezen zou verbinden en vereenigen. Van welken aard de uiterlijke mensch is, wanneer hij met den innerlijken is verbonden, wordt hier beschreven, namelijk dat hij, eer Jehovah Sodom en Amora had verdorven, was als de hof van Jehovah, als het land van Egypte, als gij komt te Zoar.

1588. Dat “als de hof van Jehovah” zijn redelijke dingen beteekent, blijkt uit de beteekenis van den hof van Jehovah, zijnde het inzicht, waarvan in nr. 100 is gehandeld, bijgevolg het redelijke, dat middelaar is tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch; het redelijke is het inzicht van den uiterlijken mensch; een hof van Jehovah wordt het genoemd, wanneer het redelijke hemelsch is, dat wil zeggen, van hemelschen oorsprong, zooals het bij de Oudste Kerk was, waarover aldus bij Jesaja gesproken wordt:

“Jehovah zal Zion troosten, Hij zal troosten al hare verwoestingen, en Hij zal hare woestijn maken als Eden, en hare verlatenheid als den *hof van Jehovah*; vreugde en blijdschap zal in haar gevonden worden, bekentenis en eene stem des gezangs” (51: 3);

maar het wordt een hof Gods genoemd, wanneer het redelijke geestelijk, dat wil zeggen, uit geestelijken oorsprong is, zooals bij de Oude Kerk, waaromtrent bij Ezechiël gezegd wordt:

“Vol van wijsheid, en volmaakt in schoonheid, in Eden, *Gods hof* waart gij” (28: 12, 13).

Het redelijke van den mensch wordt bij een hof vergeleken wegens de uitbeelding welke zich in den Hemel vertoont; het is het redelijke van den mensch, dat, wanneer daarin het geestelijk hemelsche van den Heer invloeit, niet anders verschijnt; ja zelfs vertoonen zich dientengevolge ook paradijzen zichtbaar, welke elke voorstelling van menselijke verbeeldingskracht aan pracht en schoonheid te boven gaan, hetgeen een werking is van den invloed van het hemelsch geestelijke licht, dat van den Heer uitgaat, waarover eerder in de nrs. 1042 en 1043 is gehandeld; en het zijn niet de paradijssche bekoringen en schoonheden die aandoen, maar het zijn de hemelsch geestelijke dingen, welke daarin leven.

1589. Dat de woorden: “als het land van Egypte, als gij komt te Zoar” de wetenschappelijke dingen uit de neigingen van het goede beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van Egypte, waarover is gehandeld in de nrs. 1164 en 1165, en in den goeden zin, nr. 1462, namelijk dat het de wetenschap is; en uit de beteekenis van Zoar, zijnde de neiging tot het goede. Zoar was een stad, niet ver verwijderd van Sodom, waarheen Loth ook vluchtte, toen hij door de Engelen werd ontrukkt aan den brand van Sodom, waarover in Gen. 19: 20, 22, 30 wordt gehandeld; en bovendien wordt Zoar genoemd in Gen. 14: 2, 8; Deut. 34: 3; Jes. 15: 5; Jer.4 8: 34, alwaar het ook de neiging beteekent. En daar het de neiging tot het goede beteekent, beteekent het ook in den tegenovergestelden zin, zooals gewoonlijk, de neiging tot het booze. Er zijn drie dingen, welke den uiterlijken mensch uitmaken, namelijk het redelijke, het wetenschappelijke en het uiterlijk zinnelijke; het redelijke is inwendig, het wetenschappelijke is uitwendig, dit zinnelijke is het uiterste. Het is het redelijke, waardoor de innerlijke mensch met den uiterlijken verbonden wordt; zooals het redelijke is, is de verbinding. Het uiterlijk zinnelijke is hier het gezicht en het gehoor; maar het redelijke is op zichzelf niets, wanneer niet de neiging daarin vloeit en maakt, dat het werkzaam is, en dat het leeft. Hieruit volgt dat het redelijke is zooals de neiging is. Wanneer de neiging tot het goede invloeit, dan wordt de neiging tot het goede in het redelijke een neiging tot het ware; het tegendeel vindt plaats, wanneer het de neiging tot het booze is. Daar het wetenschappelijke zich bij het redelijke aanpast, en zijn werktuig is, volgt hieruit ook, dat de neiging in het wetenschappelijke

invloeit en daarover beschikt; want bij den uiterlijken mensch leeft nooit iets dan de neiging, en zulks omdat de neiging tot het goede uit het hemelsche nederdaalt, dat wil zeggen, uit de hemelsche liefde, welke alles levend maakt, waarin zij invloeit, ja zelfs ook de neigingen tot het booze of de begeerten levend maakt; want het goede van de liefde vloeit van den Heer voortdurend in, en wel door den innerlijken mensch in den uiterlijken; maar de mensch, die in de neiging tot het booze of in de begeerte is, verdraait het goede, maar nochtans blijft vandaar het leven. Om dit te begrijpen, beschouwe men ter vergelijking de voorwerpen die de zonnestralen ontvangen: er zijn van zulke voorwerpen, die ze zeer schoon opnemen en in de schoonste kleuren veranderen, zooals de diamant, de robijn, de hyacinth, de saffier, en andere kostbare steenen; maar er zijn ook voorwerpen, die ze niet zoo opnemen, maar ze in de afschuwelijkste kleuren veranderen; dit kan ook blijken uit de karakters der menschen zelf: er zijn er, die de goedheden van een ander met alle neiging opnemen, en er zijn er, die ze in boosheden veranderen. Hieruit kan blijken, wat de wetenschap uit de neigingen van het goede is, welke wordt aangeduid door “het land van Egypte, als gij komt te Zoar”, wanneer het redelijk is “als de hof van Jehovah”.

1590. Dat de beteekenis hiervan is, dat de Uiterlijke Mensch aan den Heer verscheen, zooals hij is in zijne schoonheid, wanneer hij met den Innerlijken Mensch verbonden is, kan uit den innerlijken zin blijken, waarin de Heer naar den Innerlijken Mensch door Abram wordt uitgebeeld, en naar den Uiterlijken door Loth. Welke schoonheid de Uiterlijke Mensch heeft, wanneer hij met den Innerlijken verbonden is, kan niet beschreven worden, daar dit bij geen enkel mensch bestaat, uitgezonderd bij den Heer alleen; voorzoover het bij den mensch en den Engel bestaat, is het van den Heer; slechts eenigermate kan het blijken uit het evenbeeld des Heeren naar Zijn Uiterlijken Mensch in de Hemelen, men zie de nrs. 553 en 1530. De drie Hemelen zijn de evenbeelden van den Uiterlijken Mensch des Heeren, waarvan de schoonheid nooit beschreven kan worden door iets, dat een eenigszins bevattelijke voorstelling van haar aard verschaft; zooals bij den Heer alles oneindig is, evenzoo is in den Hemel alles onbegrensd; het onbegrensd des Hemels is een beeld van het oneindige des Heeren.

1591. Vers II. *En Loth koos voor zich de gansche vlakke der Jarden; en Loth vertrok van het oosten; en zij werden gescheiden, de man van zijnen broeder.* Loth koos voor zich de gansche vlakke der Jarden, beteekent den uiterlijken mensch, zijnde van dien aard; en Loth vertrok van het oosten beteekent de dingen bij den uiterlijken mensch, welke zich van de hemelsche liefde verwijderen; en

zij werden gescheiden, de man van zijnen broeder, beteekent, dat die dingen een scheiding bewerken.

1592. Dat de woorden: “Loth koos voor zich de gansche vlakke der Jarden” den uiterlijken mensch zijnde van dien aard beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de vlakke der Jordaen, waarvan in het vorige vers sprake was, namelijk dat zij de uiterlijke mensch is. De schoonheid van den uiterlijken mensch, wanneer hij met den innerlijken verbonden is, wordt in het voorafgaande vers beschreven; daarentegen wordt zijn leelijkheid, wanneer hij afgescheiden is, in dit vers en in de beide volgende beschreven.

1593. Dat de woorden: “en Loth vertrok van het oosten” de dingen bij den uiterlijken mensch beteekenen, welke zich van de hemelsche liefde verwijderen, blijkt uit de beteekenis van het oosten, zijnde de Heer, aldus al het hemelsche, waarover eerder in nr. 101; en daar door het oosten de Heer wordt aangeduid, volgt hieruit, dat het oosten hier de Innerlijke Mensch des Heeren is, die Goddelijk is; dat aldus de uiterlijke mensch zich van den innerlijken verwijderd heeft, wordt hier aangeduid met de woorden: “Loth vertrok van het oosten”.

1594. Dat de woorden: “zij werden gescheiden, de man van zijnen broeder” beteekenen, dat die dingen een scheiding bewerken, volgt hieruit. Wat man broeder is, is boven bij het achtste vers gezegd, namelijk dat het de vereeniging is; vandaar is de scheiding des mans van zijnen broeder de verdeeldheid. Wat den uiterlijken mensch met den innerlijken in verdeeldheid brengt, weet de mensch niet, en dit om vele redenen, zoowel omdat hij niet weet, of, als hij liet gehoord had, niet gelooft, dat er een innerlijke mensch bestaat, als omdat hij niet weet, of, als hij het gehoord had, niet gelooft, dat het de eigenliefde en hare begeerten zijn, welke verdeeldheid brengen, alsmede de liefde tot de wereld en hare begeerten, deze echter niet zoozeer als de eigenliefde. Dat hij niet weet, en, als hij het gehoord had, niet gelooft, dat er een innerlijke mensch bestaat, komt omdat hij in lichamelijke en zinnelijke dingen leeft, welke nooit kunnen zien wat innerlijk is; de innerlijke dingen kunnen zien wat uiterlijk is, maar de uiterlijke dingen kunnen nooit zien wat innerlijk is; zoo bij voorbeeld het gezicht: het innerlijke gezicht kan zien, wat het uiterlijke gezicht is, maar het uiterlijke gezicht kan nooit zien, wat het innerlijke gezicht is; of, het verstandelijke en het redelijke kunnen waarnemen wat het wetenschappelijke is en van welken aard het is, maar niet omgekeerd; voorts komt het ook hierdoor, dat hij niet gelooft dat er een geest bestaat, welke van het lichaam gescheiden wordt, wanneer hij sterft, en nauwelijks dat er een innerlijk leven bestaat, dat men de ziel noemt; want wanneer de

zinnelijke en lichamelijke mensch over den geest denkt, die van het lichaam moet scheiden, komt hem dit als iets onmogelijks voor, daar hij het leven in het lichaam stelt, en zich hierin bevestigt door het feit, dat ook de redelooze dieren leven, en nochtans na den dood niet leven, behalve door nog tal van andere dingen meer; dit alles tengevolge daarvan, dat hij in lichamelijke en zinnelijke dingen leeft, welk leven op zichzelf beschouwd nauwelijks iets anders is dan het leven der redelooze dieren, met dit verschil alleen, dat de mensch kan denken, en over de dingen die zich aan hem voordoen, kan redekavelen, over welk vermogen, dat hij op de redelooze dieren voor heeft, hij dan ook nog niet eens nadenkt. Maar dit is niet zoozeer de oorzaak, dat de uiterlijke mensch met den innerlijken in verdeeldheid geraakt, want het meerendeel der menschen verkeert in zulk een ongeloof, en de geleerdsten meer dan de eenvoudigen, doch wat hen verdeelt is bovenal de eigenliefde, voorts ook de liefde tot de wereld, maar niet in die mate als de eigenliefde; dat de mensch dit niet weet, komt omdat hij in geen naastenliefde leeft, en wanneer hij in geen naastenliefde leeft, kan het nooit in hem opkomen, dat het leven der eigenliefde en van haar begeerten zoozeer tegen de hemelsche liefde indruischt; ook is er dan in de eigenliefde en in haar begeerten iets vlammds, en vandaar iets aangenaams, hetwelk het leven dermate aandoet, dat hij nauwelijks iets anders weet dan dat de eeuwige gelukzaligheid daarin bestaat. Daarom stellen ook velen de eeuwige gelukzaligheid hierin, dat zij na het leven van het lichaam groot worden, en door anderen, zelfs door de Engelen gediend worden, terwijl zij zelve niemand willen dienen, dan alleen om een verborgen reden ten eigen bate, namelijk om gediend te worden. Wanneer zij zeggen, dat zij dan den Heer alleen willen dienen, is dat valsch, want zij die in de eigenliefde zijn, willen, dat ook de Heer hen dient, en voor zoover dit niet gebeurt, treden zij terug; aldus loopen zij er in hun hart mede rond, dat zij zelve Heeren willen worden en over het heelal regeeren; en wat voor een bestuur dit zou zijn, wanneer velen, ja wanneer allen van dien aard zijn, kan een ieder zich indenken; zou het niet een helsch bestuur zijn, waarbij een ieder zichzelf meer liefheeft dan den ander; dit ligt in de eigenliefde opgesloten. Hieruit kan blijken, van welken aard de eigenliefde is, ook hieruit, dat zij haat in zich verbergt jegens allen, die zich niet aan haar onderwerpen als knechten, en van wege den haat ook wraakzucht, wreedheden, bedriegerijen en talrijke snoodheden meer. De wederkeerige liefde echter, welke alleen hemelsch is, bestaat hierin, dat men niet alleen zegt, maar ook erkent en gelooft, dat men gansch en al onwaardig is, en dat men iets slechts en vuils is, hetwelk de Heer, uit oneindige Barmhartigheid, voortdurend onttrekt aan en afhoudt

van de hel, waarin het zich voortdurend tracht, ja begeert te storten. Dat men dit moet erkennen en gelooven, is omdat het waar is, en niet omdat de Heer of welke Engel dan ook, wil dat men het erkent en gelooft opdat men zich onderwerpe, maar opdat men zich niet verheffe, terwijl men toch van dien aard is, alsof bij voorbeeld drek zou zeggen louter goud te wezen of een drekvlieg, een paradijsvogel te zijn. Voor zooveel derhalve de mensch erkent en gelooft zoo te zijn als hij is, treedt hij terug van de eigenliefde en van hare begeerten, en gruwet hij van zichzelf; voor zooveel dit geschiedt, ontvangt hij van den Heer hemelsche liefde, dat wil zeggen, wederkeerige liefde, welke daarin bestaat, dat hij allen dienen wil. Dezen zijn het, die verstaan worden onder de kleinsten, die in het Rijk des Heeren de grootsten worden, Matth. 20: 26, 27, 28; Lukas 9: 46, 47, 48. Hieruit kan blijken, wat den uiterlijken mensch van den innerlijken ontbindt, namelijk hoofdzakelijk de eigenliefde, en dat hetgeen voornamelijk den uiterlijken mensch met den innerlijken vereenigt, de wederkeerige liefde is, welke nooit bestaanbaar is, vooraleer de eigenliefde terugtreedt, want zij zijn geheel en al aan elkander tegenovergesteld. De innerlijke mensch is niets anders dan wederkeerige liefde; de geest zelf van den mensch, of de ziel, is de inwendige mensch, die na den dood leeft en organisch is, want hij was aan het lichaam van den mensch toegevoegd, toen de mensch in de wereld leefde; deze inwendige, mensch, of zijn ziel of geest, is niet de innerlijke mensch, maar de innerlijke mensch is in hem, wanneer in hem de wederkeerige liefde is. Hetgeen tot den innerlijken mensch behoort, behoort den Heer toe, zoodat men zeggen kan, dat de innerlijke mensch de Heer is; maar aangezien de Heer aan den Engel of aan den mensch, wanneer hij in de wederkeerige liefde leeft, het hemelsch eigene geeft, zoodat het hem niet anders toeschijnt, dan dat hij het goede uit zichzelf doet, wordt de innerlijke mensch aan den mensch toegeschreven, alsof hij hem toebehoorde. Maar hij, die in de wederkeerige liefde is, erkent en gelooft, dat al het goede en ware niet van hem is maar van den Heer, en dat het een geschenk des Heeren is, dat hij den ander lief kan hebben als zichzelf, en meer nog, dat hij, wanneer hij als de Engelen is, den ander meer lief kan hebben dan zichzelf, en van dit geschenk en de gelukzaligheid daarvan, treedt hij terug naarmate hij zich verwijderd van de erkenning, dat het des Heeren is.

1595. Vers 12. *Abram woonde in het land Kanaän, en Loth woonde in de steden der vlakke, en sloeg tenten tot aan Sodom toe.* Abram woonde in het land Kanaän beteekent den innerlijken mensch, namelijk dat hij in de hemelsche dingen der liefde was; en Loth woonde in de steden der vlakke, beteekent den

uiterlijken mensch, namelijk dat hij in de wetenschappelijke dingen was; en sloeg tenten tot aan Sodom toe, beteekent de uitbreiding tot aan de begeerten.

1596. Dat de woorden: “Abram woonde in het land Kanaän” den innerlijken mensch beteekenen, namelijk dat hij in de hemelsche dingen der liefde was, blijkt uit de beteekenis van het land Kanaän, zijnde de hemelsche dingen der liefde, waarover herhaaldelijk eerder.

1597. Dat de woorden: “en Loth woonde in de steden der vlakte” den uiterlijken mensch beteekenen, namelijk dat hij in de wetenschappelijke dingen was, blijkt uit de beteekenis van Loth als de uiterlijke mensch, en uit de beteekenis der stad of der steden, zijnde de leeringen, welke op zichzelf genomen niets anders zijn dan wetenschappelijke dingen, wanneer zij op den uiterlijken mensch betrekking hebben, als deze van den innerlijken mensch is gescheiden. Dat de steden de leeringen beteekenen, zoowel de ware als de valsche, is eerder in nr. 402 aangetoond.

1598. Dat de woorden: “en sloeg tenten tot aan Sodom toe” de uitbreiding tot aan de begeerten beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Sodom, waarover boven bij vers 10 is gehandeld, namelijk dat het de begeerte is. Dit stemt overeen met hetgeen in het voorafgaande 10. vers is gezegd, namelijk dat de vlakte der Jordaan geheel bevochtigd was als de hof van Jehovah, als het land van Egypte, als gij komt te Zoar, alwaar gehandeld werd over den uiterlijken mensch, wanneer hij met den innerlijken vereenigd is, en waar door de woorden “het land van Egypte, als gij komt te Zoar” de wetenschappelijke dingen uit de neigingen tot het goede werden aangeduid; hier echter wordt door de woorden “Loth woonde in de steden der vlakte en sloeg tenten tot aan Sodom toe” de uiterlijke mensch aangeduid, wanneer hij niet met den innerlijken is vereenigd, en hiermede zijn de wetenschappelijke dingen uit de neigingen tot het booze of de begeerten aangeduid, want ginds was de schoonheid van den uiterlijken mensch beschreven, wanneer hij met den innerlijken vereenigd is, hier echter zijn leelijkheid, wanneer hij niet vereenigd is, en nog meer in het volgende vers, waar gezegd wordt: “En de mannen van Sodom waren boos en groote zondaars voor Jehovah”. Welke leelijkheid de uiterlijke mensch heeft, wanneer hij van den innerlijken gescheiden is, kan een ieder opmaken uit hetgeen gezegd is over de eigenliefde en haar begeerten, die voornamelijk de verdeeldheid brengen; zoo groot de schoonheid van den uiterlijken mensch is wanneer hij met den innerlijken verbonden is, zoo groot is zijn leelijkheid, wanneer hij met den innerlijken verdeeld is; want de uiterlijke mensch is op zich zelf beschouwd voor niets anders daar dan om den innerlijken te dienen; hij is een zeker werktuig opdat de einddoelen nut worden en het nut in de

werking uitkome, en dat het aldus tot volmaking van het geheel kome. Het tegenovergestelde vindt plaats, wanneer de uiterlijke mensch zich van den innerlijken afscheidt, en alleen zichzelf dienen wil, ja meer nog, wanneer hij over den innerlijken mensch wil heerschen, hetgeen, als aangetoond, voornamelijk geschiedt door de eigenliefde en haar begeerten.

1599. Vers 13. *En de mannen van Sodom waren boos en groote zondaars voor Jehovah.* De mannen van Sodom waren boos en groote zondaars voor Jehovah, beteekent de begeerten, tot waarheen de wetenschappelijke dingen zich uitstrekten.

1600. Dat de woorden: “De mannen van Sodom waren boos en groote zondaars voor Jehovah” de begeerten beteekenen, tot waarheen de wetenschappelijke dingen zich uitstrekten, kan blijken uit de beteekenis van Sodom, waarover eerder is gehandeld, namelijk dat het de begeerten is; en uit de beteekenis van de mannen, namelijk dat zij de verstandelijke en de redelijke dingen zijn, hier de wetenschappelijke dingen, omdat zij in verband staan met den uiterlijken mensch, wanneer hij van den innerlijken gescheiden is; dat de mannen de verstandelijke of de redelijke dingen beteekenen, is ook reeds eerder in de nrs. 265, 749 en 1007 aangetoond. Van de wetenschappelijke dingen wordt gezegd, dat zij zich tot aan de begeerten toe uitstrekken, wanneer zij met geen ander doel geleerd worden, dan dat de mensch groot zou worden, en niet om hem tot nut te strekken om daardoor goed te worden; alle wetenschappelijke dingen zijn met het doel gegeven, dat de mensch redelijk en aldus wijs zou kunnen worden, en aldus den innerlijken mensch zou kunnen dienen.

1601. Vers 14. *En Jehovah zeide tot Abram, nadat Loth van hem gescheiden was: Hef, Ik bid u, uwe oogen op, en zie van de plaats, waar gij zijt, noordwaarts en zuidwaarts, en oostwaarts en westwaarts.* Jehovah zeide tot Abram, beteekent, dat Jehovah aldus tot den Heer heeft gesproken; nadat Loth van hem gescheiden was, beteekent, toen de begeerten van den uiterlijken mensch verwijderd waren, zoodat zij niet hinderden; hef, Ik bid u, uwe oogen op, en zie van de plaats waar gij zijt, beteekent den staat, waarin de Heer toen was, van waaruit Hij de toekomst kon gewaarworden; noordwaarts en zuidwaarts, en oostwaarts en westwaarts beteekent allen die in het heelal zijn, hoevelen het er ook mogen wezen.

1602. Dat “Jehovah zeide tot Abram” beteekent, dat Jehovah aldus tot den Heer heeft gesproken, kan uit den innerlijken zin blijken, waarin onder Abram de Heer wordt verstaan; voorts ook uit den staat zelf, waarin Hij toen was, welke hier ook beschreven wordt, namelijk, dat de uiterlijke dingen, die hinderden, verwijderd werden, hetgeen wordt aangeduid met de woorden:

“nadat Loth van hem gescheiden was”. De Heer was naar den Innerlijken Mensch Goddelijk, daar Hij uit Jehovah geboren was; hieruit volgt dat Hij, toen niets van de zijde van den uiterlijken mensch meer hinderde, alle dingen zag die komen zouden; en dat het Hem toen toescheen, alsof Jehovah had gesproken, komt omdat het voor den uiterlijken mensch geschiedde; naar den Innerlijken Mensch was Hij één met Jehovah, zooals de Heer zelf leert bij Johannes:

“Filippus zeide: Toon ons den Vader; Jezus zeide tot hem: Ben Ik, zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij ziet, die ziet den Vader; hoe zegt gij dan: Toon ons den Vader? Geloofst gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is; geloofst Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is” (14: 6, 8, 9, 10, 11).

1603. Dat de woorden: “nadat Loth van hem gescheiden was” beteekenen, toen de begeerten van den uiterlijken mensch verwijderd waren, zoodat zij niet hinderden, blijkt uit de beteekenis van Loth, zijnde de uiterlijke mensch, en uit hetgeen voorafgaat, namelijk dat hij afgescheiden werd, dat wil zeggen, de dingen die hinderden. Toen deze dingen verwijderd waren, werkte de Innerlijke Mensch of Jehovah als één te zamen met den Uiterlijken Mensch, of met het Menschelijke Wezen. Het zijn alleen de niet daarmede samenstemmende uiterlijke dingen, waarvan sprake was, welke verhinderen dat de innerlijke mensch, wanneer hij op den uiterlijken mensch inwerkt, maakt dat hij één met hem is. De uiterlijke mensch is niets anders dan een zeker werktuig of een orgaan, dat in zichzelf geen leven heeft; van den innerlijken mensch ontvangt hij het leven, en dan schijnt het alsof de uiterlijke mensch leven uit zichzelf had; bij den Heer echter, nadat Hij het erfbooze had uitgedreven en aldus de organen van het Menschelijke Wezen had gereinigd, ontvingen ook deze het leven, zoodat de Heer, evenals Hij naar den Innerlijken Mensch het Leven was, ook naar den Uiterlijken Mensch het Leven werd; dit is het, wat de Verheerlijking beteekent, bij Johannes:

“Jezus zeide: Nu is de Zoon des Menschen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt; indien God in Hem verheerlijkt is, zoo zal ook God Hem in Zich Zelfen verheerlijken, en Hij zal Hem terstond verheerlijken” (13: 31, 32).

Bij denzelfde:

“Vader, de ure is gekomen, verheerlijk Uwen Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijke; nu dan, verheerlijk Mij, Gij Vader, bij U Zelfen, met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was” (17: 1, 5).

Bij denzelfde:

“Jezus zeide: Vader, verheerlijk Uwen Naam. Er kwam dan eene stem uit den hemel: En Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik zal Hem wederom verheerlijken” (12: 28).

1604. Dat de woorden: “hef, Ik bid u, uwe oogen op, en zie van de plaats waar gij zijt” den staat beteekenen, waarin de Heer toen was, blijkt uit de beteekenis van de oogen opheffen en zien, zijnde verlicht worden en gewaarworden, waarover boven bij vers 10 is gehandeld; en uit de beteekenis van de plaats in den innerlijken zin, zijnde de staat; dat de plaats, niets anders is dan de staat, is in de nrs. 1274, 1376, 1377, 1378, 1379 aangetoond.

1605. Dat “noordwaarts en zuidwaarts, en oostwaarts en westwaarts” allen die in het heelal zijn beteekent, hoevelen het er ook mogen wezen, blijkt uit de beteekenis dezer woorden; noorden, zuiden, oosten en westen beteekenen in het Woord elk iets op zichzelf; het noorden duidt hen aan, die buiten de Kerk zijn, diegenen namelijk die in duisternis ten aanzien van de waarheden des geloofs verkeeren; voorts beteekent het ook de duisternis bij den mensch. Het zuiden duidt echter hen aan, die binnen de Kerk zijn, diegenen namelijk, die in het licht zijn ten aanzien van de erkentissen; desgelijks ook het licht zelf. Het oosten duidt hen aan, die vroeger geweest zijn, voorts ook de hemelsche liefde, als eerder aangetoond. Het westen beteekent echter hen, die komen zullen; desgelijks diegenen, die niet in de liefde zijn. Wat deze woorden beteekenen, blijkt uit het verband in den innerlijken zin; wanneer zij echter alle genoemd worden, zooals hier: noorden, zuiden, oosten en westen, beteekenen zij allen over het gansche aardrijk die leven, voorts ook hen die geweest zijn en die komen zullen. Zij beteekenen ook de staten van het menschelijk geslacht ten aanzien van de liefde en van het geloof.

1606. Vers 15. *Want al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven, en aan uw zaad tot in eeuwigheid.* Want al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven, beteekent het hemelsche Rijk, namelijk dat het den Heer toebehoort; en aan uw zaad tot in eeuwigheid, beteekent hen, die geloof in Hem zouden hebben.

1607. Dat de woorden: “want al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven”, het hemelsche Rijk beteekenen, namelijk dat het den Heer toebehoort, blijkt uit de beteekenis van het land, en hier van het land Kanaän, omdat er gezegd wordt: “het land, dat gij ziet”, zijnde het hemelsche Rijk. Want door het land Kanaän werd het Rijk des Heeren in de Hemelen, of de Hemel uitgebeeld, en het Rijk des Heeren op aarde, of de Kerk, over welke beteekenis van de aarde

eerder meer dan eens is gehandeld. Dat den Heer het Rijk in de Hemelen en op aarde gegeven is, blijkt herhaaldelijk in het Woord, zooals bij Jesaja:

“Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij zal op Zijnen schouder zijn, en Zijn Naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst” (9: 5).

Bij Daniël:

“Ik zag in de nachtgezichten, en ziet, er kwam een met de wolken der hemelen, als eens menschen Zoon, en Hij kwam tot den Oude van dagen, en zij deden Hem voor Denzelve naderen; en Hem werd gegeven heerschappij, en heerlijkheid, en het koninkrijk, en alle volken, natiën en tongen zullen Hem dienen; Zijne heerschappij is eene eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en Zijn Koninkrijk, dat niet ten onder zal gaan” (7: 13, 14).

De Heer Zelf zegt dit ook bij Mattheus:

“Alle dingen zijn Mij overgegeven van Mijnen Vader” (11: 27)

en bij Lukas hfdst. 10: 22. En elders bij Mattheus:

“Mij is gegeven de macht in hemel en op aarde” (28: 18).

Bij Johannes:

“Gij hebt den Zoon macht gegeven over alle vleesch, opdat al wat Gij Hem gegeven hebt, Hij hun het eeuwige leven geve” (17: 2, 3),

hetgeen ook wordt aangeduid door het zitten ter rechterhand, zooals bij Lukas:

“Van nu aan zal de Zoon des menschen gezeten zijn aan de rechterhand der kracht Gods” (22: 69).

Dat den Zoon des menschen alle macht in de hemelen en op aarde gegeven is, dienaangaande moet men weten, dat de Heer macht had over alles in de hemelen en op aarde, eer Hij in de wereld kwam, want Hij was God van eeuwigheid aan en Jehovah, zooals Hijzelf duidelijk zegt bij Johannes:

“Nu verheerlijk Mij, Gij Vader, bij U Zelve, met de Heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was” (17: 5), en bij denzelfde: Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: eer Abraham was, was Ik” (8: 58),

want Hij was Jehovah en de God der Oudste Kerk, welke voor denloed bestond, en is den menschen dier Kerk verschenen. Hij was ook Jehovah en de God der Oude Kerk, welke na denloed bestond; en Hij was het, dien alle riten der Joodsche Kerk uitbeeldden, en dien zij moesten vereeren; dat Hij echter zegt, dat Hem alle macht in hemel en op aarde is gegeven, alsof dat eerst nu zoo was, komt omdat onder den Zoon des menschen Zijn

Menschelijk Wezen wordt verstaan, dat, toen het met het Goddelijke Wezen vereenigd was, ook Jehovah was en tevens de macht ontving, hetgeen niet geschieden kon, vooraleer Hij verheerlijkt was, dat wil zeggen, voordat Zijn Menschelijk Wezen door de vereeniging met het Goddelijke Wezen, ook het leven in Zichzelf had, en aldus evenzoo Goddelijk en Jehovah geworden was, zooals Hij zelf zegt bij Johannes:

“Gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelve, alzoo heeft Hij ook den Zoon gegeven, het leven te hebben in Zichzelve” (5: 26).

Zijn Menschelijk Wezen of Zijn Uiterlijke Mensch is het, die ook bij Daniël in de aangehaalde plaats Zoon des menschen genoemd wordt; en bij Jesaja in de aangehaalde plaats: “Een Knaap is geboren, en een Zoon is ons gegeven”. Dat Hem het hemelsche Rijk en alle macht in hemelen en op aarde gegeven zou worden, werd Hem nu getoond en beloofd, en wordt aangeduid door deze woorden: “al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven, en aan uw zaad tot in eeuwigheid”. Dit was, voordat Zijn Menschelijk Wezen met Zijn Goddelijk Wezen vereenigd was, en het was vereenigd, toen Hij den duivel en de hel overwonnen had, namelijk toen Hij met eigen macht en eigen krachten al het booze, dat alleen verdeelt, had verdreven.

1608. Dat de woorden: “en aan uw zaad tot in eeuwigheid” hen beteekenen, die geloof in Hem zouden hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof, en wel het geloof der naastenliefde, waarover eerder in de nrs. 255, 256, 1025 gehandeld is. Dat aan Zijn zaad, dat wil zeggen, aan hen, die geloof in Hem hebben, het hemelsche Rijk gegeven zou worden, blijkt duidelijk uit de woorden van den Heer Zelf, bij Johannes:

“De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in Zijne hand gegeven; die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon niet gelooft, die zal het leven niet zien” (3: 35, 36),

en bij denzelfde:

“Zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven, zonen Gods te zijn, diengenegen, die in Zijnen naam gelooven, welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans zijn” (1: 12, 13).

Hieruit blijkt, wat geloof of wat in Hem gelooven is, namelijk bij hen, die Hem ontvangen en in Hem gelooven, niet uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans; de wil des vleesches is datgene wat tegenovergesteld is aan de liefde en de naastenliefde, want dat wordt door vleesch aangeduid, nr. 999; en de wil des mans is datgene wat tegenovergesteld is aan het geloof uit de liefde of de naastenliefde; dit is het, wat door den man wordt aangeduid;

want de wil des vleesches en de wil des mans zijn het, die verdeelen, maar de liefde en het geloof daaruit zijn het, die verbinden. Daarom zijn zij, bij wie liefde is en het geloof daaruit, de uit God geboren; en daar zij uit God geboren zijn, worden zij zonen Gods genoemd, en zijn Zijn zaad, waaraan het hemelsche Rijk gegeven wordt; hetgeen in dit vers wordt aangeduid door de woorden: “Al het land, dat gij ziet, aan u zal Ik het geven, en aan uw *zaad* tot in eeuwigheid”. Dat het hemelsche Rijk niet gegeven kan worden aan hen, die in het geloof zonder de naastenliefde zijn, dat wil zeggen, aan hen, die zeggen dat zij geloof hebben, en den naaste haten, kan een ieder, als hij maar wil nadenken, duidelijk zijn, want er kan geen leven in zulk een geloof zijn, wanneer het het leven in haat doet bestaan, dat wil zeggen, in de hel, want de hel bestaat alleen uit haat, niet uit den haat, dien de mensch heeft overgeërfd, maar uit den haat, dien hij zich door zijn daadwerkelijke leven heeft toegeëigend.

1609. Vers 16. *En Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde, zoodat, indien iemand het stof der aarde zal kunnen tellen, zal ook uw zaad geteld worden.* Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde, beteekent de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke; zoodat indien iemand het stof der aarde zal kunnen tellen, zal ook uw zaad geteld worden, beteekent de plechtige verzekering.

1610. Dat de woorden: “Ik zal uw zaad stellen als het stof der aarde” de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke beteekenen, blijkt zonder verklaring. Hier wordt gezegd, dat het zaad gesteld zal worden als het stof der aarde; elders in het Woord wordt gezegd “als het stof der zee”, en weer elders “als de sterren der hemelen”. Elk dezer uitdrukkingen heeft haar bijzondere beteekenis; het stof der aarde betreft de dingen die hemelsch zijn, want de aarde beteekent, als eerder aangetoond, het hemelsche der liefde; het stof der zee betreft de dingen die geestelijk zijn, want de zee beteekent, als eveneens aangetoond, het geestelijke der liefde; “als de sterren der hemelen” beteekent beide in een hooger graad; daar het stof der aarde en der zee en de sterren der hemelen ontelbaar zijn, ontstond hieruit de plechtige spreekwijze, om daarmede de bevruchting en de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke uit te drukken. Dat het zaad tot in het onmetelijke vermenigvuldigd zal worden, dat wil zeggen, het geloof der liefde of de liefde, beteekent in den hoogsten zin den Heer, en wel Zijn Menschelijk Wezen, want de Heer wordt naar Zijn Menschelijk Wezen het zaad der vrouw genoemd, waarover in nr. 256 is gehandeld, en wanneer het zaad het Menschelijk Wezen des Heeren aanduidt, wordt onder de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke het oneindig hemelsche en geestelijke verstaan. Wordt door het zaad echter het geloof der

naastenliefde of de naastenliefde in het menschelijk geslacht aangeduid, dan wordt bedoeld, dat het zaad in een ieder, die in de naastenliefde leeft, tot in het onmetelijke vermenigvuldigd zal worden. Dit geschiedt ook bij een ieder die in de naastenliefde leeft in het andere leven; bij hem vermenigvuldigt zich de naastenliefde en het geloof daaruit en te zamen met deze de zaligheid zoozeer, dat het niet anders dan door het onmetelijke en het onuitsprekelijke kan worden beschreven. Wanneer door het zaad het menschelijk geslacht wordt aangeduid, gaat de vermenigvuldiging daarvan in het Rijk des Heeren ook tot in het onmetelijke voort, niet alleen uit hen die binnen de Kerk zijn, en hun kinderen, maar ook uit hen, die buiten de Kerk zijn, en hun kinderen; vandaar is het Rijk des Heeren of de Hemel onmetelijk; over de onmetelijkheid daarvan zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gesproken worden.

1611. Vers 17. *Maak u op, wandel door het land, in zijne lengte en in zijne breedte, want Ik zal het u geven.* Maak u op, wandel door het land, beteekent, dat Hij het hemelsche Rijk zou doorvorschen; in zijne lengte en in zijne breedte, beteekent het hemelsche en het geestelijke daarvan; want Ik zal het u geven, beteekent dat het Hem zou toebehooren.

1612. Dat de woorden: “Maak u op, wandel door het land” beteekenen, dat Hij het hemelsche Rijk zou doorvorschen, blijkt uit de beteekenis van het land, zijnde het hemelsche Rijk, waarover herhaaldelijk eerder; zich opmaken en door het land wandelen, is in den zin van de letter onderzoeken en zien van welken aard het is; daarom beteekenen deze woorden in den innerlijken zin, waarin door het land of het land Kanaän het Rijk des Heeren in de Hemelen of de Hemel wordt aangeduid, en het Rijk Gods op aarde of de Kerk, doorvorschen alsmede gewaar worden.

1613. Dat “in zijne lengte en in zijne breedte” het hemelsche en het geestelijke beteekent, of wat hetzelfde is, het goede en het ware: reeds eerder is gezegd, men zie nr. 650, dat de lengte het goede beteekent, en de breedte het ware; dit komt omdat het land het hemelsche Rijk of de Kerk beteekent, waaraan geen lengte en breedte kan worden toegeschreven, maar alleen die dingen welke evenwaardig en overeenstemmend zijn, namelijk goedheden en waarheden. Het hemelsche of het goede wordt, daar het de eerste plaats inneemt, bij de lengte vergeleken; het geestelijke of het ware echter wordt, daar het de tweede plaats inneemt, bij de breedte vergeleken. Dat de breedte het ware is, komt duidelijk genoeg uit in het profetische Woord, zooals bij Habakuk:

“Ik verwek de Chaldeën, eene bittere en snelle natie, *wandelende door de breedten der aarde*” (1: 6);

de Chaldeënen staan voor hen die in het valsche zijn; door de breedten der aarde wandelen staat voor het vernietigen der waarheden, want het wordt van de Chaldeënen gezegd. Bij David:

“Jehovah, Gij hebt mij niet ingesloten in de hand des vijands, Gij hebt mijne voeten doen staan in de *breedte*” (Psalm 31: 9);

staan in de breedte voor in het ware. Bij denzelfde:

“Uit de benauwdheid heb ik Jehovah aangeroepen, Hij antwoordt mij in de *breedte*” (Psalm 118: 5);

antwoorden in de breedte voor in de waarheid. Bij Hosea:

“Jehovah zal hen weiden als een lam in de *breedte*” (4: 16);

weiden in de breedte voor het ware leeren. Bij Jesaja:

“Aschur zal door Jehudah gaan, hij zal overstroomden en doortrekken, hij zal tot aan den hals reiken, en de uitstrekkingsen zijner vleugelen zullen de volheid zijn der *breedte des lands*” (8: 8);

Aschur staat voor de redeneering, welke de aarde of de Kerk zal overstroomden; de vleugelen voor de spitsvondigheden waaruit valscheden voortkomen; de volheid der breedte voor vol van valscheden of van dingen die tegen het ware indruischen. Daar de lengte des lands het goede beteekende, en zijn breedte het ware, wordt van het nieuwe Jeruzalem gezegd,

“dat het gemeten is en vierkant lag, en zijne *lengte* was zoo groot als de *breedte*” (Openb. 21: 16),

waaruit een ieder kan zien, dat de lengte en de breedte niets anders beteekent, aangezien het Nieuwe Jeruzalem niets anders is dan het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde. Door de beteekenis der dingen in den innerlijken zin, zijn de spreekwijzen omtrent hemelsche en geestelijke dingen, ontleend aan dergelijke dingen welke op aarde zijn als lengten en breedten, oudtijds hoogst gebruikelijk geworden, zooals ook heden ten dage de hoogte en de diepte in de gewone spreektaal worden gebruikt, wanneer van de wijsheid gesproken wordt.

1614. Dat de woorden: “want Ik zal het u geven” beteekenen, dat het Hem zou toebehooren, blijkt zonder verklaring. Dat de aarde of het hemelsche Rijk den Heer alleen toebehoort, blijkt uit hetgeen herhaaldelijk is aangetoond, namelijk dat geen ander de Heer des Hemels is; en daar Hij de Heer des Hemels is, is Hij ook de Heer der Kerk. Het blijkt ook hieruit, dat al het hemelsche en geestelijke, of al het goede en ware, van den Heer Alleen is, krachtens hetwelk de Heer alles in allen van Zijn Hemel is, en wel zoozeer, dat wie niet bemerkt dat het goede en het ware van den Heer uitgaan, niet meer in den Hemel is. Deze sfeer is het, die in den ganschen Hemel heerscht;

zij is ook de ziel des Hemels en zij is het leven dat in allen invloeit, die in het goede zijn.

1615. Vers 18. *En Abram sloeg tenten op, en kwam en woonde in de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn, en hij bouwde Jehovah aldaar een altaar.* Abram sloeg tenten op, en kwam en woonde in de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn, beteekent, dat de Heer een nog innerlijker gewaarwording bereikte; dit is de zesde staat; en hij bouwde Jehovah aldaar een altaar, beteekent den godsdienst uit dien staat.

1616. Dat de woorden: “Abram sloeg tenten op, en kwam en woonde in de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn” beteekenen, dat de Heer een nog innerlijker gewaarwording bereikte, blijkt uit de beteekenis van tenten opslaan of de tent verplaatsen en oprichten, namelijk verbonden worden; want de tent is het heilige van den godsdienst, hetgeen eerder in de nrs. 414, 1452 is aangetoond, en hierdoor wordt de uiterlijke mensch met den innerlijken verbonden. En het blijkt uit de beteekenis van het eikenbosch, zijnde de innerlijke gewaarwording, waarover eerder in de nrs. 1442, 1443, alwaar van het eikenbosch van Moreh sprake is, dat de eerste innerlijke gewaarwording is; hier staat echter eikenbosschen van Mamre, in het meervoud, welke een uitgebreider gewaarwording beteekenen, dat wil zeggen, innerlijker; deze gewaarwording wordt “de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn” genoemd. Mamre wordt ook elders vermeld, zooals in Gen. 14: 13; hfdst. 18: 1; hfdst. 23: 17, 18, 19; hfdst. 35: 27; voorts ook Chebron in Gen. 35: 27; hfdst. 37: 14; Jozua 10: 36, 39; hfdst. 14: 13, 14, 15; hfdst. 15: 13, 54; hfdst. 20: 7; hfdst. 21: 11, 13; Richteren 1: 10, 20, en elders; maar met welke beteekenis zal men daar ter plaatse, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, zien. Dat de eikenbosschen van Mamre die in Chebron zijn, een nog innerlijker gewaarwording beteekenen, daarmede is het aldus gesteld: naarmate de dingen, die tot den uiterlijken mensch behooren, verbonden worden met de hemelsche dingen van den innerlijken mensch, groeit de gewaarwording en wordt innerlijker; de verbinding met de hemelsche dingen geeft innerlijke gewaarwording; want in de hemelsche dingen, welke tot de liefde tot Jehovah behooren, is het leven zelf van den innerlijken mensch, of, wat hetzelfde is, in de hemelsche dingen, welke tot de liefde behooren, dat wil zeggen, in de hemelsche liefde is Jehovah tegenwoordig, en deze tegenwoordigheid wordt niet in den uiterlijken mensch waargenomen, vooraleer de verbinding geschied is; uit de verbinding komt alle innerlijke gewaarwording voort. Uit den innerlijken zin blijkt hier hoe het bij den Heer met deze dingen gesteld was, namelijk dat Zijn Uiterlijke Mensch of Zijn Menschelijk Wezen bij

graden, al naar de vermenigvuldiging en de bevruchting der erkentnissen, verbonden werd met het Goddelijk Wezen. Nooit kan iemand, voor zoover hij mensch is, met Jehovah of met den Heer verbonden worden, dan alleen door erkentnissen, want door de erkentnissen wordt de mensch een mensch. Aldus werd de Heer, daar Hij evenals een ander mensch geboren werd, ook onderwezen evenals een ander mensch; maar in Zijne erkentnissen werden, als in vaten, ononderbroken hemelsche dingen gegoten, zoodat de erkentnissen voortdurend de opnemende vaten der hemelsche dingen werden, en zelf ook hemelsch werden. Aldus schreed Hij voortdurend voort naar de hemelsche dingen der kindsheid; want, als eerder gezegd, worden de hemelsche dingen, welke tot de liefde behooren, ingegeven van de vroegste kindsheid af tot de knapenjaren en ook tot de jongelingsjaren, al naar de mensch is; dan en later wordt hij met wetenschappen en erkentnissen toegerust. Wanneer de mensch van dien aard is, dat hij kan worden wedergeboren, worden deze wetenschappen en erkentnissen met hemelsche dingen vervuld, welke tot de liefde en de naastenliefde behooren, en aldus in de hemelsche dingen ingeplant, waarmede hij van kindsbeen af tot de knapen- en jongelingsjaren is begiftigd, en op deze wijze wordt zijn uiterlijke mensch met den innerlijken verbonden. Eerst worden deze erkentnissen ingeplant in de hemelsche dingen, waarmede hij in de jongelingsjaren was begiftigd; daarna in de hemelsche dingen, welke hij in de knapenjaren had ontvangen, ten slotte in de hemelsche dingen, welke hij in de vroegste kindsheid had ontvangen; dan is hij het kind, waarvan de Hoer zegt, dat derzulken het Koninkrijk Gods is. Deze inplanting geschiedt door den Heer alleen; daarom bestaat er niets hemelsch bij den mensch, en kan er ook niets bestaan, dat niet van den Heer is en dat den Heer niet toebehoort. De Heer heeft echter uit eigen vermogen Zijn Uiterlijken Mensch met den Innerlijken verbonden, en de erkentnissen met hemelsche dingen gevuld, en deze in de hemelsche dingen ingeplant en wel overeenkomstig de Goddelijke orde, eerst in de hemelsche dingen der knapenjaren, daarna in de hemelsche dingen van den leeftijd tusschen de knapenjaren en de kindsheid, tenslotte in de hemelsche dingen van Zijne kindsheid zelve; aldus werd Hij tegelijkertijd naar Zijn Menschelijk Wezen de Onschuld Zelve en de Liefde Zelve, en van deze komen alle onschuld en alle liefde in de Hemelen en op aarde. Zulk eene Onschuld is de ware Kindsheid, daar zij tevens Wijsheid is. Doch de onschuld der kindsheid heeft, wanneer zij niet door erkentnissen tot de onschuld der wijsheid wordt, geen nut, en daarom worden de kinderen in het andere leven met erkentnissen toegerust. Naarmate de Heer de erkentnissen in de hemelsche dingen plantte, had

Hij innerlijke gewaarwording, want, als gezegd, uit de verbinding komt alle innerlijke gewaarwording voort; de eerste gewaarwording, toen Hij de wetenschappelijke dingen der knapen jaren inplantte, welke gewaarwording wordt aangeduid door het eikenbosch Moreh; de tweede gewaarwording, waarvan hier sprake is, welke innerlijker is, toen Hij de erkenenissen inplantte, welke gewaarwording wordt aangeduid door de eikenbosschen van Mamre, die in Chebron zijn.

1617. Dat dit de zesde staat is, blijkt uit hetgeen in het vorige hoofdstuk is gezegd.

1618. Dat de woorden: “en hij bouwde Jehovah aldaar een altaar” den godsdienst uit dien staat beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het altaar, zijnde de uitbeelding van allen godsdienst in het algemeen, waarover eerder in nr. 921 is gehandeld. Onder den godsdienst wordt in den innerlijken zin alle verbinding door de liefde en de naastenliefde verstaan; de mensch is voortdurend in den godsdienst, wanneer hij in de liefde en de naastenliefde is; de uiterlijke godsdienst is slechts een gevolg. De Engelen zijn in zulk een godsdienst; daarom is bij hen een bestendige sabbath, en vandaar beteekent ook de sabbath in den innerlijken zin het Rijk des Heeren. Maar de mensch moet, wanneer hij in de wereld is, noodwendig ook in den uiterlijken godsdienst zijn, want door den uiterlijken godsdienst worden de innerlijke dingen opgewekt, en door middel van den uiterlijken godsdienst worden de uiterlijke dingen in heiligheid gehouden, zoodat de innerlijke dingen kunnen invloeiën. Bovendien wordt de mensch aldus met erkenenissen toegerust en voorbereid om de hemelsche dingen te ontvangen, alsmede begiftigd met de staten der heiligheid, zonder dat hij het zelf weet. Deze staten der heiligheid worden door den Heer voor hem bewaard ten behoeve van het eeuwige leven; want alle staten van zijn leven keeren in het andere leven weder.

Vervolg over het licht, waarin de Engelen leven; hun paradijzen en woningen.

1619. *Wanneer het innerlijke gezicht van den mensch geopend wordt, dat het gezicht van zijn geest is, verschijnen de dingen die in het andere leven zijn, welke zich nooit zichtbaar aan het gezicht van het lichaam kunnen voordoen. De gezichten der Profeten waren niets anders. Er zijn in den Hemel, als gezegd, voortdurende uitbeeldingen van den Heer en van Zijn Rijk, en er zijn aanduidingen, ja zelfs in die mate, dat er hoegenaamd niets voor het gezicht der Engelen bestaat, dat niet uitbeeldend en aanduidend is; vandaar de uitbeeldingen en aanduidingen in het Woord, want het Woord komt door den Hemel van den Heer.*

1620. *De dingen, welke zich in de wereld der geesten en in den Hemel zichtbaar vertoonen, zijn grooter in getal dan dat zij opgesomd kunnen worden. Daar hier over het licht gehandeld wordt, mag ik die dingen vermelden, welke onmiddellijk uit het licht voortkomen, zooals de atmosferen, de paradijzen, de regenbogen, de paleizen en de woningen, welke aldaar voor het uiterlijke gezicht der geesten en der Engelen zoo lichtend en leveed zijn, en tevens dermate voor alle zinnen waarneembaar, dat zij zeggen dat dit werkelijke dingen zijn, maar dat daarentegen de dingen die in de wereld zijn, in vergelijking daarmede, niet werkelijk zijn.*

1621. *Wat de atmosferen betreft, die lichtatmosferen zijn, omdat zij uit dat licht voortkomen, en waarin de gelukzaligen leven, zij zijn ontelbaar en van zulk een schoonheid en bekoring, dat zij niet kunnen worden beschreven. Er zijn diamanten atmosferen, die tot in de kleinste deeltjes schitteren, als van diamanten kogeltjes; er zijn atmosferen die het geflonker hebben van alle soorten edelgesteente; er zijn atmosferen als van paarlen, waarvan de middelpunten doorschijnend zijn en in de zuiverste kleuren stralen; er zijn atmosferen vlamvend als van goud, andere als van zilver, ook van diamantachtig goud en zilver; er zijn atmosferen van veelkleurige bloemen, die in de kleinste en onmerkbare vormen zijn; deze vervullen den Hemel der kinderen met ontelbare verscheidenheid; ja zelfs doen zich atmosferen voor als van spelende kinderen, waarvan de uiterst kleine vormen onmerkbaar zijn, maar alleen waarneembaar voor de binnenste voorstelling; door deze vormen ontvangen de kinderen de voorstelling, dat alles om hen heen leeft, en dat zij in het leven des Heeren zijn, welk leven hun binnenste met gelukzaligheid aandoet; behalve nog tal van dingen meer, want de verscheidenheden zijn ontelbaar en ook onuitsprekelijk.*

1622. *Wat de paradijzen betreft, deze zijn verbazingwekkend. Er doen zick aan den blik paradijssche tuinen voor van onmetelijke uitgestrektheid, met boomen van allerlei soort, van zulk een schoonheid en bekoring, dat zij ieder denkbeeld te boven gaan; en wel zoo levend voor hun uiterlijk gezicht, dat zij de bijzonderheden niet alleen veel levender zien maar ook gewaarworden, dan het gezicht van het oog dergelijke dingen op aarde waarneemt. Opdat ik dienaangaande geen twijfel zou koesteren, werd ik ook daarheen geleid; het is vooraan, een weinig naar boven tegen den hoek van het rechter oog, alwaar diegenen zijn, die een paradijsch leven leiden, en ik zag het; alles verschijnt daar tot in bijzonderheden als in zijn allerschoonste lente en in zijn allerschoonsten bloei, met verbazingwekkende pracht en menigvuldigheid; alles leeft tot in bijzonderheden door uitbeeldingen, want er is niets, dat niet iets hemelsch en geestelijks uitbeeldt en beteekent, en aldus doet het niet alleen het gezicht met bekoring aan, maar ook het gemoed met*

gelukzaligheid. Eenige pas uit de wereld aangekomen zielen, die ten gevolge van de aangenomen beginselen, toen zij in de wereld leefden, twijfelden, of er wel zoo iets kon bestaan in het andere leven, waar geen hout en geen steen is, werden daarheen opgeheven, en spraken van daaruit met mij. Door verbazing overweldigd, zeiden zij, dat het onuitsprekelijk was, en dat zij het onuitsprekelijke door geenerlei voorstelling zouden kunnen uitbeelden, en dat van elke bijzonderheid bekoringsen en gelukzaligheden uitstraalden, en wel met afwisselende verscheidenheden. De zielen, die den Hemel worden binnengeleid, worden doorgaans allereerst naar deze paradijzen gebracht. Maar de Engelen zien dit met andere oogen aan; het zijn niet de paradijzen, die hen verrukken, maar de uitbeeldingen, derhalve de hemelsche en de geestelijke dingen, waaruit zij voortkomen. Aan deze hemelsche en geestelijke dingen ontleende de Oudste Kerk haar paradijzen.

1623. *Wat de regenbogen betreft, bestaat er als het ware een regenboogachtige Hemel, waar de geheele atmosfeer als een ononderbroken aaneenschakeling van allerkleinste regenbogen verschijnt; aldaar bevinden zich diegenen, die tot de streek van het innerlijk oog behooren, ter rechterzijde, vooraan, een weinig naar boven. De gansche atmosfeer of aura bestaat daar uit zulke flonkeringen, die aldus stralen, als het ware elk uit eigen oorsprong; rond daaromheen verschijnt de vorm van een de kleine regenbogen omsluitenden allergrootsten regenboog van overweldigende schoonheid, uit dergelijke kleinere regenbogen samengesteld, welke de allerschoonste evenbeelden van den grootsten boog zijn; elke kleur bestaat aldus uit ontelbare stralen, zoodat tienduizenden één enkele waarneembare algemeenheid uitmaken, welke als het ware een schakeering van de oorsprongen van het licht uit de hemelsche en geestelijke dingen is, welke een uitbeeldende voorstelling voortbrengen en tevens zichtbaar vertoonen. De verscheidenheden en de spelingen der regenbogen zijn onbegrensd; het werd mij gegeven, er eenige te zien, en opdat men er zich eenigszins een voorstelling van zal kunnen maken, hoe menigvuldig zij zijn, en opdat men zal zien, uit hoeveel ontelbare stralen een enkele zichtbare straal is samengesteld, mag ik er slechts een of twee beschrijven.*

1624. *Mij werd een grootere vorm van een regenboog getoond, opdat ik daaruit zou kunnen opmaken, van welken aard zij in hun allerkleinsten vorm zijn. Het was een buitengewoon wit licht, omgeven door een zekeren omtrek, en in het middelpunt daarvan was iets donkers, als het ware van aarde, omgeven door den grootsten lichtglans, welke sterke lichtglans werd afgewisseld en onderbroken door een anderen lichtglans met goudgele puntjes als kleine sterretjes; daarbij kleurspelingen, te voorschijn gebracht door veelkleurige bloemen die in den fellen lichtglans kwamen, en waarvan de kleuren niet voortvloeden uit den witten lichtglans maar uit een vlamig licht; en al deze dingen waren uitbeeldingen van*

hemelsche en geestelijke dingen. In het andere leven beelden alle zichtbare kleuren het hemelsche en het geestelijke uit; de kleuren uit een vlammig licht beelden de dingen uit, welke tot de liefde en tot de neiging tot het goede behooren; de kleuren uit een witten lichtglans de dingen welke tot het geloof en tot de neiging tot het ware behooren; uit deze oorsprongen komen alle kleuren in het andere leven voort; daarom fonkelen zij zoo sterk, dat de kleuren van de wereld daarmede niet vergeleken kunnen worden; er bestaan ook kleuren, die in de wereld nooit gezien zijn.

1625. *Er verscheen mij ook de vorm van een regenboog, in het midden waarvan iets grasachtig groens was, en men had het gevoel als van een zon, die onzichtbaar van terzijde scheen en zulk een schitterwit licht uitgoot, dat het niet beschreven kan worden; aan den omtrek vertoonden zich de allerschoonste kleurspelingen tegen een achtergrond van parrelachtig licht. Hieruit en uit nog andere dingen kon blijken, van welken aard de vormen der regenbogen in hun allerkleinste deelen zijn, en dat er ontelbaar vele verscheidenheden bestaan, en wel overcenkomstig de naasbenliefde en het daaruit voortkomende geloof van hem, aan wien zij worden uitgebeeld, en die als een regenboog is voor hen, aan wier blik hij zich in zijn schoonheid en heerlijkheid vertoont.*

1626. *Behalve deze paradijsche dingen, vertoonen zich aan den blik ook steden met prachtige paleizen, die aaneengerijd staan, stralend van kleurenpracht, en boven alle bouwkunst verheven, wat ook niet te verwonderen is. Dergelijke dingen zijn ook den Profeten verschenen, wanneer hun innerlijk gezicht geopend werd, en wel zoo duidelijk, dat nets in de wereld duidelijker kan zijn; zooals aan Johannes het Nieuwe Jerusalem verscheen, hetgeen ook door hem met de volgende woorden is beschreven: "Hij voerde mij weg in den geest op eenen grooten en hoogen berg, en hij toonde mij de groote stad, het heilige Jerusalem; zij had eenen grooten en hoogen muur, zij had twaalf poorten; het gebouw van den muur was Jaspis, en de stad was zuiver gaud gelijk zuiver glas; de fondamenten van den muur der stad waren met allerlei kostelijk gesteente versierd; het eerste fundament was Jaspis, het tweede Saffier, het derde Chalcedon, het vierde Smaragd, het vijfde Sardonix, het zesde Sardius, het zevende Chrysoliet, het achtste Beryl, het negende Topaas, het tiende Chrysopraas, het elfde Hyacinth, het twaalfde Amethyst" (Openb. 21: 10, 12, 18, 19, 20), behalve de door de Profeten medegedeelde verschijningen. Ontelbare dingen van dien aard worden door de Engelen en de engelengeesten in het volle licht gezien, en, hetgeen wonderlijk is, met alle zinnen waargenomen. Dit kan nooit iemand gelooven, die de geestelijke voorstellingen door de termen en definities van de menschelijke filosofie en door spitsvondige redeneeringen heeft uitgedoofd, terwijl deze dingen toch de volste waarheid zijn;*

dat zij waar zijn, had men hieruit kunnen opmaken, dat zij zoo vaak aan de heiligen verschenen zijn.

1627. *Het was mij gegeven, behalve steden en paleizen somtijds ook versieringen te zien, zooals aan bordessen en poorten, en ze te zien bewegen alsof zij levend waren, en veranderen met steeds nieuwe schoonheid en symmetrie; en mij word medegedeeld, dat deze vormveranderingen op deze wijze maar altijd door op elkander zouden kunnen volgen, ook al zou het tot in eeuwigheid duren, met steeds nieuwe harmonie, terwijl de opeenvolging zelve ook een harmonie vormt; en er werd gezegd, dat deze wonderen nog maar tot de allerkleinste behooren.*

1628. *Alle Engelen hebben hunne woningen, waarin zij zich bevinden, en deze zijn prachtig; ik was daar en heb ze herhaalde malen gezien en bewonderd, en ik sprak aldaar met hen; ze zijn zoo duidelijk en zichtbaar, dat er niets kan bestaan, wat duidelijker en meer zichtbaar is. De woningen op aarde zijn nauwelijks iets in vergelijking daarmede. Zij noemen ook de dingen, die op aarde zijn, dood en niet werkelijk, maar hunne dingen noemen zij levend en waar, daar zij van den Heer zijn; de architectuur is van dien aard, dat de kunst zelve daaruit voortkomt, en wel met oneindige verscheidenheid. Zij zeiden, dat al werden hun alle paleizen van het gansche aardrijk gegeven, zij deze niet voor de hunne zouden ruilen; wat van steen, leem en hoot is, is voor hen dood; wat echter van den Heer komt, en van het leven en het licht zelf, is levend, en des te meer, omdat zij het met alle zinnen genieten; want de dingen die zich daar bevinden, zijn geheel en at aan de zinnen der geesten en der Engelen aangepast, want hetgeen in het licht van de wereld der zon is, kunnen de geesten met hun blik in het geheel niet waarnemen; maar hetgeen van steen en hout is, is aangepast aan de zinnen van de menschen in het lichaam; de geestelijke dingen stemmen overeen met het geestelijke, en de lichamelijke dingen met het lichamelijke.*

1629. *De woningen der goede geesten en der engelengeesten hebben doorgaans zuilengangen of lange, boogvormige en somtijds dubbele voorhoven, waarin zij wandelen, en waarvan de wanden met veel verscheidenheid zijn gevormd, versierd als zij dan ook zijn met bloemen en wonderbaarlijk gevluchten bloemenslingers, behalve tal van andere ornamenten, die, als gezegd, wisselen en op elkander volgen. Nu eens verschijnen zij hun in helderder, dan weer in gedempter licht, steeds tot innerlijke verrukking. Hunne woningen veranderen ook in schoonere, at naar de geesten volmaakter worden; wanneer zij veranderen, verschijnt iets, dat een venster voorstelt, aan de zijde; dit wordt grooter en van binnen donkerder, en er vertoont zich iets als een hemel met sterren, en iets als wolken, hetgeen een teeken is, dat hun woningen in lieflijker woningen veranderen.*

1630. *De geesten zijn zeer verontwaardigd, dat de menschen in het minst geen begrip hebben van het leven der geesten en der Engelen, en dat zij meenen, dat dezen in een duisteren staat verkeeren, die niet anders dan een allertreurigste kon wezen, en als het ware in een leeg en ijdel niets, terwijl zij toch in het hoogste licht zijn, en in het genot van alle goederen wat betreft hun zinnen en wel tot aan hun binnenste gewaarwording. Er waren ook zielen, die pas uit de wereld waren aangekomen, en door de aldaar aangenomen beginselen van meening waren, dat dergelijke dingen in het andere leven niet bestonden; daarom werden zij in de woningen der Engelen binnengeleid, en spraken daar met hen, en zagen deze dingen. Toen zij terugkeerden, zeiden zij, dat zij hadden waargenomen dat het aldus was, en dat deze dingen werkelijkheden waren, en dat zij dit in het leven van het lichaam nooit geloofd hadden, noch hadden kunnen gelooven, en dat deze dingen noodwendig tot de wonderen moesten behooren, die men niet gelooft omdat men ze niet begrijpt; daar het echter een ondervinding der zinnen is, maar dan van de innerlijke, en hun dit gezegd wordt, moesten zij nochtans daaraan niet twijfelen, alleen omdat zij het niet begrijpen. Want wanneer men niets geloofde dan alleen hetgeen men begrijpt, dan zou men niets gelooven van de dingen die tot de innerlijke natuur behooren, en nog minder van de dingen die tot het eeuwige leven behooren; vandaar komt de waanzin van onze eeuw.*

1631. *Diegenen, die in het leven van het lichaam rijk waren, en in prachtige paleizen woonden, en daarbij in dergelijke dingen hun hemel stelden, en die, zonder geweten en zonder naastenliefde, anderen onder allerlei voorwendsels van hun goederen beroofden, worden, wanneer zij in het andere leven komen, als eerder gezegd, eerst in geheel hun eigen leven gebracht, zooals zij dat in de wereld hadden, en het wordt hun dan ook somtijds toegestaan, desgelijks in paleizen te wonen, zooals in de wereld; want in het andere leven worden zij aanvankelijk als gasten en nieuwaangekomenen ontvangen, en zoolang zij naar hun innerlijke dingen en hun levensdoeleinden nog niet onthuld moeten worden, bewijzen de Engelen van den Heer uit hun diensten en weldaden; maar het tooneel verandert; de paleizen verdwijnen allengs, en worden huisjes, gaandeweg geringer, en ten slotte niets meer; en dan zwerven zij rond, als diegenen die om een aalmoes vragen, en smeeken om opgenomen te worden; maar daar zij van dien aard zijn, worden zij uit de gezelschappen verstooten; en ten slotte worden zij als drek en wasemen een sfeer uit van stank van tanden.*

1632. *Ik sprak met Engelen over de uitbeeldingen, namelijk dat er in het plantenrijk op aarde niets is, dat niet op de eene of andere wijze het Rgk des Heeren uitbeeldt; zij zeiden, dat al het schoone en sierlijke, hetwelk in het plantenrijk is, zijn oorsprong ontleent door den Hemel aan den Heer, en dat*

wanneer de hemelsche en de geestelgke dingen des Heeren in de natuur invloeien, zich dergelijke dingen in de werkelijkheid vertoonen, en dat hieruit de ziel of het leven der planten voortkomt, en vandaar die dingen uitbeeldingen zijn; en daar dit in de wereld onbekend is, werd het een hemelsche verborgenheid genoemd.

1633. *Ook ben ik volledig ingelicht over den aard van den invloed in het leven der dieren, die alle na den dood verdwijnen; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.*

Genesis

Veertiende Hoofdstuk

De spraak der geesten en der Engelen.

1634. *Het is uit het Woord des Heeren bekend, dat oudtijds velen met geesten en Engelen hebben gesproken, en dat zij vele dingen, die in het andere leven zijn, hebben gehoord en gezien; maar dat later de Hemel als het ware gesloten werd, en wel zoozeer, dat men heden ten dage nauwelijks gelooft, dat er geesten en Engelen zijn, en nog minder dat iemand met hen spreken kan, in de meening dat het onmogelijk is om met wezens te spreken die onzichtbaar zijn en die men in zijn hart loochent; maar daar het mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, is vergund, nu reeds eenige jaren achtereen bijna voortdurend gesprekken met hen te voeren, en met hen om te gaan als een der hunnen, mag ik thans mededeelen, wat mij aangaande hun spreken met elkander is te weten gegeven.*

1635. *Het spreken der geesten met mij was even duidelijk hoorbaar en waarneembaar als het spreken met een mensch; ja zelfs sprak ik soms met hen te midden van een gezelschap van menschen, en bemerkte dan, dat ik de geesten even luid hoorde spreken als de menschen, zoozeer zelfs, dat de geesten zich somtijds verwonderden, dat hun gesprek met mij niet door de anderen werd gehoord, want er bestond in het geheel geen verschil wat het gehoor betreft; maar daar de invloed in de innerlijke gehoororganen een andere is dan de invloed van het spreken met menschen, kon het door geen anderen gehoord worden dan door mij alleen, wien, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, deze innerlijke gehoororganen waren geopend. De menschelijke spraak gaat door het oor binnen, langs een uiterlijken weg, door middel van de lucht, maar de spraak der geesten gaat niet door het oor, noch door, middel van de lucht, dock longs een innerlijken weg dezelfde organen van het hoofd of van de hersenen binnen; vandaar vindt een dergelijk hooren plaats.*

1636. *Hoe moeilijk de menschen tot het geloof kunnen gebracht worden, dat er geesten en Engelen bestaan, en nog zooveel te moeilijker, dat iemand met hen zou kunnen spreken, kon mij door het volgende voorbeeld duidelijk worden: er waren eenige geesten, die, toen zij in het lichaam leefden, tot de meer ontwikkelde behoorden en mij toenmaals bekend waren (want ik sprak met bijna allen die ik in het leven van hun lichaam gekend had, met eenigen verscheidene weken lang, met anderen een jaar lang, geheel en al alsof zij in het lichaam leefden); zij werden*

voor een keer in een soortgelijken staat van het denken gebracht als zij gehad hadden toen zij in de wereld leefden, hetgeen in het andere leven gemakkelijk geschiedt; toen werd hun de vraag ingegeven, of zij gelooven dat een mensch met geesten zou kunnen spreken; zij zeiden toen in dezen staat, dat het een hersenschim was om zoo iets te gelooven, en dit verzekerden zij vrij stellig. Hierdoor werd mij te weten gegeven, hoe moeilijk de mensch tot het geloof gebracht kan worden, dat er op de eene of andere wijze een spreken van den mensch met geesten zou kunnen bestaan, omdat men namelijk niet gelooft dat er geesten bestaan, nog minder, dat men na den dood onder de geesten zal komen, waarover zich toen ook die zelfde geesten ten zeerste verwonderden; en toch behoorden zij onder de meer ontwikkelden, en hadden voor het volk veel gesproken over het andere leven, over den hemel en over de engelen, zoodat men had kunnen gelooven dat dit voor hen een wetenschappelijk geheel uitgemaakte zaak was, bovenal door het Woord, waarin er zoo vaak sprake van is.

1637. Tot de wonderlijke dingen, welke in het andere leven bestaan, behoort ook dit, dat het spreken der geesten met den mensch in zijn moedertaal geschiedt, waarin zij zich zoo vlot en bedreven uitdrukken, alsof zij in hetzelfde land waren geboren en in dezelfde taalwaren opgevoed, en zulks onverschillig of zij uit Europa dan wel uit Azië of uit een ander werelddeel afkomstig zijn; desgelijks zij, die duizenden jaren leefden voordat deze taal bestond; ja zelfs weten de geesten niet beter, of de taal, waarin zij met den mensch spreken, is hun eigen taal en die van hun vaderland; evenzoo is het gesteld met de andere talen, die de mensch verstaat; maar behalve deze talen, kunnen zij, wanneer het hun niet onmiddellijk door den Heer gegeven is, geen woordje van een andere taal uitbrengen; ook de kinderen die gestorven zijn voordat zij een taal geleerd hadden, spreken op dezelfde wijze. De reden hiervan is echter deze, dat de taal, waarmede de geesten vertrouwd zijn, niet een taal van woorden, maar een taal van denkvoorstellingen is, die een alomvattende taal is, welke aan alle talen ten grondslag ligt; en wanneer zij bij den mensch zijn, vallen de voorstellingen van hun gedachte in de woorden, die bij den mensch zijn, en zulks op eene zoo overeenstemmende en aanpassende wijze, dat de geesten niet beter weten, of de woorden zelf zijn de hunne, en zij spreken hun eigen taal, terwijl zij evenwel de taal van den mensch spreken; hierover heb ik eenige malen met geesten gesproken. Met deze gave worden alle zielen begiftigd, zoodra zij in het andere leven komen, namelijk dat zij de talen van allen die in het gansche aardrijk zijn, kunnen verstaan, geheel alsof zij daarin geboren waren, want zij nemen alles waar, wat de mensch denkt; behalve andere vermogens die nog voortreffelijker zijn: hierdoor komt het, dat de zielen na den

dood van het lichaam, met allen, van welke landstreek en taal zij ook geweest zijn, kunnen spreken en omgaan.

1638. *De woorden, waarmede zij spreken, dat wil zeggen, die zij uit het geheugen van den mensch opwekken of ophalen, en voor hun eigen woorden houden, zijn met zorg gekozen, helder, zinvol, duidelijk uitgesproken, bij de zaak passend, en, wat wonderlijk is, zij weten de woorden beter en vlugger te kiezen dan de mensch zelf, ja zelfs kennen zij, hetgeen werd aangetoond, de verschillende beteekenissen der woorden die zij op het moment zelf gebruiken, zonder er van te voren ook maar even over nagedacht te hebben, en dit, als gezegd, omdat de voorstellingen van hun taal alleen in die woorden vloeien, die daarop slaan. Het is daarmede ongeveer zoo gesteld, als wanneer een mensch spreekt, en niet aan de woorden denkt, maar alleen in den zin der woorden is; dan valt overeenkomstig dien zin de gedachte snel en vanzelf in de woorden; het is de innerlijke zin, die de woorden voortbrengt; in zulk een innerlijken zin, maar dan nog fijner en voortreffelijker, bestaat de taal der geesten, waardoor de mensch, hoewel hij dit niet weet, gemeenschap met de geesten heeft.*

1639. *De taal der woorden is, als gezegd, de eigenlijke taal der menschen, en wel die van hun lichamelijk geheugen; daarentegen is de taal der denkvoorstellingen de taal der geesten, en wel die van het innerlijke geheugen; de menschen weten niet, dat zij zulk een geheugen hebben, omdat het geheugen van de bijzondere of stoffelijke dingen, dat lichamelijk is, alles uitmaakt en het innerlijke geheugen verduistert, terwijl toch de mensch zonder het innerlijke geheugen, dat aan zijn geest eigen is, niets denken kan. Uit dit geheugen heb ik vaak met geesten gesproken, aldus in hun eigen taal, dat wil zeggen, door de voorstellingen van het denken; hoe alomvattend en rijk deze taal is, kan hieruit blijken, dat elk woord een voorstelling van grooten omvang heeft, want het is bekend dat een enkele voorstelling van een woord door vele woorden uiteengezet kan worden, des te meer de voorstelling van een enkel ding, en nog zooveel te meer de voorstelling van vele dingen, welke samengebracht kunnen worden tot een samengestelde, die nochtans als een enkelvoudige verschijnt; hieruit kan blijken, van welken aard de natuurlijke taal der geesten onderling is, en door welke taal de mensch met de geesten verbonden wordt.*

1640. *Het is mij niet alleen gegeven, datgene scherp waar te nemen, wat de geesten met mij spraken, maar ook waar zij zich dan bevonden, hetzij boven het hoofd, hetzij daar beneden, hetzij ter rechter- of ter linkerzijde, aan het oor dan wel elders bij of binnen het lichaam, op welken afstand, verderaf of dichterbij, want vanuit verschillende plaatsen of liggingen, waarin zij zich bevonden overeenkomstig hun ligging in den Grootsten Mensch, dat wil zeggen, overeenkomstig hun staat,*

hebben zij met mij gesproken. Het werd mij ook gegeven, waar te nemen wanneer zij kwamen en wanneer zij gingen, waarheen en tot hoever, of het er velen dan wel weinigen waren, en andere dingen meer; voorts ook uit hun spreken van welken aard zij waren, want uit hun spraak evenals uit hun sfeer, blijkt duidelijk welk karakter en welke inborst zij hebben, voorts ook welke overtuigingen en welke neigingen; zoo bijvoorbeeld wordt, wanneer zij arglistig zijn, hoewel terwijl zij spreken geen bedrog te voorschijn komt, nochtans de aard en de soort van het bedrog in elk woord en in elke voorstelling waargenomen; aldus alle overige boosaardigheden en begeerten, zoodat het niet noodig is hen uitvoerig te onderzoeken; het beeld daarvan is in elk woord en in elke voorstelling. Het wordt ook waargenomen, of de voorstelling van hun spraak gesloten of open is, voorts ook wat zij uit zichzelf, wat van anderen, wat van den Heer hebben. Het is hier ongeveer mede gesteld als met de gelaatsstreken bij den mensch, waaraan men, zonder dat hij spreekt, gewoonlijk onderkent, of er iets in is van veinzerij, van arglist, van blijdschap, van natuurlijke of gekunstelde opgeruimdheid, van vriendschap uit het hart, van ingetogenheid, en zelfs van waanzin; somtijds komt iets dergelijks ook in den toon van zijn spraak te voorschijn; hoeveel te meer in het andere leven, alwaar de innerlijke gewaarwording zulk een waarneming verre overtreft; ja zelfs, nog voor een geest spreekt, wordt alleen reeds aan zijn gedachte gekend, wat hij voornemens is te zeggen, want de gedachte vloeit sneller en eerder in dan de spraak.

1641. De geesten in het andere leven spreken onder elkander zooals de menschen op aarde, en zij die goed zijn, met alle vertrouwelijkheid der vriendschap en der liefde, hetgeen ik vele malen heb aangehoord, en wel in hun taal, waarin zij in een minuut meer kunnen uitdrukken dan een mensch in een uur tijds, want hun taal is als gezegd de alomvattende taal welke aan alle talen ten grondslag ligt, door middel van de oorspronkelijke voorstellingen der woorden. Zij spreken over de dingen zoo scherpzinnig en met zooveel doorzicht, door middel van zooveel reeksen welgeordend op elkander volgende en overtuigende redenen, dat de mensch versteld zou staan, als hij het wist; zij voegen daar overtuiging en neiging aan toe, en bezielen aldus hun gesprekken; soms ook tevens door uitbeeldingen op aanschouwelijke en derhalve levende wijze; is er bijvoorbeeld sprake van het schaamtegevoel, of dit bestaanbaar is zonder eerbied, dan kan zulks bij den mensch alleen besproken worden door tal van gevolgtrekkingen uit bewijsgronden en voorbeelden, en dan blijft hij toch nog in twijfel; daarentegen is het vraagstuk binnen een minuut opgelost door de naar hun orde wisselende staten van de neiging der schaamte en voorts van den eerbied, en aldus door de overeenkomsten en de nietovereenkomsten, die men gewaar wordt en tegelijkertijd ziet in de aan

het gesprek toevoegde uitbeeldingen, waaruit men terstond de slotsom ontwaart, die aldus vanzelf voortvloeit uit de op deze wijze tot overeenstemming gebrachte tegenstrijdigheden. Desgelijks in alle overige dingen; tot dit vermogen komen de zielen terstond na den dood; en dan doen de goede geesten niets liever, dan de nieuwaangekomenen en de onwetenden inlichten. De geesten weten zelf niet, dat zij onder elkander in zulk eerie voortreffelijke taal spreken, en met een zoo uitnemende gave zijn toegerust, wanneer het hun niet van den Heer gegeven wordt, daarover na te denken, want deze taal is voor hen een natuurlijke en dan aangeborene. Het is daarmede gesteld als met den mensch, wanneer hij zijn aandacht richt op den zin der dingen, en niet op de woorden en op de taal, namelijk dat hij zonder er over na te denken, somtijds ook niet weet, in welke taal hij spreekt.

1642. *Dit nu is de spraak der geesten, maar de spraak der engelengeesten is nog omvattender en volmaakter, en de spraak der Engelen nog weer omvattender en volmaakter; want er zijn, als eerder gezegd, drie Hemelen, de Eerste, waar de goede geesten zijn, de Tweede, waar de engelengeesten zijn, de Derde, waar de Engelen zijn; de volmaaktheden stijgen al naar de verhouding waarin de uiterlijke dingen tot de innerlijke dingen staan; het is — om het door een vergelijking duidelijk te maken — bijna in de verhouding als waarin het gehoor tot het gezicht, en het gezicht tot de gedachte staat; want wat het gehoor door middel van het spreken in een uur kan opnemen, dat kan voor het gezicht binnen een minuut vertoond worden, zooals bijvoorbeeld de aanblik van velden, paleizen en steden; en wat men met het oog in vele uren zien kan, dat vermag men met de gedachte binnen een minuut te begrijpen; in een dergelijke verhouding staat de spraak der geesten tot de spraak der engelengeesten, en de spraak van dezen tot de spraak der Engelen; want de engelengeesten begrijpen met scherp onderscheid in een enkele voorstelling van het spreken of denken meer, dan de geesten door ettelijke duizenden, en de Engelen desgelijks in vergelijking met de engelengeesten; hoe zal het dan bij den Heer wezen, van wien al het leven der neiging, der gedachte en der spraak komt, en die alleen het Spreken en het Woord is.*

1643. *De spraak der engelengeesten is onbegrijpelijk; om slechts iets te zeggen van hun spraak, en dan nog maar alleen van de uitbeeldende: het onderwerp zelf van het gesprek wordt uitbeeldend vertoond in een wonderbaarlijken vorm, welke onttrokken is aan de voorwerpen der zinnen, en door middel van de bekoorlijkste en schoonste uitbeeldingen op ontelbare wijzen verandert, met een voortdurenden invloed van neigingen uit de gelukzaligheid der wederkeerige liefde, die door den hoogsten Hemel van den Heer invloeit, uit welken invloed alles tot in bijzonderheden als het ware leeft. Elk ding vertoont zich aldus, en*

zulks door voortdurende aaneenschakelingen; nooit kan een enkele uitbeelding in een van haar aaneenschakelingen voor het menschelijk bevattingvermogen beschreven worden; dit is het, wat in de voorstellingen der geesten invloet, maar het verschijnt hun slechts als een algemeen aandoening, welke invloet zonder de duidelijke waarneming van de dingen, die bij de engelengeesten duidelijk waargenomen worden.

1644. *Er, zijn zeer veel innerlijk booze geesten, die ook niet als de geesten spreken, maar eveneens in de beginselen der voorstellingen zijn, en die bijgevolg geraffineerder zijn dan de geesten; er bestaat een groote menigte van dergelijke geesten, maar zij zijn gansch en al gescheiden van de engelengeesten, en kunnen hen zelfs niet eens naderen; deze geraffineerdere booze geesten hechten ook op abstracte wijze hun voorstellingen aan voorwerpen en dingen, maar aan vuile, en beelden voor zichzelf daarin allerlei dingen uit, maar vuile, en zij wikkelen hun voorstellingen in dergelijke dingen; zij zijn als het ware uitzinnig. Hun spraak is mij bekend gemaakt, en voorts ook uitgebeeld door onrein afval, uit een vat gestort; en het verstandelijke deel van hun spraak werd voor mij uitgebeeld door het achterdeel van een paard, waarvan het voorste gedeelte niet verscheen; want het verstandelijke wordt in de wereld der geesten door paarden uitgebeeld. De spraak der engelengeesten werd daarentegen uitgebeeld door een maagd, liefvallig in een wit en zich bij een soort van keurslijf sierlijk aanpassend gewaad gekleed, en van een ingetogen houding.*

1645. *De spraak der Engelen is echter onuitsprekelijk, ver boven de spraak der geesten, omdat zij boven de spraak der engelengeesten gaat; zij is voor den mensch, zoolang hij in het lichaam leeft, op geen enkele wijze begrijpelijk; ook de geesten in de geestenwereld kunnen er zich geen voorstelling van maken, want het gaat het bevattingvermogen van hun gedachte te boven. Hun spraak is niet een spraak van dingen, die uitgebeeld worden door zekere voorstellingen, zooals de geesten en engelengeesten hebben, maar het is een spraak van einddoelen en van de nuttige werkingen die daaruit voortkomen, welke het beginsel en het wezenlijke der dingen zijn; daarin worden de engelengedachten neergelegd, en daarin wisselen zij met onbegrensde verscheidenheid; en in alles en in elke bijzonderheid van deze spraak is een innerlijke vreugde en gelukzaligheid uit het goede der wederkeerige liefde van den Heer, en het schoone en het verrukkelijke uit het ware des geloofs, dat uit de liefde voortkomt. De einddoelen en de nuttige werkingen, die daaruit voortkomen, zijn als het ware de teederste kelken en de liefelijke dragers van ontelbaar vele verscheidenheden, en zulks door middel van onbegrijpelijke hemelsche en geestelijke vormen; hierin worden zij door den Heer gehouden, want het Rijk des Heeren is alleen een Rijk van einddoelen en nuttige werkingen;*

daarom richten ook de Engelen, die bij den mensch zijn, de aandacht op niets anders dan op einddoelen en nuttige werkingen, en halen zij uit de gedachte van den mensch niets anders dan dat te voorschijn; om het overige, dat denkbeeldig en stoffelijk is, bekommeren zij zich niet in het minst, daar dit ver beneden hun sfeer is.

1646. De spraak der Engelen verschijnt somtijds in de wereld der geesten en aldus voor het innerlijke gezicht, als het getril van licht of van een schitterende vlam, en zulks met verscheidenheid overeenkomstig den staat der neigingen van hun spraak; hetgeen aldus wordt uitgebeeld, zijn alleen de algemeene dingen van hun spraak met betrekking tot den staat der neiging, die ontstaan uit ontelbare onderscheiden dingen.

1647. De spraak der hemelsche Engelen is onderscheiden van de spraak der geestelijke Engelen, en nog onuitsprekelijker en onbeschrijflijker; het zijn de hemelsche dingen en de goedheden der einddoelen, waarin hunne gedachten worden neergelegd, en daarom zijn zij in de gelukzaligheid zelve; en, wat wonderbaarlijk is, hun spraak is veel overvloediger, want zij zijn in de bronnen zelf en in de oorsprongen zelf van het leven van de gedachte en van de spraak.

1648. Er bestaat een spraak van goede geesten en van engelengeesten, welke een samenspraak van velen is, voornamelijk in kringen of koren, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden; het spreken in koren, dat ik vaak hoorde, heeft een toonval als in rhythmen; zij denken geenszins aan de woorden of de voorstellingen; hetgeen zij voelen vloeit er vanzelf in uit, en er vloeien geen woorden of voorstellingen binnen, die den zin verveelvuldigen of naar een anderen kante heentrekken, of waaraan iets kunstmatig kleeft, of dat hun sierlijk voorkomt uit zichzelf of uit eigenliefde, hetgeen terstond een verwarring zou veroorzaken. Zij blijven aan geen woord hangen, zij denken aan den zin, de woorden zijn de vanzelfsprekende uitvloeisels van den zin zelf; zij gaan in eenheden uit, meestal in enkelvoudige, en wanneer zij in samengestelde eenheden uitloopen, wentelen zij zich door een accent in hetgeen volgt; dit komt, omdat zij in gezelschap denken en spreken, en de vorm van hun spreken derhalve den val heeft, die overeenkomt met den samenhang en de eensgezindheid van het gezelschap. Van dien aard was oudtijds de vorm der liederen, en van dien aard is de vorm van de Psalmen van David.

1649. Wat wonderbaarlijk is: de spraak, die als het ware den rhythmischen of harmonischen toonval van liederen heeft, is de natuurlijke spraak der geesten; op deze wijze spreken zij onder elkander, hoewel zij het niet weten; terstond na den dood nemen de zielen deze gewoonte zelf van aldus te spreken, aan. Ik ben in een dergelijke spraak ingewijd, en zij is mij tenslotte vertrouwd geworden.

De reden, waarom zij van dien aard is, is hierin gelegen, dat zij in gezelschap spreken, meestentijds zonder het te weten; dit is het duidelijkste bewijs, dat allen in gezelschappen zijn onderscheiden, en dat zich vandaar alle dingen naar de vormen der gezelschappen richten.

1650. *Men zie het vervolg over de spraak der geesten en over de verscheidenheden daarvan aan het einde van dit hoofdstuk.*

Veertiende Hoofdstuk.

1. En het geschiedde in de dagen van Amrafel, den koning van Schinear, van Arjoch, den koning van Ellasar, van Kedorlaomer, den koning van Elam, en van Thideal, den koning der Gojim.
2. Zij voerden krijg met Bera, koning van Sodom, en met Birscha, koning van Amora, Schineab, koning van Adma, en Schemeber, koning van Zeboïm, en den koning van Bela, dat is Zoar.
3. Deze allen voegden zich samen in het dal Siddim, dat is de Zoutzee.
4. Twaalf jaren hadden zij Kedorlaomer gediend; en in het dertiende jaar kwamen zij in opstand.
5. En in het veertiende jaar kwam Kedorlaomer, en de koningen, die met hem waren, en sloegen de Refaïm in Asteroth Karnajim, en de Susim in Ham, en de Emim in Schave Kirjathäim.
6. En de Chorieten op hunnen berg Seïr, tot aan Elparan, hetwelk boven in de woestijn is.
7. En zij keerden wederom, en kwamen tot En Mischpath, dat is Kadesch, en sloegen al het veld der Amalekieten, en ook den Emoriet, die te Chazazon Thamar woont.
8. En de koning van Sodom toog uit, en de koning van Amora, en de koning van Adma, en de koning van Zeboïm, en de koning van Bela, dat is Zoar, en zij stelden tegen hen slagorden in het dal Siddim.
9. Tegen Kedorlaomer, den koning van Elam, en Thideal, den koning der Gojim, en Amrafel, den koning van Schinear, en Arjoch, den koning van Ellasar; vier koningen tegen vijf.
10. En het dal Siddim had putten, putten van pek, en de koning van Sodom en die van Amora vluchtten, en vielen aldaar, en de overigen vluchtten naar den berg.
11. En zij namen alle have van Sodom en van Amore, en al hunne spijsze, en trokken weg.
12. En zij namen Loth, en zijne have, den zoon van Abrams broeder, en trokken weg; en deze woonde in Sodom.
13. En er kwam een ontcomene, en boodschapte het aan Abram den Hebreër, en deze woonde in de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet, broeder van Eschkol, en broeder van Aner; en dezen waren Abrams bondgenooten.

14. En Abram hoorde, dat zijn broeder gevangen was, en hij wapende zijne onderwezenen, de ingeborenen van zijn huis, achttien en drie honderd, en jaagde na tot Dan.
15. En hij verdeelde zich tegen hen des nachts, hij en zijne knechten, en sloeg ze, en hij jaagde hen na tot Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus.
16. En hij bracht alle have weder, en ook Loth, zijnen broeder, en deszelfs have bracht hij weder, en ook de vrouwen en het volk.
17. En de koning van Sodom toog uit, hem tegemoet, nadat hij wedergekeerd was van het slaan van Kedorlaomer, en van de koningen, die met hem waren, tot het dal Schaveh, dat is, het dal des konings.
18. En Malkizedech, koning van Schalem, bracht voort brood en wijn, en hij was een priester den ALLERHOOGSTEN GOD.
19. En hij zegende hem, en zeide: Gezegend zij Abram den ALLERHOOGSTEN GOD, den Bezitter der hemelen en der aarde.
20. En gezegend zij de ALLERHOOGSTE GOD, die uwe vijanden in uwe hand overgeleverd heeft. En hij gaf hem de tienden van alles.
21. En de koning van Sodom zeide tot Abram: Geef mij de ziel, en neem de have voor u.
22. En Abram zeide tot den koning van Sodom: Ik heb mijne hand opgeheven tot JEHOVAH, DEN ALLERHOOGSTEN GOD, den Bezitter der hemelen en der aarde.
23. Zoo ik van een draad aan tot een schoenriem toe, en zoo ik van iets dat het uwe is, neme, opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt.
24. Uitgezonderd alleen, wat de knapen gegeten hebben, en het deel der mannen, die met mij getogen zijn, Aner, Eschkol en Mamre, die zullen hun deel nemen.

Inhoud.

1651. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over de worstelingen der verzoeken des Heeren, welke door de hier beschreven oorlogen worden uitgebeeld en aangeduid.

1652. Het waren de goedheden en waarheden, welke zich bij den uiterlijken mensch bevonden, maar als goedheden en waarheden schenen, waarmede de Heer in de knapen jaren tegen de boosheden en valschheden streed. De schijnbare goedheden en waarheden worden door de in vers 1 genoemde koningen aangeduid, terwijl de boosheden en valschheden, waartegen gestreden werd, worden aangeduid door de in vers 2 genoemde koningen, en dat deze onrein waren, vers 3.

1653. Dat deze boosheden en valschheden, waartegen Hij streed, niet eerder te voorschijn kwamen dan in de knapen jaren, en dat zij toen losbarstten, hetgeen daarmede wordt aangeduid, dat zij Kedorlaomer gediend hadden, vers 4.

1654. Dat de Heer toen alle soorten van overredingen van het valsche bevochten en overwonnen heeft, welke de Refaïm, de Susim, de Emim, de Chorieten zijn, vers 5, 6; hierna de valschheden en de boosheden zelve, welke de Amalekiet en de Emoriet zijn, vers 7; daarna de overige boosheden en valschheden, welke de in vers 8, 9, 10, 11 genoemde koningen zijn.

1655. Dat de schijnbare waarheden en goedheden, welke op zichzelf geen waarheden en goedheden zijn, den uiterlijken mensch in beslag namen, vers 12, en dat de redelijke mensch, die Abram de Hebreër is, toen hij dit gewaar werd, hem opeischte en bevrijdde, vers 13, 14, 15, 16.

1656. Dat na deze worstelingen het booze en het valsche zich onderwierpen, vers 17.

1657. De Innerlijke Mensch des Heeren in den inwendigen mensch of het Goddelijke in het redelijke, is Malkizedech, van wien na de worstelingen de zegen komt, vers 18, 19, 20. De tienden zijn de overblijfselen, of de staten van het goede en het ware als gevolg van de worstelingen, vers 20.

1658. Dat de overwonnen booze en helsche geesten om het leven baden, en zich om de overige dingen niet bekommerden; maar dat hun van den Heer niets werd afgenomen, daar Hem van hun boosheden en valschheden geen sterkte gewerd; dat zij echter onder de macht van de goede geesten en van de Engelen werden gesteld, aangeduid door hetgeen in de verzen 21, 22, 23, 24 gezegd wordt.

De Innerlijke Zin.

1659. De dingen, welke dit hoofdstuk bevat, verschijnen alsof zij niet uitbeeldend waren, want er wordt alleen gehandeld over oorlogen tusschen verschillende koningen, en over de invrijheidstelling van Loth door Abram, en tenslotte over Malkizedech; aldus schijnt het alsof zij binnen in geen enkele hemelsche verborgenheid bevatten, maar nochtans bevatten deze dingen, als al het overige, in den innerlijken zin de allerdiepste verborgenheden, welke ook in voortdurenden samenhang uit het voorafgaande voortvloeien, en zich in voortdurenden samenhang aan het volgende vastknopen. In het voorafgaande werd over den Heer gehandeld, en over Zijn onderricht; voorts over Zijn Uiterlijken Mensch, die door middel van de wetenschappen en erkentnissen verbonden moest worden met den Innerlijken Mensch; maar daar Zijn Uiterlijke Mensch van dien aard was, dat Hij, als gezegd, door overerving van de moeder, dingen in zich had, welke de verbinding in den weg stonden, en die noodzakelijk eerst door worstelingen en verzoekingen verdreven moesten worden, vooraleer Zijn Uiterlijke Mensch met den Innerlijken kon worden verenigd, of Zijn Menschelijk Wezen met het Goddelijke; daarom wordt in dit hoofdstuk over die worstelingen gehandeld welke in den innerlijken zin worden uitgebeeld en aangeduid door oorlogen, waarvan hier sprake is. Binnen de Kerk is het bekend, dat Malkizedech den Heer uitbeeldde, en dat aldus in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, wanneer van Malkizedech sprake is; waaruit ook kan worden opgemaakt, dat niet alleen dit, maar ook het overige uitbeeldend is, want er kan in het Woord ook niet het kleinste woordje geschreven zijn, dat niet uit den Hemel is nedergezonden, en waarin bijgevolg de Engelen niet hemelsche dingen zien. In de oudste tijden werden ook vele dingen door oorlogen uitgebeeld, die zij de Oorlogen van Jehovah noemden, en deze beteekenden niets anders dan de worstelingen der Kerk, en van hen die tot de Kerk behoorden, dat is, hunne verzoekingen, welke niets anders zijn dan worstelingen en oorlogen tegen de boosheden bij hen, bijgevolg tegen de duivelsche bende, die de boosheden opwekt, en het er op toelegt, de Kerk en den mensch der Kerk te vernietigen. Dat onder de oorlogen in het Woord niets anders wordt verstaan, kan hieruit duidelijk blijken, dat in het Woord eenig en alleen over den Heer, en over Zijn Rijk en over de Kerk gehandeld kan worden, daar het Goddelijk en niet menschelijk, bijgevolg hemelsch en niet wereldsch is; daarom kan onder de oorlogen, welke in den zin van de letter voorkomen, in den innerlijken zin niets anders worden verstaan; hetgeen uit het volgende nog beter kan blijken.

1660. Vers 1, 2. *En het geschiedde in de dagen van Amrafel, den koning van Schinear, van Arjoch, den koning van Ellasar, van Sedorlaomer, den koning van Elam, en van Thideal, den koning der Gojim. Zij voerden krijg met Bera, koning van Sodom, en met Birscha, koning van Amora, Schineab, koning van Adma, en Schemeber, koning van Zeboïm, en den koning van Bela, dat is Zoar.* Het geschiedde in de dagen van Amrafel, den koning van Schinear, van Arjoch, den koning van Ellasar, van Kedorlaomer, den koning van Elam, en van Thideal, den koning der Gojim, beteekent bij den uiterlijken mensch des Heeren even zoovele soorten van schijnbare goedheden en waarheden, welke op zichzelf genomen geen goedheden en waarheden zijn; elke koning en elke natie beteekent een dergelijk goede en dergelijk ware; zij voerden krijg met Bera, koning van Sodom, en met Birscha, koning van Amora, Schineab, koning van Adma, en Schemeber, koning van Zeboïm, en den koning van Bela, dat is Zoar, beteekent even zoovele soorten van begeerten van het booze, en van overredingen van het valsche, waartegen de Heer streed.

1661. Dat de woorden: “En het geschiedde in de dagen van [Amrafel,] den koning van Schinear, van Arjoch, den koning van Ellasar, van Kedorlaomer, den koning van Elam, en van Thideal, den koning der Gojim” even zoovele soorten van schijnbare goedheden en waarheden bij den uiterlijken mensch des Heeren beteekenen, welke op zichzelf genomen geen goedheden en waarheden zijn, kan blijken uit de beteekenis van al deze namen in den innerlijken zin, en voorts uit hetgeen volgt; want er wordt gehandeld over den strijd des Heeren tegen boosheden en valscheden, hier over Zijn eersten strijd, welke in Zijn knapen- en eerste jongelingsjaren plaats greep, welke strijd Hij eerst begon en doorstond, toen Hij met wetenschappen en erkentnissen was toegerust; vandaar wordt hier gezegd “in de dagen dier koningen”. Nooit kan iemand tegen boosheden en valscheden strijden, voordat hij weet wat boos en valsch is, derhalve niet voordat hij onderricht is. De mensch weet niet wat boos is, nog minder wat valsch is, voordat zijn verstand en zijn oordeel gevormd zijn, en dit is de reden, waarom de mensch niet in verzoekingten komt, vooraleer hij den volwassen leeftijd heeft bereikt; aldus elk mensch in zijn mannenleeftijd, de Heer echter in de knapenjaren. Elk mensch strijdt allereerst van de goedheden en waarheden uit, welke hij door de erkentnissen ontvangen heeft, en vanuit deze en door middel van deze oordeelt hij over de boosheden en valscheden. Ook meent ieder mensch, wanneer hij voor het eerst begint te worstelen, dat die goedheden en waarheden, van waaruit hij worstelt, van hemzelf zijn, dat wil zeggen, hij schrijft ze aan zichzelf toe, en tevens schrijft hij aan zichzelf het vermogen

toe, waarmede hij weerstand biedt; dit wordt ook toegelaten, want de mensch kan dan niets anders weten; eer iemand is wedergeboren, kan hij nooit weten, zoodat hij het zeggen kan, dat hij weet, erkent en gelooft, dat hij niets goeds en waars uit zichzelf heeft, maar dat al het goede en ware van den Heer is; voorts dat hij uit eigen vermogen aan niet eenig booze en valsche weerstand kan bieden; want hij weet niet, dat booze geesten de boosheden en valschheden opwekken en ingieten, nog minder dat hij door booze geesten gemeenschap heeft met de hel, en dat de hel evenzoo opstuwt als de zee tegen elk deel van een dijk pleegt te doen, aan welke opstuwung de mensch geenszins met zijn eigen krachten kan weerstand bieden; maar daar hij evenwel, voordat hij wedergeboren is, niet anders kan meenen, dan dat het met zijn eigen krachten geschiedt, wordt het ook toegestaan, en aldus wordt hij in de worstelingen of in de verzoekingén binnengeleid. Daarna wordt hij echter meer en meer verlicht. Wanneer de mensch in zulk een staat is, dat hij meent, het goede en ware is van hemzelf, en het vermogen tot weerstand bieden is het zijne, zijn de goedheden en waarheden, waaruit hij tegen de boosheden en valschheden vecht, geen goedheden en waarheden, hoewel zij er den schijn van hebben, want er schuilt het eigene in, en hij stelt een eigen verdienste in de overwinning en beroemt er zich op, alsof hijzelf het booze en valsche had overwonnen, terwijl het toch de Heer alleen is, die strijdt en overwint. Dat het hiermede aldus gesteld is, kunnen alleen diegenen weten, die door verzoekingén worden wedergeboren. Daar de Heer in de eerste knapenjaren in de zwaarste worstelingen tegen boosheden en valschheden werd geleid, kon Hij toenmaals ook geen andere meening hebben; en zulks zoowel omdat het overeenkomstig de Goddelijke orde was, dat Zijn Menschelijk Wezen door voortdurende worstelingen en overwinningen tot Zijn Goddelijk Wezen binnengeleid en daarmede vereenigd moest worden, als ook omdat de goedheden en waarheden, waarmede Hij tegen de boosheden en valschheden streed, tot den uiterlijken mensch behoorden; en daar deze goedheden en waarheden bijgevolg niet geheel en al Goddelijk waren, worden zij dan ook schijnbare goedheden genoemd. Zijn Goddelijk Wezen bracht er op deze wijze Zijn Menschelijk Wezen toe, uit eigen kracht te overwinnen; maar er zijn hier meer verborgenheden, dan ooit beschreven zouden kunnen worden; in een woord, in de eerste worstelingen waren de goedheden en waarheden bij den Heer, waarmede Hij streed, doordrenkt met van de moeder overgeërfde dingen, en voor zooveel zij daarmede doordrenkt waren, niet Goddelijk, maar naarmate Hij het booze en het valsche overwon, werden zij gelouterd en Goddelijk gemaakt.

1662. Dat elke koning en elke natie een dergelijk goede en dergelijk ware beteekenen, kan uit hun beteekenis in den innerlijken zin blijken, in verband gebracht met de zaak, waarvan sprake is; want elke natie en elk land beteekent iets bepaalds in het algemeen, en wel in den eigenlijken en in den tegenovergestelden zin; doch de algemeene beteekenis richt zich naar de zaak waarover gehandeld wordt. Dat de schijnbare goedheden en waarheden door de namen van deze koningen en van deze natiën worden aangeduid, kan door vele plaatsen bevestigd worden, maar dit is eerder al zoo vaak bevestigd, en daar hier zoo vele namen voorkomen, zou het te ver voeren, om hier alles zoo afzonderlijk uiteen te zetten.

1663. Dat de woorden: “Zij voerden krijg met Bera, koning van Sodom, en met Birscha, koning van Amora, Schineab, koning van Adma, en Schemeber, koning van Zeboïm, en den koning van Bela, dat is Zoar” even zoovele soorten van begeerten van het booze, en van overredingen van het valsche beteekenen, waartegen de Heer streed, kan ook blijken uit de beteekenis van deze koningen en van deze natiën, die genoemd worden, alsmede uit hetgeen volgt; het zou eveneens te ver voeren, om uiteen te zetten welke begeerten van het booze en welke overredingen van het valsche door eiken naam afzonderlijk worden aangeduid. Over de beteekenis van Sodom en Amora, voorts over die van Adma en van Zeboïm, alsmede van Zoar, is eerder al in het kort gehandeld; het zijn de meest algemeene of de meest alomvattende soorten van boosheden en valscheden, welke in den innerlijken zin zijn aangeduid en hier in hun orde op elkander volgen. Dat de Heer zwaarder verzoeking en onderging en doorstond, is niet zoozeer bekend uit het Woord, waarin alleen vermeld wordt, dat Hij veertig dagen in de woestijn was, en van den duivel verzocht werd; de verzoeking zelve, welke Hij toenmaals had, zijn slechts met een paar woorden beschreven, maar dit weinige bevat evenwel alles, zooals datgene, wat vermeld wordt bij Markus, hfdst. 1: 12, 13, namelijk dat Hij aldaar was met de beesten, waarmede de allerergsten van de helsche bende worden aangeduid; en wat daarna vermeld wordt, namelijk dat Hij door den duivel geleid werd op de tinne des tempels en op een hoogen berg, zijn niets anders dan uitbeeldingen van de allerzwaarste verzoeking, welke Hij in de woestijn had, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden.

1664. Dat de oorlogen hier in den innerlijken zin niets anders beteekenen dan geestelijke worstelingen of verzoeking, is reeds eerder in de inleiding gezegd; in het Woord, vooral bij de Profeten, wordt door de oorlogen niets

anders aangeduid; menselijke oorlogen kunnen in de innerlijke dingen van het Woord hoegenaamd niets beteekenen, want zij zijn noch geestelijke, noch hemelsche dingen, en het Woord bevat eenig en alleen geestelijke en hemelsche dingen. Dat door de oorlogen in het Woord worstelingen met den duivel, of, wat hetzelfde is, met de hel worden aangeduid, kan uit de navolgende plaatsen blijken, afgezien van nog vele andere; bij Johannes:

“Het zijn geesten van demonen, en zij doen teekenen om uit te gaan tot de koningen der aarde en der geheele wereld, om die te vergaderen tot den *krijg* van dien grooten dag des Almachtigen Gods” (Openb. 16: 14), alwaar een ieder kan zien, dat geen andere oorlog door den grooten dag des Almachtigen Gods wordt aangeduid. Bij denzelfde:

“Het beest, dat uit den afgrond opkomt, zal *krijg* aandoen” (Openb. 11: 7),

alwaar de afgrond de hel is. Bij denzelfde:

“De draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om *krijg* te voeren tegen de overigen van haar zaad, die de geboden Gods hielden, en de getuigenis van Jezus Christus hebben” (Openb. 12: 17);

“Hetzelve werd het gegeven, om den heiligen *krijg* aan te doen” (Openb. 13: 7);

al deze oorlogen zijn worstelingen, zooals die van de verzoekingen. De *oorlogen* der koningen van het zuiden en van het noorden, en de overige bij Daniël, hfdst. 10 en 11, voorts die van Michaël, Dan. 10: 13, 21; hfst. 12: 1; Openb. 12: 7 zijn ook geen andere. Dat de oorlogen niets anders beteekenen, blijkt ook uit de overige Profeten, zooals bij Ezechiël:

“Gij zijt in de “bressen niet opgetreden, en hebt den muur voor het “huis Israëls niet toegemuurd, om in den *strijd* te staan, “ten dage van Jehovah” (13: 5),

alwaar van de Profeten sprake is. Bij Jesaja:

“Zij zullen hunne zwaarden “tot spaden slaan, en hunne spiesen tot sikkelen, eene “natie zal tegen eene natie geen zwaard opheffen, en “zij zullen geen *oorlog* meer leeren” (2: 4),

alwaar duidelijk uitkomt, dat geen andere oorlogen aangeduid worden, en dat bijgevolg door de oorlogswerktuigen, als door zwaarden, spiesen, schilden en zoo meer, in het Woord niets anders dan die dingen worden aangeduid, welke tot dergelijke oorlogen behooren. Bij denzelfde:

“Komt den dorstige tegemoet met water, gij inwoners des lands van Thema, komt den zwervende met zijn brood tegemoet, want zij zullen

zwervende zijn voor de zwaarden, voor het uitgetrokken zwaard, en voor den gespannen boog, en voor de zwaarigheid des *krijgs*” (21: 14, 15).

Bij Jeremia:

“Tot de dochter Zions zullen herders komen, en hunne kudden; zij zullen tenten rondom tegen haar opslaan; zij zullen een iegelijk zijne ruimte afweiden; heiligt den *krijg* tegen haar, maakt u op, en laat ons optrekken op den middag” (6: 3, 4, 5),

alwaar geen andere oorlog bedoeld wordt, daar deze gericht is tegen de dochter Zions, dat wil zeggen, tegen de Kerk. Bij denzelfde:

“Hoe is de stad des lofs niet gelaten, de stad mijner vroolijkheid; daarom zullen hare jongelingen vallen op hare straten, en alle *krijgsmannen* zullen te dien dage nedergehouden worden” (49: 25, 26);

stad des lofs en der vroolijkheid staat voor de dingen, welke tot de Kerk behooren; de krijgsmannen staan voor hen, die worstelen. Bij Hosea:

“Ik zal te dien dage een verbond voor hen maken met het wilde dier des velds, en met den vogel der hemelen, en het kruipend gedierte des aardbodems; en Ik zal den boog, en het zwaard, en den *krijg* van de aarde verbreken, en zal hen in zekerheid doen nederliggen” (2: 18),

alwaar desgelijks, zooals de oorlog voor de worstelingen, de verschillende oorlogswapenen voor die dingen staan, welke tot de geestelijke worsteling behooren, en die verbroken worden, wanneer de mensch met het ophouden van de begeerten en valscheden in de kalmte van den vrede komt. Bij David:

“Aanschouwt de werken van Jehovah, die verlatingen op aarde aanricht; die de *oorlogen* doet ophouden tot aan het einde der aarde, den boog verbreekt, en de spies aan twee slaat, de waltenen met vuur verbrandt” (Psalm 46: 9, 10),

desgelijks. Bij denzelfde:

“In Schalem is de woonplaats Gods, en Zijne woning in Zion; aldaar heeft Hij verbroken de vurige pijlen van den boog, het schild, en het zwaard, en den *krijg*” (Psalm 76: 3, 4).

Daar de priesters den Heer uitbeeldden, die alleen voor den mensch strijdt, werd hun ambt een *krijgsdienst* genoemd, Num. 4: 23, 35, 39, 43, 47. Dat alleen Jehovah, dat wil zeggen, de Heer, den duivel bij den mensch bestrijdt en overwint, wanneer de mensch in de worstelingen der verzoeking is, is eene vaststaande waarheid, hoewel het den mensch niet zoo toeschijnt, want ook niet het minste kan den mensch van booze geesten worden aangedaan, dat niet met toelating geschiedt, en er kan hoegenaamd niets door de Engelen worden afgewend dan alleen door den Heer, zoodat het alleen de Heer is, die

alle worsteling doorstaat en overwint, hetgeen ook herhaaldelijk is uitgebeeld door de oorlogen, welke de zonen Israëls voerden tegen de natiën; dat Hij Alleen het is, is ook bij Mozes gezegd:

“Jehovah, uw God, die voor u wandelt, *Hij zal voor u strijden*” (Deut. 1: 30);

bij denzelfde:

“Jehovah, uw God, die met u wandelt, *om voor u te strijden* tegen uwe vijanden, om u te verlossen” (Deut. 20: 4),

voorts bij Jozua, bijv. hfdst. 23: 3, 5. Want al de oorlogen aldaar, welke zij voerden tegen de afgodendienende inwoners van het land Kanaän, beeldden de worstelingen van den Heer met de hel uit, voorts bijgevolg de worstelingen van Zijne Kerk en van de menschen der Kerk; dienovereenkomstig wordt ook bij Jesaja gezegd:

“Gelijk als een leeuw, en een jonge leeuw over zijnen roof brult, wanneer de volle menigte der herderen tegen hem te zamen snelt, voor wier stem hij niet verschrikt wordt, en voor wier tumult hij niet beangstigd wordt; alzoo zal Jehovah Zebaoth nederdalen, om te *strijden* op den berg Zions en op haren heuvel” (31: 4);

daarom wordt Jehovah of de Heer ook een Krijgsman genoemd, zooals bij Mozes:

“Jehovah is een *Krijgsman*, Jehovah is Zijn naam” (Exod. 15: 3).

Bij Jesaja:

“Jehovah zal uittrekken als een held, Hij zal den ijver opwekken als een *Man der oorlogen*, Hij zal schreeuwen, Hij zal ook een groot getier maken, Hij zal Zijne vijanden overweldigen” (42: 13).

Dit is ook de reden, waarom vele dingen, welke tot den oorlog behooren, aan den Heer worden toegeschreven, zooals hier schreeuwen en groot getier maken; ook geesten en Engelen verschijnen als krijgsmannen, wanneer eene uitbeelding plaats vindt, zooals bij Jozua:

“Jozua hief zijne oogen op, en zag, en ziet, een man stond tegenover hem, *en een uitgetogen zwaard was in zijne hand*; en hij zeide tot Jozua: Ik ben de *vorst van het heir van Jehovah*; en Jozua viel op zijne aangezichten ter aarde” (5: 13, 14);

dit verscheen op deze wijze, omdat het uitbeeldend was; daarom noemden de nakomelingen van Jakob hunne oorlogen ook *oorlogen van Jehovah*; desgelijks in de Oude Kerken, die Boeken hadden, die ook *oorlogen van Jehovah* genoemd werden, zooals bij Mozes blijkt:

“Er wordt gezegd in het boek van de *oorlogen van Jehovah*” (Num. 21: 14, 15);

de beschrijvingen dier oorlogen waren niet ongelijk aan die van de oorlogen, waarvan in dit hoofdstuk sprake is, maar zij betekenden de oorlogen der Kerk; een dergelijke schrijftrant was in die tijden gebruikelijk, want de menschen waren toenmaals innerlijker en hadden verhevener gedachten.

1665. Vers 3. *Deze allen voegden zich samen in het dal Siddim, dat is de Zoutzee.* Deze allen voegden zich samen in het dal Siddim, beteekent, dat zij in de onreinigheden der begeerten waren; dat is de Zoutzee, beteekent de schandelikheden der valschheden, die daaruit voortkomen.

1666. Dat de woorden: “deze allen voegden zich samen in het dal Siddim” beteekenen, dat zij in de onreinigheden der begeerten waren, kan uit de beteekenis van het dal Siddim blijken, waarover later in vers 10 gezegd wordt dat “het dal Siddim putten, putten van pek had”, dat wil zeggen vol putten van pek was, waardoor de vuilheden en de onreinigheden der begeerten worden aangeduid, nr. 1299. Evenzoo hieruit, dat door Sodom, Aurora, Adma en Zeboïm de begeerten van het booze en de overredingen van het valsche zijn aangeduid, die op zichzelf onrein zijn; dat zij onrein zijn, kan een ieder, die binnen de Kerk is, duidelijk zijn. Dit komt ook in het andere leven daadwerkelijk uit; dergelijke geesten begeeren niets liever dan in sompige, slijkerige en drekkige plaatsen te wonen, zoodat hun natuur dergelijke dingen met zich medebrenget; dergelijke onreinigheden wasemen merkbaar van hen af, wanneer zij de sfeer der goede geesten naderen, vooral wanneer zij de begeerte koesteren om de goeden te bestoken, dat wil zeggen, zich samen te voegen om hen te bevechten; hieruit blijkt, wat het dal Siddim is. Dat de woorden: “dat is de Zoutzee” de schandelikheden der daaruit voortkomende valschheden beteekenen, kan uit de beteekenis van de Zoutzee blijken. namelijk dat zij bijna hetzelfde is als het dal Siddim, want er wordt gezegd: “het dal Siddim, dat is de Zoutzee”; maar dit is er aan toegevoegd, omdat de Zoutzee de valschheden beteekent, die uit de begeerten voortbreken; want er bestaat nooit eenige begeerte, welke geen valschheden voortbrengt. Het leven der begeerten kan vergeleken worden met een kolenvuur, de valschheden met het duistere licht daarvan; zooals het vuur nooit kan bestaan zonder het licht, kan de begeerte nooit bestaan zonder de valschheid; alle begeerte behoort tot eene of andere schandelijke liefde, want men begeert hetgeen men liefheeft, waarom het begeerte wordt genoemd, en in de begeerte zelve is de gestadige voortgang dier liefde; alles wat deze liefde of begeerte begunstigt of wat daarmede instemt, wordt valschheid genoemd. Hieruit blijkt, waarom

aan het dal Siddim de Zoutzee is toegevoegd. Daar het de begeerten en de valschheden zijn, die den mensch verwoesten, dat wil zeggen, berooven van al het leven der liefde tot het goede en van alle neiging tot het ware, wordt de verwoesting hier en daar door zoutachtige plaatsen beschreven, zooals bij Jeremia:

“Wie vleesch tot zijnen arm stelt, zal zijn als een ontbloote struik in de verlatenheid, en hij zal niet zien, wanneer het goede komt, en hij zal wonen in *dorre plaatsen* in de woestijn, een *zout laud*, en dat niet bewoond wordt” (17: 5, 6).

Bij Ezechiël:

“Hare modderige plaatsen en hare moerassen, zij zullen niet gezond worden, zij zullen tot *zout* overgegeven worden” (47: 11).

Bij David:

“Jehovah stelt de rivieren tot eene woestijn, en watertochten tot droogte, *het vruchtbaar land tot zoutachtig land*, om de boosheid dergenen, die daarin wonen” (Psalm 107: 33, 34).

Bij Zefanja:

“Moab zal zijn als *Sodom*, en de zonen Ammons als *Amora*, een aan de netel overgelaten oord, en eene *zoutgroeve*, en eene verlating tot in eeuwigheid” (2: 9).

Bij Mozes:

“Er zal *zwavel* zijn en *zout*, eene verbranding de gansche aarde; zij zal niet bezaaid worden en geen spruit voortbrengen, noch zal eenig gras daarin opkomen, gelijk de omkeering van *Sodom* en *Amora*, van Adma en Zeboïm” (Deut. 29: 23);

zwavel en zout, een verbranding de gansche aarde, staat voor de verwoeste goedheden en waarheden; de zwavel voor de verwoesting van het goede, het zout voor de verwoesting van het ware, want het branderige en het zoutachtige vernietigen het land en de voortbrengselen van het land, zooals de begeerte de goedheden en de valschheid de waarheden vernietigt. Daar het zout de verwoesting beteekende, placht men dan ook de steden, welke men vernietigde, opdat zij niet weder opgebouwd zouden worden, met zout te bestrooien, zooals in Richteren 9: 45. Het zout wordt ook in den tegenovergestelden zin genomen, en het beteekent dan datgene, wat vruchtbaarheid geeft en als het ware smaak aanbrengt.

Vers 4. *Twaalf jaren hadden zij Kedorlaomer gediend; en in het dertiende jaar kwamen zij in opstand.* Twaalf jaren hadden zij Kedorlaomer gediend, beteekent, dat de boosheden en de valschheden niet te voorschijn waren

gekomen in de knapenjaren, maar dat zij de schijnbare goedheden en waarheden hadden gediend; en in het dertiende jaar kwamen zij in opstand, beteekent het begin der verzoeken in de knapenjaren.

1667. Dat de woorden: “Twaalf jaren hadden zij Kedorlaomer gediend” beteekenen, dat de boosheden, en de valschheden niet te voorschijn waren gekomen in de knapenjaren, maar dat zij de schijnbare goedheden en waarheden hadden gediend, blijkt uit de uitbeelding en de beteekenis van Kedorlaomer, voorts van hen, die gediend hadden, waarover boven in het eerste vers is gehandeld, alsmede uit de beteekenis van twaalf. Kedorlaomer, te zamen met hen die boven in het tweede vers worden genoemd, beteekent de schijnbare goedheden en waarheden bij den Heer, aldus den uiterlijken mensch ten aanzien van deze goedheden en waarheden; hier staat Kedorlaomer als samenvatting voor allen die in het tweede vers genoemd worden, zooals ook blijkt uit hetgeen volgt en voorts hieruit, dat hij de koning van Elam was, over de beteekenis waarvan eerder gehandeld werd, namelijk dat het het geloof uit de naastenliefde is, derhalve hier het ware en het goede; want het geloof en de dingen, die tot het geloof behooren, zijn niets dan waarheden, en de naastenliefde en de dingen, die tot de naastenliefde behooren, zijn goedheden; hier zijn het echter goedheden der kindsheid, welke, hoewel zij goedheden schijnen, geen goedheden zijn, zoolang het erfbooze deze verontreinigt; het erfbooze is datgene, wat door eigenliefde en liefde tot de wereld inwoont en aankleeft; alles wat tot de eigenliefde en de liefde tot de wereld behoort, verschijnt dan als goed, maar het is niet goed; nochtans moet het goed genoemd worden, zoolang het bij het kind of bij den knaap is, die nog niet weet wat waarachtig goed is; de onwetendheid verontschuldigt, en de onwetendheid maakt, dat het als het goede verschijnt. Anders is het echter hiermede gesteld, wanneer de mensch is onderricht, en weet wat het goede en het booze is; een dergelijk goede en ware, zooals het bij den knaap is, voordat hij onderricht is, wordt door Kedorlaomer aangeduid. Dat zij twaalf jaren gediend hadden, beteekent den ganschen tijd, gedurende welchen een dergelijk goede en ware aanwezig is, want twaalf beteekent in den innerlijken zin alle dingen, die tot het geloof der naastenliefde of tot het geloof uit de naastenliefde behooren, evenals Elam, Gen. 10 vers 22; en zoolang een dergelijk goede en ware bij den mensch is, hetzij in zijn knapenjaren, hetzij in zijn verdere levensjaren, kunnen de boosheden en de valschheden niets uitrichten, dat wil zeggen, de booze geesten wagen het niet iets te doen of iets kwaads in te geven, zooals heel duidelijk uitkomt bij kinderen, bij rechtschapen knapen en bij de eenvoudigen van hart; ook al bevonden zich

bij hen booze geesten of de allerergsten uit de duivelsche bende, dan zouden zij toch niets kunnen uitrichten, maar zij zijn onderworpen, hetgeen hier wordt aangeduid met de woorden dat zij twaalf jaren Kedorlaomer hadden gediend. De reden, waarom zij dan onderworpen zijn en dienen, is deze, dat de mensch zich nog geen sfeer van begeerten en valschheden heeft verworven; want de booze geesten en geniën mogen alleen op datgene inwerken, wat de mensch zich daadwerkelijk heeft toegeëigend, en niet op datgene, wat hij door overerving heeft; dit is de reden waarom de booze geesten, voordat de mensch zich dergelijke sferen heeft toegeëigend, dienen; maar zoodra hij zich echter deze eigen maakt, dringen zij bij hem binnen, en trachten te heerschen, want dan zijn zij in hun eigen sfeer, en vinden daarin een zeker vermaak, of hun eigenlijke leven; waar het lijk is, daar verzamelen zich de arenden.

1668. Dat de woorden: “en in het dertiende jaar kwamen zij in opstand” het begin der verzoeken in de knapenjaren beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het dertiende jaar, en uit de beteekenis van in opstand komen. Het dertiende jaar houdt het midden tusschen het twaalfde en het veertiende; wat door twaalf wordt aangeduid, is gezegd, en wat door dertien wordt aangeduid, volgt nu: dertien houdt het midden tusschen geen verzoeking en verzoeking. Wat het in opstand komen beteekent, kan blijken als het wordt gezegd in verband met de boosheden bij den mensch, of met de booze geesten, wanneer zij zijn onderworpen of dienen, en beginnen op te staan en te bestoken. De boosheden of de booze geesten komen voor zooveel in opstand, als de mensch, die in goedheden en waarheden wil zijn, bij zichtelven deze of gene boosheden en valschheden bevestigt, of voor zooveel als in zijn goedheden en waarheden begeerten en valschheden insluipen; in deze laatste is het leven der booze geesten, in de goedheden en waarheden echter is het leven der Engelen; vandaar aanvechting en strijd. Dit is het geval bij allen, die een geweten hebben, en nog meer was dit het geval bij den Heer als knaap, die innerlijke gewaarwording had. Bij hen, die geweten hebben, ontstaat daardoor een stomme smart, maar bij hen, die innerlijke gewaarwording hebben, ontstaat een scherpe smart, en hoe innerlijker de gewaarwording is, des te scherper; hieruit kan blijken, hoeveel heviger de verzoeking des Heeren was dan die der menschen, Hij die eene innerlijke en binnenste gewaarwording had.

1669. Vers 5. *En in het veertiende jaar kwam Kedorlaomer, en de koningen, die met hem waren, en sloegen de Refaïm in Asteroth Karnajim, en de Susim in Ham, en de Emim in Schave Kirjathaim.* In het veertiende jaar, beteekent de eerste verzoeking; kwam Kedorlaomer, beteekent het schijnbare goede in den uiterlijken mensch; en de koningen die met hem waren, beteekent het

schijnbaar ware, dat tot dit goede behoort; en sloegen de Refaïm in Asteroth Karnajim, en de Susim in Ham, en de Emim in Schave Kirjathäim, beteekent de overredingen van het valsche, of de hel van dergelijke overredingen, welke de Heer overwon.

1670. Dat “in het veertiende jaar” de eerste verzoeking beteekent, kan blijken uit de beteekenis van veertien of van het einde van de tweede week, waarover in nr. 728 gehandeld is, alwaar de tijd van zeven dagen of van een week het begin van de verzoeking beteekent; de tijd van veertien dagen of van twee weken beteekent hetzelfde. Hier staat veertien, daar het getal betrekking heeft op het getal twaalf, dat voorafgaat, en waardoor, als gezegd, de tijd der knapenjaren is aangeduid.

1671. Dat de woorden “kwam Kedorlaomer” het schijnbaar goede in den uiterlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Kedorlaomer, waarover in het vlak voorafgaande vers is gehandeld, namelijk dat hij het schijnbaar goede en ware is; hier alleen het goede, omdat er ook gezegd wordt “en de koningen die met hem waren”, door wie het ware wordt aangeduid.

1672. Dat de woorden: “en de koningen, die met hem waren” het schijnbaar ware beteekenen, dat tot dit goede behoort, blijkt uit de beteekenis van de koningen in het Woord; de koningen, de koninkrijken en de volken beteekenen in de historische en in de profetische gedeelten van het Woord de waarheden, en hetgeen tot de waarheden behoort, hetwelk door vele plaatsen bevestigd kan worden. In het Woord wordt streng onderscheid gemaakt tusschen volk en natie; door het volk worden de waarheden aangeduid, door de natie de goedheden, zooals eerder in de nrs. 1259, 1260 is aangetoond. De koningen worden met de volken in verband gebracht, en niet zoozeer met de natiën. De zonen Israëls waren, voordat zij om koningen vroegen, een natie, en beeldden het goede of het hemelsche uit; nadat zij echter een koning hadden begeerd en verkregen, werden zij een volk, en beeldden zij niet het goede of het hemelsche uit, maar het ware of het geestelijke; en dit was de reden, waarom hun vraag hun als iets verkeerd werd aangerekend (1 Sam. 8: 7 tot het einde); hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gehandeld worden. Daar hier Kedorlaomer wordt genoemd, met toevoeging van de woorden: “de koningen, die met hem waren”, wordt zowel het goede als het ware aangeduid; door Kedorlaomer het goede, door de koningen het ware; maar van welken aard het goede en ware in het begin der verzoeken van den Heer was, werd boven gezegd.

1673. Dat de woorden: “en zij sloegen de Refaïm in Asteroth Karnajim, en de Susim in Ham, en de Emim in Schave Kirjathäim” de overredingen van

het valsche beteekenen, of de hel van dergelijke overredingen, welke de Heer overwon, blijkt uit de beteekenis van de Refaïm, de Susim en de Emim, namelijk dat zij van een soortgelijk geslacht waren als de Nefilim, die in Gen. 6: 4 vermeld worden; en dat dezen de overredingen van het valsche beteekenen of diegenen, die uit inbeelding van hun eigen verhevenheid en voortreffelijkheid al de heilige dingen en waarheden te niet gedaan hadden, en die valschheden in de begeerten goten, is aldaar meer dan voldoende aangetoond; men zie nr. 581, en de aldaar aangehaalde plaatsen Num. 13: 33; Deut. 2: 10; Jesaja 14: 9; hfdst. 26: 14, 19; Psalm 88: 11. Het zijn hier de soorten van overredingen van het valsche, die worden aangeduid door deze drie namen en voorts door de Chorieten op den berg Seïr; want er zijn verschillende soorten van overredingen van het valsche, niet alleen overeenkomstig de valschheden, maar ook overeenkomstig de begeerten, waaraan zij zich toevoegen of waarin zij zich uitstorten, of waaruit zij voortvloeien en waardoor zij worden voortgebracht. Van welken aard de overredingen van het valsche zijn, kan nooit iemand nagaan, omdat de mensch nauwelijks meer weet, dan dat er overreding van het valsche en begeerte tot het booze bestaat; doch in het andere leven zijn zij ten strengste in hare geslachten en in hare soorten gerangschikt. De afgrijselijkste overredingen van het valsche waren bij hen, die vóór den vloed leefden, voornamelijk bij hen, die Nefilim werden genoemd; dezen waren van dien aard, dat zij in het andere leven door hun overredingen den geesten, die zij naderen, alle denkvermogen ontnemen, zoodat het dezen toeschijnt alsof zij nauwelijks meer leven en nog minder iets waars kunnen denken; want er bestaat, als aangetoond, in het andere leven een mededeeling van alle gedachten, en daarom kan een dergelijke overreding, wanneer zij invloeit, wel niet anders dan alle denkvermogen der anderen, om zoo te zeggen, doodden. Van dien aard waren de goddelooze natiën, waartegen de Heer in de eerste knapenjaren streed, en die Hij overwon, en wanneer de Heer deze niet door Zijne Komst in de wereld overwonnen had, zou heden ten dage geen enkel mensch meer op deze aarde zijn overgebleven, want elk mensch wordt van den Heer door geesten geregeerd; heden ten dage zijn diezelfde Nefilim door hun fantasieën met een soort van nevelrots omgeven, waaruit zij onophoudelijk pogen los te breken, maar tevergeefs; aangaande hen zie men de nrs. 1265 tot 1272, en herhaaldelijk eerder. Dezen en dergelijken worden ook door Jesaja bedoeld:

“De dooden zullen niet leven, de *Refaïm* zullen niet opstaan, daarom hebt Gij hen bezocht, en hebt hen verdelgd, en Gij hebt al hunne gedachten doen vergaan” (26: 14);

en bij David:

“Zult gij wonder doen aan de dooden; zullen de *Refaïm* opstaan, zullen zij U bekennen?” (Psalm 88: 11),

alwaar onder de dooden niet de dooden worden verstaan, maar de verdoemden. Ook heden ten dage zijn er, vooral uit de Christenheid, die eveneens overredingen hebben, maar niet zoo afgrijselijke, als de menschen van voor den vloed hadden. Iets anders zijn de overredingen van het valsche, welke zoowel het verstandsdeel als het wilsdeel van den mensch in beslag nemen — van dien aard waren die der menschen van voor den vloed en die van hen die door *Refaïm*, *Susim* en *Emim* worden aangeduid — en iets anders de overredingen van het valsche, welke alleen het verstandsdeel in beslag nemen, en welke haar oorsprong ontleenen aan de beginselen van het valsche, die men bij zichzelf bevestigd heeft; deze zijn niet zoo sterk en niet zoo doodelijk als die van de anderen, maar nochtans berokkenen zij den geesten in het andere leven veel schade, en benemen hun voor een deel het denkvermogen. Geesten, die van dien aard zijn, wekken bij den mensch louter bevestigingen van het valsche op, zoodat de mensch niet anders ziet, dan dat het valsche waar en het booze goed is. Het is hun sfeer, die van dien aard is. Zoodra iets waars door de Engelen wordt opgeroepen, verstikken zij het, en blusschen het uit. De mensch kan alleen daaraan al bemerken, of hij door dergelijke geesten geregeerd wordt, wanneer hij de waarheden des Woords voor valscheden houdt, en zich daarin bevestigt, zoodat hij niet anders kan zien; hij kan alsdan vrij zeker zijn, dat dergelijke geesten bij hem zijn en dat zij heerschen. Evenzoo is het gesteld met hen, die zichzelf wijsmaken, dat elk eigen voordeel het algemeene welzijn ten goede komt en niets anders voor het algemeene welzijn houden dan wat ook het eigenbelang dient; de booze geesten bij hem geven zooveel bevestigingen in, dat hij niet anders ziet. Zij, die van dien aard zijn, dat zij alle eigenbelang als het algemeene welzijn beschouwen, of het in den schijn hullen alsof het het algemeene welzijn ware, doen in het andere leven desgelijks met betrekking tot datgene, wat daar het algemeene welzijn is. Dat een dergelijke invloed van de geesten bij den mensch plaats grijpt, is mij door voortdurende ondervinding op aanschouwelijke wijze te weten gegeven.

1674. Vers 6. *En de Chorieten op hunnen berg Seïr, tot aan Elparan, hetwelk boven in de woestijn is.* De Chorieten op hunnen berg Seïr, beteekent de overredingen van het valsche, welke uit de eigenlief de voortkomen; tot aan Elparan, hetwelk boven in de woestijn is, beteekent de uitbreiding.

1675. Dat “de Chorieten op hunnen berg Seïr” de overredingen van het valsche beteekenen, welke uit de eigenliefde voortkomen, blijkt uit de beteekenis van de Chorieten, en uit de beteekenis van Seïr. Wat de Chorieten betreft, zij waren diegenen, die op den berg Seïr woonden, zooals blijkt uit Gen. 36: 8, 20 en vervolg, waar Ezau was, die Edom genoemd werd. Door Ezau of Edom wordt in den echten zin de Heer naar Zijn Mensohelijk Wezen aangeduid, en Hij wordt ook door Ezau of Edom uitgebeeld, zooals veelvuldig blijken kan zoowel uit de historische als uit de profetische gedeelten des Woords, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. En daar door de Chorieten diegenen werden uitgebeeld, die in de overredingen van het valsche zijn, en de uitbeeldingen in dien tijd werkelijk bestonden, daarom is ook iets dergelijks uitgebeeld hiermede, dat de nakomelingen van Ezau de Chorieten van den berg Seïr verdreven hebben, waarover bij Mozes als volgt:

“Dit werd ook voor het land der *Refaim* gehouden; de *Refaim* woonden te voren daarin, en de Ammonieten noemden hen *Samsumim*; een groot, en menigvuldig en lang volk, als de Enakim; en Jehovah verdelgde hen van voor hen, en zij bezaten hen en woonden op hunlieder plaats. Gelijk Hij aan de *zonen van Ezau*, die in *Seïr* wonen, gedaan heeft, dat Hij van voor hen de *Chorieten* verdelgde, en zij hen bezaten, en op hunlieder plaats woonden” (Dent. 2: 20, 21, 22).

Dit beeldt uit en beteekent hetzelfde als wat hier aangaande Kedorlaomer voorkomt, namelijk dat Kedorlaomer, en de koningen, die met hem waren de Chorieten op den berg Seïr sloegen; want door Kedorlaomer wordt, als gezegd, het goede en het ware des Heeren in Zijn knapenjaren uitgebeeld, aldus het Menschelijk Wezen des Heeren naar het toenmalige goede en ware, waarmede Hij de overredingen van het valsche vernietigde, dat wil zeggen, de hellen, die vervuld waren van zulk een duivelsche bende, welke van zins was, door middel van overredingen van het valsche de wereld der geesten en bijgevolg het menschelijk geslacht te verderven; en daar Ezau of Edom den Heer naar het Menschelijk Wezen uitbeeldde, beeldde ook de berg Seïr, alsmede Paran, de dingen uit, welke tot Zijn Menschelijk Wezen behoorden, namelijk de hemelsche dingen der liefde, zooals blijkt uit den zegen van Mozes:

“Jehovah is van Sinaï gekomen, en is hunlieden opgegaan van *Seïr*, Hij is blinkende verschenen van den berg *Paran*, en is aangekomen uit tien duizenden der heiligheid, uit Zijne rechterhand het vuur der wet voor ben; ook bemint Hij de volken” (Deut. 33: 2, 3).

Dat Jehovah opging van den berg Seïr, en blinkende verscheen van den berg Paran, beteekent niets anders dan het Menschelijk Wezen des Heeren; een ieder kan weten, dat van den berg Seïr opgaan en blinkende verschijnen van den berg Paran noch bergen noch inwoners beteekent, maar Goddelijke dingen, derhalve de hemelsche dingen van het Menschelijk Wezen des Heeren, waarvan gezegd wordt dat Jehovah is opgegaan en blinkende verschenen. Deze beteekenis van Seïr blijkt verder uit het lied van Debora en van Barak in het Boek der Richteren:

“Jehovah, toen Gij voorttoogt uit *Seïr*, toen Gij daarheen traadt van het veld van *Edom*, beefde de aarde, ook de hemelen dropen, ook dropen de wolken van water; de bergen vervloten, deze Sinaï voor Jehovah, den God van Israël” (5: 4, 5),

alwaar het voorttjigen uit Seïr en het daarheen treden van het veld van Edom ook niets anders beteekent. Nog duidelijker komt het uit in de profetie van Bileam, die een van de zonen van het oosten of uit Syrië was, alwaar zich een overblijfsel van de Oude Kerk bevond; bij Mozes:

“Ik zie Hem, en niet nu, Ik aanschouw Hem, en niet nabij; er zal eene ster opgaan uit Jakob, en er zal een scepter uit Israël opkomen; en *Edom* zal eene erfelijke bezitting zijn, en *Seïr* zal eene erfelijke bezitting zijn, van Zijne vijanden.” (Num. 24: 17, 18),

alwaar Hem zien, en niet nu, Hem aanschouwen, en niet nabij, de Komst des Heeren in de wereld beteekent, wiens Menschelijk Wezen de ster uit Jakob wordt genoemd, die zal opgaan, voorts Edom en Seïr: dat Edom en Seïr geen erfelijke bezittingen zouden worden, kan een ieder duidelijk zijn; Seïr, de erfelijke bezitting Zijner vijanden, of de berg Zijner vijanden, is hetzelfde als wat herhaaldelijk elders voorkomt, namelijk dat de vijanden moeten verdreven worden, en hun land in bezit genomen. Dat eveneens de berg Paran of Elparan, in dit vers genoemd, hetzelfde beteekent, blijkt ook bij Habakuk:

“God zal van Theman komen, en de Heilige van den *berg Paran*; selah. Zijne eer bedekte de hemelen, en de aarde was vol van Zijnen lof” (3: 3).

Maar men moet weten, dat de bergen en de landen hun beteekenis ontleenen aan en ontvangen van degenen die daar wonen; wanneer de Choriëten daar woonden, komt de beteekenis van de Choriëten, en wanneer zij daarvan verjaagd zijn, komt de beteekenis van hen, die hen verjoegen, zooals van Ezau of Edom, en ook van andere zijde; daarom wordt de beteekenis in beiderlei zin genomen, in den echten en in den tegenovergestelden; in den echten voor het Menschelijk Wezen des Heeren, in den tegenovergestelden voor de

eigenliefde. Het Menschelijk Wezen des Heeren is de hemelsche Liefde zelve; de hemelsche Liefde is het tegenovergestelde van de eigenliefde; derhalve beteekenen de Choriëten de overredingen van het valsche uit de eigenliefde. Er bestaan overredingen van het valsche uit de eigenliefde, en overredingen van het valsche uit de liefde tot de wereld; gene overredingen, namelijk die uit de eigenliefde, zijn de afgrijselijkste; daarentegen zijn de overredingen uit de liefde tot de wereld niet zoo afgrijselijk; gene, of de overredingen van het valsche uit de eigenliefde zijn tegenovergesteld aan de hemelsche dingen der liefde; deze, of de overredingen van het valsche uit de liefde tot de wereld, zijn tegenovergesteld aan de geestelijke dingen der liefde. De overredingen uit de eigenliefde brengen het met zich mede, dat zij over alles willen heerschen, en voor zooveel de teugels gevierd worden, rennen zij voort, totdat zij over het heelal willen heerschen, en, hetgeen ook is aangetoond, over Jehovah; daarom worden de overredingen van dit soort in het andere leven niet geduld. Daarentegen rennen de overredingen uit de liefde tot de wereld niet tot zoover voort; daarom komen uit deze alleen de dwaasheden voort, welke daarin bestaan, dat zij met hun lot niet tevreden zijn, maar vergeefs trachten naar hemelsche vreugde, en zich de goederen van anderen willen toeëigenen, echter niet zoozeer in de zucht om te heerschen; maar de verschillen onder deze overredingen zijn ontelbaar.

1676. Dat “tot aan Elparan, hetwelk boven in de woestijn is” de uitbreiding beteekent, kan hieruit blijken, dat de Choriëten geslagen en tot daarheen verjaagd werden; de woestijn Paran wordt vermeld Gen. 21: 21; Num. 10: 12, hfdst. 12: 16; hfdst. 13: 3, 26; Deut. 1: 1. Wat door “Elparan, hetwelk in de woestijn is” hier wordt aangeduid, kan niet zoozeer worden verklaard; slechts dit, dat de eerste overwinning des Heeren over de door gene natiën aangeduide hellen, zich nog niet verder had uitgestrekt; maar tot hoever zij zich uitstreckte, wordt aangeduid door “Elparan boven in de woestijn”. Hij, dien het niet gegeven is de hemelsche verborgenheden te weten, kan meenen, dat de Komst des Heeren in de wereld niet noodig was om tegen de hellen te strijden, en door de tot Zich toegelaten verzoeking en te overweldigen en te overwinnen, daar zij toch door de Goddelijke Almacht hadden onderdrukt en in hunne hellen gesloten kunnen worden; dat het nochtans met deze dingen aldus is gesteld, is eene vaststaande waarheid. Het ontvouwen der verborgenheden zelve zou, alleen reeds naar de meest algemeene dingen genomen, een volledig werk eischen, maar bovendien zou het aanleiding geven tot redeneeringen over Goddelijke geheimenissen, welke de menschelijke gemoederen, op welke wijze zij ook werden ontvouwd, toch

niet zouden begrijpen, en de meesten niet zouden willen begrijpen; daarom is het genoeg, dat men weet, en daar het zoo is, dat men gelooft, dat het eene eeuwige waarheid is, dat wanneer de Heer niet in de wereld ware gekomen, en door de tot zich toegelaten verzoeking en de hellen had onderdrukt en overwonnen, het menschelijke geslacht te gronde ware gegaan, en dat zij op geen andere wijze hadden kunnen gered worden, ook zij niet, die op deze aarde van den tijd der Oudste Kerk af geweest zijn.

1677. Vers 7. *En zij keerden wederom en kwamen tot En Mischpath, dat is Kadesch, en sloegen al het veld der Amalekieten, en ook den Emoriet, die te Chazeton Thamar woont.* Zij keerden wederom en kwamen tot En Mischpath, dat is Kadesch, beteekent de voortzetting; en sloegen al het veld der Amalekieten, beteekent de soorten van valscheden; en ook den Emoriet, die te Chazeton Thamar woont, beteekent de soorten van boosheden, die daaruit voortkomen.

1678. Dat de woorden: “Zij keerden wederom en kwamen tot En Mischpath, dat is Kadesch” de voortzetting beteekenen, blijkt uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt. Hier wordt nu gehandeld over de valscheden en over de boosheden daarvan. De valscheden worden aangeduid door den Amalekiet, en de daaruit voortkomende boosheden door den Emoriet in Chazeton Thamar; door Kadesch worden de waarheden aangeduid, voorts ook de redetwisten over de waarheden. Daar hier gehandeld wordt over de valscheden en over de daaruit voortkomende boosheden, welke de Heer in Zijn eersten strijd overwon, wordt hier “En Mischpath, dat is Kadesch” genoemd, omdat er geschil was over de waarheden. Dat Kadesch de waarheden beteekent, waarover gestreden wordt, blijkt bij Ezechiël, alwaar de grenzen van het Heilige Land worden beschreven:

“De zuiderhoek zuidwaarts, van Thamar af tot aan de wateren Meriboth (der twisten) *Kadesch*, de erfenis aan de groote zee, en de zuiderhoek zuidwaarts” (47: 19; hfdst. 48: 28),

alwaar het zuiden voor het licht der waarheid staat; zijn grens, waardoor de strijd over de waarheden wordt aangeduid, heet Kadesch. Het was ook Kadesch, waar Mozes de rots sloeg, waaruit wateren voortkwamen, welke wateren de wateren van Meribah werden genoemd vanwege den twist (Num. 20: 1, 2, 11, 13); door de rots wordt, zooals bekend is, de Heer aangeduid, door de wateren in den innerlijken zin des Woords de geestelijke dingen, welke de waarheden zijn; de wateren werden Meribah genoemd, omdat er twist over

geweest was. Dat zij ook “wateren van den twist Kadesch” werden genoemd, blijkt bij Mozes:

“Gijlieden zijt mijnen mond wederspanning geweest in de woestijn Zin, in de twisting der vergadering, dat gij Mij heiligen zoudt door de wateren in hunne oogen; dit zijn de wateren van den *twist Kadesch* der woestijn Zin” (Num. 27: 14; Deut. 32: 51).

Desgelijks was het in Kadesch, dat de verspieters uit het land Kanaän terugkwamen, en waar zij murmureerden en twistten, niet willens het land binnen te trekken (Num. 13: 26). Hieruit blijkt, dat En Mischpath of de bron des gericht's of de bron Mischpath Kadesch, den twist over de waarheden beteekent, en bijgevolg de voortzetting. Daar het hier ware geschiedenissen zijn, en de gebeurtenissen zich aldus hebben toegedragen, zou het kunnen schijnen, alsof niet dergelijke dingen zijn uitgebeeld en aangeduid door de plaatsen waar Kedorlaomer kwam, en door de natiën die hij sloeg. Maar alle historische vermeldingen in het Woord zijn van uitbeeldenden en aanduidenden aard, zoowel wat de plaatsen als de natiën betreft, alsmede wat de gebeurtenissen aangaat, zooals duidelijk blijken kan uit alles wat zoowel de historische als de profetische gedeelten des Woords bevatten.

1679. Dat de woorden: “en sloegen al het veld der Amalekieten” de soorten van valschheden beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en de beteekenis van de Amalekietische natie; door alle natiën, die in het land Kanaän waren, zijn de soorten van valschheden en boosheden aangeduid, zooals uit hetgeen volgt, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, zal blijken. Door de Amalekieten werden de valschheden aangeduid, door de Emorieten in Chazeton Thamar de boosheden uit valschheden. Dat door de Amalekieten de valschheden werden aangeduid, waarmede de waarheden bestreden worden, kan blijken uit hetgeen van de Amalekieten wordt vermeld, Exod. 17: 13 tot einde; Num. 13: 29; hfdst. 24: 20; Deut. 25: 17, 18, 19; Richt. 5: 13, 14; 1 Sam. 15: 1 tot einde; hfdst. 27: 8; Psalm 83: 8, 9. Door de Refaïm, de Susim, de Emim, de Chorieten, waarvan in vers 5 en 6 sprake was, worden de overredingen van het valsche aangeduid, welke uit de begeerten tot het booze, dat is, uit de boosheden, voortkomen; hier worden echter door de Amalekieten en den Emoriet in Chazeton Thamar de valschheden aangeduid, waaruit boosheden voortkomen. Iets anders is het valsche uit het booze, en iets anders het valsche en het booze daarvan. De valschheden ontspringen of aan de begeerten, die tot den wil behooren, of aan de aangenomen beginselen, die tot het verstand behooren. De valschheden uit de begeerten, die tot den wil behooren, zijn afgrijselijk, en laten zich niet zoo licht uitroeien, daar zij met het leven zelf

van den mensch samenhangen; het is het leven van den mensch zelf, dat begeert, dat is, liefheeft; wanneer hij dit leven bij zichzelf bevestigt, of deze begeerte, of deze liefde, dan zijn alle bevestigingen valscheden, en worden in zijn leven ingeplant. Van dien aard waren de menschen van voor den vloed. Daarentegen kunnen de valscheden uit aangenomen beginselen, die tot het verstand behooren, niet zoozeer in het wilsdeel van den mensch wortel schieten, zooals bijvoorbeeld de valsche leeringen of ketterijen; deze ontleenen haar oorsprong buiten den wil, en aan de opvoeding in dergelijke dingen van kindsbeen af en voorts aan de bevestiging op volwassen leeftijd. Daar het echter valscheden zijn, kunnen zij niet anders dan boosheden des levens voortbrengen; zoo bijvoorbeeld zijn, wanneer iemand geloof door werken de zaligheid te verdienen en zich daarin bevestigt, de verdienste zelve, de eigen rechtvaardiging en het zelfvertrouwen de boosheden, welke daaruit voortkomen; en omgekeerd, wanneer iemand geloof dat er geen vroomheid des levens kan bestaan, zonder dat men de verdienste in de werken stelt, komt het booze hieruit voort, dat hij bij zich alle vroomheid des levens uitbluscht, en zich overgeeft aan begeerten en lusten; desgelijks in vele andere gevallen; het zijn dergelijke valscheden en daaruit voortkomende boosheden, waarover in dit vers gehandeld wordt.

1680. Dat de woorden: “en ook den Emoriet, die te Chazeton Thamar woonde” de soorten van boosheden, die daaruit voortkwamen, beteekenen, blijkt uit hetgeen nu gezegd is, voorts uit de uitbeelding en de beteekenis van de Emorieten, waarvan in het volgende hoofdstuk 15 bij vers 16 sprake zal zijn. Wat de boosheden en de valscheden betreft, waartegen de Heer streed, moet men weten, dat het helsche geesten waren, die zich in boosheden en valscheden bevonden, dat wil zeggen, dat het met dergelijke geesten gevulde hellen waren, die voortdurend het menschelijk geslacht bestookten. De helsche geesten begeeren niets anders, dan een ieder te verderven, en nooit voelen zij grooter genot dan wanneer zij iemand martelen; in het andere leven worden alle geesten daarnaar onderscheiden. Zij die tegen anderen het booze in den zin hebben, zijn helsche of duivelsche geesten; zij die echter voor anderen het goede willen, zijn goede geesten of engelengeesten. De mensch kan weten onder welke geesten hij is, onder helsche geesten dan wel onder engelengeesten. Wanneer hij tegen den naaste kwaads in den zin heeft, van hem alleen het booze denkt, en, wanneer hij kan, het ook daadwerkelijk doet, en daarin zijn behagen scheidt, is hij onder helsche geesten, en wordt ook een helsche geest in het andere leven; wie daarentegen met den naaste het goede voor heeft en van hem alleen het goede denkt, is onder engelengeesten, en

wordt ook een Engel in het andere leven. Dit is het kenteeken; dat een ieder zichzelf daarnaar onderzoekte, van welken aard hij is; het maakt niets uit, of men het booze niet doet, wanneer men het niet kan en ook niet durft, en het maakt niets uit, of men het goede doet uit eigenbelang; dit zijn uiterlijke dingen, die in het andere leven verwijderd worden; de mensch is daar zooals hij denkt en gezind is; er zijn velen, die uit een in de wereld aangenomen gewoonte goed kunnen spreken, maar men bemerkt terstond, of het gemoed of de bedoeling daarmede samenstemt; zoo niet, dan wordt hij onder de helsche geesten van zijn geslacht en soort neergeworpen.

1681. *Vers 8, 9. En de koning van Sodom toog uit, en de koning van Amora, en de koning van Adma, en de koning van Zeboïm, en de koning van Bela, dat is Zoar, en zij stelden tegen hen slagorden in het dal Siddim; tegen Kedorlaomer, den koning van Elam, en Thideal, den koning der Gojim, en Amrafel, den koning van Schinear, en Arjoch, den koning van Ellasar; vier koningen tegen vijf.* En de koning van Sodom toog uit, en de koning van Amora, en de koning van Adma, en de koning van Zeboïm, en de koning van Bela, dat is Zoar, beteekent, als eerder, de algemeen heerschende boosheden en valschheden; en zij stelden tegen hen slagorden, beteekent, dat zij aanvielen; in het dal Siddim, beteekent, hier als eerder, het onreine; tegen Kedorlaomer, den koning van Elam, en Thideal, den koning der Gojim, en Amrafel, den koning van Schinear, en Arjoch, den koning van Ellasar, beteekent de waarheden en goedheden in den uiterlijken mensch; Kedorlaomer, de koning van Elam, de waarheden; Thideal, de koning der Gojim, de goedheden; de overigen de waarheden en goedheden welke daaruit voortkomen; vier koningen tegen vijf, beteekent de eendracht der eersten en de tweedracht der laatsten.

1682. Dat de woorden: “De koning van Sodom toog uit, en de koning van Amora, en de koning van Adma, en de koning van Zeboïm, en de koning van Bela, dat is Zoar” de algemeen heerschende boosheden en valschheden beteekenen, blijkt uit hetgeen boven bij het tweede vers van deze zelfde koningen is gezegd, namelijk dat zij begeerten van het booze en overredingen van het valsche zijn. Daar werden door die koningen in het algemeen alle boosheden en alle valschheden aangeduid, of, wat hetzelfde is, alle begeerten van het booze en overredingen van het valsche, waarom gezegd werd dat er krijg met hen gevoerd werd. Later wordt gehandeld over den oorlog tegen de Refaïm, de Susim, de Emim en de Chorieten, voorts tegen den Amalekiet en den Emoriet, en ten slotte tegen deze koningen, die in het begin genoemd werden; bijgevolg worden door deze zelfde koningen hier alleen de heerschende boosheden en valschheden aangeduid, die van geringeren graad zijn.

1683. Dat de woorden: “zij stelden tegen hen slagorden” beteekenen, dat zij aanvielen, blijkt uit de beteekenis van slagorden stellen, namelijk bevechten, want dat zij in opstand waren gekomen, wordt boven in het derde vers gezegd. Het blijkt ook hieruit duidelijk, namelijk dat het de booze geesten zijn die aanvallen, want het is hiermede aldus gesteld: de Heer is nooit met eenige hel den strijd begonnen, maar de hellen hebben Hem aangevallen; zooals dit ook bij ieder mensch geschiedt die in verzoeking is, of in den strijd tegen booze geesten; nooit vallen bij hem de Engelen aan, maar altijd en voortdurend de booze of helsche geesten; de Engelen weren alleen af en verdedigen; dit komt van den Heer, die nooit iemand, ook al was het de allerergste en vijandigste mensch, het booze wil aandoen of hem in de hel neerstorten; maar hij is het zelf, die zich het booze aandoet en zich in de hel stort; dit volgt ook uit de natuur van het booze en uit de natuur van het goede; de natuur van het booze bestaat hierin, een ieder te willen tergen; de natuur van het goede bestaat hierin, niemand te willen tergen; de boozen zijn in hun eigenlijke leven, wanneer zij aanvallen, want zij begeeren voortdurend te verderven; de goeden zijn in hun eigenlijke leven, wanneer zij niemand aanvallen en wanneer zij van nut kunnen zijn door anderen tegen de boozen te verdedigen.

1684. Dat “in het dal Siddim” het onreine beteekent, blijkt uit hetgeen boven bij vers 3 aangaande het dal Siddim en de Zoutzee gezegd is.

1685. Dat de woorden “tegen Kedorlaomer, den koning van Elam, en Thideal, den koning der Gojim, en Amrafel, den koning van Schinear, en Arjoch, den koning van Ellasar”, de waarheden en goedheden in den uiterlijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van dezelfden in het eerste vers van dit hoofdstuk.

Dat Kedorlaomer, de koning van Elam, de waarheden beteekent, en Thideal, de koning der Gojim de goedheden, en de overigen de daaruit voortkomende waarheden en goedheden, blijkt hieruit, dat hier deze zelfde koningen in een andere orde worden opgesomd dan boven in het eerste vers; daar staat Kedorlaomer, de koning van Elam, in de derde plaats, hier in de eerste; daar staat Thideal, de koning der Gojim in de vierde plaats, hier in de tweede. Het is het ware, dat het eerste van den strijd is; want uit het ware wordt gestreden, immers, uit het ware wordt gekend wat valsch en wat boos is. Daarom vinden dergelijke worstelingen nooit plaats voordat de mensch is toegerust met wetenschappen en erkenissen van het ware en goede; vandaar wordt door Kedorlaomer, hier in de eerste plaats genoemd, het ware aangeduid, dat bij den Heer was; hetgeen ook blijkt uit de beteekenis van Elam, zijnde het geloof uit de naastenliefde, hetgeen hetzelfde is als het ware, zooals eerder

in hfdst. 10 bij vers 22 is aangetoond; hieruit volgt, dat Thideal, de koning der Gojim of der natiën, het goede beteekent, en dat de overige koningen de waarheden en de goedheden beteekenen, die daaruit voortkomen.

1686. Dat “vier koningen tegen vijf” de eendracht der eersten en de tweedracht der laatsten beteekent, kan blijken uit de beteekenis van vier en uit de beteekenis van vijf. Vier beteekent vereeniging, omdat het paren zijn, evenals twee wanneer dit getal op het huwelijk der dingen betrekking heeft, zooals ook in nr. 720 is opgemerkt; vijf beteekent echter oneenigheid, omdat het weinig is, zooals in nr. 649 is aangetoond; alle dingen richten zich naar de zaak, waarvan sprake is.

1687. Vers 10. *En het dal Siddim had putten, putten van pek, en de koning van Sodom en die van Amora vluchtten, en vielen aldaar, en de overigen vluchtten naar den berg.* Het dal Siddim had putten, putten van pek, beteekent het onreine der valschheden en begeerten; en de koning van Sodom en die van Amora vluchtten en vielen aldaar, beteekent dat die boosheden en valschheden overwonnen waren; en de overigen vluchtten naar den berg, beteekent dat niet allen overwonnen waren; de berg is de eigenliefde en de liefde tot de wereld.

1688. Dat de woorden “het dal Siddim had putten, putten van pek”, of, het dal Siddim was vol van pekputten, het onreine der valschheden en begeerten beteekenen, blijkt uit de beteekenis van Siddim, zijnde het onreine, waarover boven bij vers 3 gehandeld is; voorts uit de beteekenis van de putten, zijnde de valschheden en uit de beteekenis van het aardpek, namelijk dat het de begeerten aanduidt; de valschheden worden putten genoemd vanwege het onzuivere water, en de begeerten worden pek genoemd vanwege den afschuwelijken zwavelstank in zulk water.

1689. Dat de woorden: “de koning van Sodom en die van Amora vluchtten en vielen aldaar” beteekenen, dat die boosheden en valschheden overwonnen waren, blijkt uit de beteekenis van Sodom en Amora, zijnde de boosheden der begeerten en de valschheden der overredingen, waarover hierboven. Hier staan de koning van Sodom en die van Amora voor alle boosheden en valschheden, ook voor die welke door de overige koningen zijn aangeduid; voorts uit de beteekenis van vluchten en vallen, dat is, overwonnen worden.

1690. Dat de woorden: “de overigen vluchtten naar den berg” beteekenen, dat niet allen overwonnen waren, blijkt zonder nadere verklaring alreeds hieruit, dat zij die ontvluchtten tot overgeblevenen werden. In den innerlijken zin wordt over de verzoeking gehandeld, welke de Heer in de knapen jaren doorstond, waarvan in het Woord van het Nieuwe Testament niets wordt vermeld, alleen

van de verzoeking in de woestijn of kort nadat Hij uit de woestijn gekomen was, en ten slotte van de laatste verzoeking in Gethsemane, en zoo voort; dat het leven des Heeren van de eerste kindsheid af tot het laatste levensuur in de wereld toe eene voortdurende verzoeking en eene voortdurende overwinning was, blijkt uit vele plaatsen in het Oude Testament, en dat de verzoeking niet ophield met de verzoeking in de woestijn, blijkt uit hetgeen volgt bij Lukas:

“Nadat de duivel alle verzoeking voleindigd had, *week hij van Hem voor een tijd*” (4: 13),

voorts hieruit, dat Hij tot aan den kruisdood verzocht werd, aldus tot aan het laatste levensuur in de wereld. Hieruit blijkt duidelijk, dat het gansche leven des Heeren in de wereld van kindsbeen af eene voortdurende verzoeking en eene voortdurende overwinning was; de laatste geschiedde, toen Hij aan het kruis bad voor de vijanden, aldus voor allen in de gansche wereld. In het Woord van het leven des Heeren, bij de Evangelisten, wordt, behoudens de laatste verzoeking, alleen Zijne verzoeking in de woestijn vermeld; meer is dienaangaande aan de discipelen niet onthuld. De verzoeking, die onthuld werden, schijnen naar den zin van de letter zoo licht, dat het nauwelijks iets is, want zoo spreken en zoo antwoorden is geen verzoeking, terwijl zij toch zwaarder was, dan ooit een menschelijk gemoed kan begrijpen en gelooven. Niemand kan weten wat verzoeking is, dan alleen hij die daarin was. De verzoeking, die vermeld wordt bij Matth. 4: 1 tot 11; Markus 1: 12, 13; Lukas 4: 1 tot 13, bevat in eene samenvatting de verzoeking, namelijk dat Hij uit liefde jegens het gansche menschelijke geslacht streed tegen de eigenliefde en de liefde tot de wereld, waarmede de hellen vervuld waren. Alle verzoeking geschiedt tegen de liefde, waarin de mensch is; in welken graad de liefde is, in dien graad geschiedt de verzoeking; wanneer zij niet tegen de liefde is gericht, is zij geen verzoeking. Iemands liefde vernietigen is zijn eigenlijke leven vernietigen, want de liefde is het leven. Het leven des Heeren was de liefde jegens het gansche menschelijke geslacht, en wel eene zoo groote en zoodanige liefde, dat zij niets dan louter liefde was; tegen dit Zijn leven werden voortdurende verzoeking, als gezegd, van de vroegste kindsheid tot het laatste uur in de wereld. De Liefde, welke het eigenlijke wezen van des Heeren leven was, wordt hiermede aangeduid,

“dat Hem hongerde, en dat de duivel zeide: Indien gij Gods Zoon zijt, zeg tot dezen steen, dat hij brood worde; en dat Jezus antwoordde: Er is geschreven: De mensch zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord Gods” (Lukas 4: 2, 3, 4; Matth. 4: 2, 3, 4).

Dat Hij streed tegen de liefde tot de wereld, of tegen alle dingen, die tot de liefde tot de wereld behooren, wordt hiermede aangeduid dat “de duivel Hem wegleidde op eenen hoogen berg, en Hem al de koninkrijken der wereld toonde, in een oogenblik tijds, en dat hij zeide: Ik zal u al deze macht en hun heerlijkheid geven, want zij is mij overgegeven, en ik geef ze wien ik ook wil; indien gij dan mij zult aanbidden, zoo zal het alles uwe zijn; maar Jezus, antwoordende, zeide: Ga achter Mij, satan, want er is geschreven: Gij zult den Heer, uwen God, aanbidden, en Hem alleen dienen” (Lukas 4: 5, 6, 7, 8; Matth. 4: 8, 9, 10).

Dat Hij tegen de eigenliefde streed, en tegen alle dingen, die tot de eigenliefde behooren, wordt door het volgende aangeduid:

“De duivel nam Hem mede naar de heilige stad, en stelde Hem op de tinne des tempels, en zeide tot Hem: Indien gij Gods Zoon zijt, werp u zelve nederwaarts; want er is geschreven: Hij zal Zijne engelen van u bevelen, en zij zullen u op de handen dragen, opdat gij niet te eeniger tijd uwen voet aan eenen steen aanstoot; Jezus zeide tot hem: Er is wederom geschreven: Gij zult den Heer, uwen God, niet verzoeken” (Matth. 4: 5, 6, 7; Lukas 4: 9, 10, 11, 12).

De voortdurende overwinning wordt hiermede beschreven, dat na de verzoeking

“de Engelen zijn toegekomen en Hem dienden” (Matth. 4: 11; Markus 1: 13).

Kortom, de Heer is van de vroegste kindsheid af tot het laatste levensuur in de wereld toe door alle hellen bestreden, welke voortdurend door Hem verslagen, bedwongen en overwonnen werden, en zulks eenig en alleen door de Liefde jegens het gansche menschelijke geslacht, en daar deze liefde geen menschelijke maar eene Goddelijke was, en de hevigheid der verzoeking zich richt naar de mate der liefde, kan blijken, hoe zwaar de strijd was, en hoe groot de wreedaardigheid van de zijde der hellen; dat deze dingen zich aldus hebben toegedragen, weet ik voorzeker.

1691. Dat de berg de eigenliefde en de liefde tot de wereld is, kan blijken uit de beteekenis van den berg, waarover straks. Al het booze en valsche ontstaat uit de eigenliefde en de liefde tot de wereld; een anderen oorsprong hebben zij niet; want de eigenliefde en de liefde tot de wereld zijn tegenovergesteld aan de hemelsche en de geestelijke liefde. En wijl zij daaraan zijn tegenovergesteld, zijn zij het, die voortdurend de hemelsche en de geestelijke dingen van het Rijk Gods zoeken te vernietigen; uit de eigenliefde en de liefde tot de wereld ontstaan alle soorten van haat, uit den haat alle wraaknemingen en

wreedheden, en uit deze en gene alle arglisten, kortom, alle hellen. Dat door de bergen in het Woord de eigenliefde en de liefde tot de wereld worden aangeduid, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“De oogen van den hoogmoed des menschen zullen vernederd worden, en de hoogte der menschen zal nedergebogen worden; de dag van Jehovah Zebaoth over allen hoovaardige en hooge; over alle hooge *bergen*, en over alle verhevene *heuvelen* en over allen *hopgen toren*” (2: 11, 12, 14, 15);

hier staan de hooge bergen klaarblijkelijk voor de eigenliefde, en de verhevene heuvelen voor de liefde tot de wereld. Bij denzelfde:

“Alle dal zal verhoogd worden, en alle *berg* en alle *heuvel* zullen vernederd worden” (40: 4);

eveneens duidelijk voor de eigenliefde en de liefde tot de wereld. Bij denzelfde:

“Ik zal de *bergen* en de *heuvelen* verwoesten, en al hun gras zal Ik doen verdorren” (42: 15);

desgelijks bergen voor de eigenliefde en heuvelen voor de liefde tot de wereld.

Bij Ezechiël:

“De *bergen* zullen omgeworpen worden, en de steile plaatsen zullen nedervallen, en alle muur zal ter aarde nedervallen” (38: 20).

Bij Jeremia:

“Ziet, Ik wil aan u, gij verdervende *berg*, gij die de gansche aarde verderft, en Ik zal Mijne hand tegen u uitstrekken, en u van de *steenrotsen* afwentelen, en zal u stellen tot eenen *berg des brands*” (51: 25),

alwaar sprake is van Babel en Chaldea, waardoor, als eerder aangetoond, de eigenliefde en de liefde tot de wereld worden aangeduid. In het lied van Mozes:

“Een vuur is aangestoken in Mijnen toorn, en zal bernen tot in de *onderste hel*, en zal het land en zijne inkomst verteren, en de gronden der *bergen* in vlam zetten” (Deut. 32: 22),

gronden der bergen voor de hellen, zooals duidelijk gezegd wordt; gronden der bergen worden zij genoemd, omdat de eigenliefde en de liefde tot de wereld aldaar heerschen, en daaruit voortkomen. Bij Jona:

“De wateren hadden mij omgeven tot de ziel toe, de afgrond omving mij; het wier was aan mijn hoofd gebonden; ik was neergedaald tot de *uitroeiingen der bergen*; de grendelen der aarde waren om mij henen in eeuwigheid, maar Gij hebt mijne levens uit den kuil opgevoerd, o Jehovah, mijn God” (2: 5, 6);

de [worstelingen der] verzoeking van den Heer tegen de hellen worden aldus profetisch beschreven door Jona, toen hij in den buik van den grooten visch was; zooals zij ook elders in het Woord beschreven worden, vooral bij David; wie in verzoeking is, is in de hellen; het is de staat en geenszins de plaats, die maakt dat men in de hellen is. Daar bergen en torens de eigenliefde en de liefde tot de wereld beteekenen, kan aan de hand daarvan blijken, wat wordt aangeduid met de woorden, dat de Heer door den duivel op eenen hoogen berg werd geleid en op de tinne des tempels, namelijk in alle uiterste worstelingen der verzoeking tegen de liefden van zichzelf en tot de wereld, dat is, tegen de hellen. De bergen beteekenen ook in den tegenovergestelden zin, zooals gewoonlijk, de hemelsche liefde en de geestelijke liefde, zooals eerder is aangetoond in de nrs. 759 en 796.

1692. Wat de verzoeking of de worstelingen der verzoeking bewerken, kan nauwelijks iemand weten; zij zijn middelen, waarmede de boosheden en de valscheden worden opgelost en verstrooid, en waarmede een afschuw voor deze wordt ingeboezemd, en waardoor het geweten niet alleen gegeven maar ook versterkt wordt, en aldus de mensch wedergeboren wordt. Dit is de reden, waarom zij, die wedergeboren worden, in worstelingen worden gezonden en verzoeking ondergaan; zij die ze niet in het leven van het lichaam ondergaan, ondergaan ze in het andere leven, wanneer zij van dien aard zijn dat zij wedergeboren kunnen worden; daarom wordt de Kerk des Heeren eene strijdende genoemd. Maar de Heer heeft alleen uit eigen krachten of uit eigen macht de allerwreedste worstelingen der verzoeking verduurd, want Hij was door alle hellen rondom belegerd en overwon deze voortdurend. De Heer alleen is het ook, die bij de menschen strijdt, welke in de worstelingen der verzoeking zijn, en die overwint. De mensch kan uit eigen macht hoegenaamd niets uitrichten tegen de booze of de helsche geesten, want zij hangen met de hellen zoozeer samen, dat wanneer er een buiten gevecht gesteld zou zijn, een ander terstond diens plaats zou innemen, en aldus tot in eeuwigheid; zij zijn als de zee, die op elk deel van een dijk een druk oefent; wanneer in den dijk een scheur of een bres ontstond, zou de zee nooit ophouden met doorbreken en overstroomen, totdat er niets meer over was; zoo zou het gesteld zijn, wanneer niet de Heer alleen de worstelingen der verzoeking bij den mensch doorstaan had.

1693. Vers 11. *En zij namen alle have van Sodom en van Amora, en al hunne spijsze, en trokken weg.* Zij namen alle have van Sodom en van Amora, beteekent, dat zij beroofd werden van de macht om het booze te doen; en al

hunne spijze, beteekent, van de macht om het valsche te denken; en trokken weg, beteekent, dat zij aldus werden achtergelaten.

1694. Dat de woorden: “Zij namen alle have van Sodom en Amora” beteekenen, dat zij beroofd werden van de macht om het booze te doen, blijkt uit de beteekenis van iemands have nemen; onder de have van Sodom en Amora wordt in den innerlijken zin niets anders verstaan dan het booze en valsche; het booze wordt hier aangeduid door have, en het valsche door spijze. Geestelijke have en rijkdommen zijn, met betrekking tot de goeden, niets anders dan goedheden en waarheden, waarmede zij van den Heer begiftigd en verrijkt worden; evenzeer zijn de geestelijke have en rijkdommen, met betrekking tot de boozen, niets anders dan boosheden en valscheden, welke zij zichzelf hebben toegeëigend; dergelijke dingen worden ook in het Woord door have aangeduid; hieruit blijkt dat “de have van Sodom en Amora nemen” wil zeggen, hen berooven van de macht om het booze te doen.

1695. Dat “al hunne spijze” beteekent, hen berooven van de macht om het valsche te denken, blijkt uit de beteekenis van de spijs; wat de hemelsche, geestelijke en natuurlijke spijs is, welke men in het andere leven geniet, is reeds eerder in de nrs. 56, 57, 58, 680, 681 aangetoond; deze spijzen stemmen ook overeen met de spijs van het lichaam, en worden derhalve ook in het Woord door spijs uitgebeeld en spijs genoemd. De spijs van de booze en de hellsche geesten is echter datgene, wat aan de wijsheid, het inzicht en de ware wetenschap is tegenovergesteld, en dit is al het valsche. Door deze spijs worden ook, hetgeen wonderbaarlijk is, de booze geesten onderhouden; dat zij daardoor onderhouden worden, komt omdat het hun leven is. Wanneer hun niet de gelegenheid wordt gegeven om het ware te gispen, ja zelfs te lasteren, kunnen zij niet leven; nochtans wordt hun alleen gelegenheid gegeven, dat valsche te denken en te spreken, hetwelk uit hun booze voortkomt, echter niet het valsche, dat tegen hun eigen booze gericht is, want dat is arglist. Want voor zooveel zij uit hun booze het valsche spreken, komt het uit hun leven voort, en dit wordt hun dan ook niet aangerekend, omdat zij van dien aard zijn, dat zij niet anders kunnen leven. Dat zij van de macht om het booze te doen en het valsche te denken beroofd werden, daarmede is het aldus gesteld: in de worstelingen der verzoeking en wordt het den boozen geesten toegestaan, al het booze en valsche dat bij den mensch is te voorschijn te halen, en uit het booze en valsche des menschen te vechten; wanneer zij echter zijn overwonnen, mogen zij dit niet meer doen, want zij worden terstond bij den mensch gewaar, dat het goede en ware bevestigd is; een dergelijke gewaarwording wordt den geesten gegeven, welke zij op de menschen voor

hebben. Uit de sfeer zelve van den in het ware en goede bevestigden mensch erkennen zij terstond, hoe het daar gesteld is, wat voor antwoord zij zullen krijgen, en zoo meer. Dit blijkt duidelijk bij den wedergeboren geestelijken mensch, bij wiep evenzeer booze geesten zijn als bij den niet wedergeboren mensch, maar zij zijn onderworpen en dienen. Dit wordt daardoor aangeduid, dat zij beroofd zijn van de macht om het booze te doen en het valsche te denken.

1696. Dat de woorden: “zij trokken weg” beteekenen, dat zij werden achtergelaten, blijkt zonder verklaring.

1697. Vers 12. *En zij namen Loth, en zijne have, den zoon van Abrams broeder, en trokken weg; en deze woonde in Sodom.* Zij namen Loth, en zijne have, den zoon van Abrams broeder, en trokken weg, beteekent, dat de schijnbare goedheden en waarheden, welke op zichzelf geen goedheden en waarheden zijn, bezit namen van den uiterlijken mensch en van alle dingen die daar waren; en deze woonde in Sodom, beteekent zijn staat.

1698. Dat de woorden: “zij namen Loth, en zijne have, den zoon van Abrams broeder, en trokken weg” beteekenen, dat de schijnbare goedheden en waarheden, welke op zichzelf geen goedheden en waarheden zijn, bezit namen van den uiterlijken mensch, en van alle dingen die daar waren, blijkt uit de beteekenis van Loth, en dat deze bij den Heer den zinnelijken of den uiterlijken mensch beteekent, is eerder reeds herhaaldelijk gezegd en aangetoond, en wel beteekent hij hier den uiterlijken mensch wat de schijnbare goedheden en waarheden betreft, welke hier de have van Loth zijn. Dat deze goedheden en waarheden in de eerste knapen jaren als goedheden en waarheden verschenen, en op zichzelf niet zoo waren, is eerder verklaard; maar dat zij geleidelijk gelouterd werden, en wel door de worstelingen der verzoekingingen, kan blijken uit hetgeen over de verzoekingingen is gezegd.

1699. Dat “en deze woonde in Sodom” zijn staat beteekent, blijkt uit de beteekenis van Sodom.

1700. Vers 13. *En er kwam een ontkomene, en boodschapte het aan Abram den Hebreër, en deze woonde in de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet, broeder van Eschkol, en broeder van Aner; en dezen waren Abrams bondgenoten.* Er kwam een ontkomene, en boodschapte het aan Abram den Hebreër, beteekent, dat de Heer innerlijke gewaarwording had door Zijn inwendigen mensch; Abram de Hebreër is de inwendige mensch, aan wien de innerlijke of Goddelijke mensch is toegevoegd; en deze woonde in de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet, beteekent den staat der innerlijke gewaarwording uit den redelijken mensch; broeder van Eschkol en broeder van Aner, en

dezen waren Abrams bondgenooten, beteekent den staat van den redelijken mensch wat het uiterlijke betreft, en wel van welken aard zijn goedheden en waarheden waren.

1701. Dat de woorden: “er kwam een ontcomene, en boodschapte het aan Abram den Hebreër”, beteekenen, dat de Heer innerlijke gewaarwording had door Zijn inwendigen mensch, blijkt uit de beteekenis van Abram den Hebreër, zijnde de aan den innerlijken toegevoegde inwendige mensch, waarover terstond hierna gehandeld zal worden; en daar dit in den innerlijken zin op den Heer betrokken wordt, en de historische vermeldingen van uitbeeldenden aard zijn, blijkt duidelijk dat de woorden: “er kwam een ontcomene en boodschapte het” niet anders beteekenen dan dat de Heer gewaarwerd. Wat in den uiterlijken mensch voorvalt, wordt de inwendige mensch gewaar alsof iemand het hem om zoo te zeggen boodschapte. De Heer, die innerlijke gewaarwording had van alles, wat geschiedde, wist duidelijk, van welken aard en vanwaar de dingen waren, welke bij Hem bestonden; zoo bijvoorbeeld of iets boos beslag nam van de neigingen van den uiterlijken mensch, of iets valsch van zijn erkentnissen; Hij moest aldus noodwendig weten van welken aard en vanwaar het was, maar ook, welke booze geesten dit booze en valsche opwekten, en hoe zij het opwekten, en zoo meer; want dergelijke dingen en nog ontelbare andere zijn den Engelen niet verborgen, en nauwelijks den menschen, die hemelsche gewaarwording hebben, hoeveel te minder den Heer.

1702. Dat Abram de Hebreër de inwendige mensch is, aan wien de innerlijke of Goddelijke mensch is toegevoegd, kan uit de beteekenis van Abram den Hebreër blijken, of uit den bijnaam van Abram, namelijk dat hij hier de Hebreër wordt genoemd. Waar in hetgeen voorafgaat en volgt van Abram sprake is, wordt hij niet de Hebreër genoemd, maar alleen hier; daarom wordt iets zeer bepaalds bij den Heer door Abram den Hebreër uitgebeeld en aangeduid. Uit den innerlijken zin kan blijken, wat wordt uitgebeeld en aangeduid, namelijk dat het de aan den innerlijken of Goddelijken toegevoegde inwendige mensch is, zooals ook uit het verband in den innerlijken zin kan blijken. De Hebreërs worden in het Woord genoemd, wanneer iets van dienstbaarheid, van welken aard het ook zijn mag, wordt aangeduid, zooals uit hetgeen volgt kan blijken. De inwendige mensch is van dien aard, dat hij den innerlijken of Goddelijken mensch dienen moet, weshalve hier de inwendige mensch Abram de Hebreër wordt genoemd. Wat de inwendige mensch is, weet nauwelijks iemand, zoodat het in het kort gezegd zal worden; de inwendige mensch houdt het midden tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch; door den inwendigen

mensch heeft de innerlijke mensch gemeenschap met den uiterlijken; zonder deze bemiddeling kan er nooit eenige gemeenschap bestaan. Het hemelsche is van het natuurlijke onderscheiden en nog meer van het lichamelijke; wanneer er geen tusschenmiddel is, waardoor gemeenschap plaats vindt, kan het hemelsche nooit in het natuurlijke doorwerken, en nog minder in het lichamelijke. De inwendige mensch is het, die de redelijke mensch genoemd wordt, en deze mensch heeft, daar hij het midden houdt, gemeenschap met den innerlijken, alwaar het goede zelf en het ware zelf is, en ook gemeenschap met den uiterlijken, alwaar het booze en het valsche is. Door de gemeenschap met den innerlijken mensch kan de mensch over de hemelsche en geestelijke dingen denken, of naar boven zien, hetgeen de beesten niet kunnen; door de gemeenschap met den uiterlijken mensch kan de mensch over de werldsche en lichamelijke dingen denken, of naar beneden zien, nauwelijks anders dan de beesten, die desgelijks een voorstelling van aardsche dingen hebben; kortom, de inwendige of bemiddelende mensch is de redelijke mensch zelf, die hemelsch of geestelijk is wanneer hij omhoog ziet, daarentegen dierlijk, wanneer hij naar beneden ziet. Het is bekend, dat de mensch weten kan, dat hij anders spreekt dan hij denkt, en anders doet dan hij wil, en dat er veinzerij en arglist bestaat, en dat er ook de rede of het redelijke is, en dat dit redelijke inwendig is, daar het in tegenspraak kan zijn; alsmede dat er bij den mensch, die wedergeboren moet worden, iets inwendigs is dat met het uitwendige in strijd is; dit inwendige, dat anders denkt en wil en dat worstelt, is de inwendige mensch; in dezen inwendigen mensch zetelt het geweten bij den geestelijken mensch, en de innerlijke gewaarwording bij den hemelschen mensch. Deze inwendige mensch, die bij den Heer aan den innerlijken Goddelijken mensch was toegevoegd, is het, die hier Abram de Hebreër wordt genoemd.

1703. Dat de naam Hebreër in het Woord in verband wordt gebracht met die dingen welke den eenen of anderen dienst vervullen, blijkt uit de navolgende plaatsen; bij Mozes:

“Wanneer uw broeder, een *Hebreër* of eene *Hebreïinne* aan u verkocht zal worden, en u zes jaren zal *diene*n, en in het zevende jaar zult gij hem vrij van u laten gaan” (Dent. 15: 12),

alwaar Hebreër en Hebreïinne wordt gezegd, omdat er over de dienstbaarheid gehandeld wordt. Bij Jeremia:

“Ten einde van zeven “jaren zult gij laten gaan, een iegelijk zijnen broeder, eenen *Hebreër*, die u zal verkocht zijn, en u zes jaren “*gediend* heeft” (34: 9, 14),

alwaar desgelijks Hebreër wordt gezegd, daar er van dienstbaarheid sprake is; anders worden de zonen Jakobs bij de Profeten niet Hebreërs genoemd. Bij Samuel:

“De Filistijnen zeiden: Zijt sterk, en weest mannen, opdat gij de Hebreën niet misschien *dient*, gelijk als zij ulieden *gediend* hebben” (1 Sam. 4: 9),

desgelijks. Bij Mozes:

“Jehovah zeide tot Mozes: Ga in tot Faraö, en spreek met hem: Alzoo zegt Jehovah, de God der *Hebreën*: laat Mijn volk trekken, dat zij *Mij dienen*” (Exod. 9: 1, 13; hfdst. 10: 3),

alwaar zij ook vanwege de dienstbaarheid Hebreën werden genoemd. Potifars vrouw aangaande Jozef:

“Zij riep tot de mannen van haar huis, en zeide tot hen: Ziet, hij heeft ons den *Hebreeuschen* man ingebracht. om met ons te spotten” (Gen. 39: 14);

hij wordt Hebreër genoemd, omdat hij aldaar een knecht was. De overste der schenkers tot Faraö:

“Er was bij ons een *Hebreeusche* knaap, een *knecht* van den overste der trawanten, en hij leide ons onze droomen uit” (Gen. 41: 12),

en bovendien noemden de Egyptenaren de zonen Israëls *Hebreën*, daar zij, zooals bekend is, knechten waren of in knechtschap verkeerden, Exod. 1: 15, 16, 19, en elders.

1704. Dat de woorden: “en deze woonde in de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet” den staat der innerlijke gewaarwording uit den redelijken mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het eikenbosch en van de eikenbosschen van Mamre, den Emoriet, waarover eerder in de nrs. 1442, 1443, 1616.

1705. Dat de woorden: “broeder van Eschkol en broeder van Aner, en dezen waren Abrams bondgenooten” den staat van den redelijken mensch beteekenen wat het uiterlijke betreft, en wel van welken aard zijn goedheden en waarheden waren, kan blijken uit de beteekenis dezer namen, waarvan verderop bij vers 24 sprake zal zijn, alwaar zij ook genoemd worden. Om het in het kort te zeggen: door Mamre, Eschkol en Aner worden de Engelen uitgebeeld en aangeduid, die bij den Heer waren, toen Hij in de eerste knapen jaren streed; deze Engelen kwamen overeen met de goedheden en waarheden, welke toenmaals bij den Heer waren; het is naar de goedheden en waarheden, dat zij genoemd worden; nooit heeft welke Engel dan ook in den Hemel den een of anderen naam, maar het is naar de goedheden en

waarheden, dat de namen worden toegekend, zooals bij voorbeeld Michaël en de andere Engelen in het Woord; dergelijke met name aangewezen Engelen bestaan er geenszins, maar zij worden zoo genoemd naar het ambt, dat zij hebben; evenzoo is het hier gesteld met Mamre, Eschkol en Aner, maar bij wijze van uitbeelding.

1706. Vers 14. *En Abram hoorde, dat zijn broeder gevangen was, en hij wapende zijne onderwezenen, de ingeborenen van zijn huis, achttien en drie honderd, en jaagde na tot Dan.* Abram hoorde, dat zijn broeder gevangen was, beteekent, dat de inwendige mensch gewaar werd, in welken staat de uiterlijke mensch verkeerde; en hij wapende zijne onderwezenen, de ingeborenen van zijn huis, beteekent die goedheden bij den uiterlijken mensch, welke thans bevrijd zijn van het juk der dienstbaarheid; achttien en drie honderd, beteekent haar aard; en jaagde na tot Dan, beteekent het begin der loutering.

1707. Dat de woorden: “Abram hoorde, dat zijn broeder gevangen was”, beteekenen, dat de inwendige mensch gewaar werd, in welken staat de uiterlijke mensch verkeerde, blijkt uit de beteekenis van Abram in het vlak voorafgaande vers, zijnde de inwendige mensch, aan wien de innerlijke of Goddelijke mensch is toegevoegd; en uit de beteekenis van Loth, zijnde de uiterlijke mensch, zooals eerder werd aangetoond; voorts uit de beteekenis van “hooren dat zijn broeder gevangen is” hetwelk is waarnemen in welken staat hij verkeerde, namelijk dat de schijnbare goedheden en waarheden hem in beslag hadden genomen, zooals in het 12. vers is gezegd. Hiermede is het aldus gesteld: toen de inwendige mensch, die met Abram den Hebreër is bedoeld, gewaar werd, dat de goedheden en waarheden, waarmede gestreden werd, niet dan in schijn goedheden en waarheden waren, en dat deze den ganschen uiterlijken mensch, door Loth, den zoon des broeders, aangeduid, in beslag namen, reinigde de inwendige mensch, of de innerlijke, Goddelijke mensch door middel van den inwendigen mensch, deze goedheden en waarheden. Hoe dit geschiedt, kan nooit iemand weten dan alleen hij, wien het geopenbaard is; want de invloed van den innerlijken mensch door den inwendigen of bemiddelenden mensch in den uiterlijken, is eene verborgenheid, vooral in dezen tijd, daar er weinigen zijn, zoo iemand, die weten wat de inwendige mensch is, nog minder wat de innerlijke mensch is; wat de innerlijke en wat de inwendige mensch is, zie men vlak hierboven bij het 13. vers. Hier zij echter in het kort gezegd, van welken aard de invloed is: de innerlijke mensch bij ieder mensch is alleen des Heeren, want daarin legt de Heer de goedheden en waarheden neder, waarmede Hij den mensch van kindsbeen af begiftigt; vandaar vloeit Hij door deze goedheden en waarheden

in den inwendigen of redelijken mensch, en door dezen in den uitwendigen mensch; op deze wijze wordt het den mensch gegeven te denken en mensch te zijn. Maar de invloed van den innerlijken mensch in den inwendigen of bemiddelenden, en aldus in den uitwendigen is tweeërlei, òf door hemelsche òf door geestelijke dingen, of, wat hetzelfde is, òf door goedheden òf door waarheden. Door de hemelsche dingen of de goedheden vloeit Hij alleen in hij de wedergeboren menschen, die òf met innerlijke gewaarwording òf met geweten begiftigd zijn, aldus door de gewaarwording of door het geweten; daarom kan de invloed door hemelsche dingen alleen plaats vinden bij hen, die in de liefde tot den Heer en in liefde jegens den naaste zijn. Door de geestelijke dingen of de waarheden echter vloeit de Heer bij ieder mensch in, en wanneer deze invloed niet bestond, zou de mensch niet kunnen denken, en derhalve ook niet kunnen spreken. Wanneer de mensch van dien aard is, dat hij de goedheden en waarheden verdraait, en zich niet in het minst om de hemelsche en geestelijke dingen bekommert, vindt er in het geheel geen invloed van hemelsche dingen of goedheden plaats, maar is de weg voor de hemelsche dingen en de goedheden gesloten, en nochtans is er een invloed van geestelijke dingen of waarheden, en deze weg wordt voortdurend open gehouden. Hieruit kan blijken, van welken aard de inwendige of de bemiddelende, dat wil zeggen, de redelijke mensch is. Hier wordt door Abram de innerlijke mensch in den inwendigen of bemiddelenden mensch aangeduid; wanneer de hemelsche dingen of de goedheden van den innerlijken mensch in den inwendigen mensch invloeien, dan eigent de innerlijke mensch zich den inwendigen of bemiddelenden mensch toe en maakt hem tot den zijne, maar nochtans is de inwendige of bemiddelende mensch van den innerlijken onderscheiden. Iets dergelijks geschiedt, wanneer de innerlijke mensch door den inwendigen of bemiddelenden mensch in den uitwendigen mensch vloeit; dan eigent hij zich ook dezen toe en maakt hem tot den zijne, maar nochtans is de uitwendige mensch onderscheiden van den inwendigen. Toen dus nu de innerlijke mensch in den inwendigen of bemiddelenden mensch gewaar werd, dat de staat van den uiterlijken mensch van dien aard was, namelijk dat deze tot gevangene was gemaakt, dat wil zeggen, dat geen echte maar schijnbare goedheden en waarheden, waarmede hij tegen zoo vele vijanden had gevochten, hem in beslag hadden genomen, vloeide hij in en bracht alles in orde, en bevrijdde hem van die dingen, welke hem bestookten, en aldus louterde hij deze, zoodat zij namelijk geen schijnbare goedheden en waarheden waren, maar echte goedheden en waarheden, en aldus verbonden met den innerlijken of Goddelijken mensch, en zulks, als gezegd, door den

inwendigen of bemiddelenden mensch. Hierin was de Heer aan geen mensch gelijk, want Zijn inwendige mensch was naar de hemelsche dingen of de goedheden Goddelijk en van de geboorte af aan den innerlijken mensch toegevoegd; de innerlijke mensch te zamen met dezen inwendigen mensch was Jehovah Zelf, Zijn Vader; maar daarin was Hij aan andere menschen gelijk, dat Zijn inwendige mensch naar de geestelijke dingen of de waarheden, was toegevoegd aan den uiterlijken mensch en aldus Menschelijk; maar ook deze werd door voortdurende worstelingen der verzoeking en door voortdurende overwinningen uit eigen macht, eveneens Goddelijk, dat wil zeggen, Jehovah. Het is de uiterlijke mensch, die Loth genoemd wordt, maar deze heet in den vorigen staat zoon des broeders, in dezen staat daarentegen broeder van Abram, want toenmaals werd hij zoon des broeders genoemd omdat schijnbare waarheden en goedheden hem in beslag namen, maar hij wordt broeder genoemd, wanneer hij echte goedheden en echte waarheden heeft.

1708. Dat de woorden: “en hij wapende zijne onderwezenen, de ingeborenen van zijn huis” die goedheden bij den uiterlijken mensch beteekenen, welke thans bevrijd zijn van het juk der dienstbaarheid, blijkt uit de beteekenis van de onderwezenen en van de ingeborenen van het huis Abrams; de onderwezenen of de nieuwelingen van Abram zijn in den innerlijken zin die goedheden bij den uiterlijken mensch, welke met den inwendigen mensch verbonden kunnen worden; de ingeborenen van het huis zijn, in den innerlijken zin, dezelfde goedheden, alsmede de waarheden, namelijk dat zij hem toebehooren. Doch dit bevat meer verborgenheden dan gezegd zou kunnen worden, voornamelijk verborgenheden aangaande de wijze waarop de schijnbare goedheden na de worstelingen der verzoeking tot echte goedheden worden, en dat zij dan verbonden kunnen worden met den inwendigen of den bemiddelenden mensch, en door dezen met den innerlijken en desgelijks Goddelijk worden; want de Heer heeft geleidelijk het menschelijk wezen aan het Goddelijke toegevoegd, en zulks, als gezegd, door de worstelingen der verzoeking en de overwinningen; deze goedheden, die echte goedheden werden, zijn het, die onderwezenen of nieuwelingen van Abram worden genoemd, want zij waren pas ingewijd en nog nieuw; en daar zij door eigen kracht verworven waren, worden zij ingeborenen des huizes genoemd.

1709. Dat achttien en drie honderd mannen haar aard beteekenen, namelijk dat zij de heilige dingen van den strijd zijn, ligt in het getal achttien opgesloten, voorts ook in het getal drie honderd, want deze getallen zijn samengesteld uit drie en zes; *drie* beteekent het heilige, zooals in de nrs.

720 en 901 is aangetoond, en zes den strijd, zooals in de nrs. 737 en 900 is aangetoond. Dat Abram zoo velen wapende, is historisch waar, maar toch was het een uitbeelding, zooals alle historische vermeldingen des Woords in de vijf boeken van Mozes, in Jozua, in Richteren, in Samuel, in Koningen, in Daniël en in Jona, alwaar de getallen desgelijks verborgenheden bevatten; want er is niets in het Woord geschreven dat niet van dien aard was, anders was het het Woord niet en anders zou het nooit vermeld zijn, dat Abram 318 wapende en dat zij onderwezenen en ingeborenen des huizes waren, behalve nog meer dingen, die in dit hoofdstuk worden gezegd.

1710. Dat de woorden: “en jaagde na tot Dan” den staat der loutering beteekenen, blijkt uit het verband in den innerlijken zin; de vijanden najagen is hier de boosheden en valschheden verdrijven, die bij de goedheden en waarheden waren en maakten dat zij als goedheden en waarheden verschenen; en aldus is het de goedheden en waarheden bevrijden en louteren. Tot aan Dan, beteekent tot de laatste grens van Kanaän, aldus tot de uiterste einden waarheen zij gevloeden waren. Dat Dan de laatste grenzen of de uiterste einden van Kanaän beteekent, blijkt herhaaldelijk uit het Woord, zooals bij Samuel:

“Om over te brengen het koninkrijk van het huis van Saul, en om op te richten den stoel van David over Israël en over Jehudah, van *Dan* tot Beerscheba” (II Sam. 3: 10);

bij denzelfde:

“Verzameland zal gansch Israël verzameld worden, van *Dan* tot Beerscheba” (II Sam. 17: 11);

bij denzelfde:

“David zeide tot Joab: Trek om door alle stammen van Israël, van *Dan* tot Beerscheba” (II Sam. 24: 2, 15).

In het Boek der Koningen:

“Jehudah en Israël woonden zeker, een iegelijk onder zijnen wijnstok, en onde . zijnen vijgeboom, van *Dan* tot Beerscheba” (I Kon. 4: 25);

hieruit blijkt, dat Dan de laatste grens van Kanaän was, tot waarheen hij de vijanden najoeg, die de goedheden en waarheden van den uiterlijken mensch bestookten; maar daar Dan de grens van Kanaän was en dus binnen Kanaän lag, joeg hij hen, opdat zij ook daar niet zouden zijn, verder voort, namelijk tot Choba aan de linkerkant van Damaskus, zooals uit het volgende vers blijkt, en aldus bracht hij de loutering tot stand. Door het land Kanaän wordt, zooals reeds eerder gezegd is, in den heiligen zin het Rijk des Heeren aangeduid, aldus het hemelsche der liefde of het goede, voornamelijk het goede bij den Heer.

1711. Vers 15. *En hij verdeelde zich tegen hen des nachts, hij en zijne knechten, en sloeg ze, en hij jaagde hen na tot Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus.* Hij verdeelde zich tegen hen des nachts, beteekent de schaduw waarin de schijnbare goedheden en waarheden verkeerden; hij en zijne knechten, beteekent den redelijken mensch, en de dingen die in den uiterlijken mensch gehoorzamen; en sloeg ze, beteekent de bevrijding; en jaagde hen na tot Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus, beteekent de uitbreiding tot hoe ver.

1712. Dat de woorden: “hij verdeelde zich tegen hen des nachts” de schaduw beteekenen, waarin de schijnbare goedheden en waarheden verkeerden, blijkt uit de beteekenis van den nacht, zijnde de staat van de schaduw. Er wordt van den staat der schaduw gesproken, wanneer men niet weet, of het goede en ware schijnbaar dan wel echt is. Een ieder meent, wanneer hij in het schijnbare goede en ware is, dat dat goede en ware echt is; het is het booze en valsche, in het schijnbare goede en ware aanwezig, dat schaduw werpt en maakt dat het als echt schijnt; zij die in onwetendheid verkeerden, kunnen niet beter weten of het goede dat zij doen, is van hen, en het ware dat zij denken is van hen. Evenzoo is het gesteld met hen, die aan zichzelf de goedheden toeschrijven welke zij doen en daarin een verdienste stellen, terwijl zij dan niet weten, dat het geen goedheden zijn, hoewel het zoo schijnt, en dat het eigene en de eigenverdienste, welke zij daarin stellen, boosheden en valscheden zijn, die verdonkeren en verduisteren; evenzoo in vele andere dingen. Van welken aard het booze en het valsche is, en hoeveel boosheid en valsched in die dingen verborgen ligt, kan nooit zoo worden gezien in het leven van het lichaam als in het andere leven; dan vertoont het zich geheel open en bloot als in het klare licht. Maar anders is het gesteld, wanneer dit geschiedt uit een onwetendheid die niet bevestigd is; dan worden die boosheden en valscheden gemakkelijk verstrooid. Wanneer men zich echter hierin bevestigd, dat men het goede uit eigen krachten kan doen, en het booze zou kunnen wederstaan, en dat men aldus de zaligheid verdient, blijft dit toegevoegd en maakt dat het goede boos en het ware valsch is. Maar niettemin is de orde deze, dat de mensch het goede zal doen als uit zichzelf en derhalve de hand niet mag laten zakken met de gedachte: als ik niets goeds uit mijzelf kan doen, moet ik den onmiddellijken invloed afwachten en aldus in een lijdelijke houding blijven; dit is ook tegen de orde; maar hij moet het goede doen als uit zichzelf, doch wanneer hij nadenkt over het goede dat hij doet of gedaan heeft, dan moet hij denken, erkennen en gelooven, dat de Heer het bij hem gewerkt heeft; wanneer hij zich zoo laat zakken met de gedachte als daareven aangegeven, dan is er geen

subject waarin de Heer werken kan; Hij kan niet in iemand invloeien, die zich van al datgene berooft, waarin de krachten gegoten moeten worden; het is alsof iemand niets wilde leren dan wat hem door openbaring ten deel viel; of alsof iemand niets wilde onderwijzen wanneer hem niet de woorden werden ingegeven; of alsof iemand niets wilde ondernemen, wanneer hij niet gedreven werd als buiten zijn wil om; wanneer dat gebeurde, zou hij nog veel verontwaardigder zijn, dat hij als iets onbezields was, terwijl toch hetgeen van den Heer bij den mensch bezield wordt, datgene is, wat schijnt alsof het van den mensch was; zoo bijvoorbeeld is het een eeuwige waarheid, dat de mensch niet uit zichzelf leeft; wanneer het echter niet scheen, alsof hij uit zichzelf leefde, zou hij geenszins kunnen leven.

1713. Dat “hij en zijne knechten” den redelijken mensch beteekent, en de dingen die in den uiterlijken mensch gehoorzamen, blijkt uit de beteekenis van “hij”, dat wil zeggen Abram, namelijk dat hij de inwendige mensch is, waarover hierboven gehandeld is; en uit de beteekenis van de knechten als datgene wat gehoorzaamt. Alle dingen, die in den uiterlijken mensch zijn, voordat deze bevrijd en losgemaakt is, worden knechten genoemd, want zij doen niets anders dan den inwendigen mensch gehoorzamen; zoo bevinden zich bijvoorbeeld bij den uitwendigen mensch neigingen en wetenschappelijke dingen; gene zijn uit de goedheden van den inwendigen mensch, deze zijn uit de waarheden daarvan. Wanneer zij worden aangespoord om met den inwendigen mensch samen te werken, wordt gezegd dat zij dienen en gehoorzamen; vandaar wordt hier door de knechten niets anders aangeduid dan hetgeen in den uiterlijken mensch gehoorzaamde.

1714. Dat de woorden: “en sloeg ze” de bevrijding beteekenen, kan uit het verband en zonder verklaring blijken.

1715. Dat de woorden: “en jaagde hen na tot Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus” de uitbreiding tot hoe ver beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van “Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus”; waar Choba gelegen was, weet men niet, daar het verder in het Woord niet vermeld wordt, maar Damaskus was de hoofdstad van Syrië, zooals blijkt uit II Sam. 8: 5, 6 en Jes. 7: 8, en hiermede wordt bijna hetzelfde aangeduid als door Syrië, waarover eerder in het 10. hoofdstuk bij vers 22. De laatste grens van het land Kanaän, maar aan Dan voorbij, wordt door Damaskus beschreven, zooals bij Amos:

“Gij droegt Siccuth, uwen koning, en Kijun, uwe beelden, de ster uwer goden, die gij u hadt gemaakt, en Ik zal u zwerven laten, ver boven Damaskus henen” (5: 26, 27).

De grens van het heilige land of van het Rijk des Heeren tegen het noorden, wordt ook de *grens van Damaskus* genoemd, Ezech. 47: 16, 17, 18; hfdst. 48: 1. Wanneer hier gezegd wordt dat zij geslagen en verjaagd werden tot Choba, hetwelk is ter linkerhand van Damaskus, wordt daarmee aangeduid tot hoe ver de reiniging der schijnbare goedheden en waarheden zich uitstreckte; maar wanneer men niet weet, van welken aard die schijnbare goedheden en waarheden waren, en waarvan zij gereinigd werden, zoodat zij echte goedheden en waarheden werden, kan niet worden uitgelegd, wat hier eigenlijk onder Choba ter linkerhand van Damaskus wordt verstaan, alleen in het algemeen, dat die goedheden en waarheden gereinigd zijn.

1716. Vers. 16. *En hij bracht alle have weder, en ook Loth, zijnen broeder, en deszelfs have bracht hij weder, en ook de vrouwen en het volk.* Hij bracht alle have weder, beteekent, dat de inwendige mensch alles wat in den uiterlijken mensch was, in een overeenkomenden staat bracht; en ook Loth, zijnen broeder, en deszelfs have bracht hij weder, beteekent den uiterlijken mensch en alles wat tot hem behoort; de vrouwen en het volk, beteekent zoowel de goedheden als de waarheden.

1717. Dat de woorden: “hij bracht alle have weder” beteekenen, dat de inwendige mensch alles wat in den uiterlijken mensch was, in een overeenkomenden staat bracht, kan blijken uit de beteekenis van het wederbrengen van alle have; de have is hier datgene, wat Kedorlaomer en de koningen met hem, van de vijanden hadden afgenomen, waarover in het voorafgaande gehandeld is. Door Kedorlaomer en de koningen met hem, werden de goedheden en waarheden van den uitwendigen mensch aangeduid; hun buit op de vijanden was niets anders dan dat dezen beroofd werden van de macht om het booze te doen en het valsche te denken, hetgeen werd aangeduid door de have van Sodom en van Amora, en door alle spijs, welke zij wegnamen, waarover boven bij vers 11 is gehandeld. De wijze waarop zich deze dingen toedragen is van dien aard, dat er niet in het kort een verklaring van gegeven kan worden; maar om er nochtans een begrip van te geven, volge dit: wie in worstelingen der verzoeking is, en wie overwint, verwerft zich meer en meer de macht over de booze geesten of over de duivelsche bende, in die mate, dat zij ten slotte niet durven te verzoeken; maar zoo vaak als een overwinning behaald wordt, brengt de Heer de goedheden en waarheden, waarmee gestreden was, wederom in orde, en even vaak worden deze aldus gereinigd, en voor zooveel zij gereinigd worden, voor even zooveel worden hemelsche dingen in den uitwendigen mensch gelegd, en er vindt overeenstemming plaats. Dit is het, wat wordt aangeduid door het wederbrengen van alle have. Wie meent, dat de

uiterlijke mensch zonder worstelingen der verzoeking en tot overeenstemming zou gebracht kunnen worden, dwaalt; want de verzoeking en zijn de middelen om de boosheden en valschheden te verstrooien, voorts om de goedheden en waarheden binnen te leiden, en om de dingen welke tot den uiterlijken mensch behooren, weder tot gehoorzaamheid te brengen, opdat de uiterlijke mensch den inwendiger of den redelijken dient, en door dezen den innerlijken, dat wil zeggen, den Heer, die door den innerlijken mensch werkt. Dat dit door de verzoeking en bewerkt wordt, kan niemand weten, dan alleen hij, die door verzoeking en wedergeboren is; hoe het echter geschiedt, kan nauwelijks naar de meest algemeene dingen beschreven worden, want het gescheidt, zonder dat de mensch weet vanwaar het komt en hoe, daar het het Goddelijke werken des Heeren is.

1718. Dat de woorden: “en ook Loth, zijnen broeder, en deszelfs have bracht hij weder” den uiterlijken mensch beteekenen, en alles wat tot hem behoort, blijkt uit de beteekenis van Loth, zijnde de uiterlijke mensch, waarover herhaaldelijk is gehandeld. Wat de uiterlijke mensch is, weet men heden ten dage nauwelijks, want men meent, dat de dingen welke tot het lichaam behooren, alleen den uiterlijken mensch uitmaken, zooals zijn zinnelijke dingen, namelijk de tastzin, de smaak, de reuk, het gehoor en het gezicht, voorts de behoeften en de lusten, maar deze vormen het uiterste van den mensch, dat louter lichamenlijk is. Wat den uiterlijken mensch eigenlijk uitmaakt, zijn de wetenschappelijke dingen, welke tot het geheugen behooren, en de neigingen, welke tot de liefde behooren, waarvan de mensch doordrongen is; voorts de zinnelijke dingen, welke den geest eigen zijn, met de lusten welke ook bij de geesten zijn. Dat deze dingen eigenlijk den uiterlijken of uitwendigen mensch vormen, kan uit de menschen in het andere leven blijken, of uit de geesten, die desgelijks een uiterlijken mensch hebben en desgelijks een inwendigen, en bijgevolg een innerlijken. Het lichaam is slechts als het ware een omhulling of als het ware een korst, die losgeweekt wordt, opdat de mensch waarlijk leeft en opdat al zijne dingen voortreffelijker worden.

1719. Dat “de vrouwen en het volk” zoowel de goedheden als de waarheden beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van de huisvrouwen en van de dochters, zijnde de goedheden, waarover eerder is gehandeld in de nrs. 489, 490, 491, 568, 915; hier staan voor de huisvrouwen en dochters de vrouwen; en uit de beteekenis van het volk, zijnde het ware, waarover eveneens eerder in de nrs. 1259 en 1260 is gehandeld.

1720. Vers 17. *En de koning van Sodom toog uit, hem tegemoet, nadat hij wedergekeerd was van het slaan van Kedorlaomer, en van de koningen, die met*

hem waren, tot het dal Schaveh, dat is, het dal des konings. De koning van Sodom toog uit, hem tegemoet, beteekent, dat het booze en valsche zich had onderworpen; nadat hij wedergekeerd was van het slaan van Kedorlaomer, en dat het booze en valsche zich had onderworpen; nadat hij van de koningen, die met hem waren, beteekent de bevrijding en de losmaking van de schijnbare goedheden en waarheden; tot het dal Schaveh, dat is, het dal des Konings, beteekent den staat van den uiterlijken mensch naar de goedheden en waarheden, welke hij toen had.

1721. Dat de woorden: “de koning van Sodom toog uit, hem tegemoet” beteekenen dat het booze en valsche zich onderworpen had, blijkt uit de beteekenis van den koning van Sodom, zijnde het booze en valsche, waartegen gestreden werd; en uit de beteekenis van “uittijgen, hem tegemoet”, zijnde zich onderwerpen. Daar het in het verband ligt, dat het booze en valsche zich onderwierp, wordt het hier van den koning van Sodom gezegd, maar verderop in het 21. vers wordt over hem gehandeld.

1722. Dat de woorden: “nadat hij wedergekeerd was van het slaan van Kedorlaomer, en van de koningen, die met hem waren” de bevrijding en de losmaking van de schijnbare goedheden en waarheden beteekenen, blijkt uit hetgeen voorafgaat, en uit hetgeen hierboven over Kedorlaomer en over de koningen, die met hem waren, gezegd is.

1723. Dat de woorden: “tot het dal Schaveh, dat is, het dal des konings” den staat van den uiterlijken mensch beteekenen naar de goedheden en waarheden, welke hij toen had, blijkt uit de beteekenis van het dal Schaveh, voorts uit die van het dal des konings; het dal Schaveh beteekent de goedheden van den uiterlijken mensch; het dal des konings beteekent diens waarheden. De uiterlijke mensch wordt dal genoemd, omdat hij beneden is; wat uiterlijk is, dat is ook onderaan, evenals wat innerlijk is, ook bovenaan is; dat de koning het ware beteekent, is eerder aangetoond in nr. 1672.

1724. Vers 18. *En Malkizedech, koning van Schalem, bracht voort brood en wijn, en hij was een priester den Allerhoogsten God.* Malkizedech beteekent de hemelsche dingen van den inwendigen mensch bij den Heer; de koning van Schalem beteekent den staat van den vrede naar de inwendige of redelijke dingen; bracht voort brood, beteekent de hemelsche dingen en de verkwikking daardoor; en wijn, beteekent de geestelijke dingen, en de verkwikking daardoor; en hij was een priester, beteekent het heilige der liefde; den Allerhoogsten God, beteekent den Innerlijken Mensch, die Jehovah is.

1725. Dat Malkizedech de hemelsche dingen van den inwendigen mensch hij den Heer beteekent, kan blijken uit de beteekenis van Malkizedech, waarover

zoo aanstonds; voorts uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt. Wat de innerlijke mensch is, en wat de inwendige mensch, en wat de uiterlijke, is hierboven genoegzaam aangetoond; voorts dat de innerlijke mensch door den inwendigen in den uiterlijken invloeit, alsmede dat de innerlijke mensch in den inwendigen invloeit òf door hemelsche dingen òf door geestelijke dingen; door hemelsche dingen bij ieder wedergeboren mensch, dat wil zeggen, bij hen die in de liefde tot den Heer en in de liefde jegens den naaste leven; door geestelijke dingen echter bij een ieder, van welken aard hij ook zijn mag; vandaar komt zijn licht uit den Hemel, dat wil zeggen, vandaar komt het, dat hij denken en spreken kan, en een mensch kan zijn; hierover zie men hetgeen eerder in nr. 1707 is gezegd. De hemelsche dingen van den inwendigen mensch zijn alle dingen, welke tot de hemelsche liefde behooren, zooals herhaaldelijk eerder is gezegd. Deze hemelsche dingen bij den inwendigen mensch des Heeren, of de inwendige mensch des Heeren naar deze hemelsche dingen genomen, wordt Malkizedech genoemd; de Innerlijke Mensch in den Heer was Jehovah Zelf; de inwendige mensch is, toen hij na de worstelingen der verzoeking gereinigd was, ook Goddelijk en Jehovah geworden, insgelijks ook de uiterlijke mensch; nu echter, daar hij in den staat der worstelingen van de verzoeking verkeerde, en nog niet zoozeer door de worstelingen der verzoeking gereinigd was, wordt hij met betrekking tot de hemelsche dingen Malkizedech genoemd, dat is, de koning der heiligheid en der gerechtigheid. Dat het hiermede aldus gesteld was, kan ook bij David blijken, alwaar desgelijks over de worstelingen der verzoeking des Heeren gehandeld wordt, en ten slotte Zijn inwendige mensch met betrekking tot de hemelsche dingen Malkizedech genoemd wordt; aldus bij David:

“Jehovah heeft tot mijnen Heer gesproken: Zit aan Mijne rechterhand, totdat Ik Uwe vijanden gezet zal hebben tot eene voetbank Uwer voeten; Jehovah zal den scepter der sterkte zenden uit Zion; heersch in het midden Uwer vijanden; Uw volk vol bereidwilligheid, op den dag Uwer dapperheid, in de eer der heiligheid; uit de baarmoeder van den dageraad aan zal U de dauw Uwer geboorte zijn; Jehovah heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt een *Priester in eeuwigheid*, naar Mijn woord, *Malkizedech*; de Heer aan Uwe rechterhand heeft de koningen geslagen ten dage Zijns toorns” (Psalm 110: 1, 2, 3, 4, 5).

Hier wordt gehandeld over de worstelingen der verzoeking des Heeren met de hellen, zooals in dit hoofdstuk, gelijk als uit elk woord kan blijken. Dat hier over den Heer gehandeld wordt, leert Hij Zelf, Matth. 22: 41, 42, 43;

Markus 12: 36; Lukas 20: 42, 43, 44. De vijanden zetten tot eene voetbank der voeten, heerschen in het midden der vijanden, de dag der dapperheid, de *koningen slaan* ten dage Zijns toorns, beteekent worstelingen der verzoeking en overwinningen.

1726. Dat de koning van Schalem den staat van den vrede beteekent wat de inwendige of de redelijke dingen betreft, blijkt uit de beteekenis van Schalem; in de oorspronkelijke taal beteekent Schalem den vrede, alsmede de volmaaktheid, bijgevolg den staat van den vrede en den staat der volmaaktheid; de staat van den vrede is de staat van het Rijk des Heeren; in dien staat zijn de hemelsche en de geestelijke dingen des Heeren als in hun morgenrood en in hun lente, want het is met den vrede gesteld als met het morgenrood in den ochtendstond en als met de lente in den lentetijd; het morgenrood en de lente maken, dat alles wat dan de zinnen treft, vol vreugde en blijdschap is; elk ding ontleent zijn stemming aan het algemeene wezen van het morgenrood en van de lente; zoo is het ook gesteld met den staat van den vrede in het Rijk des Heeren; in den staat van den vrede zijn alle hemelsche en geestelijke dingen als het ware in hun bloei en lach van morgenrood en lente, dat wil zeggen, in hun eigenlijke gelukzaligheid. De staat van den vrede doet elk ding op deze wijze aan, want de Heer is de Vrede zelf. Dit wordt ook bij David onder Schalem verstaan:

“God is bekend in Jehudah, Zijn naam is groot in Israël, en in *Schalem* is Zijn tabernakel, en Zijne woning in Zion” (Psalm 76: 2, 3).

Wanneer de mensch in worstelingen der verzoeking is, wordt hem van den Heer van tijd tot tijd de staat van den vrede verleend, en hij aldus verkwikt. De staat van den vrede wordt hier aangeduid door Schalem, en terstond daarna ook door brood en wijn, waarmede de hemelsche en geestelijke dingen worden aangeduid, bijgevolg de staat van de hemelsche en geestelijke dingen in den vrede, welke staat de eigenlijke verkwikking is.

1727. Dat de woorden: “hij bracht voort brood” de hemelsche dingen beteekenen en de verkwikking daardoor, “en wijn” de geestelijke dingen en de verkwikking daardoor, blijkt uit de beteekenis van het *brood*, zijnde het hemelsche, men zie de nrs. 276, 680; en uit de beteekenis van den *wijn*, voorts van den wijnstok en van den wijngaard, zijnde het geestelijke, men zie de nrs. 1069, 1071; en daar het brood de hemelsche dingen beteekent, en de wijn de geestelijke dingen, zijn het ook de symbolen geworden in het Heilig Avondmaal; dat Malkizedech brood en wijn voortbracht, beteekent hier iets dergelijks; want het brood was in de Oude Kerk de uitbeelding van alle hemelsche dingen, en de wijn de uitbeelding van alle geestelijke dingen,

hier bijgevolg de uitbeelding van den Heer Zelf, van wien al het hemelsche en al het geestelijke komt.

1728. Dat de woorden: “en hij was een priester” het heilige der liefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den priester in het Woord: twee waardigheden zijn het, welke den Heer worden toegeschreven, namelijk die van Koning en die van Priester. De koning of het koningschap beteekent het heilig ware, de priester of het priesterschap het heilig goede; gene is het Goddelijk geestelijke, deze het Goddelijk hemelsche. De Heer als Koning regeert alles tot in bijzonderheden in het heelal door het Goddelijk Ware, en als Priester door het Goddelijk Goede. Het Goddelijk Ware is de orde zelve van geheel Zijn Rijk, en alle wetten daarvan zijn waar of eeuwige waarheden; het Goddelijk Goede is het eigenlijke wezen der orde, waarvan alle dingen tot de Barmhartigheid behooren. Beide worden aan den Heer toegeschreven; wanneer er alleen het Goddelijk Ware was, zou geen sterveling zalig kunnen worden, want de waarheden verdoemen een ieder tot de hel; maar het Goddelijk Goede, dat tot de Barmhartigheid behoort, verheft van de hel tot den Hemel. Dit is het, wat de koningen en priesters in de Joodsche Kerk hebben uitgebeeld, en wat ook Malkizedech heeft uitgebeeld als koning van Schalem, en als priester den Allerhoogsten God.

1729. Dat de woorden: “den Allerhoogsten God” den Innerlijken Mensch beteekenen, die Jehovah is, blijkt uit hetgeen hierboven herhaaldelijk over den Innerlijken Mensch des Heeren gezegd is, namelijk dat Hij Jehovah Zelf is, en dat bijgevolg de Heer een en dezelfde is met Jehovah, zooals Hijzelf leert bij Johannes:

“Ik ben de weg, en de waarheid, en het leven; Filippus zeide: Toon ons den Vader; Jezus zeide: Ben Ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons den Vader? Geloofst gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is? geloofst Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is” (14: 6, 8, 9, 10, 11).

Het is het Menschelijk Wezen des Heeren, dat Zoon des Menschen wordt genoemd, en dat na de worstelingen der verzoeking en met het Goddelijk Wezen ook vereenigd werd, zoodat het zelf ook Jehovah werd; daarom kent men in den Hemel geen anderen Jehovah Vader dan den Heer, men zie eerder nr. 15; bij den Heer is alles Jehovah, niet alleen Zijn Innerlijke en Zijn Inwendige Mensch, maar ook Zijn Uiterlijke Mensch en zelfs Zijn Lichaam, vandaar dat Hij Alleen het is, die ook met het lichaam in den Hemel is

opgestaan, zooals duidelijk genoeg bij de Evangelisten blijkt, waar over Zijn opstanding gehandeld wordt, voorts uit de woorden des Heeren Zelf:

“Waarom klimmen gedachten op in uwe harten? Ziet Mijne handen en Mijne voeten, want Ik ben het Zelf; tast Mij aan, en ziet, want een geest heeft geen vleesch en beenen, gelijk gij ziet, dat Ik heb; en als Hij dit zeide, toonde Hij hun de handen en de voeten” (Lukas 24: 38, 39, 40).

1730. Vers 19. *En hij zegende hem, en zeide: Gezegend zij Abram den Allerhoogsten God, den Bezitter der hemelen en der aarde.* Hij zegende hem, beteekent het genot van de hemelsche en geestelijke dingen; en zeide: Gezegend zij Abram den Allerhoogsten God, beteekent den inwendigen mensch des Heeren, namelijk dat het genot der goedheden van Zijn innerlijken mensch komt; Bezitter der hemelen en der aarde, beteekent de verbinding van den innerlijken mensch of Jehovah, met den inwendigen en uitwendigen mensch.

1731. Dat de woorden: “hij zegende hem” het genot van de hemelsche en geestelijke dingen beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van zegenen, zijnde het genieten van alle goedheden, waarover men zie de nrs. 981, 1096. Zij genieten alle goedheden, die de hemelsche en geestelijke goedheden hebben, want daaruit komen alle goedheden voort, welken naam zij ook mogen hebben. Hetgeen in dit vers vervat is, kondigt aan en voorzegt de verbinding van het Menschelijk wezen des Heeren met Zijn Goddelijk wezen; de zegen zelf sluit dit in.

1732. Dat de woorden: “Gezegend zij Abram den Allerhoogsten God” den inwendigen mensch beteekenen, namelijk dat het genot der goedheden van Zijn innerlijken mensch komt, blijkt desgelijks uit de beteekenis van den zegen, namelijk dat deze, als gezegd, het genot van de goedheden is; voorts uit de beteekenis van Abram hier als de inwendige of redelijke mensch, waarover boven bij vers 13 is gehandeld; verder uit de beteekenis van den Allerhoogsten God, namelijk dat Hij het Innerlijke des Heeren is, waarover eveneens eerder is gehandeld. Door Abram wordt, als gezegd, de inwendige of de redelijke mensch aangeduid, die met den innerlijken mensch of Jehovah vereenigd moet worden, en wel door worstelingen der verzoekingingen en overwinningen. Want aldus is het met den inwendigen mensch gesteld: de inwendige mensch houdt, als gezegd, het midden tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch, en maakt, dat de innerlijke mensch in den uiterlijken kan invloeyen; zonder hem is er geen gemeenschap; er bestaat een gemeenschap van hemelsche dingen en een van geestelijke dingen; toen gemeenschap van hemelsche dingen plaats vond, werd de inwendige mensch Malkizedech

genoemd; wanneer echter gemeenschap van geestelijke dingen plaats vindt, wordt hij Abram de Hebreër genoemd.

1733. Dat de woorden: “Bezitter der hemelen en der aarde” de verbinding van den innerlijken mensch of Jehovah met den inwendigen en uitwendigen mensch beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den hemel en de aarde; hemel wordt datgene genoemd, wat inwendig in den mensch is, en aarde datgene, wat uitwendig is; dat de Hemel datgene beteekent, wat inwendig is in den mensch, komt omdat de mensch naar de inwendige dingen een beeld des Hemels is, en aldus een Hemel in het klein; de inwendige mensch des Heeren is in den meest eigenlijken zin de Hemel, daar de Heer alles in alle dingen des Hemels is, derhalve de Hemel zelf. Dat de uitwendige mensch de aarde wordt genoemd, volgt hieruit; daarom wordt dan ook onder de nieuwe Hemelen en de nieuwe aarde, waarvan bij de Profeten en in de Openbaring sprake is, niets anders verstaan dan het Rijk des Heeren, en een ieder die het Rijk des Heeren is, of in wien het Rijk des Heeren is. Dat de Hemel en de aarde dit beteekenen, zie men aangaande den Hemel in de nrs. 82, 911, en aangaande de aarde in de nrs. 82, 620, 636, 913. Dat “de Allerhoogste God, Bezitter der hemelen en der aarde” hier de verbinding van den innerlijken mensch met den inwendigen en uitwendigen mensch bij den Heer beteekent, kan hieruit blijken, dat de Heer naar den innerlijken mensch Jehovah Zelf was, en daar de innerlijke mensch of Jehovah den uiterlijken mensch leidde en onderwees als een Vader den Zoon, wordt de Heer naar den uiterlijken mensch met betrekking tot Jehovah “Zoon Gods” genoemd, met betrekking tot de moeder echter “Zoon des menschen”. De innerlijke mensch des Heeren, die Jehovah Zelf is, is degene, die hier de Allerhoogste God genoemd wordt, en voordat de volledige verbinding of vereeniging had plaats gevonden, wordt Hij Bezitter der hemelen en der aarde genoemd, dat wil zeggen, Bezitter van alle dingen, welke bij den inwendigen en den uitwendigen mensch zijn, die hier, als gezegd, met de Hemelen en de aarde worden bedoeld.

1734. Vers 20. *En gezegend zij de Allerhoogste God, die uwe vijanden in uwe hand overgeleverd heeft. En hij gaf hem de tienden van alles.* Gezegend zij de Allerhoogste God, beteekent den innerlijken mensch des Heeren; die uwe vijanden in uwe hand overgeleverd heeft, beteekent de overwinning; en hij gaf hem de tienden van alles, beteekent de overblijfselen uit de overwinning.

1735. Dat de woorden: “Gezegend zij de Allerhoogste God” den innerlijken mensch des Heeren beteekenen, blijkt uit hetgeen vlak hierboven over den innerlijken mensch is gezegd. Jehovah werd in de Oude Kerk de Allerhoogste God genoemd, omdat de hoogte het innerlijke uitbeeldde en derhalve

aanduidde, aldus de Allerhoogste het binnenste; vandaar de godsdienst der Oude Kerk op hoogten, bergen, heuvelen; het binnenste verhoudt zich ook niet anders tot het uitwendige en het buitenste dan als het hoogste tot het lagere en het laagste; het hoogste of het binnenste is het hemelsche der liefde, of de Liefde Zelve; Jehova:h of het Innerlijke des Heeren was het hemelsche zelf der liefde, dat wil zeggen, de Liefde Zelve, en aan deze kunnen geen andere dingen, harer waardig, worden toegeschreven dan die der zuivere liefde, aldus der zuivere Barmhartigheid. jegens het gansche menselijke geslacht, welke daarin bestaat, dat zij allen redden en tot in eeuwigheid gelukkig maken, en al het hare op hen overdragen wil; aldus uit louter Barmhartigheid allen, die volgen willen, tot den Hemel, dat is, tot Zichzelve met de sterke kracht der liefde wil optrekken. Deze Liefde Zelve is Jehovah; van niets anders kan gezegd worden “Ik Ben” of “Hij Is” dan alleen van de Liefde. Van deze Liefde gaat, omdat zij in de Liefde of van de Liefde Zelve is, het Zijn van alle leven uit, dat wil zeggen, het leven zelf; en daar Jehovah Alleen het Zijn des levens, of het Leven zelf is, omdat Hij Alleen de Liefde is, ontleent alles tot in elke bijzonderheid daaraan zijn Zijn en zijn leven, en kan niemand uit zichzelf zijn en leven dan alleen Jehovah, dat wil zeggen, alleen de Heer; en daar niemand uit zichzelf zijn en leven kan dan alleen de Heer, is het een zinsbedrog, dat het den menschen toeschijnt alsof zij uit zichzelf leven; de Engelen worden het duidelijk gewaar, dat zij niet uit zichzelf leven, maar van den Heer, daar zij leven in het Zijn des levens van den Heer, omdat zij in Zijne Liefde leven; maar nochtans wordt hun, meer dan allen anderen, de schijn gegeven, alsof zij uit zichzelf leefden, en wel met onuitsprekelijke gelukzaligheid. Dit is dus leven in den Heer, hetgeen nooit mogelijk is, wanneer men niet in Zijne Liefde leeft, dat wil zeggen, in liefde jegens den naaste.

1736. Dat de Heer Jehovah is, die hier de Allerhoogste God genoemd wordt, blijkt duidelijk uit het Woord; bij Jesaja:

“Jehovah Zebaoth is Zijn naam, en “uw Verlosser, de Heilige Israëls, wordt de God der gansche aarde genoemd” (54: 5),

alwaar duidelijk gezegd wordt, dat de Verlosser en de Heilige Israëls, die alleen de Heer is, Jehovah Zebaoth en de God der gansche aarde is. Bij denzelfde:

“Alzoo zeide Jehovah, uw Verlosser, de Heilige Israëls: Ik ben Jehovah, uw God’ (48: 17).

Bij denzelfde:

“Ik help u, spreekt Jehovah, uw Verlosser, de Heilige Israëls” (41: 14).

Heilige Israëls en God Israëls wordt heel vaak gezegd; dat de Heer de Heilige Israëls en de God Israëls is, blijkt duidelijk hieruit

“dat zij den *God Israëls* zagen, onder Zijne voeten als een werk van saffiersteen en als het wezen des hemels in zijne zuiverheid” (Exod. 24: 10).

De Joodsche Kerk heeft ook geen ander erkend en Jehovah genoemd, daar zij eenen God Jehovah vereerden, en dit des te meer omdat — hetgeen den meesten van hen onbekend was — alle ritën der Kerk Hem uitbeeldden, en alle dingen van het Woord in den innerlijken zin Hem beteekenden. Bij Jesaja:

“Hij zal den dood verslinden in alle eeuwigheid, en de *Heer Jehovih* zal de tranen van alle aangezichten afwisschen; en men zal te dien dage zeggen: *Ziet, deze is onze God*, wij hebben Hem verwacht, en Hij zal ons zalig maken; *Deze is Jehovah*, wij hebben Hem verwacht; wij zullen ons verheugen en verblijden in Zijn heil” (25: 8, 9),

alwaar gehandeld wordt over de Komst des Heeren. Bij denzelfde:

“Ziet, de *Heer Jehovih* zal in sterkte komen, en Zijn arm zal voor Hem heerschen; gelijk een herder zal Hij Zijne kudde weiden, ze in Zijn arm vergaderen, de lammetjes in Zijnen schoot dragen, de zogenden zal Hij leiden” (40: 10, 11),

alwaar duidelijk over den Heer gehandeld wordt, die de Heer Jehovih is; in sterkte zal Hij komen en Zijn arm voor Hem heerschen, beteekent dat Hij met eigen macht de hellen zal overwinnen; de kudde weiden, in den arm vergaderen, de lammetjes in den schoot dragen, de zogenden leiden, wordt gezegd van Zijne Liefde of van Zijne Barmhartig. heid. Bij denzelfde:

“Alzoo zeide *Jehovah*, die de hemelen geschapen heeft, *Hij God Zelf*, die de aarde geformeerd heeft, en die ze gemaakt heeft, Hij, die ze bevestigd heeft, Hij heeft ze niet geschapen, dat zij ledig zijn zou, Hij heeft ze geformeerd, opdat men daarin wonen zou; *Ik ben Jehovah en niemand meer*. Ben niet *Ik Jehovah en anders geen God behalve Mij*, een gerecht *God* en Heiland is er niet behalve Mij; ziet op naar Mij, en wordt behouden, alle gij einden der aarde; want *Ik ben God en niemand meer*” (45: 18, 21, 22),

alwaar duidelijk van den Heer sprake is, dat Hij Alleen Jehovah en God is; dat de hemelen scheppen en de aarde formeeren beteekent tot wedergeboorte brengen, aldus dat de Schepper van Hemel en aarde de Regenerator is, zie men in de nrs. 16, 88, 472, en elders; daarom wordt de Heer herhaaldelijk Schepper, Formeerder, Maker genoemd. Bij denzelfde:

“Gij zijt *onze Vader*, want Abraham kent ons niet, en Israëel erkent ons niet, Gij *Jehovah, onze Vader*, onze Verlosser, is van eeuwigheid *Uw Naam*” (63: 15, 16),

alwaar duidelijk van den Heer sprake is, die alleen de Verlosser is. Bij Mozes:

“Hoedt u voor Zijne aangezichten, en hoort naar Zijne stem, en verbittert Hem niet, want Hij zal ulieder overtreding niet verdragen, want *Mijn Naam is in het midden van Hem*” (Exod. 23: 21);

dat de naam het wezen is, zie men in de nrs. 144, 145, en dat in het midden het binnenste is, nr. 1074. Bij Jesaja:

“Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven; en de heerschappij zal op Zijnen schouder zijn; *Zijn Naam* zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, *Vader der eeuwigheid, Vredevorst*” (9: 5, 6),

waar duidelijk blijkt dat de Heer bedoeld is. Bij Jeremia:

“Ziet, de dagen komen, dat Ik aan David een gerechte spruit zal verwekken, en Hij zal als koning regeeren, en met inzicht handelen, en gericht en gerechtigheid doen op de aarde; in Zijne dagen zal Jehudah verlost worden, en Israël zal zeker wonen, en dit zal zijn *Zijn Naam, waarmede men Hem noemen zal: Jehovah onze Gerechtigheid*” (23: 5, 6),

waar duidelijk de Heer bedoeld wordt; bij Zacharia:

“*Jehovah zal tot Koning zijn over de gansche aarde; te dien dage zal Jehovah één zijn, en Zijn naam. één*” (14: 9),

duidelijk aangaande den Heer: de Naam staat voor het Wezen.

1737. Dat de woorden: “die uwe vijanden in uwe hand overgeleverd heeft” de overwinning beteekenen, kan zonder verklaring duidelijk zijn. De verbinding van het Menschelijke Wezen met het Goddelijke, is door den Heer tot stand gebracht en geschied door voortdurende worstelingen der verzoeking en overwinningen, en wel uit eigen macht. Wie den aard en het wezen van de verbin ding en van de vereeniging anders opvat, dwaalt grootelijks; het is hierdoor, dat Hij Gerechtigheid werd; de verbinding of de vereeniging is geschied met het hemelsche der liefde, dat wil zeggen, met de Liefde zelve, welke, als gezegd, Jehovah is. De verbinding van de menschen met den Heer geschiedt ook door verzoeking en door inplanting van het geloof in de liefde; wanneer het geloof niet in de liefde wordt ingeplant, dat wil zeggen, wanneer de mensch niet door de dingen welke tot het geloof behooren, het leven des geloofs ontvangt, dat is, de naastenliefde, is er nooit verbinding; dit alleen is *Hem volgen*, namelijk zoodanig met den Heer verbonden zijn, als de Heer naar het Menschelijk wezen met Jehovah verbonden is; vandaar worden ook al dezen zonen Gods genoemd van den Heer, die de eenige Zoon Gods is, en worden zij beelden van Hem.

1738. Dat de woorden: “en hij gaf hem de tienden van alles” de overblijfselen uit de overwinning beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de tienden, zijnde de overblijfselen, waarover eerder in nr. 576; wat echter de overblijfselen zijn, zie men in de nrs. 468, 530, 560, 561, 661, 1050, namelijk, dat zij alle staten der liefde en der naastenliefde zijn, bijgevolg alle staten van onschuld en van vrede, waarmede de mensch begiftigd wordt. Deze staten worden aan den mensa van kindsbeen af gegeven, maar allengs minder naarmate de mensch den volwassen leeftijd nadert; wanneer de mensch daarentegen wordt wedergeboren, ontvangt hij behalve de vroegere overblijfselen ook nog nieuwe, aldus een nieuw leven; want van de overblijfselen of door de overblijfselen komt het, dat de mensch mensch is; want zonder den staat der liefde en der naastenliefde, en zonder den staat der onschuld, welke in de overige staten van zijn leven doordringen, is hij geen mensch, maar erger dan elk wild dier. Het zijn de in de worstelingen der verzoekeningen verworven overblijfselen, welke hier bedoeld worden; deze overblijfselen zijn het, welke door de aan Malkizedech door Abram gegeven tienden worden aangeduid, en het zijn al de hemelsche dingen der liefde, welke de Heer zich verworven heeft door de voortdurende worstelingen en overwinningen, door welke Hij voortdurend vereenigd werd met het Goddelijk Wezen, totdat Zijn Menschelijk Wezen desgelijks de Liefde was geworden, of het Zijn des levens, dat is, Jehovah.

1739. Vers 21. *En de koning van Sodom zeide tot Abram: Geef mij de ziel, en neem de have voor u.* De koning van Sodom zeide tot Abram, beteekent het booze en valsche, dat overwonnen was; tot Abram, beteekent het redelijke van den Heer; geef mij de ziel, en neem de have voor u, beteekent, dat Hij hun het leven moest geven. en dat zij zich om het overige niet zouden bekommeren.

1740. Dat “de koning van Sodom zeide” het booze en valsche beteekent, hetwelk overwonnen was, blijkt uit de beteekenis van Sodom als het booze en valsche, zooals boven in dit hoofdstuk is aangetoond; boven in het 17. vers wordt gezegd, dat de koning van Sodom uittoog, Abram tegemoet, waardoor werd aangeduid, dat het booze en valsche zich had onderworpen; hier wordt nu verder gezegd, dat het zich als smeekeling gedraagt. Dat het booze en valsche overwonnen is, of dat de boosheden en de valschheden door de worstelingen der verzoekeningen worden overwonnen, en aldus de goedheden en waarheden worden aangenomen, komt omdat de boosheden en valschheden aldus verdreven worden, en wanneer deze verdreven zijn, komen de goedheden en waarheden daarvoor in de plaats, welke daarna meer en meer bevestigd en derhalve versterkt worden; want het zijn de booze geesten die de boosheden en de valschheden opwekken; wanneer deze niet worden opgewekt, weet de

mensch nauwelijks dat het boosheden en valschheden zijn; maar dan komen zij te voorschijn, en hoe langer de worstelingen der verzoekingen duren, des te meer komen zij voor den dag, totdat de boosheden en valschheden tenslotte afgrijzen inboezemen; en naarmate de boosheden en valschheden verdreven worden, komen de goedheden en waarheden in haar plaats; en hoe meer afgrijzen men voor de boosheden en valschheden krijgt, des te meer liefde wordt er van den Heer ingeboezemd voor de goedheden en waarheden; en hoe meer het afgrijzen voor de boosheden en valschheden toeneemt, des te minder durven de booze geesten naderen, daar zij den afkeer en het afgrijzen van de boosheden en valschheden, waarin hun leven bestaat, niet kunnen verdragen, en vaak worden zij bij de eerste nadering door schrik aangegrepen; en hoe meer liefde er voor de goedheden en waarheden heerscht, des te liever willen de Engelen bij den mensch zijn, en met de Engelen de Hemel, want zij zijn in hun eigen leven, wanneer zij in de goedheden der liefde en in de waarheden des geloofs zijn.

1741. Dat “tot Abram” het redelijke bij den Heer beteekent, blijkt uit de uitbeelding van Abram; in de beide voorafgaande hoofdstukken beeldde Abram den Heer of Zijn staat in de knapenjaren uit; hier of in dit hoofdstuk beeldt hij het redelijke van den Heer uit, en dan wordt hij Abram de Hebreër genoemd, zooals blijkt uit hetgeen boven bij vers 13 is gezegd en aangetoond; hier evenzoo, want er wordt in dit hoofdstuk geen andere Abram dan Abram de Hebreër bedoeld. Het geestelijke van den Heer, dat aan den innerlijken mensch is toegevoegd, is Abram de Hebreër, maar het hemelsche dat aan den innerlijken mensch is toegevoegd, werd, als gezegd, door Malkizedech uitgebeeld en aangeduid.

1742. Dat de woorden: “geef mij de ziel en neem de have voor u” beteekenen, dat Hij hun het leven moest geven, en dat zij zich om het overige niet zouden bekommeren, blijkt uit de beteekenis van de ziel, namelijk dat zij het leven is, waarover eerder is gehandeld in de nrs. 1000, 1005, 1040; en uit de beteekenis van de have, namelijk dat zij al het overige is, dat eigenlijk niet zoozeer tot het leven behoort, waarover in hetgeen terstond volgt. Het leven dat de booze geesten hebben, en dat zij grenzeloos liefhebben, is het leven der begeerten van de eigenliefde en van de liefde tot de wereld, en vandaar het leven van allerlei haat, van wraaknemingen en wreedheden; zij zijn van meening dat er in geen ander leven genot te vinden is; zij zijn als de menschen (want zij zijn menschen geweest en hebben dit uit het leven, dat zij als menschen hadden, overgehouden), die in het genot van dergelijke begeerten het gansche leven gesteld hebben, terwijl zij niet beter wisten of dit leven was het eenige en dat

zij, wanneer zij dit verloren, geheel en al zouden moeten sterven. Van welken aard echter het leven is, dat zij liefhebben, blijkt uit dezulken in het andere leven; het verandert in een stinkend en drekkig leven, en, wat wonderlijk is, zij worden dien stank als iets overheerlijks gewaar, zooals blijken kan uit hetgeen uit ondervinding is medegedeeld in de nrs. 820, 954; op dezelfde wijze als de demons, die, toen zij door den Heer uit een bezetene verdreven werden, uit vrees voor het verlies van hun leven baden om in de zwijnen gezonden te worden (Markus 5: 7 tot 13). Dat deze demons van diegenen waren, die zich in het leven van het lichaam aan afschuwelijke gierigheid hadden overgegeven, kan ook hieruit blijken, dat het denzulken in het andere leven voorkomt alsof zij onder zwijnen verkeerden, en zulks om deze reden, dat het leven der zwijnen met de gierigheid overeenstemt, en hun derhalve behaagt, zooals blijkt uit hetgeen uit ondervinding in nr. 939 is medegedeeld.

1743. *Vers 22. En Abram zeide tot den koning van Sodom: Ik heb mijne hand opgeheven tot Jehovah, den Allerhoogsten God, den Bezitter der hemelen en der aarde.* Abram zeide tot den koning van Sodom, beteekent het antwoord; Ik heb mijne hand opgeheven tot Jehovah, beteekent het gemoed, zooals het hij den Heer was; den Bezitter der hemelen en der aarde, beteekent de verbinding.

1744. Dat “Abram zeide tot den koning van Sodom” het antwoord beteekent, blijkt zonder verklaring.

1745. Dat de woorden “Ik heb mijne hand opgeheven” het gemoed beteekenen, zooals het bij den Heer was, blijkt uit de beteekenis van de hand opheffen; de opheffing der hand tot Jehovah is een gebaar van het lichaam dat, zooals bekend is, met een neiging van het gemoed overeenstemt. In den zin van de letter worden de dingen die inwendig zijn of tot het gemoed behooren, uitgedrukt door de uiterlijke dingen die overeenstemmen; maar in den innerlijken zin zijn het de innerlijke dingen, die bedoeld worden; daarom is hier de opheffing der hand het gemoed of de neiging van het gemoed. Zoolang de Heer in den staat der verzoeking was, sprak Hij met Jehovah als met een ander, maar voor zooveel Zijn Menschelijk Wezen vereenigd was met zijn Goddelijk Wezen, sprak Hij met Jehovah als met Zichzelf; hetgeen uit vele plaatsen bij de Evangelisten blijkt, voorts ook uit vele plaatsen bij de Profeten, en bij David; de reden hiervan blijkt duidelijk uit hetgeen eerder gezegd is aangaande het van de moeder overgeërfde; voor zooveel dit bleef, was Hij als het ware afwezig van Jehovah; maar voor zooveel dit werd uitgeroeid, was Hij tegenwoordig en Zelf Jehovah. Dit kan worden toegelicht door de verbinding van den Heer met de Engelen; de Engel spreekt somtijds niet uit zichzelf maar uit den Heer, en dan weet hij niet anders dan dat hij de Heer is; maar

dan rusten zijn uiterlijke dingen; anders is het gesteld, wanneer de uiterlijke dingen werken; de reden hiervan is, dat hun innerlijke mensch het bezit van den Heer is, en voor zooveel dan het eigene niet hindert, is hij des Heeren, ja zelfs de Heer. Maar bij den Heer is eene volledige verbinding of eeuwige vereeniging met Jehovah tot stand gekomen, zoodat Zijn Menschelijk Wezen zelf ook Jehovah is.

1746. Dat “den Bezitter der hemelen en der aarde” de verbinding beteekent, blijkt uit hetgeen boven bij vers 19 is gezegd, alwaar dezelfde woorden voorkomen en in dezelfde beteekenis.

1747. Vers 23. *Zoo ik van een draad aan tot een schoenriem toe, en zoo ik van iets dat het uwe is, neme, opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt.* Zoo van een draad aan tot een schoenriem toe, beteekent alle dingen, die onreine natuurlijkheden en lichamelijkheden waren; zoo ik van iets dat het uwe is, neme, beteekent, dat niets dergelijks bij de hemelsche liefde is; opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt, beteekent, dat de Heer daaraan nooit eenige sterkte ontleent.

1748. Dat de woorden: “Zoo van een draad aan tot een schoenriem toe” alle dingen beteekenen, die onreine natuurlijkheden en lichamelijkheden waren, blijkt uit de beteekenis van den schoenriem; in het Woord beteekent de voetzool en de hiel het laatst natuurlijke, zooals eerder is aangetoond in nr. 259. De schoen is datgene, wat de voetzool en den hiel bekleedt, derhalve beteekent de schoen het nog lager natuurlijke, bijgevolg het lichamelijke zelf. De beteekenis van den schoen richt zich naar het onderwerp; wordt deze met goedheden in verband gebracht, dan wordt hij in den goeden zin genomen, wordt hij met boosheden in verband gebracht, dan wordt hij in den slechten zin genomen, zooals hier, waar gehandeld wordt over de have van den koning van Sodom, door wien het booze en valsche wordt aangeduid; daarom beteekent de schoenriem de onreine natuurlijke en lichamelijke dingen; door den draad van den schoen wordt het valsche aangeduid, en door den schoenriem het booze, en wel, daar het in een verkleining wordt aangegeven, het allergeringste. Dat dit door den schoen wordt aangeduid, blijkt ook uit vele andere plaatsen in het Woord; bij voorbeeld toen Jehovah aan Mozes verscheen uit het midden van den braambosch, en tot Mozes zeide:

“Nader hier niet toe, *trek uwe schoenen uit* van uwe voeten, want de plaats, waarop gij staat, is een land der heiligheid” (Exod. 3: 5); insgelijks de vorst van het heir van Jehovah tot Jozua:

“*Trek uwe schoenen af* van uwe voeten, want de plaats, waarop gij staat, zij is heiligheid” (Jozua 5: 15);

hieruit kan een ieder zien, dat de schoen niets aan de heiligheid zou ontnemen, wanneer de mensch maar in zichzelf heilig was, maar dat het daarom werd gezegd, wijl de schoen het laatste natuurlijke en lichamelijke uitbeeldde, dat uitgetrokken moet worden. Dat het het onreine natuurlijke en lichamelijke beteekent, blijkt ook bij David:

“Moab is mijn waschpot, op Edom zal ik mijn *schoen* werpen” (Psalm 60: 10).

Iets dergelijks ligt besloten in het gebod aan de discipelen:

“Zoo iemand u niet zal ontvangen, noch uwe woorden hooren, uitgaande uit dat huis of uit dezelfde stad, schudt *het stof uwer voeten af*” (Matth. 10: 14; Markus 6: 11; Lukas 9: 5),

alwaar het stof der voeten een soortgelijke beteekenis heeft als de schoen, daar de voetzool het laatst natuurlijke beteekent, namelijk het onreine vanwege het booze en valsche; en daar men in dien tijd in uitbeeldingen was, en meende dat alleen daarin de hemelsche verborgenheden vervat waren en niet in de naakte waarheden, werd hun bevolen zoo te doen. Daar de schoen het laatst natuurlijke beteekende, beteekende ook het uittrekken van den schoen of het ontschoeien, dat men van de laatste dingen van de natuur moest worden ontdaan; aldus was het geval met hem, die het leviraat niet wilde vervullen, waarover bij Mozes geschreven staat:

“Zoo wie de zwagersplicht niet wil vervullen; zijns broeders vrouw zal tot hem toetreden voor de oogen der oudsten, en zijnen *schoen* van zijnen voet *uittrekken*, en spuwen in zijn aangezicht; en zal antwoorden en zeggen: Alzoo zal den man gedaan worden, die zijns broeders huis niet bouwt, en zijn naam zal in Israël genoemd worden: het huis desgenen, dien *de schoen uitgetogen is*” (Deut. 25: 5 tot 10),

dat wil zeggen verstoken van alle natuurlijke naastenliefde. Dat de schoen het laatst natuurlijke ook in den goeden zin beteekent, blijkt eveneens uit het Woord, zooals bij Mozes aangaande Ascher:

“Ascher zij gezegend boven de zonen; hij zij zijnen broederen aangenaam, en zijnen voet doopend in olie, ijzer en koper zijn *schoen*” (Deut. 33: 24, 25),

alwaar de schoen voor het laatst natuurlijke staat, de schoen van ijzer voor het natuurlijk ware, de koperen schoen voor het natuurlijk goede, zooals blijkt uit de beteekenis van het ijzer en van het koper, nrs. 425, 426, en daar de schoen het laatst natuurlijke en lichamelijke beteekende, ontstond daaruit een spreekwijze, waarmede het allerkleinste en alleringste werd aangeduid; want het laatst natuurlijke en lichamelijke is van datgene, wat bij den mensch

is, het allergeeringste, hetgeen door Johannes den Dooper werd bedoeld, toen hij zeide:

“Hij komt, die sterker is dan ik, wien ik niet waardig ben den *riem van Zijne schoenen* te ontbinden” (Lukas 3: 16; Markus 1: 7; Joh. 1: 27).

1749. Dat de woorden: “zoo ik iets dat het uwe is, neme” beteekenen, dat niets dergelijks bij de hemelsche liefde is, kan hieruit blijken, dat Abram had gezegd, dat hij niets van den koning van Sodom wilde aannemen. Abram beeldde den Heer uit, thans als overwinnaar, derhalve de dingen die tot de hemelsche liefde behoorden, welke Hij zich door overwinningen verworven had; en de koning van Sodom beeldde het booze en valsche uit, waarvan niets bij den Heer als overwinnaar of bij de hemelsche liefde is. Wat hieronder in den innerlijken zin wordt verstaan, kan niet uitkomen, wanneer men niet weet, hoe het hiermede in het andere leven is gesteld; bij de booze en helsche geesten regeert de eigenliefde en de liefde tot de wereld; vandaar verkeerden zij in de meening, dat zij de goden van het heelal zijn, en heel wat kunnen; wanneer zij overwonnen zijn, blijft, toch, hoewel zij bemerken, dat zij in het geheel niets vermogen, de meening van hun macht en heerschappij bestaan, en zij verbeeldden zich dat zij heel wat kunnen bijdragen tot de macht en de heerschappij des Heeren; daarom bieden zij ook, om mede te kunnen regeeren, bij de goede geesten hun diensten aan; maar daar het niets dan het booze en hetvalsche is, waarmede zij meenen iets te kunnen uitrichten, terwijl bij den Heer of bij de hemelsche liefde niets dan het goede en het ware is, wordt hier den koning van Sodom, door wien dezulken worden uitgebeeld, geantwoord, dat er niets dergelijks bij den Heer is, of dat de Heer geen macht aan het booze en valsche ontleent. De heerschappij uit het booze en valsche is geheel tegenovergesteld aan de heerschappij uit het goede en ware. De heerschappij uit het booze en valsche is allen tot slaven te willen maken; de heerschappij uit het goede en ware is allen vrij te willen maken; de heerschappij uit het booze en valsche is allen te verderven, daarentegen is de heerschappij uit het goede en ware allen te redden. Hieruit blijkt, dat de heerschappij uit het booze en valsche des duivels is, maar de heerschappij uit het ware en goede des Heeren. Dat het volslagen, aan elkander tegenovergestelde heerschappijen zijn, kan blijken uit de woorden van den Heer bij Matth. 12: 24 tot 30; en dat niemand twee heeren kan dienen, Matth. 6: 24; Lukas 16: 13.

1750. Dat de woorden: “opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt” beteekenen, dat de Heer daaraan nooit eenige kracht ontleent, kan blijken uit de beteekenis van verrijkt worden, zijnde macht en sterkte verwerven. Hoe het hiermede gesteld is, blijkt uit hetgeen nu gezegd is.

1751. Vers 24. *Uitgezonderd alleen, wat de knapen gegeten hebben, en het deel der mannen, die met mij getogen zijn, Aner, Eschkol en Mamre, die zullen hun deel nemen.* Uitgezonderd alleen, wat de knapen gegeten hebben, beteekent de goede geesten; en het deel der mannen, die met mij getogen zijn, beteekent de Engelen; Aner, Eschkol en Mamre, beteekent de dingen die bij hen zijn; die zullen hun deel nemen, beteekent, dat zij in hun macht gegeven zijn.

1752. Dat de woorden: “Uitgezonderd alleen, wat de knapen gegeten hebben” de goede geesten beteekenen, blijkt uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt. Uit hetgeen voorafgaat: boven bij vers 13 werden Mamre, Eschkol en Aner vermeld als de bondgenooten van Abram, met wie de staat van den redelijken mensch met betrekking tot het uiterlijke van den Heer werd aangeduid, van welken aard diens goedheden en waarheden waren; en door wie aldus de Engelen werden aangeduid, die met den Heer waren, toen Hij streed, zooals uit de aldaar gegeven verklaring blijkt. Uit hetgeen volgt blijkt het eveneens, zooals terstond duidelijk zal worden. Hier worden zij, die met Abram getogen zijn, knapen genoemd, onder wie geen anderen worden verstaan dan goede geesten, terwijl onder de mannen, waarover straks, de Engelen worden verstaan. Dat er Engelen met den Heer waren, toen Hij tegen de hellen streed, blijkt uit het Woord, voorts ook hieruit dat het, toen Hij in de worstelingen der verzoekingën was, niet anders kon zijn of er waren Engelen aanwezig, aan wie de Heer uit eigen macht kracht gaf en als het ware macht, om mede te strijden, want alle macht hebben de Engelen van den Heer. Dat de Engelen tegen de boozen strijden, kan blijken uit hetgeen eerder herhaaldelijk over de Engelen bij den mensch gezegd is, namelijk dat zij den mensch beschermen, en de boosheden afwenden waarmede de helsche geesten dreigen; hierover is eerder in de nrs. 50, 227, 228, 697, 968 gehandeld; maar al hun macht is van den Heer. De goede geesten zijn weliswaar ook Engelen, maar lagere, want zij zijn in den eersten Hemel, de engelengeesten echter in den tweeden Hemel, maar de Engelen in den eigenlijken zin des woords zijn in den derden Hemel, waarover in de nrs. 459, 684 is gehandeld. De regeeringsvorm in het andere leven is van dien aard, dat de goede geesten ondergeschikt zijn aan de engelengeesten, en de engelengeesten aan de Engelen zelf, zoodat zij te zamen één engelengezelschap uitmaken. De goede geesten en de engelengeesten zijn het, die hier knapen genoemd worden, terwijl de Engelen zelf mannen genoemd worden.

1753. Dat de woorden: “en het deel der mannen, die met mij getogen zijn” de Engelen beteekenen, blijkt uit hetgeen nu gezegd is; en bovendien worden de

Engelen in het Woord, wanneer zij voor de menschen verschenen, mannen genoemd.

1754. Dat Aner, Eschkol en Mamre de dingen beteekenen die bij hen zijn, blijkt uit hetgeen boven in dit hoofdstuk bij vers 13 over dezen is gezegd, namelijk dat door hun naam de goedheden en waarheden worden aangeduid, waarmede gestreden werd, niet zoozeer de Engelen, daar de Engelen, als gezegd, met de knapen en mannen bedoeld zijn; want de Engelen hebben in het geheel geen naam, maar hun aard wordt aan de goedheden en waarheden onderkend, en daarom wordt in het Woord met den naam niets anders aangeduid dan het wezen en de aard daarvan, zooals eerder is aangetoond in de nrs. 144, 145, 340, en zooals ook bij Jesaja kan blijken, waar met betrekking tot den Heer gezegd wordt:

“Zijn naam zal genoemd worden Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst” (9: 5, 6),

alwaar onder den naam wordt verstaan, van welken aard Hij is, namelijk Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst. Bij Jeremia, waar ook met betrekking tot den Heer gezegd wordt:

“Dit zal Zijn naam zijn waarmede men Hem noemen zal: Jehovah, onze gerechtigheid” (23: 5, 6),

alwaar duidelijk blijkt, dat de naam de gerechtigheid is; voorts bij Mozes, waar eveneens met betrekking tot den Heer gezegd wordt:

“Hij zal ulieder overtreding niet verdragen, want Mijn naam is in het midden van Hem” (Exod. 23: 21),

alwaar de naam ook voor het wezen staat, namelijk dat het Goddelijk is; behalve uit nog vele andere plaatsen in het Woord, waar gezegd wordt, dat *zij den naam van Jehovah hebben aangeroepen*; dat *zij den naam van Jehovah niet ijdelijk zouden gebruiken*; en in het gebed des Heeren: *“Geheiligd zij Uw naam”*. Desgelijks is het gesteld met de namen der Engelen, en evenzoo hier met de namen Eschkol, Aner en Mamre, die Engelen uitbeelden, namelijk dat die dingen worden aangeduid, welke bij de Engelen zijn.

1755. Dat de woorden: “die zullen hun deel nemen” beteekenen, dat zij in hun macht zijn gegeven, blijkt uit hetgeen boven bij vers 21, 22, 23 is gezegd, namelijk dat de Heer niets van hen hebben wilde, omdat de Heer daaraan in het geheel geen sterkte ontleent. Dat zij in de macht der Engelen zijn gegeven, daarmede is het aldus gesteld: het zijn de Engelen, die over de booze en helsche geesten heerschen, zooals mij door vele ondervindingen is gebleken; doch de Heer voorziet en ziet alle dingen en elke bijzonderheid, en bezorgt en beschikt alle dingen en elke bijzonderheid, maar sommige dingen met

vergunning, sommige met toelating, sommige met toegevendheid, sommige uit welbehagen, sommige naar Zijn wilsbesluit; het willen heerschen zelf is iets van het menschelijk eigene, dat verscheiden is van de dingen, welke zij van den Heer ontvangen, maar nochtans behoort alle heerschappij tot de Liefde en de Barmhartigheid, zonder het willen heerschen; echter kunnen deze dingen, daar zij diepere verborgenheden zijn, niet met weinig woorden begrijpelijk worden gemaakt; genoeg dat men weet, dat de booze en helsche geesten in de macht der Engelen zijn gegeven, en dat de Heer alle dingen en elke bijzonderheid, ook de allerkleinste bijzonderheid, bestiert; hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gehandeld worden in hetgeen volgt, waar sprake zal zijn van de Voorzienigheid en van de toelatingen.

1756. Dit is het, wat deze dingen in het algemeen in den innerlijken zin bevatten, maar het verband zelf en de schoonheid daarvan kan, wanneer alles en elke bijzonderheid volgens de beteekenis der woorden wordt uitgelegd, niet zoo te voorschijn treden, als wanneer het in eene enkele voorstelling wordt opgevat; worden alle dingen in eene enkele voorstelling opgevat, dan verschijnen die dingen, welke verstrooid liggen, in een schoonen samenhang en in een schoone samenvoeging. Het is hiermede gesteld als wanneer men een spreker hoort en op de woorden let; men vat dan de gedachte van den spreker niet zoo goed als wanneer men in het geheel niet op de woorden of op hun beteekenis let; want de innerlijke zin des Woords verhoudt zich tot den uiterlijken of letterlijken zin bijna evenzoo als de redevoering waarvan de woorden nauwelijks gehoord en nog minder overwogen worden, wanneer het gemoed alleen in den zin van de door de woorden des sprekers aangeduide dingen wordt vastgehouden. De oudste schrijfwijze was een uitbeelding der dingen door personen en door woorden, waaronder zij iets geheel anders verstonden. De profane schrijvers kleedden toen op deze wijze hun historische vermeldingen in, ook de dingen die het burgerlijke en zedelijke leven betroffen, en wel in dier voege, dat niets naar de letter genomen geheel zoo was, als het geschreven stond, maar dat er iets anders onder verstaan werd, en dit ging zoo ver, dat zij alle mogelijke neigingen als goden en godinnen voorstelden, voor wie de heidenen later een goddelijken eeredienst instelden. Dit kan ieder ontwikkelde bekend zijn, want er bestaan nog dergelijke oude boeken. Deze schrijfwijze hadden zij van de Oudsten overgenomen, die voor den vloed leefden, die zichzelf de hemelsche en goddelijke dingen uitbeeldden door die dingen welke op aarde en in de wereld zichtbaar waren, en op deze wijze hun gemoed en hun ziel vulden met liefelijke en verrukkelijke gevoelens, wanneer zij de dingen van het heelal beschouwden, voornamelijk die welke schoon door vorm en orde

waren; daarom zijn alle boeken der Kerk dier tijden zoo geschreven; van dien aard is het boek Job; van dien aard is, in navolging daarvan, het Hooglied van Salomo; van dien aard waren de beide boeken, waarvan Mozes melding maakt, Num. 21: 14 en 27, behalve tal van andere, die verloren zijn geraakt. Deze stijl werd later vanwege de oudheid vereerd, zoowel onder de heidenen als onder de nakomelingen van Jakob, in die mate, dat zij alles, wat niet zoo geschreven was, niet als Goddelijk vereerden; wanneer zij daarom door den profetischen geest gedreven werden — zooals Jakob (Gen. 49: 3 tot 17), Mozes (Exod. 15: 1 tot 21; Deut. 33: 2 tot het einde), Bileam, die tot de zonen van het oosten uit Syrië behoorde, alwaar nog de Oude Kerk was (Num. 23: 7 tot 10, 19 tot 24; hfdst. 24: 5 tot 9, 17 tot 24), Debora en Barak (Richteren 5: 2 tot het einde), Channah (1 Sam. 2: 2 tot 10), en vele anderen — spraken zij op dezelfde wijze, en wel om verschillende verborgen redenen; hoewel zij deze dingen niet verstonden en ook, met uitzondering van slechts heel weinigen, niet wisten, dat zij hemelsche dingen van het Rijk en van de Kerk des Heeren beteekenden, voelden zij toch, getroffen door en doordrongen van bewondering en verbazing, dat daarin het Goddelijke en het Heilige was. Dat de historische vermeldingen des Woords van dergelijken aard zijn, namelijk uitbeeldingen en aanduidingen van de hemelsche en geestelijke dingen van het Rijk des Heeren, in eiken naam en in elk woord, is de geleerde wereld nog niet bekend; men weet alleen, dat het Woord tot in de kleinste jota is ingegeven en dat in alles en in elke bijzonderheid hemelsche verborgenheden gelegen zijn.

Vervolg over de spraak der geesten en de verscheidenheden daarvan.

1757. *Het spreken der geesten met den mensch geschiedt, als eerder gezegd, door woorden, maar het spreken der geesten onder elkander door de denkbeelden, welke aan de woorden ten grondslag liggen, van den aard der gedachten, maar niet zoo donker, als de mensch heeft wanneer hij in het lichaam leeft, doch duidelijk zooals het spreken is. Het Menschelijke denken wordt, na de scheiding van het lichaam, duidelijker en helderder, en de denkvoorstellingen komen elk op zichzelf te staan, zoodat zij tot bepaalde taalvormen dienen; want het donkere is met het lichaam verdwenen, en aldus wordt het denken — als het ware bevrijd van zijn banden, waarin het verstrikt was, en bijgevolg van de schaduw, waarin het gehuld was — meer oogenblikkelijk en vandaar de aanschouwing, aanvoeling en aanduiding onmiddellijker.*

1758. *De spraak der geesten is verschillend; elk gezelschap of elke familie van geesten kan men aan de spraak onderkennen, ja zelfs eiken, geest, nauwelijks*

anders als de menschen, en niet alleen door de neigingen, welke het leven van de spraak uitmaken, en die de woorden vullen en dragen, en door de accenten, maar ook door de tonen, alsmede door andere kenmerken, die zich niet zoo laten aangeven.

1759. *De spraak der hemelsche geesten kan niet gemakkelijk in de gearticuleerde tonen of woorden bij den mensch invloeiën, want zij kan zich niet bij een woord aanpassen waarin iets scherp klinkt of waarin een te harde verdubbeling van medeklinkers is en waarin een uit het wetenschappelijke afkomstige voorstelling is; daarom vloeien zij zelden anders dan door de neigingen in de spraak, welke neigingen als een strooming of een zefier de woorden zacht en mild maken. De spraak der geesten die het midden houden tusschen de hemelsche en de geestelijke, is zacht; zij vloeit als de luwste atmosfeer, streelt de organen die haar opnemen, en verzacht de woorden zelve, daarbij ook vlug en zeker. De vloeiing, en de bekoring der spraak ontleenen daaraan haar oorsprong, dat het hemelsche goede in hunne denkbeelden van dien aard is, en er geenerlei tweedracht tusschen de spraak en de gedachte bestaat; al het teedere van de harmonie gaat in het andere leven van de goedheid en de naastenliefde uit. De spraak van de geestelijke geesten is ook vloeiend, maar niet zoo zacht en mild; dezen zijn het, die voornamelijk spreken.*

1760. *Ook bij de booze geniën bestaat er een vloeiende spraak, maar alleen uitwendig voor het gehoor, maar van binnen is zij schel, want zij komt uit de veinzing van het goede voort en niet uit een neiging daarvan; er bestaat ook een spraak van zulke geesten zonder vloeiing, waarin de verdeeldheid der gedachten wordt waargenomen als een geruischlooze slang.*

1761. *Er zijn geesten, die niet op de wijze van een strooming invloeiën maar door als het ware lijnvormige, meer of minder hevige trillingen en terugstootingen; deze geesten vloeien niet alleen met de spraak, maar ook met het antwoord in; zij zijn diegenen, die de inwendige dingen des Woords om menigvuldige redenen verwerpen, en daarbij den mensch als hun werktuig en als iets onbeduidends beschouwen, en alleen zichzelf zoeken.*

1762. *Er zijn geesten, die niet spreken, maar door in mijn gelaat gelegde veranderingen de gevoelens van hun ziel uitdrukten, en de denkbeelden op zoo levendige wijze voorstelden, dat hun denken zich daardoor als in een vorm vertoonde; dit geschiedde door veranderingen rondom de streek der lippen, en van daar uit over het gelaat, voorts rondom de oogen, toen zij de inwendige gevoelens van hun gemoed mededeelden; rondom het linkeroog, wanneer zij waarheden en neigingen tot het ware mededeelden; rondom het rechteroog wanneer zij goedheden en neigingen tot het goede mededeelden.*

1763. *Er liet zich ook een gelijktijdig spreken van verscheidene geesten hooren; het golfde als een wieling en vloeide in de hersenen met een afwisselende richting. Voorts het spreken van eenige geesten, dat viervoudig eindigt, als het ware op den toon en met den klank van dorschers. Deze geesten zijn afgezonderd van de anderen; zij veroorzaken aan het hoofd een pijn als die van het trekken van een fistel. Er lieten zich geesten hooren, die met een luidklinkende stem spraken, maar als het ware binnen in zichzelf, doch steeds zoo, dat het hoorbaar was; anderen, die met een uitgorgelen van woorden als uit den buik spraken; van dien aard zijn zij, die in het geheel geen aandacht willen geven aan den zin der zaak, maar door anderen worden aangespoord om te spreken. Ik hoorde geesten, die met een schellen, als in tweeën gespleten toon spraken; zij gaan te werk aan de linkerzijde onder den elleboog, ook aan het linkeroor; voorts waren er ook, die niet luid konden spreken, maar als zij die heesch zijn; tot hen behooren diegenen, die met de bedoeling om te schaden anderen hun geheimenissen ontlokken door zich in hun genoegens te dringen. Er zijn kleine geesten, die, hoewel zij gering in aantal zijn, toch spreken als een ontzaggelijke menigte, als het ware donderend; zij werden boven het hoofd gehoord en ik meende dat het een menigte was; maar toen kwam er een enkele naar mij toe aan de linkerzijde onder den arm, en sprak evenzoo met donderende stem; ook bij het heengaan deed hij zoo; vanwaar dezulken komen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gezegd worden. Maar deze soorten van spraken zijn zeldzamer. Deze spraken worden, wat wonderbaarlijk is, door hem wiens inwendige gehoororganen geopend zijn, alsmede door de geesten, even helder en luid gehoord als de tonen en de gesprekken van den mensch op aarde; maar hij, wiens inwendige gehoororganen niet geopend zijn, hoort niets.*

1764. *Eens spraken ook geesten met mij door louter zichtbare uitbeeldingen, terwijl zij veelkleurige vlammen, schijnsels, opklimmende en nederdalende wolken, verschillende soorten van huisjes en stellages, vazen, verschillend gekleede personen en tal van andere dingen uitbeeldden, welke alle van aanduidenden aard waren, en waaruit men alleen al weten kon, wat zij wilden.*

Genesis

Vijftiende Hoofdstuk

Over de Heilige Schrift of het Woord, dat zij Goddelijke dingen bevat, welke voor de goede geesten en de Engelen openliggen.

1767. *Wanneer het Woord des Heeren gelezen wordt door een mensch, die het Woord liefheeft en in naastenliefde leeft, en ook wanneer het gelezen wordt door een mensch die uit een eenvoudig hart gelooft hetgeen geschreven staat, en zich geen beginselen gevormd heeft tegen het in den innerlijken zin gelegen ware des geloofs, wordt het van den Heer voor de Engelen in zulk een schoonheid en in zulk een bekoring vertoond, ook met uitbeeldingen en wel met onbeschrijfelijke menigvuldigheid overeenkomstig eiken staat waarin zij zich dan bevinden, dat voor de innerlijke gewaarwording elke bijzonderheid als het ware leven heeft, en dit is het leven dat in het Woord is, en waaruit het Woord geboren is, toen het uit den Hemel werd nedergezonden; om deze reden is het Woord des Heeren van dien aard, dat het, hoewel het in de letter grofschijnt, nochtans van binnen geestelijke en hemelsche dingen verbergt, welke, wanneer het Woord door den mensch gelezen wordt, zich openbaren voor de goede geesten en voor de Engelen.*

1768. *Dat het Woord des Heeren op deze wijze voor de goede geesten en voor de Engelen vertoond wordt, werd mij te hopen en te zien gegeven; daarom mag ik de ondervindingen zelve mededeelen.*

1769. *Er kwam een zekere geest tot mij, niet lang na zijn verscheiden uit het lichaam, hetgeen ik daaruit kon opmaken, dat hij nog niet wist in het andere leven te zijn, in de meening verkeerende dat hij in de wereld leefde. Ik werd gewaar, dat hij zich aan de studie had gewijd en sprak daarover met hem; maar toen werd hij plotseling in de hoogte geheven, waarover ik mij verwonderde, en ik onderstelde, dat hij tot diegenen behoorde, die naar hooge dingen streefden, want dezulken worden gewoonlijk in de hoogte geheven; of dat hij den Hemel voor de allerhoogste hoogte had gehouden, dezulken worden eveneens gewoonlijk in de hoogte geheven, opdat zij daaruit mogen weten dat de Hemel niet in de hoogte, maar in het innerlijke is. Maar weldra bemerkte ik, dat hij naar de engelengeesten werd verheven, die zich vooraan een weinig naar rechts op den eersten drempel des Hemels bevinden. Van daaruit sprak hij vervolgens met mij, en zeide dat hij verhevener dingen zag dan het menschelijke gemoed ooit zou kunnen vatten; toen dit geschiedde, las ik het eerste hoofdstuk van Deuteronomium over het Joodsche*

volk, namelijk dat mannen waren uitgezonden om het land Kanaän en wat daarin was, te verspieden. Toen ik dit las, zeide hij dat hij niets gewaar werd van hetgeen in den zin der letter is, maar dat hij de dingen ontwaarde, die in den geestelijken zin zijn, en dat het wonderen waren, die hij niet beschrijven kon. Dit geschiedde op den eersten drempel van den Hemel der engelengeesten; hoe moet het dan wel zijn in dien Hemel zelf, en hoe in den Engelenhemel! Toen begonnen eenige geesten, die bij mij waren en die te voren niet geloofd hadden dat het Woord des Heeren van dien aard is, berouw te gevoelen, dat zij niet geloofd hadden; zij zeiden in dezen staat, dat zij geloofden, omdat zij dien geest hadden hooren zeggen, dat hij had gehoord, gezien en waargenomen dat het zoo is. Andere geesten echter volhardden nog in hun ongeloof, en zeiden dat het niet zoo was, maar dat het fantasieën waren; daarom werden ook dezen plotseling opgeheven, en, van daar uit met mij sprekende, bekenden zij, dat het allerminst fantasieën waren, daar zij in werkelijkheid gewaar werden, dat het zoo is, en wel met een scherper gevoel dan ooit aan eenig zintuig in het leven van het lichaam gegeven zou kunnen worden. Spoedig daarop werden ook anderen in denzelfden Hemel geheven, en onder hen bevond er zich een, dien ik in het leven van het lichaam had gekend; deze betuigde hetzelfde, en zeide onder meer dat hij van verbazing de heerlijkheid des Woords in zijn innerlijken zin niet beschrijven kon; toen zeide hij, uit een zeker medelijden sprekende, dat het verwonderlijk is, dat de menschen hoegenaamd niets van deze dingen weten; bovendien zeide hij, dat hij van daar af mijn gedachten en mijn neigingen tot in het diepste kon doorschouwen, en daarin meer ontwaarde dan hij zou kunnen uitspreken, bij voorbeeld de oorzaken, de invloeden, vanwaar zij kwamen en door wie, de denkbeelden, hoe zij met aardsche dingen vermengd waren, en dat zij geheel en al afgescheiden moesten worden, en andere dingen meer.

1770. Tweemaal zag ik daarna anderen in den tweeden Hemel geheven ander de engelengeesten, en zij spraken van daar uit met mij, toen ik het derde hoofdstuk van Deuteronomium van begin tot einde las; zij zeiden, dat zij alleen in den innerlijken zin des Woords waren, en verzekerden, dat er ook niet een haaltje was, waarin niet een geestelijke zin school, die op de allerschoonste wijze met het overige samenhang; voorts dat de namen dingen beteekenen; aldus werden ook zij, daar zij het te voren niet hadden geloofd, overtuigd, dat alles tot in elke bijzonderheid in het Woord des Heeren is ingegeven; zij wilden dit zelfs voor anderen met een eed bekrachtigen, maar het werd niet toegestaan.

1771. Eenige geesten waren ook in het ongeloof aangaande het Woord des Heeren, namelijk dat het in zijn schoot of van binnen dergelijke dingen verbergt; want de geesten zijn in het andere leven in hetzelfde ongeloof dat zij tijdens het leven

in het lichaam hadden, en dit wordt alleen verstrooid door middelen, waarin door den Heer wordt voorzien, en door levende ondervindingen; toen ik derhalve eenige Psalmen van David las, werd hun inwendig gezicht of gemoed geopend — deze geesten werden niet onder de engelengeesten verheven — zij werden toen in deze Psalmen de innerlijke dingen des Woords gewaar, en, hierdoor met verbazing geslagen, zeiden zij dat zij zoo iets nooit geloofd hadden. Toen werd dit Woord door verscheidene andere geesten gehoord, maar zij namen het allen op verschillende wijze op; bij sommigen vervulde het hun denkvoorstellingen met vele bekingen en verrukkingen, aldus met een zeker leven, al naar het vermogen van een ieder, en tevens met een tot in hun binnenste doordringende werkzaamheid; bij sommigen met een zoo sterke werkzaamheid, dat het hun toescheen, alsof zij naar de inwendige sferen des Hemels werden opgeheven, en steeds nader en nader tot den Heer, overeenkomstig de graden, waarin de waarheden en de aan de waarheden verbonden goedheden hen aandeden. Tevens werd het Woord toen tot eenigen gebracht, die niets van het innerlijke des Woords vatten, maar alleen van den uiterlijken of letterlijken zin; hun scheen de letter zonder eenig leven. Hieruit bleek, van welken aard het Woord is, wanneer de Heer het levend maakt, namelijk dat het het vermogen heeft, om tot de binnenste dingen door te dringen, en van welken aard het is, wanneer Hij het niet levend maakt, namelijk dat het dan alleen maar een letter is, welke nauwelijks eenig leven heeft.

1772. *Door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid werd het mij ook toegestaan, desgelijks het Woord des Heeren in zijn schoonheid in den innerlijken zin te zien, en dit herhaaldelijk, niet zooals het is wanneer elk woord naar den innerlijken zin wordt uitgelegd, maar alles en elke bijzonderheid in één samenhang; hiervan kan gezegd worden, dat men van het aardische Paradijs uit het Hemelsche Paradijs ziet.*

1773. *Geesten die zich in het leven van het lichaam met verrukking verlustigd hebben aan het Woord des Heeren, hebben in het andere leven een aangename hemelsche warmte, die ook mij te voelen werd gegeven. De warmte van hen, die zich eenigermate daaraan verlustigd hadden, werd aan mij medegedeeld; zij was als lentewarmte, welke van de streek der lippen uitging en zich verspreidde over de wangen en van daar tot aan de ooren, en ook opklom tot de oogen en ook nederdaalde naar het midden van de borststreek. De aan mij medegedeelde warmte van hen, die nog meer verrukking hadden gesmaakt in het Woord des Heeren, en in de inwendige dingen daarvan, welke de Heer Zelf heeft onderwezen, was meer innerlijk; zij begon bij de borst, klom van daar op naar de kin, en daalde neer tot de lenden. De warmte van hen, die daardoor nog meer worden verrukt en aangedaan, was nog innerlijker en heerlijker en nog meer aan*

de lentewarmte gelijk, en wel van de lenden opwaarts naar de borst, en van daar uit door den linkerarm naar de hand. Door de Engelen werd ik onderwezen, dat het hiermede aldus gesteld was, en dat hun nadering een dergelijke warmte met zich mede brengt, hoewel zij het zelven niet voelen, omdat zij daarin zijn, zooals de kinderen, de knapen en de jongelingen hun warmte, die grooter is dan die van volwassenen en grijsaards, niet plegen te voelen, omdat zij daarin zijn. Ook werd de warmte gevoeld van hen, die zich weliswaar aan het Woord verlustigd hadden, maar zich om het verstaan daarvan niet bekommerd hadden; deze warmte was alleen in den rechterarm. Wat de warmte betreft, ook de booze geesten kunnen met hun kunstgrepen warmte teweegbrengen, welke een schijn van bekoring voorgoochelt, en haar aan anderen medededen, maar het is slechts een uiterlijke warmte, welke haar oorsprong niet in de innerlijke dingen heeft; het is een dergelijke warmte die tot verrotting leidt en in drekstoffen overgaat, zooals de warmte van echtbrekers en van hen, die in vuile lusten zijn ondergedompeld.

1774. Er zijn geesten, die niets hooren willen van de innerlijke dingen des Woords, ja zelfs die, hoewel zij verstaan kunnen, het toch niet willen; het zijn voornamelijk diegenen, die in hun werken verdienste hebben gelegd, en wel daarom, wijl zij het goede deden uit eigenliefde en liefde tot de wereld, of om zich waardigheid of rijkdom en daardoor eer te verschaffen, derhalve niet ter wille van het Rijk des Heeren; dezulken willen in het andere leven vóór de overigen den Hemel ingaan, maar zij blijven buiten den Hemel; want zij willen niet vervuld worden met erkentissen van het ware, en aldus door het goede worden aangedaan; zij gaan voort den zin des Woord naar de letter volgens hun fantasieën uit te leggen, en alles daaruit te halen wat de begeerten begunstigt. Dezulken werden uitgebeeld door een oud wijf van onschoon maar toch sneeuwbleek gezicht met onregelmatige trekken, waardoor zij zoo wanstaltig is. Daarentegen werden zij, die de innerlijke dingen des Woords aanvaardden en liefhebben, door een meisje uitgebeeld in haar eersten maagdelijken leeftijd of in den bloei van haar jeugd, zedig gekleed, met kransen en hemelschen tooi.

1775. Ik sprak met eenige geesten over het Woord, namelijk dat het noodzakelijk was geweest dat er, door des Heeren Goddelijke Voorzienigheid, de eene of andere openbaring had plaats gevonden; want de openbaring of het Woord is het algemeene vat dat de geestelijke en hemelsche dingen opneemt, en derhalve den Hemel en de aarde verbindt; anders zouden deze van elkander gescheiden zijn, en het menschelijk geslacht te gronde gaan; bovendien, dat er ergens hemelsche waarheden moesten zijn, waardoor de mensch onderwezen moet worden, daar hij voor de hemelsche dingen is geboren, en hij na het leven van het lichaam onder

de hemelschen komen moet; want de waarheden des geloofs zijn de wetten van de orde in het Rijk, waarin hij tot in eeuwigheid moet leven.

1776. *Het kan een tegenstrijdigheid lijken, maar het is toch de volste waarheid, dat de Engelen den innerlijken zin des Woords beter en vollediger verstaan, wanneer kinderlijke knapen en meisjes het lezen, dan wanneer volwassenen het lezen, die niet in het geloof der naastenliefde zijn. Mij werd de reden hiervan gezegd: het komt omdat de kinderlijke knapen en meisjes in den staat der wederkeerige liefde en der onschuld zijn; bijgevolg zijn hunne uiterst teedere vaten bijna hemelsch en alleen vermogens tot opname, en kunnen aldus door den Heer in orde gesteld worden, hoewel dit niet tot hun bewustzijn doordringt, dan alleen door een zeker welbehagen dat met hun karakter overeenkomt. Door de Engelen werd gezegd, dat het Woord des Heeren een doode letter is, maar dat het van den Heer in den lezer levend wordt gemaakt, overeenkomstig het vermogen van een ieder, en dat het levend wordt al naar zijn leven van naastenliefde en zijn staat van onschuld, en zulks met ontelbare verscheidenheid.*

1777. *Het vervolg aan het einde van dit hoofdstuk.*

Vijftiende Hoofdstuk.

1. Na deze woorden geschiedde het woord van JEHOVAH tot Abram, in een gezicht, zeggende: Vrees niet, Abram; Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.
2. En Abram zeide: HEER JEHOVIH, wat zult Gij mij geven, en ik ga heen zonder kinderen, en de zoon bezorger van mijn huis is deze Damaskener Eliëzer.
3. En Abram zeide: Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven, en zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn.
4. En zie, het woord van JEHOVAH was tot hem, zeggende: Deze zal niet van u erven, maar die uit uwe ingewanden voortkomen zal, die zal van u erven.
5. En Hij leidde hem uit, en zeide: Zie, Ik bid u, op naar den hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; en Hij zeide tot hem: Zoo zal uw zaad zijn.
6. En hij geloofde in JEHOVAH, en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.
7. En Hij zeide tot hem: Ik ben JEHOVAH, die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten.
8. En hij zeide: HEER JEHOVIH, waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal.
9. En Hij zeide tot hem: Neem u eene driejarige vaars en eene driejarige geit, en eenen driejarigen ram, en eene tortelduif, en eene jonge duif.
10. En hij nam zich deze allen, en hij deelde ze midden door, en hij leide elks deel tegen het andere over, en den vogel deelde hij niet.
11. En het gevogelte kwam neder op de lichamen, en Abram joeg die weg.
12. En het geschiedde, de zon was aan het ondergaan, en een diepe slaap viel op Abram, en ziet, een schrik van groote duisternis viel op hem.
13. En Hij zeide tot Abram: Kennende zult gij kennen, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat het hunne niet is; en zij zullen hen dienen, en zij zullen hen verdrukken vier honderd jaren.
14. En ook de natie, welke zij zullen dienen, zal Ik rechten, en daarna zullen zij uittrekken met groote have.
15. En gij zult tot uwe vaderen komen in vrede, gij zult begraven worden in goeden ouderdom.
16. En in het vierde geslacht zullen zij herwaarts wederkeeren, want de ongerechtigheid der Emorieten is tot nog toe niet voleindigd.

17. En het geschiedde, de zon ging onder, en er werd donkerheid, en ziet, een oven van rook, en een fakkel van vuur, die tusschen die stukken doorging.
18. Ten zelfden dage maakte JEHOVAH een verbond met Abram, zeggende: Aan uw zaad zal Ik dit land geven, van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath.
19. Den Keniet, en den Kenissiet, en den Kadmoniet.
20. En den Chittiet, en den Perisiet, en de Refaïm.
21. En den Emoriet, en den Kanaäniet, en den Girgashiet, en den Jebusiet.

Inhoud.

1778. Dit is, in den innerlijken zin, een vervolg aangaande den Heer, nadat Hij in de knapenjaren de zwaarste worstelingen der verzoekingén had doorstaan, en wel tegen de liefde, welke Hij voor het gansche menschelijke geslacht koesterde, in het bijzonder voor de Kerk; daar Hij nu in angst verkeerde omtrent den toekomstigen staat, werd Hem een belofte gedaan; maar tevens werd getoond, van welken aard de staat der Kerk tegen haar einde worden zou, wanneer zij zou beginnen den geest te geven; maar dat nochtans een nieuwe Kerk zal opleven, welke in de plaats van de vorige zal treden, en dat het hemelsche Rijk onmetelijk zal toenemen.

1779. De vertroosting des Heeren na de worstelingen der verzoekingén, waarover in het vorige hoofdstuk is gehandeld, vers 1.

1780. De klacht des Heeren over de Kerk, dat zij slechts een uiterlijke is, vers 2, 3. De belofte aangaande een innerlijke Kerk, vers 4. Over hare vermenigvuldiging, vers 5. Dat de Heer de Gerechtigheid is, vers 6. En dat aan Hem Alleen het Rijk in de Hemelen en op aarde toebehoort, vers 7.

1781. En omdat Hij zekerheid wilde hebben, dat het menschelijk geslacht behouden zou worden, vers 8, werd Hem getoond, hoe het met de Kerk gesteld is in het algemeen, in het bijzonder, en in elk afzonderlijk deel, vers 9 tot 17.

1782. De vaars, de geit, de ram, zijn uitbeeldingen van de hemelsche dingen der Kerk; de tortelduif en de jonge duif de uitbeeldingen van de geestelijke dingen der Kerk, vers 9. De Kerk aan de eene zijde, en de Heer aan de andere zijde, vers 10. Dat de Heer de boosheden en de valschheden zal verstrooien, vers 11. Maar dat de valschheden de Kerk toch bestoken zullen, vers 12, 13. De bevrijding daarvan, vers 14. Aldus de Heer vertroost, vers 15. Maar dat boosheden haar in beslag zullen nemen, vers 16. En ten slotte zullen niets dan valschheden en begeerten heerschen, vers 17. Alsdan het Rijk des Heeren en een nieuwe Kerk, welker uitbreiding beschreven wordt, vers 18. De valschheden en de boosheden, welke daaruit verdreven moeten worden, zijn de genoemde natiën, vers 19, 20, 21.

De Innerlijke Zin.

1783. Hetgeen hier ligt opgesloten, zijn, als eerder gezegd, ware historische gebeurtenissen, namelijk dat Jehovah aldus met Abram heeft gesproken, en dat hem het erfelijk bezit van het land Kanaän werd beloofd; dat hem bevolen werd, op deze wijze een vaars, een geit, een ram, een tortelduif en een jonge duif neer te leggen; dat het gevogelte neerstreek over de lichamen; dat een diepe slaap op hem viel, en in den slaap de verschrikking der duisternissen; en dat hem, toen de zon ondergegaan was, een rookende oven verscheen met een fakkel van vuur tusschen de deelen, en zoo voort. Dit zijn ware historische vermeldingen, maar toch is alles en elke bijzonderheid, tot in de kleinste omstandigheid van een feit, van uitbeeldenden aard, en zijn de woorden zelf, waarin zij beschreven worden, tot in de kleinste jota van aanduidenden aard, dat wil zeggen, in alles en in elke bijzonderheid is een innerlijke zin; want alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, welke in het Woord zijn, zijn ingegeven, en daar zij zijn ingegeven, kunnen zij niet anders dan van hemelschen oorsprong zijn, dat wil zeggen, hemelsche en geestelijke dingen in hun schoot verbergen; anders zou het nooit het Woord des Heeren zijn. Deze dingen zijn het, welke in den innerlijken zin liggen opgesloten; wanneer deze zin verschijnt, verdwijnt de zin der letter alsof deze er in het geheel niet was; en zoo ook omgekeerd, wanneer men alleen op den historischen zin of op den zin van de letter let, verdwijnt de innerlijke zin, alsof deze er in het geheel niet was; het is hiermede gesteld als met het hemelsche licht ten aanzien van het licht der wereld, en omgekeerd als met het licht der wereld ten aanzien van het hemelsche licht; wanneer het hemelsche licht verschijnt, is het licht der wereld als duisternis, hetgeen mij door ondervinding is te weten gegeven; wanneer men echter in het licht der wereld is, dan zou het hemelsche licht, als het verscheen, als duisternis zijn. Evenzoo is het gesteld in het menschelijk gemoed; wie alles in de menschelijke wijsheid of in de wetenschappen zet, hem verschijnt de hemelsche wijsheid als een duister niets, maar wie in de hemelsche wijsheid is, hem is de menschelijke wijsheid als iets donker algemeen, dat, wanneer er geen hemelsche stralen in waren, als donkerheid zou zijn.

1784. Vers I. *Na deze woorden geschiedde het woord van Jehovah tot Abram, in een gezicht, zeggende: Vrees niet, Abram; Ik ben u een schild, uw loon zeer groot.* Na deze woorden geschiedde het woord van Jehovah tot Abram, in een gezicht, beteekent, dat er na de worstelingen in de knapen jaren een openbaring plaats vond; het gezicht is de binnenste openbaring welke tot de

innerlijke gewaarwording behoort; vrees niet, Abram, Ik ben u een schild, beteekent de bescherming tegen de boosheden en valschheden, waarop vertrouwd wordt; uw loon zeer groot, beteekent het einde der overwinningen.

1785. Dat “Na deze woorden geschiedde het woord van Jehovah tot Abram in een gezicht” beteekent, dat er na de worstelingen in de knapenjaren eene openbaring plaats vond, blijkt uit de beteekenis der woorden, voorts uit de beteekenis van het woord van Jehovah tot Abram, alsmede uit de beteekenis van het gezicht. Door woorden worden in de Hebreeuwsche taal dingen aangeduid, hier doorgemaakte dingen, welke de worstelingen der verzoeking des Heeren zijn, waarover in het voorafgaande hoofdstuk is gehandeld; het woord van Jehovah tot Abram is niets anders dan het woord des Heeren tot Zichzelf; maar in de knapenjaren en in de worstelingen der verzoeking, toen de beide Wezens nog niet als tot één vereenigd waren, kon het niet anders dan als een openbaring verschijnen; hetgeen innerlijk is vertoont zich niet anders, wanneer het op het uiterlijke werkt in een staat of in oogenblikken waarop dit verder verwijderd is; het is deze staat, welke de staat van de verootmoediging des Heeren genoemd wordt.

1786. Dat het gezicht de binnenste openbaring is, die tot de innerlijke gewaarwording behoort, kan uit de gezichten blijken die zich gedragen al naar den staat van den mensch; het gezicht ten aanschouwe van hen, wier inwendige dingen gesloten zijn, gedraagt zich gansch anders dan het gezicht ten aanschouwe van hen, wier inwendige dingen geopend zijn; zoo bijv. toen de Heer aan de gansche vergadering op den berg Sinai verscheen, was deze verschijning een gezicht, dat voor het volk een ander was dan voor Aharon, en voor Aharon een ander dan voor Mozes; verder hadden de Profeten een ander gezicht dan Mozes. Er zijn verschillende soorten van gezichten, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld zal worden. De gezichten zijn des te volmaakter, naarmate zij meer innerlijk zijn; bij den Heer was het meest volmaakte van alle gezichten, omdat Hij toen innerlijke gewaarwording had van alle dingen, die in de wereld der geesten en in de Hemelen zijn, en Hij met Jehovah onmiddellijke gemeenschap had. Deze gemeenschap wordt door het gezicht, waarin Jehovah aan Abram verscheen, uitgebeeld en in den innerlijken zin bedoeld.

1787. Dat de woorden: “vrees niet, Abram, Ik ben u een schild” de bescherming tegen de boosheden en valschheden beteekenen, waarop vertrouwd wordt, blijkt uit de beteekenis van het schild, waarover straks. Deze woorden, namelijk dat Jehovah een schild is en het loon groot, zijn woorden van troost na de verzoeking; elke verzoeking brengt een soort van

vertwijfeling met zich mede, anders is het geen verzoeking; daarom wordt zij ook door vertroosting gevolgd; wie verzocht wordt, geraakt in angsten, welke leiden tot een staat van vertwijfeling over het einde; de worsteling zelve der verzoeking is niets anders. Wie in zekerheid over de overwinning verkeert, is in geen angst, en dus in geen verzoeking. Daar de Heer de afgrijselijkste en wreedste aller verzoeking verduurde, kon het wel niet anders, of ook Hij werd in vertwijfelingen gedreven, welke Hij met eigen macht moest verjagen en overwinnen, zooals genoegzaam blijken kan uit Zijne verzoeking in Gethsemane, waarover aldus bij Lukas:

“Toen Jezus aan de plaats gekomen was, zeide Hij tot de discipelen: Bidt, dat gij niet in verzoeking komt; en Hij scheidde zich van hen af, omtrent eenen steenworp, en knielde neder en bad, zeggende: Vader, zoo Gij wildet dat deze drinkbeker aan Mij voorbijgaat, doch niet Mij wil maar de Uwe geschiede; maar Hem verscheen een Engel uit den Hemel, die Hem versterkte; en in angst zijnde, bad Hij te dringender; en Zijn zweet werd gelijk groote druppelen bloeds, die op de aarde afliepen” (22: 40 tot 45).

Bij Mattheus:

“Hij begon van smart en angst aangedaan te worden; toen zeide Hij tot de discipelen: Mijne ziel is geheel bedroefd tot den dood toe, en een weinig voortgegaan zijnde, viel Hij op Zijn aangezicht, biddende, en zeggende: Mijne Vader, indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker aan Mij voorbijgaan; doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt; wederom ten tweeden male heengaande, bad Hij, zeggende: Mijne Vader, indien deze drinkbeker van Mij niet voorbij kan gaan, tenzij dat Ik hem drinke, Uw wil geschiede; en Hij bad ten derde male, zeggende hetzelfde woord” (26: 36 tot 44).

Bij Markus:

“Hij begon ontsteld en zeer beangst te worden; en Hij zeide tot de discipelen: Van droefenis is Mijne ziel omringd tot den dood toe; en een weinig voortgegaan zijnde, viel Hij op de aarde, en bad, dat, zoo het mogelijk ware, die ure van Hem voorbijginge, en Hij zeide: Abba Vader, alle dingen zijn U mogelijk, neem dezen drinkbeker van Mij weg, doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt; zoo ten tweeden en zoo ten derden male” (14: 33 tot 41).

Hieruit kan blijken, van welchen aard de verzoeking des Heeren waren, namelijk dat zij de allerontzettendste waren, en dat Zijn angst uit de binnenste dingen voortkwam, tot het zweeten van bloed toe, en dat Hij toen in een

staat van vertwijfeling verkeerde aangaande het einde en den afloop, en dat Hem vertroosting gewerden. Deze woorden: “Ik Jehovah uw schild, en uw loon zeer groot” bevatten desgelijks de vertroosting na de worstelingen der verzoeking, waarover in het vorige hoofdstuk is gehandeld.

1788. Dat het schild de bescherming tegen de boosheden en valschheden is, waarop vertrouwd wordt, blijkt zonder verklaring, want het is door veelvuldig gebruik tot een gemeenzame spreekwijze geworden, dat Jehovah een schild en scherm is; wat echter in het bijzonder door het schild wordt aangeduid, kan uit het Woord blijken, namelijk dat het met betrekking tot den Heer bescherming, en met betrekking tot den mensch vertrouwen in de bescherming des Heeren beteekent. Zooals de oorlog de verzoeking beteekent, gelijk in nr. 1664 werd aangetoond, evenzoo beteekenen alle oorlogswapenen iets bijzonders van de verzoeking en van de verdediging tegen de boosheden en valschheden, of tegen de duivelsche bende, die in de verzoeking leidt en verzoekt. Daarom wordt iets anders aangeduid door een rondas, iets anders door een langwerpig schild, iets anders door een kort rond schild, iets anders door een helm, iets anders door een speer, voorts door een lans, iets anders door een zwaard, iets anders door boog en pijlen, iets anders door een pantser; over elk dezer wapenen zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt gehandeld worden. Dat het schild met betrekking tot den Heer de bescherming tegen boosheden en valschheden beteekent, en met betrekking tot den mensch het vertrouwen in den Heer, komt omdat het een beschutting voor de borst was, en door de borst het goede en ware werd aangeduid, het goede omdat daarin het hart, het ware omdat daarin de longen zijn; dat het schild dit beteekent, blijkt bij David:

“Gezegend zij Jehovah, mijn rotssteen, die mijne handen onderwijst ten *strijde*, mijne vingeren ten oorlog; mijne barmhartigheid, en mijn bolwerk, mijn versterkte hoogte en mijn bevrijder voor mij, *mijn schild en op wien ik mij betrouwe*” (Psalm 144: 1, 2),

alwaar de strijd en de oorlog de verzoeking betreffen, en wel daar in den innerlijken zin de verzoeking des Heeren; het schild is met betrekking tot Jehovah de bescherming, met betrekking tot den mensch het vertrouwen, zooals duidelijk blijkt. Bij denzelfde:

“O Israël, *vertrouw gij op Jehovah*, hunne hulp en hun *schild* is Hij; Gij huis van Aharon, *vertrouw op Jehovah*, hunne hulp en hun *schild* is Hij, gijlieden, die Jehovah vreest, *vertrouwt op Jehovah*, Hij is hunne hulp en Hij is hun *schild*” (Psalm 115: 9, 10, 11),

desgelijks. Bij denzelfde:

“Jehovah, mijn bolwerk, mijn God, op welken ik *vertrouw*, met Zijn vleugel zal Hij u dekken, en onder Zijne vleugelen *zult gij betrouwen*; Zijne waarheid is een *schild* en *beukelaar*” (Psalm 91: 2, 4),
alwaar schild en beukelaar voor de bescherming tegen de valschheden staan.
Bij denzelfde:

“Jehovah mijne steenrots, en mijn burcht, en mijn uithelper, mijn God, mijne rots, *op welken ik betrouw, mijn schild* en de hoorn mijns heils, *Jehovah is een schild allen, die op Hem betrouwen*” (Psalm 18: 3, 31),

desgelijks. Bij denzelfde:

“Gij, die harten en nieren beproeft, gerechte God, mijn *schild* bij God, die de oprechten van hart behoudt” (Psalm 7: 10, 11),

voor het vertrouwen. Bij denzelfde:

“Gij hebt mij het *schild* Uws heils gegeven, en Uwe rechterhand heeft mij ondersteund” (Psalm 18: 36),

voor het vertrouwen. Bij denzelfde:

“De *schilden der aarde* zijn Godes, Hij is zeer verheven” (Psalm 47: 10),
voor vertrouwen. Bij denzelfde:

“Zon en *Schild is Jehovah God*, genade en heerlijkheid zal Jehovah geven, Hij zal het goede niet onthouden dengenen, die in oprechtheid wandelen” (Psalm 84: 12),

voor de bescherming. Bij Mozes:

“O, uwe gelukzaligheden, gij Israël, wie is u gelijk, een volk behouden in Jehovah, het *schild* uwer hulp, en die het *zwaard* uwer voortreffelijkheid is, en uwe vijanden zullen aan u bedrogen worden” (Deut. 33: 29);

schild staat voor bescherming. Zooals de oorlogswapenen betrekking hebben op hen, die in de worstelingen der verzoekingén zijn, hebben diezelfde oorlogswapenen ook betrekking op hen, die bestoken en verzoeken, en dan beteekenen zij het tegenovergestelde, bijvoorbeeld het schild de boosheden en valschheden, waarmede zij vechten en zich verdedigen, en waarop zij vertrouwen, zooals bij Jeremia:

“Rust de *rondas* en het *schild* toe, en nadert tot den *strijd*, spant de paarden aan, en klimt op, gij ruiters, en stelt u met *helmen*, vaagt de *lansen*, trekt de *pantsiers* aan” (46: 3, 4),

behalve nog vele andere plaatsen.

1789. Dat de woorden: “uw loon zeer groot” het einde der overwinningen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het loon, zijnde de belooning na de

worstelingen der verzoekingen, hier het einde der overwinningen, daar de Heer nooit eenige belooning der overwinning voor Zichzelf verwachtte; de belooning Zijner overwinning was het heil van het gansche menschelijke geslacht; uit liefde jegens het gansche menschelijke geslacht had Hij gestreden; wie uit deze liefde strijdt, verlangt voor zichzelf geenerlei belooning, want deze liefde is van dien aard, dat zij al het hare aan anderen wil geven en op hen overdragen, en niets voor zichzelf hebben wil; vandaar wordt het heil van het gansche menschelijke geslacht hier aangeduid door het loon.

1790. *Vers 2. En Abram zeide: Heer Jehovih, wat zult Gij mij geven, en ik ga heen zonder kinderen, en de zoon bezorger van mijn huis is deze Damaskener Eliëzer.* Abram zeide: Heer Jehovih, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren; Abram is de inwendige mensch; de Heer Jehovih is de innerlijke mensch met betrekking tot den inwendigen; wat zult Gij mij geven, en ik ga heen zonder kinderen, beteekent dat er geen innerlijke Kerk is; en de zoon bezorger van mijn huis, beteekent de uiterlijke Kerk; deze Damaskener Eliëzer, is de uiterlijke Kerk.

1791. Dat “Abram zeide: Heer Jehovih” de innerlijke gewaarwording des Heeren beteekent, kan hieruit blijken, dat de Heer de binnenste en volmaaktste van alle innerlijke gewaarwordingen had; de innerlijke gewaarwording was, als eerder gezegd, het waarnemende gevoel en de waarnemende erkenning van alle dingen die in den Hemel gebeurden, en zij was de voortdurende gemeenschap en de innerlijke samenspraak met Jehovah, welke alleen de Heer had; deze gewaarwording wordt in den innerlijken zin verstaan onder de woorden dat Abram tot Jehovah zeide, en zij is derhalve uitgebeeld door Abram wanneer hij met Jehovah sprak; evenzoo waar in hetgeen volgt de uitdrukking “Abram zeide tot Jehovah” voorkomt.

1792. Dat Abram de inwendige mensch is, of dat Abram den inwendigen of redelijken mensch des Heeren uitbeeldde, is reeds eerder gezegd; wat de inwendige mensch des Heeren was, is reeds in het vorige hoofdstuk aangetoond.

1793. Dat de Heer Jehovih de innerlijke mensch is met betrekking tot den inwendigen, blijkt uit hetgeen over den innerlijken mensch des Heeren is gezegd, namelijk dat hij Jehovah Zelf was, van wien Hij ontvangen werd en wiens eenige Zoon Hij was, met wien het menschelijke des Heeren vereenigd werd, nadat Hij het moederlijke, dat wil zeggen, datgene, wat Hij aan de moeder ontleende, door de worstelingen der verzoekingen had gereinigd. In het Woord komt vaak de naam “de Heer Jehovih” voor, ja, zoo vaak Jehovah Heer wordt genoemd, heet Hij niet de Heer Jehovah maar de Heer Jehovih,

en wel voornamelijk daar, waar over verzoeken wordt gehandeld, zoals bij Jesaja:

“Ziet, *de Heer Jehovih* komt in sterkte, en Zijn arm heerscht voor Hem, ziet, Zijn *loon* is met Hem, en Zijn werk voor Hem; gelijk een herder zal Hij Zijne kudde weiden, in Zijnen arm zal Hij de lammeren vergaderen, en in Zijnen schoot dragen; de zoogenden zal Hij leiden” (40: 10, 11),

alwaar de woorden “De Heer Jehovih komt in sterkte” van de overwinningen in de worstelingen der verzoeken gezegd worden; “Zijn arm zal voor Hem heerschen” staat voor: uit eigen macht; wat het loon is, waarvan in het vorige vers sprake was, wordt hier gezegd, namelijk het heil van het gansche menschelijke geslacht, dat wil zeggen, dat Hij als een herder de kudde weidt, de lammeren in den arm vergadert, ze in den schoot draagt, de zoogenden leidt, welke dingen alle tot de binnenste of de Goddelijke liefde behooren. Bij denzelfde:

“*De Heer Jehovih* heeft mij het oor geopend, en ik ben niet wederspannig geweest, ik ben niet achterwaarts geweken; ik gaf mijn lichaam dengenen, die slaan, en mijne wangen tiengenen, die uitrukken, mijne aangezichten verborg ik niet voor smaadheden en speeksel; en *de Heer Jehovih* zal mij helpen; ziet, *de Heer Jehovih* zal mij helpen” (50: 5, 6, 7, 9);

hier wordt klaarblijkelijk over de verzoeken gehandeld; behalve andere plaatsen.

1794. Dat de woorden: “wat zult Gij mij geven, en ik ga heen zonder kinderen” beteekenen, dat er geen innerlijke Kerk is, kan blijken uit de beteekenis van wandelen zonder kinderen; wandelen in den innerlijken zin is leven, zoals eerder in nr. 519 is aangetoond; zonder kinderen echter is hij, die geen zaad of eigen nageslacht heeft, waarover in de volgende verzen 3, 4, 5 gehandeld wordt, alwaar uitgelegd wordt, wat de kinderlooze is, of hij die geen zaad heeft.

1795. Dat de woorden: “en de zoon bezorger van mijn huis” de uiterlijke Kerk beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den bezorger van het huis in den innerlijken zin, dat wil zeggen, met betrekking tot de Kerk. De uiterlijke Kerk wordt de bezorger van het huis genoemd, terwijl de innerlijke Kerk zelve het huis is, en de Heer de Huisvader. Het is met de uiterlijke Kerk niet anders gesteld; want alle verzorging behoort tot het uiterlijke der Kerk, zoals het beheer der riten en van vele andere dingen, welke tot den tempel en de Kerk zelve, dat is, tot het huis van Jehovah of van den Heer behooren. De uiterlijke

dingen van de Kerk zonder de innerlijke dingen zijn niets, maar zij danken het aan de innerlijke dingen dat zij bestaan, en zij zijn zooals de innerlijke dingen zijn. Het is hiermede gesteld als met den mensch; zijn uiterlijke of het lichamelijke is op zichzelf iets van nul en geener waarde, wanneer er niet een innerlijk is, dat het bezielt en levend maakt; van welken aard derhalve het innerlijke is, van dien aard is het uiterlijke, of van welken aard het gemoed of de geest is, van dien aard is de waardeering van alle dingen die door het uiterlijke of het lichamelijke bestaan. De dingen, die tot het hart behooren, maken den mensch, en niet de dingen van den mond en van de gebaren; aldus is het ook met de innerlijke Kerk gesteld; maar nochtans gedragen zich de uiterlijke dingen als de uiterlijke dingen van den mensch, namelijk hierin dat zij verzorgen en beheeren, of, wat hetzelfde is, de uiterlijke of lichamelijke mensch kan op dezelfde wijze de bezorger of beheerder van het huis genoemd worden, wanneer het huis datgene is, wat tot de innerlijke dingen behoort. Hieruit blijkt, wat de kinderlooze is, namelijk wanneer het innerlijke van de Kerk er niet is, doch alleen het uiterlijke, zooals het in dien tijd, waarover de Heer klaagde, het geval was.

1796. Dat “deze Damaskener Eliëzer” de uiterlijke Kerk is, blijkt nu hieruit, voorts uit de beteekenis van den Damaskener. Damaskus was de hoofdstad van Syrië, alwaar de overblijfselen van den godsdienst der Oude Kerk waren, en waaruit Heber of de Hebreuwsche natie voortkwam, bij welke natie zich alleen het uiterlijke der Kerk bevond, zooals eerder in de nrs. 1238 en 1241 is gezegd; aldus was daar alleen de verzorging van het huis. Dat hierin iets van vertwijfeling, bijgevolg van een verzoeking des Heeren gelegen is, blijkt uit deze woorden, voorts uit de vertroosting die volgt met betrekking tot de innerlijke Kerk.

1797. Vers 3. *En Abram zeide: Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven, en zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn.* Abram zeide: Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven, beteekent, dat het innerlijke der Kerk er niet was, dat wil zeggen, geen liefde en geen geloof; zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn, beteekent, dat alleen het uiterlijke in het Rijk des Heeren was.

1798. Dat de woorden: “Abram zeide: Zie, mij hebt Gij geen zaad gegeven”, beteekenen, dat het innerlijke der Kerk er niet was, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde de liefde en het geloof, waarover eerder in de nrs. 255, 256, 1025 is gehandeld, en in hetgeen volgt uit de beteekenis van den erfgenaam. Dat de liefde en het geloof uit haar het innerlijke der Kerk is, is eerder herhaaldelijk gezegd en aangetoond; er wordt geen ander geloof, dat het innerlijke der Kerk is, bedoeld dan het geloof der liefde of der naastenliefde, dat wil zeggen,

hetwelk uit de liefde of de naastenliefde voortkomt. Het geloof in den algemeenen zin is al hetgeen tot de leer der Kerk behoort; maar de van de liefde of de naastenliefde gescheiden leer maakt nooit het innerlijke der Kerk uit, want de leer is slechts een wetenschap, welke tot het geheugen behoort, en ook bij de ergsten, zelfs bij de helschen te vinden is. Maar de leer, die uit de naastenliefde voortkomt, of tot de naastenliefde behoort, deze is het die het innerlijke uitmaakt, want deze behoort tot het leven. Het leven zelf is het innerlijke van allen godsdienst, en bijgevolg alle leer, welke uit het leven der naastenliefde vloeit; deze leer is het, die tot het geloof behoort, dat hier bedoeld wordt. Dat het dit geloof is, hetwelk het innerlijke van de Kerk is, kan alleen al hieruit blijken, dat wie het leven der naastenliefde heeft, alles kent wat tot het geloof behoort. Men onderzoek slechts, zoo men wil, de leerstellingen, waarin zij bestaan en van welken aard zij zijn, of zij niet alle tot de naastenliefde behooren, bijgevolg tot het geloof uit de naastenliefde; zoo bij voorbeeld alleen reeds de Tien Geboden, waarvan het eerste luidt: Gij zult den Heer God vereeren; wie het leven der liefde of der naastenliefde heeft, vereert den Heer God, daar dit zijn leven is. Het tweede: Gij zult den sabbath houden; wie in het leven der liefde is, of in de naastenliefde, houdt den sabbath heilig, want niets is hem zoeter, dan den Heer te vereeren, en Hem elken dag te verheerlijken; het gebod: Gij zult niet dooden, behoort geheel en al tot de naastenliefde; wie den naaste liefheeft als zichzelf, schrikt er voor terug om iets te doen wat hem kwetst, des te meer om hem te dooden; Gij zult niet stelen, evenzoo, want wie het leven der naastenliefde heeft, geeft den naaste liever van het zijne, dan dat hij iets van hem zou wegnemen; Gij zult niet echtbreken, insgelijks; wie in het leven der naastenliefde is, behoedt veeleer de vrouw van den naaste opdat haar een dergelijk onheil niet overkome, en hij beschouwt de echtbreuk als een misdraad tegen het geweten en als iets, dat de echtelijke liefde en hare plichten verwoest. Begeeren hetgeen des naasten is, druischt ook tegen hen in, die in het leven der naastenliefde zijn, want het behoort tot de naastenliefde anderen het goede te willen uit zichzelf en met het zijne, aldus begeeren zij nooit naar het goed van anderen; dit zijn de voorschriften der Tien Geboden, welke de uitwendige leerstellingen zijn, welke door hem, die in de naastenliefde en in haar leven is, niet alleen uit het geheugen geweten worden, maar ook in zijn hart zijn, en hij draagt ze als in zich gegrift, want zij zijn in de naastenliefde, aldus in het leven zelf der naastenliefde; zoo is het ook gesteld met de andere leerstellingen, welke tot de leer des geloofs behooren; hij kent ze eveneens uit de naastenliefde alleen, want hij leeft naar het geweten van het rechte; bij het rechte en het ware, dat

hij niet zoo kan verstaan en nagaan, gelooft hij eenvoudig of met eenvoudig hart, dat het zoo is, daar de Heer het zoo gezegd heeft, en wie zoo gelooft, doet het booze niet, ook wanneer dat, wat hij gelooft, niet het ware op zichzelf maar het schijnbare ware zou zijn; zoo bijvoorbeeld dat de Heer toorn, straft, verzoekt, en der gelijke; voorts ook, dat in het Heilig Avondmaal brood en wijn een aanduiding is, of dat het vleesch en bloed op een bepaalde, door hen verklaarde wijze, aanwezig is; het maakt niets uit, of zij het eene dan wel het andere zeggen, hoewel er weinigen zijn, die daarover nadenken, en wanneer zij daarover nadenken, gebeurt het alleen uit den eenvoud des harten; want zij hebben het aldus geleerd en leven nochtans in naastenliefde. Wanneer dezen hooren, dat het brood en de wijn in den innerlijken zin de liefde des Heeren beteekenen jegens het gansche menschelijke geslacht en hetgeen tot de liefde behoort, en de wederkeerige liefde van den mensch in den Heer en jegens den naaste, gelooven zij terstond, en verblijden zich, dat het aldus is; geenszins echter zij, die in leerstellingen zijn, en niet in de naastenliefde; dezen redetwisten over alles, en verdoemen allen die over datgene, wat zij *gelooven* noemen, niet zoo spreken als zij. Het kan een ieder hieruit duidelijk zijn, dat de liefde in den Heer en liefde jegens den naaste het innerlijke der Kerk is.

1799. Dat de woorden: “Zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn” beteekenen, dat alleen het uiterlijke in het Rijk des Heeren was, blijkt uit de beteekenis van den erfgenaam en van erven in den innerlijken zin; erfgenaam worden of erven beteekent het eeuwige leven in het Rijk des Heeren; allen, die in het Rijk des Heeren zijn, zijn erfgenamen, want zij leven uit het leven des Heeren, dat het leven der wederkeerige liefde is, en vandaar worden zij zonen genoemd. Zonen des Heeren of erfgenamen zijn allen, die in Zijn leven zijn, daar uit Hem hun leven voortkomt, en zij van Hem geboren zijn, dat wil zeggen, wedergeboren. Zij, die van iemand geboren zijn, zijn erfgenamen, derhalve allen, die van den Heer zijn wedergeboren, want dan ontvangen zij het leven des Heeren. In het Rijk des Heeren zijn uiterlijken, inwendigen en innerlijken; de goede geesten, die in den eersten Hemel zijn, zijn uiterlijken; de engelengeesten, die in den tweeden Hemel zijn, zijn inwendigen; de Engelen, die in den derden Hemel zijn, zijn innerlijken. Zij, die uiterlijken zijn, zijn den Heer niet zoo naverwant of nabij als de inwendigen, en dezen niet zoo naverwant of nabij als de innerlijken. De Heer wil uit de Goddelijke Liefde, of Barmhartigheid, allen dicht bij Zich hebben, en dat zij niet buiten zullen staan, dat wil zeggen, in den eersten Hemel, maar Hij wil, dat zij in den derden Hemel, en als het kon, niet alleen bij Hem maar in Hem zijn. Van

dien aard is de Goddelijke Liefde of de Liefde des Heeren; en daar de Kerk toenmaals alleen in uiterlijke dingen was, beklagt Hij zich hier, zeggende: “Zie, de zoon van mijn huis zal mijn erfgenaam zijn”, waarmede wordt aangeduid, dat aldus alleen het uiterlijke in Zijn Rijk was. Maar dan komt de vertroosting en de belofte aangaande de innerlijke dingen in de vlak daarop volgende verzen. Wat het uiterlijke der Kerk is, werd eerder gezegd in de nrs. 1083, 1098, 1100, 1151, 1153. De leer zelve maakt niet het uiterlijke, nog minder het innerlijke uit, zooals hierboven is gezegd, en zij maakt bij den Heer niet het onderscheid tusschen de Kerken uit, maar wat de Kerken onderscheidt is het leven overeenkomstig de leeringen, welke alle, wanneer zij waar zijn, de naastenliefde als haar grondslag beschouwen; waartoe dient de leer anders dan dat zij leert hoe de mensch zal zijn? In de Christelijke wereld zijn het de leeringen, die de Kerken onderscheiden, en vandaar noemen zij zich Rooms-Katholieken, Lutherschen, Calvinisten, of Hervormden en Evangelischen, behalve nog andere namen. Dat zij zoo heeten, komt alleen van de leer; dit zou nooit het geval zijn, wanneer zij de liefde tot den Heer en liefde jegens den naaste tot de hoofdzaak des geloofs hadden gemaakt; dan zouden die dingen alleen verscheidenheden der opvattingen over de mysteriën des geloofs zijn, en de ware Christenen zouden ze aan een ieder overlaten overeenkomstig zijn geweten, en in hun hart zeggen, dat men een waar Christen is, waaneer men als een Christen leeft of zooals de Heer leert; aldus zou uit alle verschillende Kerken eene enkele worden, en alle redetwisten, welke alleen uit de leer ontstaan, zouden verdwijnen, ja zelfs zou de haat van den een tegen den ander terstond vergaan, en het Rijk des Heeren op aarde aangebroken zijn. De Oude Kerk vlak na den vloed, hoewel over vele rijken verspreid, was nochtans van dien aard, namelijk dat zij wat de leeringen betreft, zeer van elkander verschilden, maar toch van de naastenliefde de hoofdzaak maakten, en den godsdienst niet beschouwden van de leerstellingen uit, welke tot het geloof behooren, maar van de naastenliefde uit, welke tot het leven behoort, hetgeen verstaan wordt onder de woorden dat allen van eenerlei lip en van eenerlei woorden waren, Gen. hfdst. 11: 1; hierover zie men nr. 1285.

1800. Vers 4. *En zie, het woord van Jehovah was tot hem, zeggende: Deze zal niet van u erven, maar die uit uwe ingewanden voortkomen zal, die zal van u erven.* Zie, het woord van Jehovah was tot hem, beteekent het antwoord; zeggende: Deze zal niet van u erven, beteekent, dat het uiterlijke niet de erfgenaam van Zijn Rijk zal zijn; maar die uit uwe ingewanden voortkomen zal, beteekent hen, die in de liefde tot Hem en in de liefde jegens den naaste zijn; die zal van u erven, beteekent dat dezen de erfgenamen zullen worden.

1801. “Zie, het woord van Jehovah was tot hem” beteekent het antwoord, namelijk dat het niet het uiterlijke van de Kerk zal zijn, maar het innerlijke, zooals blijkt uit hetgeen volgt; het woord van Jehovah, of het antwoord, is de troost.

1802. Dat de woorden: “zeggende: Deze zal niet van u erven” beteekenen, dat het uiterlijke niet de erfgenaam van Zijn Rijk zal zijn, blijkt uit de beteekenis van erfgenaam worden of erven, waarover kort te voren; de erfgenaam van het Rijk des Heeren is niet het uiterlijke maar het innerlijke; wel is het uiterlijke het ook, maar door het innerlijke, want dan werken zij als één. Om te weten, hoe het hiermede gesteld is, dient men in het oog te houden, dat allen die in de Hemelen zijn, zoowel zij, die in den eersten, als zij, die in den tweeden, evenals zij die in den derden Hemel zijn, dat wil zeggen, zoowel zij, die uiterlijken, als zij, die inwendigen, evenals zij, die innerlijken zijn, de erfgenamen van het Rijk des Heeren zijn, want allen maken één Hemel uit. In de Hemelen des Heeren gedragen zich de innerlijke en uiterlijke dingen geheel en al zooals bij den mensch. De Engelen, die zich in den eersten Hemel bevinden, zijn ondergeschikt aan de Engelen, die in den tweeden Hemel zijn, en dezen zijn ondergeschikt aan de Engelen, die in den derden Hemel zijn, maar het is niet de ondergeschiktheid van de overheersching, doch het is, als in den overheersching, doch het is, als in den mensch, de invloed van de innerlijke dingen in de uitwendige; het leven des Heeren vloeit namelijk door den derden Hemel in den tweeden, en door dezen in den eersten, en wel naar de orde der opeenvolging, behalve dat het ook onmiddellijk in alle Hemelen invloeit. De inwendige of de ondergeschikte Engelen weten niet, dat het hiermede zoo gesteld is, wanneer hun van den Heer niet een overdenking dienaangaande wordt gegeven, aldus is het geen ondergeschiktheid der overheersching. Voor zooveel het innerlijke bij den Engel van den derden Hemel is, is hij een erfgenaam van het Rijk des Heeren; voorts, voor zooveel het innerlijke bij den Engel van den tweeden Hemel is, is hij erfgenaam; insgelijks, voor zooveel het innerlijke bij den Engel van den eersten Hemel is, is hij ook erfgenaam; het innerlijke maakt dat men erfgenaam is. Bij de inwendige Engelen is meer van het innerlijke dan bij de uitwendige Engelen, daarom staan zij den Heer nader en zijn zij in meerdere mate erfgenamen. Het innerlijke is de liefde tot den Heer, en liefde jegens den naaste; voor zooveel zij derhalve liefde en naastenliefde hebben, zijn zij zonen of erfgenamen, want voor evenzooveel hebben zij van den Heer het leven. Maar nooit kan iemand van den eersten of den uiterlijken Hemel in den tweeden of den inwendigen Hemel verheven worden, voordat hij onderwezen is in de goedheden der

liefde en in de waarheden des geloofs; voor zoover hij onderwezen is, kan hij verheven worden en onder de engelengeesten komen; evenzoo is het met dezen gesteld, voordat zij in den derden Hemel verheven kunnen worden of onder de Engelen komen. Door de onderwijzing worden de inwendige dingen gevormd en aldus de innerlijke dingen, en aldus voorbereid om de goedheden der liefde en de waarheden des geloofs te ontvangen, en aldus de innerlijke gewaarwording van het goede en het ware. Niemand kan gewaarworden, wat hij niet weet en gelooft, en bijgevolg begiftigd worden met het vermogen tot het gewaarworden van het goede der liefde en van het ware des geloofs, tenzij door erkentissen, zoodat hij weet wat het is en van welken aard het is. Evenzoo is het gesteld met allen, ook met de kinderen, die allen in het Rijk des Heeren worden onderwezen, en deze wel gemakkelijk, omdat zij met geen valsche beginselen vervuld zijn. Zij worden echter alleen in de algemeene waarheden onderwezen, en wanneer zij deze ontvangen, zijn de dingen, welke zij gewaarworden, er onbegrensd vele. Het is hiermede gesteld als met iemand die van een waarheid in het algemeen overtuigd is; hij begrijpt gemakkelijk en als uit zichzelf of vanzelf, de afzonderlijke deelen der algemeenheden, en de bijzonderheden van de afzonderlijke deelen, welke ter bevestiging dienen, want hij wordt door de waarheid in het algemeen aangedaan, bijgevolg ook door de afzonderlijke deelen en de bijzonderheden dier waarheid, welke bevestigen, want zij treden met vreugde en bekoring in de algemeene neiging, en volmaken haar op deze wijze voortdurend. Dit zijn de innerlijke dingen, krachtens welke zij erfgenamen worden genoemd, of krachtens welke zij het Rijk des Heeren kunnen beërven; maar eerst dan zijn zij erfgenamen, of erven zij, wanneer zij in de neiging van het goede zijn, dat wil zeggen, in de wederkeerige liefde, waarin zij door de erkentissen van het goede en ware en door de neigingen daartoe worden binnengeleid; en voor zooveel zij in de neiging tot het goede of in de wederkeerige liefde zijn, zijn zij erfgenamen of erven zij; want de wederkeerige liefde is het eigenlijke levenselement zelf, dat zij van het wezen des Heeren, als van hun Vader, ontvangen; dit kan ook blijken uit hetgeen straks in vers 5 volgt.

1803. Dat de woorden: “maar die uit uwe ingewanden voortkomen zal”, hen beteekenen, die in de liefde tot Hem en in de liefde jegens den naaste zijn, blijkt uit de beteekenis van de ingewanden en van het voortkomen uit de ingewanden, namelijk geboren worden en hier dat het diegenen zijn, die van den Heer geboren worden. Zij, die van den Heer geboren worden, dat wil zeggen, die wedergeboren worden, ontvangen het leven des Hoeren. Het leven des Heeren is, als gezegd, Goddelijke liefde, dat wil zeggen, liefde jegens het

gansche menschelijke geslacht, namelijk dat Hij het geheel en al, of dat Hij allen, zoo het mogelijk is, zalig wil maken tot in eeuwigheid. Zij, die de liefde des Heeren niet hebben, dat wil zeggen, die den naaste niet als zichzelf liefhebben, hebben geenszins het leven des Heeren, zijn derhalve geenszins van Hem geboren, of uit Zijne ingewanden voortgekomen, en daarom kunnen zij ook niet de erfgenamen van Zijn Rijk zijn. Hieruit blijkt, dat door het voortkomen uit de ingewanden hier in den innerlijken zin diegenen worden aangeduid, die in de liefde tot Hem en in de liefde jegens den naaste zijn, zooals bij Jesaja:

“Alzoo zeide Jehovah, uw Verlosser, de Heilige Israëls; Ik ben Jehovah, uw God, die u leert wat nut is, die u leidt op den weg, dien gij gaan moet; och dat gij naar Mijne geboden geluisterd hadt; en uw vrede zou geweest zijn als eene rivier, en uwe gerechtigheid als de golven der zee; en uw zaad zou geweest zijn als het zand, en *die uit uwe ingewanden voortgekomen zijn* als deszelfs gruis” (48: 17, 18, 19),

zaad als zand voor het goede, die uit de ingewanden voortgekomen zijn als het gruis voor het ware, aldus voor hen, die in de liefde zijn, want die alleen zijn in de liefde tot het goede en het ware. Bovendien beteekenen de ingewanden in het Woord ook de liefde of de Barmhartigheid, omdat de ingewanden der voortplanting, vooral de baarmoeder, de kuische echtelijke liefde uitbeelden en derhalve beteekenen, bijgevolg de liefde tot de kinderen, zooals bij Jesaja:

“De beroering van *Uwe ingewanden* en van *Uwe barmhartigheden* hielden zich tegen mij in” (63: 15).

Bij Jeremia:

“Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij niet een kind der verrukkingen; daarom zijn *Mijne ingewanden* over hem beroerd, *erbarmende zal Ik Mij over hem erbarmen*” (31: 20).

Hieruit blijkt, dat het de liefde zelve, of de barmhartigheid zelve, en het erbarmen des Heeren over het menschelijk geslacht zijn, welke in den innerlijken zin door de ingewanden en door het voortkomen uit de ingewanden worden aangeduid; zij die uit de ingewanden zijn voortgekomen beteekenen dus diegenen, die in de liefde zijn. Dat het Rijk des Heeren de wederkeerige liefde is, zie men eerder in de nrs. 548, 549, 684, 693, 694.

1804. Dat “die zal van u erven” beteekent, dat dezen de erfgenamen zullen worden, blijkt uit de beteevan den erfgenaam, waarover reeds gehandeld is.

1805. Vers 5. *En Hij leidde hem uit, en zeide: Zie Ik bid u, op naar den hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; en Hij zeide tot hem: Zoo zal uw zaad zijn.* Hij leidde hem uit, beteekent het zien van den inwendigen mensch,

die van de uiterlijke dingen uit de innerlijke ziet; en zeide: Zie, Ik bid u, op naar den hemel, beteekent de uitbeelding van het Rijk des Heeren bij de aanschouwing van het heelal; en tel de sterren, beteekent de uitbeelding van de goedheden en waarheden bij de aanschouwing der gesternten; indien gij ze tellen kunt, beteekent de bevruchting der liefde en de vermenigvuldiging des geloofs; en Hij zeide tot hem: Zoo zal uw zaad zijn, beteekent de erfgenamen van het Rijk des Heeren.

1806. Dat de woorden: “Hij leidde hem uit” het zien van den inwendigen mensch beteekenen, die van de uiterlijke dingen uit de innerlijke ziet, kan blijken uit de beteekenis van het uitleiden en tevens uit hetgeen volgt. De innerlijke dingen worden uitgeleid, wanneer men met de oogen van het lichaam den sterrenhemel beschouwt en daarbij aan het Rijk des Heeren denkt. Zoo vaak de mensch iets met zijn oogen ziet en de dingen die hij ziet, als het ware niet ziet, maar door deze de dingen ziet, en overdenkt, welke tot de Kerk en tot den Hemel behooren, wordt zijn inwendig zien, of het zien van zijn geest of van zijn ziel, uitgeleid. Het oog zelf is eigenlijk niets anders dan het uitgeleide zien van zijn geest, en wel voornamelijk tot dit einddoel, dat hij van de uiterlijke dingen uit de innerlijke ziet, dat wil zeggen, opdat hij bij de voorwerpen in de wereld voortdurend nadenkt over de dingen die in het andere leven zijn, want het is ter wille van dat andere leven, dat hij in de wereld leeft. Van dien aard was het zien der Oudste Kerk; van dien aard is het zien der Engelen bij den mensch; en van dien aard was het zien des Heeren.

1807. Dat de woorden: “En zeide: Zie, Ik bid u, op naar den hemel” de uitbeelding van het Rijk des Heeren bij de aanschouwing van het heelal beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den Hemel. De Hemel beteekent in den innerlijken zin des Woords niet den hemel, welke voor de oogen verschijnt, maar het Rijk des Heeren in het algemeen en in het bijzonder. Wie van de uiterlijke dingen uit de innerlijke beschouwt, denkt, wanneer hij den hemel ziet, in het geheel niet aan den sterrenhemel, maar aan den Engelenhemel; en wanneer hij de zon ziet, denkt hij niet aan de zon, maar aan den Heer, namelijk dat Hij de zon des Hemels is; evenzoo wanneer hij de maan, voorts ook wanneer hij de sterren ziet; ja zelfs, wanneer hij de onmetelijkheid des hemels ziet, denkt hij niet aan de onmetelijkheid daarvan, maar aan de onmetelijke en oneindige macht des Heeren; zoo ook bij alle overige dingen, want er is niets dat niet uitbeeldend is; desgelijks bij de dingen die op aarde zijn, zooals wanneer hij het aanbreken van den dag ziet, denkt hij niet aan den dageraad, maar aan den oorsprong aller dingen van den Heer, en aan het voortschrijden in den dag der wijsheid; evenzoo hangt, wanneer hij tuinen,

bosschen en bloemenvelden ziet, zijn blik niet aan een boom, noch aan zijn bloem, blad en vrucht, maar aan de hemelsche dingen, welke zij uitbeelden, ook niet aan een bloem en aan haar vormenschoon en bekooring, maar aan die dingen, welke zij in het andere leven uitbeelden; want er bestaat in de hemelen en op aarde hoegenaamd niets schoons en bekoorlijks, dat niet op de eene of andere wijze eene uitbeelding van het Rijk des Heeren is; hierover zie men hetgeen in nr. 1632 is gezegd; dit is “opzien naar den hemel”, waardoor de uitbeelding van het Rijk des Heeren bij de aanschouwing van het heelal wordt aangeduid. De reden, waarom alle dingen in het algemeen en in het bijzonder, die in den hemel en op aarde zijn, uitbeeldend zijn, is deze, dat zij bestonden en voortdurend bestaan, dat wil zeggen, voortbestaan van den invloed des Heeren door den Hemel. Het is daarmede gesteld als met het menschelijk lichaam, dat bestaat en voortbestaat door zijn ziel; vandaar dat in het lichaam alles en elke bijzonderheid een uitbeelding van zijn ziel is; deze is in de nutsbetrachting en in het einddoel, het lichaam echter is in de uitvoering daarvan. Alle werkingen, welke ook, zijn eveneens uitbeeldingen van nutsbetrachtingen, die de oorzaken zijn, en de nutsbetrachtingen zijn uitbeeldingen der einddoelen, die tot de eerste beginselen behooren. Zij, die in Goddelijke denkbeelden zijn, blijven nooit bij de voorwerpen van het uiterlijke gezicht staan, maar zien steeds door deze en in deze de innerlijke dingen. De innerlijke dingen zijn in hun eigenlijke wezen de dingen, welke tot het Rijk des Heeren behooren, dus zijn zij in het eigenlijke einddoel zelf. Evenzoo is het gesteld met het Woord des Heeren; wie in het Goddelijke is, beschouwt het Woord des Heeren nooit naar de letter, maar hij beschouwt de letter of den letterlijken zin als de uitbeelding en aanduiding van de hemelsche en geestelijke dingen der Kerk en van het Rijk des Heeren; de letterlijke zin dient hem alleen als een werktuigelijk middel om over die dingen te denken. Van dien aard was het zien des Heeren.

1808. Dat de woorden: “en tel de sterren” de uitbeelding beteekenen van de goedheden en waarheden bij de aanschouwing der gesternten, blijkt uit hetgeen thans gezegd is, en voorts uit de uitbeelding en aanduiding der sterren als goedheden en waarheden. De sterren worden in het Woord vaak vermeld, en overal beteekenen zij goedheden en waarheden, ook in den tegenovergestelden zin boosheden en valschheden; of, wat hetzelfde is, Engelen of Engelengezelschappen, en dan in den tegenovergestelden zin booze geesten en hun vereenigingen. Wanneer zij de Engelen of de Engelengezelschappen beteekenen, zijn zij vaste sterren, maar wanneer zij de booze geesten of hun vereenigingen beteekenen, zijn zij dwaalsterren, welke ik vaak gezien heb.

Dat alle dingen, die zich in de Hemelen en op aarde bevinden, uitbeeldingen van hemelsche en geestelijke dingen zijn, kon ik hieruit duidelijk opmaken, dat dergelijke dingen als zich aan den hemel en op aarde aan het oog voordoen, zich ook zichtbaar in de wereld der geesten vertoonen, en wel zoo duidelijk als op klaarlichten dag, en daar zijn zij alleen van uitbeeldenden aard; wanneer bijvoorbeeld een sterrenhemel verschijnt, en de sterren daarin vast zijn, weet men terstond, dat zij goedheden en waarheden zijn; en wanneer dwaalsterren verschijnen, weet men terstond, dat zij boosheden en valschheden beduiden; aan de flonkering en de schittering zelve der sterren kan men ook opmaken, van welken aard zij zijn; behalve nog ontelbare andere dingen meer. Hieruit kan hij, die wijs wil denken, weten, vanwaar het ontstaan van alle dingen op aarde komt, namelijk van den Heer; en dat zij op aarde niet denkbeeldig maar werkelijk bestaan, komt omdat alle dingen, zoowel de hemelsche als de geestelijke, welke van den Heer komen, levend en wezenlijk, of, zooals men zegt, substantieel zijn; daarom bestaan zij ook werkelijk in de uiterste natuur; men zie nr. 1632. Dat de sterren goedheden en waarheden uitbeelden en beteekenen, kan uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja:

“De *sterren* der hemelen en hunne *gesternten* zullen haar licht niet laten lichten, de *zon* is verduisterd in haren opgang, en de *maan* laat haar licht niet schijnen; en Ik zal over het aardrijk het booze bezoeken en over de goddeloozen hunne ongerechtigheid” (13: 10, 11),

alwaar sprake is van den dag der bezoeking; een ieder kan zien, dat onder de sterren en gesternten hier niet sterren en gesternten verstaan worden, maar waarheden en goedheden, en onder de zon de liefde, en onder de maan het geloof, want er wordt hier gehandeld over de valschheden en boosheden, die verduisteren. Bij Ezechiël:

“Als Ik u zal uitgebluscht hebben, zal Ik de *hemelen* bedekken, hunne *sterren* zwart maken; Ik zal de *zon* met eene wolk bedekken, en de *maan* zal haar licht niet laten lichten; alle *schijnselen des lichts* zal Ik zwart maken over u, en Ik zal duisternis brengen over uw land” (32: 7, 8),

desgelijks. Bij Joël:

“Voor Hem is de aarde beroerd, de *hemelen* beefden; de *zon* en de *maan* werden zwart, en de *sterren* trokken haren glans in” (2: 10; hfdst. 3: 15),

insgelijks. Bij David:

“Looft Jehovah, *zon* en *maan*; Looft Hem, alle gij *sterren des lichts*, looft Hem, gij hemel der hemelen” (Psalm 148: 3, 4),

insgelijks. Dat door de sterren niet sterren, maar goedheden en waarheden, of, wat hetzelfde is, zij die in goedheden en waarheden zijn zooals de Engelen, worden aangeduid, wordt duidelijk gezegd bij Johannes:

“Ik zag den Zoon des Menschen, houdend in Zijne rechterhand *zeven sterren*; de verborgenheid der *zeven sterren*, die gij gezien hebt op Mijne rechterhand, en de zeven kandelaren; *de zeven sterren zijn de Engelen der zeven Kerken*; de zeven kandelaren echter, die gij gezien hebt, zijn de zeven Kerken” (Openb. 1: 16, 20).

Bij denzelfde:

“De vierde Engel bazuinde, zoodat het derde deel der *zon* geslagen werd, en het derde deel der *maan*, en het derde deel der *sterren*, opdat het derde deel derzelve zou verduisterd worden, en dat de dag voor zijn derde deel niet zou lichten, en de nacht desgelijks” (Openb. 8: 12); hier blijkt duidelijk, dat het goede en het ware verduisterd werd. Bij Daniël:

“Er kwam een kleine hoorn voort, welke uitnemend groot werd tegen het zuiden, en tegen het oosten, en tegen het sierlijke, en hij werd groot tot aan het *heir der hemelen*, en wierp van het *heir* op de aarde, en van de *sterren*, en hij vertrad ze” (8: 9, 10);

hier blijkt duidelijk, dat het heir der hemelen en de sterren goedheden en waarheden zijn, die vertreden werden. Hieruit kan blijken wat onder de navolgende woorden des Heeren bij Mattheus werd verstaan:

“In de voleinding der eeuw, terstond na de verdrukking dier dagen, zal de *zon* verduisterd worden, en de *maan* zal haar schijnsel niet geven, en de *sterren zullen van den hemel vallen*, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden” (24: 29);

en bij Lukas:

“Dan zullen er teekenen zijn in de *zon* en *maan* en *sterren*, en op de aarde benauwdheid der natiën in vertwijfeling, als de zee en watergolven groot geluid zullen geven” (21: 25),

alwaar geenszins door de zon de zon wordt aangeduid, noch door de maan de maan, noch door de sterren de sterren, noch door de zee de zee, maar de dingen, welke zij uitbeelden, namelijk door de zon de hemelsche dingen der liefde, door de maan de geestelijke dingen, door de sterren de goedheden en waarheden, of de erkentenissen van het goede en ware, welke aldus verduisterd worden omstreeks de voleinding der eeuw, wanneer er geen geloof, dat wil zeggen, geen naasteliefde meer is.

1809. Dat “indien gij ze tellen kunt” de bevruchting der liefde en de vermenigvuldiging des geloofs beteekent, of, wat hetzelfde is, de bevruchting

van het goede en de vermenigvuldiging van het ware, kan zonder verklaring duidelijk zijn, namelijk dat zij niet geteld kunnen worden.

1810. Dat “zoo zal uw zaad zijn” de erfgenamen van het Rijk des Heeren beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde de liefde en het geloof daaruit, of, wat hetzelfde is, zij die in de liefde en in het geloof zijn, zoowel de Engelen als de menschen; dat het zaad dit beteekent, is eerder herhaaldelijk gezegd en aangetoond. Deze woorden beteekenen in het algemeen het Rijk des Heeren, dat zoo uitgestrekt en talrijk is, dat niemand het ooit gelooven kan, zoodat het alleen door het woord Onmetelijk kan worden uitgedrukt; over de onmetelijkheid daarvan zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, elders gehandeld worden; zij wordt hier aangeduid door de woorden van dit vers:

“Zie, Ik bid u, op naar den hemel, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt; en Hij zeide tot hem: Zoo zal uw zaad zijn”;

bovendien worden door dezelfde woorden die ontelbare goedheden en waarheden aangeduid, welke, bij iederen Engel, behooren tot de wijsheid en het inzicht met de daaraan verbonden gelukzaligheid.

1811. Vers 6. *En hij geloofde in Jehovah, en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.* Hij geloofde in Jehovah, beteekent het geloof des Heeren toenmaals; en Hij rekende het hem tot gerechtigheid, dat de Heer hierin voor het eerst Gerechtigheid werd.

1812. Dat “hij geloofde in Jehovah” het geloof des Heeren toenmaals beteekent, blijkt uit de woorden zelf, voorts uit het, verband in den innerlijken zin, welk verband daarin bestaat, dat de Heer, toen Hij in de wereld was, in voortdurende worstelingen der verzoekingën verkeerde, en in voortdurende overwinningen, steeds van het innerlijkste vertrouwen en geloof uit, dat Hij, omdat Hij uit louter liefde voor het heil van het gansche menschelijke geslacht streed, noodwendig overwinnen moest, hetgeen hier heet “in Jehovah gelooven”. Aan de liefde, waaruit iemand strijdt, wordt onderkend, welk geloof hij heeft; wie uit een andere liefde dan uit de liefde jegens den naaste en jegens het Rijk des Heeren strijdt, strijdt niet uit het geloof, dat is, gelooft niet in Jehovah, maar in datgene wat hij liefheeft, want de liefde zelve, waarvoor hij strijdt, is zijn geloof. Wie bij voorbeeld strijdt uit de liefde om de grootste in den Hemel te worden, gelooft niet in Jehovah, doch veeleer in zichzelf; want de grootste willen worden is over anderen willen heerschen, derhalve strijdt hij voor de heerschappij; evenzoo in alle overige dingen; vandaar kan men aan de liefde zelve, waaruit iemand strijdt, onderkennen, wat zijn geloof is. De Heer echter heeft in al Zijne worstelingen der verzoekingën nooit

uit eigenliefde of voor zichzelf gestreden, maar voor allen in de gansche wereld, bijgevolg niet om de grootste in den Hemel te worden (want zulks is aan de Goddelijke liefde tegenovergesteld), nauwelijks om de kleinste te worden, maar alleen opdat alle anderen iets zouden worden en behouden zouden worden; zooals Hij ook zelf zegt bij Markus:

“De twee zonen van Zebedeüs zeiden: Geef ons, dat wij mogen zitten, de een aan Uwe rechter-, en de ander aan Uwe linkerhand in Uwe heerlijkheid. Jezus zeide: Wie onder u groot zal willen worden, die zal uw dienaar zijn; en wie van u de eerste zal willen worden, die zal aller dienstknecht zijn; want ook de Zoon des Menschen is niet gekomen, mn gediend te worden, maar om te dienen, en Zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen” (10: 37, 43, 44, 45).

Het is deze liefde of dit geloof, van waar uit de Heer streed, hetgeen hier wordt bedoeld met “gelooven in Jehovah”.

1813. Dat “Hij rekende het hem tot gerechtigheid” beteekent, dat de Heer hierin voor het eerst Gerechtigheid werd, kan ook blijken uit het verband in den innerlijken zin, waarin over den Heer gehandeld wordt. Dat de Heer Alleen de Gerechtigheid voor het gansche menschelijke geslacht geworden is, kan hieruit blijken, dat de Heer Alleen uit Goddelijke Liefde gestreden heeft, namelijk uit de Liefde jegens het gansche menschelijke geslacht, naar welks heil Hij in Zijne worstelingen eenig en alleen verlangde, en waarvoor Hij gloeide. De Heer werd naar Zijn Menschelijk Wezen niet Gerechtigheid geboren, maar Hij is Gerechtigheid geworden door de worstelingen der verzoeking en door de overwinningen, en wel uit eigen macht; en zoo vaak Hij streed en overwon, werd Hem dit tot Gerechtigheid gerekend, dat wil zeggen, aan de Gerechtigheid, die Hij worden zou, voortdurend toegevoegd, als aanwassing, totdat Hij louter Gerechtigheid was geworden. Een mensch, die van een vader of van het zaad van een menschelijken vader geboren wordt, kan, wanneer hij uit zichzelf strijdt, nooit uit een andere liefde strijden, dan uit de eigenliefde en uit de liefde tot de wereld, derhalve niet uit de hemelsche liefde, maar uit de hellsche, want zijn eigen ik, dat hij van vaderszijde ontving, behalve het uit zichzelf daadwerkelijk verworvene eigene is van dien aard; wie daarom meent, uit zichzelf tegen den duivel te strijden, dwaalt schromeluk: desgelijks hij, die zich uit eigen krachten gerecht wi maken, dat wil zeggen, gelooven, dat de goedheden der naastenliefde en de waarheden des geloofs uit hemzelf zijn, bijgevolg daarmede den hemel verdienen; deze handelt en denkt tegen het goede en ware des geloofs in, want het ware des geloofs, dat wil zeggen, de waarheid zelve, is, dat de Heer strijdt; daar hij dan op deze wijze

tegen het ware des geloofs in handelt en denkt, onttrekt hij aan den Heer wat Hem toebehoort, en hetgeen des Heeren is maakt hij tot het zijne, of, wat hetzelfde is, hij stelt zichzelf in de plaats van den Heer, derhalve datgene bij hem, wat heisch is. Vandaar komt het, dat zij groot of de grootsten in den hemel willen worden, en vandaar komt het, dat zij valschelijk gelooven, dat de Heer tegen de hellen heeft gevochten om de grootste te zijn. Het menschelijk eigene brengt dergelijke fantasieën met zich mede, die schijnen alsof zij waarheden waren, maar geheel het tegenovergestelde is het geval. Dat de Heer in de wereld kwam, om Gerechtigheid te worden, en dat Hij Alleen Gerechtigheid is, is ook door de Profeten voorzegd; aldus kon dit vóór Zijn Komst bekend zijn; voorts dat Hij op geen andere wijze Gerechtigheid kon worden dan door worstelingen en overwinningen over alle boosheden en over alle hellen; zooals bij Jeremia:

“In Zijne dagen zal Jehudah gered worden, en Israëel zeker wonen, en dit zal *Zijn Naam* zijn, *waarmede men Hem noemen zal: Jehovah, Onze Gerechtigheid*” (23: 6);

bij denzelfde:

“In die dagen, en te dier tijd zal Ik David een *Spruit der gerechtigheid* verwekken, en Hij zal gericht en *gerechtigheid* doen op aarde; in die dagen zal Jehudah gered worden, en Jeruzalem zal zeker wonen; *dit echter is het, wat men Hem noemen zal: Jehovah, Onze Gerechtigheid*” (33: 15, 16).

Bij Jesaja:

“Hij zag, en geen man, en Hij ontzette zich, dat er geen bemiddelaar was, en Zijn arm bracht Hem heil aan, en *Zijne gerechtigheid* ondersteunde Hem; en Hij trok *gerechtigheid* aan als een pantsier, en den helm des heils zette Hij op Zijn hoofd” (59: 16; men zie vooral Jes. 63: 3, 5);

Zijn arm staat voor de eigen macht; daar de Heer Alleen de Gerechtigheid is, wordt Hij ook *Woning der Gerechtigheid* genoemd (Jer. 31: 23, hfdst. 50: 7).

1814. Vers 7. *En Hij zeide tot hem: Ik ben Jehovah, die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, om u dit land te geven, om dat erfelijk te bezitten.* Hij zeide tot hem: Ik ben Jehovah, beteekent den Innerlijken Mensch des Heeren, die Jehovah is, van wien de innerlijke gewaarwording kwam; die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën, beteekent den eersten staat van den uiterlijken mensch; om u dit land te geven om dat erfelijk te bezitten, beteekent het Rijk des Heeren, welks bezitter Hij alleen is.

1815. Dat de woorden : “Hij zeide tot hem : Ik ben Jehovah” den Innerlijken Mensch des Heeren beteekenen, die Jehovah is, van wien de innerlijke gewaarwording kwam, blijkt uit hetgeen herhaaldelijk eerder gezegd is, namelijk dat het innerlijke des Heeren, dat wil zeggen, alles wat de Heer uit den Vader ontving, in Hem Jehovah was, want uit Jehovah werd Hij ontvangen. Iets anders is het, wat de mensch van zijn vader ontvangt, en iets anders is het, wat hij van zijn moeder ontvangt. Van zijn vader ontvangt de mensch alles wat innerlijk is; de ziel zelve of het leven komt van den vader; maar van zijn moeder ontvangt hij alles wat uiterlijk is; kortom, de inwendige mensch of de geest zelf komt van den vader, maar de uitwendige mensch of het lichaam zelf komt van de moeder. Dit kan een ieder hieruit alleen al begrijpen, dat de ziel zelve van den vader wordt ingeplant, welke zich in het ei met een lichamelijken vorm begint te bekleeden; alles wat er daarna aan toegevoegd wordt, zoowel in het ei als in de baarmoeder, is van de moeder, want van nergens anders heeft het zijn groei. Hieruit kan blijken, dat de Heer naar de innerlijke dingen Jehovah was; daar echter het uiterlijke, dat de Heer van de moeder had ontvangen, met het Goddelijke of met Jehovah vereenigd moest worden, en wel, als gezegd, door verzoeking en overwinningen, kon het Hem, in deze staten, niet anders toeschijnen, dan dat het, wanneer Hij met Jehovah sprak, zoo was, alsof Hij met een ander sprak, terwijl Hij toch met Zichzelf sprak, voor zooveel Hij namelijk met Jehovah verbonden was. De innerlijke gewaarwording, welke de Heer boven allen die geboren zijn in den volmaaktsten vorm bezat, was uit Zijn innerlijke, dat is, uit Jehovah zelf, hetgeen hier in den innerlijken zin wordt aangeduid met deze woorden: “Jehovah zeide tot hem”.

1816. Dat de woorden: “die u uitgeleid heb uit Ur der Chaldeën” den eersten staat van den uiterlijken mensch beteekenen, kan uit de beteekenis van Ur der Chaldeën blijken; het moederlijke, dat de Heer door de geboorte ontving, of door het van de moeder overgeërfde, is datgene, wat hier door Ur der Chaldeën wordt aangeduid; van welken aard dit is, is eerder beschreven; dit moederlijke of dit van de moeder overgeërfde is het, waaruit Hij werd uitgeleid, telkens wanneer Hij boosheden en valscheden, dat is, de hellen, overwon.

1817. Dat de woorden: “om u dit land te geven om dat erfelijk te bezitten” het Rijk des Heeren beteekenen, welks bezitter Hij alleen is, blijkt uit de beteekenis van het land, hier van het Heilige Land of Kanaän, namelijk dat het het hemelsche Rijk is; voorts uit de beteekenis van erven, waarover herhaaldelijk eerder. Het land erven — waarmede hier wordt aangeduid

het hemelsche Rijk bezitten — wordt hier gezegd met betrekking tot Zijn Menschelijk Wezen; want naar het Goddelijke Wezen was Hij van eeuwigheid aan de Bezitter van het heelal, bijgevolg van het hemelsche Rijk.

1818. Vers 8. *En hij zeide: Heer Jehovih, waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal.* Hij zeide: Heer Jehovih, beteekent een zekere samenspraak van den inwendigen mensch met den innerlijken; waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal, beteekent eene verzoeking tegen de liefde des Heeren, die zekerheid wilde hebben.

1819. Dat “Hij zeide: Heer Jehovih” een zekere samenspraak van den inwendigen mensch met den innerlijken beteekent, blijkt uit hetgeen in het vorige vers gezegd is bij deze woorden: “Jehovah zeide tot hem”; voorts uit hetgeen in vers 2 van dit hoofdstuk aangaande den Heer Jehovih is gezegd, namelijk dat het een samenspreken is van den inwendigen mensch met den innerlijken, of met Jehovah; vooral wanneer Hij in verzoeking was.

1820. Dat de woorden: “waarbij zal ik weten, dat ik het erfelijk bezitten zal”, eene verzoeking beteekenen tegen de liefde des Heeren, die zekerheid wilde hebben, kan uit den twijfel blijken, die in de woorden zelf ligt. Wie in verzoeking is, is in twijfel over het einddoel; het einddoel is de liefde, waartegen de booze geesten en de booze geniën strijden, en aldus het einddoel in twijfel stellen, en wel des te meer in twijfel, naarmate hij het meer liefheeft; wanneer hij niet vanwege het einddoel, dat hij liefheeft, in twijfel, ja zelfs in vertwijfeling gesteld werd, zou het geen verzoeking zijn; de zekerheid over den afloop gaat aan de overwinning vooraf, en behoort tot de overwinning. Daar weinigen weten, hoe het met de verzoeking gesteld is, mag het hier in het kort worden uiteengezet; de booze geesten vechten nooit tegen iets anders dan tegen de dingen die de mensch liefheeft, en zij vechten des te feller, naarmate hij vuriger liefheeft; het zijn de booze geniën die tegen de dingen vechten, welke tot de neiging tot het goede behooren, en de booze geesten tegen de dingen, die tot de neiging tot het ware behooren; zoodra zij ook maar het minste bemerken, wat de mensch liefheeft, of als het ware den reuk krijgen van iets dat hem aangenaam en dierbaar is, vallen zij er terstond op aan en trachten het te vernietigen, bijgevolg den geheelen mensch, daar zijn leven in zijne liefden bestaat; aldus verschaft niets hun een grooter vermaak dan den mensch te vernietigen, en zij laten daarvan niet af, ook al zou het tot in eeuwigheid duren, wanneer zij niet van den Heer teruggeworpen worden. Zij, die boosaardig en arglistig zijn, dringen in de liefden zelve binnen door ze te vleien, en komen op deze wijze den mensch binnen, en kort nadat zij aldus zijn binnengedrongen, trachten zij de liefden te vernietigen en aldus den

mensch te dooden en wel op duizenderlei manieren, die onbegrijpelijk zijn; en zij vechten niet op deze wijze, dat zij tegen de goedheden en waarheden redekavelen; dergelijke worstelingen zijn van geen beteekenis, want al werden zij duizendmaal overwonnen, zoo zouden zij toch op hun stuk blijven staan, daar redeneeringen tegen goedheden en waarheden nooit kunnen uitblijven; maar zij verdraaien de goedheden en waarheden en doen den mensch met een zeker vuur der begeerte en der overreding ontvlammen, zoodat hij niet beter weet of hij bevindt zich zelf in een dergelijke begeerte en in een dergelijke overreding; en tevens steken zij in die goedheden en waarheden den brand met een lust, die zij uit een lust van anderen oorsprong bij den mensch halen, en aldus vergiftigen en bestoken zij hem op de arglistigste wijze, en wel zoo behendig, van het eene in het andere overgaande, dat, indien de Heer geen bijstand verleende, de mensch nooit anders zou weten, dan dat het zoo is. Desgelijks gaan zij te werk tegen de neigingen tot het ware, welke het geweten uitmaken; zoodra zij iets van geweten waarnemen, van welken aard het ook zijn mag, vormen zij zich uit de valscheden en zwakheden bij den mensch een neiging, en daarmede verdonkeren zij het licht van het ware, en verdraaien het op deze wijze, of boezemen angst in, en pijnigen; bovendien houden ze de gedachte hardnekkig bij één ding vast, en vullen haar aldus met fantasieën, en tevens wikkelen zij dan heimelijk begeerten in de fantasieën, behalve nog ontelbare andere kunstgrepen meer, die nooit in een bevattelijken vorm beschreven kunnen worden. Het is slechts weinig en wel het meest algemeene, dat tot het geweten van den mensch kan doordringen, en in de vernietiging van het geweten bovenal scheppen zij het grootste vermaak. Uit dit weinige, ja allerweinigste, kan blijken, van welken aard de verzoeking is, en dat in het algemeen de aard der verzoeking overeenkomt met den aard der liefden. Hieruit kan ook blijken, van welken aard de verzoeking des Heeren waren, namelijk de allerwreedste, want hoe grooter de liefde is, des te grooter de wreedheid der verzoeking. De liefde des Heeren, welke het heil van het gansche menschelijke geslacht betrof, was allervurigst, en sloot bijgevolg alle neiging tot het goede en alle neiging tot het ware in den hoogsten graad in; tegen deze neigingen streden de hellen met de boosaardigste list en giften, maar nochtans overwon de Heer ze alle door eigen macht; de overwinningen brengen dit met zich mede, dat de boosaardige geniën en geesten daarna niets meer durven doen; want hun leven bestaat hierin, dat zij kunnen vernietigen, maar wanneer zij merken dat de mensch van dien aard is, dat hij kan wederstaan, vluchten zij bij den eersten aanval, zooals dit gewoonlijk gebeurt, wanneer zij den eersten

drempel des Hemels naderen; zij worden dan terstond door ontzetting en schrik aangegrepen en storten zich achterwaarts.

1821. Vers 9. *En Hij zeide tot hem: Neem u eene driejarige vaars en eene driejarige geit, en eenen driejarigen ram, en eene tortelduif, en eene jonge duif.* Hij zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording; neem eene driejarige vaars en eene driejarige geit, en eenen driejarigen ram, beteekent de dingen die uitbeeldingen zijn van de hemelsche dingen der Kerk; de vaars, die der uitwendig hemelsche dingen; de geit, die der inwendig hemelsche dingen; de ram, die der geestelijk hemelsche dingen; dat zij driejarig moesten zijn, komt omdat zij alle dingen der Kerk, wat de tijden en de staten betreft, zouden insluiten; en eene tortelduif en eene jonge duif, beteekenen die dingen, welke uitbeeldingen zijn van de geestelijke dingen der Kerk; de tortelduif de uitwendige, de jonge duif de inwendige.

1822. Dat “Hij zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording beteekent, blijkt uit hetgeen boven bij vers 2 en 7 is gezegd; de innerlijke gewaarwording is niets anders dan een zeker innerlijk spreken, hetwelk zich op deze wijze uit, dat men gewaar wordt wat gezegd wordt; alle inwendige inspraak, ook het geweten, is niets anders, maar de innerlijke gewaarwording is een hoogere of meer inwendige graad.

1823. Dat de woorden: “neem eene driejarige vaars en eene driejarige geit, en eenen driejarigen ram” de dingen beteekenen, die uitbeeldingen zijn van de hemelsche dingen der Kerk, blijkt uit de beteekenis van deze dieren bij de offeringen. Niemand, die gezond denkt, kan gelooven, dat de verschillende dieren die geofferd werden, niets anders te beteekenen hadden dan alleen offeringen, of dat de os en de jonge stier of de vaars dezelfde beteekenis hadden als het schaap, de bok, de geit, en deze dezelfde als het lam, en een soortgelijke als de tortelduif en de jongen der duiven, terwijl toch elk dier zijn bijzondere beteekenis had. Dat kan genoegzaam hieruit blijken, dat nooit het eene in de plaats van het andere werd opgedragen, en dat uitdrukkelijk werden opgegeven welke bij de brandofferen en bij de dagelijksche offeringen, bij de sabbath- en feestofferingsen zouden geofferd worden, welke bij de vrijwillige, de gelofte- en de dankoffers, welke bij de verzoenende schuld- en zondeoffers, welke bij de reinigungsoffers; dit zou nooit gebeurd zijn, wanneer niet door elk dier iets bijzonders was uitgebeeld en aangeduid; maar het zou te ver voeren om hier uiteen te zetten, wat elk dier in het bijzonder beteekent; genoeg, dat men hier wete, dat het hemelsche dingen zijn, welke door de dieren worden aangeduid, en geestelijke dingen, die door de vogels worden aangeduid, en door elk iets hemelsch en geestelijks in het bijzonder. De Joodsche Kerk zelve

en alle dingen van de Joodsche Kerk, waren uitbeeldingen van de dingen, die tot het Rijk des Heeren behooren, waarin niets dan het hemelsche en geestelijke is, dat wil zeggen, niets dan hetgeen tot de liefde en het geloof behoort, zooals ook genoegzaam kan blijken uit de beteekenis van de reine en nuttige dieren, waarover in de nrs. 45, 46, 142, 143, 246, 714, 715, 776 is gehandeld; en daar deze in de Oudste Kerk de hemelsche goedheden beteekenden, zijn zij later in de Kerk, toen de godsdienst alleen uiterlijk was en als uitbeeldend werd beschouwd en erkend, uitbeeldingen geworden. Daar hier over den staat der Kerk gehandeld wordt, en voorzeggd wordt van welken aard zij in de toekomst zijn zal, werd het door dergelijke uitbeeldingen voor Abram getoond, geheel zooals het hier vermeld wordt, maar toch worden in den innerlijken zin dergelijke dingen aangeduid; dit kan een ieder weten en bedenken, want waartoe zou het gediend hebben, om een driejarige vaars, een driejarige geit, een driejarigen ram, een tortelduif en een jonge duif te nemen, ze in twee deelen te deelen, en zoo neer te leggen, wanneer niet alles tot in bijzonderheden aanduidingen waren geweest; wat zij echter beteekenen, kan uit hetgeen volgt blijken.

1824. Dat de vaars de dingen beteekent, die uitbeeldingen zijn van de uitwendig hemelsche dingen, de geit de dingen die uitbeeldingen zijn van de inwendig hemelsche dingen, en de ram de dingen die uitbeeldingen zijn van de geestelijk hemelsche dingen, kan blijken uit de offeringen, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid in hetgeen volgt, alwaar van de offeringen sprake is. Er zijn uitwendig hemelsche dingen en inwendig hemelsche dingen, voorts geestelijk hemelsche dingen. De uitwendig hemelsche dingen zijn die, welke tot den uiterlijken mensch behooren, de inwendig hemelsche dingen zijn die, welke tot den innerlijken mensch behooren, de geestelijk hemelsche dingen zijn die, welke daaruit voortkomen. Het hemelsche zelf is de liefde tot den Heer, en de liefde jegens den naaste. Dit hemelsche vloeit van den Heer in, en wel door den innerlijken mensch in den uiterlijken. In den inwendigen mensch heet dit het inwendig hemelsche, in den uitwendigen mensch het uitwendig hemelsche. Het uitwendig hemelsche is alle neiging tot het goede, zelfs is het ook alle wellust welke uit de neiging tot het goede voortkomt; voor zooveel zich in het een en in het ander, dat wil zeggen, in de neiging tot het goede en in den wellust daaruit, het goede der liefde en der naastenliefde bevindt, is het hemelsch en voor zooveel is het gelukzalig; het geestelijk hemelsche echter is alle neiging tot het ware, waarin de neiging tot het goede is, of de neiging tot het ware, welke uit de neiging tot het goede verwekt

wordt; aldus is het het geloof, waarin de naastenliefde is, of het geloof dat van de naastenliefde verwekt wordt.

1825. Dat het driejarige alle dingen van de Kerk wat de tijden en staten betreft insluit, blijkt uit de beteekenis van drie in het Woord; drie beteekent den vollen tijd van de Kerk, van haar oorsprong tot aan haar einde, aldus geheel haar staat. De laatste tijd van de Kerk wordt daarom door den derden dag aangeduid, door de derde week, door de derde maand, door het derde jaar en door de derde eeuw, wat hetzelfde is. Evenals de staat der Kerk door een drievoud wordt aangeduid, wordt ook de staat van een ieder die een Kerk is, daarmede aangeduid, en zelfs elk ding der Kerk, zooals dit blijken kan uit de beteekenis van dit getal naar de uit het Woord aangehaalde plaatsen in de nrs. 720, 901. Dat de driejarige vaars aldus den tijd of den staat der Kerk tot aan haar uiterste beteekent, namelijk wanneer zij verwoest of verlaten is, kan ook blijken bij Jesaja:

“Mijn hart schreeuwt over Moab, zijne vluchtelingen vluchten naar Zoar toe, *de driejarige vaars*, want in den opgang van Luchith zal het met gewezen opgaan, want op den weg naar Choronaïm zullen zij een jammergeschrei verwekken” (15: 5);

voorts bij Jeremia:

“Weggenomen is de blijdschap en verheuging van Karmel, en van het land Moab, en Ik zal den wijn doen ophouden uit de kuipen; men zal niet treden met de hedad, de hedad zal geen hedad zijn; van wege Chesbons gekrijt tot Elealeh toe, tot Jahaz toe, hebben zij hunne stem verheven, van Zoar tot aan Choronaïm, *de driejarige vaars*, want ook de wateren van Nimrim zullen tot verwoestingen worden” (48: 33, 34);

wat deze dingen zijn, zou nooit iemand gewaar worden, wanneer hij niet wist, wat door Moab wordt aangeduid, wat door Zoar, door den opgang van Luchith, door het gekrijt van Chesbon tot Elealeh, door Jahaz, door Choronaïm, door de wateren van Nimrim en door de driejarige vaars; dat het de laatste verwoesting is, blijkt duidelijk.

1826. Dat “neem eene tortelduif en eene jonge duif” de dingen beteekent, welke uitbeeldingen zijn van de geestelijke dingen der Kerk, blijkt uit de beteekenis van de vogels in het algemeen, en van de tortelduiven en duiven in het bijzonder; dat de vogels de geestelijke dingen beteekenen, welke tot het geloof of tot het ware behooren, bijgevolg de verstandelijke en de redelijke dingen, is eerder in de nrs. 40, 745, 776, 991, aangetoond; en dat de duiven de goedheden en waarheden des geloofs beteekenen, nr. 870; wat zij bovendien in de offeringen beteekenen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid,

in hetgeen volgt, waar van de offeringen sprake is, gezegd worden. In het Woord, vooral in het Profetische, wordt, wanneer van de hemelsche dingen gesproken wordt, ook van de geestelijke dingen gesproken, en zij worden op deze wijze verbonden, daar het een van het ander komt, zoodat het een tot het ander behoort, gelijk eerder is gezegd in de nrs. 639, 680, 683, 707, 793, 801.

1827. Dat de tortelduif de dingen beteekent, welke uitbeeldingen zijn van de uitwendig geestelijke dingen, en de jonge duif die, welke uitbeeldingen zijn van de inwendig geestelijke dingen, kan blijken uit hetgeen gezegd is over de hemelsche dingen, waarvan de uitwendige werden uitgebeeld door de vaars, de inwendige door de geit, en zij, die het midden houden, door den ram.

1828. Vers 10. *En hij nam zich deze allen, en hij deelde ze midden door, en hij leide elks deel tegen het andere over; en den vogel deelde hij niet.* Hij nam zich deze allen, beteekent, dat het aldus geschiedde; en hij deelde ze midden door, beteekent de Kerk en den Heer; en hij leide elks deels tegen het andere over, beteekent de wederkeerige betrekking en de overeenstemming wat de hemelsche dingen betreft; en den vogel deelde hij niet, beteekent de geestelijke dingen, waarbij een dergelijke wederkeerige betrekking en overeenstemming niet bestaat.

1829. Dat “hij nam zich deze allen” beteekent, dat het aldus geschiedde, blijkt zonder verklaring.

1830. Dat de woorden: “hij deelde ze midden door” de Kerk en den Heer beteekenen, blijkt uit hetgeen volgt, want het waren hemelsche dingen, die door de vaars, de geit en den ram; en geestelijke dingen, die door de tortelduif en de jonge duif werden aangeduid, en die, wanneer zij midden door gedeeld en tegenover elkander worden gelegd, niets anders kunnen beteekenen.

1831. Dat de woorden: “hij leide elks deel tegen het andere over” de wederkeerige betrekking en de overeenstemming beteekenen, wat de hemelsche dingen betreft, kan hieruit blijken, dat de deelen ter eenre de Kerk en de deelen ter andere zijde den Heer beteekenen, en wanneer deze tegenover elkander worden gelegd, is het niets anders dan een wederkeerige betrekking en overeenstemming; en daar de vaars, de geit en de ram —waardoor, zooals vlak hierboven bij vers 9 is gezegd, de hemelsche dingen worden aangeduid — aldus gedeeld en nedergelegd werden, blijkt, dat het een wederkeerige betrekking en overeenstemming naar de hemelsche dingen is. Anders is het echter gesteld wat de geestelijke dingen betreft, waarover terstond. De hemelsche dingen zijn, als herhaaldelijk gezegd, alle dingen welke tot de liefde tot den Heer en tot de liefde jegens den naaste behooren; het is de Heer, die liefde en naastenliefde geeft, het is de Kerk, die ontvangt; wat vereenigt,

is het geweten, waarin de liefde en de naastenliefde wordt ingeplant; vandaar beteekent de tusschenruimte tusschen de deelen datgene bij den mensch, wat innerlijke gewaarwording, innerlijke inspraak en geweten genoemd wordt; de dingen, die boven de innerlijke gewaarwording, de inspraak en het geweten zijn, behooren den Heer toe, de dingen, die daaronder zijn, zijn bij den mensch; daar zij zich aldus wederkeerig naar elkander richten, wordt het een wederkeerige betrekking genoemd, en daar zij wederkeerig met elkander overeenstemmen, zooals het actieve en het passieve, wordt het een overeenstemming genoemd.

1832. Dat de woorden: “en den vogel deelde hij niet”, de geestelijke dingen beteekenen, waarbij een dergelijke wederkeerige betrekking en overeenstemming niet bestaat, blijkt uit de beteekenis van den vogel, zijnde het geestelijke, waarover vlak hierboven in het 9. vers is gehandeld, en voorts hieruit, dat hij den vogel niet midden door deelde, bijgevolg, dat een dergelijke wederkeerige betrekking en overeenstemming niet bestaat. Door de geestelijke dingen worden, als eerder herhaaldelijk gezegd, alle dingen aangeduid, welke tot het geloof behooren, derhalve alle leerstellingen, want deze worden de dingen des geloofs genoemd, hoewel zij niet tot het geloof behooren, voordat zij met de naastenliefde verbonden zijn; tusschen deze en den Heer bestaat geen wederkeerige betrekking en overeenstemming, want zij zijn dingen, die niet door de innerlijke inspraak en door het geweten invloeien, zooals de dingen, die tot de liefde en de naastenliefde behooren, maar zij vloeien in door de onderwijzing en aldus door het gehoor, derhalve niet van binnen doch van buiten, en op deze wijze vormen zij bij den mensch zijn vaten of ontvangers; het meerendeel daarvan verschijnt als waarheden, en zijn geen waarheden, zooals daar zijn de dingen, welke tot den letterlijken zin des Woords behooren en uitbeeldingen van het ware en aanduidingen van het ware zijn, bijgevolg op zichzelf genomen geen waarheden; sommige dingen zijn zelfs valscheden, die nochtans tot vaten en ontvangers kunnen dienen; bij den Heer zijn echter alleen wezenlijke waarheden, en daarom bestaat er geen wederkeerige betrekking en overeenstemming tusschen deze en gene; maar nochtans kunnen zij aangepast worden, zoodat zij de hemelsche dingen, die tot de liefde en de naastenliefde behooren, als vaten dienen. Het zijn deze geestelijke dingen, die de wolk van het verstandsdeel uitmaken, waarover eerder gehandeld is, waarin de Heer naastenliefde legt, en aldus het geweten maakt; zooals bijvoorbeeld bij hen, die in den zin van de letter des Woords blijven, en meenen, dat de Heer het is, die in verzoeking leidt, en dan het geweten van den mensch kwelt, en dat Hij, daar Hij het booze toelaat, de

oorzaak van het booze is; dat Hij de boozen in de hel stoot, en dergelijke meer; dit zijn schijnwaarheden, maar geen waarheden; en daar het op zichzelf genomen geen waarheden zijn, is er ook geen wederkeerige betrekking en overeenstemming; toch laat de Heer deze dingen bij den mensch onaangetast, en maakt ze op wonderbaarlijke wijze door de mastenliefde geschikt om de hemelsche dingen als vaten te kunnen dienen. Evenzoo is het ook gesteld met den godsdienst der rechtschapen heidenen, met hun leerstellingen en zeden, ja zelfs met hun afgoden; de Heer laat deze insgelijks onaangetast, en nochtans maakt Hij ze door de naastenliefde geschikt om ook tot vaten te dienen; desgelijks was het gesteld met het meerendeel der riten in de Oude Kerk, en later in de Joodsche Kerk, die op zichzelf niets anders waren dan godsdienstige gebruiken, waarin het ware niet was, en die werden geduld en toegelaten, ja zelfs bevolen, daar zij door hun ouders voor heilig werden gehouden, en aldus in hun gemoed van kindsbeen af als waarheden waren ingeplant en ingeprent. Deze en dergelijke dingen zijn het, welke worden aangeduid met de woorden, dat de vogels niet verdeeld werden; want de dingen, die eenmaal in de meening van den mensch zijn gepland en voor heilig worden gehouden, laat de Heer, wanneer zij niet tegen de Goddelijke orde ingaan, onaangetast, en hoewel er geen wederkeerige betrekking en overeenstemming plaats heeft, past Hij ze toch aan. Ook deze dingen zijn het, die in de Joodsche Kerk daarmede werden aangeduid, dat bij de offeringen de vogels niet gedeeld werden, want verdeelen is tegen elkander over leggen zoodat de deelen behoorlijk overeenstemmen. En daar de onderhavige dingen geen behoorlijke overeenstemmingen zijn, worden zij in het andere leven bij hen, die zich laten onderwijzen, verwijderd, en de waarheden zelve in de neigingen tot het goede ingeplant. Dat de vogels ook in de Joodsche Kerk niet gedeeld werden, vanwege deze uitbeelding en beteekenis, blijkt bij Mozes:

“Indien zijne gave voor Jehovah een brandoffer van den *vogel is*, en hij zal brengen van de *tortelduiven* of van de *zonen der duiven*, en zal ze klieven met zijne vleugelen, niet *deelen*” (Levit. 1: 14, 17); desgelijks bij de zondoffers (Levit. 5: 7, 8).

1833. Vers 11. *En het gevogelte kwam neder op de lichamen, en Abram joeg die weg.* Het gevogelte kwam neder op de lichamen, beteekent de boosheden en de valscheden daaruit, die vernietigen wilden; en Abram joeg die weg, beteekent, dat de Heer ze verdreven heeft.

1834. Dat “het gevogelte kwam neder op de lichamen” de boosheden en de valscheden daaruit beteekent, die vernietigen wilden, blijkt uit de beteekenis van het gevogelte, zijnde het valsche. Het gevogelte beteekent in het Woord

het ware, zooals boven is aangetoond, voorts in tegenovergestelden zin het valsche, zooals met bijna alle beteekenissen van dergelijke dingen in het Woord het geval is, namelijk dat zij in tweeërlei zin genomen worden; dat het gevogelte ook het valsche beteekent, is eerder in de nrs. 778, 866, 988 aangetoond. Een ieder kan zien, dat dit verborgenheden beteekent, anders zou het de vermelding niet waard zijn geweest; welke verborgenheid het beteekent, is eveneens gezegd, en blijkt uit het verband in den innerlijken zin, namelijk dat er sprake is van den staat der Kerk. Wanneer van den Heer een Kerk verwekt wordt, is zij in den aanvang onschuldig, en de een heeft dan den ander lief als een broeder, zooals bekend is van de oorspronkelijke Kerk na de Komst des Heeren; alle zonen der Kerk leefden toen onder elkander als broeders, en noemden elkander ook broeders, en hadden elkander wederkeerig lief; maar na verloop van tijd nam de naastenliefde af en verdween; en met het verdwijnen daarvan kwamen boosheden daarvoor in de plaats, en met de boosheden drongen ook valscheden binnen, vandaar scheuringen en ketterijen, welke nooit zouden hebben bestaan, wanneer de naastenliefde regeerde en leefde; dan zou men een scheuring zelfs niet eens een scheuring genoemd hebben, en een ketterij niet een ketterij, maar een leering volgens de meening van iemand, die men aan het geweten van een ieder zou overlaten, wanneer hij alleen maar niet de grondbeginselen, dat wil zeggen, den Heer, het eeuwige leven, het Woord loochende en alleen maar niet tegen de Goddelijke orde, dat wil zeggen, tegen de voorschriften der Tien Geboden was. De boosheden en de valscheden daaruit, welke in de Kerk bij het verdwijnen der naastenliefde in haar plaats treden, zijn het, die hier onder het gevogelte worden verstaan, dat Abram wegjoeg, dat wil zeggen, dat de Heer, die hier door Abram wordt uitgebeeld, ze verdreef. Abram joeg niets dan alleen het gevogelte weg, en geenszins iets van het booze en het valsche; en ook staat Abraham in den Hemel niet anders bekend dan als een ander mensch, die in het geheel niets uit zichzelf vermag; de Heer Alleen heeft macht, zooals ook door Jesaja wordt gezegd:

“Gij zijt onze Vader, want Abraham kent ons niet, en Israëel erkent ons niet, Gij, Jehovah, zijt onze Vader, onze Verlosser, is van eeuwigheid af Uw naam” (63: 16).

1835. Dat “Abram joeg die weg” beteekent, dat de Heer ze verdreven heeft, blijkt uit hetgeen gezegd is. Het is met de Kerk ook zoo gesteld: wanneer deze van de naastenliefde begint af te wijken, worden de boosheden en valscheden gemakkelijker verdreven, want dan is zij toch nog in een zekeren staat, die nog niet zoozeer van de naastenliefde verwijderd is, en bijgevolg is het gemoed

van haar leden buigzamer; na verloop van tijd nemen de boosheden en de valschheden daaruit toe, worden aldus bevestigd en versterkt, waarover in hetgeen volgt gehandeld wordt. De Heer verdrijft voortdurend, zooveel als mogelijk is, de boosheden en valschheden, maar Hij doet dit door het geweten; wanneer het geweten verslapt, bestaat er geen middel meer, waardoor de Heer invloeit, want de invloed van den Heer bij den mensch geschiedt door de naastenliefde in zijn geweten; maar in zijn plaats treedt dan en wordt gevormd een nieuw middel, dat uiterlijk is, namelijk vrees voor de wet, vrees voor het verlies van leven, eer, rijkdommen en van den goeden naam daardoor; maar dit alles behoort niet tot het geweten, het zijn slechts uiterlijke banden, die bewerken, dat de mensch in gezelschap met anderen leven en als een vriend verschijnen kan, hoe hij verder ook van binnen zijn mag; maar dit middel of deze banden richten in het andere leven niets uit, want de uiterlijke dingen worden daar verwijderd, en zooals de mensch van binnen is, blijft hij daar. Er zijn er zeer velen, die een zedelijk en burgerlijk leven geleid hebben, die niemand beledigd hebben, die vriendelijkheden en voorkomendheden bewezen, ja zelfs velen goeds gedaan hebben, maar alleen ten eigen bate, ter wille van de eer, het gewin en dergelijke; in het andere leven zijn zij onder de helsche geesten, daar zij van binnen niets goeds en waars hadden, maar het booze en het valsche, ja zelfs haat, wraakzucht, wreedheid, echtbreuk, die zich voor den mensch niet vertoonen, en zich des te minder vertoonen, naar mate gene beduchtheden, die uiterlijke banden zijn, sterker zijn.

1836. Vers 12. En *het geschiedde, de zon was aan het ondergaan, en een diepe slaap viel op Abram, en ziet, een schrik van groote duisternis viel op hem.* De zon was aan het ondergaan, beteekent den tijd en den staat voor de voleinding; en een diepe slaap viel op Abram, beteekent dat de Kerk toen in duisternis verkeerde; en ziet, een schrik van groote duisternis viel op hem, beteekent, dat de duisternis verschrikkelijk was; de duisternis beteekent valschheden.

1837. Dat de woorden: “Het geschiedde, de zon was aan het ondergaan” den tijd en den staat voor de voleinding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de zon; de zon beteekent in den innerlijken zin den Heer, en vandaar de hemelsche dingen, welke tot de liefde en de naastenliefde behooren, bijgevolg de liefde en de naastenliefde de zelve, waarover eerder in de nrs. 30 tot 38 en 1053 is gehandeld. Hieruit blijkt duidelijk, dat de ondergang der zon de laatste tijd van de Kerk is, die de voleinding genoemd wordt, wanneer er geen naastenliefde meer is. De Kerk des Heeren wordt ook met de tijden van den dag vergeleken: haar eerste leeftijd met den zonsopgang of met den dageraad en den morgen; haar laatste leeftijd met den zonsondergang of met den

avond en de dan vallende schaduwen, want het is er evenzoo mede gesteld; desgelijks wordt zij vergeleken bij de jaargetijden: haar eerste leeftijd bij de lente, wanneer alles bloeit; de leeftijd, die aan den laatsten voorafgaat, bij den herfst, wanneer alles begint te verstarren, ja zelfs wordt zij ook bij metalen vergeleken: haar eerste leeftijd wordt de gouden leeftijd genoemd, haar laatste de ijzeren en leemen, zooals bij Daniël, hfst. 2: 31, 32, 33. Hieruit blijkt, wat er wordt aangeduid met de woorden “de zon was aan het ondergaan”, en dat het den tijd en den staat voor de voleinding beteekent, daar de zon nog niet ondergegaan was. In hetgeen volgt wordt gehandeld over den staat der Kerk, toen de zon was ondergegaan, namelijk dat er toen een duisternis ontstond, en een oven van rook en een fakkel van vuur, die tusschen de stukken doorging.

1838. Dat “een diepe slaap viel op Abram” beteekent, dat de Kerk toen in duisternis verkeerde, blijkt uit de beteekenis van den slaap; de slaap is een duisterestaat in vergelijking tot het wakker zijn, en deze staat wordt hier aan den Heer toegeschreven, die door Abram wordt uitgebeeld; niet dat er ooit een slaap of een duistere staat bij den Heer geweest ware, maar bij de Kerk was dit het geval. Het is daarmede gesteld als in het andere leven, alwaar de Heer steeds de Zon is, en het Licht zelf, maar voor de bozen als duisternis verschijnt, want de Heer verschijnt overeenkomstig den staat van een ieder, aldus hier met betrekking tot de Kerk wanneer zij in een duisterten staat is. Ten voorbeeld mogen ook de verwoesting, de straf en de verdoemenis dienen, welke herhaaldelijk in het Woord aan den Heer worden toegeschreven, terwijl het toch tot den mensch der Kerk behoort, die zichzelf verwoest, straft en verdoemt; het lijkt zoo voor den mensch, alsof de Heer verwoest, straft en verdoemt, en daar het zoo lijkt, wordt er aldus naar de schijnbaarheden gesproken; want wanneer de mensch niet door de schijnbaarheden werd onderwezen, zou hij zich nooit laten onderwijzen. Wat met den schijn in tegenspraak is, gelooft hij niet, noch begrijpt hij het, tenzij later, wanneer hij tot oordeelen in staat en met het geloof der naastenliefde begiftigd is. Zoo is het met de Kerk gesteld, wanneer zij in duisternis verkeert; dan wordt de Heer voor hen zoozeer verduisterd, dat Hij niet verschijnt, dat wil zeggen, niet erkend wordt, hoewel de Heer nooit verduisterd wordt, maar de mensch, in wien en bij wien de Heer moest wezen; maar nochtans wordt aan den Heer de verduistering toegeschreven; desgelijks hier de slaap, waarmede de duistere staat der Kerk wordt aangeduid.

1839. Dat de woorden: “ziet, een schrik van groote duisternis viel op hem” beteekenen, dat de duisternis verschrikkelijk was, en dat de duisternis valscheden beteekent, blijkt uit de beteekenis van de duisternis, zijnde

valschheden, waarover aanstonds. De staat der Kerk vóór de voleinding, of toen de zon aan het ondergaan was, wordt door den schrik van groote duisternis beschreven; maar de staat, wanneer de zon is ondergegaan, wordt beschreven door de donkerheid en vele andere dingen, in het volgende 7. vers; door den Heer aldus bij Mattheus:

“De zon zal verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden” (24: 29);

daarmede is niet gezegd, dat de zon der wereld zal verduisterd worden, maar het hemelsche, dat tot de liefde en de naastenliefde behoort; en ook niet de maan, maar het geestelijke, dat tot het geloof behoort; en ook niet dat de sterren van den hemel zullen vallen, maar de erkenningen van het goede en het ware bij den mensch der Kerk, welke de krachten der hemelen zijn; en ook niet dat deze dingen in den hemel geschieden zullen, want de hemel wordt nooit verduisterd, maar op aarde. Dat een schrik van groote duisternis op hem viel, wil zeggen, dat Hij zich ontzette over zulk een groote woestheid; hoe meer iemand in de hemelsche dingen der liefde is, des te grooter is zijne ontzetting, wanneer hij de voleinding ontwaart; bij den Heer was dit bovenal het geval, daar Hij in de hemelsche en Goddelijke liefde zelve was. Dat de duisternissen de valschheden beteekenen, blijkt uit tal van plaatsen in het Woord, zooals bij Jesaja:

“Wee dengenen, die *duisternis* tot licht stellen, en het licht tot *duisternis*” (5: 20),

duisternis voor valschheden, en licht voor waarheden. Bij denzelfde:

“Hij zal de aarde aanzien, en ziet, *duisternis*, benauwdheid, en het licht *is verduisterd*” (5: 30),

duisternis voor valschheden, het verduisterde licht voor: het ware verschijnt niet. Bij denzelfde:

“Ziet, *duisternis* bedekt de aarde en *donkerheid* de volken” (60: 2).

Bij Amos:

“Die dag van Jehovah zal *duisternis* zijn en geen licht; zal niet de dag van Jehovah *duisternis* zijn en geen licht, en *donkerheid*, en geen glans aan hem” (5: 18, 20).

Bij Zefanja:

“De groote dag van Jehovah is nabij, die dag zal een dag der verbolgenheid zijn, een dag der benauwdheid en des angstes, een dag der verwoesting en der verlating, een dag der *duisternis* en der *donkerheid*, een dag der *wolk* en der *schaduw*” (1: 14, 15),

alwaar de dag van Jehovah voor den laatsten tijd en staat der Kerk staat, duisternis en donkerheid voor valscheden en boosheden. Ook de Heer noemt de valscheden duisternis, bij Mattheus:

“Indien uw oog boos is, zoo zal geheel uw lichaam duister zijn; indien dan het licht, dat in u is, *duisternis* is, hoe groot zal de *duisternis* zijn” (6: 23),

duisternis voor valscheden,

welke hen in beslag nemen, die in erkenenissen zijn, en bedoeld wordt: hoeveel grooter deze duisternis is dan die van genen of der heidenen, die geen erkenenissen hebben. Desgelijks bij denzelfde:

“De zonen des koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste *duisternis*” (8: 12; hfdst. 22: 13),

buitenste duisternis voor de afgrijselijker valscheden dergenen, die in de Kerk zijn, want deze verduisteren het licht, en brengen valscheden tegen de waarheden bij, hetgeen de heidenen niet kunnen. Bij Johannes:

“In Hem was het leven, en het leven was het licht der menschen, doch het licht schijnt in de *duisternis*, maar de *duisternis* heeft hetzelve niet begrepen” (1: 4, 5),

duisternis voor de valscheden binnen de Kerk. De valscheden buiten de Kerk worden ook duisternis genoemd, maar het is duisternis die verlicht kan worden, waarover bij Mattheus:

“Het volk, dat in *duisternis* zat, heeft een groot schijnsel gezien, en dengenen, die zaten in de streek en schaduwe des doods, denzelven is een licht opgegaan” (4: 16),

duisternis voor valscheden der onwetendheid, zooals die der heidenen. Bij Johannes:

“Dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, maar de menschen hebben de *duisternis* liever gehad dan het licht, want hunne werken waren boos” (3: 19),

het licht voor de waarheden, en de duisternis voor de valscheden; en het licht staat voor den Heer, omdat van Hem al het ware komt, de duisternis staat voor de hellen, omdat vandaar al het valsche komt. Bij denzelfde:

“Jezus zeide: Ik ben het licht der wereld; die Mij volgt, zal niet in *duisternis* wandelen” (8: 12).

Bij denzelfde:

“Wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de *duisternis* u niet bevange; want wie in *duisternis* wandelt, weet niet, waar hij heengaat; Ik ben

een licht, in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in Mij gelooft, in de *duisternis* niet blijve” (12: 35, 36, 46).

Het licht staat voor den Heer, van wien al het goede en ware komt, de duisternis staat voor de valscheden, welke door den Heer alleen verstrooid worden. De valscheden der laatste tijden, die hier duisternis worden genoemd, of in verband waarmede van een schrik van groote duisternis gesproken wordt, zijn uitgebeeld en aangeduid door de *duisternis* die over de geheele aarde werd, van de zesde ure aan tot de negende toe, voorts daarmede, dat *de zon toen verduisterd werd*, hetgeen uitbeeldde en beteekende, dat er toen geen liefde of geen geloof meer was, Matth. 27: 45; Markus 15: 33; Lukas 23: 44, 45.

1840. Vers 13. *En Hij zeide tot Abram: Kennende zult gij kennen, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat het hunne niet is; en zij zullen hen dienen, en zij zullen hen verdrukken vier honderd jaren.* Hij zeide tot Abram, beteekent de innerlijke gewaarwording; kennende zult gij kennen, beteekent, dat het zeker is; uw zaad zal vreemd zijn, beteekent, dat de naastenliefde en het geloof zeldzaam zullen zijn; in een land, dat het hunne niet is, beteekent, alwaar de Kerk zal zijn alsof zij niet tot hen behoorde, die in de naastenliefde en in het geloof zijn; en zij zullen hen dienen, beteekent de verdrukking; en zij zullen hen verdrukken, beteekent hun zware verzoeking; vier honderd jaren, beteekent den duur en den staat.

1841. Dat “Hij zeide tot Abram” de innerlijke gewaarwording beteekent, blijkt uit hetgeen boven bij vers 9 en elders gezegd is, alwaar dezelfde woorden dezelfde beteekenis hebben.

1842. Dat “kennende zult gij kennen” beteekent, dat het zeker is, blijkt zonder verklaring.

1843. Dat de woorden: “uw zaad zal vreemd zijn” beteekenen, dat de naastenliefde en het geloof zeldzaam zullen zijn, blijkt uit de beteekenis van den vreemdeling en uit de beteekenis van het zaad; vreemdeling beteekent hetgeen niet in het land geboren is, aldus hetgeen niet als inlandsch wordt erkend en derhalve als uitheemsch wordt beschouwd. Het zaad beteekent echter de naastenliefde en haar geloof, zooals eerder in de nrs. 255, 1025 is aangetoond en boven bij vers 3. Daar datgene vreemd wordt genoemd, wat als uitheemsch wordt beschouwd, en datgene uitheemsch is, wat niet in het land of uit het land is, volgt hieruit dat het iets is, hetwelk zeldzaam is, bijgevolg dat de naastenliefde en het geloof van de naastenliefde, welke het zaad zijn, zeldzaam zullen zijn. Er wordt gehandeld over den tijd vóór de voleinding, wanneer er groote duisternis, dat wil zeggen, valscheden zullen zijn, namelijk dat dan het zaad vreemd zal zijn, of de naastenliefde en het

geloof zeldzaam zullen zijn. Dat het geloof zeldzaam zou zijn in de laatste tijden, is door den Heer voorzeggd daar, waar van de voleinding der eeuw sprake is, bij Matth. 24: 4 tot het einde; Markus 13: 3 tot het einde; Lukas 21: 7 tot het einde, alwaar alles, wat gezegd wordt, insluit, dat in die tijden de naastenliefde en het geloof zeldzaam zullen zijn en ten slotte geheel zullen verdwijnen. Door Johannes wordt dit in de Openbaring eveneens voorspeld, voorts ook herhaaldelijk bij de Profeten, behalve de plaatsen welke daarover in de historische gedeelten des Woords voorkomen. Maar onder het geloof, dat in de laatste tijden te gronde zou gaan, wordt niets anders verstaan dan de naastenliefde; er bestaat nooit een ander geloof, dan het geloof der naastenliefde; wie geen naastenliefde heeft, kan in het geheel niets van geloof hebben; de naastenliefde is de eigenlijke grond, waarin het geplant wordt; zij is zijn hart, waardoor het is en leeft; daarom vergeleken de Ouden de liefde en de naastenliefde bij het hart, en het geloof bij de long, die beide in de borst zijn; het is er ook evenzoo mede gesteld; want zich een leven des geloofs zonder naastenliefde voorstellen zou gelijk staan met zich een leven voor te stellen door de long alleen zonder het hart, en dat zoo iets niet mogelijk is, kan een ieder inzien; daarom noemden zij een zaak des harten alle dingen, die tot de naastenliefde behooren, en een zaak van den mond alleen, of van de long door den invloed van de ademhaling in de spraak, alles wat tot het geloof zonder de naastenliefde behoort; vandaar de oude spreekwijzen aangaande de goedheden en waarheden, dat zij van het hart moesten uitgaan.

1844. Dat de woorden: “in een land, dat het hunne niet is” beteekenen, alwaar de Kerk zal zijn alsof zij niet tot hen behoorde, die in de naastenliefde en in het geloof zijn, blijkt uit de beteekenis van het land, zijnde de Kerk waarover gehandeld is in de nrs. 566, 662, 1066, 1067. Heden ten dage wordt alleen naar de leerstellingen des geloofs van een Kerk gesproken, en naar deze worden de Kerken des Heeren onderscheiden, zonder dat men er zich om bekommert, van welken aard het leven is dat zij hebben, of zij een inwendigen haat koesteren, en als wilde dieren elkander verscheuren, bestelen, van goeden naam, van eer en rijkdommen berooven, en in het hart al wat heilig is loochenen; terwijl toch bij dezulken geenszins de Kerk is, maar bij hen, die den Heer liefhebben en den naaste als zichzelf, die een geweten hebben, en dergelijke haatgevoelens verafschuwen; nochtans zijn dezen als vreemdelingen onder hen, en zij beledigen dezulken, zooveel zij kunnen, met scheldwoorden en vervolgen hen, of beschouwen hen als onnoozele, geringe en waardelooze lieden; dit nu is het, wat wordt aangeduid met de woorden: “uw zaad zal vreemd zijn in een land”.

1845. Dat “en zij zullen hen dienen” de verdrukking beteekent, kan blijken uit hetgeen nu gezegd is.

1846. Dat “en zij zullen hen verdrukken” hun zware verzoeken beteekent, kan uit de beteekenis van verdrukken of van de verdrukking blijken, zijnde de vervolging, bijgevolg de verzoeking. In het Woord des Heeren wordt door de verdrukking niets anders aangeduid, zooals bij Jesaja:

“Ik zal u louteren, en niet met zilver, Ik zal u keuren in den smeltkroes der *verdrukking*” (48: 10),

verdrukking voor verzoeking. Bij Mozes:

“Gij zult gedenken aan al den weg, dien u Jehovah, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft om u te *verdrukken* en om u te *verzoeken*. Jehovah spijsde u met manna in de woestijn, dat uwe vaders niet gekend hadden, om u te *verdrukken*, en om u te *verzoeken*, om u ten laatste wel te doen” (Deut. 8: 2, 16),

verdrukken staat hier duidelijk voor verzoeken. Bij denzelfde:

“Toen de Egyptenaren ons kwaad deden, en ons verdrukten, en eenen harden *dienst* op ons leiden, en wij riepen tot Jehovah, den God onzer vaders, en Jehovah verhoorde onze stem, en zag onze *verdrukking* aan, en onzen arbeid, en onze onderdrukking” (Deut. 26: 6, 7);

hier staat hetzelfde wat in dit vers staat, namelijk dat zij dienden en verdrukt werden, waardoor eveneens de verzoeken der geloovigen worden aangeduid, zooals ook door hun verzoeken in de woestijn, waardoor ook de verzoeken van den Heer worden aangeduid, zooals bij Jesaja:

“Hij was veracht, een man van smarten, en vandaar was een iegelijk als verbergende het aangezicht voor Hem; Hij was veracht, en wij hebben Hem niet geacht; nochtans heeft Hij onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen; doch wij achtten Hem, dat Hij geplaagd, van God geslagen, en *verdrukt* was” (53: 3, 4);

hiermede worden de verzoeken van den Heer aangeduid; onder de woorden dat Hij onze krankheden op Zich nam en onze smarten droeg, wordt niet verstaan, dat de geloovigen geen verzoeking moeten ondergaan, en ook niet, dat Hij de zonden op Zich heeft overgebracht en aldus weggenomen, maar dat Hij door worstelingen der verzoeken en door overwinningen de hellen heeft overwonnen, en dat op deze wijze Hij alleen, ook naar het Menschelijk Wezen, de verzoeken bij de geloovigen doorstaat. Ook door den Heer worden de verzoeken *verdrukkingen* genoemd; bij Markus:

“Die, welke op de steenachtige plaatsen bezaaid worden, hebben, wanneer zij het woord gehoord hebben, geen wortel in zich zelve,

maar zijn voor eenen tijd; daarna als *verdrukking* en vervolging komt om des Woords wil, zoo worden zij terstond geërgerd" (4: 16, 17), verdrukking duidelijk voor verzoeking; geen wortel in zich zelve hebben, is geen naastenliefde hebben, want in deze wortelt het geloof; zij, die zich niet in het bezit van dezen wortel verheugen, komen in de verzoeken te vallen. Bij Johannes:

"In de wereld zult gij *verdrukking* hebben, maar vertrouwt, Ik heb de wereld overwonnen" (16: 33),

verdrukking voor verzoeking. Bij Mattheus:

"De eene natie zal tegen de andere natie opstaan, en het eene koninkrijk tegen het andere koninkrijk; al deze dingen zijn een beginsel der smarten; alsdan zullen zij u overleveren in *verdrukking*. Alsdan zal groote *verdrukking* wezen, hoedanige niet is geweest van het begin der wereld. Terstond na de *verdrukking* dier dagen, zal de zon verduisterd worden" (24: 7, 8, 9, 21, 29),

alwaar sprake is van de voleinding der eeuw, of van de laatste tijden der Berk; de verdrukking staat voor de uiterlijke en innerlijke verzoeken; de uiterlijke zijn de vervolgingen van de wereld, de innerlijke die van den duivel; het gemis aan naastenliefde wordt daarmee aangeduid, dat natie tegen natie, koninkrijk tegen koninkrijk zal opstaan, en daarmee, dat de zon, dat is, de Heer, de liefde en de naastenliefde, verduisterd zal worden.

1847. Dat "vier honderd jaren" den duur en den staat, namelijk van de verzoeken, beteekent, blijkt uit de beteekenis van vier honderd, welk getal hetzelfde beteekent als veertig, namelijk den duur en de staten der verzoeken, waarover in de nrs. 730, 862 is gehandeld; de kortere of langere duur van de verzoeken wordt in het Woord door veertig beschreven. In den letterlijken zin heeft dit betrekking op den duur van het verblijf der zonen Jakobs in Egypte, en dat dit 430 jaren geduurd heeft, blijkt uit Exod. 12: 40, hoewel hun verblijf niet zoo lang duurde van Jakobs komst in Egypte af, maar wel van Abrams vreemdelingschap aldaar af, zooals eerder is opgemerkt; vanwege dit vreemdelingschap werd 430 gezegd, daar dit getal de verzoeken insluit, welke zij door de dienstbaarheid in Egypte en dan later door de verdrukkingen van veertig jaren in de woestijn uitbeeldden.

1848. Vers 14. *En ook de natie, welke zij zullen dienen, zal Ik rechten, en daarna zullen zij uittrekken met groote have.* Ook de natie, welke zij zullen dienen, beteekent de bozen, die onderdrukken; zal Ik rechten, beteekent de bezoeking en het oordeel; en daarna zullen zij uittrekken met groote have,

beteekent de bevrijding, en dat hun de hemelsche en geestelijke goedheden ten deel zullen vallen.

1849. Dat de woorden: “ook de natie, welke zij zullen dienen” de boozen beteekenen, die onderdrukken, blijkt uit de beteekenis van de natie en van dienen; in den echten zin beteekent de natie de goedheden, of, wat hetzelfde is, de goeden, want wanneer de goedheden in abstracten zin genoemd worden, behooren zij bij een subject, dat is, een mensch, een geest of een Engel; in den tegenovergestelden zin beteekent de natie echter de boosheden, of, wat hetzelfde is, de boozen, waarover gehandeld is in de nrs. 1159, 1258, 1259, 1260. Maar dienen, of de dienstbaarheid, beteekent de onderdrukking, zooals in het vorige vers.

1850. Dat “Ik zal rechten” de bezoeking en het oordeel beteekent, kan zonder verklaring blijken. Door rechten of gericht wordt niet een laatste oordeel aangeduid, zooals de groote menigte gelooft, namelijk dat hemel en aarde zullen vergaan, en aldus een nieuwe hemel en een nieuwe aarde moeten worden geschapen, waarvan bij de Profeten en in de Openbaring sprake is, en dat dus alles teniet moet gaan. Deze meening is zoo wijd en zijd verspreid, dat zij ook het gemoed der moest ontwikkelden in beslag heeft genomen, en zelfs in die mate, dat zij gelooven, dat de dooden niet eerder zullen opstaan dan op dat tijdstip; dit is de reden waarom, daar deze tijd voorspeld is, en zij het nochtans na zoovele sindsdien verlopen eeuwen niet zien gebeuren noch aankomen, de zekeren zich in hun zekerheid versterken, namelijk dat er niets van aan is, dus dat zij niet zullen wederopstaan. Maar men moet weten, dat onder het Laatste Oordeel, of onder den ondergang van hemel en aarde, nooit iets dergelijks wordt verstaan. Volgens den letterlijken zin is het zoo, doch nooit volgens den innerlijken zin; volgens den innerlijken zin wordt onder het Laatste Oordeel de laatste tijd van de Kerk verstaan, onder den hemel en de aarde die moeten vergaan, wordt de Kerk ten aanzien van den innerlijken en uiterlijken godsdienst verstaan, welke Kerk ophoudt te bestaan, wanneer er geen naastenliefde meer is. Het Laatste Oordeel was voor de Oudste Kerk aangebroken, toen alle naastenliefde en alle geloof ophield, en toen er geen innerlijke gewaarwording meer was, hetgeen vlak voor den vloed het geval was; de vloed zelf, waarover hierboven gehandeld is, was het Laatste Oordeel van die Kerk; toen verging de hemel en de aarde, dat wil zeggen, de Kerk, en werden een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geschapen, dat wil zeggen, een nieuwe Kerk, welke de Oude Kerk werd genoemd, waarover eveneens is gehandeld. Ook deze Kerk had haar laatsten tijd, namelijk toen alle naastenliefde verkoudde, en alle geloof verduisterd werd, hetgeen geschiedde

omstreeks den tijd van Eber; deze tijd was het Laatste Oordeel van deze Kerk, welke de hemel en de aarde was, die vergingen. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde was de Hebreeuwsche Kerk; ook deze had haar laatsten tijd, of haar Laatste Oordeel, toen zij afgodisch werd, weshalve een nieuwe Kerk werd opgericht, en wel bij de nakomelingen van Jakob, welke de Joodsche Kerk werd genoemd, die geen andere Kerk was dan eene de naastenliefde en het geloof uitbeeldende Kerk; in deze Kerk, of bij de nakomelingen van Jakob, was geen naastenliefde en geen geloof, en daarom was het ook geen Kerk, maar slechts een uitbeelding van de Kerk, en wel om deze reden, dat er geen onmiddellijke gemeenschap van het Rijk des Heeren in de Hemelen met een ware Kerk op aarde plaats kon vinden, weshalve een middellijke gemeenschap door uitbeeldingen tot stand werd gebracht. De laatste tijd of het Laatste Oordeel van deze zoogenaamde Kerk was aangebroken, toen de Heer in de wereld kwam, want toen hielden de uitbeeldingen op, namelijk de offeringen en dergelijke riten, en opdat deze zouden ophouden, werden zij uit het land Kanaän verdreven. Daarna werd een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geschapen, namelijk een nieuwe Kerk, welke de oorspronkelijke Kerk is te noemen, die met den Heer begon en daarna geleidelijk versterkt werd, en oorspronkelijk in de naastenliefde en in het geloof was; over den ondergang van deze Kerk wordt van den Heer voorzegging gedaan bij de Evangelisten en door Johannes in de Openbaring, en het is deze ondergang, die het Laatste Oordeel wordt genoemd; niet dat nu de hemel en de aarde zullen vergaan, maar dat een nieuwe Kerk ergens op aarde zal worden opgericht, terwijl gene in haar uiterlijken godsdienst zal blijven, zooals de Joden in den hunne, en dat in den godsdienst der laatstgenoemden niets van naastenliefde en geloof, dat wil zeggen, niets van de Kerk is, is genoegzaam bekend. Dit wat het Laatste Oordeel in het algemeen betreft; in het bijzonder is het Laatste Oordeel voor een ieder aangebroken, zoodra hij sterft, want dan gaat hij tot het andere leven over, waarin hij, wanneer hij in het leven komt, dat hij in het lichaam had, geoordeeld wordt òf ten doode òf ten leven. Een Laatste Oordeel vindt ook in afzonderlijke deelen plaats; bij den mensch, die ten doode wordt geoordeeld, is het alles in het algemeen en in het bijzonder, dat verdoemt, want er bestaat niets, hoe gering ook, in zijn denken en willen, dat niet met zijn Laatste Oordeel overeenkomt, en hem aan den dood overlevert; venzoo is het gesteld met den mensch, die ten leven wordt geoordeeld; alles wat in het algemeen en in het bijzonder tot zijn denken en willen behoort, draagt bij hem het beeld van zijn Laatste Oordeel, en leidt hem ten leven; want zooals de mensch in het algemeen is, is hij ook in de bijzonderheden van gedachte en neiging. Dit is

het, wat door het Laatste Oordeel wordt aangeduid. 1851. Dat de woorden: “en daarna zullen zij uittrekken met groote have” de bevrijding beteekenen, en dat hun de hemelsche en geestelijke goedheden ten deel zullen vallen, blijkt uit de beteekenis van uitgaan, zijnde bevrijd worden, en uit de beteekenis van de have, zijnde het hemelsch en geestelijk goede, want dit is de have van hen, die vervolgingen lijden, en verzoeking, onderdrukkingen, verdrukkingen of knechtschap verduren, waarover in dit en in het voorafgaande vers is gehandeld; deze goedheden werden ook uitgebeeld en aangeduid door de have van de zonen Jakobs, toen zij uit Egypte togen, Exod. 11: 2, hfdst. 12: 36, voorts ook door hun have in het land Kanaän na de verdrijving der heidenen; en herhaaldelijk bij de Profeten, wanneer sprake is van den op de vijanden behaalden buit, waarmede zij zich verrijken zouden.

1852. Vers 15. *En gij zult tot uwe vaders komen in vrede, gij zult begraven worden in goeden ouderdom.* Gij zult tot uwe vaders komen in vrede, beteekent, dat niets van de goedheden en waarheden geschonden zal worden; gij zult begraven worden in goeden ouderdom, beteekent het genot van alle goedheden voor hen, die des Heeren zijn.

1853. Dat de woorden: “Gij zult tot uwe vaders komen in vrede” beteekenen, dat niets van de goedheden en waarheden geschonden zal worden, kan blijken uit de beteekenis van de vaders, voorts uit die van komen tot de vaders, alsmede uit die van den vrede. De vaders beteekenen hier in den innerlijken zin hetzelfde als de dochteren en zonen te zamen. Dat de dochteren de goedheden beteekenen en de zonen de waarheden, is eerder in de nrs. 489, 490, 491, 533, 1147 aangetoond; vandaar beteekenen de vaders samengevat datgene, wat tot de dochteren en zonen behoort. Tot de vaders komen is overgaan van het leven des lichaams in het leven des geestes, of van de wereld in het andere leven. In vrede beteekent, dat hij niets verliezen zal, derhalve dat niets geschonden zal worden; want hij die tot het andere leven overgaat, verliest niets van datgene, wat des menschen is; alles tot in bijzonderheden behoudt hij en draagt het met zich, het lichaam uitgezonderd, dat de innerlijke uitoefening van zijn vermogens in den weg stond; dat hier geen dood of overgang tot de vaders door den dood, wordt aangeduid, kan uit het terstond hierop volgende blijken.

1854. Dat de woorden: “gij zult begraven worden in goeden ouderdom” het genot beteekenen van alle goedheden voor hen die des Heeren zijn, blijkt hieruit, dat zij die sterven en begraven worden, niet sterven maar van een donker leven tot een helder leven overgaan, want de dood van het lichaam is slechts een voortzetting alsmede een vervolmaking van het leven, en dan

eerst komen zij, die des Heeren zijn, in het genot van alle goedheden, en dit genot wordt door den goeden ouderdom aangeduid. Herhaaldelijk komt in het Woord de uitdrukking voor, dat zij gestorven, begraven en tot hunne vaderen vergaderd zijn, maar dit beteekent in den innerlijken zin niet hetgeen het in den zin van de letter beteekent; in den innerlijken zin zijn het die dingen, die tot het leven na den dood behooren en eeuwig zijn, maar in den zin van de letter die dingen, die tot de wereld behooren en tijdelijk zijn; wanneer bijgevolg zij, die in den innerlijken zin zijn, zooals de Engelen, dergelijke uitdrukkingen tegenkomen, blijvon zij geenszins bij zulke dingen staan die op den dood en op de begrafenis betrekking hebben, maar richten hun aandacht op die dingen, welke de voortzetting van het leven betreffen, want zij beschouwen den dood als niets anders dan als een afleggen van die dingen welke tot de allergrofste natuur en tot den tijd behooren, en als den voortduur van het leven zelf, ja zelfs weten zij niet wat de dood is, want zij denken aan niets wat op den dood betrekking heeft. Evenzoo is het gesteld met de leeftijden van den mensch. Wanneer hier gezegd wordt “in goeden ouderdom”, nemen de Engelen geenszins den ouderdom waar, ja zelfs weten zij niet eens, wat ouderdom is, want zij streven altyddurend naar het leven van jeugd en jongelingschap; een dergelijk leven is het, en bijgevolg de hemelsche en geestelijke dingen daarvan, welke bedoeld worden, wanneer de goede ouderdom en dergelijke uitdrukkingen in het Woord voorkomen.

1855. Vers 16. En *in het vierde geslacht zullen zij herwaarts wederkeeren, want de ongerechtigheid der Emorieten is tot nog toe niet voleindigd.* In het vierde geslacht zullen zij herwaarts wederkeeren, beteekent den tijd en den staat der herstelling; want de ongerechtigheid der Emorieten is tot nog toe niet voleindigd, beteekent den laatsten tijd, wanneer niet eenig goeds meer overig is.

1856. Dat de woorden: “In het vierde geslacht zullen zij herwaarts wederkeeren” den tijd en den staat der herstelling beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het vierde geslacht. Het vierde geslacht beteekent hetzelfde als veertig en vier honderd, namelijk den duur en den staat der verzoeking, waarover hierboven bij vers 13 gehandeld is, en is een verkleinde vorm daarvan. Het getal mag grooter of kleiner zijn, als het maar van dezelfde orde is, sluit het hetzelfde in, zooals herhaaldelijk eerder gezegd is. Dat het vierde geslacht niet het eene of andere geslacht van Abram, noch van Izak, noch van Jakob aan beteekent, blijkt uit de historische gedeelten des Woords, want het waren meer geslachten, en deze verschillend van hun vaderen, toen zij terugkeerden. Elders komt eveneens het vierde geslacht voor, maar nooit beteekent het

in den innerlijken zin een geslacht; hier nu beteekent het den tijd en den staat der herstelling, want het duidt het einde aan van de dingen die worden aangeduid door veertig of door vier honderd; men zie de nrs. 862 en 1847.

1857. Dat de woorden: “want de ongerechtigheid der Emorieten is tot nog toe niet voleindigd” den laatsten tijd beteekenen, wanneer niet eenig goeds meer overig is, blijkt uit de beteekenis van den Emoriet, en voorts uit de beteekenis van de voleinding. Door den Emoriet wordt in het Woord het booze in het algemeen aangeduid, en wel om deze reden wijl het land Kanaän het land der Emorieten genoemd werd, zooals blijkt bij Ezech. 16: 3, 4 en Amos 2: 9, 10, weshalve hier door den Emoriet alle natiën van het land Kanaän worden aangeduid, waarmede, als eerder gezegd, de boosheden en valscheden in het bijzonder aangeduid werden; vandaar beteekent de Emoriet alle boosheden in het algemeen. Door de voleinding wordt de laatste tijd aangeduid, wanneer er niet eenig goeds meer is. Wat echter in den innerlijken zin wordt verstaan onder de woorden, dat de ongerechtigheid der Emorieten tot nog toe niet voleindigd is, is een verborgenheid. Het is met de boozen in het andere leven zoo gesteld, dat zij niet gestraft worden voordat hun boosheden het toppunt bereikt hebben, en wel in het algemeen en in het bijzonder; want er heerscht in het andere leven zulk een evenwicht, dat het booze zichzelf straft, of dat de boozen zich in de straf van het booze storten, maar eerst dan wanneer het zijn toppunt bereikt heeft; elk booze heeft zijn grens, welke verschilt bij een ieder, en deze grens mag niet overschreden worden; wanneer de booze haar overschrijdt, stort hij zich in de straf, en zulks in elke bijzonderheid; desgelijks in het algemeen. De boozen werpen zich niet oogenblikkelijk in de hel, maar allengs; dit ontleent zijn oorsprong aan de wet van de door den Heer ingestelde orde, namelijk dat de Heer nooit iemand in de hel stoot, maar dat het booze zelf, of de booze zelf zich nederstort, en wel allengs, totdat het booze voleindigd is, en niet eenig goeds meer verschijnt; zoolang nog eenig goeds aanwezig is, wordt hij uit de hel opgeheven, is daarentegen alleen het booze aanwezig, dan wordt hij vanzelf in de hel nedergestooten; eerst moet het eene van het andere gescheiden worden, want zij zijn aan elkander tegenovergesteld. Tusschen beide in te hangen is niet toegestaan. Dit is het, wat wordt aangeduid met de woorden, dat de ongerechtigheid der Emorieten moet worden voleindigd. Anders is het echter met de goeden gesteld; zij worden voortdurend door den Heer hemelwaarts geheven, en het booze wordt geleidelijk verwijderd. Desgelijks is het gesteld met den staat der Kerk; de bezoeking komt niet eer, voordat het booze voleindigd is, dat wil zeggen, wanneer niets goeds der naastenliefde en niets waars des geloofs

meer aanwezig is; van deze voleinding is bij de Profeten vaak sprake, zooals bij Jesaja:

“Voleinding en *beslissing* heb ik van den Heer Jehovih Zebaoth gehoord over de gansche aarde” (28: 22).

Bij Jeremia:

“Babel, die op vele wateren woont, groot aan schatten, uw einde is gekomen, de *maat van uw gewin*” 51: 13).

Bij Daniël:

“Zeventig weken zijn bestemd over uw volk, en over de stad uwer heiligheid, om de *overtreding te voleinden*, en om de *zonden te verzegelen*, en om de *ongerechtigheid te verzoenen*, en om de gerechtigheid der eeuwen aan te brengen, en om het gezicht en den profeet te verzegelen, en om den Heilige der heiligen te zalven” (9: 24);

“Eindelijk over den vogel der gruwelen de “verlating, en tot de *voleinding* en de *beslissing* toe zal zij zich uitstorten over de verwoesting” (ald. vers 27).

Door den Heer Zelf wordt de voleinding ook voorzegd in de volgende woorden bij Lukas:

“Zij zullen vallen door de scherpte des zwaards, en gevangelijk weggevoerd worden onder alle natiën; en ten slotte zal Jeruzalem van de natiën vertreden worden, totdat *de tijden der natiën vervuld zullen zijn*” (21: 24);

vallen door de scherpte des zwaards, beteekent door valschheden, want het zwaard is in het Woord de straf van het valsche; Jeruzalem staat voor het Rijk des Heeren en de Kerk, nr. 402; de natiën voor de boosheden, nr. 1260; aldus dat de voleinding dan plaats zal vinden, wanneer de Kerk door boosheden en valschheden in bezit is genomen en op deze wijze door zichzelf verwoest.

1858. Vers 17. *En het geschiedde, de zon ging onder, en er werd donkerheid, en ziet, een oven van rook, en een fakkel van vuur, die tusschen die stukken doorging.* En het geschiedde, de zon ging onder, beteekent den laatsten tijd, wanneer de voleinding daar is; en er werd donkerheid, beteekent, wanneer haat in de plaats van de naastenliefde is getreden; en ziet, een oven van rook, beteekent het allerdichtste valsche; en een fakkel van vuur, beteekent de hitte der begeerten; die tusschen die stukken doorging, beteekent, dat die hitte diegenen, die van de Kerk waren, van den Heer scheidde.

1859. Dat de woorden: “En het geschiedde, de zon ging onder” den laatsten tijd beteekenen, wanneer de voleinding daar is, blijkt uit hetgeen boven bij

het 12. vers over den ondergang van de zon en de beteekenis daarvan gezegd is, namelijk dat het de laatste tijd van de Kerk is.

1860. Dat “en er werd donkerheid” beteekent, wanneer haat in de plaats van de naastenliefde is getreden, blijkt uit de beteekenis van de donkerheid; in het Woord beduidt duisternis de valscheden, maar donkerheid de boosheden, waarover zoo aanstonds; er is duisternis wanneer het valsche de plaats van het ware inneemt, en donkerheid wanneer het booze de plaats van het goede inneemt, of, wat geheel hetzelfde is, wanneer haat in de plaats van de naastenliefde is getreden. Wanneer haat de plaats van de naastenliefde inneemt, is de donkerheid zoo groot, dat de mensch in het geheel niet weet, dat haat boos is, nog minder dat dit booze zoo groot is, dat het hem in het andere leven ter helle nederstoot; want zij, die in haat zijn, scheppen daarin een zeker behagen en als het ware een zekeren levenslust; juist dit behagen en deze levenslust bewerken, dat men nauwelijks iets anders weet dan dat het goed is; al wat den wellust en de begeerte van den mensch begunstigt, voelt hij, omdat het zijn liefde begunstigt, als het goede, dermate, dat wanneer hem gezegd wordt dat het helsch is, hij het nauwelijks gelooven kan; nog minder, wanneer hem gezegd wordt, dat een dergelijk behagen en een dergelijke levenslust in het andere leven in dreken lijkstank verandert. Nog veel minder gelooft hij, dat hijzelf een duivel en een afgrijselijk beeld der hel wordt; want de hel bestaat uit niets anders dan haatgevoelens en dergelijke duivelsche vormen. Nochtans kan een ieder, die over eenig denkvermogen beschikt, dit weten, want wanneer hijzelf den haat zou willen beschrijven, of uitbeelden, of, als hij kon, op de eene of andere manier afschilderen, zou hij het niet anders doen dan door duivelsche vormen, zooals zij ook na den dood worden; en toch, hoe wonderlijk, kunnen dergelijke menschen nog zeggen, dat zij in het andere leven in den Hemel zullen komen, sommigen daardoor alleen dat zij zeggen geloof te hebben, terwijl er toch in den Hemel alleen vormen van naastenliefde zijn, en van welken aard deze zijn, zie men uit de in nr. 553 neergelegde ondervindingen; laten zij nu eens nagaan, hoe deze beide vormen van haat en van naastenliefde ooit eensgezind op eene en dezelfde plaats te zamen kunnen zijn. Dat duisternis het valsche beteekent en donkerheid het booze, kan uit de navolgende plaatsen in het Woord blijken; bij Jesaja:

“Ziet, de *duisternis* bedekt de aarde, en *donkerheid* de volken” (60: 2).

Bij Joël:

“Laat alle inwoners des lands beroerd zijn, want de dag van Jehovah komt, een dag van *duisternis en donkerheid*” (2: 1, 2).

Bij Zefanja:

“Die dag zal een dag der verbolgenheid zijn, een dag der verwoesting en der verlating, een dag der *duisternis* en der *donkerheid*” (1: 15).

Bij Amos:

“Zal niet de dag van Jehovah *duisternis* zijn, en geen licht, en *donkerheid*, en geen glans daaraan” (5: 20),

alwaar de dag van Jehovah staat voor den laatsten tijd der Kerk, waarvan hier sprake is; duisternis voor de valscheden, donkerheid voor de boosheden; daarom worden beide uitdrukkingen gebezigd, want anders zou het eene herhaling van een en hetzelfde ding zijn, of een zinledige omhaal van woorden; in de oorspronkelijke taal echter sluit het woord, dat in dit vers de donkerheid uitdrukt, beide in, zoowel het valsche als het booze, of het dichte valsche waaruit het booze, voorts het dichte booze waaruit het valsche voortkomt.

1861. Dat de woorden: “en ziet, een oven van rook” het aller dichtste valsche beteekenen, en de woorden “en een fakkel van vuur” de hitte der begeerten, blijkt uit de beteekenis van den oven van rook, zijnde het dichte valsche, en uit de beteekenis van de fakkel van vuur, zijnde de hitte der begeerten. Er wordt gezegd “een oven van rook” omdat de mensch, voornamelijk de mensch der Kerk, die erkentnissen van het ware heeft, en ze nochtans niet erkent, maar ze in zijn hart loochent en zijn leven doorbrengt in dingen die aan het ware tegenovergesteld zijn, niet anders verschijnt dan als een oven van rook, hijzelf als een oven, en het uit haatgevoelens voortkomende valsche als rook; de begeerten, waaruit de valscheden voortkomen, verschijnen niet anders dan als fakkels van vuur uit een dergelijken oven, zooals dit ook blijkt uit de uitbeeldingen in het andere leven, waarover de mededeelingen uit ondervinding in de nrs. 814 en 1528. Het zijn de begeerten van de haatgevoelens, van de wraaknemingen, van de wreedheden en van de echtbreuken, vooral wanneer deze met listen gepaard gaan, welke als zoodanig verschijnen en zoodanig worden. Dat oven, rook en vuur in het Woord dergelijke beteekenissen hebben, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“Een ieder is een huichelaar en boosdoener, en alle mond spreekt dwaasheid, want de *boosheid brandt* als *vuur*, zij verteert doornbosch en doornheg, en *ontsteekt* de struweelen des wouds, en zij verheffen zich als *verheffing des rooks*; in de verbolgenheid van Jehovah Zebaoth is het land verduisterd, en het volk is geworden als een *voedsel des vuurs*, de man zal zijnen broeder niet verschoonen” (9: 16, 17, 18),

alwaar het vuur voor de haatgevoelens staat, de verheffing des rooks daaruit opstijgend, voor dergelijke valschheden; de haat is daarmede beschreven dat “de man zijnen broeder niet verschoonen zal”; wann'er dezulken door de Engelen aanschouwd worden, verschijnen zij niet anders dan zooals zij hier beschreven zijn. Bij Joël:

“Ik zal wonderteekenen geven in de hemelen en op de aarde, bloed, en *vuur*, en zuilen van *rook*; de zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat de groote en verschrikkelijke dag van Jehovah komt” (2: 30),

alwaar het vuur voor den haat staat, de zuilen van rook voor de valschheden, de zon voor de naastenliefde, de maan voor het geloof. Bij Jesaja:

“De aarde zal tot *brandend pek* worden, het zal des nachts en des daags niet uitgebluscht worden, tot in der eeuwigheid zal zijn rook opgaan” (34: 9, 10);

het brandende pek staat voor de vuige begeerten, de rook voor de valschheden. Bij Maleachi:

“Ziet, de dag komt, *brandende* als een *oven*, en alle hoogmoedigen en al wie boosheid doet, zullen een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze *in vlam zetten*; hij zal hun noch wortel, noch tak laten” (4: 1),

brandende oven voor dergelijke dingen; wortel voor de naastenliefde, tak voor de waarheid, welke niet overgelaten zullen worden. Bij Hosea:

“Efraïm is schuldig geworden aan den Baäl; hij zal zijn als het kaf dat van den dorschvloer weggevaagd wordt door den wervelwind, en als *rook* uit den *schoorsteen*” (13: 1, 3);

Efraïm, staat voor den mensch met inzicht, die aldus geworden is. Bij Jesaja:

“De sterke zal wezen tot grof vlas, en zijn werk tot eene vonk, en zij zullen beiden te zamen *aangestoken* worden, en er zal geen uitblusscher wezen” (1: 31),

voor hen, die in de eigenliefde zijn, of, wat hetzelfde is, in den haat tegen den naaste, namelijk dat zij aldus door hun begeerten ontstoken worden. Bij Johannes:

“Babylon is geworden eene woonstede der demonen; zij riepen, ziende den *rook* van haren *brand*; de rook gaat op in de eeuwen der eeuwen” (Openb. 18: 2, 18; hfdst. 19: 3).

Bij denzelfde:

“Zij heeft den put des afgronds geopend, vandaar is er *rook* opgegaan uit den put, als *rook* eens grooten *ovens*; en de zon werd verduisterd en de lucht van den *rook* des puts” (Openb. 9: 2).

Bij denzelfde:

“Uit den mond der paarden ging uit *vuur*, en *rook*, en *sulfer*; door deze werd het derde deel der menschen gedood, door het *vuur*, en door den *rook*, en door het *sulfer*, dat uit hunnen mond uitging” (Openb. 9: 17, 18).

Bij denzelfde:

“Wie het beest aanbidt, die zal drinken uit den wijn des toorns Gods, die met zuiveren wijn gemengd is in den drinkbeker Zijns toorns; en hij zal gepijnigd worden met vuur en sulfer” (Openb. 14: 9, 10).

Bij denzelfde:

“De vierde Engel goot zijne fiool uit op de zon, en hem is het gegeven, de menschen met *hitte te verzengen door vuur*; en zoo werden de menschen verhit met groote hitte, en lasterden den naam Gods” (Openb. 16: 8, 9);

evenzoo dat zij

“geworpen werden in den *poel des vuurs*, die met *sulfer brandt*” (Openb. 19: 20; hfdst. 20: 14, 15; hfdst. 21: 8).

In deze plaatsen staat het vuur voor de begeerten, de rook voor de valscheden, welke in de laatste tijden heerschen zullen. Deze dingen werden, zooals zij zich in het andere leven voordoen, door Johannes gezien, toen hem het inwendige gezicht werd geopend; iets dergelijks verschijnt ook aan de geesten en de zielen na den dood. Hieruit kan blijken, wat het helsche vuur is, namelijk dat het niets anders is dan haat, wraakzucht en wreedheid (of, wat hetzelfde is, eigenliefde), welke van dien aard worden. Indien de mensch, wanneer hij van dien aard is, zoolang hij in het lichaam leeft, door de Engelen van nabij werd aanschouwd, zoo zou hij, hoewel hij zich van buiten als een ander voordoet, voor hun oogen niet anders verschijnen, dat wil zeggen, zijn haatgevoelens zouden zich vertoonen als fakkels van vuur, en de daaruit voortkomende valscheden als ovens van rook. Van dit vuur zegt de Heer bij Mattheus aldus:

“Alle boom, die geene goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen, en in het *vuur* geworpen” (3: 10; Lukas 3: 9);

onder de goede vrucht wordt de naastenliefde verstaan; wie zich daarvan berooft, houdt zich af, en werpt zich in zulk een vuur. Bij denzelfde:

“De Zoon des Menschen zal Zijne Engelen uitzenden, en zij zullen uit Zijn Koninkrijk vergaderen al de ergernissen, en degenen, die de ongerechtigheid doen, en zullen dezelve in den *oven van vuur* werpen” (13: 41, 42, 50),

desgelijks. Bij denzelfde:

“De Koning zal zeggen tot degenen, die ter linkerhand zijn: Gaat weg van mij, gij vervloekten, in het *eeuwige vuur*, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is” (25: 41),

desgelijks. Dat zij in het *eeuwige vuur*, in de *gehenna des vuurs* geworpen zullen worden, en dat hun worm niet sterft, en het vuur niet uitbluscht, Matth. 18: 8, 9; Markus 9: 43 tot 49, heeft dezelfde beteekenis. Bij Lukas:

“Zend Lazarus, dat hij het uiterste zijns vingers in het water doope, en verkoele mijne tong, want ik lijde smarten in *deze vlam*” (16: 24),

desgelijks. Zij die de verborgenheden van het Rijk des Heeren niet kennen, meenen, dat de Heer de goddeloozen in de hel werpt, of in een dergelijk vuur, hetwelk, als gezegd, dat van de haatgevoelens is, maar het is hiermede gansch anders gesteld; het is de mensch zelf en de duivelsche geest zelf, die zich daarin nederstort; maar aangezien het zoo schijnt, werd er in het Woord naar den schijn, ja zelfs naar de begoochelingen der zinnen, op deze wijze gesproken, voornamelijk voor de Joden, die hoegenaamd niets begrijpen wilden dan hetgeen met de zinnen strookte, wat voor begoochelingen het ook mochten zijn. Daarom is de zin van de letter, vooral bij de Profeten, vol van dergelijke schijnbaarheden, zooals bij Jeremia:

“Zoo zeide Jehovah: Richt des morgens recht, en verlost den beroofde uit de hand des verdrukkers, opdat Mijne *gramschap* niet uitvare als een *vuur*, en *brande*, en niemand blusschen kunne, van wege de boosheid hunner werken” (21: 12);

recht richten is het ware zeggen, den beroofde verlossen uit de hand des verdrukkers is het goede der naastenliefde doen; het vuur staat voor de helsche straf dergenen, die dit niet doen, dat is, die in het valsche van den haat leven. In den zin van de letter wordt een dergelijk vuur en een dergelijke gramschap aan Jehovah toegeschreven, maar in den innerlijken zin is geheel het tegendeel het geval. Desgelijks bij Joël aangaande den dag van Jehovah:

“Vóór hem verteert een *vuur*, en achter hem *ontvolamt eene vlam*” (2: 1, 3).

Bij David:

“*Rook* ging op van Zijnen neus, en een *vuur*, uit Zijnen mond verteerde, *kolen brandden* uit Hem, en donkerheid was onder Zijne voeten” (Psalm 18: 9, 10).

Bij Mozes:

“Een *vuur* is aangestoken in Mijnen toorn, en zal *bernen tot in de onderste hel*, en zal het land en zijne inkomst verteren, en de gronden der bergen *in vlam zetten*” (Deut. 32: 22),

alwaar het vuur voor den haat staat, de rook voor devalschheden, welke bij den mensch zijn; deze dingen worden Jehovah of den Heer toegeschreven om de eerder aangegeven redenen. Het lijkt in de hellen ook zoo, alsof Jehovah of de Heer zulks doet, maar geheel het tegendeel is het geval; zij zijn het zelf, die zich dit aandoen, omdat zij in het vuur der haatgevoelens zijn. Hieruit blijkt, hoe gemakkelijk de mensch, wanneer hij den innerlijken zin des Woords niet kent, in fantasieën vervallen kan. Evenzoo was het gesteld met den *rook* en het *vuur*, die aan het volk van den berg Sinaï verschenen, toen de Wet verkondigd werd; want Jehovah of de Heer verschijnt aan een ieder zooals deze geaard is, aan de hemelsche Engelen als Zon, aan de geestelijke Engelen als Maan, aan alle goeden als een Licht van veelsoortige heerlijkheid en liefelijkheid, aan de boozen echter als rook en als verterend vuur. En daar nu de Joden, toen de Wet verkondigd werd, niets van naastenliefde bezaten, maar bij hen de eigenliefde en de liefde tot de wereld, bijgevolg niets dan boosheden en valschheden, heerschten, verscheen Hij hun als *rook* en *vuur*, terwijl Hij terzelfder tijd den Engelen als Zon en hemelsch Licht verscheen. Dat Hij den Joden aldus verscheen, omdat zij van dien aard waren, blijkt bij Mozes:

“De heerlijkheid van Jehovah woonde op den berg Sinaï; en het aanzien der heerlijkheid van Jehovah was als een *verterend vuur* op het opperste des bergs, voor de oogen van de zonen Israëls” (Exod. 24: 16, 17).

Bij denzelfde:

“De gansche berg Sinaï rookte, omdat Jehovah op denzelfen nederkwam in *vuur*, en zijn *rook* ging op, als de *rook* van eenen *oven*, en de gansche berg beefde zeer” (Exod. 19: 18),

en elders:

“Gij naderdet en stondt beneden den berg, terwijl de berg *brandde van vuur*, tot aan het hart des hemels, er was *duisternis*, en *wolken*, en *donkerheid*; en Jehovah sprak tot u uit het *midden des vuurs*” (Deut. 4: 11, 12; hfdst. 5: 22).

Voorts:

“Het geschiedde, als gij de stem uit het midden der *duisternis* hoordet, en de berg *van vuur brandde*, en gij naderdet tot mij, en zedet: *Waarom, zouden wij sterven, want dit groote vuur zal ons verteren*; indien wij

voortvoeren de stem van Jehovah, onzes Gods, langer te hooren, *zoo zouden wij sterven*” (Deut. 5: 23, 24, 25).

Evenzoo zou het gaan, wanneer een ander, die in haat en in de vuiligheden van haatgevoelens leeft, den Heer zou zien; hij zou Hem niet anders kunnen zien dan uit den haat en uit de vuiligheden daarvan, welke de ontvangers der van Hem uitgaande stralen van het goede en ware zijn, en die de stralen van het goede en ware in zulk een vuur, in zulk een rook en in zulk een donkerheid veranderen zouden. Uit deze zelfde plaatsen blijkt tevens, wat de rook van den oven en de fakkel van vuur is, namelijk het aller dichtste valsche en het allervuilste booze, welke in de laatste tijden de Kerk in beslag zullen nemen.

1862. Dat de woorden: “die tusschen die stukken doorging” beteekenen, dat die hitte diegenen, die van de Kerk waren, van den Heer scheidde, kan blijken uit hetgeen hierboven bij vers 10 is gezegd aangaande het middendoor deelen der dieren, namelijk dat dit beteekende de wederkeerige betrekking en de overeenstemming wat de hemelsche dingen betreft, en dat het tegenoverleggen van het eene deel aan het andere de Kerk en den Heer beteekende, en dat de midden in liggende ruimte of tusschenruimte datgene beteekende, wat tusschen den Heer en de Kerk, of tusschen den Heer en den mensch der Kerk verband legt, namelijk het geweten, waarin door de naastenliefde goedheden en waarheden zijn geplant. Wanneer in de plaats van de naastenliefde de haat treedt, en in de plaats van de goedheden en waarheden boosheden en valscheden komen, is er geen geweten van het goede en ware, maar schijnt deze het midden houdende ruimte of tusschenruimte als opgevuld met een oven van rook en met fakkels van vuur, dat is, opgevuld met overredingen van het valsche en met allerlei haat, en deze zijn het, die den Heer geheel en al van de Kerk scheiden. Dit is het, wat aangeduid wordt met de woorden, “dat die tusschen die stukken doorging”; dit geldt voornamelijk de fakkel van vuur, welke de eigenliefde is, of, wat hetzelfde is, het booze der haatgevoelens. Hetgeen ook blijken kan bij Jeremia, waar bijna dezelfde woorden staan:

“Ik zal de mannen overgeven, die Mijn verbond hebben overtreden, die niet bevestigd hebben de woorden des verbonds, dat zij voor Mij gemaakt hadden, *een kalf dat zij in tweeën hadden gehouwen, en tusschen welks stukken zij waren doorgestaan*; de vorsten van Jehudah, en de vorsten van Jeruzalem, de eunuchen, en de priesteren, en al het volk des lands, *die door de stukken des kalfs zijn doorgestaan*, en Ik zal hen overgeven in de hand hunner vijanden, en in de hand dergenen,

die hunne zielen zoeken, en hun lijk zal den vogel der hemelen en het beest der aarde tot spijs zijn” (34: 14, 18, 19, 20).

1863. Vers 18. *Ten zelfden dage maakte Jehovah een verbond met Abram, zeggende: Aan uw zaad zal Ik dit land geven, van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath.* Ten zelf den dage maakte Jehovah een verbond met Abram, beteekent de verbinding van den inwendigen mensch des Heeren met den innerlijken of Jehovah; zeggende: aan uw zaad zal Ik dit land geven, beteekent de vertroosting na deze verzoeken en verschrikkingen, namelijk dat zij, die in de naastenliefde en in het geloof aan Hem zijn, erfgenamen zullen worden; van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath, beteekent de uitbreiding van de geestelijke en de hemelsche dingen; tot de rivier van Egypte is de uitbreiding van de geestelijke dingen; tot de rivier Frath is de uitbreiding van de hemelsche dingen.

1864. Dat de woorden: “Ten zelfden dage maakte Jehovah een verbond met Abram” de verbinding beteekenen van den inwendigen mensch des Heeren met den innerlijken, blijkt uit de beteekenis van het verbond, namelijk dat het de verbinding is, waarover eerder in de nrs. 665, 666, 1023, 1038. En daar hier in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, beteekent het een inwendige verbinding; want de Heer schreed meer en meer voort naar verbinding en vereeniging met Jehovah, Zijnen Vader, totdat Hij één met Hem werd, dat is, totdat het Menschelijk Wezen zelf ook Jehovah werd, die het Innerlijke des Heeren zelf was. Dit werd uitgebeeld door het verbond, dat Jehovah met Abram maakte. Een ieder kan zien, dat Jehovah nooit een verbond maakt met den mensch, zulks zou tegen het Goddelijke ingaan. Wat is de mensch anders dan iets gerings en onreins, dat uit zichzelf niets dan het booze denkt en doet; al het goede dat hij doet is uit Jehovah; hieruit kan blijken, dat dit verbond, zooals de overige verbonden met de nakomelingen van Abram, niets anders was dan een uitbeelding van het Goddelijke en van de hemelsche dingen van het Rijk Gods, en dat het hier een uitbeelding was van de verbinding van het Menschelijk Wezen des Heeren met Zijn Goddelijk Wezen, dat is, met Jehovah. Dat het een uitbeelding was van de verbinding van den inwendigen mensch des Heeren met den innerlijken, dat is, Jehovah, blijkt uit het voorafgaande, namelijk dat de Heer door de worstelingen der verzoeken en door de overwinningen zich meer en meer verbond en vereenigde. Wat de inwendige mensch is, werd reeds eerder gezegd, namelijk hij, die het midden houdt tusschen den innerlijken en den uiterlijken mensch.

1865. Dat de woorden: “zeggende: aan uw zaad zal Ik dit land geven” de vertroosting beteekenen na deze verzoeken en verschrikkingen, namelijk

dat zij, die in de naastenliefde en in het geloof aan Hem zijn, erfgenamen zullen worden, blijkt uit de beteekenis van het zaad en uit de beteekenis van het land. Door het zaad van Abram wordt de liefde en het geloof daaruit aangeduid, hetgeen eerder in de nrs. 255, 256, 1025 is aangetoond, bijgevolg al diegenen, die in de naastenliefde en in het geloof aan den Heer zijn. Door het land Kanaän wordt echter het Rijk des Heeren aangeduid; daarom beteekent “het land aan uw zaad geven” dat het hemelsche Rijk tot erfenis gegeven zal worden aan hen die uit naastenliefde geloof aan Hem hebben. Dat zulks den Heer na de verzoeken en verschrikkingen tot vertroosting strekte, kan zonder verklaring duidelijk zijn; want na die wreede gebeurtenissen welke Hij zag, dat namelijk, nadat Hij de boosheden en valschheden had verjaagd, aangeduid door het gevogelte dat op de lichamen nederkwam en dat Abram wegjoeg (waarover in vers 11), nochtans dichte drommen van valschheden zouden binnendringen, waarover Hij zich ontzette, aangeduid door den schrik van de groote duisternis, die in den slaap op Abram viel (waarover in vers 12), en ten slotte toch louter valschheden en boosheden het menschelijk geslacht in beslag zouden nemen, aangeduid door den oven van rook en de fakkel van vuur, die tusschen de stukken doorging (waarover in het voorafgaande 17. vers), kon Hij niet anders dan in angst en smart zijn; daarom volgt nu hier vertroosting, zooals boven in vers 4 en 5, namelijk dat Zijn zaad het land zal erven, dat wil zeggen, dat zij, die in de naastenliefde en in het geloof aan Hem zijn, de erfgenamen van Zijn Rijk zullen worden; het heil van het menschelijk geslacht was Zijn eenige vertroosting, want Hij was in de Goddelijke en de hemelsche liefde, en is ook naar Zijn Menschelijk Wezen de Goddelijke en hemelsche Liefde Zelve geworden, welke eenig en alleen de liefde tot allen beoogt en ter harte neemt. Dat de Goddelijke liefde van dien aard is, kan blijken uit de liefde der ouders jegens de kinderen, namelijk dat zij toeneemt naar den graad waarin zij afdaalt, dat wil zeggen, grooter wordt in de nakomelingen dan in de kinderen zelf, die dichterbij staan; er bestaat niets zonder oorzaak en oorsprong, bijgevolg ook niet deze liefde jegens de nakomelingen, die bij het menschelijk geslacht geleidelijk steeds meer toeneemt; de oorzaak en de oorsprong kunnen nergens anders vandaan zijn dan van den Heer, van wien alle echtelijke liefde en alle ouderliefde jegens de kinderen invloeit, hetgeen hieruit voortkomt, dat Zijn liefde van dien aard is, dat Hij allen liefheeft als een vader zijn kinderen, en allen tot erfgenamen wil maken, en voor de erfenis zorgt van hen die geboren moeten worden, zoowel als voor de erfenis van hen die geboren zijn.

1866. Dat “van de rivier van Egypte af tot aan de groote rivier, de rivier Frath” de uitbreiding beteekent van de geestelijke en de hemelsche dingen, tot de rivier van Egypte de uitbreiding der geestelijke dingen, tot de rivier Frath de uitbreiding der hemelsche dingen, blijkt uit de beteekenis van de rivier van Egypte, en uit de beteekenis van de groote rivier of de Eufraat. Dat deze rivieren de uitbreiding van geestelijke en hemelsche dingen beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van het land Kanaän, zijnde het Rijk des Heeren in de Hemelen en op aarde, waarin niets dan geestelijke dingen zijn, welke tot het geloof behooren, en hemelsche dingen, welke tot de wederkeerige liefde behooren; daarom kan niets anders dan de uitbreiding daarvan worden verstaan onder de grenzen van het land Kanaän; want wat het land Kanaän, wat de rivier van Egypte, en wat de groote rivier Eufraat is, daarvan weten zij die in de Hemelen zijn, in het geheel niets, ja zelfs niet eens wat de grenzen van een of ander land zijn, maar wat de uitbreiding der geestelijke en hemelsche dingen is, en wat de bestemmingen en begrenzingen van de staten dier dingen zijn, dat weten zij; hierop is hun aandacht gericht, wanneer gene dingen door den mensch gelezen worden, terwijl aldus de letter verdwijnt en de historische zin daarvan, welke den hemelschen denkbeelden tot voorwerp diende. Dat de stroom van Egypte de uitbreiding der geestelijke dingen beteekent, vindt hierin zijn oorsprong, dat Egypte de wetenschappelijke dingen beteekent, welke, te zamen met de redelijke en verstandelijke dingen van den mensch, de geestelijke dingen vormen, zooals eerder in nr. 1443 en herhaaldelijk elders gezegd is; en dat Egypte in den innerlijken zin de wetenschappelijke dingen beteekent, is in de nrs. 1164, 1165, 1186, 1462 aangetoond. Dat de rivier Eufraat de uitbreiding der hemelsche dingen beteekent, kan blijken uit de landen, welke deze rivier begrenst en van het land Kanaän scheidt, door welke landen herhaaldelijk ook de vergaderde kennis en de erkenningen van hemelsche dingen worden aangeduid; hier echter is zij, daar zij rivier en groote rivier genoemd wordt, niets anders dan de hemelsche dingen en de erkenningen daarvan, want de groote rivier en de grootheid hebben op deze dingen betrekking.

1867. Vers 19, 20, 21. *Den Keniet en den Kenissiet, en den Kadmoniet. En den Chittiet, en den Perisiet, en de Refaïm. En den Emoriet, en den Kanaäniet, en den Girgaschiet en den Jebusiet.* De Keniet, en de Kenissiet, en de Kadmoniet beteekenen de valscheden, welke uit het Rijk des Heeren verdreven moeten worden; de Chittiet, de Perisiet en de Refaïm beteekenen de overredingen van het valsche; de Emoriet en de Kanaäniet beteekenen de boosheden; de

Girgaschiet en de Jebusiet beteekenen de uit de boosheden voortkomende valscheden.

1868. Het zou te ver voeren om hier uit het Woord te bevestigen, dat dit de beteekenis van die natiën is, en het is hier trouwens niet noodig, daar zij alleen maar worden opgenoemd. Van sommige was reeds eerder sprake, bijvoorbeeld van de Refaïm, namelijk dat zij de overredingen van het valsche beteekenen (nrs. 567, 581, 1673), van den Emoriet, dat hij de boosheden (nr. 1680), van den Kanaäniet, dat hij de boosheden (boven bij vers 16), van den Perisiet, dat hij de valscheden beteekent (nr. 1574). Wat de overige natiën in het bijzonder beteekenen, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, waar zij voorkomen, gezegd worden. Wat de natiën betreft, welke uit het Rijk des Heeren verdreven moeten worden, daarmede is het aldus gesteld: in het andere leven begeeren de booze en duivelsche geesten niets zoozeer, dan in de wereld der geesten binnen te dringen, en de goede geesten te bestoken, maar zij worden er even vaak weer uitgeworpen; het is daarmede als bij den mensch, die wedergeboren wordt: de boosheden en de valscheden die meester over hem waren, worden onderworpen en verstrooid, en in haar plaats worden waarheden en goedheden, welke tot het Rijk des Heeren behooren, ingeplant. Dit werd uitgebeeld door de natiën, welke door de zonen Jakobs uit het land Kanaän verdreven werden; evenzoo door de Joden zelf, die naderhand daaruit verdreven werden. Iets dergelijks geschiedde oudtijds met verschillende natiën, waardoor dergelijke dingen werden uitgebeeld, zooals door de Chorieten, die door de nakomelingen van Ezau van den berg Seïr verdreven werden (waarover Deut. 2: 12, 22), en door de Avieten, die door de Kafthorieten werden verdreven (waarover Deut. 2: 23), voorts door de Emim of Refaïm, die door de Moabieten werden verdreven (waarover Deut. 2: 9, 10, 11), alsmede door de Samsumim, verdreven door de Ammonieten (waarover Deut. 2: 19, 20, 21), behalve door tal van andere natiën, waarover bij de Profeten gehandeld wordt.

Vervolg aangaande de Heilige Schrift of het Woord.

1869. *Het is mij getoond, hoe talloos vele dingen in één enkel woord des Woords besloten liggen, en wel door het openen van de denkvoorstellungen. In het andere leven kan dit, hetgeen wonderbaarlijk is, op zulk een aanschouwelijke wijze geschieden, dat de denkvoorstellungen zelf zichtbaar onder een vorm verschijnen, zoo ongeveer als schilderijen. Op deze wijze werden de denkvoorstellungen geopend van iemand, die in de naastenliefde of in de wederkerige liefde geleefd heeft, en die, toen hij nog in de wereld leefde, in het Woord zijn welbehagen gevonden*

heeft; er verschenen toen ontelbare schoone dingen, met al de verrukkingen en bekingen die zij verschafsten. Er werd gezegd, dat deze dingen, welke aldus zichtbaar verschijnen, andermaal naar hun nog innerlijker dingen geopend kunnen worden, en dat, wanneer deze geopend werden, zich nog schooner en verrukkelijker dingen zouden vertoonen, vergezeld van de ware gelukzaligheden zelf. Alle engelenkvoorstellungen zijn van dien aard, want zij zijn van den Heer Zelf uit geopend. Dit werd voor geesten, die zich verwonderden, dat in het andere leven de denkvoorstellungen aldus geopend kunnen worden, duidelijk gemaakt door het zien van het oog, waarvan de gezichtsstralen zoo verstompt en duister zijn, dat zij de kleinere dingen der natuur, waarin ontelbare bijzonderheden liggen, niet anders zien dan als een donker, vormeloos en zwart iets; wanneer deze zelfde dingen echter door een microscoop beschouwd worden, vertoonen de innerlijke dingen zich aan den blik, onderling door een schoone aaneenschakeling verbonden, en in een bekoorlijke orde in elkander overgaande; en hierdoor, dat deze inwendige dingen op dezelfde wijze door een nog scherper microscoop nog verder geopend zouden kunnen worden. Hieruit kon blijken, hoe het gesteld is met het innerlijke gezicht, welks stralen niets anders zijn dan denkvoorstellungen, namelijk dat zij op zichzelf zoo grof zijn, dat er in deze sfeer nauwelijks iets grovers bestaan kan, hoewel de mensch in een andere meening verkeert; doch over de denkvoorstellungen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1870. Desgelijks is het gesteld met het Woord des Heeren; alle woorden vormen er elk afzonderlijk hun voorstellungen, want een woord is niets anders dan een denkvoorstelling, die zoo gevormd is, dat de zin te vatten is; en in elk dier woorden liggen zoo talloos vele dingen, welke niet tot de gewaarwording van den mensch kunnen komen, maar alleen tot die der Engelen, dat men het nooit zou kunnen gelooven. Wanneer deze door den Heer geopend worden, vertoonen de inwendige vormen zich aan de gewaarwording door bekingen en gelukzaligheden, en aan den blik door uitbeeldingen en paradijssche dingen; de eerstgenoemde uit de hemelsche en geestelijke dingen der Liefde of der Barmhartigheid des Heeren, de laatstgenoemde door de stralen des lichts daarvan. Door een wonderbaarlijke ondervinding werd mij getoond, dat het Woord niet alleen naar elk woord afzonderlijk, maar ook naar elk lettertje afzonderlijk van ieder woord is ingegeven, aldus geheel en al, gelijk gezegd wordt, naar de allerkleinste jota; want in elke jota is iets dat voortkomt uit de neiging en het leven, welke aan het woord gemeen zijn, en aldus in de kleinste afzonderlijke deelen op overeenstemmende wijze zijn neergelegd. Maar dit kan zonder voorafgaande kennis van vele dingen op geen enkele wijze begrijpelijk worden uitgelegd.

1871. *Hoe het Woord des Heeren voor de Engelen verschijnt, kan niet beschreven worden, maar toch kunnen diegenen er zich eenigermate een begrip van vormen, die in rariteitenkabinetten optische cylindrs gezien hebben, waarin schoone beelden worden voor gesteld door middel van dingen die rondom wanordelijk door elkander geworpen liggen; hoewel hier de rondom liggende dingen als vorm-, verband- en ordeloos, en slechts als een neergesmeten warwinkel verschijnen, stellen zij toch, wanneer zij naar den cylinder toe geconcentreerd worden, daarin een liefelijk beeld voor; zoo is het ook met het Woord des Heeren, vooral met het profetische Woord van het Oude Testament; in den letterlijken zin verschijnt het nauwelijks anders dan als iets ongeordends, maar wanneer het door een mensch, bovenal door een klein knaapje of meisje gelezen wordt, wordt het geleidelijk, naarmate het zich verheft, steeds schooner en bekoorlijker, en ten slotte vertoont het zich voor den Heer als het beeld eens menschen, waarin en waardoor de Hemel in zijn geheel samengevat wordt uitgebeeld, niet zooals hij is, maar zooals de Heer wil dat hij zij, namelijk opdat hij Zijn gelijkenis zij.*

1872. *Er verscheen mij een meisje met een schoon en blank gelaat, dat zich vlug, met eenigszins versnelden pas, naar rechts toe opwaarts bewoog; zij scheen in den eersten bloei der jeugd, geen kind meer en toch ook nog geen maagd, in een gewaad van een schoon glanzend zwart, en zoo spoedde zij zich verblijd van licht tot licht; er werd gezegd, dat de inwendige dingen des Woords van dien aard zijn, zoodra zij zich verheffen; het zwarte kleed was het Woord in de letter. Daarna vloog een volwassen meisje naar de rechterwang toe, hetgeen echter alleen door het inwendige gezicht werd waargenomen; er werd gezegd, dat dit datgene is, wat van den innerlijken zin des Woords niet tot het bevattingsvermogen doordringt.*

1873. *Er spraken geesten over den innerlijken zin des Woords; opdat deze zich aan het bevattingsvermogen zou voordoen zooals hij is, werd het onderwerp door het voorbeeld verduidelijkt: wat is de vrucht des geloofs? en er werd gezegd, dat de goede werken de vrucht des geloofs zijn in den uiterlijken zin of in den zin van de letter; maar dat deze goede werken onbezield zijn, wanneer zij niet van de naastenliefde uitgaan, en dat aldus in den dichtst nabijgelegen inwendigen zin de vrucht des geloofs de naastenliefde is; aangezien echter de naastenliefde of de liefde jegens den naaste uit de liefde tot den Heer moet voortkomen, zoo is deze de vrucht des geloofs in den innerlijken zin; en daar alle liefde van den Heer komt, is zij de Heer Zelf; want op deze wijze is in het goede werk de naastenliefde, in deze de liefde tot den Heer, en in deze de Heer Zelf.*

1874. *Ik sprak met goede geesten daarover, dat vele dingen, en wel meer dan ooit iemand gelooven kan, in het Woord naar schijnbaarheden en naar de begoochelingen der zinnen gezegd zijn, bijvoorbeeld dat Jehovah met toorn,*

gramschap en woede jegens de goddeloozen vervuld is, dat Hij er vreugde in schept, hen te verderven en te verdelgen, ja zelfs, dat Hij doodt; doch dit is daarom zoo gezegd, opdat de overredingen en begeerten niet gebroken, maar omgebogen zouden worden, want anders spreken dan de mensch begrijpt, namelijk naar schijnbaarheden, begoochelingen en overredingen, zou zaad in het water zaaien geweest zijn, en dingen zeggen, die terstond verworpen zouden zijn; maar toch kunnen deze dingen tot algemeene vaten dienen, waarin geestelijke en hemelsche dingen vervat zijn, want er kanin worden nedergelegd, dat alles van den Heer komt; verder, dat de Heer het toestaat, maar dat al het booze van duivelsche geesten afkomstig is; vervolgens, dat de Heer voorziet en het zoo beschikt, dat de boosheden in goedheden veranderd worden; en ten slotte dat van den Heer niets dan goeds komt; aldus vergaat de zin der letter, naar gelang hij zich verheft, en wordt geestelijk, daarna hemelsch, en ten slotte Goddelijk.

1875. *Het werd mij gegeven, de engelenkenvoorstellingen in het Gebed des Heeren gewaar te worden bij de woorden: “leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze”; door de dichtst nabijzijnde goede geesten werd door middel van een voor mij waarneembare denkvoorstelling Verzoeking en het Booze verwijderd, en wel in die mate, dat het zuivere engelenwezen, namelijk het Goede, zonder de voorstelling van de verzoeking en van het booze overbleef, en aldus de letterlijke zin geheel en al verloren ging; aangaande dit goede vormden zich bij de eerste verwijdering ontelbare voorstellingen, hoe het goede uit de verdrukking des menschen voortkomt, en nochtans de verdrukking uit den mensch en uit het booze van hem voortspruit, waarin de straf gelegen is; en dit ging gepaard met een zekere verontwaardiging, omdat zij meenden, dat de verzoeking en het booze daarvan van elders kwamen, en dat zij aan het booze moesten denken, wanneer zij aan den Heer dachten; deze voorstellingen werden gezuiverd naarmate zij zich hooger verhieven; de verheffingen werden uitgebeeld door verwijderingen, waarover ook in nr. 1393 is gehandeld, en deze geschiedden met een snelheid en op onbeschrijfelijke wijze, totdat zij in de schaduw van mijn gedachte overgingen, en toen waren zij in den Hemel, alwaar onuitsprekelijke engelenvoorstellingen zijn, alleen aangaande het Goede des Heeren.*

1876. *De namen van mannen, koninkrijken, steden, die in het Woord voorkomen, verdwijnen, evenzeer als de woorden van de menschelijke taal, bij den eersten drempel, wanneer zij zich verheffen, want zij zijn aardsche, lichamelijke en stoffelijke dingen, waarvan de zielen, die in het andere leven komen, zich geleidelijk ontdoen, en zij die in den Hemel komen, ontdoen zich geheel en al daarvan. De Engelen behouden ook niet het minste van een voorstelling van een persoon, en dus van diens naam. Wat Abram, wat Izak*

en wat Jakob is, weten zij niet meer; zij vormen zich een voorstelling naar de dingen, welke in het Woord door die personen worden uitgebeeld en aangeduid. De namen en woorden zijn als hulzen of schubben, die afvallen, wanneer zij den Hemel ingaan. Hieruit kan blijken, dat door namen in het Woord niets anders dan zaken worden aangeduid; hierover sprak ik herhaaldelijk met de Engelen, door wie ik over deze waarheid volledig werd onderricht. De taal der geesten onderling is niet een taal van woorden, maar een taal van voorstellingen, zooals die van de menschelijke gedachte, die zonder woorden zijn; daarom ligt zij aan alle talen ten gronde; maar wanneer de geesten met den mensch spreken, valt hun spraak in de woorden van de taal des menschen, zooals in de nrs. 1635, 1637, 1639 gezegd is. Toen ik hierover met de geesten sprak, werd mij te zeggen gegeven, dat zij, wanneer zij onder elkander spraken, ook niet een enkel woord van een menschelijke taal, nog minder een naam konden uitspreken. Eenigen onder hen, daarover verwonderd, verwijderden zich en beproefden het, maar zij kwamen terug, zeggende, dat zij het niet hadden kunnen uitspreken, omdat die woorden te grof stoffelijk waren, onder hun sfeer zijnde en gevormd naar den door de lichamelijke organen gearticuleerden toon der lucht, of door een invloed in deze organen langs een tot het gehoororgaan voerenden innerlijken weg. Hieruit kon ook duidelijk blijken, dat niets van een woord, dat in het Woord staat, tot de geesten kan overgaan, nog minder tot de engelengeesten, wier taal nog alomvattender is (nr. 1642), allermint tot de Engelen (nr. 1643), bij wie niets overblijft van de eerste voorstellingen der geesten, maar in de plaats daarvan geestelijke waarheden en hemelsche goedheden, welke op onuitsprekelijke wijze afwisselen in de allerkleinste vormen, ononderbroken, en in harmonische reeks verbonden zijn met de oorspronkelijke uitbeeldingen, die door de gelukzaligheid der wederkeerige liefde van de allergrootste liefelijkheid en schoonheid zijn, en door de liefelijkheden en schoonheden gelukzalig, omdat zij met het leven des Heeren vervuld zijn.

1877. De zielen of geesten, die in de wereld der geesten zijn, vooral de booze, behouden aanvankelijk datgene, wat zij in het leven van hun lichaam gehad hebben, namelijk aardische, lichamelijke en wereldsche dingen, en daarmede de beginselen, die zij aangenomen hadden. Onder hen zijn diegenen, die niets hooren willen van den innerlijken zin des Woords, maar alleen van den letterlijken zin, ja zelfs in die mate, dat zij gelooven, dat de twaalf Apostelen zullen zitten op twaalf tronen, en richten over de twaalf stammen Israëls; evenzoo, dat geen anderen dan alleen de armen, de ellendigen en zij die vervolgingen verduurden, den Hemel kunnen binnengaan, terwijl toch zoowel rijken als machtigen daar zijn, die in naastenliefde en in geloof in den Heer geleefd hebben. Daar zulke

geesten uit eigen verdiensten op den Hemel aanspraak maken, zag ik hen heen en weer loopen, en overal waar zij komen, de dingen bespotten die tot den innerlijken zin des Woords behooren, daar deze tegen hun overredingen en begeerten indruischen, omdat zij den Hemel willen verdienen en boven anderen voorgetrokken worden; doch zij worden vergeleken met de zieke en schadelijke stoffen, die in het bloed vloeien en zich in de aderen en slagaderen verbreiden en de bloedmassa verontreinigen.

1878. Ook zijn er geesten, die in het leven van het lichaam het Woord veracht hebben; en er zijn er, die de in het Woord gebezigde spreekwijzen misbruikt hebben tot uitdrukkingen van spot; er zijn er, die van meening waren, dat het Woord niets is, maar dienstig kon zijn voor het gemeene volk, om het eenigermate in toom te houden; er zijn er, die het Woord gelasterd, en er zijn er, die het ontwijfd hebben; het lot derzulken in het andere leven is jammerlijk, en bij een ieder naar gelang van de hoedanigheid en den graad der verachting, bespottung, belastering en ontwijding; want het Woord is, als gezegd, zoo heilig in de Hemelen, dat het Woord voor hen die in de Hemelen zijn, als het ware de Hemel is; waarom dan ook deze geesten, wjl er mededeeling van alle gedachten plaats vindt, nooit met genen samen kunnen zijn, maar afgescheiden worden.

1879. Toen ik in bed lag, werd mij gezegd, dat booze geesten tegen mij samenspannden, van zins om mij te verstikken, maar daar ik door den Heer beschermd en beveiligd was, achtte ik deze bedreigingen gering, en sliep in; toen ik echter midden in den nacht ontwaakte, voelde ik, dat ik niet uit mijzelven ademde, maar uit den Hemel, want er was niets van mijn ademhaling in, hetgeen ik duidelijk waarnam; toen werd mij gezegd, dat de samenzwering in vollen gang was, en medegedeeld, dat de samenzweerders diegenen waren, die de inwendige dingen des Woords, dat wil zeggen, de waarheden des geloofs zelve — want dit zijn de inwendige dingen des Woords — haten, en wel omdat deze ingaan tegen hun zelf begoochelingen, overredingen en begeerten, welke de zin van de letter nog zou kunnen ondersteunen. Daarna, toen de aanslagen verijdeld waren, trachtten de aanvoerders de ingewanden van mijn lichaam binnen te gaan en tot het hart door te dringen, waartoe zij ook werden ingelaten; hiervan had ik steeds een duidelijk zinnelijke gewaarwording, want hij, wiens inwendige dingen, die tot den geest behooren, geopend zijn, ontvangt ook tegelijkertijd een voelbare gewaarwording van dergelijke dingen. Maar toen werd ik in een zekeren hemelschen staat overgebracht, welke daarin bestond, dat ik niet de minste poging aanwendde, om deze indringers te verdrijven, nog minder, om de beleediging te wreken. Zij zeiden toen, dat dit vreedzaam was, maar kort daarop werden zij als van hun redelijkheid beroofd, van wraakzucht snuivend en zich schrap zettend

om hun aanslagen te volvoeren, maar tevergeefs; daarna werden zij vanzelf verstrooid.

1880. *Wat overigens in het algemeen de Engelen en geesten betreft, die allen zielen van menschen zijn, welke na den dood van het lichaam voortleven: zij hebben veel fijner zinnen dan de menschen, te weten gezicht, gehoor, reuk en tastzin, maar niet den smaak. Doch wat de geesten niet kunnen, en nog minder de Engelen, dat is, met hun gezicht, dat wil zeggen, met het gezicht des geestes, iets zien van hetgeen in de wereld is, want voor hen is het licht der wereld of het zonlicht als een dichte donkerheid; zooals ook de mensch met zijn gezicht, dat wil zeggen, met het gezicht van het lichaam, niets zien kan van hetgeen in het andere leven is, want voor hem is het licht des Hemels of het hemelsche licht des Heeren als een dichte donkerheid. Maar nochtans kunnen de geesten en de Engelen, wanneer het den Heer behaagt, de dingen die in de wereld zijn, door de oogen des menschen zien, doch de Heer staat dit aan geen ander toe dan alleen aan hem, wien de Heer het vergunt, met geesten en Engelen te spreken, en met hen samen te zijn. Door mijne oogen was het hun gegeven de dingen te zien, die in de wereld zijn, en wel zoo duidelijk als ik zelf, voorts ook de menschen die met mij spraken te hooren. Het kwam somtijds voor, dat eenigen van hen hun vrienden, die zij in het leven van het lichaam gehad hadden, door mij zoo gansch en al tegenwoordig zagen als eertijds, en er versted van stonden; zij zagen ook hun echtgenooten en kinderen, en wilden dat ik dezen zeggen zou, dat zij daar waren, en hen zagen, en dat ik hun mededeeling zou doen van hun staat in het andere leven; maar het was mij verboden, om hun te zeggen en te openbaren, dat zij op deze wijze waren gezien, ook om deze reden dat zij gezegd zouden hebben dat ik ijldde, of gedacht dat het hersenschimmen waren, daar het mij bekend was, dat zij, hoewel zij het met den mond beaamden, nochtans in hun hart niet geloofden, dat er geesten bestaan en dat de dooden zijn opgestaan. Toen mij voor het eerst het inwendige gezicht geopend was, en zij door mijne oogen de wereld zagen en de dingen die in de wereld zijn, waren de geesten en de Engelen dermate verbaasd, dat zij het een wonder der wonderen noemden en van een nieuwe vreugde vervuld werden omdat op deze wijze gemeenschap van de aarde met den Hemel, en van den Hemel met de aarde plaats zou vinden. Doch deze verrukking hield slechts ettelijke maanden stand, en sinds zij er vertrouwd mede zijn geraakt, verwondert het hun niets meer. Ik ben onderricht, dat de geesten en Engelen bij andere menschen hoegenaamd niets zien van hetgeen in de wereld is, maar alleen de gedachten en neigingen dergenen bij wie zij zijn, waarnemen. Hieruit kon blijken, dat de mensch zoo geschapen is, dat hij, terwijl hij op aarde onder de menschen leeft, tegelijkertijd ook in den Hemel onder de Engelen zou*

leven, en omgekeerd, zoodat de Hemel en de aarde te zamen zouden zijn en als één samenwerken, en dat de menschen weten zouden, wat in den Hemel, en de Engelen, wat in de wereld is; en dat de menschen, wanneer zij overleden, aldus zouden overgaan van het Rijk des Heeren op aarde in het Rijk des Heeren in de Hemelen, niet als in een ander Rijk, maar als in hetzelfde, waarin zij zich bevonden toen zij in het lichaam leefden; maar aangezien de mensch zoo lichamenlijk geworden is, heeft hij den Hemel voor zich gesloten.

* * *

1881. *De geesten zijn grootelijks verontwaardigd, ja zelfs vertoornd, wanneer hun gezegd wordt, dat de menschen niet gelooven dat zij zien, hooren, met den tastzin voelen; zij zeiden, dat de menschen toch weten moesten, dat er zonder de zinnen geen leven is, en dat hoe fijner de zinnen zijn, des te voortreffelijker het leven is; en dat de voorwerpen die zij met de zinnen waarnemen, zich gedragen geheel overeenkomstig de voortreffelijkheid van hun zinnen; en dat de uitbeeldingen, die van den Heer komen, werkelijkheden zijn, want daaruit komen alle dingen voort, die in de natuur en in de wereld zijn (nr. 1632); dat zij veel beter en voortreffelijker voelen dan de menschen, dit zijn de woorden van hun verontwaardiging.*

1882. *Er zijn twee soorten van gezichten, die buitengewoon zijn, en waarin ik gebracht werd, alleen opdat ik weten zou, hoe het daarmede gesteld is, en wat daaronder verstaan wordt, wanneer men in het Woord leest, dat zij aan het lichaam onttrokken werden, en dat zij van den geest naar een andere plaats gevoerd werden.*

1883. *Wat het eerste betreft, namelijk het aan het lichaam onttrokken worden, daarmede is het aldus gesteld: de mensch wordt in een zekereren staat gebracht, die het midden houdt tusschen slapen en waken, en wanneer hij in dezen staat is, kan hij niet anders weten, dan dat hij geheel wakker is; alle zinnen zijn zoo helder wakker, als in den lichamelijken staat van volkomen wakkerzijn, zoowel het gezicht als het gehoor, en, hetgeen wonderlijk is, ook de tastzin, die dan fijner is dan hij ooit zijn kan bij het wakkerzijn van het lichaam; in dien staat zijn door mij ook geesten en Engelen in volle levende werkelijkheid gezien, ook gehoord, en wat wonderlijk is, betast, en dan was bijna niets van het lichaam daarbij werkzaam. Van dezen staat is het, dat gezegd wordt aan het lichaam onttrokken zijn, en dat men niet weet of men in dan wel buiten het lichaam is. In dezen staat ben ik slechts drie of vier maal gebracht, alleen opdat ik weten zou, hoe het daarmede gesteld is, en dat de geesten en Engelen zich in het bezit van alle zinnen verheugen, ook in den tastzin, die veel sterker en fijner is dan de tastzin van het lichaam.*

1884. *Wat het andere betreft, het van den geest naar een andere plaats gevoerd worden, werd mij proefondervindelijk aangetoond, wat het is en hoe het daarmede gesteld is; doch dit slechts twee of drie maal. Ik mag alleen de ondervinding mededeelen: wandelend door de straten van een stad en door de velden, en tevens ook in gesprek met geesten, wist ik niet beter of ik was zoo wakker en ziende als op andere tijden, en zoo wandelde ik zonder te verdwalen, en intusschen was ik in het gezicht, zag bosschen, rivieren, paleizen, huizen, menschen en tal van andere dingen; maar nadat ik aldus enkele uren gewandeld had, was ik eensklaps in*

het gezicht van het lichaam, en ik ontwaarde, dat ik op een andere plaats was, waarover ik mij zeer verwonderde, en ik werd gewaar, dat ik in denzelfden staat geweest was, waarin diegenen verkeerd hadden, waarvan gezegd wordt dat zij van den geest naar een andere plaats gevoerd zijn, want zoolang deze duurt, denkt men in het geheel niet aan den weg, ook al zou deze verscheidene mijlen bedragen, en evenmin denkt men over den tijd na, ook al zou deze verscheidene uren of dagen in beslag nemen; ook bespeurt men niet eenige vermoeidheid; men wordt dan ook op wegen geleid, die men zelf niet kent, tot aan de bestemde plaats. Dit geschiedde, opdat ik ook weten zou, dat de mensch door den Heer kan worden geleid, zonder dat hij weet vanwaar en waarheen.

1885. *Maar deze beide soorten van gezichten zijn buitengewoon, en zij zijn mij alleen getoond met het doel, dat ik weten zou van welken aard zij zijn; tot het op gewone wijze geziene echter behoort alles wat men, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in dit eerste deel vindt medegedeeld, en aan elk hoofdstuk werd vooruitgezonden en achteraan toegevoegd; doch dit zijn geen gezichten, maar geziene dingen bij volledig wakkerzijn van het lichaam, en wel nu reeds sinds verscheidene jaren.*

EINDE VAN HET EERSTE DEEL

MATTHEÛS 6: 33.

*Zoekt eerst het Koninkrijk Gods en zijne Gerechtigheid, en alle dingen
zullen u toegeworpen worden.*

Voorrede

In het Eerste Deel zijn vijftien hoofdstukken van Genesis verklaard, en er is gezegd, wat zij in den innerlijken zin bevatten, en aan elk hoofdstuk is toegevoegd hetgeen mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gegeven is te zien en te hooren in de wereld der geesten en in den Hemel der Engelen; thans volgt het Tweede Deel, waarin eveneens aan elk hoofdstuk dergelijke dingen toegevoegd zullen worden; aan het einde van dit zestiende hoofdstuk zal gehandeld worden over de Gezichten en Droomen, ook de profetische, die in het Woord voorkomen. Ik weet, dat weinigen gelooven zullen, dat iemand de dingen, die in het andere leven bestaan, kan zien, en vandaar iets mededeelen over den staat der zielen na den dood, omdat weinigen aan de opstanding gelooven, en de ontwikkelden minder nog dan de eenvoudigen; weliswaar bekennen zij met den mond, dat zij zullen opstaan, omdat het met de leer des geloofs strookt, maar nochtans loochenen zij het in hun hart; ja zelfs bekennen sommigen openlijk, dat zij dan eerst zouden gelooven, wanneer iemand uit den doode opstond en zij hem zien, hooren en betasten zouden; maar als dit gebeurde, zou het voor ieder afzonderlijk moeten plaats vinden, en nochtans zou een ieder van dien aard, die het in zijn hart loochent, niet op deze wijze overtuigd worden, maar duizenden bedenkingen zouden oprijzen, welke zijn gemoed in de ontkenning zouden stijven. Sommigen zeggen nochtans te gelooven dat zij zullen opstaan, maar op den dag van het Laatste Oordeel, waaromtrent zij zich deze meening hebben gevormd, dat dan alles wat in de zichtbare wereld is, te gronde moet gaan, en daar men dien dag al sinds zooveel eeuwen tevergeefs verwacht heeft, zijn zij ook in twijfel; wat echter onder het Laatste Oordeel, waarvan in het Woord sprake is, verstaan wordt, zal aan het einde van het volgende 17de hoofdstuk, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het kort gezegd worden. Hieruit kan blijken, hoe de menschen heden ten dage in de Christelijke wereld zijn; de sadduceën, waarvan bij Matth. 22: 23 en vervolg sprake is, hebben de opstanding openlijk geloochend, maar zij deden daarmede beter dan die van heden ten dage, die zeggen dat zij niet ontkennen, omdat, als gezegd, de opstanding in de leer des geloofs staat, en nochtans in hun hart ontkennen, zoodat zij het tegendeel zeggen van wat zij gelooven, en het tegendeel gelooven van wat zij zeggen. Maar opdat men zich niet nog meer in deze valsche meening versterken zal, is het mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gegeven, naar den geest in het andere leven te zijn, terwijl ik naar het lichaam in de wereld ben, — want de mensch is een geest met een lichaam bekleed — en daar met de zielen te spreken,

die niet lang na het verscheiden zijn opgestaan, en zelfs met bijna allen, die ik in het leven van het lichaam gekend had en die gestorven waren; voorts dagelijks nu al eenige jaren lang met geesten en Engelen, en daar verbazingwekkende dingen te zien, die nog nooit in eens menschen voorstelling zijn opgekomen; en zulks zonder eenige misleiding. Daar zeer velen zeggen, dat zij dan eerst gelooven zouden, wanneer er iemand uit het andere leven tot hen kwam, zal men nu kunnen zien, of zij zich ondanks de verstoktheid van hun hart laten overtuigen. Dit kan ik verzekeren, dat van hen die in het andere leven komen, die uit de Christelijke wereld de allerergsten zijn, doordien zij den naaste haten, het geloof haten, den Heer loochenen (want in het andere leven spreken de harten en niet de monden), behalve dat zij meer dan de overigen echtbrekers zijn; en daar de Hemel zich aldus begint te verwijderen van hen die binnen de Kerk zijn, kan het duidelijk zijn, hetgeen mij ook als zeker is te weten gegeven, dat de laatste tijd nabij is.

Aangaande den innerlijken zin, wat en hoedanig deze is, zie men hetgeen is gezegd en aangetoond in het Eerste Deel nrs. 1 tot 5, 64, 65, 66, 167, 605, 920, 937, 1143, 1224, 1404, 1405, 1408, 1409, 1502 aan het einde, 1540, 1659, 1756, voornamelijk 1767 tot 1777, en 1869 tot 1879, 1783, 1807, en in dit deel nrs. 1886 tot 1889 inbegrepen.

Tweede Deel

Genesis

Zestiende Hoofdstuk

1886. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over Hagar en Ismaël; maar wat door Hagar en Ismaël in den innerlijken zin wordt uitgebeeld en aangeduid, is nog niemand bekend; en het kon ook niet bekend zijn, omdat de wereld, ook de geleerde, tot dusver meende, dat de historische gedeelten des Woords niets anders dan historische vermeldingen waren, en niets diepers insluiten; en hoewel men zeide, dat iedere jota van God is ingegeven, verstond men daaronder toch niets anders, dan dat die geschiedenissen zijn onthuld, en dat er iets dogmatisch, op de leer des geloofs van toepassing, uit afgeleid kan worden en van dienst kan zijn voor hen die onderwijzen en onderwezen worden, en dat zij, juist omdat zij van God zijn ingegeven, een goddelijke kracht op het gemoed oefenen, en meer dan alle andere geschiedenis het goede bewerken. Maar de historische dingen dragen, op zichzelf beschouwd, weinig bij tot de verbetering van den mensch, en niet het minste tot het eeuwige leven, want in het andere leven worden de historische dingen aan de vergetelheid prijsgegeven; want waartoe zou het daar dienen, van de dienstmaagd Hagar te weten dat zij door Sarai aan Abram is gegeven, of van Ismaël, en zelfs iets te weten van Abram? Niets dan alleen datgene wat des Heeren is en wat van den Heer komt, hebben de zielen van noode om den Hemel binnen te gaan, en de vreugde, dat is, het eeuwige leven, te genieten; deswege is het Woord daar, en dit is het, wat in de inwendigheden daarvan is vervat.

1887. De Goddelijke ingeving sluit dit in, dat in elk deel des Woords, zoowel in de historische als in de overige gedeelten, hemelsche dingen besloten liggen, welke tot de liefde of het goede behooren, en geestelijke dingen, welke tot het geloof of het ware behooren, derhalve Goddelijke dingen; want hetgeen door den Heer wordt ingegeven, daalt van Hem neder, en wel door den Engelenhemel, en zoo door de wereld der geesten, tot aan den mensch, bij wien het zich zoo vertoont als het in de letter is; maar gansch anders is het in zijn eersten oorsprong; in den Hemel is nooit eenige wereldsche historische

vermelding, maar alles is uitbeelding van Goddelijke dingen, en niets anders wordt men daar gewaar, zooals ook daaruit bekend kan zijn, dat de dingen, die daar zijn, onuitsprekelijk zijn; wanneer dus de historische vermeldingen geen uitbeeldingen van Goddelijke dingen en derhalve niet hemelsch waren, zouden zij nooit van God ingegeven kunnen zijn. Van welken aard het Woord in de Hemelen is, wordt alleen uit den innerlijken zin gekend, want *de Innerlijke Zin is het Woord des Heeren in de Hemelen.*

1888. Dat de zin van de letter een uitbeelding is van Goddelijke verborgenheden, en dat hij het vergaarvat en aldus de schatkist van de hemelsche en geestelijke dingen des Heeren is, mag ik door twee voorbeelden toelichten, waarvan het eene aantoot, dat onder David niet David wordt verstaan maar de Heer, en het andere, dat namen niets anders beteekenen dan dingen, waaruit men kan opmaken dat het met al het overige ook zoo gesteld is. Van David wordt bij Ezechiël het volgende gezegd:

“Mijn knecht David zal koning over hen zijn, en zij allen zullen éenen herder hebben; zij zullen wonen in het land, zij en hunne zonen, en de zonen hunner zonen tot in eeuwigheid; en David, Mijn knecht zal hunlieder vorst zijn in eeuwigheid” (37: 24, 25).

En bij Hosea:

“De zonen Israëls zullen terugkeeren, en zoeken Jehovah, hunnen God, en David, hunnen koning” (3: 5).

Deze dingen zijn door deze Profeten geschreven na Davids tijd, en toch wordt openlijk gezegd, dat hij hun koning en vorst zal zijn; waaruit een ieder kan opmaken, dat door David in den innerlijken zin de Heer wordt verstaan; evenzoo in de overige plaatsen, ook in de historische, waar David genoemd wordt. Dat de namen van koninkrijken, landstrecken, steden, mannen, dingen beteekenen, kan overtuigend blijken bij de Profeten, als voorbeeld diene alleen dit bij Jesaja:

“Alzoo zegt de Heer Jehovih Zebaoth: Vreest niet, gij Mijn volk, dat te Zion woont, voor Aschur; met de roede zal hij u slaan, en den staf tegen u opheffen in den weg van Egypte; verwekken zal over hem Jehovah Zebaoth eenen geesel, gelijk de plaag van Midian, aan de rots Horeb, en Zijnen staf over de zee, en Hij zal hem verheffen in den weg van Egypte; Hij zal komen tegen Ajath, Hij zal trekken door Migron; tot Michmasch zal Hij met zijne wapenen bevelen; hij zal doortrekken naar Mabara; Gibeā een herberg voor ons; Chormah zal beven, Schauls Gibeā zal vluchten; roep luide met uwe stem, gij dochter van Gallim; luister, Lajisch; ellendige Anathoth; dolende zal zijn Madmena; de inwoners van Gebim zullen

zich verzamelen; nog is het dag om in Nob te staan; bewegen zal zijne hand de berg der dochter van Zion, de heuvel van Jeruzalem. Omhouwen zal Hij met ijzer de struweelen des woods; en de Libanon zal vallen door den Heerlijke” (10: 24, 26 tot 34).

Hier staan om zoo te zeggen niets dan namen, waaruit niet eenige zin te voorschijn zou komen, wanneer de namen niet elk afzonderlijk dingen beteekenden; en wanneer de aandacht bij deze namen bleef hangen, zou men nooit erkennen dat dit het Woord des Heeren is. Maar wie zal gelooven, dat dit alles in den innerlijken zin verborgenheden des Hemels bevat, en dat daarmede de staat wordt beschreven diergenen, die door redeneeringen uit wetenschappelijkheden trachten door te dringen in de geheimenissen des geloofs, en dat door elken naam iets bijzonders van dien staat beschreven wordt; voorts dat deze redeneeringen door middel van de hemelsche dingen der liefde en de geestelijke dingen des geloofs door den Heer worden verstrooid? Dat door Aschur de redeneering, waarvan hier sprake is, wordt aangeduid, kan duidelijk blijken uit hetgeen omtrent Aschur is aangetoond in de nrs. 119, 1186; en dat door Egypte de wetenschappelijke dingen worden aangeduid, uit hetgeen in de nrs. 1164, 1165, 1462 is gezegd; men zie en ga zelf na, of het daarmede niet zoo gesteld is; desgelijks is het gesteld met de overige namen, en desgelijks met elk der woorden afzonderlijk.

1889. Evenzoo is het in dit hoofdstuk gesteld met de namen van Abram, Sarai, Hagar en Ismaël; wat zij echter inhouden, kan uit de inhoudsopgave blijken, voorts uit de verklaring van elk afzonderlijk in hetgeen volgt; maar deze dingen zijn van dien aard, dat zij niet licht bevattelijk verklaard kunnen worden, want er wordt onder den vorm van deze personen gehandeld over het redelijke van den Heer, hoe dit ontvangen en geboren werd, en van welken aard het was, eer het met het Innerlijke des Heeren, dat Jehovah was, vereenigd werd. Dat dit niet licht bevattelijk te verklaren is, komt omdat men heden ten dage niet weet, wat de innerlijke mensch, wat de inwendige en wat de uitwendige is. Wanneer gezegd wordt het redelijke of de redelijke mensch, heeft men nog de eene of andere voorstelling, maar wanneer gezegd wordt dat het redelijke het midden houdt tusschen het innerlijke en het uiterlijke, vatten dit maar weinigen, zoo al eenigen; maar daar hier in den innerlijken zin over den redelijken mensch des Heeren gehandeld wordt, hoe hij door den invloed van den innerlijken mensch in den uiterlijken mensch werd ontvangen en geboren (en dit is het, wat de historische vermeldingen aangaande Abram, Hagar en Ismaël bevatten) moet men — opdat hetgeen in de verklaring volgt niet allervreemdsoortigst lijke — weten, dat bij ieder mensch een innerlijke

mensch is, een redelijke mensch die het midden houdt, en een uiterlijke mensch, en dat deze drie onderling ten strengste zijn onderscheiden; men zie hierover hetgeen eerder gezegd is in nr. 978.

Zestiende Hoofdstuk.

1. En Sarai, Abrams vrouw, baarde hem niet; en zij had eene Egyptische dienstmaagd, en haar naam was Hagar.
2. En Sarai zeide tot Abram: Zie, ik bid u, JEHOVAH heeft mij toegesloten, dat ik niet bare; ga, ik bid u, in tot mijne dienstmaagd, misschien zal ik van haar gebouwd worden; en Abram hoorde naar de stem van Sarai.
3. En Sarai, Abrams vrouw, nam Hagar, hare Egyptische dienstmaagd, ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had, en zij gaf haar aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw.
4. En hij ging in tot Hagar, en zij ontving; en zij zag dat zij ontvangen had, en hare meesteres was gering in hare oogen.
5. En Sarai zeide tot Abram: Mijn ongelijk is op u; ik heb mijne dienstmaagd in uwen schoot gegeven, en zij heeft gezien, dat zij ontvangen heeft, en ik ben gering in hare oogen; JEHOVAH rechte tusschen mij en tusschen u.
6. En Abram zeide tot Sarai: Zie, uw dienstmaagd is in uwe hand, doe haar, wat goed is in uwe oogen; en Sarai vernederde haar, en zij vluchtte van haar aangezicht.
7. En de Engel van JEHOVAH vond haar aan eene waterfontein in de woestijn, aan de fontein op den weg van Schur.
8. En Hij zeide: Hagar, gij dienstmaagd van Sarai, van waar komt gij, en waarheen gaat gij? En zij zeide: van het aangezicht van Sarai, mijne meesteres, ben ik vluchtende.
9. En de Engel van JEHOVAH zeide tot haar: Keer weder tot uwe meesteres, en verneder u onder hare handen.
10. En de Engel van JEHOVAH zeide tot haar: Vermenigvuldigende zal ik uw zaad vermenigvuldigen, en het zal niet geteld worden van wege de menigte.
11. En de Engel van JEHOVAH zeide tot haar: Zie, gij zijt zwanger, en zult eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam Jischmaël noemen, omdat JEHOVAH uwe verdrukking aangehoord heeft.
12. En hij zal een woudezel van een mensch zijn, zijne hand tegen allen, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegen de aangezichten van al zijne broederen.
13. En zij noemde den naam van JEHOVAH, die tot haar sprak: Gij GOD, die mij ziet; want zij zeide: Heb ik ook hier dien nagezien, die mij ziet.
14. Daarom noemde zij de fontein, de fontein voor den Levende die mij ziet; ziet, zij is tusschen Kadesch en tusschen Bared.

15. En Hagar baarde Abram eenen zoon, en Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Jischmaël.
16. En Abram was een zoon van tachtig jaren en zes jaren, toen Hagar Jischmaël aan Abram baarde.

Inhoud.

1890. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over het eerste redelijke bij den Heer, dat van den invloed van den innerlijken mensch ontvangen werd in de neiging van den uiterlijken mensch tot de wetenschappen; de innerlijke mensch is Abram; de neiging van den uiterlijken mensch tot de wetenschappen is de Egyptische dienstmaagd Hagar; het redelijke daaruit is Jischmaël; van welken aard het was, wordt hier beschreven, en later in het 21. hoofdstuk, alwaar staat, dat hij uit het huis is verdreven, nadat het Goddelijk Redelijke des Heeren, door Izak uitgebeeld, was geboren.

1891. Dat het eerste redelijke des Heeren volgens de orde ontvangen is door den invloed of de verbinding van den innerlijken mensch met het leven der neiging tot de wetenschappen, welke tot den uiterlijken mensch behoort, vers 1, 2, 3. Maar aangezien het van den uiterlijken mensch kwam, was zijn natuur van dien aard, dat het het verstandelijk ware geringschatte, vers 4; daarom dacht de Heer aan zijn onderdrukking, vers 5, 6, 7, 8, 9; en dat het, eenmaal onderworpen, geestelijk en hemelsch zou worden, vers 10, 11; beschreven wordt, hoe het zijn zou, wanneer het niet onderworpen was, vers 12; het besef des Heeren van de oorzaak door Zijn inwendigen mensch, vers 13, 14; het redelijke wordt aldus beschreven naar zijn hoedanigheid; voorts de staat des Heeren, toen het ontstond, vers 15, 16.

De Innerlijke Zin.

1892. Vers 1. *En Sarai, Abrams vrouw, baarde hem niet; en zij had eene Egyptische dienstmaagd, en haar naam was Hagar.* Sarai, Abrams vrouw, baarde hem niet, beteekent, dat de redelijke mensch nog niet bestond; Sarai is het aan het goede toegevoegde ware; Abram is de Innerlijke Mensch des Heeren, die Jehovah is; en zij had eene Egyptische dienstmaagd, beteekent de neiging tot de wetenschappen; en haar naam was Hagar, beteekent het leven van den uitwendigen of natuurlijke mensch.

1893. Dat de woorden: “Sarai, Abrams vrouw, baarde hem niet” beteekenen, dat de redelijke mensch nog niet bestond, zal uit hetgeen volgt blijken, waar van Izak sprake is. Want er is, als gezegd, bij ieder mensch een innerlijke mensch, een redelijke mensch die het midden houdt, en een uiterlijke mensch die eigenlijk de natuurlijke mensch heet. Deze drie zijn bij den Heer uitgebeeld door Abraham, Izak en Jakob; de innerlijke mensch door Abraham, de redelijke door Izak en de natuurlijke door Jakob. De innerlijke mensch bij den Heer was Jehovah zelf, want Hij was uit Jehovah ontvangen, waarom Hij Hem zoo vaak Zijn Vader noemde, en Hij in het Woord de Eeniggeborene Gods en de eenige Zoon Gods heet. De redelijke mensch is niet aangeboren, maar alleen het vermogen om een redelijk mensch te kunnen worden, zooals een ieder hieruit kan opmaken, dat de pasgeboren kinderen met geen rede begaafd zijn, maar dat zij redelijk worden in den loop des tijds door middel van de uiterlijk en innerlijk zinnelijke dingen, naar gelang zij met wetenschappen en erkentissen toegerust worden. Bij de knapen verschijnt weliswaar een redelijkheid, maar het is toch niet het redelijke, doch alleen een zekere aanvangsgrond daarvan, hetgeen men hieraan kent, dat de rede bij volwassenen en grijsaards is. In dit hoofdstuk wordt gehandeld over den redelijken mensch bij den Heer; het Goddelijk redelijke zelf wordt uitgebeeld door Izak, maar het eerste redelijke, eer het Goddelijk is geworden, door Ismaël, vandaar wordt hier met de woorden dat Sarai, Abrams vrouw, hem niet baarde, aangeduid, dat het Goddelijk redelijke er nog niet was. De Heer werd, als eerder gezegd, geboren gelijk een ander mensch, en naar datgene wat Hij van de moeder Maria had, was Hij als een ander mensch; en daar het redelijke door wetenschappelijke dingen en erkentissen gevormd wordt, welke door de uiterlijke of door de den uiterlijken mensch toebehoorende zinnelijke dingen binnendringen, daarom is Zijn eerste redelijke geboren juist gelijk bij een ander mensch; maar aangezien Hij alles, wat menscheijk bij Hem was, door eigen macht Goddelijk maken moest, evenzoo ook het

redelijke. Zijn eerste redelijke wordt in dit hoofdstuk beschreven, voorts ook in het 21. hoofdstuk, alwaar eveneens gehandeld wordt ever Hagar en Ismaël (van vers 9 tot 21) namelijk dat deze verdreven werd toen Izak, door wien het Goddelijk redelijke wordt uitgebeeld, opwies.

1894. Dat Sarai het aan het goede toegevoegde ware is, is eerder gezegd en aangetoond in nr. 1468 en elders; desgelijks dat Abram de innerlijke mensch des Heeren is, die Jehovah is. Dat de innerlijke mensch des Heeren, die Jehovah is, mensch genoemd wordt, komt omdat niemand mensch is dan alleen Jehovah, want mensch beteekent in zijn eigenlijken zin dat Zijn, waaruit de mensch is; het eigenlijke Zijn, waaruit de mensch is, is het Goddelijke, bijgevolg het hemelsche en geestelijke; zonder het Goddelijk hemelsche en geestelijke is er niets menselijks bij den mensch, maar iets dierlijks zooals bij de beesten; uit het Zijn van Jehovah of van den Heer heeft ieder mensch het, dat hij mensch is, en daar vandaan wordt hij ook mensch genoemd. Het hemelsche, dat den mensch mensch maakt, bestaat hierin, dat hij den Heer liefheeft en den naaste liefheeft; aldus is hij mensch, omdat hij een beeld des Heeren is, en omdat hij dat hemelsche van den Heer heeft; overigens is hij een wild dier. Dat Jehovah of de Heer alleen mensch is, en dat de menschen het van Hem hebben, dat zij menschen genoemd worden, voorts, dat de een meer mensch is dan de ander, zie men in de nrs. 49, 288, 477, 565; en bovendien kan het hieruit blijken, dat Jehovah of de Heer aan de vaderen der Oudste Kerk, en later ook aan Abraham, alsmede aan de Profeten, als mensch verscheen; daarom ook heeft de Heer zich verwaardigd, nadat er geen mensch meer op aarde was of niets hemelsch en geestelijks meer bij den mensch was, de menselijke natuur aan te nemen daardoor, dat Hij gelijk een ander mensch geboren is, en deze natuur Goddelijk te maken; ook op deze wijze is Hij alleen mensch. Bovendien stelt de gansche Hemel voor den Heer het beeld eens menschen, want Hemzelf, voor; daarom wordt de Hemel de Grootste Mensch genoemd, voornamelijk omdat de Heer er alles in allen is.

1895. Dat de woorden: “en zij had eene Egyptische dienstmaagd” de neiging tot de wetenschappen beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de dienstmaagd, en uit de beteekenis van Egypte. Sarai, de gebiedster of de meesteres, beeldt uit en beteekent, als eerder gezegd, het aan het goede toegevoegde ware. Het aan het goede toegevoegde ware is het verstandelijk ware in den echten zin; het redelijk ware staat daaronder, aldus lager; dit wordt uit wetenschappen en erkentnissen geboren, welke door een met haar overeenstemmende neiging zijn levend gemaakt, en daar deze neiging tot den uitwendigen mensch behoort, moet zij het verstandelijk ware, dat bij het binnenste is, dienen zooals

een dienstmaagd de gebiedster of een slavin de meesteres; daarom is het deze neiging, die door de dienstmaagd Hagar wordt uitgebeeld en aangeduid. Hoe het hiermede gesteld is, kan niet zoo ineens begrijpelijk gemaakt worden, want eerst moet men weten, wat het verstandelijk ware in den echten zin is, voorts hoe het redelijke geboren wordt, namelijk van den innerlijken mensch als vader, en van het uitwendige of natuurlijke als moeder; zonder de verbinding van beiden ontstaat nooit iets redelijks. Het redelijke wordt niet geboren uit wetenschappen en erkentissen, zooals men meent, maar uit de neiging tot de wetenschappen en erkentissen, gelijk reeds hieruit alleen kan blijken, dat nooit iemand redelijk kan worden, wanneer hij niet eenige lust of neiging tot wetenschappen en erkentissen bespeurt. De neiging is het moederlijke leven zelf, en het hemelsche en geestelijke zelf in de neiging is het vaderlijke leven; en vandaar, voor zooveel er neiging is en zooals de neiging is, voor zooveel en van dien aard wordt de mensch redelijk. De wetenschappelijke dingen en de erkentissen zijn, op zich zelf genomen, niets anders dan doode dingen of werktuigelijke oorzaken, welke door het leven van de neiging levend gemaakt worden; dit is de ontvangenis van den redelijken mensch bij een ieder. Dat zij eene Egyptische dienstmaagd was en dit gezegd wordt, komt, omdat Egypte de wetenschappen beteekent, zooals eerder is aangetoond in de nrs. 1164, 1165, 1186, 1462.

1896. Dat de woorden: “haar naam was Hagar” het leven beteekenen van den uitwendigen of natuurlijke mensch, kan blijken uit hetgeen gezegd is, alsmede uit de beteekenis van Hagar, zijnde eene vreemdelinge of eene in het land der vreemdelingschap verkeerende; de vreemdelingen beeldden hen uit, die onderricht moesten worden, en het in den vreemde verkeereren het onderricht, alsmede de levensregels, zooals eerder in nr. 1463 is aangetoond. Wanneer in het Woord gezegd wordt, dat iemands naam zoo en zoo is, zooals hier dat haar naam Hagar was, beteekent zulks, dat de naam iets insluit, waarop acht moet worden geslagen, want met name noemen is kennen van welken aard iemand is, zooals eerder aangetoond is in de nrs. 144, 145, 340; ook niet het allerkleinste woordje staat in het Woord zonder oorzaak en zonder beteekenis van het eene of andere ding in den innerlijken zin.

1897. *Vers 2. En Sarai zeide tot Abram: Zie, ik bid u, Jehovah heeft mij toegesloten, dat ik niet bare; ga, ik bid u, in tot mijne dienstmaagd, misschien zal ik van haar gebouwd worden; en Abram hoorde naar de stem van Sarai.* Sarai zeide tot Abram, beteekent, dat het aldus werd waargenomen; zie, ik bid u, Jehovah heeft mij toegesloten, dat ik niet bare, beteekent den staat, eer de inwendige of Goddelijk redelijke mensch geboren is; ga, ik bid u, in tot mijne

dienstmaagd, beteekent de verbinding met het uitwendige; misschien zal ik uit haar gebouwd worden, beteekent, dat op deze wijze het redelijke geboren kon worden; en Abram hoorde naar de stem van Sarai, beteekent, dat het niet anders kon geschieden.

1898. Dat de woorden: “Sarai zeide tot Abram” beteekenen, dat het aldus werd waargenomen, blijkt uit de beteekenis van Sarai en Abram, namelijk dat Sarai het aan het goede toegevoegde ware is, en Abram de innerlijke mensch; daarom kan wat van Sarai tot Abram gezegd werd, in den innerlijken zin niet het eene of andere gesprek beteekenen, maar een innerlijke gewaarwording; van het aan het goede toegevoegde ware gewerd den Heer toen de gewaarwording, welke Hem zeide, hoe het met deze dingen zou gesteld zijn; iets dergelijks is bij den hemelschen mensch aanwezig, die innerlijke gewaarwording ontvangt; het is een zeker aan het goede toegevoegde ware, wat dicteert, en later is het het goede, waaruit of waardoor het ware wordt waargenomen. Dat zeggen in den innerlijken zin gewaarworden beteekent, zie men in de nrs. 1791, 1815, 1819, 1822.

1899. Dat de woorden: “zie, ik bid u, Jehovah heeft mij toegesloten, dat ik niet bare” den staat beteekenen, eer de inwendige of Goddelijk redelijke mensch geboren is, blijkt uit hetgeen eerder gezegd is over de ontvangenis en de geboorte van den redelijken mensch, namelijk dat de Goddelijk redelijke mensch des Heeren door Izak wordt uitgebeeld, maar de aanvankelijke redelijke mensch, die Goddelijk moest worden, door Ismaël; opdat deze dingen zouden worden uitgebeeld, bleef Sarai zoolang onvruchtbaar, totdat Ismaël een knaap geworden was, waarover in het 21. hoofdstuk; daarom wordt hier gezegd, dat Jehovah haar heeft toegesloten, dat zij niet bare.

1900. Dat de woorden: “ga, ik bid u, in tot mijne dienstmaagd”, de verbinding met het uitwendige beteekenen, blijkt eveneens uit hetgeen eerder gezegd is, namelijk dat de redelijke mensch ontvangen en verwekt wordt van den innerlijken mensch als vader, en van den uitwendigen mensch als moeder; het eigenlijke leven des menschen komt van den innerlijken mensch, die geen ander dan een uiterst donkere gemeenschap met den uiterlijken mensch kan hebben, vooraleer de ontvangende vaten, die tot het geheugen behooren, gevormd zijn, en dit geschiedt door erkentissen en wetenschappen. De invloed van den innerlijken mensch vindt plaats in de erkentissen en de wetenschappelijke dingen van den uitwendigen mensch, door middel van de neiging; voordat deze aanwezig zijn, bestaat er ondertusschen weliswaar een gemeenschap, maar alleen door neigingen, waardoor de uiterlijke mensch wordt geregeerd; vandaar zijn het slechts heel algemeene bewegingen,

en zekere verlangens, voorts zekere blinde bevliegingen, zooals bij kleine kinderen voorkomen. Maar dit leven wordt geleidelijk helderder, naarmate de vaten van het geheugen door erkentnissen, en de vaten van het inwendige geheugen door redelijke dingen gevormd worden. Naar gelang deze vaten gevormd worden en gerangschikt, en wel in zulk een orde, dat zij wederkeerig op elkander betrekking hebben, vergelijkenderwijs als bloedsvrantschappen en aanverwanten, of als gezelschappen en familiën, wordt de overeenstemming van den uiterlijken mensch met den innerlijken vervolmaakt; en dit nog beter door de redelijke dingen, welke de bemiddelaars zijn; maar nochtans geschiedt dit niet op passende wijze, wanneer niet de erkentnissen, waardoor deze vaten gevormd worden, waarheden zijn; want de hemelsche en geestelijke dingen van den innerlijken mensch vinden voor zichzelf alleen overeenstemming in waarheden; deze waarheden, in de organische vormen van beide geheugens, zijn de echte vaten, waarin de hemelsche dingen der liefde en de geestelijke dingen des geloofs aangenomen kunnen worden; want dan worden zij door den Heer overeenkomstig de voorstelling en het beeld van de gezelschappen des Hemels of van Zijn Rijk, gerangschikt, zoodat de mensch een Hemel of het Rijk des Heeren in het klein wordt, zooals dan ook in het Woord het gemoed dergenen, die in de hemelsche dingen der liefde en in de geestelijke dingen des geloofs zijn, genoemd wordt. Doch dit is alleen gezegd voor hen, die van dieper doordenken houden.

1901. Dat de woorden: “en misschien zal ik uit haar gebouwd worden” beteekenen, dat het redelijke op deze wijze kon geboren worden, kan blijken uit de beteekenis van gebouwd worden, wanneer het gezegd wordt met betrekking tot de voortplanting, aldus zonder nadere verklaring. Door Sarai wordt, als gezegd, het verstandelijk ware aangeduid, dat, als eene echtgenoot, aan het goede is toegevoegd. Het verstandelijk ware, dat zich bij het binnenste bevindt, is geheel kinderloos, of als een moeder zonder kinderen, wanneer er nog niet iets redelijks is, waarin of waardoor het invloeit, want zonder de bemiddeling van het redelijke kan het niet met eenig waars in den uitwendigen mensch vloeien, zooals dit kan blijken bij kleine kinderen; dezen kunnen hoegenaamd niets waars weten, voordat zij met erkentnissen zijn toegerust; maar hoe beter en volmaakter zij, als gezegd, met erkentnissen worden toegerust, des te beter en volmaakter kan het verstandelijk ware, dat bij het binnenste of bij het goede is, medegedeeld worden. Dit verstandelijk ware, door Sarai uitgebeeld, is het geestelijke zelf, dat door den Hemel invloeit, en aldus door een innerlijken weg, en wel bij ieder mensch, en steeds de erkentnissen tegemoet komt, die door zinnelijke

dingen worden binnengebracht en in het geheugen ingeplant, zonder dat de mensch het weet, want het is te rein, dan dat het door een algemeene voorstelling beseft zou kunnen worden; het is als een zeker licht dat verlicht en het vermogen geeft tot weten, denken en verstaan. Het redelijke gedraagt zich, daar het ook alleen door den invloed van het door Sarai uitgebeelde verstandelijk ware ontstaan kan, niet anders dan als zijn zoon. Wanneer het redelijke uit de aan de goedheden toegevoegde waarheden, en nog meer wanneer het uit de goedheden, waaraan de waarheden ontspringen, gevormd wordt, is het een echte zoon; te voren werd het ook als zoon erkend, doch niet als een echte, maar van de dienstmaagd afkomstig, ofschoon het toch wordt aangenomen, en dit is de reden, waarom hier wordt gezegd dat zij van haar gebouwd zou worden.

1902. Dat de woorden: “en Abram hoorde naar de stem van Sarai” beteekenen, dat het niet anders kon geschieden, kan blijken uit het verband in den innerlijken zin, en uit de noodzakelijkheid, dat het redelijke bij den mensch op geen andere wijze kan geboren worden. Wanneer de mensch met geen erfbooze was behept, zou het redelijke onmiddellijk uit het huwelijk van de hemelsche dingen van den innerlijken mensch met diens geestelijke dingen geboren worden, en door het redelijke zou het wetenschappelijke geboren worden, zoodat de mensch al het redelijke en al het wetenschappelijke terstond bij zijn komst in de wereld met zich bracht, want dit zou overeenkomstig de orde van den invloed zijn; hetgeen men hieruit kan opmaken, dat alle dieren, onverschillig welke, in alle wetenschap van hetgeen tot hun voedsel, bescherming, woning en voortplanting noodig en dienstig is, geboren worden, omdat hun natuur overeenkomstig de orde is. Waarom zou het bij den mensch niet evenzoo zijn, wanneer bij hem niet de orde verstoord was, want hij alleen wordt in geen wetenschap geboren. Wat maakt, dat hij zoo geboren wordt, is het erfbooze, van vadersen moederswege; daarom gaan al zijn vermogens een tegenovergestelde richting uit ten aanzien van de waarheden en goedheden, en deze kunnen niet door den onmiddellijken invloed van de hemelsche en geestelijke dingen van den Heer in overeenstemmende vormen gebracht worden. Dit is de reden, waarom het redelijke van den mensch op een geheel andere wijze, of langs een anderen weg, gevormd moet worden, namelijk door wetenschappelijke dingen en erkentissen, die door de zinnen zijn binnengebracht, dus door een uiterlijken weg, derhalve in omgekeerde orde invloeien; zoo wordt de mensch op wonderbaarlijke wijze door den Heer redelijk gemaakt. Dit wordt bedoeld met het ingaan tot de dienstmaagd, waarmede de verbinding van den innerlijken mensch met den uitwendigen

wordt aangeduid; en met de woorden dat Abram hoorde naar de stem van Sarai, waarmede wordt aangeduid dat het niet anders kon geschieden. Daar de Heer gelijk een ander mensch geboren werd en van moederszijde dingen overerfde, was Hij hierin aan een ander mensch gelijk, opdat Hij door worstelingen der verzoeking en door overwinningen alle dingen in orde kon herstellen; daarom werd Zijn redelijke ook op gelijke wijze ontvangen en geboren als bij een ander mensch, met dit verschil, dat het Goddelijke of Jehovah in het binnenste was van alles en elke bijzonderheid van Hem, derhalve het leven der liefde jegens het gansche menschelijke geslacht, voor hetwelk en voor welks heil Hij in al Zijn verzoeking streed.

1903. Vers 3. *En Sarai, Abrams vrouw, nam Hagar, hare Egyptische dienstmaagd, ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had, en zij gaf haar aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw.* Sarai, Abrams vrouw, nam, beteekent de neiging tot het ware, welke in den echten zin Sarai, de echtgenootte, is; Hagar, hare Egyptische dienstmaagd, beteekent het leven van den uitwendigen mensch en de neiging tot de wetenschappen; ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had, beteekent de overblijfselen van het goede en van het ware daaruit, welke de Heer zich verwierf en waardoor dit redelijke werd ontvangen; en zij gaf haar aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw, beteekent de verbinding op aansporing van de neiging tot het ware.

1904. Dat de woorden: “Saraï, Abrams vrouw, nam” de neiging tot het ware beteekenen, welke in den echten zin Sarai, de echtgenootte, is, blijkt uit de beteekenis van Sarai, zijnde het aan het goede toegevoegde ware, en uit de beteekenis van de echtgenootte, zijnde de neiging, waarover eerder in de nrs. 915, 1468. Er zijn tweeërlei neigingen, die van elkander onderscheiden zijn, de neiging tot het goede en de neiging tot het ware. Wanneer de mensch wordt wedergeboren, gaat de neiging tot het ware vooraf, want hij wordt door het ware aangedaan ter wille van het goede. Wanneer hij echter wedergeboren is, gaat de neiging tot het goede voorop, en wordt hij uit het goede door het ware aangedaan; de neiging tot het goede behoort tot den wil, en de neiging tot het ware behoort tot het verstand; de Oudsten stichtten tusschen beiderlei neigingen als het ware een huwelijk; het goede of de liefde tot het goede noemden zij den mensch als echtgenoot, het ware of de liefde tot het ware noemden zij den mensch als echtgenootte; de vergelijking van het goede en het ware met een huwelijk ontleent haar oorsprong aan het hemelsche huwelijk. Het goede en het ware zijn, op zichzelf beschouwd, zonder eenig leven, maar zij ontleenen het leven aan de liefde of aan de neiging; zij zijn alleen de

werktuigen van het leven; daarom, zooals de liefde is die het goede en ware opwekt, zoo is het leven, want alles wat tot het leven behoort, is der liefde of der neiging; hierdoor komt het, dat Sarai, de echtgenoot, in den echten zin de neiging tot het ware beteekent, en hier, aangezien het verstandelijke een begeerte had naar het redelijke als naar een kind, en aangezien het een begeerte of een neiging is die zij uitspreekt, wordt hier in dit vers uitdrukkelijk gezegd: “Sarai, Abrams vrouw, gaf aan Abram, haren man”, hetgeen niet noodig geweest was te herhalen, (want het was op zichzelf overbodig), wanneer er in den innerlijken zin niet dergelijke dingen opgesloten waren. Het verstandelijk ware wordt van het redelijk ware onderscheiden, en dit van het wetenschappelijk ware, zooals het innerlijke, het bemiddelende en het uiterlijke; het verstandelijk ware is innerlijk, het redelijk ware is bemiddelend, het wetenschappelijk ware is uiterlijk; deze drie zijn onderling ten strengste onderscheiden, want het eene is innerlijker dan het andere. Bij ieder mensch behoort het verstandelijk ware, dat innerlijk of bij zijn binnenste is, niet den mensch toe, maar den Heer bij den mensch; van daaruit vloeit de Heer in het redelijke, alwaar voor het eerst het ware als den mensch toebehoorend verschijnt, en door het redelijke in het wetenschappelijke. Hieruit blijkt, dat de mensch geenszins als uit zichzelf uit het verstandelijk ware kan denken, maar uit het redelijk en het wetenschappelijk ware, daar deze beide als het zijne verschijnen. De Heer Alleen dacht, toen Hij in de wereld leefde, uit het verstandelijk ware, omdat dit Zijn met het goede verbonden Goddelijke, of het met het Goddelijk hemelsche verbonden Goddelijk geestelijke was; hierin was de Heer van ieder ander mensch onderscheiden; uit het Goddelijke te denken als uit Zichzelf, is geenszins den mensch gegeven, en in den mensch ook niet mogelijk, maar alleen in Hem, die van Jehovah ontvangen was. Daar Hij uit het verstandelijk ware, dat is, uit de liefde of de neiging tot het verstandelijk ware dacht, verlangde Hij daaruit ook naar het redelijke; dit is de reden, waarom hier gezegd wordt, dat Sarai, Abrams vrouw, met wie de neiging tot het verstandelijk ware wordt bedoeld, Hagar de Egyptische nam en haar gaf aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw. De overige verborgenheden, die hier gelegen zijn, kunnen niet bevattelijk worden ontwikkeld en verklaard, daar de mensch in de diepste donkerheid verkeert, en zelfs hoegenaamd geen voorstelling heeft van zijn eigen innerlijke dingen; want hij stelt zoowel het redelijke als het verstandelijke in het wetenschappelijke, en hij weet niet dat zij onderscheiden zijn, en wel zoodanig onderscheiden, dat het verstandelijke kan bestaan zonder het redelijke, zooals vandaar ook het redelijke zonder het wetenschappelijke; dit kan niet anders dan tegenstrijdig lijken voor hen, die in

wetenschappelijke dingen bevangen zijn, maar toch is het waarheid; nochtans is het onmogelijk, dat iemand in het wetenschappelijk ware is, namelijk in de neiging daartoe en het geloof daaraan, wanneer hij niet in het redelijk ware is, waarin en waardoor de Heer van het verstandelijke uit invloeit. Deze verborgenheden openbaren zich eerst in het andere leven aan den mensch.

1905. Dat “Hagar, hare Egyptische dienstmaagd” het leven van den uitwendigen mensch beteekent en de neiging tot de wetenschappen, blijkt uit de beteekenis van Hagar, waarover eerder in de nrs. 1895, 1896; en uit de beteekenis van de Egyptische, voorts van de dienstmaagd, waarover eveneens aldaar.

1906. Dat de woorden: “ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had” de overblijfselen van het goede en van het ware daaruit beteekenen, welke de Heer zich verwierf, en waardoor dit redelijke werd ontvangen, blijkt uit de beteekenis van tien, zijnde de overblijfselen, waarover eerder in nr. 576. Wat overblijfselen zijn, is gezegd en aangetoond in de nrs. 468, 530, 560, 561, 660, 661, 798, 1050, namelijk dat zij alle staten zijn van de neiging tot het goede en ware, waarmede de mensch door den Heer begiftigd is van de vroegste kindsheid af tot aan het einde des levens, wake staten voor hem worden weggeborgen ten behoeve van zijn leven na den dood, want alle staten van zijn leven keeren in het andere leven achtereenvolgens terug, en dan worden zij door de staten van het goede en ware, waarmede hij door den Heer begiftigd is, getemperd; hoe meer overblijfselen hij daarom in het leven van het lichaam ontvangen heeft, of hoe meer goeds en waars, des te aangener en schooner zijn overige staten verschijnen, wanneer zij wederkeeren. Dat het hiermede zoo gesteld is, kan een ieder inzien, wanneer hij daarover nadenkt; wanneer de mensch geboren wordt, heeft hij niets goeds en waars uit zichzelf, maar hij is gansch en al met het erfbooze bezoodeld, maar daarentegen vloeit al het goede in, bijvoorbeeld dat hij zijn ouders, zijn voedsters, zijns gelijken liefheeft, en zulks uit onschuld; dit is het, hetgeen van den Heer door den Hemel der onschuld en des vredes, welke de binnenste is, invloeit, en aldus wordt de mensch, zoolang hij een klein kind is, daarmede vervuld. Later, wanneer hij opgroeit, wijkt dit kinderlijk goede, onschuldige en vredige terug, en hoe meer hij in de wereld wordt ingeleid, des te meer komt hij in de lusten daarvan, en in de begeerten, aldus in boosheden, en in dezelfde mate beginnen de hemelsche dingen of goedheden van den kinderlijken leeftijd te verdwijnen, maar nochtans blijven zij aanwezig, en door deze worden staten getemperd, welke de mensch later aanneemt en zich toeëigent; zonder deze kan de mensch nooit mensch zijn; want de

staten der begeerten of van het booze zouden, zonder de matiging door de staten der neiging tot het goede, wreeder zijn dan van eenig dier; deze staten an het goede zijn het, die overblijfselen worden genoemd, door den Heer geschonken, en in de inborst van den mensch geplant, en wel zonder dat de mensch het weet. In den volgenden leeftijd wordt hij ook met nieuwe staten begiftigd, doch deze staten behooren niet zoozeer het goede maar het ware toe, want wanner hij opgroeit, wordt hij met waarheden vervuld, en deze worden evenzoo bij hem in zijn inwendigen mensch weggeborgen; door deze overblijfselen, welke tot het ware behooren, en uit den invloed der geestelijke dingen van den Heer geboren zijn, heeft de mensch het vermogen, dat hij denken kan alsmede verstaan wat het goede en ware van het burgerlijke en zedelijke leven is, voorts ook het geestelijk ware of het ware des geloofs ontvangen; maar dit vermag hij alleen door de overblijfselen van het goede, welke hij in de vroegste kindsheid ontving. Dat er overblijfselen bestaan, en dat zij bij den mensch in zijn inwendig redelijke opgeborgen worden, weet de mensch in het geheel niet, omdat hij meent dat niets invloeit, maar dat het alles iets natuurlijks is, wat hem is aangeboren, zoodat alles in hem zit reeds als kind, terwijl het daarmede toch gansch anders gesteld is. In het Woord wordt herhaaldelijk over de overblijfselen gehandeld, en daarmede worden die staten aangeduid, waardoor de mensch mensch wordt en dit alleen door den Heer. De overblijfselen, die zich bij den Heer bevonden, waren echter alle Goddelijke staten, die Hij zich verworven had, en waardoor Hij het menscheijk wezen met het Goddelijke vereenigde; zij zijn met de overblijfselen bij den mensch niet te vergelijken, want deze laatste zijn niet Goddelijk maar menscheijk. Deze overblijfselen des Heeren zijn het, die door de tien jaren worden aangeduid, welke Abram in het land Kansaän had gewoond. Wanneer de Engelen het Woord hooren, weten zij niet wat tien is, maar zoodra dit getal door den mensch genoemd wordt, komt in hen de voorstelling van de overblijfselen op; want door tien en tienden worden in het Woord de overblijfselen aangeduid, zooals blijkt uit hetgeen gezegd en aangetoond is in de nrs. 576, 1738; en wanner zij vernemen, dat het was ten einde van tien jaren, welke Abram in het land Kanaän gewoond had, komt de voorstelling van den Heer in hen op, en tegelijkertijd van ontelbare dingen, die door de overblijfselen bij den Heer, toen Hij in de wereld was, worden aangeduid.

1907. Dat de woorden: “en zij gaf haar aan Abram, haren man, hem tot eene vrouw”, de verbinding beteekenen op aansporing van de neiging tot het ware, blijkt uit hetgeen boven gezegd is over Sarai, Abrams vrouw, namelijk

dat zij de neiging tot het ware in den echten zin is; en uit hetgeen gezegd is over de verbinding van den innerlijken mensch met het leven en met de neiging van den uitwendigen mensch, uit welke verbinding het redelijke voortkomt. Hagar is Abram niet tot eene echtgenootte, maar tot eene vrouw gegeven, hetgeen hierin zijn oorzaak vindt, dat het overeenkomstig de wet der Goddelijke orde is, dat een huwelijk alleen besta tusschen één man en één vrouw; de echtelijke liefde kan nooit gedeeld worden; wordt zij verdeeld onder meer dan een, dan is het geen echtelijke liefde, maar iets wulpsch; hierover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt.

1908. Vers 4. *En hij ging in tot Hagar, en zij ontving; en zij zag dat zij ontvangen had, en hare meesteres was gering in hare oogen.* Hij ging in tot Hagar, beteekent de verbinding van den innerlijken mensch met het leven, dat tot de neiging tot de wetenschappen behoort; en zij ontving, beteekent het eerste leven van het redelijke; en zij zag dat zij ontvangen had, en hare meesteres was gering in hare oogen, beteekent, dat dit redelijke bij zijn ontvangenis het aan het goede toegevoegde ware zelf geringschatte.

1909. Dat de woorden: “hij ging in tot Hagar” de verbinding beteekenen van den innerlijken mensch met het leven, dat tot de neiging tot de wetenschappen behoort, blijkt uit de beteekenis van Hagar, namelijk dat zij het leven van den uitwendigen of natuurlijken mensch is, waarover boven bij vers 1 is gehandeld; en dat dit leven het leven der neiging tot de wetenschappen is, blijkt uit de beteekenis van de Egyptische dienstmaagd, waarvan eveneens hierboven sprake was. Er zijn verschillende neigingen van den uitwendigen mensch, die alle aan haar nuttige werkingen zijn gewijd, maar boven al deze neigingen troont de neiging tot erkentnissen en wetenschappen, wanneer zij ten doel heeft, waarlijk redelijk te worden, want aldus heeft zij het goede en ware ten doel. Het leven zelf van den innerlijken mensch vloeit in alle neigingen van den natuurlijken mensch, maar het is daar verscheiden naar gelang van de einddoelen; wanneer het in neigingen vloeit die de wereld ten doel hebben, wordt dit einddoel door dat leven levend gemaakt, en wordt wereldsch leven; wanneer het in neigingen vloeit, die zichzelf ten doel hebben, wordt dit einddoel door dat leven levend gemaakt, en wordt lichamenlijk leven; evenzoo is het met de overige neigingen het geval. Daardoor komt het, dat de begeerten en fantasieën leven, maar een aan de neiging tot het goede en ware tegenovergesteld leven; het invloeiende leven past zich bij geen ander voorwerp aan dan bij het einddoel alleen, daar het einddoel voor een ieder zijn liefde uitmaakt, en het eenig en alleen de liefde is die leeft; de overige voorwerpen zijn er alleen maar afleidingen van, die haar leven aan het

einddoel ontleenen. Een ieder kan zien, wat voor een leven hij heeft, wanneer hij maar nagaat, wat voor een einddoel hij heeft; niet wat voor einddoelen, want die zijn ontelbaar, namelijk even zoovele als er bedoelingen zijn, en bijna even zoovele als oordeelen en slotsommen der gedachten, maar dit zijn bemiddelende einddoelen, die op menigvuldige wijze van het hoofddoel worden afgeleid, of daarop gericht zijn; laat hij echter het doel nagaan, dat hij boven alle andere voortrekt, en waarbij vergeleken de overige als niets zijn; wanneer hij zichzelf en de wereld ten doel heeft, laat hem weten, dat hij helsch is; wanneer hij echter het goede van den naaste tot einddoel heeft, het algemeene goede, het Rijk des Heeren en bovenal den Heer Zelf, laat hem weten, dat hij hemelsch is.

1910. Dat de woorden: “en zij ontving” het eerste leven van het redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de ontvangenis, namelijk dat zij het eerste leven is. Wat het redelijke betreft, dit ontvangt, als gezegd, zijn leven van het leven van den innerlijken mensch, dat in het leven der neiging tot erkentnissen en wetenschappen van den uitwendigen mensch invloeit. Het leven van de neiging tot erkentnissen en wetenschappen geeft aan het redelijke als het ware een lichaam, of bekleedt het leven van den innerlijken mensch zooals het lichaam de ziel; de erkentnissen en de wetenschappen gedragen zich niet anders; er is een voorstelling of een gelijkenis van ziel en lichaam in elk der dingen die bij den mensch zijn, in elk der dingen van zijn neiging, en in elk ding van zijn gedachte, want er is niets, hoe eenvoudig het ook schijnen mag, of het is samengesteld en ontstaan uit iets dat daaraan voorafgaat.

1911. Dat de woorden “en zij zag dat zij ontvangen had, en hare meesteres was gering in hare oogen” beteekenen, dat dit redelijke bij zijn ontvangenis het aan het goede toegevoegde ware zelf geringschatte, blijkt uit de beteekenis der meesteres of Sarai, zijnde het aan het goede toegevoegde ware; het aanvankelijk ontvangen redelijke kan het verstandelijk of geestelijk ware niet als waar erkennen, daar dit redelijke van de uit de wereld en de natuur aangenomen wetenschappen verschillende begoochelingen aankleven, en van de uit den letterlijken zin des Woords genomen erkentnissen schijnbaarheden, die geen waarheden zijn. Zoo is het bijvoorbeeld een verstandelijke waarheid, dat al het leven van den Heer komt; het aanvankelijk ontvangen redelijke begrijpt dit niet; het meent, dat wanneer het niet uit zichzelf zou leven, het in het geheel geen leven zou hebben, ja zelfs komt het in verzet, als men het anders zegt, gelijk herhaaldelijk bij geesten werd waargenomen die in zinsbegoochelingen bevangen zijn. Het is een verstandelijke waarheid, dat al het goede en ware van

den Heer komt; het aanvankelijk ontvangen redelijke begrijpt dit al evenmin, daar het voelt, dat het dit als het ware van zichzelf heeft; en voorts meent het, dat als het goede en ware niet van hetzelfde kwant, het niets goeds en waars zou kunnen denken, nog minder doen, en dat, wanneer het van een ander kwam, het zou moeten verslappen en voortdurend op een invloed wachten. Het is een verstandelijke waarheid, dat niets dan goeds van den Heer komt en niet het minste booze; het aanvankelijk ontvangen redelijke gelooft ook dit niet; het meent, dat, wijl de Heer alles en elke bijzonderheid regeert, ook het booze van Hem komt, en dat Hij, wijl Hij almachtig en alomtegenwoordig en het goede zelf is, en de straffen der boozen in de hel niet wegneemt, het booze van de straf wil; terwijl Hij toch niemand het booze aandoet, en ook niet wil dat iemand gestraft wordt. Het is een verstandelijke waarheid, dat de hemelsche mensch door den Heer een innerlijke gewaarwording heeft van het goede en ware; óf het eerste redelijke loochent de innerlijke gewaarwording geheel en al, óf het meent, dat het, wanneer het van een ander en niet van zichzelf gewaar werd, als onbezielde of zonder eenig leven zou zijn; ja zelfs, hoe meer het redelijke naar de uit de zinnelijke dingen voortkomende wetenschappelijkheden, en hoe meer het naar wijsgeerigheden denkt, des te minder begrijpt het deze en de overige verstandelijke waarheden; want de begoochelingen worden daardoor in des te dikkere schaduwen gehuld; daarom gelooven de geleerden minder dan de anderen. Daar het aanvankelijk ontvangen redelijke van dien aard is, is het duidelijk, dat het zijn meesters gering acht, dat is, het verstandelijk ware gering schat. Het verstandelijk ware vertoont zich niet eerder, dat wil zeggen, wordt niet eerder erkend, dan nadat de begoochelingen en de schijnbaarheden verstrooid zijn; en deze worden nooit verstrooid, zoolang de mensch over de waarheden zelve naar zinnelijke en wetenschappelijke dingen redeneert; maar eerst dan, wanneer hij met een eenvoudig hart gelooft dat het waar is, omdat het door den Heer zoo gezegd is, worden de schaduwen der begoochelingen verstrooid, en dan maakt het niets bij hem uit, dat hij het niet begrijpt. Bij den Heer waren echter geen begoochelingen, maar toen Zijn eerste redelijke ontvangen was, waren er schijnbaarheden van het ware, die op zichzelf geen waarheden waren, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen gezegd is in nr. 1661; vandaar schatte ook Zijn redelijke in de eerste ontvangenis het verstandelijk ware gering, maar geleidelijk naarmate het redelijke Goddelijk werd, werden de wolken der schijnbaarheden verstrooid, en verschenen de verstandelijke waarheden aan Hem in haar licht, hetgeen hiermede is uitgebeeld en aangeduid, dat Ismaël van huis verdreven werd toen Izak opwies. Dat de Heer het verstandelijk ware

niet heeft gering geschat, maar dat Hij innerlijk gewaar werd en zag, dat Zijn nieuwe redelijke het geringschatte, zal blijken uit hetgeen in nr. 1914 volgt.

1912. Vers 5. *En Sarai zeide tot Abram: Mijn ongelijk is op u; ik heb mijne dienstmaagd in uwen schoot gegeven, en zij heeft gezien, dat zij ontvangen heeft, en ik ben gering in hare oogen; Jehovah rechte tusschen mij en tusschen u.* Sarai zeide tot Abram, beteekent, dat de neiging tot het ware aldus waarnam; mijn ongelijk is op u, ik heb mijne dienstmaagd in uwen schoot gegeven, beteekent, dat zij de schuld niet op zich wilde nemen; en zij heeft gezien, dat zij ontvangen heeft, beteekent het eerste leven van het redelijke; en ik ben gering in hare oogen, beteekent, hier als eerder, dat dit redelijke in zijn ontvangenis het aan het goede toegevoegde ware zelf geringschatte; Jehovah rechte tusschen mij en tusschen u, beteekent de verontwaardiging des Heeren.

1913. Dat de woorden: “Sarai zeide tot Abram” beteekenen, dat de neiging tot het ware aldus waarnam, blijkt uit de beteekenis van Sarai, zijnde de neiging tot het ware, nr. 1904; en van zeggen, zijnde in den innerlijken zin gewaarworden, zooals boven in nr. 1898 is gezegd, alwaar dezelfde woorden staan.

1914. Dat de woorden: “mijn ongelijk is op u, ik heb mijne dienstmaagd in uwen schoot gegeven” beteekenen, dat zij de schuld niet op zich wilde nemen, blijkt zonder nadere verklaring. In den innerlijken zin sluit dit in, dat de Heer gewaar werd, dat dit eerste redelijke van dien aard is, dat het het verstandelijk ware geringschat, waarom Hij het vermaande; want de Heer dacht uit het verstandelijk ware, zooals boven in nr. 1904 is gezegd, en daar dit boven het redelijke staat, kon Hij gewaarworden en zien, van welken aard het redelijke is, namelijk dat het dat ware gering achtte. Dat de Heer van het inwendige uit kon gewaarworden en zien, van welken aard het nieuwe redelijke bij Hem was, kan hieruit blijken, dat het inwendige gewaar kan worden wat in het uitwendige bestaat, of, wat hetzelfde is, dat het hoogere kan zien wat in het lagere is, maar niet omgekeerd. Ook zij die een geweten hebben, vermogen en plegen dit te doen, want wanneer iets, wat tegen het ware van het geweten is, in de gedachte of in het streven van den wil invloeit, worden zij het niet alleen gewaar, maar zij klagen het ook aan, ja zelfs smart het hun dat zij zoo zijn; meer nog zij die innerlijke gewaarwording hebben, want de innerlijke gewaarwording is inwendig in het redelijke; hoe moet dan de Heer het niet gekund hebben, die een Goddelijk hemelsche gewaarwording had, en een denken uit de neiging tot het verstandelijk ware, dat boven het redelijke is. Daarom kon Hij wel niet anders dan verontwaardigd zijn, wetende dat niets van het booze en valsche uit Hemzelf kwam, en dat Hij uit de neiging tot het ware met de allergrootste toewijding er over waakte, dat het redelijke rein was.

Hieruit kan blijken, dat de Heer het verstandelijk ware niet geringschatte, maar dat Hij gewaarwerd, dat het eerste redelijke bij Hem dit ware geringschatte. Wat het denken uit het verstandelijk ware is, kan niet bevattelijk worden uitgelegd, en dit te minder, omdat niemand uit deze neiging en uit dit ware dacht, dan de Heer; wie hieruit denkt, is boven den Engelenhemel, want de Engelen van den derden Hemel denken niet uit het verstandelijk ware, maar uit het inwendige van het redelijke; voor zooveel de Heer echter het menschelijk wezen met het Goddelijk wezen vereenigde, dacht Hij uit het Goddelijk Goede Zelf, dat is, uit Jehovah. De vaders der Oudste Kerk, die innerlijke gewaarwording hadden, dachten uit het inwendig redelijke; de vaders der Oude Kerk, die geen innerlijke gewaarwording, maar een geweten hadden, dachten uit het uitwendig of natuurlijk redelijke; al diegenen echter, die zonder geweten zijn, denken nooit uit het redelijke, want zij hebben het redelijke niet, hoewel het zoo schijnt alsof zij het hadden; maar zij denken uit het zinnelijk en lichamelijk natuurlijke. Dat zij, die geen geweten hebben, niet uit het redelijke denken kunnen, komt omdat zij, als gezegd, het redelijke niet hebben; een redelijk mensch is hij, die het goede en het ware des geloofs denkt, nooit echter hij die daartegen denkt; zij die het booze en het valsche denken, zijn krankzinnig in hun denken; daarom kan bij hen nooit van het redelijke gesproken worden.

1915. Dat de woorden: “En zij heeft gezien dat zij ontvangen heeft” het eerste leven van het redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de ontvangenis, zijnde het eerste leven; hier als eerder in nr. 1910.

1916. Dat de woorden: “ik ben gering in hare oogen” beteekenen, dat dit redelijke in zijn ontvangenis het aan het goede toegevoegde ware zelf geringschatte, blijkt uit hetgeen hier kort te voren in de nrs. 1911, 1914 is gezegd.

1917. Dat de woorden: “Jehovah rechte tusschen mij en tusschen u” de verontwaardiging des Heeren beteekenen, blijkt uit hetgeen zoojuist gezegd is, aldus zonder verklaring. Hoe het hiermede verder gesteld is, kan niemand zich voorstellen dan alleen diegenen, die in worstelingen der verzoeking en geweest zijn; in de verzoeking vinden verwoestingen en verlatingen plaats, vertwijfelingen en vandaar afstomping en verontwaardiging, behalve andere smartelijke inwendige ontroeringen, en wel op verschillende wijze en afwisselend overeenkomstig de staten van het booze en valsche, die door de booze geniën en geesten opgewekt worden, en waartegen gestreden wordt. De duivelsche geesten hebben geen grooter begeerte dan iets valsch op te sporen, en zelfs is het gewoonte bij hen om uit zichzelf het valsche binnen te voeren

en dan tegelijkertijd aan te klagen; vandaar de zoo groote verontwaardiging des Heeren, in wiens eerste redelijke geen valsheid was, maar de schijn van het ware, dat op zichzelf niet waar is, waarover eerder is gehandeld in de nrs. 1661, 1911 aan het einde.

1918. Vers 6. *En Abram zeide tot Sarai: Zie, uwe dienstmaagd is in uwe hand, doe haar, wat goed is in uwe oogen; en Sarai vernederde haar, en zij vluchtte van haar aangezicht.* Abram zeide tot Sarai, beteekent innerlijke gewaarwording; zie, uwe dienstmaagd is in uwe hand, beteekent, dat dit ontvangen redelijke in de macht van het aan het goede toegevoegde ware was; doe haar, wat goed is in uwe oogen, beteekent de heerschappij; en Sarai vernederde haar, beteekent de onderdrukking; en zij vluchtte van haar aangezicht, beteekent de verontwaardiging van dit aanvankelijk ontvangen redelijke.

1919. Dat de woorden: “Abram zeide tot Sarai” de innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit hetgeen boven in nr. 1898 is gezegd. De innerlijke gewaarwording des Heeren is uitgebeeld en wordt hier aangeduid door de woorden “Abram zeide tot Sarai”, maar het denken uit de innerlijke gewaarwording door de woorden: “Sarai zeide tot Abram”. Het was de innerlijke gewaarwording, waaruit de gedachte voortkwam; het denken dergenen, die in de innerlijke gewaarwording zijn, komt nergens anders vandaan; maar toch is de innerlijke gewaarwording iets anders dan de gedachte; opdat men wete, dat het iets anders is, diene ter verduidelijking het geweten; het geweten is een zekere algemeene en dus duistere inspraak van die dingen welke door de Hemelen van den Heer uit invloeien; wat invloeit, vertoont zich in den inwendigen redelijken mensch, en wel als in een wolk, en deze wolk bestaat uit de schijnbaarheden en begoochelingen aangaande de waarheden en goedheden des geloofs. Het denken is echter van het geweten onderscheiden; maar het vloeit uit het geweten voort, want zij die een geweten hebben, denken en spreken daarnaar, en de gedachte is nauwelijks iets anders dan de ontwikkeling der dingen welke tot het geweten behooren, en aldus de verdeeling daarvan in voorstellingen, en daarna in woorden. Hierdoor komt het dat zij die een geweten hebben, door den Heer daartoe gehouden worden om goed te denken van den naaste, en daarvan afgehouden worden om boos te denken; daarom is het geweten slechts mogelijk bij hen, die den naaste liefhebben als zichzelf, en goed denken over de waarheden des geloofs. Uit het aangehaalde voorbeeld kan blijken, welk onderscheid er bestaat tusschen het geweten en het denken, waaruit men ook het onderscheid tusschen innerlijke gewaarwording en het denken erkennen kan. De innerlijke gewaarwording des Heeren was onmiddellijk

uit Jehovah, aldus uit het Goddelijk Goede; Zijn denken echter uit het verstandelijk ware en de neiging daartoe, zooals boven in de nrs. 1904, 1914 is gezegd. De Goddelijke gewaarwording des Heeren kan met geen enkele voorstelling, ook niet met die der Engelen, begrepen en derhalve ook niet beschreven worden. De innerlijke gewaarwording der Engelen, waarover in de nrs. 1384 en vervolg, 1394, 1395 is gehandeld, is nauwelijks iets vergeleken bij de innerlijke gewaarwording, die de Heer had; daar de innerlijke gewaarwording des Heeren Goddelijk was, omvatte zij alles wat in de Hemelen is, en daar zij alles omvatte wat in de Hemelen is, omvatte zij alles wat op aarde is; want de orde, de samenhang en de invloed zijn van dien aard, dat wie in de innerlijke gewaarwording van gene is, ook in de innerlijke gewaarwording van deze is. Nadat echter het menschelijk wezen des Heeren met Zijn Goddelijk wezen vereenigd en tegelijkertijd Jehovah geworden was, stond de Heer boven dat wat innerlijke gewaarwording heet, omdat Hij boven de orde stond die in de Hemelen is, en vandaar op aarde. Het is Jehovah, van wien de orde uitgaat, zoodat men zeggen kan dat Jehovah de orde zelve is, want van Zichzelf uit regeert Hij de orde, niet, zooals men meent, in het algemeene, maar ook in de allerkleinste bijzonderheden; want het is uit de allerkleinste bijzonderheden, dat het algemeene bestaat; het algemeene noemen en daarvan de bijzonderheden afscheiden, zou niets anders zijn dan een geheel noemen, waarin geen deelen waren, dus iets noemen waarin niets was; derhalve is het de allergrootste valsheid, en, zooals men het noemt, een redewezen, om te zeggen dat de Voorzienigheid des Heeren algemeen is, en niet tot in de allerkleinste bijzonderheden doorgaat, want voorzien en regeeren in het algemeen en niet in de allerkleinste bijzonderheden, is in het geheel in niets voorzien en niets regeeren; dit is filosofisch waar, maar toch is het verwonderlijk, dat de filosofen zelf, ook de fijnzinniger, het anders begrijpen en anders denken.

1920. Dat de woorden: “zie, uwe dienstmaagd is in uwe hand” beteekenen, dat dit ontvangen redelijke in de macht van het aan het goede toegevoegde ware was, blijkt uit de beteekenis van de hand, zijnde de macht, waarover eerder in nr. 878, en uit de beteekenis van Hagar, de Egyptische, zijnde de neiging tot de wetenschappen, waarover eveneens eerder is gehandeld. Nadat het redelijke door den invloed van den innerlijken mensch in het leven van de neiging tot de wetenschappen van den uitwendigen mensch ontvangen is, wordt onder de dienstmaagd ook dat teedere redelijke verstaan, dat nog in de baarmoeder is; dit wordt echter, wanneer het geboren en opgegroeid is, door Ismaël uitgebeeld, waarover in hetgeen volgt. Dat de Heer macht had over

het redelijke, dat bij Hem was, en dat Hij het uit eigen macht onderdrukte, zal uit hetgeen nu gezegd wordt blijken.

1921. Dat de woorden: “doe haar, wat goed is in uwe oogen”, de heerschappij beteekenen, is zonder verklaring duidelijk. In den innerlijken zin beeldt dit uit en beteekent, dat de Heer uit eigen macht het booze, dat zich door overerving ook in dit eerste redelijke had binnengedrongen, heeft overwonnen, onderdukt en verdreven; want het redelijke was, als gezegd, van den innerlijken mensch, die Jehovah was, als van een vader ontvangen, en van den uitwendigen mensch als van een moeder geboren. Alles wat van den uitwendigen mensch afkomstig was, droeg het overgeërfd en dus ook het booze met zich; dit was het, wat de Heer door eigen macht overwon, onderdrukte, en verdreef, en ten slotte Goddelijk maakte. Dat het uit eigen macht geschiedde, blijkt uit alles en elke bijzonderheid in dit vers; zoo bijvoorbeeld uit de woorden “uwe dienstmaagd is in uwe hand”, waarmede wordt aangeduid, dat dit redelijke in Zijn macht was; en dat nu gezegd wordt “doe haar, wat goed is in uwe oogen”, hetgeen de heerschappij daarover beteekent; en terstond daarop: “Sarai vernederde haar”, waarmede de onderdrukking wordt aangeduid. Deze woorden zijn tot Sarai gezegd, door wie het verstandelijk ware wordt aangeduid, dat den Heer Zelfen toebehoorde, waaruit Hij dacht, zooals boven in de nrs. 1904, 1914 werd gezegd, en waaruit Hij de heerschappij had over het redelijke, alsmede over het natuurlijke, dat tot den uitwendigen mensch behoorde. Hij, die uit het verstandelijk ware denkt, en uit het Goddelijk goede gewaarwordt (welk goede Hem ook toebehoorde, daar het des Vaders was, want Hij had geen andere ziel), kan niet anders dan uit eigen macht handelen. Vandaar dat Hij, aangezien Hij het booze uit overerving door eigen macht bedwong en uitwierp, ook door eigen macht het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen vereenigde; het eene is het gevolg van het andere. Wie van Jehovah ontvangen wordt, heeft geen ander innerlijk, dat is, geen andere ziel dan Jehovah; daarom was Hij naar Zijn meest eigenlijke leven Jehovah zelf; Jehovah of het Goddelijk Wezen kan niet gedeeld worden, zooals de ziel van eens menschen vader, waaruit een kind ontvangen wordt; voor zooveel dit zich van de gelijkenis des vaders verwijdert, verwijdert het zich van den vader, aldus meer en meer met den toenemenden leeftijd; hierdoor komt het, dat de liefde jegens zijn kinderen overeenkomstig het voortschrijden van den leeftijd afneemt. Anders was het met den Heer gesteld; Hij verwijderde zich wat Zijn Menschelijke Wezen betreft, niet met den voortschrijdenden leeftijd, maar naderde voortdurend tot een volmaakte vereeniging; hieruit blijkt, dat Hij

één en dezelfde is met Jehovah den Vader, zooals Hijzelf ook duidelijk leert, Joh. 14: 6, 8, 9, 10, 11.

1922. Dat de woorden: “en zij vernederde haar” de onderdrukking beteekenen, volgt uit hetgeen gezegd is.

1923. Dat de woorden: “en zij vluchtte van haar aangezicht” de verontwaardiging van dit aanvankelijk ontvangen redelijke beteekenen, is eveneens ook zonder verklaring duidelijk; want van het aangezicht vluchten is niets anders dan de tegenwoordigheid niet verdragen, hetgeen een teken van verontwaardiging is. Hier wordt de verontwaardiging van dit redelijke tegenover het verstandelijk ware beschreven, ter oorzaak hiervan, dat het verstandelijk ware of de Heer het vernederen of onderdrukken wilde. Wanneer het redelijke tegen het verstandelijke opstaat, ontstaat een inwendige strijd en verontwaardiging aan de zijde van dengeen die onderdrukt wordt, zooals in de verzoeken geschiedt, die niets anders zijn dan inwendige worstelingen, een twisten en strijden om de macht en de heerschappij, de boosheden aan den eenen kant en de goedheden aan den anderen kant.

1924. Vers 7. *En de Engel van Jehovah vond haar aan eene waterfontein in de woestijn, aan de fontein op den weg van Schur.* De Engel van Jehovah vond haar, beteekent de gedachte van den inwendigen mensch; de Engel van Jehovah is hier de inwendige gedachte, welke van het innerlijke des Heeren uitging; aan eene waterfontein in de woestijn, beteekent het natuurlijk ware, dat nog geen leven verkregen heeft; aan de fontein op den weg van Schur, beteekent dat dit ware van datgene was, wat uit de wetenschappelijke dingen voortkomt.

1925. Dat de woorden: “De Engel van Jehovah vond haar” de gedachte beteekenen van den inwendigen mensch, namelijk bij den Heer, kan blijken uit de uitbeelding en de beteekenis van den Engel van Jehovah. Van den Engel van Jehovah wordt herhaaldelijk in het Woord gewag gemaakt, en overal, wanneer hij in den goeden zin genomen wordt, beeldt hij uit en beteekent hij iets wezenlijks bij den Heer en van den Heer. Wat hij echter uitbeeldt en beteekent, kan uit het verband blijken. Er waren Engelen, die tot de menschen werden gezonden, zooals er ook waren die door de Profeten spraken; wat zij echter spraken, kwam niet van de Engelen maar door de Engelen; want zij waren dan in een staat, waarin zij niets anders wisten dan dat zij Jehovah, dat is, de Heer waren; zoodra zij echter uitgesproken hadden, keerden zij in hun vorigen staat terug, en spraken als uit zichzelf. Aldus was het met de Engelen gesteld, die het Woord des Heeren spraken, hetgeen mij te weten werd gegeven door vele heden ten dage daarmede overeenkomende ondervindingen in het andere leven; over deze ervaring zal, door de Goddelijke Barmhartigheid

des Heeren, in hetgeen volgt gesproken worden. Dit is de reden, waarom de Engelen somtijds Jehovah genoemd werden, zooals duidelijk blijkt uit den Engel, die aan Mozes in den braambosch verscheen, waarover het volgende:

“De *Engel van Jehovah* verscheen Mozes in eene vuurvlam uit het midden van een braambosch; *Jehovah* zag dat hij zich heenwendde om te bezien, en *God* riep tot hem uit het midden van den braambosch. *God* zeide tot Mozes: *Ik ben die Ik ben*; en *God* zeide verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de zonen Israëls zeggen: *Jehovah*, de *God* uwer vaders, heeft mij tot ulieden gezonden” (Edox. 3: 2, 4, 14, 15).

Hieruit blijkt, dat het een Engel was, die aan Mozes als een vlam in den braambosch verscheen, en dat deze als Jehovah sprak, omdat de Heer of Jehovah door hem sprak; want opdat den mensch de toespraak geworde door middel van woorden, welke gearticuleerde geluiden zijn en in den laatsten graad der natuur gelegen zijn, bedient de Heer zich van het ambt der Engelen, door hen met het Goddelijke te vervullen, en die dingen in slaap te brengen, welke hun eigen ik uitmaken, zoodat zij dan niet anders weten dan dat zij Jehovah Zelf zijn; aldus laat het Goddelijke van Jehovah, dat in het allerhoogste is, zich in het onderste der natuur neder, waarin de mensch naar het gezicht en naar het gehoor zich bevindt. Evenzoo was het gesteld met den Engel, die met Gideon sprak, waarover in het boek der Richteren aldus:

“De *Engel van Jehovah* verscheen Gideon, en zeide tot hem: Jehovah is met u, machtig van sterkte; en Gideon zeide tot hem: In mij, mijn Heer, waarom is ons dit alles wedervaren; en *Jehovah* zag hem aan en zeide: Ga heen in uwe kracht; toen zeide *Jehovah* tot hem: Voorzeker zal Ik met u zijn” (6: 12, 13, 14, 16),

en later:

“En Gideon zag, dat het de *Engel des Heeren* was, en Gideon zeide: Ach, Heer Jehovih, daarom, omdat ik den *Engel des Heeren* gezien heb van aangezicht tot aangezicht; en Jehovah zeide: Vrede zij u, vrees niet” (aldaar vers 22, 23),

alwaar het eveneens een Engel was, maar dan in een staat, waarin hij niet anders wist, dan dat hij Jehovah of de Heer was. Elders in het boek der Richteren:

“De *Engel van Jehovah* kwam opwaarts van Gilgal tot Bochim, en zeide: Ik heb ulieden uit Egypte opgevoerd, en u gebracht in het land, dat Ik uwen vaders gezworen heb, en gezegd: Ik zal Mijn verbond met ulieden niet verbreken in eeuwigheid” (2: 1),

alwaar eveneens de Engel in den naam van Jehovah spreekt, door te zeggen dat hij hen uit het land van Egypte heeft geleid, terwijl toch niet de Engel hen had uitgeleid, maar Jehovah, zooals herhaaldelijk elders gezegd wordt. Hieruit kan blijken, hoe de Engelen door de Profeten gesproken hebben, namelijk dat het de Heer Zelf was, die sprak, hoewel het geschiedde door de Engelen, en dat de Engelen niet het minste uit zichzelf zeiden; dat het Woord van den Heer geschiedde, blijkt uit vele plaatsen, ook bij Mattheus:

“Opdat vervuld zou worden, hetgeen *van den Heer gesproken is door den Profet*, zeggende: Ziet, de maagd zal zwanger worden, en eenen zoon baren” (1: 22, 23),

zooals ook elders. Daar de Heer door de Engelen spreekt, wanneer Hij met den mensch spreekt, is dit de reden, dat de Heer ook herhaaldelijk in het Woord Engel genoemd wordt, en dan wordt, als gezegd, door den Engel iets wezenlijks bij den Heer of van den Heer uitgaande aangeduid, zooals hier, namelijk de inwendige gedachte des Heeren; daarom ook wordt hier in dit hoofdstuk de Engel tevens Jehovah en God genoemd, zooals in vers 13:

“En Hagar noemde den naam van *Jehovah*, die tot haar sprak: Gij *God*, die mij ziet”.

Elders wordt desgelijks door de Engelen iets van den Heer in het bijzonder aangeduid, zooals bij Johannes:

“De zeven sterren zijn de *Engelen* der zeven Kerken” (Openb. 1: 20); Engelen der Kerken bestaan er niet, maar door de Engelen wordt datgene aangeduid, wat der Kerk is, bijgevolg wat des Heeren is met betrekking tot de Kerken. Bij denzelfde:

“Ik zag den grooten en hoogen muur van het Heilige Jeruzalem, hebbende twaalf poorten, en op de poorten twaalf *Engelen*, en namen daarop geschreven, welke de namen zijn der twaalf stammen der zonen Israëls” (Openb. 21: 12),

alwaar door de twaalf Engelen hetzelfde wordt aangeduid, wat door de twaalf stammen wordt aangeduid, namelijk alles wat des geloofs is, dus des Heeren, van Wien het geloof en al wat des geloofs is uitgaat. Bij denzelfde:

“Ik zag een *Engel*, vliegende in het midden des hemels, en hij had het eeuwig evangelie” (Openb. 14: 6),

alwaar door den Engel het evangelie wordt aangeduid, dat alleen des Heeren is. Bij Jesaja:

“De *Engel Zijner aangezichten* heeft ons behouden; om Zijner liefde en om Zijner genade wil heeft Hij hen verlost, en hen opgenomen, en gedragen, al de dagen der eeuwigheid” (63: 9),

alwaar onder den Engel der aangezichten de Barmhartigheid des Heeren jegens het gansche menschelijke geslacht wordt aangeduid, namelijk dat Hij hen verlost heeft. Zoo zegt Jakob, wanneer hij de zonen van Jozef zegent, eveneens:

“De *Engel*, die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene de knapen”
(Gen. 48: 16),

alwaar ook de verlossing, die een werk des Heeren is, door den Engel wordt aangeduid. Bij Maleachi:

“Snellijk zal tot Zijnen tempel komen de Heer, dien gijlieden zoekt, en de *Engel des verbonds*, dien gij begeert” (3: 1);

dat de Heer door den Engel wordt aangeduid, komt hier duidelijk uit, alwaar Hij de Engel des verbonds wordt genoemd vanwege Zijn Komst. Nog duidelijker komt het in Exodus uit, dat door den Engel de Heer wordt aangeduid:

“Ziet, Ik zende Benen *Engel* voor u uit, om u te behoeden op den weg, en om u te brengen tot de plaats, die Ik bereid heb; hij zal ulieder overtreding niet dulden, want *Mijn Naam is in het midden van hem*”
(23: 20, 21).

Hieruit blijkt nu, dat onder den Engel in het Woord de Heer verstaan wordt, maar wat er van den Heer mede bedoeld wordt, komt in het verband in den innerlijken zin duidelijk uit.

1926. Dat de Engel van Jehovah hier de inwendige gedachte is, welke van het innerlijke des Heeren uitging, blijkt, als gezegd, uit het verband. Onder het inwendige wordt hier datgene bij den Heer verstaan, wat met Jehovah, of Zijn innerlijke, vereenigd was. De vereeniging is niet onmiddellijk en op eenmaal geschied, maar geleidelijk, namelijk van de eerste knapen jaren tot op het laatste oogenblik van Zijn leven in de wereld; en dit voornamelijk door verzoeken en overwinningen. Elke verzoeking en elke overwinning vereenigde; voor zooveel Hij zich ook vereenigde met het innerlijke of Jehovah, werd de gedachte inwendig en het verstandelijk ware met het Goddelijk goede vereenigd. Het is deze gedachte, welke verstaan wordt onder de inwendige gedachte, die van het innerlijke des Heeren uitging, en die hier eigenlijk door den Engel van Jehovah wordt uitgebeeld en aangeduid.

1927. Dat de woorden: “aan eene waterfontein in de woestijn” het natuurlijk ware beteekenen, dat nog geen leven verkregen heeft, blijkt uit de beteekenis van de waterfontein, zijnde het ware; een uit de beteekenis van de woestijn, zijnde datgene, wat nog weinig levends heeft, evenzoo als dit door het

volgende in den innerlijken zin bij Lukas wordt aangeduid, alwaar van den Heer sprake is:

“De knaap wies op, en werd gesterkt in den geest; hij was nochtans in de woestijnen, tot den dag Zijner verschijning aan Israël” (1: 80).

Dat de waterfontein en de woestijn dit beteekenen, kan met zeer vele plaatsen uit het Woord bevestigd worden, maar daar in hetgeen volgt herhaaldelijk melding wordt gemaakt van fonteinen, alsmede van de woestijn, ook in een dergelijke beteekenis, zal het aldaar, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, bevestigd worden. Wat het wil zeggen, dat het ware nog geen leven verkregen heeft, zal blijken uit hetgeen nu terstond gezegd zal worden.

1928. Dat de woorden: “aan de fontein op den weg van Schur” beteekenen, dat dit ware van datgene was, wat uit de wetenschappelijke dingen voortkomt, blijkt uit de beteekenis van de fontein, voorts uit die van den weg, alsmede uit die van Schur. De fontein beteekent, als gezegd, het ware; de weg beteekent dat wat tot het ware leidt en van het ware uitgaat, zooals eerder in nr. 627 is aangetoond; Schur beteekent echter het wetenschappelijke dat van dien aard is, dat het nog als het ware in de woestijn is, dat wil zeggen, dat het nog geen leven heeft verkregen. Van de waarheden uit de wetenschappelijke dingen wordt gezegd, dat zij leven verkrijgen wanneer zij zich toevoegen aan of aansluiten bij de waarheden, waarin het hemelsche der liefde invloeit; dit is de oorsprong van het leven zelf van het ware. De verbindingen der dingen, dus der waarheden, zijn zooals de verbindingen der gezelschappen in den Hemel, waarmede zij trouwens overeenstemmen; want de mensch is naar zijn inwendige dingen genomen, een Hemel in het klein; de dingen of waarheden, die niet overeenkomstig den vorm der hemelsche gezelschappen verbonden zijn, hebben nog geen leven verkregen, want eerder kan het hemelsche der liefde niet naar behooren van den Heer uit invloeien. Zij beginnen eerst dan leven aan te nemen, wanneer van weerszijden de vorm gelijk is, of wanneer des menschen Hemel in het klein een overeenstemmend beeld van den grootsten Hemel is; eerder kan niemand een hemelsch mensch genoemd worden. De Heer, die uit Zichzelf den ganschen Hemel zou regeeren, heeft de waarheden en goedheden bij Zijn uiterlijken mensch, of in Zijn Menschelijk Wezen, terwijl Hij in de wereld was, in een dergelijke orde gebracht; maar daar Hij gewaar werd, dat Zijn aanvankelijk ontvangen redelijke niet van dien aard was, zooals hierboven bij vers 4 en 5 is gezegd, overdacht Hij de oorzaak en ontwaarde, dat de uit de wetenschappelijke dingen voortgekomen natuurlijke waarheden nog geen leven verkregen hadden, dat wil zeggen, nog niet in die

hemelsche orde waren gebracht. Bovendien hebben de waarheden des geloofs nooit eenig leven, wanneer de mensch niet in de naastenliefde leeft; aan de naastenliefde ontvloeien alle waarheden des geloofs, en in de naastenliefde zijn zij; en wanneer zij in de naastenliefde en uit de naastenliefde zijn, hebben zij het leven. In de naastenliefde is het leven, nooit in de waarheden zonder de naastenliefde. Dat Schur het wetenschappelijke beteekent, dat nog geen leven heeft verkregen, blijkt uit zijn beteekenis; want Schur was een woestijn, niet verre van de zee Suph gelegen, dus tegen Egypte, zooals bij Mozes blijkt:

“Mozes liet Israëel voorttreizen van de zee Suph af, en zij trokken uit tot de *woestijn Schur*; vandaar gingen zij drie dagen in de *woestijn*, en vonden geen water” (Exod. 15: 22);

dat Schur tegen Egypte gelegen was, blijkt ook bij Mozes, alwaar van de nakomelingen van Ismaël sprake is:

“Zij woonden van Chavillah tot *Schur* toe, dat *tegenover de aangezichten van Egypte* is” (Gen. 25: 18),

en bij Samuel:

“Schaul sloeg Amalek van Chavillah af, tot daar gij komt te *Schuur*, dat *tegenover de aangezichten van Egypte* is” (1 Sam. 15: 7),

en elders:

“David stortte zich op den Geschuriet en op den Gisriet, en op den Amalekiet, die van ouds woonden in het land, daar gij gaat naar *Schur*, en tot aan het *land van Egypte*” (1 Sam. 27: 8),

waaruit blijken kan, dat door Schur het eerste wetenschappelijke wordt aangeduid, en wel van dien aard, dat het nog in de woestijn is, of dat het nog niet met het overige verbonden is overeenkomstig het hemelsche gezelschap; want door Egypte, dat tegenover Schur lag, wordt de wetenschap in eiken zin aangeduid, zooals eerder in de nrs. 1164, 1165, 1186, 1462 is aangetoond.

1929. Dat deze dingen worden aangeduid door de woorden:

“De Engel van Jehovah vond Hagar aan eene waterfontein in de woestijn, aan de fontein op den weg van Schur”,

kan geenszins in den letterlijken zin uitkomen, en des te minder daar het iets historisch is; deze zin schijnt al heel ver van de beteekenis van dergelijke dingen verwijderd te zijn; maar toch is dit de zin, die in de voorstellingen der Engelen opkomt, wanneer deze dingen door den mensch gelezen worden; want de Engelen hebben geen enkele voorstelling van Hagar, noch van een waterfontein, noch van een woestijn, noch van een weg, noch van Schur; al deze dingen dringen niet tot hen door, maar verdwijnen reeds op den eersten drempel; doch hetgeen door Hagar, door de fontein, door de woestijn, door

den weg en door Schur wordt aangeduid, dat verstaan zij en zij vormen daaruit hemelsche voorstellingen, en aldus worden zij het Woord des Heeren gewaar, want de innerlijke zin is voor hen het Woord.

1930 Vers 8. *En hij zeide: Hagar, gij dienstmaagd van Sarai, van waar komt gij, en waarheen gaat gij? En zij zeide: van het aangezicht van Sarai, mijne meesteres, ben ik vluchtende.* Hij zeide: Hagar, gij dienstmaagd van Sarai, beteekent de kennismeming; van waar komt gij, en waarheen gaat gij, beteekent aangaande den staat; en zij zeide: van het aangezicht van Sarai, mijne meesteres, ben ik vluchtende, beteekent het antwoord en de verontwaardiging.

1931. Dat de woorden: “Hij zeide: Hagar, gij dienstmaagd van Sarai”, de kennismeming beteekenen, blijkt uit het verband, want Hagar wordt door den Engel aangesproken, alsof hij ingelicht wilde worden. Het is in het Woord gebruikelijk, dat Jehovah den mensch ondervraagt, en dat de menschen antwoorden, hoewel Jehovah het van te voren alreeds weet, en wel niet alleen het feit, maar ook de oorzaken en de einddoelen, derhalve alles tot in het kleinste en binnenste; maar daar de mensch dit niet weet, en gelooft, dat nooit iemand weet, wat hij in het verborgene, zonder dat een ander het ziet, doet, en nog minder wat hij denkt, daarom gebeurt het zoo overeenkomstig het geloof van den mensch. Maar toch is het in waarheid daarmede zoo gesteld, dat de gewone geesten de gedachten van den mensch beter gewaarworden dan de mensch zelf, de engelengeesten de nog innerlijker dingen van de gedachten, en de Engelen de nog meer innerlijke dingen, namelijk de oorzaken en einddoelen, waarvan de mensch weinig weet. Dit werd mij door veelvuldige ondervinding, verscheidene jaren achtereen, te weten gegeven; wanneer de geesten en Engelen dit gewaarworden, hoeveel te meer dan de Heer of Jehovah, die oneindig is, en allen het vermogen tot gewaarworden geeft.

1932. Dat de woorden: “van waar komt gij, en waarheen gaat gij” de kennismeming aangaande den staat beteekenen, volgt hieruit.

1933. Dat de woorden: “En zij zeide: van het aangezicht van Sarai, mijne meesteres, ben ik vluchtende” het antwoord en de verontwaardiging beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is. Aangaande de verontwaardiging zie men boven bij het 4. vers, alwaar dezelfde woorden staan; daar het aangezicht de inwendige dingen beteekent, zooals eerder in nr. 358 is aangetoond, beteekent het dus ook de verontwaardiging en tal van andere dingen.

1934. Vers 9. *En de Engel van Jehovah zeide tot haar: Keer weder tot uwe meesteres, en verneder u onder hare handen.* De Engel van Jehovah zeide, beteekent het antwoord van den inwendigen mensch des Heeren; keer weder tot uwe meesteres, beteekent dat Hij had waargenomen, dat Hij niet op

zichzelf mocht betrouwen, maar op het inwendig ware en de neiging daartoe; en verneder u onder hare handen, beteekent, dat Hij zich moest dwingen om zich onder de macht van dit ware te stellen.

1935. Dat de woorden: “De Engel van Jehovah zeide” het antwoord van den inwendigen mensch des Heeren beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den Engel van Jehovah, zijnde het inwendige denken des Heeren, waarover boven in nr. 1925 is gehandeld; en daar het het denken is, is het ook het antwoord. Het inwendige denken des Heeren kwam uit de neiging tot het verstandelijk ware voort, en deze neiging uit het Goddelijk Goede Zelf. Een dergelijk denken is, als eerder gezegd, nooit en kan nooit zijn bij eenig mensch. Bij den mensch is ook een inwendig denken, dat door zijn innerlijken mensch in het inwendig redelijke van den Heer uit invloeit bij hen, die een geweten hebben, hetgeen hieruit kan blijken, dat zij het booze en valsche, dat in hun uiterlijken mensch is en tegen het goede en ware in den inwendigen mensch strijdt, kunnen waarnemen; maar dit denken is veel lager, en op geen enkele wijze te vergelijken met het denken des Heeren, dat uit de neiging tot het verstandelijk ware voortkwam en Hem in eigendom toebehoorde. Zij die echter geen geweten hebben, kunnen geen inwendig denken hebben; daarom is er bij hen ook geen enkele strijd, en dit komt omdat hun redelijke geheel en al samendoet met het zinnelijk lichamelijke; en hoewel ook bij hen voortdurend van den Heer het goede en ware invloeit, worden zij het nochtans niet gewaar, daar zij het terstond uitdooven en verstikken; vandaar, dat zij ook geen enkele waarheid van het geloof gelooven.

1936. Dat de woorden: “Keer weder tot uwe meesteres” beteekenen, dat Hij had waargenomen, dat Hij niet op zichzelf mocht betrouwen, maar op het inwendig ware en de neiging daartoe, blijkt uit de beteekenis van de meesteres, namelijk dat zij de neiging tot het inwendig ware is; wat echter in het bijzonder door Sarai, door de echtgenoot Sarai en door de meesteres Sarai, wordt aangeduid, kan niet beschreven worden, daar het met geen voorstelling te vatten is; het gaat, als eerder gezegd, boven het verstand, zelfs van de Engelen. Hier wordt alleen aangeduid hoe de Heer dacht over de schijnbaarheden, die het eerste redelijke bij Hem in beslag hebben genomen, namelijk dat zij niet te vertrouwen waren, maar alleen de Goddelijke waarheden zelf, hoezeer zij aan dit redelijke ook als ongeloofelijk zouden voorkomen. Aldus is het met alle Goddelijke waarheden gesteld; wanneer het redelijke daarover wordt geraadpleegd, kunnen zij nooit geloofd worden, want zij gaan al zijn bevattingvermogen te boven; zoo bijvoorbeeld dat geen mensch, geen geest en geen Engel uit zichzelf leeft, maar alleen de Heer, en dat het leven van

mensch, geest en Engel een schijn van leven bij hen is; dit staat het redelijke, dat naar begoochelingen oordeelt, tegen, maar toch moet men het gelooven, daar het waar is. Het is een Goddelijke waarheid, dat oneindig vele dingen in elk woord des Woords schuilen, hoe eenvoudig en grof het den mensch ook toeschijnt, ja zelfs dat daarin meer is dan in den ganschen Hemel, en dat de verborgenheden, daarin verscholen, zich voor de Engelen van den Heer uit kunnen vertoonen met een voortdurende verscheidenheid tot in eeuwigheid. Dit is voor het redelijke zoo ongeloofelijk, dat het er nooit eenig geloof aan wil schenken, maar toch is het waar. Het is een Goddelijke waarheid, dat nooit iemand voor zijn goede daden in het andere leven beloond wordt, wanneer hij er een verdienste in stelde, en wanneer hij ze uit winstbejag, om de eer of den goeden naam gedaan heeft; en dat nooit iemand gestraft wordt voor zijn booze daden, wanneer hij uit een waar goed oogmerk handelde; het zijn de einddoelen, die in aanmerking genomen worden, en daarnaar worden de daden afgemeten; ook dit kan door het redelijke niet geloofd worden, maar daar het waar is, is het redelijke niet te vertrouwen, omdat het niet naar de innerlijke, maar naar de uiterlijke dingen zijn gevolgtrekkingen maakt. Het is een Goddelijke waarheid, dat wie in het andere leven naar de kleinste vreugde streeft, van den Heer de grootste ontvangt, en wie de grootste begeert, de kleinste heeft; voorts dat er in de hemelsche vreugde nooit eenige verheffing is van den een boven den ander, en voor zooveel er zelfverheffing is, voor even zooveel er van de hel aanwezig is; verder, dat er in de hemelsche heerlijkheid niet het minste van wereldsche heerlijkheid is; al deze dingen staan het redelijke tegen, maar toch moet men het gelooven, omdat het waar is. Het is ook een Goddelijke waarheid, dat iemand des te wijzer is, hoe meer hij gelooft in het geheel geen wijsheid uit zichzelf te hebben, en dat iemand des te dwazer is, hoe meer hij gelooft uit zichzelf wijsheid te hebben en dus hoe meer beleid hij zichzelf toeschrijft. Ook dit loochent het redelijke, daar het meent dat wat niet uit hem komt, niets is. Er zijn ontelbaar vele dergelijke waarheden; uit deze, zij het ook weinige voorbeelden, kan blijken, dat men niet op het redelijke kan betrouwen, want het redelijke is in begoochelingen en schijnbaarheden, vandaar dat het van begoochelingen en schijnbaarheden ontbloote waarheden verwerpt, en dit des te meer, naarmate het meer in de eigenliefde en haar begeerten is, en in de redeneeringen, alsmede in de beginselen van het valsche over het geloof. Men zie ook, hetgeen boven in nr. 1911 is medegedeeld.

1937. Dat de woorden: “verneder u onder hare handen” beteekenen, dat Hij zich moest dwingen om zich onder de macht van dit ware te stellen, blijkt

zonder nadere verklaring. Het zich vernederen is in de oorspronkelijke taal uitgedrukt door een woord dat *verdruken* beteekent; uit zeer vele plaatsen in het Woord kan blijken, dat zichzelf verdrukken in den innerlijken zin zich dwingen is, over welke beteekenis in hetgeen volgt gehandeld zal worden. Dat de mensch zichzelf moet dwingen om het goede te doen, om de dingen te gehoorzamen welke van den Heer bevolen zijn, en om waarheden te spreken, dat is namelijk, om zich te verootmoedigen onder de handen des Heeren, of om zich te onderwerpen aan de macht van het Goddelijk goede en ware, bevat meer verborgenheden, dan in weinig woorden kan worden uitgelegd. Er zijn sommige geesten, die, zoolang zij in de wereld leefden, daar zij gehoord hadden, dat al het goede van den Heer uitging en de mensch uit zichzelf niets goeds kon doen, tot beginsel hadden, zichzelf in niets te dwingen, maar zich te laten gaan, van meeping dat, wijl het eenmaal zoo is, toch elk streven tevergeefs zou zijn, en vandaar den onmiddellijken invloed in het streven van hun wil afwachtten en zich niet dwongen om eenig goeds te doen. Ja zelfs gingen zij zoo ver, dat, wanneer iets boos binnensloop, zij zich, daar zij niet eenig verzet van het inwendige uit voelden, aan dat booze ook overgaven, in de meening, dat zoo iets veroorloofd is. Maar deze geesten zijn van dien aard, dat zij als het ware zonder eigen wezen zijn, zoodat zij geen bestemming hebben; daarom behooren zij onder de onbruikbaren, want zij laten zich evenzeer door de boozen als door de goeden leiden, en zij hebben van de boozen veel te verduren. Zij daarentegen, die zichzelf gedwongen hebben tegenover het booze en valsche, hoewel zij aanvankelijk meenden, dat dit uit henzelf of uit eigen kracht geschiedde, maar die later verlicht werden, dat hun streven, ja zelfs het allerkleinste deel van hun streven, van den Heer uitging, kunnen in het andere leven niet door booze geesten geleid worden, maar verkeeren onder de gelukzaligen. Hieruit kan blijken, dat de mensch zich moet dwingen om het goede te doen en het ware te spreken. De verborgenheid, die hierin verscholen ligt, is deze, dat de mensch aldus van den Heer begiftigd wordt met het hemelsche eigene; het hemelsch eigene van den mensch wordt in het streven van zijn denken gevormd, en wanneer hij zich dit streven niet verwerft door *zich te dwingen*, zooals het den schijn heeft, verwerft hij het zich nooit door zich niet te dwingen. Om duidelijk te maken hoe het hiermede gesteld is, diene het volgende: in allen zelfdwang tot het goede is een zekere vrijheid, welke niet als zoodanig gevoeld wordt, wanneer de mensch in den zelfopgelegden dwang is, maar toch is deze vrijheid daarin; zoo bijvoorbeeld wanneer iemand ter wille van een of ander doel doodsgevaren wil trotseeren, of wanneer iemand ter wille van de genezing lichaamspijnen wil lijden, is

daarin vrijwilligheid en derhalve een zekere vrijheid gelegen, waaruit hij dit doet, hoewel de gevaren en pijnen, zoolang hij daarin verkeert, het gevoel van wil of vrijheid wegnemen. Zoo is het gesteld met hen, die zich tot het goede dwingen; van binnen is wil daartoe, dus vrijheid, waaruit en ter wille waarvan zij zich dwingen, namelijk ter wille van de gehoorzaamheid aan de dingen, die de Heer bevolen heeft, en ter wille van het heil hunner ziel na den dood, en hierin is nog iets innerlijkers, dat de mensch niet weet, namelijk ter wille van het Rijk des Heeren, ja zelfs ter wille van den Heer Zelf; dit gebeurt het allermeest in de verzoekingingen; en in deze is, wanneer de mensch zich dwingt tegenover het booze en valsche, dat door booze geesten wordt ingegoten en ondergeschoven, meer vrijheid gelegen dan ooit in eenigen staat buiten de verzoekingingen, hoewel de mensch het dan niet kan begrijpen; het is een inwendige vrijheid, krachtens welke hij het booze wil onderdrukken, en wel in die mate dat hij opgewassen is tegen het geweld en de sterkte van het booze dat hij bevecht, anders zou hij geenszins vechten. Deze vrijheid is er van den Heer uit, die haar in zijn geweten legt, en daardoor bewerkt, dat hij het booze als uit eigen kracht overwint. Door deze vrijheid ontvangt de mensch het eigene, waarin de Heer het goede kan werken; zonder het door de vrijheid verworven, dat is, geschonken eigene, kan nooit eenig mensch hervormd worden, daar hij geen nieuwen wil ontvangen kan, welke het geweten is. De op deze wijze geschonken vrijheid is de eigenlijke grond, waarin de invloed van het goede en ware, die van den Heer uitgaat, plaats vindt. Dit is de reden, dat zij, die niet uit dezen wil of deze vrijheid de verzoekingingen wederstaan, bezwijken. Het leven van den mensch is in al het vrije gelegen, daar dit zijne liefde is; alles wat de mensch uit liefde doet, verschijnt hem als vrij; maar wanneer de mensch zich dwingt tegenover het booze en valsche en tot het doen van het goede, is er in deze vrijheid hemelsche liefde, welke de Heer hem dan inboezemt en door middel waarvan Hij het eigene van hem schept; daarom wil de Heer, dat dit eigene den mensch als het zijne toeschijnt, hoewel het niet het zijne is. Dit eigene, dat hij aldus door een schijnbaren zelfdwang in het leven van het lichaam ontvangt, vult de Heer in het andere leven met onbegrensde verlustigingen en gelukzaligheden. Dezulken worden ook geleidelijk verlicht en zelfs bevestigd in deze waarheid, dat zij zich in het geheel niet uit zichzelf gedwongen hadden, maar dat ook het allerkleinste in het streven van hun wil van den Heer uitging, en dat het alleen daarom hun zoo toescheen als kwam het van henzelf, opdat hun van den Heer een nieuwe wil als de hunne geschonken en hun het leven der hemelsche liefde eigen gemaakt zou worden; want de Heer wil het Zijne en dus het hemelscha

aan een ieder mededeelen, zoodat het hem toeschijnt als het zijne en als in hem, hoewel het niet het zijne is. De Engelen zijn in zulk een eigene, en voor zooveel zij in dit ware zijn, dat van den Heer al het goede en ware komt, zijn zij in de verlustiging en de gelukzaligheid van dit eigene. Zij echter, die al het goede en ware verachten en verwerpen, en die niets willen gelooven, wat hun begeerten en redeneeringen tegenstaat, kunnen zichzelf niet dwingen, en derhalve kunnen zij dit eigene van het geweten of den nieuwen wil niet ontvangen. Uit hetgeen hierboven gezegd is, blijkt ook duidelijk, dat zich dwingen niet is gedwongen worden (want uit *gedwongen worden* komt nooit iets goeds voort, zooals plaats vindt, wanneer een mensch door een ander mensch gedwongen wordt om goed te handelen), maar dat het hier bedoelde *zich dwingen* uit een zekere hem onbekende vrijheid voortvloeit, want van den Heer komt nooit eenige dwang; vandaar is het een algemeene wet, dat al het goede en ware in de vrijheid moet worden geplant, anders wordt de bodem nooit geschikt om het goede te ontvangen en te koesteren, ja zelfs is er anders geen bodem, waarin het zaad zou kunnen groeien.

1938. Vers 10. *En de Engel van Jehovah zeide tot haar: Vermenigvuldigende zal ik uw zaad vermenigvuldigen, en het zal niet geteld worden van wege de menigte.* De Engel van Jehovah zeide, beteekent het denken van den inwendigen mensch; vermenigvuldigende zal ik uw zaad vermenigvuldigen, beteekent de bevruchting van den redelijken mensch, wanneer hij zich aan de macht van het aan het goede toegevoegde verstandelijk ware onderwerpt; en het zal niet geteld worden van wege de menigte, beteekent de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke.

1939. Dat “de Engel van Jehovah zeide” het denken van den inwendigen mensch beteekent, blijkt uit het voorafgaande vers, alwaar dezelfde woorden staan.

1940. Dat de woorden: “vermenigvuldigende zal ik uw zaad vermenigvuldigen” de bevruchting van den redelijken mensch beteekenen, wanneer hij zich aan de macht van den aan het goede toegevoegden inwendigen mensch onderwerpt, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde de liefde en het geloof, waarover eerder in de nrs. 1025, 1447, 1610; hier wordt echter door het zaad vermenigvuldigen de bevruchting van de hemelsche dingen der liefde in het redelijke aangeduid, wanneer het redelijke zich onderworpen heeft aan het inwendig of Goddelijk ware; de vermenigvuldiging betreft de waarheden, de bevruchting echter de goedheden, zooals blijkt uit hetgeen eerder gezegd en aangetoond is in de nrs. 43, 55, 913, 983; maar daar hier gehandeld wordt over den Heer, wordt door de vermenigvuldiging de bevruchting aangeduid,

daar al het ware in Zijn redelijke het goede is geworden, dus het Goddelijke, waarop deze woorden betrekking hebben. Anders is het gesteld in den mensch, wiens redelijke uit het ware of uit de neiging tot het ware door den Heer gevormd wordt; deze neiging is het goede van hem, waaruit hij handelt. Als men wil weten, hoe het met de vermenigvuldiging en bevruchting bij den mensch in diens redelijke gesteld is, zoo kan men het niet verstaan, wanneer men niet weet, hoe het met den invloed gesteld is; dienaangaande diene in het algemeen hetgeen volgt; bij ieder mensch is, als eerder gezegd, een innerlijke mensch, een redelijke mensch die het midden houdt, en een uiterlijke mensch. De innerlijke mensch is het, die zijn binnenste uitmaakt, waaruit hij mensch is, en waardoor hij van de redelooze dieren wordt onderscheiden, die een dergelijk binnenste niet hebben; en deze innerlijke mensch is als het ware de poort of de ingang des Heeren, dat is, van de hemelsche en geestelijke dingen des Heeren, in den mensch; wat daar voorvalt, kan door den mensch niet begrepen worden, daar het al zijn redelijke, waaruit hij denkt, te boven gaat. Aan dit binnenste of aan dezen innerlijken mensch is het redelijke onderworpen, dat verschijnt als het eigene des menschen; hierin vloeien door dien innerlijken mensch van den Heer uit de hemelsche dingen der liefde en des geloofs; en door dit redelijke in de wetenschappelijke dingen, welke tot den uiterlijken mensch behooren; wat echter invloeit, wordt ontvangen naar gelang van den staat van een ieder; wanneer het redelijke zich niet aan de goedheden en waarheden des Heeren onderwerpt, verstikt of verwerpt of verkeert dit redelijke de dingen die invloeien, en nog meer, wanneer zij invloeien in de zinnelijk wetenschappelijke dingen van het geheugen; dit is het, wat verstaan wordt onder de gelijkenis, dat het zaad of bij den weg, of op steenachtige plaatsen, of in de doornen valt, zooals de Heer leert (Matth. 13: 3 tot 7; Markus 4: 3 tot 7; Lukas 8: 5 tot 7); wanneer daarentegen het redelijke zich onderwerpt, en den Heer gelooft, dat is, Zijn Woord, dan is het redelijke als een aardbodem of een goede aarde, waarin het zaad valt, en vele vruchten draagt.

1941. Dat de woorden: “en het zal niet geteld worden van wege de menigte” de vermenigvuldiging tot in het onmetelijke beteekenen, blijkt zonder verklaring. Hiermede wordt het ware aangeduid, namelijk dat het aldus in menigte zal aangroeien door het goede; daar bij den Heer, over wien hier in den innerlijken zin gehandeld wordt, alles Goddelijk en oneindig is, laat zich dit niet uitdrukken; opdat men er daarom eenige voorstelling van ontvangen moge, hoe het met de vermenigvuldiging van het ware uit het goede gesteld is, zal het met betrekking tot den mensch gezegd worden; bij

den mensch, die in het goede, dat is, in de liefde en naastenliefde is, wordt het zaad door den Heer zoo bevrucht en vermenigvuldigd, dat het vanwege de menigte niet geteld kan worden; zoolang hij in het lichaam leeft, is dit nog niet zoozeer het geval, maar in het andere leven op ongeloofelijke wijze; want zoolang de mensch in het lichaam leeft, is het zaad in een lichamelijken bodem, en aldaar onder dooreengewarde en dicht opeengestapelde dingen, die de wetenschappelijke dingen en de wellusten zijn, voorts de zorgen en bekommernissen; maar wanneer deze zijn afgelegd, hetgeen geschiedt, wanneer hij tot het andere leven overgaat, wordt het zaad daarvan bevrijd, en groeit op, zooals het zaad van een boom, wanneer het uit den aardbodem opkomt, pleegt te groeien eerst tot een struik, dan tot een grooten boom, en daarna te vermenigvuldigen tot een tuin van boomen; want alle wetenschap, inzicht en wijsheid, en hun verlustingen en gelukzaligheden worden op deze wijze bevrucht en vermenigvuldigd, en groeien aldus aan tot in eeuwigheid, en wel uit het kleinste zaad, zooals de Heer dit leert aangaande het mosterdzaad, Matth. 13: 31, hetgeen genoegzaam kan blijken uit de wetenschap, het inzicht, en de wijsheid der Engelen, welke voor hen in den tijd, toen zij menschen waren, onuitsprekelijk was.

1942. Vers 11. En *de Engel van Jehovah zeide tot haar: Zie, gij zijt zwanger, en zult eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam Jischmaël noemen, omdat Jehovah uwe verdrukking aangehoord heeft.* De Engel van Jehovah zeide tot haar, beteekent het denken van den inwendigen mensch; zie, gij zijt zwanger, beteekent het leven van den redelijken mensch; gij zult eenen zoon baren, beteekent het ware van hem; en gij zult zijnen naam Jischmaël noemen, beteekent den levensstaat; omdat Jehovah uwe verdrukking aangehoord heeft, beteekent, wanneer hij zich zou onderwerpen.

1943. Dat de woorden: “de Engel van Jehovah zeide tot haar” het denken van den inwendigen mensch beteekenen, blijkt uit hetgeen boven bij vers 7, 9, 10 is gezegd.

1944. Dat de woorden: “Zie, gij zijt zwanger” het leven van den redelijken mensch beteekenen, blijkt uit hetgeen boven aangaande diens ontvangenis is gezegd, en uit hetgeen over Ismaël volgt, namelijk dat hij het eerste redelijke bij den Heer is. Aangaande den redelijken mensch in het algemeen moet men weten, dat van het redelijke eerst dan gezegd wordt, dat het leven ontvangt, in den moederschoot is en geboren wordt, wanneer de mensch begint te denken, dat bij hem het booze en valsche is, hetwelk het ware en goede tegensprekt en wederstaat, en meer nog, wanneer hij het wil verwijderen en onderdrukken; wanneer hij dit niet kan opmerken en voelen, heeft hij

niets redelijks, hoezeer hij ook meent het te hebben; want het redelijke is de middelaar, die den innerlijken mensch met den uiterlijken vereenigt, en aldus door den Heer waarneemt, wat in den uiterlijken mensch voorvalt, en den uiterlijken mensch tot gehoorzaamheid brengt, ja zelfs hem verheft boven de lichamelijke en aardsche dingen, waarin hij zich onderdompelt, en maakt dat de mensch mensch is, dat hij naar den Hemel ziet, welks inboorling hij is, en niet, als de redelooze dieren, alleen naar de aarde, waarop hij slechts als vreemdeling vertoeft, nog minder naar de hel. Dit is de dienst van het redelijke; daarom kan men, wanneer de mensch niet van dien aard is, dat hij zoo denken kan, niet zeggen, dat hij het redelijke heeft; aan het leven van het gebruik of de functie daarvan wordt onderkend, of hij redelijk wordt. Redeneeren tegen het goede en ware, dat men in zijn hart loochent, en dat men kent omdat men daarvan gehoord heeft, is niet het redelijke hebben; dit kunnen ook velen, die uiterlijk zonder banden zich in alle euveldaad storten, met dit onderscheid alleen, dat zij, die het redelijke meenen te hebben en het niet hebben, een zekere waardigheid in hun gesprekken leggen, en in hun handelingen een geveinsde eerzaamheid, waarin zij gehouden worden door uiterlijke banden, welke zijn de vrees voor de wet en voor het verlies van gewin, eer, goeden naam, leven; wanneer deze banden, die uiterlijk zijn, werden weggenomen, zouden sommigen van hen nog onzinniger worden dan genen; daarom kan men van niemand zeggen, dat hij het redelijke heeft om het feit dat hij redeneeren kan; ja zelfs plegen zij, die het redelijke niet hebben, uit zinnelijke en wetenschappelijke dingen veel bedrevener te spreken dan zij die het redelijke wel hebben. Dit komt ten duidelijkste bij de booze geesten in het andere leven uit; hoewel zij voor veel redelijker doorgingen dan anderen, zoolang zij in het lichaam leefden, zijn zij toch, wanneer de uiterlijke banden, die de waardigheid van hun gesprekken en de geveinsde eerzaamheid van hun leven aanbrachten, worden weggenomen (zooals dit met allen in het andere leven pleegt te geschieden), veel onzinniger dan zij, die in de wereld werkelijk waanzinnig zijn, want zij storten zich in alle euveldaad zonder schaamte, zonder vrees, zonder afgrijzen. Met hen daarentegen, die redelijk waren toen zij in de wereld leefden, is dit niet het geval; wanneer hun de uiterlijke banden worden afgenomen, zijn zij nog verstandiger, want zij hadden innerlijke banden, die de banden van het geweten zijn, waardoor de Heer hun gedachten gebonden hield aan de wetten van het ware en goede, die hun redelijke dingen waren.

1945. Dat de woorden: “gij zult eenen zoon baren” het ware beteekenen, namelijk van dit redelijke, dat door Ismaël wordt aangeduid, blijkt uit de

beteekenis van den zoon, zijnde het ware, waarover eerder in de nrs. 264, 489, 491, 533, 1147. Dit ware wordt in het volgende vers beschreven.

1946. Dat de woorden: “en gij zult zijnen naam Jischmaël noemen” den levensstaat beteekenen: oudtijds werden aan de zonen en dochters namen gegeven, die den staat beteekenden, waarin de ouders waren, vooral de moeders, wanneer zij ontvingen, of wanneer zij zwanger waren, of wanneer zij baarden, of waarin de kinderen bij de geboorte verkeerden; aldus waren de namen aanduidingen; waaraan Jischmaël zijn naam ontleent, wordt hier verklaard, namelijk “omdat Jehovah de verdrukking heeft aangehoord”, hetgeen de staat van de moeder was; wat Jischmaël echter uitbeeldt, wordt in het volgende vers beschreven.

1947. Dat de woorden: “omdat Jehovah uwe verdrukking aangehoord heeft” beteekenen wanneer hij zich zou onderwerpen, blijkt uit hetgeen boven in nr. 1937 gezegd is, namelijk dat zich vernederen en verdrukt worden is zich onderwerpen aan de macht van den innerlijken mensch, over welke onderwerping eveneens gehandeld is, en aldaar aangetoond, dat het een zich dwingen is, voorts dat in het *zich dwingen* de vrijheid is, dat wil zeggen, eigen aandrang en wil, waardoor *zich dwingen* zich onderscheidt van *gedwongen worden*. Ook werd aangetoond, dat zonder deze vrijheid, of zonder eigen aandrang of wil, de mensch nooit hervormd kan worden, en eenig hemelsch eigene ontvangen; alsmede dat in de verzoeken meer vrijheid is dan buiten de verzoeken, hoewel het tegendeel het geval schijnt te zijn, want dan wordt de vrijheid sterker naar gelang van de aanvechtingen van de zijde der boosheden en valscheden, en door den Heer gesterkt, opdat hem het hemelsch eigene gegeven warde; daarom ook is de Heer in de verzoeken meer tegenwoordig; alsmede dat de Heer nooit iemand dwingt; wie tot het denken van het ware en het doen van het goede gedwongen wordt, wordt niet hervormd, maar denkt dan nog des te meer het valsche en wil nog des te meer het booze; alle dwang brengt dit met zich mede; hetgeen ook blijken kan uit de handelingen en documenten van het leven, waardoor deze twee dingen bewaarheid worden, namelijk dat het geweten zich niet laat dwingen, en dat onze neiging naar het verbodene uitgaat; een ieder begeert ook van het onvrije in het vrije te komen, want dit behoort tot zijn leven. Hieruit is het duidelijk, dat den Heer nooit iets aangenaam is, wat niet uit het vrije, dat is, uit eigen beweging of wil voortkomt; want wanneer iemand den Heer van het onvrije uit vereert, vereert hij Hem geenszins uit het zijne; het is het uiterlijke, dat zich beweegt, dat wil zeggen, door dwang bewogen wordt, terwijl het innerlijke òf in het geheel niet daarbij aanwezig is, òf tegenstreeft, ja zelfs

in tegenspraak is. Wanneer de mensch wordt wedergeboren, dwingt hij zich door het vrije, waarmede hij door den Heer begiftigd is, vernedert hij zich, ja zelfs verdrukt hij het redelijke, opdat het zich onderwerpe, en daardoor ontvangt hij het hemelsch eigene, en dit eigene wordt daarna door den Heer geleidelijk vervolmaakt en meer en meer vrij, zoodat het de neiging tot het goede wordt en vandaar tot het ware, en hem tot verlustiging wordt, en in gene en deze tot gelukzaligheid, zooals de Engelen haar hebben. Dit vrije is het, waarvan de Heer Zelf aldus bij Johannes spreekt:

“De waarheid maakt u *vrij*; indien de Zoon u *vrij* maakt, zoo zijt gij waarlijk *vrij*” (8: 32, 36).

Zij, die geen geweten hebben, weten in het geheel niet, wat dit vrije is, Want zij stellen het vrije in de willekeur en de bandeloosheid van het valsche te denken en te spreken, en van het booze te willen en te doen, en dit niet dwang op te leggen en te vernederen, nog minder het te verdrücken, terwijl het toch gansch het tegenovergestelde is, zooals de Heer ook leert bij denzelfde:

“Een iegelijk, die de zonde doet, is een *dienstknecht* der zonde” (8: 34).

Deze knechtenvrijheid ontvangen zij van de helsche geesten, die bij hen zijn, en die deze vrijheid ingeven; wanneer zij in het leven van deze geesten zijn, zijn zij ook in hun liefden en begeerten door de aanblazing van een onrein en drekkig genot, en wanneer zij als het ware door hun maalstroom worden meegesleurd, wanen zij zich in het vrije te zijn, maar het is een helsche vrijheid; het onderscheid tusschen deze helsche vrijheid en de hemelsche vrijheid is dit, dat de eerste des doods is en de menschen naar de hel trekt, maar dat de laatste, ofde hemelsche vrijheid, die des levens is en hen naar den Hemel verheft. Dat alle ware innerlijke godsdienst niet uit dwang maar uit vrijheid moet geschieden, en dat er zonder de vrijheid geen innerlijke godsdienst is, blijkt uit het Woord; uit de vrijwillige, gelofte-, vredes- en dank-*offers*, welke gaven en offeranden werden genoemd, waarover in Num. 15: 3 en vervolg, Deut. 12: 6; hfdst. 16: 10, 11; hfdst. 23: 23, 24 en elders. Bij David:

“Ik zal U *met vrijwilligheid offeren*, ik zal Uwen naam, o Jehovah, loven, want hij is goed” (Psalm 54: 8).

Uit de Thruma of het hefoffer, dat zij voor den Tabernakel en voor de kleederen der heiligheid zouden brengen, waarover bij Mozes:

“Spreek tot de zonen Israëls, dat zij voor Mij een hefoffer nemen; van allen man, *wiens hart zich vrijwillig bewegen zal*, zult gij Mijn hefoffer nemen” (Exod. 25: 2),

en elders:

“Een ieder, *wiens hart vrijwillig is*, zal het brengen, ten hefoffer van Jehavah” (Exod. 35: 5).

De verootmoediging echter van den redelijken mensch of zijn verdrukking, uit het vrije, werd, als gezegd, ook uitgebeeld door de verdrukking der zielen op feestdagen, waarover bij Mozes:

“Het zal voor u eene inzetting der eeuwigheid zijn, in de zevende maand, op den tienden dag der maand, zult gij uwe zielen *verdrukken*” (Lev. 16: 29),

en elders:

“Op den tienden der zevende maand, dat is de dag der verzoeningen, zult gij eene heilige samenroeping hebben, en gij zult *uwe zielen verdrukken*; alle ziel, welke zich op dienzelven dag niet *verdrukken*, zal, die zal uitgeroeid worden uit hare volken” (Lev. 23: 27, 29).

Daarom wordt het ongezuurde, waarin geen deesem was, *brood der verdrukking* genoemd (Deut. 16: 2, 3). Over de verdrukking staat aldus bij David geschreven:

“Jeliovah, wie zal verkeerem in Uwe tent, wie zal wonen op den berg Uwer heiligheid; die rechtschapen wandelt en gerechtigheid werkt, die zweert *zich te verdrukken*, hij verandert niet” (Psalm 15: 1, 2, 4).

Dat de verdrukking een temmen en onderwerpen is van de boosheden en valschheden, die van den uiterlijken mensch uit in zijn redelijke opklimmen, kan blijken uit hetgeen gezegd is; derhalve is het niet een verstoeten van zichzelf in armoede en ellenden, of een afstand doen van de verlustigingen van het lichaam; hierdoor wordt het booze niet getemd en onderworpen, somtijds komt daar zelfs een ander kwaad door te voorschijn, namelijk de verdienste vanwege de ontzegging, behalve dat de vrijheid van den mensch daaronder lijdt, in welke vrijheid, als in een aardbodem, eenig en alleen het goede en het ware des geloofs gezaaid kan worden. Aangaande de verdrukking, namelijk dat zij ook verzoeking is, zie men eerder nr. 1846.

1948. Vers 12. *En hij zal een woudezel van een mensch zijn, zijne hand tegen allen, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegen de aangezichten van al zijne broederen.* Hij zal een woudezel van een mensch zijn, beteekent het redelijk ware, dat beschreven wordt; zijne hand tegen allen, beteekent, dat het zal strijden tegen alles, wat niet waar is; en de hand van allen tegen hem, beteekent, dat de valschheden zich zullen verweren; en hij zal wonen tegen de aangezichten van al zijne broederen, beteekent, dat er voortdurende

twisten zullen zijn in de dingen die tot het geloof behooren, maar dat hij toch overwinnaar zal zijn.

1949. Dat de woorden: “Hij zal een woudezel van een mensch zijn” het redelijk ware beteekenen, dat beschreven wordt, blijkt uit de beteekenis van den woudezel, zijnde het redelijk ware. In het Woord wordt herhaaldelijk melding gemaakt van paarden, ruiters, muil dieren en van ezels, en nog niemand is het bekend, dat zij verstandelijke, redelijke en wetenschappelijke dingen beteekenen; dat zij deze dingen aanduiden, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, te hunner plaatse met vele aanhalingen bevestigd worden. Tot hetzelfde geslacht behoort de woudezel, want hij is het muil dier van de woestijn of de ezel des wouds, en hij beteekent het redelijke van den mensch, niet het redelijke in zijn ganschen omvang, maar alleen het redelijk ware. Het redelijke bestaat uit het goede en ware, dat is, uit de dingen die tot de naastenliefde, en uit de dingen die tot het geloof behooren. Het is het redelijk ware, dat door den woudezel wordt aangeduid; dit nu is het, hetgeen door Ismaël uitgebeeld, en in dit vers beschreven wordt. Niemand kan gelooven, dat het van het redelijk goede gescheiden redelijk ware van dien aard is, en ik zou het ook niet geweten hebben, wanneer ik niet door levende ondervinding was onderricht. Het is om het even of men zegt “het redelijk ware” dan wel “de mensch wiens redelijke van dien aard is”. De mensch, wiens redelijke van dien aard is, dat het alleen in het ware is, ook al zou het zijn in het ware des geloofs, en niet tegelijkertijd in het goede der naastenliefde, is geheel en al zoo. Hij is een norsch man, die niets verdraagt, die tegen allen is, en een ieder aanziet alsof hij in het valsche is, die terstond berispt, tuchtigt, straft, zich niet erbarmt, zich niet aanpast, en de gemoederen tracht te buigen; want hij beschouwt alles van het ware uit, en niets van het goede uit. Dit is de reden, dat Ismaël verdreven werd, en daarna in de woestijn woonde, en zijne moeder hem eene echtgenoot uit het land van Egypte nam, Gen. 21: 9 tot 21, hetgeen alles uitbeeldingen zijn van iemand die met een dergelijk redelijke is begiftigd. Van den woudezel wordt in de profetische gedeelten des Woords gewag gemaakt, zooals bij Jesaja:

“Het paleis zal een woestijn zijn, de menigte der stad verlaten, de helling en de wachttorens zullen tot spelonken zijn, tot in de eeuw *de vreugde der woudezelen*, de weide der kudden” (32: 14),

alwaar sprake is van de verwoesting der verstandelijke dingen, die, wanneer zij verwoest worden naar de waarheden, de vreugde der woudezelen heeten, en verwoest naar de goedheden, de weide der kudden, derhalve als onredelijk gelden; bij Jeremia:

“De *woudezels* stonden op de heuvelen, zij schepten den wind gelijk de zeemonsters; hunne oogen zijn versmacht, omdat er geen gras is” (14: 6),

alwaar sprake is van de droogte of van de afwezigheid van het goede en ware. Van de *woudezels* wordt gezegd dat zij wind scheppen, wanneer naar ijdele dingen gegrepen wordt, in plaats van naar werkelijke dingen, die waarheden zijn; de oogen zijn versmacht, duidt aan, dat men niet vat wat het ware is. Bij Hosea:

“Want zij zijn opgetogen naar Assyrië, een *woudezel*, *alleen* voor zich zelve; die van Efraïm gingen om hoerenloon op liefden uit” (8: 9); hier is van Israël of van de geestelijke Kerk sprake; Efraïm staat voor het verstandelijke daarvan; optijen naar Assyrië voor het redeneeren over het ware, of het wel waar is; de eenzame *woudezel* voor het aldus van de waarheden beroofde redelijke. Bij denzelfde:

“Want deze zal *onder de broederen als een woudezel* zijn; de oostelijke wind van Jehovah zal komen, opkomende uit de woestijn, en zijne springader zal uitdrogen, en zijne fontein zal verdrogen; diezelve zal den schat van alle vaten der begeerte rooven” (13: 15), alwaar van Efraïm sprake is, door wien het verstandelijke van de geestelijke Kerk wordt aangeduid, welker redelijke als een *woudezel* is, en over welker verwoesting gehandeld wordt. Bij David:

“Jehovah zal de fonteinen uitzenden in stroomen, zij zullen tusschen de bergen henengaan; zij drenken al het wild gedierte der velden, de *woudezels* breken hunnen dorst” (Psalm 104: 10, 11); de fonteinen staan voor de erkentnissen, de wilde dieren der velden voor de goedheden, de *woudezels* voor de waarheden van de rede.

1950. Dat “zijn hand tegen allen” beteekent dat het zal strijden tegen alles wat niet waar is, en “de hand van allen tegen hem” beteekent, dat de valschheden zich zullen verweren, blijkt hieruit, dat door Ismaël, als gezegd, het van het goede gescheiden redelijk ware wordt aangeduid; wanneer van dit ware wordt gezegd dat zijn hand tegen allen is en de hand van allen tegen hem, is het duidelijk, dat deze dingen worden aangeduid. Hierboven werd aangetoond, dat door Abram de innerlijke mensch des Heeren werd uitgebeeld, of, wat hetzelfde is, Zijn hemelsch en geestelijk Goddelijke; door Izak de inwendige mensch des Heeren, of Zijn redelijk Goddelijke; door Jakob de uitwendige mensch des Heeren, of Zijn natuurlijk Goddelijke. Hier wordt gehandeld over het redelijke, hoe het zou zijn wanneer het niet vereenigd werd met het innerlijke of het hemelsch en geestelijk Goddelijke. Daar dit redelijke zijn

natuur ontleende aan het leven van de neiging tot de wetenschappen, dat wil zeggen, van Hagar, de Egyptische dienstmaagd van Sarai, en dit leven tot den uiterlijken mensch behoorde, en van de moeder des Heeren overgeërfde dingen bezat, waartegen gestreden moest, en die uitgedreven moesten worden, daarom wordt het redelijke beschreven, hoe het zijn zou, wanneer het zonder het redelijk goede zou zijn; maar nadat de Heer dit overgeërfde door de worstelingen der verzoeking en overwinningen vernederd, of verdrukt en onderworpen had, en Zijn redelijke zelf door het Goddelijk goede levend had gemaakt, wordt dit redelijke Izak, of wordt het door Izak uitgebeeld, nadat Ismaël te zamen met zijn moeder Hagar uit huis verjaagd was. Al het echte redelijke bestaat uit het goede en ware, dat is, uit het hemelsche en geestelijke; het goede of het hemelsche is de ziel zelve of zijn leven; het ware of het geestelijke is datgene, wat daaruit zijn leven ontvangt. Het redelijke zonder het leven uit het hemelsch goede is zooals het hier beschreven wordt, namelijk dat het tegen allen strijdt, en dat allen daartegen strijden. Het redelijk goede strijdt nooit, hoezeer het ook bestreden wordt, daar het zacht en mild, geduldig en toegefelijk is, want het behoort tot de liefde en de barmhartigheid; en hoewel het niet strijdt, overwint het toch allen, en het denkt ook nooit aan den strijd, noch beroemt het zich op de overwinning, en zulks omdat het Goddelijk is, en beveiligd door zichzelf, want geen enkel kwaad kan het goede aanranden, het kan zelfs niet eens in de sfeer, waar het goede is, bestaan; wanneer dit alleen maar nadert, wijkt en valt het booze uit zichzelf terug, want het booze is helsch, het goede is hemelsch. Bijna evenzoo is het gesteld met het hemelsch geestelijke, dat is, met het ware uit hemelschen oorsprong, of met het ware dat uit het goede is, want dit ware is een uit het goede gevormd ware, zoodat het de vorm van het goede genoemd kan worden. Doch het van het goede gescheiden ware, dat hier door Ismaël uitgebeeld, en in dit vers beschreven wordt, is gansch anders, namelijk aan een woudezel gelijk, en strijdt tegen allen en allen bestrijden het, ja zelfs denkt het aan en zint het nauwelijks op iets anders dan op strijd; zijn verlustiging in het algemeen, of zijn heerschende neiging, bestaat in overwinnen, en wanneer het overwint, beroemt het zich op de overwinning; daarom wordt het door een woudezel beschreven, of door een muildier der woestijn, of door een ezel des wouds, die niet met andere te zamen kan zijn; een dergelijk leven is het leven van het ware zonder het goede, ja zelfs het leven van het geloof zonder naastenliefde; wanneer daarom de mensch wordt wedergeboren, geschiedt dit weliswaar door het ware des geloofs, maar toch tevens door het leven der

naastenliefde, dat de Heer inboezemt naar gelang van de aanwassing van het ware des geloofs.

1951. Dat de woorden: “hij zal wonen tegen de aangezichten van al zijne broederen” beteekenen, dat er voortdurende twisten zullen zijn in de dingen die tot het geloof behooren, maar dat hij toch overwinnaar zal zijn, blijkt uit hetgeen thans gezegd is; dit wordt nog vollediger beschreven ter plaatse waar over de nakomelingen van Ismaël wordt gehandeld, met deze woorden: “Zij woonden van *Chavillah* tot *Schur* toe, hetwelk tegenover de aangezichten van *Egypte* is, daar gij gaat naar *Aschur*, voor de aangezichten van al de broederen viel (zijn lot)” (Gen. 25: 18); de innerlijke zin hiervan is duidelijk uit de beteekenis van *Chavillah*, *Schur*, *Egypte*, en *Assyrië*; *Chavillah* beteekent hetgeen tot het inzicht behoort, zooals duidelijk blijkt uit hetgeen in nr. 115 is aangetoond; *Schur* beteekent het van de wetenschappelijke dingen uitgaande ware, waarover hierboven in nr. 1928. *Egypte* beteekent al wat tot de wetenschap behoort, nrs. 1164, 1165, 1186, 1462, en *Assyrië* wat tot de rede behoort, nrs. 119, 1186. Uit deze beteekenissen, in een enkelen zin samengebracht, blijkt, dat door Ismaël een dergelijk redelijke wordt uitgebeeld. In het andere leven vertoont zich dit ware zelf als uitbeelding op verschillende wijze, en altijd als sterk, kloek, hard, zoodat het geheel onmogelijk is, weerstand aan hem te bieden; wanneer de geesten alleen maar aan een dergelijk ware denken, komt een zekere schrik over hen, en zulks omdat het zijn natuur is, niet toe te geven en dus niet te wijken. Hieruit kan ook blijken, wat door het wonen tegen de aangezichten van alle broederen is aangeduid. Een ieder kan weten, dat in deze beschrijving een verborgenheid verscholen ligt, maar van welken aard, heeft men tot nu toe niet geweten.

1952. Vers 13, 14. *En zij noemde den naam van Jehovah, die tot haar sprak: Gij God, die mij ziet; want zij zeide: Heb ik ook hier dien nagezien, die mij ziet. Daarom noemde zij de fontein, de fontein voor den Levende, die mij ziet; ziet zij is tusschen Kadesch en tusschen Bared.* En zij noemde den naam van Jehovah, die tot haar sprak, beteekent den staat van den inwendigen mensch des Heeren, toen Hij dit dacht; Gij God die mij ziet, beteekent den invloed; want zij zeide: Heb ik ook dien nagezien, die mij ziet, beteekent den invloed in het leven van den uitwendigen mensch zonder de bemiddeling van het redelijke; daarom noemde zij de fontein, beteekent den staat van het ware daarvan; de fontein voor den Levende, die mij ziet, beteekent het aldus zichtbare ware; ziet, zij is tusschen Kadesch en Bared, beteekent de hoedanigheid.

1953. Dat de woorden: “En zij noemde den naam van Jehovah, die tot haar sprak”, den staat beteekenen van den inwendigen mensch des Heeren, toen

Hij dit dacht, blijkt uit hetgeen voorafgaat en uit hetgeen volgt, voorts uit de beteekenis van den naam, zijnde de hoedanigheid kennen, waarover eerder is gehandeld in de nrs. 144, 145, 1754. Hier wordt de staat beschreven, hoedanig hij was, of waarin de Heer was, toen Hij aldus over het redelijke dacht; het redelijke kon dit niet denken, maar de inwendige of hoogere mensch, waarover eerder in nr. 1926; want nooit kan het redelijke over zichzelf denken, van welken aard het is, want niemand kan zichzelf beschouwen, maar het moet iets inwendigs of hoogers zijn, dat over hem denkt, omdat het hem beschouwen kan; zooals bijvoorbeeld het oor niet het gesprokene, dat het opvangt, kan weten en nog minder gewaarworden, maar het is een inwendig gehoor; het oor onderscheidt alleen de gearticuleerde klanken of woorden, het is het inwendige gehoor, dat begrijpt, en daarna het inwendige gezicht of de ziening, die gewaarwordt; vandaar door het hooren het bemerken van den zin van het gesprokene. Evenzoo is het gesteld met de dingen van het gezicht; de eerste voorstellingen, die aan de voorwerpen van het gezicht ontleend worden, zijn stoffelijk, zooals zij ook genoemd worden; maar er is een nog innerlijker gezicht, dat ze aanschouwt en op deze wijze denkt. Zoo is het gesteld met het redelijke van den mensch; het redelijke kan zichzelf nooit aanschouwen, en nog minder doorvorschen, van welken aard het is; maar er moet iets inwendigs zijn dat dit doet; wanneer daarom de mensch dit kan doen, namelijk iets valsch waarnemen in zijn redelijke, en iets waars dat opblinkt, en nog meer als het iets is dat strijdt en overwint, kan hij weten, dat het van den invloed des Heeren door den innerlijken mensch komt. De inwendige mensch des Heeren, waarover boven in nr. 1926, en die hier wordt aangeduid, was degeen, die met den innerlijken mensch, Jehovah, verbonden was, en derhalve ver verheven boven dit redelijke; van genen uit zag Hij en werd Hij gewaar, als in een hemelsch licht, van welken aard het redelijke zou zijn, wanneer het alleen in het ware en niet in het goede was.

1954. Dat de woorden: "Gij God, die mij ziet" den invloed beteekenen, blijkt uit hetgeen nu gezegd is. Het zien van het hoogere uit in het lagere, of, wat hetzelfde is, van het inwendige in het uitwendige, wordt invloed genoemd, want het geschiedt door invloed; het is daarmede gesteld als met het inwendige gezicht bij den mensch; wanneer dit niet voortdurend vloeit in zijn uiterlijk gezicht of in het gezicht van zijn oog, zou dit nooit eenig voorwerp kunnen vatten en onderscheiden, want het is het inwendige gezicht dat door het oog de voorwerpen opneemt die het oog ziet, nooit het oog, hoewel het zoo lijkt. Hieruit kan ook blijken, hoezeer de mensch in de begoochelingen der zinnen is bevangen, die gelooft dat het oog ziet, terwijl het toch het gezicht van zijn

geest is, dat wil zeggen, het inwendige gezicht, dat door middel van het oog ziet. De geesten, die bij mij waren, hebben door mijne oogen de dingen, die in de wereld zijn, even goed gezien als ik, waarover in nr. 1880 is gehandeld; maar eenigen van hen, die nog in de begoochelingen der zinnen verkeerden, meenden, dat zij door hun eigen oogen hadden gezien, maar hun werd aangetoond, dat het niet zoo was, want als mijne oogen gesloten waren, zagen zij niets in deze atmosferische wereld. Zoo is het ook met den mensch gesteld; het is zijn geest die ziet, niet het oog, maar de geest door middel van het oog. Ditzelfde kan ook blijken uit de droomen, waarin de mensch somtijds ziet als op klaarlichten dag; maar nochtans is het desgelijks gesteld met dit inwendige gezicht of het gezicht van den geest; dit ziet niet uit zichzelf, maar uit een nog innerlijker gezicht of uit dat van zijn redelijke, en zelfs dit ziet niet uit zichzelf, maar er is een nog innerlijker gezicht, dat tot den innerlijken mensch behoort, waarover in nr. 1940 is gehandeld; maar nochtans is het zelfs niet dit, doch het is de Heer door den innerlijken mensch, die alleen ziet, omdat Hij alleen leeft, en het den mensch geeft, dat hij ziet, en dat het hem toeschijnt alsof hij uit zichzelf zag; aldus is het met den invloed gesteld.

1955. Dat de woorden: “want zij zeide: Heb ik ook hier dien nagezien, die mij ziet” den invloed en het leven van den uitwendigen mensch beteekenen zonder de bemiddeling van het redelijke, blijkt uit de beteekenis van het zien den ziende na; den ziende nazien is uit het inwendige of hoogere; wat *binnen* of *boven* is in den innerlijken zin, wordt in den zin van de letter door *na* uitgedrukt, wanneer dit verschijnt in hetgeen buiten of beneden is. Het is Hagar, die hier spreekt, door wie, zooals eerder is aangetoond, het leven der wetenschappen wordt aangeduid, dat tot den uitwendigen mensch behoort. Daar uit dit leven het eerste redelijke is ontstaan, zag de Heer de oorzaak, waarom het aldus geschiedde, uit Zijn inwendigen mensch in den uitwendigen mensch, en zulks zonder de bemiddeling van het redelijke. Dat dit verborgenheden bevat, kan een ieder zien, reeds hieruit alleen, dat niemand kan weten wat het is *zien na hem die mij ziet* tenzij uit den innerlijken zin, waarin ook zulke verborgenheden zijn, dat zij niet bevattelijk kunnen worden uitgelegd dan alleen door voorstellingen, zooals de Engelen hebben, en die niet in woorden vallen, maar alleen in den zin der woorden, en wel onttrokken aan de stoffelijke voorstellingen, waaruit de voorstellingen van den zin der woorden bestaan. Aangaande deze dingen, die den mensch zoo duister toeschijnen, hebben de Engelen zoo heldere en scherp onderscheiden, met zooveel uitbeeldingen verrijkte voorstellingen, dat een boek geschreven zou moeten worden, om er ook maar een klein weinig van te beschrijven.

1956. Dat de woorden: “Daarom noemde zij de fontein” den staat van het ware daarvan beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is, en uit de beteekenis van de fontein, zijnde het ware, waarover boven in nr. 1927. Daar dit ware niet in het redelijke maar beneden het redelijke werd gezien, wordt de *fontein* in de oorspronkelijke taal uitgedrukt met een ander woord dan het boven gebezigde en gemeenlijk voor fontein gebruikelijke.

1957. Dat de woorden: “De fontein voor den Levende, die mij ziet” het aldus zichtbare ware beteekenen, blijkt eveneens uit hetgeen gezegd is, namelijk dat de Heer duidelijk gezien heeft, hoe het met het ware van dit redelijke gesteld was, namelijk dat het niet goed was. De inwendige mensch des Heeren, waaruit Hij zag, wordt “de Levende die ziet” genoemd, omdat hij verbonden was met den Innerlijken Mensch, die Jehovah is, die alleen leeft, en die alleen ziet, zooals kort te voren in nr. 1954 is aangetoond.

1958. Dat de woorden: “Ziet, zij is tusschen Kadesch en tusschen Bared” de hoedanigheid beteekenen, namelijk dat Hij zag van welke hoedanigheid dit ware was, dus van welke hoedanigheid het redelijke was, blijkt uit de beteekenis van Kadesch en Bared; dat Kadesch het ware beteekent, voorts de redetwisten over de waarheden, is eerder aangetoond in nr. 1678; Bared echter beteekent hetgeen daaronder is, dus het wetenschappelijk ware, waaruit ook het redelijke voortkomt. Dat de namen in het Woord dingen beteekenen, zie men in de nrs. 1876, 1888, 1889; verder nrs. 1224, 1264.

1959. Vers 15. *En Hagar baarde Abram eenen zoon, en Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Jischmaël.* Hagar baarde Abram eenen zoon, beteekent den uit deze verbinding en ontvangenis geboren redelijken mensch; en Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Jischmaël, beteekent zijn hoedanigheid.

1960. Dat de woorden: “Hagar baarde Abram eenen zoon” den uit deze ontvangenis en verbinding geboren redelijken mensch beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en beteekenis van Hagar, van Abram en van den zoon. Dat Hagar het leven der neiging tot de wetenschappen van den inwendigen mensch beteekent, is boven in de nrs. 1895, 1896 gezegd; dat Abram den Innerlijken Mensch des Heeren beteekent, in de nrs. 1893, 1950; en dat de zoon het ware beteekent, dus het ware dat tot dit redelijke behoorde, in de nrs. 264, 489, 491, 533, 1147; vandaar beteekenen de woorden dat Hagar aan Abram baarde den uit deze ontvangenis en verbinding geboren redelijken mensch; in dezen zin verandert de zin der letter, wanneer deze tot de Engelen komt, of bij de Engelen is.

1961. Dat de woorden: “En Abram noemde den naam zijns zoons, dien Hagar gebaard had, Jischmaël” zijn hoedanigheid beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den naam, namelijk de hoedanigheid weten, waarover in de nrs. 144, 145, 1754 is gehandeld; verder uit de uitbeelding en beteekenis van Ismaël, zijnde het redelijk ware, hetwelk in vers 11 en 12 met deze woorden wordt beschreven:

“Gij zult zijnen naam Jischmaël noemen, omdat Jehovah uwe verdrukking aangehoord heeft. En hij zal een woudezel van een mensch zijn, zijne hand tegen allen, en de hand van allen tegen hem; en hij zal wonen tegen de aangezichten van al zijne broederen”,

waarover in de verklaring dier verzen is gehandeld; zijn hoedanigheid wordt aldaar beschreven.

1962. Vers 16. *En Abram was een zoon van tachtig jaren en zes jaren, toen Hagar Jischmaël baarde*”. Abram was een zoon van tachtig jaren en zes jaren, beteekent den staat des Heeren naar de hemelsche goedheden, verworven door de worstelingen der verzoekingén; toen Hagar Jischmaël baarde, beteekent, toen het leven der neiging tot de wetenschappen het redelijke baarde.

1963. Dat de woorden: “Abram was een zoon van tachtig jaren en zes jaren” den staat des Heeren beteekenen naar de hemelsche goedheden, verworven door de worstelingen der verzoekingén, blijkt uit de beteekenis van tachtig, welk getal iets dergelijks insluit als veertig, en dat dit de verzoekingén beteekent, is eerder aangetoond in de nrs. 730, 862; en uit de beteekenis van zes, zijnde de strijd, waarover eveneens eerder in de nrs. 720, 737, 900; alsmede uit de beteekenis van tien, zijnde de overblijfselen, waarover in nr. 567. Deze overblijfselen waren bij den Heer de verworven hemelsche goedheden, waardoor Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen vereenigde, nr. 1906 tot het einde. Uit deze drie getallen is het getal zes en tachtig samengesteld, dat dergelijke dingen insluit, en aldus den staat des Heeren beteekent naar de hemelsche goedheden, verworven door de worstelingen der verzoekingén; want alle getallen in het Woord beteekenen dingen, zooals eerder is aangetoond in de nrs. 482, 487, 575, 647, 648, 755, 813. Daar het hier getallen van jaren zijn, en wel in de geschiedenis van Abram te pas gebracht, lijkt het alsof zij niet de aanduidingen van dergelijke dingen waren. Maar in het Woord is niets geschreven, dat niet in een geestelijken en hemelschen zin overgaat, wanneer het tot de Engelen komt; want de Engelen zijn in geen andere dan geestelijke en hemelsche voorstellingen; wanneer het Woord door den mensch gelezen wordt, weten zij niet noch worden zij gewaar wat zes en tachtig is, noch bekommeren zij zich om den leeftijd, dien Abram had, toen

Hagar hem Ismaël baarde, maar bij het lezen van een dergelijk getal, rijzen onmiddellijk de dingen in hen op, welke de getallen insluiten; en bij het lezen van de overige woorden vertoonen zich de dingen zooals zij in den innerlijken zin zijn verklaard.

1964. Dat de woorden: “toen Hagar Jischmaël aan Abram baarde” beteekenen, toen het leven der neiging tot de wetenschappen het redelijke baarde, blijkt uit de beteekenis van Hagar, zijnde het leven van de neiging tot de wetenschappen; en uit de beteekenis van Ismaël, zijnde het eerst ontvangen redelijke, waarover hierboven is gehandeld. Daar in dit hoofdstuk over het redelijke van den mensch gehandeld wordt, en beschreven van welken aard het is, wanneer eenig en alleen de waarheden het uitmaken, en van welken aard wanneer de goedheden en de waarheden uit de goedheden het uitmaken, zoo moet men weten, dat het redelijke nooit ontvangen en geboren of gevormd kan worden zonder wetenschappelijke dingen en erkentissen; maar de wetenschappelijke dingen en de erkentissen moeten een nut ten doel hebben, en wanneer zij een nut ten doel hebben, hebben zij het leven ten doel, want alle leven behoort tot de nutsbetrachtingen, daar alle leven tot de einddoelen behoort. Wanneer zij niet ter wille van het leven der nutsbetrachtingen worden aangeleerd, zijn zij van niet eenige waarde, want van niet eenig nut. Door deze dingen alleen, namelijk door de wetenschappelijke dingen en de erkentissen zonder het leven der nutsbetrachting, wordt het redelijke, zooals het beschreven is, gelijk een woudezel, norsch, twistziek, met een verschrompeld en dor leven, tengevolge van een zekere verlustiging in het met eigenliefde bevelkte ware; wanneer zij daarentegen nut beoogen, ontvangen zij het leven uit de nutsbetrachtingen, maar een leven overeenkomstig het nut. Zij, die zich erkentissen verwerven om in het geloof der liefde vervolmaakt te worden (want het ware en eigenlijke geloof is de liefde in den Heer en jegens den naaste), zijn in het nut van alle nutsbetrachtingen, en ontvangen van den Heer het geestelijke en hemelsche leven, en wanneer zij in dit leven zijn, zijn zij in het vermogen om alles gewaar te worden wat tot het Rijk des Heeren behoort. In dit leven zijn alle Engelen, en daar zij in dit leven zijn, zijn zij in het inzicht zelf en in de wijsheid zelve.

1965. Dit nu is de innerlijke zin van de dingen in dit hoofdstuk aangaande Abram, Hagar en Ismaël; maar hoe inhoudsrijk deze zin is, of hoe onbegrensd veel hij bevat, kan alleen reeds hieruit blijken, dat alle dingen en elke bijzonderheid, welke in het Woord zijn, in den innerlijken zin op den Heer betrekking hebben, en over den Heer handelen, die het leven van het Woord is, omdat Hij het Woord zelf is; vandaar komt het dat zij in den innerlijken

zin tevens handelen over het Rijk des Heeren in de Hemelen, voorts over Zijn Rijk op aarde, dat wil zeggen, over de Kerk; desgelijks over een ieder, in wien het Rijk des Heeren is; en bovendien in het algemeen over al het hemelsche en geestelijke, want al deze dingen komen uit den Heer voort; hierdoor komt het, dat door Abram ook de hemelsche Kerk wordt uitgebeeld, de hemelsche mensch, voorts het hemelsche zelf, en zoo voort; doch het zou al te ver voeren, de uitlegging tot zoover uit te breiden.

Aangaande de gezichten en droomen, ook de profetische, die in het Woord voorkomen.

1966. *Het is aan weinigen bekend, hoe het met de gezichten gesteld is, en welke gezichten echt zijn; en aangezien ik nu reeds eenige jaren lang bijna voortdurend samen ben geweest met hen die in het andere leven zijn — zooals uit het eerste deel genoegzaam kan blijken — en aldaar verbazingwekkende dingen zag, ben ik aldus over de gezichten en droomen door de ondervinding zelve onderricht; hierover mag ik het volgende mededeelen.*

1967. *Er wordt veel ophef gemaakt van de gezichten van sommigen, die zeiden dat zij heel wat gezien hebben; zij hebben ook wel wat gezien, maar in de fantasie. Ik ben hierover onderricht, en het werd mij ook aangetoond, hoe zij ontstaan. Er zijn, geesten, die dergelijke verschijningen door fantasieën teweegbrengen, zoodat zij toeschijnen werkelijk te zijn, bijvoorbeeld wanneer men iets in de schaduw of in het maanlicht ziet, of ook wel bij dag, als het voorwerp in het duister is; dan houden de geesten het gemoed van den mensch strak en steeds gericht op het denken aan het een of andere ding, hetzij een dier, een monster, een woud of wat anders; zoolang het daarin wordt vastgehouden” neemt de fantasie toe en groeit dermate aan, dat men wordt overtuigd en die dingen geheel en al zoo ziet alsof zij werkelijk waren; terwijl het toch niets anders dan begoochelingen zijn. Dit overkomt hen, die zich veel aan fantasieën overgeven en zwak van gemoed zijn, en daardoor lichtgeloovig zijn geworden; dit zijn visioenairen.*

1968. *Dweepzieke geesten zijn van een dergelijken aard, maar dezen hebben gezichten in, verband met de geloofsartikelen, waardoor zij zoo sterk worden overreed, en waarmede zij anderen overreden, dat zij zweren kunnen dat het valsche waar is, en de begoocheling werkelijkheid. Over deze natuur van de geesten zouden, vele dingen uit ondervinding kunnen worden medegedeeld, doch hierover zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het bijzonder gehandeld worden; zij hebben zich deze natuur eigen gemaakt door de overredingen en beginselen van het valsche, toen zij in de wereld leefden.*

1969. *De bonze geesten in het andere leven zijn nauwelijks iets anders dan begeerten en fantasieën; zij hebben, zich geen ander leven verworven. Hun fantasieën zijn van dien aard, dat zij in het geheel niets anders gewaarworden dan dat het zoo is; de fantasieën der menschen kunnen met de hunne niet worden vergeleken, want de laatste zijn in een volmaakter staat ook wat dergelijke dingen betreft. Zulke fantasieën zijn voortdurend bij de helsche geesten, alwaar de een den ander jammerlijk martelt door fantasieën.*

1970. *Onder echte gezichten worden gezichten verstaan of het zien van die dingen, die in het andere leven werkelijk bestaan, en dit zijn alleen die dingen, welke met de oogen, van den geest en niet met de oogen van het lichaam kunnen worden gezien, en die aan den mensch verschijnen, wanneer door den Heer zijn inwendig gezicht geopend wordt, dat wil zeggen, dat gezichtsvermogen hetwelk zijn geest bezit, en waarin hij ook komt, wanneer hij, van het lichaam gescheiden, tot het andere leven overgaat; want de mensch is een met een lichaam bekleede geest. Dergelijke gezichten hadden de Profeten. Wanneer dit gezichtsvermogen geopend wordt, dan worden, in een klaarder dag dan die van den middag in de wereld, de dingen gezien, die in werkelijkheid bij de geesten bestaan, niet alleen de uitbeeldende dingen, maar ook de geesten zelf, tegelijk met een gewaarwording wie zij zijn, voorts van welken aard zij zijn, waar zij zijn, vanwaar zij komen, waarheen zij gaan, van welke neiging, welke overtuiging, ja zelfs van welk geloof zij zijn (nrs. 1388, 1394), hetgeen gestaafd wordt door levendige gesprekken, geheel zooals de menselijke, en wel zonder eenige begoocheling.*

1971. *De gezichten, die zich aan de goede geesten voordoen, zijn uitbeeldingen, van de dingen, die in den Hemel zijn; want wanneer dat, wat in den Hemel voor de Engelen bestaat, in de wereld der geesten valt, verandert het in uitbeeldingen, waardoor en waarin ontwaard kan worden, wat zij beteekenen. Dergelijke gezichten zijn voortdurend bij de goede geesten, met een schoonheid en een bekoring die nauwelijks is uit te spreken.*

1972. *Wat de gezichten, of liever de geziene dingen betreft, die voor de oogen van den geest en niet voor de oogen van het lichaam verschijnen: zij zijn meer en meer innerlijk. Hetgeen ik in de wereld der geesten zag, zag ik in klaar licht; maar duisterder zag ik hetgeen in den Hemel der engelengeesten is, en nog duisterder hetgeen in den Hemel der Engelen is, want tot daartoe werd mij het gezicht van mijn geest zelden geopend; doch met een zekere gewaarwording, waarvan de aard niet beschreven kan worden, werd mij te weten gegeven, wat zij spraken, vaak door bemiddelende geesten; somtijds verschenen de dingen, die daar zijn, in de schaduw van het licht des Hemels, en deze schaduw is niet gelijk aan de schaduw*

van het licht der wereld, want het is een licht, dat op een onbegrijpelijke wijze vermindert en verzwakt, zwakt, zoowel voor het verstand als voor het gezicht.

1973. *Het zou te ver voeren om alle soorten van gezichten op te sommen, want er zijn er vele; ik mag ter verduidelijking slechts tweeërlei gezichten vermelden, waaruit blijken kan van welken aard zij zijn, en tevens hoe de geesten worden aangedaan door de dingen die zij zien, en hoe de booze geesten gekweld worden, wanneer het hun ontnomen wordt, dat te zien wat anderen zien en hooren; want zij kunnen het niet verdragen dat hun iets dergelijks op de eene of andere wijze ontnomen wordt; want de geesten hebben geen smaakzin, maar inplaats daarvan een begeerte, als het ware een trek in weten en leeren; dit is om zoo te zeggen hun spijs, waarmede zij gevoed worden (nr. 1480); hoezeer zij derhalve verontrust worden, wanneer hun deze spijs ontnomen wordt, kan uit het volgende voorbeeld blijken.*

1974. *Na een onrustigen slaap vertoonde zich, tegen het eerste ontwaken, een allerbekoorlijkst gezicht; het waren kransen als van lauwertakken, groen, in de schoonste rangorde, bewegend alsof zij leefden, van zulk een vorm en samenshikking, dat zij niet beschreven zouden kunnen worden naar hun schoonheid en harmonie en naar het daaruit voortvloeiende gevoel van zaligheid; zij waren gerangschikt in een tamelijk lange dubbele rij met weinig tusschenruimte, en voortdurend veranderde de staat van hun schoonheid; dit was zichtbaar voor de geesten, ook voor de boozen. Daarop volgde een ander nog schooner gezicht, waarin hemelsche gelukzaligheid woonde, maar het was slechts duister zichtbaar; het waren kinderen in hemelsche spelen, die op onbeschrijfelijke wijze het gemoed aandeden. Hierna sprak ik met de geesten over deze gezichten, die bekenden, dat zij, evenals ik, het eerste gezicht hadden gezien, maar het andere slechts zoo duister, dat zij niet konden zeggen wat het was; hierdoor ontstond er verontwaardiging bij hen, daarna een toenemende wangunst, omdat gezegd werd, dat de Engelen en de kinderen het hadden gezien; en het werd mij gegeven op voelbare wijze deze wangunst van hen gewaar te worden, zoodat mij niets ontging van wat mij tot leering strekte; de wangunst was van dien aard, dat zij bij hen niet alleen den grootsten last veroorzaakte, maar ook benauwdheid en inwendige smart, om deze reden alleen, dat zij niet ook het andere gezien hadden; zij werden daarna door de verschillende staten van de wangunst heengeleid, totdat zij er pijn van voelden in hun ingewanden; toen zij in dien staat waren, sprak ik met hen over de wangunst, namelijk dat zij tevreden konden zijn, dat zij het eerste gezien hadden, en dat zij ook het andere hadden kunnen zien, als zij goed waren geweest; hierdoor prikkelde ook nog de verontwaardiging den nijd, die nog tot zulk een graad aangroeide, dat zij later niet eens de minste*

herinnering daaraan uithielden, zonder van pijn aangegrepen te worden; de staten en het voortschrijden van den tijd met zijn graden, aaswassing, met zijn wisselende en gemengde gevoelens van gekrenktheid van gemoed en hart, kunnen niet beschreven worden; aldus werd getoond, hoe de goddeloozen alleen reeds door den tijd gekweld worden, wanneer zij de zaligheid der goeden van verre zien, ja zelfs wanneer zij er slechts aan denken.

1975. *Wat de droomen betreft, is het bekend, dat de Heer bij de Profeten niet alleen door gezichten, maar ook door droomen de verborgenheden des Hemels openbaarde, en dat de droomen even uitbeeldend en aanduidend waren als de gezichten, en dat zij bijna van een en denzelfden aard waren; voorts dat ook bij anderen dan bij de Profeten toekomstige dingen werden onthuld, bijvoorbeeld door de droomen die Jozef had, en door die welke de medegevangenen van Jozef, welke Farao, welke Nebuchadnezar en anderen hadden. Hieruit kan blijken, dat de droomen van deze soort, evenals de gezichten, uit den Hemel invloeien, met dit verschil, dat de droomen plaats vinden wanneer het lichamelijke slaapt, daarentegen de gezichten, wanneer het niet slaapt. Hoe de profetische droomen, en dergelijke als in het Woord voorkomen, invloeien, ja zelfs uit den Hemel nederdalen, is mij op aanschouwelijke wijze getoond; hierover mag ik het navolgende uit ondervinding mededeelen.*

1976. *Er zijn drie soorten van droomen; de eerste soort komt onmiddellijk van den Heer door den Hemel; van dien aard waren de profetische droomen, die in het Woord voorkomen; de tweede komt door engelengeesten, voornamelijk van hen die zich vooraan boven naar rechts toe bevinden, alwaar de paradijsche oorden zijn; daar vandaan hadden de menschen der Oudste Kerk hun droomen, die tot leering strekten (nr. II22); de derde soort komt door geesten, die nabij zijn wanneer de mensch slaapt, en ook deze droomen zijn aanduidend; de fantastische droomen echter hebben een anderen oorsprong.*

1977. *Om heel zeker te weten, hoe de droomen invloeiden, werd ik in een slaap gebracht, en ik droomde dat een schip kwam met allerlei heerlijke en smakelijke dingen om te eten; deze waren in het schip niet te zien maar verborgen; op het schip stonden twee gewapende wachters, benevens een derde, die de gezagvoerder van het schip was; het schip liep in een overwelfde havenplaats binnen; hier ontwaakte ik en dacht over den droom na; toen spraken mij engelengeesten toe, die zich boven, vooraan, ter rechterzijde bevonden, en zeiden, dat zij dien droom hadden ingegeven; en opdat ik zeker zou weten, dat het van hen kwam, werd ik in een staat gebracht die met den slaap overeenkwam en waarin ik toch tevens wakker was; en zij vertoonden op gelijke wijze allerlei bekoorlijks en verrukkelijks, bijvoorbeeld een onbekend diertje, dat als in zwartachtige en glanzende stralen uiteenstooft,*

die met wonderbaarlijke snelheid in het linker oog vlogen; zij vertoonden ook menschen, voorts kinderen, op verschillende wijze getooid, benevens tal van andere dingen met onuitsprekelijke liefelijkheid; waarover ik ook met hen sprak. Dit geschiedde niet eenmaal, maar herhaaldelijk, en even vaak werd ik door hen met duidelijk hoorbare stem onderricht. Het zijn die engelengeesten, die aan den drempel tot de paradijssche oorden wonen, die dergelijke droomen ingeven; het is ook hun ambt, over bepaalde menschen, wanneer zij slapen, te waken, opdat zij dan niet door booze geesten worden bestookt. Dit ambt vervullen zij met het grootste genoegen, zoodat zij wedijveren om bij den mensch te mogen zijn, en hem van harte gaarne vreugden en verrukkingen bereiden, welke zij uit zijn neiging en gemoedsaard aflezen. Het zijn zij, die, engelengeesten geworden, tot hen behoorden, die er in het leven van het lichaam behagen in schepten en er van hielden om het leven van anderen op alle mogelijke manieren en met alle mogelijke toewijding aangenaam te maken; wanneer het gehoor tot hen toe geopend is, hoort men van daar als van verre een zoet vloeiend geklank als van gezang; zij zeiden, dat zij niet wisten, vanwaar hun zulke, en wel zoo schoon en liefelijke uitbeeldingen ineens kwamen, maar er werd gezegd, dat zij uit den Hemel kwamen. Zij behooren tot het gebied van de kleine hersenen, daar de kleine hersenen, zooals mij werd geleerd, tijdens den slaap waken, terwijl de groote hersenen slapen. Daar vandaan hadden de menschen der Oudste Kerk hun droomen, met de gewaarwording van wat zij beteekenden; hieruit kwamen voor het meerendeel de uitbeeldingen en aanduidingen der Ouden voort, onder welken vorm diep verborgen dingen werden vertoond.

1978. *Er zijn verder nog andere geesten, die tot het gebied der linker borstholte behooren, waardoor zij vaak onderbroken worden; behalve nog door anderen, om wie zij zich evenwel niet bekommeren.*

1979. *Heel vaak werd het mij na dergelijke droomen gegeven, met de geesten en Engelen te spreken, die ze mij hadden ingegeven; zij vertelden wat zij hadden ingegeven, en ik vertelde wat ik gezien had; het zou te ver voeren, wanneer ik de ondervinding van dit alles mededeelde.*

1980. *Vermeldenswaard is dit, dat als ik na het, ontwaken mededeelde, wat ik in den droom gezien had, en wel uitvoerig in volgorde, dat dan eenige engelengeesten (niet van diegenen, van wie hierboven sprake was) zeiden, dat deze dingen geheel en al samenvielen met de dingen waarover zij onder elkander gesproken hadden, en dezelfde waren; dat er in het geheel geen onderscheid in was, maar dat het nochtans niet die dingen waren waarover zij een gesprek hadden gevoerd, doch de uitbeeldingen daarvan, waarin hun voorstellingen in de wereld der geesten aldus verkeerd en veranderd waren; want de voorstellingen*

der Engelen veranderen in de wereld der geesten in uitbeeldingen; vandaar werd alles wat zij onder elkander spraken, tot in bijzonderheden aldus in den droom uitgebeeld. Verder werd door hen gezegd, dat hetzelfde gesprek in andere uitbeeldingen had kunnen veranderd worden, en zelfs in gelijksoortige en ongelijksoortige, met onbegrensde verscheidenheid; dat de uitbeelding dezen vorm had aangenomen, was overeenkomstig den staat van de geesten rondom mij, en vandaar overeenkomstig mijn staat waarin ik toen verkeerde; kortom, dat talrijke ongelijksoortige dromen uit een soortgelijk gesprek, aldus uit een enkelen oorsprong, kunnen nederdalen en verschijnen, omdat, als gezegd, de dingen die in het geheugen en in de neiging van den mensch zijn, de ontvangende vaten zijn, waarin de voorstellingen op uitbeeldende wijze veranderd en ontvangen worden, naar gelang van de verscheidenheden van vorm en de veranderingen van staat dier vaten.

1981. *Het is mij vergund, nog iets dergelijks mede te deelen; ik droomde een droom, maar het was een gewone; toen ik wakker werd, vertelde ik alles van begin tot einde; de Engelen zeiden, dat dit geheel en al samenviel met wat zij onder elkander gesproken hadden; niet dat het dat was, wat in den droom voorkwam, maar iets geheel anders, waarin de gedachten van hun gesprek veranderd waren, maar toch zoo, dat het uitbeeldingen en overeenstemmingen waren, zelfs tot in de bijzonderheden, zoodat er niets ontbrak; daarna sprak ik met hen over den invloed, hoe dergelijke dingen invloeden en veranderen. Er was een persoon, van wien ik de voorstelling had, dat hij in het natuurlijk ware was, en deze voorstelling vatte ik op uit de handelingen van zijn leven; bij de Engelen had het gesprek gehandeld over de natuurlijke waarheid, en daarom was mij deze mensch verschenen; en wat hij in den droom met mij sprak, en wat hij deed, volgde in rangorde op uitbeeldende en overeenstemmende wijze uit hun gesprek met elkander; maar toch was er niets, dat geheel gelijk of hetzelfde was.*

1982. *Sommige voor kort uit de wereld aangekomen zielen, die de heerlijkheid des Heeren verlangen te zien, worden, voordat zij van dien aard zijn, dat zij kunnen worden toegelaten, naar de uitwendige zinnen en de lagere vermogens, in een zekeren zachten sluimer gedompeld, en dan morden hun inwendige zinnen en vermogens gewekt tot een zeldzaam helder bewustzijn, en aldus worden zij in de heerlijkheid des Hemels binnengelaten; maar wanneer hun uitwendige zinnen en vermogens wederom tot ontwaken komen, keerera zij in hun vorigen staat terug.* 1983. *De booze geesten dorsten er hevig naar en branden van begeerte om den mensch, wanneer hij slaapt, te bestoken en aan te vallen, maar dan vooral wordt de mensch door den Heer bewaakt, want de Liefde slaapt niet; de geesten, die bestoken, worden jammerlijk gestraft; ik hoorde vaker dan vermeld kan worden*

hun bestraffingen, welke in verscheuringen bestaan (waarover in de nrs. 829, 957, 959), onder den hiel van den linker voet, en dit somtijds uren lang. Het zijn de sirenen, die inwendige tooveressen zijn, die vooral in het nachtelijk uur lagen leggen en dan in de inwendige gedachten en neigingen van den mensch trachten binnen te vloeien, maar even vaak worden zij van den Heer door Engelen af geweerd en ten slotte door de zwaarste straffen afgeschrikt. Zij spraken ook met anderen in het nachtelijk uur, geheel als van mij uit, alsof het met mijn spraak gebeurde, en het leek er zoozeer op, dat er geen verschil in was te onderkennen, waarbij zij vuilheden lieten invloeien en valschheden aanpraatten. Eens lag ik in den allerzoetsten slaap, waarin ik niets dan een teedere rust genoot; toen ik ontwaakte, begonnen eenige goede geesten mij te verwijten, dat ik hen bestookt had, en wel zoo wreedaardig, zooals zij zeiden, dat zij meenden in de hel geweest te zijn, en zij wierpen aldus de schuld op mij; ik antwoordde hun, dat ik niets hoegenaamd hiervan wist, maar dat ik zoo rustig mogelijk geslapen had, zoodat ik hen op geen enkele wijze had kunnen bestoken; daarover verbaasden zij zich en bemerkten eindelijk, dat dit door de tooverijen der sirenen gebeurd was. Iets dergelijks werd ook later vertoond, opdat ik weten zou, van welken aard de bende der sirenen is; zij zijn voornamelijk van het vrouwelijk geslacht, die er zich in het leven van het lichaam op toeleghden, door inwendige listen medegenoten naar zich toe te lokken, zich door uitwendige dingen binnendringend, de gemoederen op alle manieren voor zich innemend, in de neigingen en verlustigingen van een ieder tredend, maar met een boos doel, voornamelijk om te heerschen; vandaar hebben zij in het andere leven zulk een natuur, dat het haar toeschijnt of zij uit zichzelf alles kunnen, verschillende kunstgrepen gebruikend en uitdenkend, welke zij zoo gemakkelijk in zich opnemen; evenals sponzen zoowel vuil als helder water, nemen zij zoowel profane als heilige dingen in zich op en zetten die in daden om, met het doel, als gezegd, om te heerschen. Het is mij gegeven, waar te nemen hoe afgrijselijk haar inwendige dingen zijn, bezoedeld met allerlei echtbreuk en haat, voorts werd mij ook te ontwaren gegeven, hoe werkdadig haar sfeer is; zij brengen haar inwendige dingen in een staat van overreding, zoodat de inwendige dingen met de uitwendige samenspannen in dergelijke dingen als zij beoogen; aldus brengen en dwingen zij er de geesten gewelddadig toe, geheel zoo te denken als zij; redelijke gevolgtrekkingen komen bij haar niet te voorschijn, maar het is een zekere gelijktijdigheid van redeseringen die door booze neigingen zijn ingegeven, die zoo te werk gaan, met een zich aanpassen bij den gemoedsaard van een ieder, en het is op deze wijze een zich verplaatsen in het gemoed van anderen, die zij leiden, en met behulp van haar overreding of overbluffen of inpalmen. Op niets zijn zij meer belust, dan het geweten te vernietigen, en wanneer dit

vernietigd is, nemen zij van de inwendige dingen van den mensch bezit, ja zelfs houden zij deze bezet, hoewel de mensch dit niet weet. Heden ten dage bestaat er geen uiterlijke bezetenheid als oudtijds, maar een innerlijke door dergelijke geesten. Zij, die geen geweten hebben, zijn op deze wijze bezeten; de inwendige dingen van hun gedachte zijn op een niet ongelijksoortige wijze waanzinnig, maar zij worden verborgen en verhuld door uiterlijke wellevendheid en geveinsde eerzaamheid, ter wille van eer, gewin en goeden naam; hetgeen hun ook zelf bekend kan zijn, als zij maar op hun eigen gedachten acht slaan.

Genesis

Zeventiende Hoofdstuk

1984. Weinigen kunnen gelooven, dat er in het Woord een innerlijke zin is, die in het geheel niet in de letter doorschijnt, en wel om deze reden, dat hij zoo ver van den zin der letter verwijderd is, dat de afstand te vergelijken is bij dien van den hemel tot de aarde. Dat de zin van de letter echter dergelijke dingen in zich sluit, en dat hij verborgenheden uitbeeldt en beteekent, die niemand ziet dan de Heer, en de Engelen door den Heer, blijkt uit hetgeen in het eerste deel herhaaldelijk gezegd is. De zin van de letter verhoudt zich tot den innerlijken zin als het lichaam van den mensch tot zijn ziel; zoolang de mensch in het lichaam is, en uit lichamelijke dingen denkt, weet hij bijna niets van de ziel; want de functies van het lichaam zijn andere dan die van de ziel, dermate dat wanneer de functies van de ziel werden blootgelegd, zij niet als van dien aard erkend zouden worden. Zoo is het ook met de innerlijke dingen van het Woord gesteld; in zijn innerlijke dingen is de ziel, dat is, zijn leven; deze dingen, namelijk de innerlijke, hebben op niets anders betrekking dan op den Heer, Zijn Rijk, de Kerk, en op die dingen welke hij den mensch tot Zijn Rijk en de Kerk behooren. Wanneer deze dingen worden beoogd, is het het Woord des Heeren, want dan is het leven zelf daarin. Dat het hiermede aldus gesteld is, is in het eerste deel met vele dingen bevestigd en als zeker te weten gegeven; want nooit kan eenige voorstelling van lichamelijke en wereldsche dingen tot de Engelen overgaan, maar zij worden, wanneer zij van den mensch uitgaan, reeds bij den eersten drempel afgelegd en geheel en al verwijderd, zooals op grond van werkelijke ondervinding gezien kan worden in het eerste deel, nr. 1769 tot en met 1772, en hoe zij veranderen, nr. 1872 tot 1876. Dit kan ook genoegzaam blijken uit zeer vele plaatsen in het Woord, die in den zin van de letter geenszins verstaanbaar zijn, en die, wanneer zij niet zulk een ziel of zulk een leven in zich hadden, niet als het Woord des Heeren erkend zouden worden, en niemand die niet van kindsbeen af het geloof had ingezogen, dat het Woord ingegeven en derhalve heilig is, als Goddelijk verschijnen zouden; wie zou uit den zin van de letter weten wat de woorden beteekenen, die Jakob voor zijn dood tot zijn zonen sprak, Gen. hfdst. 49:

“Eerre slang zal Dan zijn op den weg, eene adderslang op het pad, bijtende des paards verzenen, en zijn rijder zal achterover vallen” (vers 17);

“Aangaande Gad, eene bende zal hem plunderen, en hij den hiel berooven”

(vers 19);

“Naftali is eene losgelatene hinde, gevende redenen der sierlijkheid”

(vers 21);

“Jehudah zal zijnen jongen ezel aan den wijnstok binden, en aan den edelen wijnstok den zoon zijner ezelin; hij zal zijn kleed in den wijn wasschen, en zijnen mantel in druivenbloed; rood van ooggen door den wijn, en wit van tanden door de melk” (vers 11 en 12);

desgelijks in tal van plaatsen bij de Profeten; wat deze dingen echter beteekenen, komt nooit te voorschijn dan alleen in den innerlijken zin, waarin alles tot in bijzonderheden in de allerschoonste orde samenhangt. Desgelijks is het gesteld met de woorden, die de Heer over de laatste tijden zeide, bij Mattheus: *“In de voleinding der eeuw zal de zon verduisterd worden, en de maan haar licht niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden; en alsdan zal het teeken van den Zoon des menschen verschijnen; en dan zullen al de stammen der aarde weeklagen”* (24: 29, 30). Deze dingen beteekenen geenszins de verduistering van zon en maan, noch een neervallen der sterren van den hemel, noch geweeklaag der stammen, doch de naastenliefde en het geloof, die in den innerlijken zin zon en maan zijn, en verduisterd zullen worden; voorts de erkentnissen van het goede en ware, die de sterren zijn, en hier de krachten der hemelen worden genoemd, die aldus zullen vallen en verdwijnen; en alle dingen van het geloof, die de stammen der aarde zijn, zooals eveneens in het eerste deel is aangetoond, nrs. 31, 32, 1053, 1529, 1530, 1531, 1808. Uit dit weinige kan nu blijken, wat de innerlijke zin des Woords is, voorts dat hij van den zin van de letter verwijderd is, en in sommige plaatsen zelfs in aanzienlijke mate; maar nochtans beeldt de zin van de letter waarheden uit, en biedt schijnbaarheden van het ware, waarin de mensch zijn kan, zoolang hij nog niet in het licht van het ware is.

Zeventiende Hoofdstuk.

1. En Abram was een zoon van negentig jaren en negen jaren; en JEHOVAH verscheen aan Abram, en zeide tot hem: Ik ben GOD Schaddai, wandel voor Mij, en zijt oprecht.
2. En Ik zal Mijn verbond stellen tusschen Mij en tusschen u, en Ik zal u zeer, zeer vermenigvuldigen.
3. En Abram viel op zijne aangezichten; en GOD sprak met hem, zeggende:
4. Ik, zie, Mijn verbond is meet u, en gij zult tot eenen vader zijn van menigte der natiën.
5. En uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, en uw naam zal wezen Abraham, daar Ik u gesteld heb tot eenen vader van menigte der natiën.
6. En Ik zal u zeer, zeer vruchtbaar maken, en Ik zal u tot natiën stellen, en koningen zullen uit u voortkomen.
7. En Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u, in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot GOD, en uw zaad na u.
8. En Ik zal u, en uw zaad na u, het land uwer vreemdelingschappen geven, het geheele land Kanaän, tot eeuwige bezitting; en Ik zal hun tot GOD zijn.
9. En GOD zeide tot Abraham: En gij zult Mijn verbond houden, gij, en uw zaad na u, in hunne geslachten.
10. Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u besneden warde.
11. En gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden, en het zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen u.
12. En de zoon van acht dagen zal u besneden worden, al het mannelijke in uwe geslachten, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte, van allen zoon in den vreemde geboren, die niet van uw zaad is.
13. Besnijdende zal besneden worden de ingeborene van uw huis, en de met uw zilver gekochte; en Mijn verbond zal zijn in ulieder vleesch tot een eeuwig verbond.
14. En het mannelijke, de voorhuid hebbende, dat niet wordt besneden aan het vleesch van zijn voorhuid, en dezelve ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden, zij heeft Mijn verbond verbroken.
15. En GOD zeide tot Abraham: Sarai, uwe vrouw, zult gij niet noemen met baren naam Sarai, want Sarah zal haar naam zijn.

16. En Ik zal haar zegenen, en u ook uit haar eenen zoon geven; en Ik zal haar zegenen, en zij zal tot natiën worden; koningen der volken zullen uit haar worden.
17. En Abraham viel op zijne aangezichten, en hij lachte, en hij zeide in zijn hart: zal eenen zoon van honderd jaren geboren worden, en zal Sarah, eene dochter van negentig jaren, baren?
18. En Abraham zeide tot GOD: Och, dat Jischmaël leven mocht voor U.
19. En GOD zeide: Voorwaar, Sarah, uwe vrouw, zal u eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam noemen Jischak, en Ik zal Mijn verbond met hem oprichten tot een eeuwig verbond, zijnen zede na hem.
20. En aangaande Jischmaël heb Ik u verhoord; zie, Ik zal hem zegenen, en hem vruchtbaar maken, en hem zeer, zeer doen vermenigvuldigen; twaalf vorsten zal hij gewinnen, en ik zal hem tot eene groote natie stellen.
21. En Ik zal Mijn verbond oprichten met Jischak, dien u Sarah op dezen gezetten tijd in het volgende jaar baren zal.
22. En Hij eindigde met hem te spreken; en GOD voer op van Abraham.
23. En Abraham nam Jischmaël zijnen zoon, en al de ingeborenen van zijn huis, en elken met zijn zilver gekochte, al het mannelijke onder de mannen van het huis van Abraham, en hij besneed het vleesch hunner voorhuid, even ten zelfden dage, gelijk als GOD met hem gesproken had.
24. En Abraham was een zoon van negen en negentig jaren, als hij het vleesch zijner voorhuid besneed.
25. En Jischmaël, zijn zoon, een zoon van dertien jaren, als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd.
26. Even op dezen zelfden dag werd Abraham besneden, en Jischmaël, zijn zoon.
27. En alle mannen van zijn huis, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte, van den zoon in den vreemde geboren, werden met hem besneden.

Inhoud.

1985. Hier wordt gehandeld over de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen; alsmede over de verbinding des Heeren met het menschelijk geslacht door het Menschelijk Wezen.

1986. Dat Jehovah zich heeft geopenbaard aan den Heer in Zijn Menschelijk Wezen, vers 1; waarbij Hij de vereeniging voorzegde, vers 2, 3, namelijk van het Goddelijke met het Menschelijke, en van het Menschelijke met het Goddelijke, vers 4, 5. En dat van Hem al het goede en ware komt, vers 6. Dat aldus de verbinding van het Goddelijke met het menschelijke geslacht door Hem tot stand zou komen, vers 7. En dat het hemelsche Rijk van Hem zou zijn, en dat Hij het zou geven aan hen, die geloof in Hem zullen hebben, vers 8, 9. Maar de mensch moet eerst zijn liefden en de vuige begeerten daarvan verwijderen, en aldus gereinigd worden, hetgeen werd uitgebeeld en wordt aangeduid door de besnijdenis, vers 10, 11. Op deze wijze zal de verbinding geschieden, zoowel met hen die binnen de Kerk zijn als met hen die buiten de Kerk zijn, vers 12. Dat de reiniging noodwendig vooraf moet gaan, and s is er geen verbinding, maar verdoemenis; en dat nochtans de verbinding alleen kan plaats vinden in het onreine van den mensch, vers 13, 14. Voorzegt wordt de vereeniging van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen, of van het ware met het goede, vers 15, 16, 17. Voorts de verbinding met hen, die in de waarheden des geloofs zijn, namelijk zoowel met hen die van de hemelsche Kerk zijn als met hen, die van de geestelijke zijn, vers 18, 19. En dat dezen ook met de goedheden des geloofs vervuld zullen worden, vers 20. Besluit, dat deze dingen geschieden zullen door de vereeniging van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen in den Heer, vers 21. Einde der voorzegging, vers 22. Dat het zoo moest geschieden en dat het zoo geschied is, vers 23, 24, 25, 26, 27.

De Innerlijke Zin.

1987. Vers 1. *En Abram was een zoon van negentig jaren en negen jaren; en Jehovah verscheen aan Abram, en zeide tot hem: Ik ben God Schaddai, wandel voor Mij, en zijt oprecht.* Abram was een zoon van negentig jaren en negen jaren, beteekent den tijd, voordat de Heer den Innerlijken Mensch ten volle met den redelijken verbonden had; Abram beteekent den Heer in dien staat en op dien leeftijd; en Jehovah verscheen aan Abram, beteekent een openbaring; [en Hij zeide tot hem, beteekent de innerlijke gewaarwording]; Ik ben God Schaddai, beteekent den naam van den God van Abram in den zin van de letter, onder welken naam de Heer eerst voor hen werd uitgebeeld; wandel voor Mij, beteekent het ware des geloofs; en zijt oprecht, beteekent het goede.

1988. Dat de woorden: “Abram was een zoon van negentig jaren en negen jaren” den tijd beteekenen, voordat de Heer den Innerlijken Mensch ten volle met den redelijken verbonden had, blijkt uit de beteekenis van negen, wanneer zij de tien voorafgaat, of, wat hetzelfde is, van negen-en-negentig wanneer zij de honderd voorafgaat; want Abram was, toen hem Izak geboren werd, honderd jaren oud. Van welken aard de innerlijke zin des Woords is, kan vooral uit de getallen, alsmede uit de namen blijken. In het Woord beteekenen de getallen, onverschillig welke, dingen, en evenzoo de namen, want er is hoegenaamd niets in het Woord, waarin niet het Goddelijke is, of wat niet een innerlijken zin heeft; hoe ver deze van den zin van de letter verwijderd is, komt vooral hierin duidelijk uit; want in den Hemel wordt nooit acht geslagen op namen en getallen, maar op hetgeen door de namen en getallen wordt aangeduid; zooals bijvoorbeeld telkenmale wanneer het getal zeven voorkomt, zich terstond in de plaats van zeven het heilige aan de Engelen voordoet, want zeven beteekent het heilige, omdat de hemelsche mensch de zevende dag of de sabbath, derhalve de rust des Heeren is, nrs. 84 tot 87, 395, 433, 716, 881. Evenzoo is het met de overige getallen gesteld, zooals bijvoorbeeld met twaalf; telkenmale wanneer het getal twaalf voorkomt, rijst in de Engelen de voorstelling op van alle dingen die tot het geloof behooren, omdat de twaalf stammen deze dingen beteekenen, nr. 577. Dat in het Woord de getallen dingen beteekenen, zie men in het eerste deel aangetoond, nrs. 482, 487, 488, 493, 575, 647, 648, 755, 813, 893. Zoo is het ook met het getal negen-en-negentig gesteld; dat dit den tijd beteekent, voordat de Heer den Innerlijken Mensch ten volle met den redelijken verbonden had, blijkt uit de beteekenis der honderd jaren, die Abram had, toen hem Izak werd geboren, door wien wordt uitgebeeld en aangeduid de Redelijke Mensch des Heeren, die

met Zijn Innerlijken Mensch, dat is, het Goddelijke, verbonden is. Honderd beteekent in het Woord hetzelfde als tien, omdat dit getal is samengesteld uit tien met tien vermenigvuldigd, en tien de overblijfselen beteekent, hetgeen in het eerste deel is aangetoond, nr. 576; wat de overblijfselen bij den mensch zijn, zie men in de nrs. 468, 530, 561, 660, 1050, en wat de overblijfselen bij den Heer, nr. 1906; deze verborgenheden kunnen niet verder uiteengezet worden, maar een ieder kan het begrijpen, wanneer hij er zich eerst mede bekend heeft gemaakt, wat overblijfselen zijn; want heden ten dage weet men niet, wat zij zijn; men wete slechts dit, dat de overblijfselen bij den Heer de Goddelijke goedheden beteekenen, die Hij Zichzelf door eigen vermogen verwierf, en waardoor Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijke vereenigde. Hieruit kan blijken, wat door negen-en-negentig wordt aangeduid, namelijk dat deze, omdat zij aan de honderd voorafgaat, den tijd beteekent, voordat de Heer den Innerlijken Mensch ten volle met den Redelijken verbonden had. Door Jischmaël werd het eerste redelijke bij den Heer uitgebeeld, en van welken aard dit was is meer dan voldoende in het voorafgaande zestiende hoofdstuk aangetoond; daarentegen wordt door Izak het Goddelijk Redelijke van den Heer uitgebeeld, zooals uit hetgeen volgt zal blijken. Dat Abram zoo langen tijd in het land Kanaän was gebleven, nu reeds 24 jaren, 10 jaren vóórdat Ismaël geboren was, en daarna 13 jaren, en nog geen zoon van zijne vrouw Sarai had, maar dat eerst dan de belofte aangaande een zoon werd gedaan, toen hij negen-en-negentig jaren oud was, sluit een verborgenheid in, zooals een ieder kan zien; de verborgenheid was deze, dat hij daardoor zou uitbeelden de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met Zijn Menschelijk Wezen, en wel van Zijn Innerlijken Mensch, die Jehovah is, met Zijn Redelijken Mensch.

1989. Dat Abram den Heer in dien staat en op dien leeftijd beteekent, blijkt uit hetgeen eerder over Abram is gezegd. Abram beeldt in den innerlijken zin den Heer uit, want een andere Abram wordt, wanneer hij in het Woord genoemd wordt, in den Hemel niet bedoeld. Wat Abram was, weten diegenen, die binnen de Kerk geboren zijn en uit het Woord over hem gehoord hebben, weliswaar wanneer zij in het andere leven komen, maar daar hij juist zoo is als een ander, en hij hun ook geenerlei hulp kan verschaffen, bekommeren zij zich verder niet om hem; en zij worden onderwezen, dat onder Abram in het Woord niemand anders verstaan wordt dan de Heer; de Engelen echter, die in hemelsche voorstellingen zijn, en deze met geen enkel mensch in verband brengen, weten in het geheel niets van Abram; wanneer het Woord dan ook door den mensch gelezen en Abram genoemd wordt, worden zij geen

ander dan den Heer gewaar, en bij de bovengenoemde woorden den Heer in dien staat en op dien leeftijd, want hier spreekt Jehovah met Abram, dat is, met den Heer.1990. Dat de woorden: "Jehovah verscheen aan Abram" een openbaring beteekenen, blijkt zonder nadere verklaring, want door Abram wordt, als gezegd, de Heer uitgebeeld. Niet eenig mensch in het gansche aardrijk heeft Jehovah, den Vader des Heeren gezien, maar de Heer alleen, zooals Hijzelf bij Johannes zeide:

"Niemand heeft ooit God gezien, de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem verklaard" (1: 18);

bij denzelfde:

"Gij hebt noch Zijne stem ooit gehoord, noch Zijne gedaante gezien" (5: 37);

en wederom bij denzelfde:

"Niet dak iemand den Vader gezien. heeft, dan die bij den Vader is, deze heeft den Vader gezien" (6: 46).

Het Oneindige Zelf, dat boven alle Hemelen en boven de binnenste dingen bij den mensch is, kan niet geopenbaard worden dan door het Goddelijk Menschelijke, dat alleen bij den Heer is; de gemeenschap van het Oneindige met eindige dingen kan nooit ergens anders vandaan komen; en dit is ook de oorzaak dat Jehovah, wanneer Hij den menschen der Oudste Kerk verscheen, en later aan hen der Oude Kerk, die na den vloed bestond, en daarna aan Abraham en de Profeten, zich aan hen als Mensch openbaarde; en dat deze Mensch de Heer was, leert Hij Zelf openlijk bij Johannes:

"Abraham, uw vader, verheugde zich, dat hij Mijnen dag zou zien, en hij heeft hem gezien, en is verblijd geweest; voorwaar, voorwaar zeg Ik u: eer Abraham was, ben Ik" (8: 56, 58),

behalve bij de Profeten, zooals bij Daniël, wien Hij verscheen "als zoon des menschen" (7: 13). Hieruit kan blijken, dat het oneindige Zijn, dat Jehovah is, nooit aan den mensch geopenbaard kon worden dan alleen door het Menschelijk Wezen, derhalve alleen door den Heer, en dat het aldus aan niemand geopenbaard werd dan aan den Heer alleen; opdat Hij ook bij den mensch zou kunnen zijn en met hem verbonden worden, nadat de mensch zich gansch en al van het Goddelijke had verwijderd en ondergedompeld in vuige begeerten, en aldus in louter lichamelijke en aardsche dingen, nam Hij het Menschelijk Wezen zelf door de geboorte daadwerkelijk aan, ten einde op deze wijze het oneindig Goddelijke toch nog aan den zoozeer verwijderden mensch te kunnen toevoegen; anders zouden de menschen voor eeuwig aan den dood der verdoemden zijn te gronde gegaan.

De overige verborgenheden aangaande de openbaring van Jehovah in het Menschelijke des Heeren, toen Hij in den staat der vernedering verkeerde, voordat Hij het Menschelijk Wezen ten volle met het Goddelijke had vereenigd en het had verheerlijkt, zullen, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, voor zoover het bevattelijk geschieden kan, worden uitgelegd.

1991. Dat de woorden: “Hij zeide tot hem” de innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de innerlijke gewaarwording des Heeren, welke van Jehovah kwam, waarover eerder in nr. 1919; en dat “Jehovah zeide” of “God zeide” in den innerlijken zin gewaarworden beteekent, in de nrs. 1602, 1791, 1815, 1819, 1822.

1992. Dat de woorden: “Ik ben God Schaddai” den naam van den God van Abram in den zin van de letter beteekenen, onder welken naam de Heer eerst voor hen werd uitgebeeld, blijkt uit hetgeen in het Woord over Abram en het huis zijns vaders wordt medegedeeld, namelijk dat zij andere goden hadden aanbeden. In Syrië, vanwaar Abram kwam, restten nog overblijfselen der Oude Kerk, en daar hadden vele familiën een godsdienst behouden, zooals uit Eber blijkt, die van daar kwam en van wie de Hebreuwsche natie afstamde, en evenzoo hadden zij den naam van Jehovah behouden, zooals blijkt uit hetgeen in het eerste deel is aangetoond, nr. 1343, en bij Bileam, die eveneens uit Syrië was en offers bracht, en Jehovah zijnen God noemde; dat hij uit Syrië was, blijkt uit Num. 23: 7; dat hij offers bracht, uit Num. 22: 39, 40, hfdst. 23: 1, 2, 3, 14, 29; dat hij Jehovah zijnen God noemde, uit Num. 22: 8, 13, 18, 31, hfdst. 23: 8, 12, 16. Niet aldus was het echter gesteld met het huis van Therach, den vader van Abram en van Nachor; dit huis was daar onder de familiën der heidenen, die niet alleen den naam van Jehovah verloren hadden, maar ook andere goden dienden, en in plaats van Jehovah Schaddai vereerden, dien zij hunnen god noemden. Dat zij den naam van Jehovah hadden verloren, blijkt uit de aanhalingen in het eerste deel, nr. 1343, en dat zij andere goden dienden, wordt openlijk bij Jozua gezegd: “Jozua zeide tot het gansche volk: Alzoo zeide Jehovah, de God Israëls: *Over gene zijde der rivier hebben uwe vaders gewoond van oudsher, Therach, de vader van Abraham, en de vader van Nachor, en zij hebben andere goden gediend*; vreest nu Jehovah, en dient Hem in oprechtheid en in waarheid; en doet weg de goden, die uwe vaders gediend hebben, aan gene zijde der rivier, en in Egypte, en dient Jehovah; en zoo het boos is in uwe oogen Jehovah te dienen, kiest u heden, wien gij dienen zult, hetzij de goden, welke uwe vaders, die aan de andere zijde der rivier waren, gediend hebben, of de goden der Emorrieten” (24: 2, 14, 15). Dat ook Nachor,

de broeder van Abram, en de natie uit hem, andere goden diende, blijkt ook bij Laban, den Syriër, die in de stad van Nachor was, en de beelden of de therafim vereerde, welke Rachel wegnam, Gen. 24: 10, hfdst. 31: 19, 26, 32, 34; men zie hetgeen hierover in het eerste deel is gezegd, nr. 1356. Dat zij in plaats van Jehovah Schaddai vereerden, dien zij hunnen god noemden, wordt duidelijk gezegd bij Mozes:

“Ik Jehovah ben aan Abraham, Izak en Jakob verschenen, als god Schaddai, en met Mijnen naam Jehovah ben Ik hun niet bekend geweest”
(Exod. 6: 2).

Hieruit kan blijken, van welken aard Abram in zijn jeugd was, namelijk dat hij evenals de andere heidenen een afgodendienaar was, en dat hij, ook nog toen hij reeds in het land Kanaän was, den god Schaddai niet uit zijn gedachten geworpen had, door wien de naam van den god van Abram in den zin van de letter wordt aangeduid, en dat aan hen, namelijk aan Abraham, Izak en Jakob de Heer onder dezen naam eerst werd uitgebeeld, zooals uit de aangehaalde plaats Exod. 6: 2 blijkt. Dat de Heer hun eerst onder den naam Schaddai wilde uitgebeeld worden, vindt hierin zijn oorzaak, dat de Heer geenszins plotseling, nog minder met één slag, den iemand van kindsbeen af ingezaaiden godsdienst vernietigen wil, want dit zou beteekenen den wortel uitrukken en aldus het diep ingeplante heilige van de aanbedding en van den godsdienst vernietigen, hetgeen de Heer nooit breekt, maar ombuigt. Het van kindsbeen af ingewortelde heilige van den godsdienst brengt dit met zich mede, dat het geen geweld verdraagt, maar alleen een geleidelijke en zachte ombuiging. Iets dergelijks geschiedt met de heidenen, die in het leven van het lichaam afgoden hebben vereerd, en toch onderling in naastenliefde hebben geleefd; het heilige van hun godsdienst wordt, daar het van hun vroegste kindsheid af is ingeworteld, in het andere leven niet onmiddellijk weggenomen, maar geleidelijk; want in hen, die in de onderlinge naastenliefde geleefd hebben, kunnen de goedheden en waarheden des geloofs gemakkelijk worden ingeplant, die zij dan later met blijdschap opnemen; want de naastenliefde is de aardbodem zelf. Zoo geschiedde met Abraham, Izak en Jakob, namelijk dat de Heer het verdroeg, dat zij den naam van den god Schaddai behielden, ja dat Hij zelfs zoo ver ging om te zeggen dat Hij de god Schaddai was, en zulks vanwege de beteekenis van dien naam. Sommige uitleggers geven den naam Schaddai weer door den Almachtige, andere door den Blicksemende, doch eigenlijk beteekent hij den Verzoeker en na de verzoeken den Weldoener, zooals bij Job blijkt, die, daar hij in verzoeken was, zoo vaak van hem gewag maakt, gelijk uit de navolgende plaatsen bij hem blijken kan:

“Zie, zalig is de mensch, denwelken God tuchtigt; en *versmaad de terechtwijzing van Schaddai niet*” (5: 17);

“*De pijlen van Schaddai zijn in mij, de verschrikkingen Gods rusten zich tegen mij*” (6: 4); “*De vreeze van Schaddai zal hij verlaten*” (6: 14); “Ik zal tot *Schaddai* spreken, en ik wil rechten met *God*” (13: 3); “Hij strekt tegen *God* zijne hand uit, en tegen *Schaddai* sterkt hij zich” (15: 25); “Zijne oogen zullen zijnen ondergang zien, en van de *woede van Schaddai zal hij drinken*” (21: 20); “*Schaddai*, dien zult gij niet vinden, Hij is groot aan vermogen, en aan gezicht, en aan grootte der gerechtigheid, *Hij zal niet verdrukken*” (37: 23); voorts bij Joël: “Ach, dien dag, want de dag van Jehovah is nabij; en zal *als eene verwoesting van Schaddai komen*” (1: 15); dit kan ook blijken uit het woord *Schaddai* zelf, dat verwoesting beteekent, aldus verzoeking, want de verzoeking is een soort van verwoesting; daar dit woord echter zijn oorsprong aan de natiën in Syrië ontleent, wordt hij niet Elohim *Schaddai*, maar El *Schaddai* genoemd, en bij Job alleen *Schaddai*, en El of God wordt afzonderlijk genoemd. Daar er na de verzoeken vertroosting volgt, schreven zij dienstelden *Schaddai* ook het goede toe dat daaruit voortkomt, zooals bij Job hfdst. 22: 17, 23, 25, 26; voorts het verstaan van het ware, dat er eveneens uit voorkomt, hfdst. 32: 8, hfdst. 33: 4; en daar hij aldus voor den god van het ware gehouden werd — want verwoesting, verzoeking, kastijding en berisping behooren geenszins tot het goede, maar tot het ware — en daar de Heer door hem voor Abraham, Izak en Jakob werd uitgebeeld, werd de naam behouden, ook bij de Profeten, bij wie echter onder *Schaddai* het ware wordt verstaan, zooals bij Ezechiël: “Ik hoorde de stem van vleugelen der Cherubim, als de stem van vele wateren, als de *stem van Schaddai*, wanneer zij gingen, de stem eens gedreuns, als de stem eens heirlegers” (1: 24); bij denzelfde:

“Het voorhof werd vervuld van den glans der heerlijkheid van Jehovah, en de stem van de vleugelen der Cherubim werd gehoord tot het uiterste voorhof, als *de stem van den god Schaddai, wanneer hij spreekt*” (10: 4, 5),

alwaar Jehovah voor het goede en *Schaddai* voor het ware staat; door de vleugelen worden in het Woord desgelijks in den innerlijken zin die dingen aangeduid, welke tot het ware behooren. Ook Izak en Jakob noemen den god *Schaddai* in soortgelijken zin, namelijk als een god die verzocht en van de verzoeking bevrijdt, en daarom weldoet. Izak zeide tot zijn zoon Jakob, toen deze voor Ezaü vlood:

“*De God Schaddai* zegen u, en make u vruchtbaar, en vermenigvuldige u” (Gen. 28: 3).

Jakob zeide tot zijn zonen, toen zij naar Egypte togen om koren te koopen, daar zij Jozef zoozeer vreesden:

“De god *Schaddai* geve u barmhartigheid voor den man, en late u uwen anderen broeder, en Benjamin, los” (Gen. 43: 14).

Jakob, hier Israël genoemd, zegt terwijl hij Jozef zegent, die meer dan zijn broeders in de boosheden der verzoeking was, en daaruit bevrijd werd:

“Van uws vaders God, en Hij zal u helpen, en met *Schaddai*, en Hij zal u zegenen” (Gen. 49: 25).

Om deze reden nu is het, dat de Heer eerst door den God *Schaddai*, dien Abram vereerde, wilde uitgebeeld worden, zeggende: “Ik ben *God Schaddai*”; desgelijks later voor Jakob: Ik ben *God Schaddai*, wees vruchtbaar en vermenigvuldig” (Gen. 35: 11), ook om deze reden, wijl in het voorafgaande in den innerlijken zin over de verzoeking werd gehandeld. De *Schaddai*-dienst ontleende bij hen zijn oorsprong hieraan, dat, zooals bij een zekere natie, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, ook bij hen die tot de Oude Kerk behoorden, vaak geesten werden gehoord die berispten, voorts ook geesten die daarna troostten. De geesten die berispten, werden aan de linkerzijde onder den arm waargenomen; Engelen bevonden zich dan aan het hoofdeinde, die de geesten regeerden en de berisping matigden; en daar zij meenden dat alles wat hun door de geesten gezegd werd, goddelijk was, noemden zij dien berispenden geest *Schaddai*, en daar hij naderhand ook vertroostte, god *Schaddai*; in dien tijd waren zij, evenals de Joden, daar zij den innerlijken zin des Woords niet verstonden, in deze geloofsopvatting, dat al het booze, derhalve alle verzoeking *van God* kwam, evenzeer als al het goede, derhalve alle vertroosting; dat het hier echter anders mede gesteld is, zie men in het eerste deel onder de nrs. 245, 592, 696, 1093, 1874, 1875.

1993. Dat de woorden: “wandel voor Mij” het ware des geloofs beteekenen, blijkt uit de beteekenis van wandelen, zijnde het leven overeenkomstig het ware des geloofs, waarover in nr. 519 is gehandeld; voorts uit de beteekenis van den weg, waarop het wandelen betrekking heeft, zijnde het ware, waarover nr. 627.

1994. Dat de woorden: “en zijt oprecht” het goede der naastenliefde beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het oprechte, namelijk het goede doen uit het ware, dat is, het goede doen uit het geweten van het ware, dus uit naastenliefde, want deze maakt het geweten; men zie over de beteekenis daarvan nr. 612; daar er echter in den innerlijken zin over den Heer gehandeld wordt, beteekent het oprechte het goede der naastenliefde, want uit de

naastenliefde komt het goede voort, zoodat het ware zelf, hetwelk daaruit voorkomt, het goede is.

1995. Vers 2. *En Ik zal Mijn verbond stellen tusschen Mij en tusschen u, en Ik zal u zeer, zeer vermenigvuldigen.* Ik zal Mijn verbond stellen tusschen Mij en tusschen u, beteekent de vereeniging van den Innerlijken Mensch, die Jehovah is, met den Inwendigen; en Ik zal u zeer, zeer vermenigvuldigen, beteekent de bevruchting van de neiging tot het ware tot in het oneindige.

1996. Dat de woorden: “Ik zal Mijn verbond stellen tusschen Mij en tusschen u” de vereeniging beteekenen van den Innerlijken Mensch, die Jehovah is, met den Inwendigen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding; want zoo vaak er in het Woord melding wordt gemaakt van een verbond tusschen Jehovah en den mensch, wordt door het verbond in den innerlijken zin niets anders dan de verbinding van den Heer met den mensch aangeduid; de zoo vaak tusschen Jehovah en de nakomelingen van Jakob gesloten verbonden, beeldden niets anders uit; daar dit in het eerste deel bevestigd is in de nrs. 665, 666, 1023, 1038, 1864, zou het overbodig zijn om het hier opnieuw te bevestigen. De Innerlijke Mensch des Heeren was Jehovah, daar Hij van Hem ontvangen was; de Inwendige Mensch wordt hier echter uitgebeeld door Abram, vandaar dat “het verbond tusschen Mij en tusschen u” de vereeniging beteekent van den Innerlijken Mensch, of van Jehovah, met den Inwendigen Mensch, aldus met het Menschelijk Wezen des Heeren.

1997. Dat de woorden: “Ik zal u zeer, zeer vermenigvuldigen” de bevruchting beteekenen van de neiging tot het ware tot in het oneindige, kan blijken uit de beteekenis van het vermenigvuldigen, namelijk dat het op het ware betrekking heeft; waarover in de nrs. 43, 55, 913, 983 is gehandeld; en daar van den Heer sprake is, beteekent het de bevruchting van het ware uit het goede tot in het oneindige, waarover eerder in nr. 1940. Er zijn tweeërlei neigingen, namelijk de neiging tot het goede en de neiging tot het ware; de neiging tot het goede is het goede te doen uit liefde tot het goede; de neiging tot het ware is het goede te doen uit liefde tot het ware; deze beide schijnen op het eerste gezicht dezelfde te zijn, maar zij zijn op zichzelf onderscheiden, zoowel naar wezen als naar oorsprong; de neiging tot het goede of het doen van het goede uit liefde tot het goede, behoort eigenlijk tot den wil, maar de neiging tot het ware of het doen van het goede uit liefde tot het ware, behoort eigenlijk tot het verstand; aldus zijn deze beide neigingen van elkander onderscheiden als wil en verstand. De neiging tot het goede komt uit de hemelsche liefde voort, maar de neiging tot het ware uit de geestelijke liefde; de neiging tot het goede

kan alleen gezegd worden van den hemelschen mensch, maar de neiging tot het ware van den geestelijken mensch; wat het hemelsche en de hemelsche mensch is, en wat het geestelijke of de geestelijke mensch, is in het eerste deel genoegzaam aangetoond. De Oudste Kerk, die voor den vloed bestond, was in de neiging tot het goede, maar de Oude Kerk, die na den vloed bestond, was in de neiging tot het ware; want gene was een hemelsche Kerk, deze echter een geestelijke Kerk; alle Engelen in de Hemelen zijn onderscheiden in hemelsche en geestelijke; hemelsch zijn zij die in de neiging tot het goede zijn, geestelijk zijn zij die in de neiging tot het ware zijn; genen verschijnt de Heer als Zon, dezen echter als Maan, nrs. 1529, 1530, 1531, 1838; deze neiging, of de neiging tot het ware, vereenigde de Heer met de neiging tot het goede, die bestaat in het doen van het goede uit liefde tot het goede, toen Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijke vereenigde; vandaar wordt door het zeer, zeer vermenigvuldigen, de bevruchting van het ware uit het goede tot in het oneindige aangeduid.

1998. Vers 3. *En Abram viel op zijne aangezichten; en God sprak met hem, zeggende.* Abram viel op zijne aangezichten, beteekent de aanbidding; en God sprak met hem, zeggende, beteekent den graad der innerlijke gewaarwording; er wordt God gezegd, omdat door den god Schaddai, dien Abram vereerde, de Heer wordt uitgebeeld; voorts omdat over het ware gehandeld wordt, dat met het goede moet worden verbonden.

1999. Dat de woorden: “Abram viel op zijne aangezichten” de aanbidding beteekenen, blijkt zonder verklaring. Het vallen op de aangezichten was de ritus van aanbidding der Oudste Kerk en vandaar der Ouden, omdat het aangezicht de inwendige dingen beteekende, welker staat van verootmoediging werd aangeduid door het vallen op het aangezicht; vandaar werd het in de uitbeeldende Joodsche Kerk tot een plechtig gebruik. De ware aanbidding of verootmoediging des harten brengt het zich voor den Heer ter aarde nederwerpen op het aangezicht met zich mede als een natuurlijk daaruit voortvloeiend gebaar; want in de verootmoediging des harten is de erkenning, dat men zelf niets dan vuilheid is, en tevens de erkenning van de oneindige Barmhartigheid des Heeren jegens een dergelijk vuil; wanneer het gemoed in deze erkenningen wordt gehouden, buigt zich het gemoed zelf helwaarts en werpt het lichaam ter neder, en verheft zich niet vooraleer het door den Heer wordt opgericht; dit geschiedt in alle ware verootmoediging met de innerlijke gewaarwording der verheffing vanwege de Barmhartigheid des Heeren. Van dien aard was de verootmoediging der menschen van de Oudste Kerk; anders is het echter gesteld met de aanbidding, die niet uit

de verootmoediging des harten voortkomt; men zie nr. 1153. Het is uit het Woord bij de Evangelisten bekend, dat de Heer Zijnen Vader Jehovah aanbad en smeekte, en wel als ware Hij een ander, van Hem verscheiden, hoewel Jehovah in Hem was; maar de staat, waarin de Heer zich toen bevond, was de staat van Zijn vernedering, en van welken aard deze was, is in het eerste deel gezegd, namelijk dat Hij toen in de menselijke zwakte verkeerde, welke Hij van de moeder had; doch hoe meer Hij deze aflegde en het Goddelijke aantrok, des te meer was Hij in den anderen staat, welke staat genoemd wordt de staat Zijner Verheerlijking. In den vorigen staat bad Hij Jehovah als een ander, van Hem verscheiden, hoewel Hij in Hem was, want Zijn Innerlijke was, als gezegd, Jehovah; maar in den anderen staat, namelijk in dien van de Verheerlijking, sprak Hij met Jehovah als met Zichzelf, want Hij was Jehovah Zelf. Hoe het echter hiermede gesteld is, kan men niet begrijpen, wanneer men niet weet, wat het innerlijke is, en hoe het innerlijke op het uiterlijke werkt; en verder, hoe het innerlijke en het uiterlijke van elkander zijn onderscheiden, en nochtans verbonden; maar toch kan dit toegelicht worden door iets dergelijks, namelijk door het innerlijke bij den mensch, en door den invloed en de werking daarvan op het uiterlijke bij hem. Dat de mensch een innerlijke heeft, een inwendige of een redelijke, en een uiterlijke, zie men eerder in de nrs. 1889 en 1940. Het innerlijke van den mensch is het, waardoor de mensch mensch is, en waardoor hij van de redeloze dieren wordt onderscheiden; door dit innerlijke leeft de mensch na den dood, en tot in eeuwigheid; en door dit kan hij van den Heer onder de Engelen verheven worden; het is de eigenlijke eerste vorm, waardoor hij mensch wordt en mensch is; door dit innerlijke wordt de Heer met den mensch vereenigd; de Hemel zelf, die den Heer het dichtst nabij is, bestaat uit deze menselijke innerlijkheden, maar nochtans zijn zij nog boven den binnensten Engelenhemel, en daarom behooren zij den Heer Zelf toe; aldus is het gansche menselijke geslacht ten volste tegenwoordig onder de oogen des Heeren; afstand, zooals die op den ondermaanschen aardbol verschijnt, bestaat niet in den Hemel, en nog minder boven den Hemel; men zie het uit ondervinding medegedeelde in de nrs. 1275 en 1277. Deze innerlijke dingen van den mensch hebben geen leven in zichzelf, maar zijn vormen, die het leven des Heeren ontvangen. Voor zooveel de mensch in het booze is, zoowel het daadwerkelijke als het overgeërfde, voor even zooveel is hij als het ware gescheiden van dit innerlijke, dat van den Heer en bij den Heer is, voor even zooveel derhalve van den Heer gescheiden; want hoewel dit innerlijke aan den mensch is toegevoegd en onafscheidelijk van hem is, scheidt de mensch zich toch als het ware daarvan

af, naar gelang hij zich van den Heer verwijderd; men zie nr. 1594. Doch de scheiding is geen losscheuring daarvan, want dan zou de mensch na den dood niet meer kunnen leven; maar het is een oneenigheid en tegenstrijdigheid tusschen het innerlijke en die vermogens van hem, welke lager staan, dat wil zeggen, die tot zijn redelijken en uiterlijken mensch behooren. Hoe grooter de oneenigheid en tegenstrijdigheid, hoe meer de mensch wordt ontbonden, maar voor zooveel er geen oneenigheid en tegenstrijdigheid is, wordt de mensch door het innerlijke met den Heer verbonden, hetgeen geschiedt voor zooveel als hij in de liefde en in de naastenliefde is; want de liefde en de naastenliefde verbindt; aldus is het bij den mensch gesteld. Het Innerlijke des Heeren echter was Jehovah Zelf, omdat Hij van Jehovah ontvangen was, die niet gedeeld en van een ander worden kan, zooals van een zoon die van een menschenvader ontvangen is; want het Goddelijke is niet deelbaar als het menschelijke, maar is en blijft een en hetzelfde; met dit innerlijke vereenigde de Heer het Menschelijk Wezen, en daar het Innerlijke des Heeren Jehovah was, was dit niet een vorm die het leven ontvangt, zooals het innerlijke vanden mensch, maar het was het leven zelf; ook Zijn Menschelijk Wezen is door de vereeniging gelijkerwijs het leven geworden; daarom zeide de Heer zoo vaak, dat Hij het Leven is, zooals bij Johannes:

“Gelijk de Vader het Leven heeft in Zichzelven, alzoo heeft Hij den Zoon gegeven, het Leven te hebben in Zichzelven” (5: 26, behalve elders bij denzelfde, hfdst. 1: 4; hfdst. 5: 21; hfdst. 6: 33, 35, 48; hfdst. 11: 25).

Voor zooveel derhalve de Heer in het menschelijke was, dat Hij erfelijk van de moeder had, verscheen Hij van Jehovah onderscheiden, en aanbad Hij Jehovah als een ander dan Hijzelf; maar voor zooveel Hij dit menschelijke aflegde, was de Heer niet van Jehovah onderscheiden, maar één met Hem; gene staat was, als gezegd, de staat der vernedering des Heeren, deze echter de staat van Zijne Verheerlijking.

2000. Dat de woorden: “en God sprak met hem, zeggende” den graad der innerlijke gewaarwording beteekenen, kan blijken uit de beteekenis van de woorden “Jehovah zegt”, zijnde het gewaarworden, nrs. 1898, 1899. Hier beteekent het den graad der gewaarwording, omdat Hij in een staat van vernedering of aanbidding was, en daarin overeenkomstig zijn graad met Jehovah meer verbonden en vereenigd was, want de vernedering brengt dit met zich mede; dat er meer en meer innerlijke gewaarwordingen zijn, zie men in nr. 1616.

2001. Dat er God wordt gezegd, omdat door den God Schaddai, dien Abram vereerde, de Heer werd uitgebeeld, voorts omdat over het ware wordt

gehandeld, dat met het goede moet worden verbonden, blijkt duidelijk uit hetgeen eerder is gezegd. In het Woord wordt de Heer vaak Jehovah genoemd, vaak Jehovah God, voorts de Heer Jehovah, vaak God, en wel steeds om een in den innerlijken zin verborgen reden; waar over de liefde of het goede gehandeld wordt, en over de hemelsche Kerk, wordt gezegd Jehovah; waar eener over het geloof of het ware gehandeld wordt, en over de geestelijke Kerk, wordt gezegd God, en dit bestendiglijk; de reden hiervan is deze, dat het Zijn zelf des Heeren tot de liefde behoort, en het Zijn, dat er uit voortvloeit, tot het geloof behoort, nrs. 709, 732. Hier wordt Hij derhalve God genoemd, omdat er over het ware gehandeld wordt, dat met het goede moet worden vereenigd; de andere reden is hier deze, dat de Heer wilde uitgebeeld worden door den god Schaddai, dien Abram vereerde, waarom aan den naam *God* in hetgeen volgt wordt vastgehouden, want in dit hoofdstuk wordt Jehovah slechts eenmaal genoemd, en God herhaaldelijk, zooals in vers 7, 8, 15, 18, 19, 22, 23.

2002. Vers 4. *Ik, zie, Mijn verbond is met u, en gij zult tot eenen vader zijn van menigte der natiën.* Ik, zie, Mijn verbond is met u, beteekent de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen; en gij zult tot eenen vader zijn van menigte der natiën, beteekent de vereeniging van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen; vader beteekent dat het van Hem komt, menigte beteekent het ware, van natiën beteekent het goede daarvan.

2003. Dat de woorden: “Ik, zie Mijn verbond is met u” de vereeniging beteekenen van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover in de nrs. 665, 666, 1023, 1038 is gehandeld; dat het hier de vereeniging is van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, blijkt duidelijk hieruit, en uit den innerlijken zin van het voorafgaande, aldus uit de woorden zelf: *Mijn verbond is met u.*

2004. Dat de woorden: “en gij zult tot eenen vader zijn van menigte der natiën” de vereeniging beteekenen van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen, kan niet zoozeer blijken uit de verklaring van elk woord afzonderlijk in den innerlijken zin, wanneer deze woorden niet in een zekere algemeene voorstelling, waarin deze innerlijke zin zich vertoont, worden beschouwd; de innerlijke zin is vaak van dien aard, en wanneer hij van dien aard is, kan hij alomvattender want verder verwijderd worden genoemd. Uit de verklaring der woorden elk afzonderlijk volgt deze dichtst nabijgelegen zin, namelijk dat van den Heer al het ware en al het goede komt, want de vader beteekent, zooals hieronder gezegd zal worden, dat het van Hem komt, dat

is, van den Heer, de menigte het ware, en der natiën het goede daarvan; daar het echter deze dingen zijn, namelijk de waarheden en goedheden, waardoor de Heer het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen vereenigd heeft, verrijst daaruit deze alomvattender en verder verwijderde zin. De Engelen worden aldus deze woorden gewaar en dan tevens ook de wederkeerige vereeniging, namelijk van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk met het Goddelijk Wezen; want de woorden: *Ik, Mijn verbond is met u* beteekenen, als gezegd, de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en vandaar deze hier de vereeniging van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen. Dat de vereeniging wederkeerig is geschied, is een verborgenheid, die nog niet onthuld werd, en van dien aard is, dat zij nauwelijks bevattelijk kan worden uitgelegd, want het is nog niemand bekend, van welken aard de invloed is, en zonder erkentenis van den invloed kan men nooit met welke voorstelling dan ook bevatten, wat wederkeerige vereeniging is, doch het kan eenigermate toegelicht worden door den invloed bij den mensch, want ook bij den mensch vindt wederkeerige verbinding plaats; van den Heer vloeit door het innerlijke van den mensch (waarover kort te voren in nr. 1999) voortdurend leven in het redelijke van den mensch, en door dit in het uiterlijke, en wel in zijn wetenschappelijke dingen en erkentnissen, en maakt ze niet alleen geschikt om het leven te ontvangen, maar stelt ze ook in orde, en bewerkt aldus, dat de mensch kan denken, en ten slotte dat hij redelijk is. Dit is de verbinding des Heeren met den mensch, en zonder deze zou de mensch nooit kunnen denken, nog minder redelijk zijn; hetgeen een ieder hieruit duidelijk kan zijn, dat er in het denken van den mensch ontelbare verborgenheden van wetenschap en ontledingskunst zijn, en wel zoo ontelbaar, dat zij in der eeuwigheid niet zouden kunnen worden doorgvorscht, en deze vloeien nooit in door de zinnen of door den uiterlijken mensch, maar door den innerlijken; de mensch echter komt zijnerzijds dit leven, dat van den Heer uitgaat, door wetenschappelijke dingen en erkentnissen tegemoet, en aldus verbindt hij zich wederkeerig. Maar wat de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met Zijn Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen betreft, dit gaat oneindig ver alles te boven; want het Innerlijke des Heeren was Jehovah Zelf, derhalve het Leven zelf; terwijl het innerlijke des menschen niet de Heer is, noch derhalve het leven, maar een ontvanger van het leven. Bij den Heer vond vereeniging met Jehovah plaats, daarentegen vindt bij den mensch geen vereeniging met den Heer plaats, maar verbinding. De Heer heeft zich uit eigen vermogen met Jehovah vereenigd, waarom Hij ook Gerechtigheid

werd; maar de mensch vereenigt zich nooit door eigen vermogen, maar door dat van den Heer, zoodat de Heer den mensch aan zich verbindt. Het is deze wederkeerige vereeniging, welke de Heer bedoelde, waar Hij het Zijne den Vader en dat des Vaders aan Zichzelf toeschrijft, zooals bij Johannes: “Jezus zeide: *Die in Mij gelooft, gelooft in Mij niet, maar in Hem, die Mij gezonden heeft*; Ik ben een licht, in de wereld gekomen, opdat een iegelijk, *die in Mij gelooft*, in de duisternis niet blijve” (12: 44, 45, 46), in welke woorden deze allerdiepste verborgenheden schuilen, en wel aangaande de vereeniging van het goede met het ware, en van het ware met het goede, of, wat hetzelfde is, aangaande de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen; daarom zegt Hij: “Die in Mij gelooft, gelooft in Mij niet, maar in Hem, die Mij gezonden heeft” en terstond daarop: “Die in Mij gelooft”; over deze ingetreden vereeniging zegt Hij het volgende: “Die Mij ziet, ziet Hem, die Mij gezonden heeft”; bij denzelfde: “De woorden *die Ik tot ulieden spreek, spreek Ik van Mij Zelfen niet; de Vader, die in Mij blijft, dezelve doet de werken*; gelooft Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is; voorwaar zeg Ik ulieden, die *in Mij gelooft, de werken die Ik doe*” (19: 10, 11, 12); in deze woorden zijn dezelfde verborgenheden, namelijk over de vereeniging van het goede met het ware; en van het ware met het goede, of, wat hetzelfde is, van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen; daarom zegt Hij: “De woorden die Ik tot ulieden spreek, spreek Ik van Mij Zelfen niet; de Vader, die in Mij blijft, doet de werken” en terstond daarop: “De werken die Ik doe”; over de ingetreden vereeniging hier desgelijks aldus: “Ik ben in den Vader en de Vader is in Mij”; dit is de mystieke vereeniging, waarvan velen spreken. Hieruit blijkt, dat Hij geen ander was dan de Vader, hoewel Hij van den Vader als over een ander sprak, en zulks vanwege de wederkeerige vereeniging, welke geschieden moest en welke geschied is; want zoo vaak zegt Hij het openlijk, dat Hij één is met den Vader, zooals in de aangehaalde plaatsen:

“*Die Mij ziet, ziet Hem die Mij gezonden heeft*” (Joh. 12: 45);

voorts:

“*De Vader die in Mij blijft, gelooft Mij, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is*” (Joh. 14: 10, 11),

en bij denzelfde:

“*Indien gij Mij kendet, en gij zoudt Mijnen Vader kennen*” (8: 19);

bij denzelfde:

“Indien gijlieden Mij gekend hadt, zoo zoudt gij ook Mijnen Vader gekend hebben; en van nu hebt gij Hem gekend, en hebt Hem gezien. Filippus zeide tot Hem: Toon ons den Vader; Jezus zeide tot hem: Ben Ik zoo langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons den Vader? Geloofst gij niet, dat Ik in den Vader ben, en de Vader in Mij is” (14: 7, 8, 9, 10);

en bij denzelfde:

“Ik en de Vader zijn een” (10: 30).

Dit is de reden, dat men in den Hemel van geen anderen Vader weet dan den Heer, daar in Hem de Vader is, en Hij één met den Vader is, en wanner men Hem ziet, men den Vader ziet, zooals Hijzelf zegt; men zee nr. 15.

2005. Dat “Vader” beteekent, dat het van Hem komt, blijkt uit de beteekenis van den Vader, waarvan in het vlak voorafgaande sprake was; namelijk dat alles wat van den Vader was, van Hem was, omdat zij één zijn. Het innerlijke van ieder mensch is van den vader, het uiterlijke van de moeder, of, wat hetzelfde is, de ziel zelve is van den vader, het lichaam, waarmede de ziel bekleed is, is van de moeder; nochtans maken ziel en lichaam één uit, want de ziel behoort tot het lichaam, en het lichaam behoort tot de ziel, derhalve zijn zij onafscheidelijk. Het innerlijke des Heeren was van den Vader, aldus de Vader Zelf; dit is de reden, dat de Heer zegt, dat de Vader in Hem is:

“Ik ben in den Vader, en de Vader is in Mij; die Mij ziet, die ziet den Vader; Ik en de Vader zijn één”;

zooals uit de boven aangehaalde plaatsen blijkt. In het Woord van het Oude Testament wordt eveneens Vader gezegd, zooals bij Jesaja:

“Een Knaap is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij zal op Zijnen schouder zijn, en Zijn naam zal genoemd worden: Wonderlijk, Raad, God, Held, Vader der eeuwigheid, Vredevorst” (9: 5).

Een ieder is het duidelijk, dat de ons geboren Knaap en de ons gegeven Zoon de Heer is, die Vader der eeuwigheid wordt genoemd. Bij dezelfde:

“Gij zijt onze Vader, want Abraham kent ons niet, en Israëel erkent ons niet; Gij, Jehovah, onze Vader, onze Verlosser, van eeuwigheid Uw naam” (63: 16),

alwaar het ook de Heer is, die Jehovah, onze Vader, wordt genoemd, want er is geen andere Verlosser. Bij Maleachi:

“Hebben wij niet allen *eenen Vader*, heeft niet *een God ons geschapen*”

(2: 10);

scheppen staat voor tot wedergeboorte brengen, zooals in het eerste deel is aangetoond, nrs. 16, 88, 472; en bovendien, dat onder Jehovah in het Woord van het Oude Testament overal de Heer wordt verstaan, daar alle riten der Kerk Hem uitbeeldden, en dat alle dingen die in het Woord zijn, in den innerlijken zin op Hem betrekking hebben.

2006. Dat de menigte het ware beteekent, blijkt uit de beteekenis van de menigte, zijnde het ware, waarover eerder in nr. 1941, en uit de beteekenis van vermenigvuldigd worden, namelijk dat het gezegd wordt van het ware, waarover in de nrs. 43, 55, 913, 983.

2007. Dat “der natiën” het goede daarvan beteekent, blijkt uit de beteekenis van de natiën, zijnde het goede, waarover in het eerste deel gehandeld is in de nrs. 1159, 1258, 1259, 1260, 1416, 1849.

2008. Vers 5. *En uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, en uw naam zal wezen Abraham, daar Ik u gesteld heb tot eenen vader van menigte der natiën.* Uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, beteekent dat Hij het menselijke zal afleggen; en uw naam zal wezen Abraham, dat Hij het Goddelijke zal aantrekken; daar Ik u gesteld heb tot eenen vader van menigte der natiën, beteekent, hier als eerder, dat van Hem al het ware komt en al het goede daaruit.

2009. Dat de woorden: “Uw naam zal niet meer genoemd worden Abram” beteekenen, dat Hij het menselijke zal afleggen, en de woorden: “en uw naam zal wezen Abraham”, dat Hij het Goddelijke zal aantrekken, blijkt uit de beteekenis van den naam; voorts uit de beteekenis van Abram en daarna van Abraham. Wanneer in het Woord gezegd wordt: “uw naam zal zijn” beteekent het de hoedanigheid of dat men van dien aard zal zijn, zooals blijkt uit hetgeen in het eerste deel is aangehaald, nrs. 144, 145, 1754; en daar de naam de hoedanigheid beteekent, omvat de naam in ééne samenvatting alles wat in Hem is; want aan iemands naam wordt in den Hemel in het geheel geen aandacht geschonken, maar wanneer iemand genoemd wordt, of wanneer een naam gezegd wordt, vertoont zich de voorstelling van diens hoedanigheid, of van alles wat van hem, bij hem, en in hem is; daarom beteekent de naam in het Woord de hoedanigheid; opdat dit duidelijk begrepen zal kunnen

worden, mag ik uit het Woord nog meer plaatsen ter bevestiging aanvoeren, zooals bijvoorbeeld in den zegen, bij Mozes:

“Jehovah zegene u, en behoede u; Jehovah doe Zijne aangezichten over u lichten, en erbarme zich uwer; Jehovah verheffe Zijne aangezichten over u, en geve u vrede; alzoo zullen zij *Mijnen naam op de zonen Israëls leggen*” (Num. 6: 24, 25, 26, 27);

hieruit blijkt duidelijk, wat de naam, en het leggen van den naam op de zonen Israëls is, namelijk dat Jehovah zegent, behoedt, verlicht, zich erbarmt, vrede geeft; derhalve, dat Jehovah of de Heer van dien aard is. In de Tien Geboden:

“Gij zult *den naam uws Gods niet ijdelijk gebruiken*, want Jehovah zal niet onschuldig houden dengene, *die Zijnen naam ijdelijk gebruikt*” (Exod. 20: 7; Deut. 5: 11),

alwaar den naam Gods ijdelijk gebruiken niet beteekent den naam, maar alles in het algemeen en in het bijzonder, wat van Hem is, aldus alles in het algemeen en in het bijzonder, wat tot Zijn eeredienst behoort, hetgeen niet veracht, nog minder gelasterd en met onreinheden bezoedeld mag worden. In het Gebed des Heeren:

“*Uw naam worde geheiligd*; Uw Koninkrijk kome; Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde” (Lukas 11: 2);

ook hier wordt onder den naam niet de naam verstaan, maar alle dingen die tot de liefde en het geloof behooren, want deze zijn Gods of des Heeren, en zij komen van Hem; wanneer deze dingen, daar zij heilig zijn, heilig gehouden worden, komt het Rijk des Heeren, en geschiedt Zijn wil op aarde evenals in de Hemelen. Dat de naam dergelijke dingen beteekent, blijkt uit alle plaatsen in het Woord van het Oude en Nieuwe Testament, overal waar de naam wordt genoemd; zooals bij Jesaja:

“Gij zult te dienzelven dage zeggen: Bekent Jehovah, *roept Zijnen naam aan*, maakt Zijne werken bekend onder de volken; gedenkt, dat *Zijn naam verhoogd is*” (12: 4),

alwaar den naam van Jehovah aanroepen, en gedenken dat Zijn naam verhoogd is geenszins is den een of anderen godsdienst in den naam stellen, en gelooven dat Jehovah door Zijnen naam wordt aangeroepen, maar dat Hij wordt aangeroepen door de erkenning van Zijne hoedanigheid, aldus door alles in het algemeen en in het bijzonder, wat van Hem is. Bij denzelfde:

“Daarom eert Jehovah in Urim, in de eilanden der zee *den naam van Jehovah, des Gods van Israël*” (24: 15),

alwaar “Jehovah in Urim eeren” wil zeggen uit de heilige dingen der liefde; “in de eilanden der zee den naam van Jehovah, des Gods van Israël” wil zeggen uit de heilige dingen des geloofs. Bij denzelfde:

“Jehovah, onze God, alleen in U *gedenken wij Uws naams*” (26: 13),
en bij denzelfde:

“Ik zal verwekken uit het noorden, en hij zal komen van den opgang der zon, *hij zal Mijnen naam aanroepen*” (41: 25),

alwaar den naam van Jehovah gedenken en aanroepen wil zeggen vereeren uit de goedheden der liefde en uit de waarheden des geloofs; die van het noorden zijn zij, die buiten de Kerk zijn en in onwetendheid verkeeren omtrent den naam van Jehovah, en die nochtans Zijnen naam aanroepen, wanneer zij in wederkeerige naastenliefde leven, en een Godheid, schepper van het heelal, aanbidden, want in den godsdienst en in den aard daarvan, niet in den naam, bestaat de aanroeping van Jehovah; dad de Heer ook bij de heidenen tegenwoordig is, zie men in de nrs. 932, 1032, 1059. Bij denzelfde:

“De natiën zagen uwe gerechtigheid, en alle koningen uwe heerlijkheid; *en gij zult met eenen nieuwen naam genoemd worden*, dien de mond van Jehovah zal uitspreken” (62: 2),

alwaar “gij zult met eenen nieuwen naam genoemd worden”, staat voor: gij zult een ander zijn, namelijk opnieuw geschapen of wedergeboren, aldus van dien aard. Bij Micha:

“Alle volken zullen wandelen, elk *in den naam zijns gods*, en wij zullen wandelen *in den naam van Jehovah, onzes Gods*, in de eeuw en in der eeuwigheid” (4: 5);

wandelen in den naam zijns gods staat duidelijk voor den profanen godsdienst; en wandelen in den naam van Jehovah voor den waren godsdienst. Bij Maleachi:

“Van den opgang der zon, en tot haren ondergang, *zal Mijn naam groot zijn onder de natiën*, en aan alle plaats zal reukwerk *Mijnen naam toegebracht worden*, en een rein spijsoffer, want *Mijn naam zal groot zijn onder de heidenen*” (1: 11),

alwaar door den naam niet de naam wordt aangeduid, maar de godsdienst, die de hoedanigheid van Jehovah of van den Heer is, waarnaar Hij aanbeden wil worden. Bij Mozes:

“De plaats, die Jehovah, uw God, uit alle stammen verkiezen zal, om aldaar *Zijnen naam te zetten*, en om aldaar *Zijnen naam te doen wonen*, daarheen zult gij brengen alles, wat Ik u gebiede” (Deut. 12: 5, 11, 14; hfdst. 16: 2, 6, 11),

alwaar eveneens door Zijn naam zetten, en Zijn naam aldaar doen wonen, niet de naam wordt aangeduid, maar de godsdienst, aldus de hoedanigheid van Jehovah of van den Heer, waarnaar Hij vereerd moet worden; Zijn hoedanigheid is het goede der liefde en het ware des geloofs; bij hen, die daarin zijn, woont de naam van Jehovah. Bij Jeremia:

“Gaat henen naar Mijne plaats, die in Schilo was, alwaar *Ik Mijnen naam had doen wonen* in den beginne” (7: 12),

hier desgelijks voor den godsdienst, dus voor de leer van het ware geloof. Het kan een ieder duidelijk zijn, dat Jehovah niet woont bij hem, die alleen Zijn naam kent en noemt, want de naam alleen zonder de voorstelling der hoedanigheid, zonder de erkenning der hoedanigheid en zonder het geloof in de hoedanigheid, is louter een woord. Hieruit blijkt duidelijk, dat de naam de hoedanigheid is en het kennen der hoedanigheid; bij Mozes:

“Te dier tijd scheidde Jehovah den stam Levi uit, om Hem te dienen, en om *in Zijnen naam te zegenen*” (Deut. 10: 8),

alwaar zegenen in den naam van Jehovah niet wil zeggen door den naam, maar door die dingen welke tot den naam van Jehovah behooren, waarover boven gesproken is. Bij Jeremia:

“*Dit is Zijn naam*, waarmee men Hem zal noemen: *Jehovah, onze Gerechtigheid*” (23: 6);

hier staat de naam voor de Gerechtigheid, welke de hoedanigheid des Heeren is, over wien gehandeld wordt. Bij Jesaja:

“Jehovah heeft Mij geroepen van de baarmoeder af, van Mijner moeders ingewanden af, *en Hij heeft Mijnen naam laten vermelden*” (49: 1),

alwaar ook van den Heer sprake is; Zijnen naam vermelden is onderwijzen van welken aard Hij is. Dat door den naam de hoedanigheid wordt aangeduid, komt nog duidelijker uit bij Johannes in de Openbaring:

“Gij hebt *weinig namen in Sardis*, die hunne kleederen niet bevekt hebben, en zij zullen met Mij wandelen in witte, overmits zij waardig zijn. Die overwint, die zal bekleed worden met witte kleederen, en *Ik zal zijnen naam niet delgen uit het boek des levens; en Ik zal zijnen naam belijden* voor Mijnen Vader en voor de Engelen. Die overwint, *Ik zal op hem schrijven den naam Gods, en den naam der stad Mijns Gods*, des nieuwen Jeruzalems, dat uit den hemel van Mijnen God afdaalt, en *Mijnen nieuwen naam* (3: 4, 5, 12),

alwaar duidelijk blijkt, dat de naam niet de naam is, maar dat het de hoedanigheid van iemand is; de naam in het boek des levens is niets anders;

evenzoo het belijden van zijn naam voor den Vader en het op hem schrijven van den naam Gods en der stad, en van den nieuwen naam. Desgelijks is het elders gesteld met de namen, waarvan gezegd wordt, dat zij geschreven zijn in het boek des levens, en in den Hemel, Openb. 13: 8; hfdst. 17: 8; Lukas 10: 20. In den Hemel is het nooit iets anders dan de hoedanigheid, waaraan de een van den ander onderkend wordt, en dit wordt in den zin der letter door den naam uitgedrukt, zooals dit ook een ieder hieruit duidelijk kan zijn, dat een ieder, die op aarde genoemd wordt, zich in de voorstelling van den ander vertoont met de hoedanigheid waardoor hij gekend en van anderen onderscheiden wordt; in het andere leven blijven de voorstellingen, maar de namen vergaan, en nog meer bij de Engelen; dit is de reden, dat de naam in den innerlijken zin de hoedanigheid is of de kennis der hoedanigheid. Bij denzelfde:

“Op het hoofd van Hem, die op het witte paard zat, vele diademen; *Hij had eenen naam geschreven*, dien niemand wist, dan Hij zelf; Hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geveerd was, en *Zijn naam wordt genoemd het Woord Gods*” (Openb. 19: 12, 13);

dat hier de naam het Woord Gods is, aldus de hoedanigheid van Hem, die op het witte paard zat, wordt met open woorden gezegd. Dat de naam van Jehovah is weten van welken aard Hij is, namelijk dat Hij al het goede der liefde en al het ware des geloofs is, blijkt duidelijk uit de navolgende woorden des Heeren:

“Rechtvaardige Vader, Ik heb U gekend, en ook dezen hebben erkend, dat Gij Mij gezonden hebt, want *Ik heb hun Uwen naam bekend gemaakt*, en Ik zal hem bekend maken, opdat de liefde, waarmede Gij Mij hebt liefgehad, in hen zij, en Ik in hen” (Joh. 17: 25, 26).

En dat de naam Gods of des Heeren alle leer des geloofs aangaande de liefde en de naastenliefde is, welke leer door het gelooven in Zijnen Naam wordt aangeduid, blijkt uit het navolgende bij denzelfden Evangelist:

“Zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven, zonen Gods te zijn, *die in Zijnen naam gelooven*” (1: 12);

“Zoo wat *gij vragen zult in Mijnen naam*, dat zal Ik doen; *indien gij Mij liefhebt*, zoo bewaart Mijne geboden” (14: 13, 14, 15);

“Zoo wat *gij den Vader in Mijnen naam vragen zult*, dat geeft Hij u; dit *gebied Ik u, opdat gij elkander liefhebt*” (15: 16, 17).

Bij Mattheus:

“Waar twee of drie *vergaderd zijn in Mijnen Naam*, daar ben Ik in het midden van hen” (18: 20),

alwaar de in den naam des Heeren vergaderden hen aanduiden, die in de leer des geloofs aangaande de liefde en de naastenliefde zijn, derhalve zij die in de liefde en de naastenliefde zijn. Bij denzelfde:

“Gij zult gehaat zijn van alle natiën *om Mijnen naam*” (10: 22; hfdst. 24: 9, 10; Markus 13: 9),

alwaar “om Mijnen naam” duidelijk staat voor “ter wille der leer”. Dat de naam zelf niets uitmaakt, maar dat, wat de naam insluit, namelijk alles wat tot de naastenliefde en het geloof behoort, blijkt duidelijk uit de volgende woorden bij Mattheus:

“Hebben wij niet *door Uwen naam* geprofeteerd, en *door Uwen naam* duivelen uitgeworpen, en *in Uwen naam* vele krachten gedaan? Maar dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik ken u niet, gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt” (7: 22, 23);

hieruit blijkt, dat zij, die den godsdienst in den naam stellen, zooals de Joden in den naam van Jehovah, en de Christenen in den naam des Heeren, daarom niet waardiger zijn, aangezien de naam niets uitmaakt, maar dat zij van dien aard moeten zijn als Hij geboden heeft, want dit is gelooven in Zijnen naam; en wanneer men zegt dat in geen anderen naam dan in dien des Heeren het heil gelegen is, dan wil dat zeggen in geen andere leer, dat is, in niets anders dan in de wederkerige liefde, welke de ware leer des geloofs is, aldus in geen ander dan in den Heer, omdat van Hem Alleen alle liefde en van daaruit alle geloof komt.

2010. Daar nu de naam de hoedanigheid beteekent en het kennen der hoedanigheid, kan het duidelijk zijn wat wordt aangeduid door de woorden in dit vers, namelijk *uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, en uw naam zal wezen Abraham*, dat wil zeggen dat Hij niet zou zijn zooals Hij geweest was, maar zooals Hij wezen zal. Dat Abram andere goden gediend en den god Schaddai vereerd had, is hierboven in nr. 1992 aangetoond; maar aangezien hij den Heer moest uitbeelden, en wel Zijn Innerlijken Mensch, derhalve het hemelsche van Zijn liefde, moest zijn vorige hoedanigheid uitgedelgd worden, dat is, de naam Abram moest veranderd worden in een andere hoedanigheid, waardoor de Heer zou kunnen worden uitgebeeld. Daarom werd de letter H uit den naam van Jehovah genomen — welke letter in den naam van Jehovah de eenige is, die het Goddelijke insluit, en beteekent Ik Ben of Zijn — en ingelascht, en hij werd Abraham genoemd; desgelijks is het gesteld met Sarai, waarover in hetgeen volgt; aan haar naam werd dezelfde letter toegevoegd, en zij werd Sarah genoemd. Hieruit kan ook blijken, dat Abraham in den innerlijken zin des Woords Jehovah of den Heer

uitbeeldt; doch men moet weten, dat het er bij de uitbeeldingen niets toe doet, van welken aard de mensch is, want in deze uitbeeldingen slaat niets terug op den persoon, maar richt zich alles op de zaak welke hij uitbeeldt, zooals reeds eerder is gezegd en aangetoond in de nrs. 665, 1097 aan het einde, 1361. Vandaar nu is de beteekenis dier woorden in den innerlijken zin deze, dat de Heer het menschelijke zal afleggen en het Goddelijke aantrekken hetgeen ook in het verband met het voorafgaande, alsmede in het verband met het volgende ligt, want nu wordt de belofte gedaan aangaande den zoon Izak, door wien het Goddelijk Redelijke des Heeren wordt uitgebeeld.

2011. Dat de woorden: “daar Ik u gesteld heb tot eenen vader van menigte der natiën”, hier als eerder beteekenen, dat van Hem al het ware komt, en al het goede daaruit, blijkt uit de beteekenis van den vader, zijnde dat het van Hem komt; uit de beteekenis van de menigte zijnde het ware; voorts uit de beteekenis der natiën, zijnde het goede daaruit, waarover boven in de nrs. 2005, 2006, 2007. Dat deze zelfde woorden in alomvattender of meer verwijderden zin de vereeniging beteekenen van het Menschelijk Wezen met het Goddelijke, zie men boven in nr. 2004; want het is met de vereeniging van het Menschelijk Wezen des Heeren met het Goddelijk Wezen evenzoo gesteld als met die van het ware met het goede, en met de vereeniging van Zijn Goddelijk Wezen met het Menschelijke, als met die van het goede met het ware, welke vereeniging wederkeerig is; ja, in den Heer was het ware zelf, dat zich met het goede vereenigde, en het goede zelf, dat zich met het ware vereenigde, want het Oneindig Goddelijke kan niet anders genoemd worden dan het Goede en het Ware zelf; daarom is het menschelijk gemoed in geen begoocheling, wanneer het denkt, dat de Heer het Goede self en het Ware self is.

2012. Vers 6. *Ik zal u zeer, zeer vruchtbaar maken, en Ik zal u tot natiën stellen, en koningen zullen uit u voortkomen.* Ik zal u zeer, zeer vruchtbaar maken, beteekent de bevruchting van het goede tot in het oneindige; en Ik zal u tot natiën stellen, beteekent, dat al het goede van Hem komt; en koningen zullen uit u voortkomen, beteekent dat al het ware van Hem komt.

2013. Dat de woorden: “Ik zal u zeer, zeer vruchtbaar maken” de bevruchting van het goede tot in het oneindige beteekenen, blijkt uit de beteekenis van vruchtbaar gemaakt worden, namelijk dat het op het goede betrekking heeft, waarover eerder in de nrs. 43, 55, 913, 983; en daar er gezegd wordt “zeer, zeer” en er van den Heer sprake is, beteekenen deze woorden de bevruchting tot in het oneindige.

2014. Dat de woorden: “Ik sal u tot natiën stellen” beteekenen, dat al het goede van Hem komt, blijkt uit de beteekenis van de natiën in haar echten en oorspronkelijken zin, zijnde het goede, waarover in het eerste deel de nrs. 1259, 1260, 1416, 1849.

2015. Dat de woorden: “koningen zullen uit u voortkomen” beteekenen, dat al het ware van Hem komt, blijkt uit de beteekenis van den koning in het Woord, zoowel in het historische als in het profetische Woord, zijnde het ware, zooals in nr. 1672 wel is gezegd, maar nog niet zoo aangetoond. Uit de beteekenis der natiën, zijnde de goedheden, en uit de beteekenis van de koningen, zijnde de waarheden, kan blijken, van welken aard de innerlijke zin des Woords is, alsmede hoe ver deze verwijderd is van den zin der letter. Wie het Woord leest, vooral het historische gedeelte, gelooft nooit iets anders dan dat de natiën daar natiën zijn, en dat de koningen daar koningen zijn, en dat aldus in het eigenlijke Woord zelf over de natiën, die genoemd worden, en over de koningen gehandeld wordt. Doch de voorstelling van natiën, alsmede van koningen, gaat geheel te loor, wanneer het Woord door de Engelen wordt opgenomen, en in hun plaats treedt het goede en het ware; dit kan niet anders dan zonderling, ja zelfs tegenstrijdig schijnen, maar nochtans is het er zoo mede gesteld. Een ieder kan het ook hieruit al opmaken, dat indien in het Woord natiën door de natiën werden aangeduid, en koningen door de koningen, het Woord des Heeren dan nauwelijks iets meer zou insluiten dan een andere geschiedenis, of dan een ander geschrift, en op deze wijze iets wereldsch zou zijn, terwijl er toch in het Woord niets is, dat niet Goddelijk is, dus hemelsch en geestelijk; zoo bijvoorbeeld reeds alleen in dit vers, dat Abraham vruchtbaar gemaakt zou worden en tot natiën gesteld, en dat koningen uit hem zouden voortkomen — wat zou dit anders zijn dan iets louter wereldsch, en hoegenaamd niets hemelsch; want daarin is slechts een heerlijkheid der wereld gelegen, welke volstrekt niets is in den Hemel; wanneer het daarentegen het Woord des Heeren is, moet het een heerlijkheid des Hemels zijn, en geenszins der wereld; daarom wordt de zin van de letter dan ook gansch en al uitgedelgd en verdwijnt hij, wanneer hij in den Hemel overgaat, en wordt aldus gereinigd, zoodat er niets wereldsch meer mede vermengd is, want onder Abraham wordt niet Abraham verstaan maar de Heer; onder vruchtbaar gemaakt worden wordt niet verstaan zijn nakomelingschap, die zeer, zeer groeien zou, maar het goede van het Menschelijk Wezen des Heeren, tot in het oneindige; onder de natiën worden niet natiën verstaan maar goedheden, en onder koningen niet koningen maar waarheden; terwijl nochtans de geschiedenis overeenkomstig den zin van

de letter in haar waarheid blijft, want het is waar, dat alzoo tot Abraham gesproken werd, voorts dat hij aldus vruchtbaar gemaakt werd, en dat natiën alsmede koningen uit hem voortkwamen. Dat de koningen waarheden beteekenen, kan uit de navolgende plaatsen blijken; bij Jesaja:

“De zonen van den vreemde zullen uwe muren bouwen, en *hunne koningen* zullen u dienen; *gij zult de melk der natiën zuigen, en de borst der koningen zult gij zuigen*” (60: 10, 16);

wat het zuigen der melk der natiën en der borst der koningen beteekent, komt geenszins in den zin der letter uit, maar in den innerlijken zin, waarin het beteekent begiftigd worden met goedheden en onderricht in waarheden. Bij Jeremia:

“Er zullen door de poorten dezer stad ingaan *koningen* en vorsten, zittende op den troon van David, rijdende op wagen en op paarden” (17: 25; hfdst. 22: 4);

rijden op wagen en op paarden is een profetische uitdrukking, welke overvloed van verstandelijke dingen beteekent, zooals uit tal van plaatsen bij de Profeten kan blijken; aldus wordt met de woorden: “door de poorten der stad zullen koningen ingaan” in den innerlijken zin aangeduid, dat zij zullen vervuld worden met waarheden des geloofs; dit is de hemelsche zin des Woords, waarin de wereldsche zin der letter overgaat. Bij denzelfde:

“Jehovah heeft in de gramschap Zijns toorns den *koning* en den priester smadelijk verworpen; de poorten Zions zijn in de aarde verzonken; Hij heeft hare grendelen verdorven en gebroken; de *koning* en de *vorsten* zijn onder de heidenen, er is geene wet” (Klaagl. 2: 6, 9),

alwaar de koning staat voor het ware des geloofs, de priester voor het goede der naastenliefde; Zion voor de Kerk die te gronde gericht wordt en welker grendelen gebroken worden; vandaar zijn de koning en de vorsten onder de heidenen, dat is, het ware en de dingen die tot het ware behooren, zullen verbannen worden, in die mate dat er geen wet, dat wil zeggen, niets van de leer des geloofs is. Bij Jesaja:

“Eer de knaap weet te verwerpen het booze, en te verkiezen het goede, zal de aardbodem verlaten zijn, dien gij versmaadt, voor *zijne twee koningen*” (7: 16),

alwaar sprake is van de Komst des Heeren; de aardbodem die verlaten zal zijn, staat voor het geloof, dat dan niet meer aanwezig zal zijn, en welks waarheden de koningen zijn, van wie men walgen zal. Bij denzelfde:

“Ik zal Mijne hand opheffen tot de *natiën*, en tot de volken zal Ik Mijne banier opsteken, en zij zullen uwe zonen in den schoot brengen,

en uwe dochteren zullen op den schouder gedragen worden; *koningen* zullen uwe *voedsterheeren* zijn, en hunne vorstinnen uwe zoogvrouwen” (49: 22, 23);

natiën en dochteren staan voor de goedheden, volken en zonen voor de waarheden, zooals in het eerste deel is aangetoond; dat de natiën voor de goedheden staan, nrs. 1259, 1260, 1416. 1849; de dochters desgelijks, nrs. 489, 490, 491; volken voor waarheden, nrs. 1259, 1260; de zonen desgelijks, nrs. 489, 491, 533, 1147. De koningen staan dus voor de waarheden in het algemeen, waarmede zij gevoed zullen worden, en hunne vorstinnen voor de goedheden, waarmede zij gezoogd zullen worden; of nu gezegd; wordt “goedheden en waarheden”, dan wel “zij die in goedheden en waarheden zijn”, is het hetzelfde. Bij denzelfde:

“Hij zal vele *natiën* besprengen, over Hem zullen de *koningen* hunnen mond toehouden, want zij hebben hetgeen hun [niet] verkondigd is, gezien, en hetgeen zij niet gehoord hebben, verstaan” (52: 15),

alwaar sprake is van de Komst des Heeren; de natiën staan voor hen, die door de goedheden worden aangedaan, de koningen voor hen, die door de waarheden worden aangedaan; bij David:

“Nu dan, gij *koningen*, zijt vol *inzicht*, laat u onderrichten, gij rechters der aarde; dient Jehovah met vreeze, en verheugt u met beving, kust den Zoon opdat Hij niet toorne, en gij op den weg vergaat” (Psalm 2: 10, 11, 12);

de koningen staan voor hen, die in de waarheden zijn; dezen worden ook vanwege de waarheden herhaaldelijk in het Woord *zonen des konings* genoemd; hier staat de Zoon voor den Heer, die hier de Zoon wordt genoemd, omdat Hij het ware zelf is, en van Hem al het ware komt. Bij Johannes:

“Zij zullen een nieuw lied zingen: Gij zijt waardig het Boek te nemen, en zijne zegelen te openen; Gij hebt ons onzen God gemaakt tot *koningen* en priesteren, opdat wij *regeeren* op de aarde” (Openb. 5: 9, 10),

alwaar zij, die in de waarheden zijn, koningen worden genoemd; de Heer noemt hen ook zonen des koninkrijks, bij Mattheus:

“Die het goede zaad zaait, is de Zoon des menschen; het veld is de wereld, het zaad zijn de *zonen des koninkrijks*, en het onkruid zijn de zonen des boozen” (13: 37, 38);

bij Johannes:

“De zesde Engel goot zijne fiool uit over de groote rivier, den Eufraat; en zijn water is uitgedroogd, opdat bereid zou worden de *weg der koningen*, die van den opgang der zon zijn” (Openb. 16: 12);

dat door den Eufraat niet de Eufraat wordt aangeduid, en door de koningen van den opgang der zon niet koningen daarvandaan, is duidelijk; wat door den Eufraat wordt aangeduid, dienaangaande zie men de nrs. 120, 1585, 1866; daaruit blijkt duidelijk, wat de weg der koningen, die van den opgang der zon zijn, beteekent, namelijk waarheden des geloofs, die uit de goedheden der liefde voortkomen. Bij denzelfde:

“De *natiën*, die behouden worden, zullen in haar licht wandelen, en de *koningen der aarde* zullen hunne heerlijkheid en eer in dezelve brengen” (Openb. 21: 24),

alwaar de *natiën* staan voor hen, die in de goedheden zijn, de koningen der aarde voor hen, die in de waarheden zijn; hetgeen ook hierin duidelijk uitkomt, dat het hier profetische en niet historische dingen zijn. Bij denzelfde:

“Met de groote hoer, die op vele wateren zit, hebben de *koningen der aarde* gehoereerd, en zij zijn dronken geworden van den wijn harer hoererij” (Openb. 17: 2),

en elders:

“Babylon heeft uit den wijn harer hoererij alle *natiën* gedrenkt, en de *koningen der aarde* hebben met haar gehoereerd” (Openb. 18: 3, 9);

hier blijkt eveneens, dat door de koningen der aarde niet koningen worden aangeduid, want er wordt gehandeld over de vervalsching en verkrachting van de leer des geloofs, dat wil zeggen, van het ware, hetgeen hoererij is; de koningen der aarde staan voor de waarheden, die vervalscht en verkracht zijn. Bij denzelfde:

“De tien hoornen, die gij gezien hebt, zijn *tien koningen*, die het *koninkrijk* nog niet ontvangen hebben, maar als *koningen* macht ontvangen voor eene ure met het beest; deze zullen eenerlei zin hebben, en zullen hun vermogen en macht het beest overgeven” (Openb. 17: 12, 13);

dat de koningen hier niet koningen zijn, kan eveneens een ieder duidelijk zijn, want anders zou het toch geheel onverstaanbaar zijn, dat de tien koningen als koningen voor één uur macht zouden ontvangen; desgelijks wat bij denzelfde staat:

“Ik zag het beest, en de *koningen der aarde*, en hunne heirlegers vergaderd, om krijg te voeren tegen hem, die op het paard zat, en tegen zijn heirleger” (Openb. 19: 19);

dat de op het paard zittende het Woord Gods is, word hier in het 13. vers nadrukkelijk gezegd, waartegen de koningen der aarde vergaderd worden genoemd; het beest staat voor de ontwijde goedheden der liefde, de koningen

voor de geschonden waarheden des geloofs; koningen der aarde worden zij genoemd, omdat zij binnen de Kerk zijn; dat de aarde de Kerk is, zie nrs. 662, 1066, 1067, 1262; het witte paard staat voor het verstand van het ware, de op het paard zittende voor het Woord. Nog duidelijker komt het uit bij Daniël in het elfde hoofdstuk, alwaar gehandeld wordt over den oorlog tusschen den *koning van het zuiden* en den *koning van het noorden*, waardoor de waarheden en de valschheden worden aangeduid, die met elkander gestreden hebben; de strijd wordt hier ook historisch door een oorlog beschreven. Daar de koning het ware is, kan het duidelijk zijn, wat het in den innerlijken zin wil zeggen, dat de Heer Koning genoemd wordt, voorts ook Priester, alsmede wat de koningen bij den Heer uitbeeldden, en wat de priesters. De koningen beeldden Zijn Goddelijk Ware uit, en de priesters Zijn Goddelijk Goede. Alle wetten der orde, waarmede de Heer het heelal als Koning bestuurt, zijn waarheden; alle wetten echter, waarmede Hij het heelal als Priester bestuurt, en waarmede Hij ook de waarheden zelf regeert, zijn goedheden; want de regeering naar de waarheden eenig on alleen, zou een ieder naar de hel verdoemen, doch de regeering naar de goedheden heft daaruit op en verheft in den Hemel, men zie nr. 1728. Daar deze beide regeeringen bij den Heer verbonden zijn, werden zij oudtijds ook uitgebeeld door het met het priesterschap verbonden koningschap, zooals bij Malchizedek, die koning van Schalem en tevens priester Gode den Allerhoogste was (Gen. 14: 18), en later bij de Joden, waar de uitbeeldende Kerk in haar vorm was ingesteld door rechters en priesters, daarna door koningen; maar aangezien de koningen de waarheden uitbeeldden, die niet de opperheerschappij mochten voeren, omdat zij, als gezegd, verdoemen, daarom mishaaide dit zoozeer, dat zij berispt werden en de hoedanigheid van het op zichzelf beschouwde ware door het recht des konings werd beschreven, 1 Sam. 8: 11 tot 18; en eerder werd door Mozes, Deut. 17: 14 tot 18, bevolen, dat zij het echte ware zouden kiezen, dat uit het goede komt, niet het verbasterde, en dat zij het niet bezoedelen zouden door redeneeringen en wetenschappelijke dingen; dit is het, wat het voorschrift aangaande den koning bij Mozes in de aangehaalde plaats insluit, hetgeen nooit iemand uit den zin van de letter zien kan, maar toch komt het duidelijk uit in elke bijzonderheid in den innerlijken zin, en hierin, dat door den koning en het koningschap niets anders werd uitgebeeld en aangeduid dan het ware.

2016. Wat de zaak betreft, dat van den Heer al het goede komt en al het ware daaruit, dit is een vaststaande waarheid; de Engelen zijn in de innerlijke gewaarwording daarvan, zoozeer, dat zij waarnemen, hoeveel van den Heer

komt en dat het goed en waar is, en hoeveel van henzelf, en dat het boos en valsch is; zij bekennen dit ook voor de nieuw aangekomen zielen en voor de geesten die twijfelen; ja, meer nog, bekennen zij, dat zij door den Heer worden afgehouden van het booze en valsche, hetwelk uit hun eigen ik voortkomt, en dat zij in het goede en ware gehouden worden; de afhouding zelve en de invloed zelf is ook voelbaar voor hen, men zie nr. 1614. Dat de mensch echter meent, het goede uit zichzelf te doen en het ware uit zichzelf te denken, is schijn, daar hij in den staat van geen innerlijke gewaarwording is, en in de diepste duisternis verkeert wat den invloed betreft; vandaar maakt hij gevolgtrekkingen uit den schijn, ja zelfs uit de begoocheling, waarvan hij zich niet laat afbrengen, zoolang hij alleen aan de zinnen gelooft, en zoolang hij daarnaar redeneert of het zoo is. Maar ofschoon het hiermede zoo gesteld is, moet de mensch nochtans het goede doen en het ware denken als uit zichzelf, want anders kan hij niet hervormd en wedergeboren worden; de reden waarom dit zoo is, zie men in de nrs. 1937, 1947. In dit vers wordt gehandeld over het Menschelijk Wezen van den Heer, dat vereenigd moest worden met het Goddelijk Wezen, en dat al het goede en ware aldus van het Goddelijk Wezen door Zijn Menschelijk Wezen tot den mensch zou komen; dit is een Goddelijke verborgenheid, die weinigen gelooven, omdat zij het niet begrijpen; want zij meenen, dat het Goddelijk goede tot den mensch kan komen zonder het met het Goddelijke vereenigde Menschelijke des Heeren; dat dit echter niet zou kunnen geschieden is in het kort reeds eerder aangetoond in de nrs. 1676, 1990; namelijk dat de mensch zich zoozeer verwijderd heeft van het hoogste Goddelijke door de begeerten waarin hij zich onderdompelde en door de valscheden waarmede hij zich verblindde, dat nooit eenige invloed van het Goddelijke in het redelijke van zijn gemoed zou plaats vinden, wanner het niet geschiedde door het Menschelijke, dat de Heer in Zich zou vereenigen met het Goddelijke. Door Zijn Menschelijke is de gemeenschap bewerkt, want op deze wijze kon het hoogste Goddelijke tot den mensch komen, hetgeen de Heer op vele plaatsen openlijk zegt, namelijk dat Hij de wog is, en dat er tot den Vader geen toegang is dan door Hem. Dit nu is het, wat hier gezegd wordt: dat van Hem, namelijk van het met het Goddelijke vereenigde Menschelijke, al het goede en al het ware komt.

2017. Vers 7. *En Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u, in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot God, en uw zaad na u.* Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, beteekent de vereeniging; en tusschen uw zaad na u, beteekent de verbinding met hen die geloof in Hem hebben; in hunne geslachten, beteekent

de dingen die tot het geloof behooren; tot een eeuwig verbond, beteekent de verbinding met dezen; om u te zijn tot God, beteekent het Goddelijke des Heeren in Hem; en uw zaad na u, beteekent daarvandaan het Goddelijke bij hen, die geloof in Hem hebben.

2018. Dat de woorden: “Ik zal Mijn verbond oprichtentusschen Mij en tusschen u” de vereeniging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de vereeniging, waarover eerder in de nrs. 665, 666, 1023, 1038, over welke vereeniging in dit hoofdstuk en eerder herhaaldelijk gehandeld is, en aangetoond, dat Jehovah, die hier spreekt, in Hem was, omdat Hij één met Hem was van de eerste ontvanging en geboorte af, want Hij was van Jehovah ontvangen en vandaar was Zijn Innerlijke Jehovah; en dit is door iets dergelijks bij den mensch verduidelijkt, nr. 1999, dat namelijk zijn ziel één is met het lichaam, of zijn innerlijke met het uiterlijke, hoewel zij van elkander onderscheiden zijn, en somtijds dermate onderscheiden, dat het eene met het andere in strijd is, zooals dit in verzoekingingen het geval pleegt te zijn, waarin het innerlijke het uiterlijke bestraft en het booze, dat in het uiterlijke is, verwerpen wil; en nochtans zijn zij verbonden, of één, daar zoowel de ziel als het lichaam denzelfden mensch toebehoort; tot voorbeeld diene, wie anders denkt dan hij met zijn gelaat toont, met den mond spreekt en met het gebaar doet; bij hem is dan iets innerlijks dat met het uiterlijke in strijd is, maar nochtans zijn zij één, want het denken behoort evenzeer tot den mensch als het ‘uiterlijke van gelaat, mond en gebaar; er is echter vereeniging, wanneer deze, namelijk het gelaat, de taal van den mond en het gebaar met het denken samenstemmen; dit ter verduidelijking.

2019. Dat de woorden: “en tusschen uw zaad na u” de verbinding beteekenen met hen die geloof in Hem hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof, waarover in de nrs. 1025, 1447, 1610; voorts uit de beteekenis van “na u”, zijnde volgen; het is in het Woord een gebruikelijke zegswijze “iemand nawandelen”, zooals bij Jerem. 7: 6; hfdst. 8: 2; Ezech. 20: 16; voorts Markus 8: 34; Lukas 9: 23; hfdst. 14: 27; vandaar beteekent hier “het zaad na u” hen, die in het geloof zijn, en Hem volgen; in den innerlijken zin hen, die van Hem geboren zijn.

2020. Dat de woorden: “in hunne geslachten” de dingen beteekenen, die tot het geloof behooren, blijkt uit de beteekenis van de geslachten, zijnde de dingen, die van de naastenliefde verwekt en geboren zijn, dat wil zeggen, alle dingen die tot het geloof behooren, of, wat hetzelfde is, al diegenen, die door den Heer zijn wedergeboren, in wie derhalve het geloof der naastenliefde is, waarover, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt. Dat

de geslachten alsmede de geboorten in den innerlijken zin dezen zijn, is in het eerste deel aangetoond in de nrs. 613, 1041, 1145, 1330.

2021. Dat “tot een eeuwig verband” de verbinding met dezen beteekent, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover eerder in de nrs. 665, 666, 1023, 1038; en dat het een verbinding is met hen, die zaad genoemd worden, blijkt hieruit dat het onmiddellijk volgt, en dat het verbond voor de tweede maal in dit vers genoemd wordt; aldus heeft het eerste betrekking op de vereeniging van Jehovah met het Menschelijk Wezen, het tweede op de verbinding met dezen die het zaad zijn. Opdat men een duidelijker voorstelling ontvange van de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen, en van de verbinding des Heeren met het menschelijk geslacht door het geloof der naastenliefde, mag hier en in hetgeen volgt gene eene *vereeniging*, deze echter eene *verbinding* genoemd worden; die van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen was ook een vereeniging, maar die van den Heer met het menschelijk geslacht door het geloof van de naastenliefde, is eene verbinding; hetgeen hieruit blijkt, dat, wijl Jehovah of de Heer het Leven is, en Zijn Menschelijk Wezen ook het Leven is geworden, zooals hierboven is aangetoond, er vereeniging is tusschen het Leven en het Leven; daarentegen is de mensch niet het Leven, maar een ontvanger van het leven, zooals eveneens eerder is aangetoond; wanneer het leven in een ontvanger des levens invloeit, is er verbinding, want het past zich bij hem aan als het actieve bij het passieve, of als het op zichzelf levende bij het op zichzelf doode, dat dientengevolge leeft; weliswaar verschijnt dan het principale met het instrumentale, zooals zij genoemd worden, verbonden, alsof zij één waren, maar nochtans zijn zij niet één, want het eerste staat op zichzelf en het laatste staat op zichzelf; de mensch leeft niet uit zichzelf, maar de Heer voegt hem uit Barmhartigheid aan zich toe, en doet hem aldus leven tot in eeuwigheid; en daar zij zoo onderscheiden zijn, wordt het een verbinding genoemd.

2022. Dat de woorden: “om u te zijn tot God” het Goddelijke des Heeren in Hem beteekenen, blijkt uit hetgeen hierboven gezegd is over het Goddelijk Wezen des Heeren, namelijk dat het in Hem was.

2023. Dat de woorden: “en uw zaad na u” beteekenen daarvandaan het Goddelijke bij hen, die geloof in Hem hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof der naastenliefde, waarover in de nrs. 1025, 1447, 1610 gehandeld is; voorts uit de beteekenis van “na u”, namelijk dat het is Hem navolgen, waarover kort te voren in nr. 2019. Het Goddelijke bij hen, die geloof in Hem hebben, is de liefde en de naastenliefde; onder *liefde* wordt de

liefde tot den Heer verstaan, onder *naastenliefde* de liefde jegens den naaste; de liefde tot den Heer kan nooit gescheiden worden van de liefde jegens den naaste, want de liefde des Heeren is jegens het gansche menschelijke geslacht, dat Hij tot in eeuwigheid behouden wil en geheel en al aan zich wil toevoegen, zoodat er geen van hen verloren zou gaan; wie derhalve liefde tot den Heer heeft, heeft de liefde des Heeren, en zoo kan hij niet anders dan den naaste liefhebben; maar zij, die in de liefde tot den naaste zijn, zijn daarom niet allen in de liefde tot den Heer, zooals bijvoorbeeld de rechtschapen heidenen, die in onwetendheid omtrent den Heer verkeerden, maar bij wie nochtans de Heer in de naastenliefde tegenwoordig is, zooals in het eerste deel in de nrs. 1032, 1059 is aangetoond, voorts ook anderen binnen de Kerk; want de liefde tot den Heer is van een hooger graad; zij, die liefde tot den Heer hebben, zijn hemelsche menschen, maar zij die liefde jegens den naaste of naastenliefde hebben, zijn geestelijke menschen; de Oudste Kerk, die voor den vloed bestond, en hemelsch was, was in de liefde tot den Heer; de Oude Kerk echter, die na den vloed bestond, en geestelijk was, was in de liefde jegens den naaste of in de naastenliefde; dit onderscheid tusschen de liefde en de naastenliefde moet gemaakt worden, wanneer zij in hetgeen volgt genoemd worden.

2024. Vers 8. *En Ik zal u, en uw zaad na u, het land uwer vreemdelingschappen geven, het geheele land Kanaän, tot eeuwige bezitting, en Ik zal hun tot God zijn.* Ik zal u, en uw zaad na u, het land uwer vreemdelingschappen geven, beteekent, dat de Heer zich met eigen krachten alle dingen verwierf, die het land der vreemdelingschappen zijn; Ik zal u geven, wil zeggen dat van Hem alle dingen in de Hemelen en op aarde zijn; en aan uw zaad na u, beteekent dat Hij het geven zal aan hen, die geloof in Hem zullen hebben; het geheele land Kanaän, beteekent het hemelsche Rijk; tot eeuwige bezitting, beteekent tot in eeuwigheid; en Ik zal hun tot God zijn, beteekent dat er één God is.

2025. Dat de woorden: “Ik zal u, en uw zaad na u, het land uwer vreemdelingschappen geven”, beteekenen dat de Heer zich met eigen krachten alle dingen verwierf, die het land der vreemdelingschappen zijn, blijkt uit de beteekenis van in vreemdelingschap verkeerden, zijnde onderricht worden, waarover in nr. 1463; en daar de mensch zich het leven hoofdzakelijk door onderricht in wetenschappelijke dingen, leeringen en erkennenissen des geloofs verwerft, is het vreemdelingschap bijgevolg het aldus verworven leven. Op den Heer toegepast, is het het leven, dat Hij zich verwierf door erkennenissen, worstelingen der verzoeking en de overwinningen daarin, en daar Hij het zich met eigen krachten verwierf, wordt er hier door het land

der vreemdelingschappen dit mede aangeduid. Dat de Heer zich alle dingen met eigen krachten verworven heeft, en met eigen krachten het Menschelijk Wezen met het Goddelijke, en het Goddelijke met het Menschelijke wezen vereenigde, en zoo alleen de Gerechtigheid werd, blijkt duidelijk bij de Profeten, zooals bij Jèsaja:

“Wie is deze, die uit Edom komt, die voorttrekt in de *menigte van zijn kracht*; *Ik alleen* heb de pers getreden, en van de volken was *niemand met Mij*; Ik zag rondom, en er was *niemand, die hielp*; en Ik ontzette Mij, en er was *niemand, die ondersteunde*; daarom heeft *Mijn arm Mij heil beschikt*” (63: 1, 3, 5);

Edom staat voor het Menschelijk Wezen des Heeren; kracht en arm voor macht, en dat het uit eigen macht is, wordt duidelijk gezegd, namelijk dat niemand hielp, niemand ondersteunde, dat Hem Zijn arm heil beschikte. Bij denzelfde:

“Hij zag, dat *er niemand was*, en Hij ontzette zich, dat *niemand in het midden trad*; en *heil bracht Hem Zijn arm aan* en Zijne Gerechtigheid ondersteunde Hem; en *Hij trok Gerechtigheid aan* als een pantsier, en den helm des heils zette Hij op Zijn hoofd” (59: 16, 17);

desgelijks dat het uit eigen macht geschiedde, en dat Hij aldus tot Gerechtigheid werd. Dat de Heer Gerechtigheid is, bij Daniël:

“Zeventig weken zijn bestemd, om de ongerechtigheid te verzoenen, en om de *gerechtigheid der eeuwen aan te brengen*, en om het gezicht en den profeet te verzegelen, en om den Heilige der Heiligen te zalven” (9: 24);

en bij Jeremia:

“Aan David zal Ik eene rechtvaardige spruit verwekken, en Hij zal als koning regeeren, en met inzicht handelen, en gericht en gerechtigheid doen op de aarde; in Zijne dagen zal Jehudah behouden worden, en Israël in vertrouwen wonen; en dit zal Zijn naam zijn, waarmede men Hem zal noemen: *Jehovah, onze Gerechtigheid*” (23: 5, 6; hfdst. 33: 15, 16) ;

daarom wordt Hij ook *Woning der Gerechtigheid* genoemd (Jer. 31 :23; hfdst. 50: 7), en bij Jesaja *Wonderlijk* en *Held* (9: 5). Dat de Heer zoo vaak aan den Vader toeschrijft wat van Hem is, werd hierboven in de nrs. 1999 en 2004 uitgelegd; want Jehovah was in Hem, bijgevolg in elk ding afzonderlijk van Hem; dit kan door iets dergelijks bij den mensch, hoewel het niet hetzelfde is, verduidelijkt worden; de ziel van den mensch is in hem, en daar zij in hem is, is zij in de allerkleinste bijzonderheid van hem, namelijk in de allerkleinste

bijzonderheid van zijn denken en in de allerkleinste bijzonderheid van zijn handelen; alles wat niet zijn ziel in zich heeft, is niet van hem. De ziel des Heeren was het Leven zelf, of het Zijn zelf, dat Jehovah is, want Hij was van Jehovah ontvangen, aldus was Hij in de allerkleinste bijzonderheden van Hem; en daar het Leven zelf, of het Zijn zelf, dat Jehovah is, Hem toebehoorde, zooals de ziel den mensch toebehoort, zoo behoorde Hem toe dat wat Jehovah toebehoorde; en dit is het, wanneer de Heer zegt, dat Hij in den schoot des Vaders is (Joh. 1: 18), en dat alles wat de Vader heeft, het Zijne is (Joh. 16: 15; hfdst. 17: 10, 11). Door het goede, dat van Jehovah is, vereenigde Hij het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en door het ware vereenigde Hij het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen, aldus alle dingen in het algemeen en in het bijzonder uit Zichzelf; ja zelfs was Zijn Menschelijke aan zichzelf overgelaten, opdat Hij van Zichzelf uit tegen alle hellen zou strijden en ze overwinnen; en daar Hij het leven in Zichzelf had, dat, als gezegd, Hem toebehoorde, heeft Hij ze overwonnen met Zijn macht en met Zijn krachten, zooals dit ook duidelijk bij de Profeten in de aangehaalde plaatsen wordt gezegd. Daarom nu, wijl Hij zich met eigen krachten alles verwierf, werd Hij de Gerechtigheid, ontrukte Hij de wereld der geesten aan de helsche geniën en geesten, en bevrijdde aldus het menschelijk geslacht van den ondergang (want het menschelijke geslacht wordt door geesten geregeerd), en aldus verlost Hij het; daarom wordt Hij in het Woord van het Oude Testament zoo vaak Bevrijder en Verlosser genoemd, en Heiland, hetgeen ligt opgesloten in Zijn naam Jezus.

2026. Dat de woorden: “Ik zal u geven” willen zeggen, dat van Hem alle dingen in de Hemelen en op de aarde zijn, volgt uit hetgeen nu gezegd is. In den zin van de letter wil “u geven” zeggen, dat God of Jehovah Hem zal geven, zooals ook in het Woord van de Evangelisten, dat de Vader Hem alles gegeven heeft wat in den Hemel en op aarde is; maar in den innerlijken zin, waarin zich het ware zelf in zijn zuiverheid vertoont, wil dit zeggen, dat de Heer het zich verworven heeft, omdat in Hem en in elke bijzonderheid van Hem, als gezegd, Jehovah was; hetgeen nog door iets dergelijks kan worden toegelicht, bijvoorbeeld: wanneer de inwendige of redelijke mensch, of het denken zou zeggen, dat het lichamelijke van hem rust of vrede zou hebben, indien het naliet dit of dat te doen, dan is degeen, die dit zegt, dezelfde mensch als degeen, tot Wien het gezegd wordt, want het redelijke behoort evenzeer tot den mensch als het lichamelijke; daarom, wanneer gene genoemd wordt, wordt deze bedoeld. Dat den Heer de dingen, die in de Hemelen en op aarde zijn, toebehooren, blijkt bovendien uit zeer vele plaatsen des Woords, behalve

uit die in het Oude Testament, ook uit de navolgende bij de Evangelisten: Matth. 11: 27; Lukas 10: 22; Joh. 3: 34, 35; hfdst. 17: 2; Matth. 28: 18, en uit hetgeen in het eerste deel is aangetoond, nrs. 458, 551, 552, 1607. En daar de Heer den ganschen Hemel regeert, regeert Hij ook alles wat op aarde is, want zij zijn zoo met elkander verbonden, dat wie den een regeert, alles regeert; want van den Hemel der Engelen hangt de Hemel der engelengeesten af, van dezen de wereld der geesten, van deze wederom het menschelijke geslacht, en desgelijks van de Hemelen alles wat in de wereld en in de natuur is, want zonder den invloed van den Heer door de Hemelen zou nooit iets van wat in de natuur en in haar drie rijken is, ontstaan en bestaan; men zie nr. 1632.

2027. Dat de woorden: “en aan uw zaad na u” beteekenen, dat Hij het geven zal aan hen, die geloof in Hem zullen hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof, waarover in de nrs. 1025, 1447, 1610; namelijk het geloof der naastenliefde, waarover in de nrs. 379, 389, 654, 724, 809, 916, 1017, 1162, 1176, 1258. Diegenen hebben niet het geloof der naastenliefde (en zijn derhalve niet het hier bedoelde zaad), die een verdienste stellen in de daden van hun leven, want zoo willen zij niet door de Gerechtigheid des Heeren maar uit zichzelf zalig worden; dat er in hen geen geloof der naastenliefde is, dat wil zeggen, geen naastenliefde, blijkt hieruit, dat zij zichzelf boven anderen verkiezen, aldus zichzelf en niet de anderen op het oog hebben, dan alleen voor zoover dezen hen dienen; en hen die dit niet willen, verachten of haten zij; op deze wijze ontbinden zij door de eigenliefde en verbinden nooit, en verwoesten aldus wat hemelsch is, namelijk de wederkeerige liefde, die het firmament des Hemels is, want daaraan ontleenen de Hemel zelf en de gansche aaneengeslotenheid en eensgezindheid daarvan hun bestaan en voortbestaan; want alles wat in het andere leven de eensgezindheid verstoort, is tegen de orde van den Hemel zelf, dus beraamt de vernietiging van het geheel; van dien aard zijn zij, die in de daden van hun leven een verdienste stellen, en zich de gerechtigheid toeëigenen; tot dezen behooren velen in het andere leven; zij zijn somtijds blinkend van gelaat als fakkelen, maar door een dwaallicht, dat uit de zelfrechtaardiging voortkomt, doch zij zijn koud; men ziet hen somtijds heen en weer rennen en hun eigen verdienste staven uit den letterlijken zin des Woords, terwijl zij de waarheden, die tot den innerlijken zin behooren, haten; nr. 1877. Hun sfeer is er een van zelfbetrachting, derhalve vernietigend voor alle voorstellingen, die niet op zichzelf gericht zijn als op een soort van godheid; de sfeer van velen derzulken te zamen is een zoo verscheurende, dat daarin niets dan hatelijkheid en vijandigheid is, want daar een ieder hetzelfde wil, namelijk gediend worden, doodt hij den

ander in zijn hart; sommigen van hen zijn onder diegenen, die zeggen dat zij gewerkt hebben in den wijngaard des Heeren, terwijl zij toch toenmaals voortdurend op eigen voortreffelijkheid, roem en eerbewijzen, alsmede op gewin bedacht waren, en zoo doorgaande ook van zins waren de grootsten in den Hemel te worden, ja zelfs door de Engelen gediend te worden; waarbij zij de anderen, bij zichzelf vergeleken, in hun hart verachtten, derhalve met geen wederkeerige liefde, waarin de Hemel bestaat, maar met eigenlief de vervuld zijn, waarin zij den Hemel stellen, want zij weten niet, wat de Hemel is; hierover zie men de nrs. 450, 451, 452, 1594, 1679. Dezen zijn onder hen, die de eersten willen zijn, maar de laatsten worden (Matth. 19: 30; hfdst. 20: 16; Markus 10: 31), en die zeggen, dat zij door den naam des Heeren geprofeteerd en vele krachten gedaan hebben, maar tot wie gezegd wordt: “Ik ken u niet” (Matth. 7: 22, 23). Anders is het gesteld met hen, die uit eenvoud des harten gemeend hebben den Hemel te verdienen, en in de naastenliefde geleefd hebben; dezen beschouwden het verdienen van den Hemel als een belofte, en erkennen gereedelijk dat dit tot de Barmhartigheid des Heeren behoort; want het leven der naastenliefde brengt dit met zich mede; de naastenliefde zelve heeft al het ware lief.

2028. Dat “het geheele land Kanaän” het hemelsche Rijk beteekent, blijkt uit de betekenis van het land Kanaän, zijnde het hemelsche Rijk, waarover eerder in de nrs. 1413, 1437, 1607.

2029. Dat “tot eeuwige bezitting” tot in eeuwigheid beteekent, blijkt zonder verklaring; zij worden bezitters genoemd, voorts erfgenamen, niet uit verdienste, maar uit Barmhartigheid.

2030. Dat de woorden: “Ik zal hun tot God zijn” beteekenen dat er één God is, blijkt hieruit, dat hier gehandeld wordt over het Menschelijk Wezen des Heeren, dat met het Goddelijk Wezen vereenigd en aldus zelf ook God worden moest; derhalve beteekent “Ik zal hun tot God zijn” in den innerlijken zin éénen God.

2031. Vers 9. *En God zeide tot Abraham: En gij zult Mijn verbond houden, gij, en uw zaad na u, in hunne geslachten.* God zeide tot Abraham, beteekent de innerlijke gewaarwording; en gij zult Mijn verbond houden, beteekent een nog nauwer toegehaalde vereeniging; gij, en uw zaad na u, beteekent dat van Hem de verbinding van allen, die geloof in Hem hebben, komt; in hunne geslachten, beteekent de dingen die tot het geloof behooren.

2032. Dat de woorden: “God zeide tot Abraham” de innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de betekenis van het zeggen van God in den historischen

zin des Woords, zijnde het innerlijk gewaarworden, waarover eerder in de nrs. 1602, 1791, 1815, 1819, 1822.

2033. Dat de woorden: “Gij zult Mijn verbond houden” een nog nauwer toegehaalde vereeniging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de vereeniging en de verbinding, waarover eerder bij vers 2, 4, 7, en in het eerste deel nrs. 665, 666, 1023, 1038; de hier herhaalde vermelding van het verbond, waarvan eerder zoo vaak sprake was, duidt eene nauwer toegehaalde vereeniging aan; in den historischen zin die over Abraham handelt, kan dit op niets anders betrekking hebben, dan dat hij het verbond zal houden; in den innerlijken zin echter, waarin over den Heer gehandeld wordt, verdwijnt het historische, en in zijn plaats treden die dingen, welke op den Heer van toepassing zijn, en bestaan in een nauwer vereenigd worden. De vereeniging van het Menschelijk Wezen des Heeren met Zijn Goddelijk Wezen is niet op eenmaal geschied, maar gedurende Zijn ganschen levensloop, van de vroegste kindsheid af tot op het laatste levensuur in de wereld; aldus steeg Hij voortdurend tot de Verheerlijking op, dat wil zeggen, tot de vereeniging, en dit is het, wat bij Johannes gezegd wordt:

“Jezus zeide: Vader, *verheerlijk* Uwen naam; er kwam eene stem uit den Hemel: En *Ik heb verheerlijkt*, en wederom *zal Ik verheerlijken*” (12: 28);

men zie hetgeen eerder gezegd is, nrs. 1690, 1864.

2034. Dat de woorden: “gij, en uw zaad na u” beteekenen, dat van Hem de verbinding van allen, die geloof in Hem hebben, komt, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof, waarover ettelijke malen hierboven; en uit de beteekenis van “na u”, zijnde Hem volgen, waarover hierboven in nr. 2019. Eerst werd gehandeld over de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijke met het Goddelijk Wezen; hier wordt nu gehandeld over de verbinding van den Heer met hen, die in Hem gelooven; daarom wordt dan ook wederom “gij” gezegd, namelijk “*gij* zult Mijn verbond houden, *gij* en uw zaad”, uit welke herhaling en toevoeging aan het zaad blijkt, dat in den innerlijken zin de verbinding wordt aangeduid, en wel met hen, die het zaad zijn, waardoor het geloof der naastenliefde wordt aangeduid, zooals is aangetoond in de nrs. 1025, 1447, 1610; en dat het geloof de naastenliefde zelve is, in het eerste deel van nrs. 30 tot 38, 379, 389, 654, 724, 809, 916, 1017, 1076, 1077, 1162, 1176, 1258, 1798, 1799, 1834, 1844. Ook wanneer de Heer van Zijn vereeniging met den Vader spreekt, spreekt Hij terstond en in samenhang daarmede van Zijn verbinding met het menschelijk geslacht, daar dit de oorzaak der vereeniging was, zooals bij Johannes blijkt:

“Opdat allen één zijn gelijkewijs Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn; Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk als wij één zijn; Ik in hen, en Gij in Mij; want Ik heb hun Uwen naam bekend gemaakt, en zal bekend maken, opdat de liefde, waarmede Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij”
(17: 21, 22, 23, 26),

waaruit blijkt, dat de Heer bij de vereeniging van Zichzelf met Zijn Vader de verbinding van Zichzelf met het menschelijk geslacht beoogde, en dat deze Hem ter harte ging, daar zij Zijn liefde was; want alle verbinding geschiedt door de liefde, de liefde is de verbinding zelve. Elders bij denzelfde:

“Want Ik leef, en gij zult leven; in dien dag zult gij erkennen, dat Ik in Mijnen Vader ben, en gij in Mij, en Ik in u; die Mijne geboden heeft, en dezelve doet, die is het, die Mij liefheeft” (14: 19, 20, 21);

hieruit blijkt het eveneens duidelijk, dat de Heer bij de vereeniging van Zijn Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen, Zijne verbinding met het menschelijk geslacht beoogde, en dat deze verbinding Zijn einddoel was, en dit einddoel Zijn liefde, welke van dien aard was, dat Hem de zaligmaking van het menschelijk geslacht, beoogd bij de vereeniging van Hemzelf met Zijn Vader, de innigste vreugde was; en hier wordt ook beschreven, wat vereenigt, namelijk die dingen te hebben en te doen, derhalve den Heer lief te hebben. Bij denzelfde:

“Vader, overheerlijk Uwen naam; er kwam eene stem uit den Hemel: En Ik heb verheerlijkt, en Ik zal wederom verheerlijken. Jezus zeide: Niet om Mijnentwil is deze stem geschied, maar om uwentwil; Ika echter, wanneer Ik van de aarde verhoogd zal zijn, zal allen na Mij trekken”
(12: 28, 30, 32);

onder de verheerlijking wordt de vereeniging verstaan, zooals eerder gezegd is; en dat Hij bij de vereeniging van Zichzelf met den Vader de verbinding van Zichzelf met het menschelijk geslacht beoogde, wordt openlijk gezegd, namelijk met de woorden: “Wanneer Ik verhoogd zal worden, zal Ik allen na Mij trekken”. Dat de verbinding van het oneindige of hoogste Goddelijke met het menschelijk geslacht is geschied door het Goddelijk geworden Menschelijke des Heeren, en dat deze verbinding de oorzaak was van de Komst des Heeren in de wereld, is een verborgenheid, die velen bij zichzelf navorschen en die zij, daar zij het niet begrijpen, niet gelooven; en daar zij het niet gelooven omdat zij het niet begrijpen, ergeren zij zich daaraan; dat het zoo is, werd mij door vele ondervindingen te weten gegeven door hen die in het andere leven komen; zeer velen van hen, bijna het grootste deel der

fijnzinnige lieden in de wereld, vullen, zoodra zij maar denken dat de Heer mensch is geworden en naar den uiterlijken vorm als een ander mensch is geweest, en dat Hij geleden heeft en nochtans het heeal regeerde, de sfeer terstond met ergernissen, en wel om deze reden, dat het hun in het leven van het lichaam een ergernis was, hoewel zij er toen niets van lieten merken, en hoewel zij Hem met uiterlijke heiligheid aanbaden; want in het andere leven komen de innerlijke dingen te voorschijn, en worden geopenbaard door de zich van hen uit verbreidende sfeer, waarover in het eerste deel in de nrs. 1048, 1053, 1316, 1504 gehandeld is; hieraan wordt duidelijk waargenomen, van welk geloof zij geweest zijn, en wat zij over den Heer gedacht hebben; daar dit zoo is, mag nog in het kort worden uiteengezet, hoe het hiermede gesteld is; nadat al het hemelsche bij den mensch was te gronde gegaan, dat wil zeggen, alle liefde tot den Heer, zoodai er geen wil tot het goede meer was, werd het menschelijk geslacht van het Goddelijke gescheiden, want niets verbindt dan de liefde; deze eenmaal te niet gegaan, trad de ontbinding in, en op de ontbinding volgt ondergang en uitroeijing; vandaar werd toen de belofte gedaan van de Komst des Heeren in de wereld, die het menschelijke met het Goddelijke zou vereenigen, en door deze vereeniging het menschelijk geslacht in Zichzelf zou verbinden door het geloof der liefde en der naastenliefde; van den tijd der eerste belofte aan, waarvan in Gen. 3: 15 sprake was, was het het geloof der liefde in de Komst des Heeren dat verbond; maar toen er geen geloof der liefde meer over was op het aardrijk, kwam de Heer, en vereenigde het Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen, zoodat zij gansche en al één waren, zooals Hij zelf duidelijk zegt, en tevens leerde Hij den weg der waarheid, namelijk dat een ieder die in Hem zou gelooven, dat is, Hem en wat Hem toebehoort, zou liefhebben, en in Zijn liefde zou zijn, welke die jegens het gansche menschelijke geslacht is, derhalve jegens den naaste, verbonden en zalig gemaakt zou worden. Toen in den Heer het Menschelijke Goddelijk en het Goddeelijke Menschelijk werd, geschiedde bij den mensch de invloed van het oneindige of hoogste Goddelijke, die anders nooit had kunnen ontstaan; daardoor werden ook de gruwelijke overredingen van het valsche en de gruwelijke begeerten van het boote verstrooid, waarmede de wereld der geesten was vervuld en van de uit de wereld aankomende zielen voortdurend gevuld werd; en diegenen die in deze gruwelijkheden waren, werden in de hel geworpen en aldus afgescheiden; wanneer dit niet geschied was, dan zou het menschelijk geslacht te gronde zijn gegaan, want dit wordt van den Heer door geesten geregeerd; en zij konden niet anders verstrooid worden, want er bestond geen inwerking van het Goddelijke door de redelijke

dingen in de innerlijk zinnelijke dingen van den mensch, want zij staan ver beneden het niet aldus vereenigde hoogste Goddelijke; behalve nog diepere verborgenheden, die nooit tot het bevattingsvermogen van eenig mensch gebracht kunnen worden; men zie hetgeen eerder gezegd is in de nrs. 1676, 1990, 2016; dat de Heer als Zon verschijnt in den Hemel der hemelsche Engelen, en als Maan in den Hemel der geestelijke Engelen, en dat de Zon het hemelsche Zijner liefde is, en de Maan het geestelijke der liefde, nrs. 1053, 1521, 1529, 1530, 1531; en dat alles en elke bijzonderheid onder Zijn blik berust, nrs. 1274 einde, 1277 einde.

2035. Dat “in hunne geslachten” de dingen beteekent, die tot het geloof behooren, blijkt uit de beteekenis der geslachten en geboorten, zijnde de dingen die tot het geloof behooren, waarover de nrs. 613, 1145, 1255, voorts dat de dingen, die tot de liefde en tot het geloof behooren, zich verhouden als de bloedverwantschappen en aanverwantschappen der geslachten, nrs. 685, 917.

2036. Vers 10. *Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u besneden worde.* Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, beteekent het teeken van de verbinding van allen met den Heer; en tusschen uw zaad na u, beteekent hen die geloof in Hem hebben; dat al wat mannelijk is, u besneden worde, beteekent de reinheid.

2037. Dat de woorden: “Dit is Mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u” het teeken van de verbinding van allen met den Heer beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover eerder; dat het hier het teeken der verbinding is, blijkt uit het volgende vers, alwaar het het teeken des verbonds genoemd wordt, met deze woorden: “*Gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden, en het zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen u*”. De teekenen des verbonds waren alle uiterlijke ritën der Kerk, die heilig gehouden moesten worden, aangezien daarmede de innerlijke dingen werden aangeduid. De besnijdenis, waarover hier gehandeld wordt, was ook niets anders dan een uitbeeldende en aanduidende ritus; hierover in hetgeen volgt; maar nochtans worden deze ritën hier en daar in het Woord het verbond genoemd, en wel omdat de uiterlijke dingen de innerlijke uitbeelden en dus aanduiden. De innerlijke dingen behooren tot het verbond, omdat zij verbinden, niet echter de uiterlijke dingen dan alleen door de innerlijke; de uiterlijke dingen waren alleen teekenen des verbonds, of aanwijzingen der verbinding, waarbij men zich de innerlijke dingen moest herinneren en aldus door deze verbonden worden; over de teekenen des verbonds zie men nr. 1308. Alle innerlijke

dingen, die tot het verbond behooren of die verbinden, hebben betrekking op de liefde en de naastenliefde, en komen uit de liefde en de naastenliefde voort, want aan deze beide, namelijk den Heer meer dan zichzelf liefhebben en den naaste als zichzelf, hangt de gansche wet en alle Profeten, dat is, de gezamenlijke leer des geloofs, Matth. 22: 34 tot 39; Markus 12: 28 tot 35.

2038. Dat de woorden: “en tusschen uw zaad na u” hen beteekenen, die geloof in Hem hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof uit de naastenliefde, waarover eerder.

2039. Dat de woorden “dat al wat mannelijk is besneden worde” de reinheid beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en vandaar uit de beteekenis van het besnijden in den innerlijken zin; de besnijding of de wegsnijding van de voorhuid beteekende niets anders dan de verwijdering en afwassching van die dingen welke de hemelsche liefde verhinderden en bezoedelden, en dit zijn de boosheden der begeerten, vooral de begeerten der eigenliefde, en de valschheden daarvan; de oorzaak van deze beteekenis is hierin gelegen, dat de teeldeel van beiderlei geslacht de hemelsche liefde uitbeelden; er zijn drie soorten van liefden, welke het hemelsche Rijk des Heeren uitmaken, namelijk de echtelijke liefde, de liefde jegens de kinderen, en de gezelschappelijke of onderlinge liefde. De echtelijke liefde is de voornaamste van alle, want in haar is het einddoel van het allergrootste nut, namelijk de voortplanting van het menschelijk geslacht, en vandaar van het Rijk des Heeren, welks kweekplaats zij is; de liefde jegens de kinderen volgt er het dichtst op, die daaruit voortkomt, en daarna de gezelschappelijke of onderlinge liefde. Al wat deze liefden bedekt, verhindert en bezoedelt, wordt door de voorhuid aangeduid, welker wegsnijding of besnijding derhalve uitbeeldend is geworden; want voor zooveel de boosheden der begeerten en de valschheden daarvan worden verwijderd, wordt de mensch gereinigd, en kan de hemelsche liefde te voorschijn komen; hoezeer de eigenliefde tegen de hemelsche liefde indruischt, en hoe vuil zij is, werd in de nrs. 760, 1307, 1308, 1321, 1594, 2045, 2057 gezegd en aangetoond; hieruit blijkt duidelijk, dat de besnijding in den innerlijken zin de reinheid beteekent. Dat de besnijding slechts een teeken des verbonds of der verbinding is, kan hieruit duidelijk blijken, dat de besnijding van de voorhuid hoegenaamd niets is zonder de besnijding des harten; en dat het de besnijding des harten, de reiniging van gene vuile liefden, is, welke wordt aangeduid, zooals uit de navolgende plaatsen in het Woord duidelijk uitkomt; bij Mozes:

“*Jehovah God zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om Jehovah, uwen God, lief te hebben met uw gansche hart en met uwe gansche ziel, opdat gij levet*” (Deut. 30: 6),

waaruit blijkt, dat het hart besnijden is, gereinigd worden van vuile liefden, zoodat men Jehovah God of den Heer kan liefhebben met het gansche hart en met de gansche ziel. Bij Jeremia:

“*Braakt ulieden een braakland, en zaait niet onder doornen; besnijdt u voor Jehovah, en doet weg de voorhuid uws harten, gij man van Jehudah en bewoners van Jeruzalem*” (4: 3, 4);

zich voor Jehovah besnijden en de voorhuiden des harten wegdoen, is niets anders dan dergelijke dingen verwijderen, die de hemelsche liefde belemmeren; hieruit blijkt ook, dat het de besnijding des harten is, wat innerlijk door de besnijding van de voorhuid wordt aangeduid. Bij Mozes:

“*Besnijdt de voorhuid uws harten, en verhardt uwen nek niet meer; Hij doet het recht van den wees en van de weduwe, en heeft den vreemdeling lief om hem brood en kleeding te geven*” (Deut. 10: 16, 18),

alwaar ook duidelijk uitkomt, dat het besnijden van de voorhuid des harten is gereinigd worden van de boosheden der vuile liefden en van de valscheden daarvan; de hemelsche dingen der liefde worden beschreven door de werken der naastenliefde, namelijk door het recht doen van den wees en van de weduwe, en door het liefhebben van den vreemdeling om hem brood en kleeding te geven. Bij Jeremia:

“*Ziet, de dagen komen, dat Ik bezoeking zal doen over allen besnedene aan de voorhuid, over Egypte, en over Jehudah, en over Edom, en over de zonen van Ammon, en over Moab, en over allen, die aan de hoeken afgekort zijn, die in de woestijn wonen; want al de natiën hebben de voorhuid, en het gansche huis Israël heeft de voorhuid aan het hart*” (9: 25, 26);

ook hieruit blijkt duidelijk, dat de besnijdenis een aanduiding van de reiniging is; zij worden besnedenen aan de voorhuid genoemd, maar nochtans natiën die de voorhuid hebben, onder de overige ook Jehudah, en van Israël wordt gezegd, dat het de voorhuid heeft aan het hart. Bij Mozes:

“*Of dan hun met de voorhuid behept hart zich vernederen zal*” (Lev. 26: 41)

desgelijks. Dat door de voorhuid en het met de voorhuid behepte het onreine wordt aangeduid, blijkt bij Jesaja:

“Waak op, waak op, trek uwe sterkte aan, o Zion, trek de kleederen van uw sieraad aan, Jeruzalem, gij stad der heiligheid, want in u zal voortaan niet meer komen *die de voorhuid heeft en onrein is*” (52: 1); onder Zion wordt de hemelsche Kerk verstaan, onder Jeruzalem de geestelijke Kerk, waarin niet binnen zal gaan wat de voorhuid heeft, namelijk wat onrein is. Dat de besnijdenis een *teeken des verbonds* is, of een aanwijzing der verbinding, blijkt duidelijk hieruit, dat iets dergelijks werd uitgebeeld door de vruchten der boomen, die eveneens besneden moesten worden, waarover aldus bij Mozes:

“Als gij in het land gekomen zult zijn, en den eenen of anderen boom ter spijze geplant zult hebben, zoo zult gij *voor voorhuid houden desselas voorhuid, deszelfs vrucht*; drie jaren zij het u *met de voorhuid behept*, het zal niet gegeten worden, en in het vierde jaar zal al zijne *vrucht* heiligheid der lofzeggingen voor Jehovah zijn” (Lev. 19: 23, 24);

de vruchten beelden uit en beteekenen desgelijks de naastenliefde, zooals uit vele plaatsen in het Woord kan blijken, aldus beteekent haar voorhuid het onreine, dat de naastenliefde belemmert en bevlekt. Wonderbaarlijk is het, dat wanneer de Engelen, die in den Hemel zijn, een voorstelling der reiniging van vuile natuurlijke dingen hebben, er dan plotseling in de wereld der geesten iets dergelijks als een besnijdenis wordt uitgebeeld; want de engelenvoorstellingen worden in de wereld der geesten tot uitbeeldingen; er waren in de Joodsche Kerk uitbeeldende riten, die daaraan haar oorsprong ontleenden; en er waren er ook die niet daar vandaan kwamen; diegenen, bij wie in de wereld der geesten deze besnijdenis plotseling werd uitgebeeld, wilden in den Hemel worden toegelaten, en voordat zij werden toegelaten, greep deze uitbeelding plaats. Hieruit kan blijken, waarom het Jozua bevolen werd, dat hij het volk besnijden zou, toen zij, de Jordaan overgegaan, het land Kanaän binnen zouden trekken. De intocht van het volk in het land Kanaän beeldde niets anders uit, dan de toelating der geloovigen in den Hemel; daarom was de besnijdenis voor de tweede maal bevolen, waarover aldus bij Jozua:

“Jehovah zeide tot Joschua: Maak u *zwaarden van rotssteenen, en besnijd wederom de zonen Israëls*; en Jezua maakte zich *zwaarden van rotssteenen, en besneed de zonen Israëls bij den heuvel der voorhuiden*; en Jehovah zeide tot Jozua: Heden heb Ik den smaad van Egypte van over ulieden afgewenteld; en hij noemde den naam dier plaats Gilgal (afwenteling)” (5: 2, 3, 9);

zwaarden van rotssteenen beteekenen de waarheden, waarmede zij vervuld moesten worden, opdat zij aldus de vuile liefden konden bestraffen en verjagen, want zonder erkenningen van het ware vindt nooit eenige reiniging plaats; dat de steen of de rotssteen de waarheden beteekent, is eerder in de nrs. 643, 1298 aangetoond; en dat het zwaard op de waarheden betrekking heeft, waarmede de boosheden getuchtigd moeten worden, blijkt uit het Woord.

2040. Vers 11. *En gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden, en het zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen u.* Gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden, betekent de verwijdering der eigenen wereldliefde; en het zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen u, beteekent de uitbeelding en de aanduiding van de reinheid.

2041. Dat de woorden: “Gij zult het vleesch uwer voorhuid besnijden” de verwijdering der eigenen wereldliefde beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en de beteekenis van de besnijdenis, zijnde de reiniging van de vuile liefden, zoals kort te voren is gezegd in nr. 2039; voorts uit de beteekenis van het vleesch, zijnde het eigene des menschen, waarover eerder nr. 999. Het eigene van den mensch is niets dan eigenliefde en wereldliefde, derhalve elke begeerte, die daaruit voortvloeit; hoe vuil dit is, werd in het eerste deel aangetoond, nrs. 141, 150, 154, 210, 215, 694, 731, 874, 875, 876, 987, 1047; daar dit eigene, hetgeen verwijderd moet worden, wordt aangeduid, heet het hier vleesch der voorhuid. Het zijn de twee zoogenoemde liefden en hare begeerten, die den invloed der hemelsche liefde, welke van den Heer uitgaat, belemmeren; want wanneer deze in den inwendigen en ruitelijken mensch regeeren en hem in beslag nemen, stooten zij de invloeiende hemelsche liefde òf terug, òf verstikken haar, alsmede verkeerren en bezoedelen zij haar, want zij zijn geheel en al aan de hemelsche liefde tegenovergesteld. Dat zij geheel en al daaraan tegenovergesteld zijn, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt worden aangetoond; voor zooveel zij echter verwijderd worden, begint de van den Heer invloeiende hemelsche liefde in zijn inwendigen mensch te verschijnen, ja zelfs te blinken, en begint hij te zien, dat hij in het booze en valsche is, daarna zelfs dat hij in het onreine en vuile is, en ten slotte dat dit zijn eigen ik was; het is bij diegenen, die wedergeboren worden, dat deze liefden verwijderd worden; dit kan ook door de niet wedergeborenen worden waargenomen, wanneer bij hen de begeerten dier liefden rusten, zooals somtijds geschiedt als zij in vrome overpeinzing verzonken zijn of in verdooving geraakt, hetgeen plaats vindt wanneer zij in rampspoeden verheeren, in bekommernissen en ziekten en bovenal in het oogenblik des doods; daar dan de lichamelijke en wereldsche dingen

bezwijmd en als het ware dood zijn, nemen zij iets van een hemelsch licht waar en de vertroosting daarvan; doch het is bij hen geen verwijdering dier begeerten, maar slechts een verdooving, want zoodra zij tot den vorigen staat terugkeeren, vallen ze in die begeerten terug; ook bij de boozen kunnen de lichamelijke en wereldsche dingen in slaap gebracht worden, en dan als het ware opgeheven worden in iets hemelsch, zooals somtijds vooral met in het andere leven nieuwaangekomen zielen geschiedt, die hevig begeeren de heerlijkheid des Heeren te zien, daar zij zooveel over den Hemel gehoord hebben toen zij in de wereld leefden; bij hen worden dan de uiterlijke dingen in slaap gebracht, en op deze wijze worden zij in den eersten Hemel geheven, en in het genot van hun begeerte gesteld; doch zij kunnen het er niet lang uithouden, want het is slechts een rust der lichamelijke en wereldsche dingen, echter niet een verwijdering, zooals bij de Engelen; men zie hierover nrs. 541, 542. Men moet weten, dat de hemelsch liefde voortdurend van den Heer bij den mensch invloeit en dat er niets anders is wat weerhoudt, belemmert, en maakt dat men haar niet ontvangen kan, dan de begeerten dier liefden, en de valscheden daarvan.

2042. Dat de woorden: “en het zal zijn tot een teeken des verbonds tusschen Mij en tusschen u” de uitbeelding en de aanduiding van de reinheid beteekenen, blijkt uit hetgeen kort te voren in nr. 2039 is aangetoond, namelijk dat de besnijdenis niets anders was dan de uitheiding der reiniging van vuile liefden; en daar liet alleen een uiterlijke ritus was, die het innerlijke uitbeeldde en beteekende, was het niet een verbond, maar een teeken des verbonds.

2043. Vers 12. *En de zoon van acht dagen zal u besneden worden, al het mannelijk, in uwe geslachten, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte, van allen zoon in den vreemde geboren, die niet van uw zaad is.* De zoon van acht dagen beteekent elk begin der reiniging; zal u besneden worden, beteekent de reiniging; al het mannelijke, beteekent hen die in het ware des geloofs zijn; in uwe geslachten, beteekent de dingen die tot het geloof behooren; de ingeborene des huizes beteekent hen die hemelsch zijn; de met zilver gekochte beteekent hen die geestelijk zijn, binnen de Kerk; van allen zoon in den vreemde geboren, die niet van uw zaad is, beteekent hen, die buiten de Kerk zijn.

2044. Dat de woorden: “En de zoon van acht dagen” elk begin der reiniging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den achtsten dag; een week, die uit zeven dagen bestaat, beteekent een volledige periode van den eenen of anderen staat en tijd, zooals van de hervorming, de wedergeboorte, de verzoeking, zoowel van den mensch in het bijzonder als van de Kerk in het algemeen;

derhalve wordt een periode een week genoemd, ook al bestond zij uit duizend jaren, of uit honderd, of uit tien, alsmede uit dagen, uren, minuten, en zoo voort, hetgeen uit de in het eerste deel in nr. 728 aangehaalde plaatsen kan blijken; en daar de achtste dag de eerste dag van de volgende week is, beteekent hij hier elk begin. Hieruit blijkt ook, dat zooals de besnijdenis zelve een uitbeelding der reiniging was, zoo ook de tijd, namelijk de achtste dag; niet dat zij dan in een reineren staat zijn getreden en derhalve gereinigd zouden zijn, maar omdat, zooals de besnijdenis de reiniging betreffende, evenzoo de achtste dag beduidde dat zij te allen tijde moest geschieden, en aldus steeds als van een nieuw begin uit.

2045. Dat de woorden: “zal u besneden worden” de reiniging beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en de beteekenis van de besnijdenis, zijnde de reiniging van de vuile liefden, waarover boven in nr. 2039. Zij die in de eigen- en wereldliefde zijn, kunnen nooit gelooven, dat zij in zoo vuile en onreine liefden zijn, zooals zij daadwerkelijk zijn, want er is iets behaaglijke en aangenaams, dat bekoort, begunstigt en streelt, en maakt, dat zij dit leven liefhebben, boven elk ander leven verkiezen, en aldus meenen dat er niets kwaads in steekt; want alles wat de liefde en vandaar het leven van iemand begunstigt, houdt hij voor goed; daarom stemt ook het redelijke daarmede in, en spiegelt valscheden voor, die bevestigen, en die dermate verblinden, dat men geenszins ziet wat hemelsche liefde is, en zoo men het al zag, zou men in zijn hart zeggen, dat het iets erbarmelijk of iets leegs was of iets als een herschenschim dat het gemoed als in een krankheid gevangen houdt; dat echter het leven der eigen- en wereldliefde met haar verlustigingen en bekoringen vuil en onrein is, kan een ieder duidelijk zijn, wanneer hij uit het redelijk vermogen, waarmede hij begiftigd is, denken wil; het is de eigenliefde, waaruit alle boosheden voortkomen, die de burgerlijke samenleving vernietigen; uit haar ontspringen, als uit een onreine put, alle haatgevoelens, alle wraaknemingen, alle wreedheden, ja zelfs alle echtbreuken; want wie zichzelf liefheeft, veracht, wraakt of haat alle anderen die hem niet dienen, of eer bewijzen, of begunstigen; en wanneer hij haat, zint hij op niets dan wraaknemingen en wreedheden, en zulks naar de mate waarin hij zichzelf liefheeft; aldus is deze liefde vernietigend voor de samenleving en voor het menschelijk geslacht; dat zijvan dien aard is, daarover zie men ook hetgeen in het eerste deel daaromtrent gezegd is, nrs. 693, 694, 760, 1307, 1308, 1321, 1506, 1594, 1691, 1862; dat de eigenliefde de allervuilste is in het andere leven en volslagen tegenovergesteld aan de wederkeerige liefde, waarin de Hemel bestaat, zal ook in hetgeen volgt, door des Heeren Goddelijke

Barmhartigheid, gezegd worden; en daar uit haar de haatgevoelens, wraaknemingen, wreedheden en echtbreuken voortkomen, komen daaruit alle dingen voort die zonden, misdaden, gruwelen en ontwijdingen worden genoemd; wanneer zij dan ook in het redelijke van den mensch is, en in de begeerten en fantasieën van zijn uiterlijken mensch, dan wordt de invloed der hemelsche liefde van den Heer uit voortdurend tegengehouden, verdraaid en bezoedeld; zij is als stinkend drek, dat allen liefelijken geur verdrijft, ja zelfs verontreinigt; en ze is als een voorwerp, dat de voortdurend invloeiende lichtstralen in afschuwelijke en zwarte kleuren verandert; en ook is zij als een tijger en een slang, die liefkoozingen afsnauwt, en hen, die voedsel toereiken, met beet en gif doodt, of als een snoodaard, die ook de beste bedoelingen van anderen, en zelfs weldaden in afkeurenswaardigheden en boosaardigheden verandert; hieruit blijkt, dat het deze liefden zijn, namelijk de eigen- en de wereldliefde, die worden uitgebeeld en aangeduid door de voorhuiden, welke moeten worden weggesneden.

2046. Dat “al het mannelijke” hen beteekent, die in het ware des geloofs zijn, blijkt uit de beteekenis van het mannelijke, zijnde het ware, waarover de nrs. 672, 749; dat er wordt gezegd “het mannelijke” waarmee het ware des geloofs wordt aangeduid, vindt hierin zijn reden, dat niemand van deze vuile liefden gereinigd kan worden dan alleen hij die in het ware is; uit het ware onderkent hij wat rein is en onrein, wat heilig en profaan; voordat hij dit weet, zijn er geen middelen aanwezig, waarin en waardoor de hemelsche liefde kan werken, die voortdurend van den Heer invloeit en die alleen in de waarheden kan worden ontvangen; daarom wordt de mensch door de erkenningen van het ware hervormd en wedergeboren, en wel niet, vooraleer hij met deze is toegerust; het geweten zelf wordt door de waarheden des geloofs gevormd, want het geweten, waarmee de wedergeborene wordt begiftigd, is dat van het ware en het rechte; men zie hierover de nrs. 977, 986 aan het einde, 1033, 1076, 1077; dit is ook de reden, dat steenen messen of, zooals zij genoemd werden, zwaarden van rotssteenen, werden gebruikt bij de besnijdenis; dat daarmee waarheden worden aangeduid, zie men boven in nr. 2039 aan het einde.

2047. Dat “in uwe geslachten” de dingen beteekent, die tot het geloof behooren, blijkt uit de beteekenis der geslachten en geboorten, zijnde de dingen, die tot het geloof behooren, waarover de nrs. 613, 1145, 1255, 2020, 2035.

2048. Dat “de ingeborene des huizes” hen beteekent, die hemelsch zijn, en dat “de met zilver gekochte” hen beteekent, die geestelijk zijn, dus zij die

binnen de Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis van den ingeborene des huizes, namelijk dat het diegenen zijn, die binnen het huis zijn; het huis beteekent in het Woord het hemelsche, omdat dit het binnenste is, zoodat door het Huis Gods in alomvattenden zin het Rijk des Heeren wordt aangeduid; in minder omvattenden zin de Kerk, en in bijzonderen zin de mensch zelf, waarin het Rijk of de Kerk des Heeren is; wanneer de mensch een huis genoemd wordt, wordt het hemelsche des geloofs bij hem aangeduid; wanneer hij een tempel wordt genoemd, wordt het ware des geloofs bij hem aangeduid; aldus worden hier door den ingeborene des huizes zij aangeduid, die hemelsch zijn. Dat echter “de met zilver gekochte” hen beteekent, die geestelijk zijn, blijkt uit de beteekenis van het zilver, zijnde het ware, aldus het geestelijke des geloofs, waarover in het eerste deel nr. 1551. Hemelsch worden zij genoemd, die in de liefde tot den Heer zijn, en daar de Oudste Kerk, die voor den vloed bestond, in die liefde was, was zij een hemelsche Kerk; geestelijk worden zij genoemd, die in de liefde jegens den naaste zijn, en aldus in het ware des geloofs; van dien aard was de Oude Kerk, die na den vloed bestond; over het onderscheid tusschen de hemelsche en geestelijke menschen is herhaaldelijk gehandeld in het eerste deel. Een ieder kan zien, dat hier hemelsche verborgenheden verscholen liggen, namelijk dat besneden moesten worden de ingeborenen des huizes, en de met zilver gekochten, voorts de in den vreemde geboren zonen, en dat zij genoemd worden en wel herhaaldelijk, zooals in de volgende verzen 13, 23, 27, welke verborgenheden niet dan door den innerlijken zin te voorschijn komen, namelijk dat door de ingeborenen des huizes en de met zilver gekochten de hemelsche en de geestelijke menschen worden aangeduid, derhalve zij die binnen de Kerk zijn, en door den “in den vreemde geboren zoon, die niet van het zaad is” diegenen, die buiten de Kerk zijn.

2049. Dat “van allen zoon in den vreemde geboren, die niet van uw zaad is” hen beteekent, die buiten de Kerk zijn, blijkt uit de beteekenis van den in den vreemde geboren zoon, zijnde diegenen, die niet binnen de Kerk geboren zijn, aldus niet in de goedheden en de waarheden des geloofs zijn, daar zij niet in de erkentissen daarvan zijn. De in den vreemde geboren zonen beteekenen ook hen, die in den uiterlijken godsdienst zijn, waarover nr. 1097; maar dan wordt gehandeld over hen, die binnen de Kerk zijn; hier echter, daar van de Kerk des Heeren in het algemeen sprake is, zijn de in den vreemde geboren zonen zij, die niet binnen de Kerk geboren zijn, zooals de heidenen. De heidenen, die buiten de Kerk zijn, kunnen in waarheden zijn, maar niet in waarheden des geloofs; hunne waarheden zijn, als de voorschriften der tien geboden, dat men zijn ouders moet eeren; dat men niet mag dooden, stelen, echtbreken,

begeeren wat anderen toebehoort, voorts dat men de Godheid vereeren moet. De waarheden des geloofs zijn echter alle leerstellingen aangaande het eeuwige leven, aangaande het Rijk des Heeren, en aangaande den Heer; deze kunnen hun niet bekend zijn, daar zij het Woord niet hebben; dezen zijn het, die worden aangeduid door de in den vreemde geboren zonen, die niet van het zaad zijn, en die met genen besneden moeten worden, dat is, gereinigd; hieruit blijkt duidelijk, dat dezen evenzeer gereinigd kunnen worden als zij die binnen de Kerk zijn, hetgeen door het besnijden werd uitgebeeld; zij worden gereinigd, wanneer zij de vuile liefden van zich werpen, en onder elkander in naa6stenliefde leven, want dan leven zij in waarheden (want alle waarheden behooren tot de naastenliefde), maar in de waarheden, waarvan eerder sprake was; en wanneer zij in deze waarheden leven, nemen zij de waarheden des geloofs gereedelijk aan, zoo niet in het leven van het lichaam, dan toch in het andere leven, daar de waarheden des geloofs de inwendige waarheden der naastenliefde zijn; want niets beminnen zij dan meer, dan in de inwendige waarheden der naastenliefde te worden toegelaten; het zijn de inwendige dingen der naastenliefde, waarin het Rijk des Heeren bestaat; men zie hierover de nrs. 932, 1032, 1059, 1327, 1328, 1366. In het andere leven maakt de wetenschap der erkentnissen des geloofs niets uit, want de allerergsten, ja zelfs de helsche geesten kunnen in de wetenschap daarvan zijn, somtijds meer dan anderen, maar het is het leven overeenkomstig de erkentnissen, want alle erkentnissen hebben het leven tot einddoel; wanneer zij niet ter wille van het leven geleerd werden, zouden ze van geen nut zijn, dan alleen om er over te kunnen spreken, en vandaar in de wereld voor geleerd door te gaan, tot eereposten verheven te worden, en roem en rijkdommen te verwerven. Hieruit blijkt, dat het leven der erkentnissen geen ander is dan het leven der naastenliefde, want de Wet en de Profeten, dat is, de gansche leer des geloofs met al haar erkentnissen, bestaat in de liefde tot den Heer, en in de liefde jegens den naaste, zooals een ieder duidelijk is uit de woorden des Heeren, bij Mattheus hfdst. 22: 34 tot 39, en bij Markus hfdst. 12: 28 tot 35; maar de leerstellingen of erkentnissen des geloofs zijn nochtans hoogst noodzakelijk ter vorming van het leven der naastenliefde, dat zonder deze niet gevormd kan worden; het is dit leven, dat na den dood zaligmaakt, en geenszins eenig leven des geloofs zonder deze, want zonder de naastenliefde is er geen leven des geloofs bestaanbaar; zij, die in het leven der liefde en der naastenliefde zijn, zijn in het leven des Heeren; niemand kan met Hem door een ander leven verbonden worden; hieruit blijkt ook, dat de waarheden des geloofs nooit erkend kunnen worden, dat wil zeggen, dat de erkenning

dier waarheden, waarover men spreekt, alleen uitwendig en met den mond mogelijk is, wanneer zij niet in de naastenliefde zijn ingeplant; want inwendig of met het hart worden zij geloochend; want alle waarheden hebben, als gezegd, de naastenliefde tot einddoel, en wanneer deze daarin niet woont, worden zij innerlijk verworpen. De inwendige dingen vertoonen zich zooals zij zijn, wanneer de uitwendige dingen worden weggenomen, zooals in het andere leven geschiedt, dat wil zeggen dat zij zich geheel en al tegenovergesteld aan alle waarheden des geloofs vertoonen; het is volslagen onmogelijk om in het andere leven een leven der naastenliefde of der wederkeerige liefde te ontvangen, wanneer men er geen in het leven van het lichaam gehad heeft, doch het leven van het lichaam in de wereld blijft den mensch na den dood bij; want zij verafschuwen en haten gene liefde; wanneer zij alleen maar een gezelschap naderen, waar het leven der wederkeerige liefde heerscht, beven en schrikken zij en worden met kwellingen aangedaan; dezulken worden, hoewel zij binnen de Kerk geboren zijn, in den vreemde geboren zonen met de voorhuid des harten en met de voorhuid des vleezes genoemd, die niet in het heiligdom mogen worden toegelaten, dat is, in het Rijk des Heeren; zij zijn het ook, die worden bedoeld bij Ezechiël:

“Geen in den vreemde geboren zoon, behept met de voorhuid des harten en met de voorhuid des vleezes zal in het heiligdom ingaan” (44: 7, 9);

en bij denzelfde:

“Wien zijt gij alzoo gelijk geworden in heerlijkheid en in grootheid, onder de boomen van Eden, en gij zult nedergevoerd worden, met de boomen van Eden in de lagere aarde, in het midden der met de voorhuid behepten zult gij liggen met de door het zwaard doorboorden” (31: 18),

alwaar sprake is van Faraö, door wien de wetenschappen in het algemeen worden aangeduid, nrs. 1164, 1165, 1186, 1462; de boomen van Eden, waarmede zij nedervaren zullen in de lagere aarde, beteekenen eveneens de wetenschappen, maar de wetenschappen van de erkenenissen des geloofs. Hieruit blijkt nu duidelijk, wat de met de voorhuid behepte in den innerlijken zin is, namelijk hij die in vuile liefden en in het leven daarvan is.

2050. Vers 13. *Besnijdende zal besneden worden de ingeborene van uw huis, en de met uw zilver gekochte; en Mijn verbond zal zijn in ulieder vleesch tot een eeuwig verbond.* Besnijdende zal besneden worden, beteekent, dat zij de eigenliefde en de wereldliefde geheel en al van zich zullen wegdoen; de ingeborene van uw huis, en de met uw zilver gekochte beteekent hen die binnen de Kerk zijn, van beiderlei aard; en Mijn verbond zal zijn in ulieder vleesch, beteekent de

verbinding des Heeren met den mensch in diens onreinheid, voorts ook een aanduiding; tot een eeuwig verbond, beteekent de verbinding.

2051. Dat de woorden “Besnijdende zal besneden worden” beteekenen, dat zij de eigenliefde en de wereldliefde geheel en al van zich zullen wegdoen, namelijk zij die binnen de Kerk zijn, aangeduid door den ingeborene des huizes en door den met zilver gekochte, blijkt uit de uitbeelding der besnijdenis, zijnde de reiniging van de eigen- en de wereldliefdens, waarover boven in nr. 2039; hier wordt nog eens herhaald, dat zij besneden moeten worden, en gezegd “besnijdende zal besneden worden”, waardoor de noodzakelijkheid wordt uitgedrukt, dat is, dat zij geheel en al van die liefden gereinigd moeten worden; en daar hier zij worden aangeduid, die binnen de Kerk zijn, worden hier niet de in den vreemde geboren zonen vermeld, want door hen worden, als boven in nr. 2048 aangetoond, diegenen verstaan, die buiten de Kerk zijn. Uit de herhaling van hetgeen in het voorafgaande vers is gezegd over de ingeborenen des huizes en de met zilver gekochten, kan een ieder zien, dat het een Goddelijke verborgenheid is, die in den zin van de letter niet uitkomt; de verborgenheid is deze, dat de reiniging van gene vuige liefden hoogst noodzakelijk is binnen de Kerk, ook om deze reden, dat zij, die binnen de Kerk zijn, de heilige dingen zelf onrein kunnen maken, hetgeen zij die buiten de Kerk zijn, of de heidenen, niet doen kunnen; vandaar is het gevaar der verdoemenis voor genen grooter; bovendien kunnen zij, die binnen de Kerk zijn, beginselen van het valsche vormen tegen de waarheden des geloofs zelf, en daarmee vervuld worden, terwijl zij, die buiten de Kerk zijn, dit niet kunnen, want zij kennen ze niet; aldus kunnen genen de heilige waarheden ontwijden, dezen echter niet; hierover zie men nog vele dingen meer in het eerste deel, nrs. 1059, 1327, 1328.

2052. Dat “de ingeborene van uw huis en de met uw zilver gekochte” hen beteekent, die binnen de Kerk zijn, van beiderlei aard, namelijk de hemelsche menschen, die de ingeborene des huizes zijn, en de geestelijke menschen, die de met zilver gekochte zijn, is boven in nr. 2048 aangetoond.

2053. Dat de woorden: “Mijn verbond zal zijn in ulieder vleesch” de verbinding des Heeren beteekenen met den mensch in diens onreinheid, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover hierboven, en uit de beteekenis van het vleesch, zijnde het eigene des menschen, waarover eveneens hierboven nr. 2041; hoe onrein het eigene is, werd daar ook gezegd, en in het eerste deel aangetoond, nrs. 141, 150, 154, 210, 215, 694, 731, 874, 875, 876, 987, 1047. Dat “Mijn verbond in uw vleesch” de verbinding des Heeren met den mensch in diens onreinheid is, daarmee is

het aldus gesteld: bij den mensch bestaat niet eenig rein verstandelijk ware, dat is, Goddelijk ware; maar de waarheden des geloofs, die bij den mensch zijn, zijn schijnbaarheden van het ware, waaraan zich de begoochelingen, die tot de zinnen behooren, toevoegen, en aan deze de valscheden, die tot de begeerten der eigen- en wereldliefde behooren; dergelijke waarheden zijn bij den mensch; hoe onrein deze zijn, kan hieruit blijken, dat dergelijke dingen aan haar zijn toegevoegd; maar nochtans verbindt de Heer zich met den mensch in deze onreinheden; want Hij bezielt ze en maakt ze levend met onschuld en naastenliefde, en vormt aldus het geweten; de waarheden van het geweten zijn veelsoortig, namelijk overeenkomstig de religie van een ieder, en de Heer wil dezen geen geweld aandoen, daar de mensch er mede vervuld is, en er een heiligheid in gesteld heeft, wanneer zij ten minste niet tegen de goedheden des geloofs indruischen; de Heer breekt niemand, maar Hij buigt; hetgeen hieruit kan blijken, dat er in elk dogma binnen de Kerk menschen zijn, die met een geweten begiftigd worden, hetwelk nochtans des te beter is, naarmate zijn waarheden de echte waarheden des geloofs dichter nabijkomen; daar het geweten wordt gevormd uit waarheden des geloofs van dit gehalte, is het duidelijk, dat het gevormd is in het verstandsdeel van den mensch, want het is het verstandsdeel dat ze ontvangt, welk deel de Heer derhalve op wonderbaarlijke wijze van het wilsdeel heeft gescheiden; dit is een verborgenheid die tot dusver niet bekend was; men zie hierover hetgeen in het eerste deel is gezegd, nrs. 863, 875, 895, 927, 1923. Dat “het verbond in u lieder vleesch” ook een aanduiding is, namelijk van de reiniging, blijkt uit hetgeen aangaande de besnijdenis in nr. 2039 is aangetoond.

2054. Dat “tot een eeuwig verbond” de verbinding beteekent blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover eerder. Daar hier gehandeld wordt over hen, die binnen de Kerk zijn, wordt andermaal het verbond genoemd, en hier een eeuwig verbond, en zulks zoowel omdat het voor hen hoogst noodzakelijk is dat zij besneden worden of gereinigd van de eigen- en wereldliefde, zooals boven in nr. 2051 is aangetoond, als omdat met hen, die binnen de Kerk zijn, de nauwste verbinding van den Heer en van Zijn Hemel plaats vindt, aangezien zij geschiedt door de goedheden en waarheden des geloofs; er bestaat weliswaar ook een verbinding met hen, die buiten de Kerk zijn, maar in meer verwijderd verband, daar zij, als boven in nr. 2049 gezegd, niet in de goedheden en waarheden des geloofs zijn. De Kerk gedraagt zich in het Rijk des Heeren als het hart en de longen in den mensch; de inwendige dingen van den mensch worden met zijn uiterlijke dingen verbonden door het hart en de longen, en daardoor leven alle

omringende ingewanden; evenzo is het ook gesteld met het menselijk geslacht; de verbinding van den Heer en van Zijn Hemel is het nauwst met de Kerk, verder verwijderd echter met hen, die buiten de Kerk zijn, en die als de ingewanden zijn, welke door middel van het hart en de longen leven; de hemelsche menschen zijn gelijk het hart, de geestelijke menschen echter gelijk de longen; vanwege gene en deze noodzakelijkheid wordt hier in het bijzonder gehandeld over hen, die binnen de Kerk zijn, en wordt “het verbond” tweemaal herhaald.

2055. Vers 14. *En het mannelijke, de voorhuid hebbende, dat niet wordt besneden aan het vleesch van zijn voorhuid, dezelve ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden, zij heeft Mijn verbond verbroken.* Het mannelijke, de voorhuid hebbende, beteekent hen, die niet in het ware des geloofs zijn; dat niet wordt besneden aan het vleesch van zijn voorhuid, beteekent hen, die in de eigen- en wereldliefde zijn; en dezelve ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden, beteekent den eeuwigen dood; zij heeft Mijn verbond verbroken, beteekent dat zij niet verbonden kan worden.

2056. Dat de woorden: “En het mannelijke, de voorhuid hebbende” hen beteekenen, die niet in het ware des geloofs zijn, blijkt uit de beteekenis van het mannelijke, zijnde het ware des geloofs, waarover hierboven nr. 2046; daarom beteekent hier “het mannelijke, de voorhuid hebbende” hem, die niet in het ware des geloofs, aldus hem die in het valsche is; het met de voorhuid behepte heeft, als eerder gezegd, betrekking op datgene, wat belemmert en verontreinigt; wanneer het aan het mannelijke wordt toegevoegd, is het datgene, wat het ware belemmert en verontreinigt; desgelijks beteekent het, wanneer het aan een andere zaak wordt toegevoegd, de vertroebeling en bezoedeling van die zaak, zooals het met de voorhuid behepte oor bij Jeremia:

“Over wien zal Ik spreken, en betuigen, en zij hooren; ziet, *hun oor heeft de voorhuid*, en zij kunnen niet toeluisteren; ziet, het woord des Heeren is tot eenen smaad geworden, zij willen het niet” (6: 10);

het met de voorhuid behepte oor wil zeggen geen gehoor, en dat het Woord hun tot een smaad is geworden. In dit vers wordt ook gehandeld over hen, die binnen de Kerk zijn, en die niet alleen in het valsche, maar ook in het onreine van de eigen- en de wereldliefde zijn, want het sluit bij het voorafgaande aan, weshalve gezegd wordt “het mannelijke, de voorhuid hebbende, dat niet wordt besneden aan het vleesch van zijn voorhuid”; aldus is het met het onreine des levens verbonden valsche; in welk groot gevaar der eeuwige verdoemenis zij verkeeren, kan blijken uit hetgeen hierboven in nr. 2051 is gezegd; hier worden voornamelijk diegenen binnen de Kerk

aangeduid, die de goedheden en waarheden des geloofs ontwijden, van wie gezegd wordt: “dezelve ziel zal uit hare volken uitgerooid worden”; want zij kunnen ontwijden, niet echter diegenen, die buiten de Kerk zijn, zooals in het eerste deel is aangetoond in de nrs. 593, 1008, 1010, 1059.

2057. Dat de woorden “dat niet wordt besneden aan het vleesch van zijn voorhuid” hen beteekenen, die in de eigenliefde zijn, blijkt uit hetgeen hierboven over de beteekenis van het besneden worden en van de voorhuid, nrs. 2039, 2049 aan het einde, voorts uit de beteekenis van het vleesch, nr. 2041, is gezegd. Het vleesch van de voorhuid beteekent hier de eigenliefde; zij, die binnen de Kerk in het valsche zijn en tevens in de eigenliefde, zij zijn het vooral, die de heilige dingen ontwijden; niet zoozeer diegenen, die in een andere liefde zijn, want de eigenliefde is de vuilste van alle liefden, daar zij vernietigend is voor de samenleving en dus vernietigend voor het menschelijk geslacht, zooals hierboven is aangetoond, nr. 2045. Dat zij ook regelrecht indruischt tegen de wederkeerige liefde, waarin de Hemel bestaat, dat zij dus vernietigend is voor de hemelsche orde zelf, kan blijken uit de booze geesten en geniën in het andere leven, voorts uit de hellen, waarin niets dan eigenliefde is, die de heerschappij voert, en daar het de eigenliefde is, zijn het ook alle soorten van haatgevoelens, wraaknemingen en wreedheden, aangezien deze daaruit voortkomen. De wederkeerige liefde in den Hemel bestaat hierin, dat men den naaste meer liefheeft dan zichzelf; vandaar beeldt de gansche Hemel als het ware éenen mensch uit, want allen worden op deze wijze van den Heer door de wederkeerige liefde saamverzelschap; dit is de reden, dat de gelukzaligheden van allen aan een ieder worden medegedeeld, en die van een ieder aan allen; de hemelsche vorm is dientengevolge van dien aard, dat iedereen als het ware een zeker middelpunt is, aldus een middelpunt van mededeelingen, bijgevolg van de gelukzaligheden die van allen uitgaan, en wel overeenkomstig alle verscheidenheden dier liefde, welke ontelbaar zijn; en daar zij, die in deze liefde zijn, hierin de hoogste gelukzaligheid smaken, dat zij hetgeen bij hen invloeit, aan anderen kunnen mededeelen, en wel van ganscher harte, wordt de mededeeling dientengevolge een bestendige en eeuwige, en door haar groeit de gelukzaligheid van een ieder aan naar gelang van de toename van het Rijk des Heeren; de Engelen denken niet daaraan, aangezien zij in gezelschappen en woningen onderscheiden zijn, maar de Heer beschikt op deze wijze alles en elke bijzonderheid; van dien aard is het Rijk des Heeren in de Hemelen. Maar niets anders dan de eigenliefde tracht dezen vorm en deze orde te vernietigen; aldus zijn al diegenen in het andere leven, die in de eigenliefde zijn, dieper heisch dan de anderen;

wantde eigenliefde deelt niets aan anderen mede, maar zij dooft en verstikt de verlustigingen en gelukzaligheden der anderen; elke verlustiging, die van anderen bij hen invloeit, nemen zij in zich op, concentreeren haar in zich, verdraaien haar in het vuile van hun ik, en zorgen dat zij niet verder verbreid wordt; aldus vernietigen zij alle eensgezindheid en alle saamhoorigheid; vandaar verdeeldheid en bijgevolg vernietiging; en daar een ieder van hen door de anderen gediend, vereerd en aanbeden wil worden, en niemand dan zichzelf liefheeft, ontstaat daaruit ontbinding die haar einde vindt en zich vertoont in jammerlijke staten, zoodat zij geen grooter vermaak kennen dan de anderen uit haat, wraakzucht en wreedheid op afgrijselijke manieren en met afgrijselijke fantasieën te martelen. Wanneer dezulken tot eenig gezelschap komen, alwaar wederkeerige liefde heerscht, worden zij, daar alle invloeiende verlustiging in hen haar einde vindt, als onreine en doode massa's in een reine en levende sfeer, vanzelf uitgeworpen; en daar een vuile voorstelling van hen uitwasemt, verandert hun verlustiging aldaar in lijkstank, tengevolge waarvan zij hun eigen hel ruiken, behalve dat zij door een vreeselijken angst worden aangegrepen; hieruit kan blijken van welken aard de eigenliefde is, namelijk dat zij niet alleen vernietigend is voor het menschelijk geslacht, zooals boven in nr. 2045 aangetoond, maar ook vernietigend voor de hemelsche orde, en dat aldus in haar niets dan onreinheid, vuilheid, ontwijding en de hel zelve is, ofschoon het hun, die daarin zijn, niet zoo toeschijnt. Diegenen zijn in de eigenliefde, die anderen, bij zichzelf vergeleken, verachten en hen, die hen niet begunstigen, dienen, en hun een zekere vereering bewijzen, haten, en er een wreed vermaak in vinden, zich te wreken en anderen van eer, goeden naam, rijkdom en leven te berooven; zij die in gene liefde zijn, zijn ook in deze dingen, en zij die in deze dingen zijn, dienen te weten dat zij in gene liefde zijn.

2058. Dat de woorden; “en dezelve ziel zal uit hare volken uitgeroeid worden” den eeuwigen dood beteekenen, blijkt uit de beteekenis van de ziel, zijnde het leven, waarover nrs. 1000, 1040, 1742; en uit de beteekenis der volken, zijnde de waarheden, waarover nrs. 1259, 1260; zoodat de volken de in de waarheden levenden zijn, dat is, de Engelen; en “een ziel, die uit hun midden uitgeroeid wordt”, wil zeggen, verdoemd worden of den eeuwigen dood sterven.

2059. Dat de woorden: “zij heeft Mijn verbond verbroken” beteekenen, dat zij niet verbonden kan worden, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, waarover eerder; aldus wil “het verbond verbreken” zeggen zich losmaken, zoodat men niet verbonden kan worden.

2060. Vers 15. *En God zeide tot Abraham: Sarai, uwe vrouw, zult gij niet noemen met haren naam Sarai, want Sarah zal haar naam zijn.* God zeide tot Abraham, beteekent de innerlijke gewaarwording; Sarai, uwe vrouw, beteekent, hier als eerder, het met het goede verbonden ware; zult gij niet noemen met haren naam Sarai, beteekent dat Hij het menschenlijke zal afleggen; want Sarah zal haar naam zijn, beteekent dat Hij het Goddelijke zal aantrekken.

2061. Dat de woorden: “God zeide tot Abraham” de innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het zeggen van God in den historischen zin, zijnde in den innerlijken zin het innerlijk gewaarworden, waarover eerder nrs. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919; daar hier nu over een ander onderwerp gehandeld wordt, namelijk over hetgeen is aangeduid door Sarai en Sarah, voorts over hetgeen is aangeduid door de belofte van een zoon uit Sarah, en door Ismaël, namelijk dat hij tot een groote natie worden zal, wordt met een nieuwe innerlijke gewaarwording des Heeren begonnen, uitgedrukt in de woorden: *God zeide tot Abraham*, zooals herhaaldelijk op andere plaatsen.

2062. Dat “Sarai, uwe vrouw” het met het goede verbonden ware beteekent, blijkt uit de beteekenis van Sarai, zijnde het verstandelijk ware, en daar hier “vrouw” aan wordt toegevoegd, is het dit met het goede verbonden ware; dat Sarai en de vrouw Sarai het met het goede verbonden ware beteekent, is eerder in de nrs. 1468, 1901, en elders herhaaldelijk aangetoond.

2063. Dat de woorden: “zult gij niet noemen met haren naam Sarai, want Sarah zal haar naam zijn” beteekenen, dat Hij het menschenlijke zal afleggen en het Goddelijke zal aantrekken, blijkt uit hetgeen boven bij vers 5 gezegd is aangaande Abraham, alwaar deze woorden staan: *“uw naam zal niet meer genoemd worden Abram, en uw naam zal wezen Abraham”*, waardoor desgelijks is aangeduid, dat Hij het menschenlijke zal afleggen en het Goddelijke aantrekken, waarover nr. 2009; want de letter H, die aan den naam Sarah werd toegevoegd, is uit den naam van Jehovah genomen, opdat Sarah, evenals Abraham, het Goddelijke des Heeren zou uitbeelden, namelijk het Goddelijk huwelijk van het goede met het ware in den Heer, Abraham het Goddelijk Goede, en Sarah het Goddelijk Ware, waaruit het Goddelijk Redelijke geboren zou worden, dat Izak is. Het Goddelijk goede, dat de liefde is, en met betrekking tot het gansche menschenlijke geslacht de Barmhartigheid, was het Innerlijke des Heeren, dat is, Jehovah, die het Goede zelf is; dit wordt uitgebeeld door Abraham. Het ware, dat met het Goddelijk goede verbonden moest worden, is uitgebeeld door Sarai, en nadat dit ook Goddelijk is geworden, wordt het uitgebeeld door Sarah, want de Heer is geleidelijk voortgeschreden tot de vereeniging met Jehovah, zooals

hierboven herhaaldelijk gezegd is. Het door Sarai uitgebeelde ware was nog niet Goddelijk, toen het nog niet zoo met het goede vereenigd was, dat het ware van het goede uitging; maar toen het zoo met het goede verbonden was, dat het van het goede uitging, was het Goddelijk, en het ware zelf was toen ook het goede, omdat het het ware van het goede was; iets anders is het ware, dat naar het goede streeft om met het goede vereenigd te worden, en iets anders is het ware, hetwelk zoo met het goede vereenigd is, dat het gansch en al uit het goede voortkomt; het ware, dat naar het goede streeft, kleeft nog iets menscheliks aan, maar het ware, dat geheel en al met het goede vereenigd is, legt alles wat menschelijk is, af, en trekt het Goddelijke aan. Dit kan, als eerder, door iets dergelijks bij den mensch toegelicht worden; wanneer de mensch wordt wedergeboren, dat is, wanneer hij met den Heer moet worden verbonden, schrijdt hij tot de verbinding voort door het ware, dat is, door de waarheden des geloofs; want niemand kan worden wedergeboren dan alleen door de erkenningen des geloofs, welke de waarheden zijn, waarmede hij tot de verbinding voortschrijdt; de Heer komt dezen waarheden tegemoet door het goede, dat is, door de naastenliefde, en Hij voegt haar naar de erkenningen des geloofs, dat is, naar zijne waarheden; want alle waarheden zijn opnemende vaten van het goede, hoe echter daarom de waarheden zijn en hoe meer zij vermenigvuldigd worden, des te meer wordt het goede gelegenheid gegeven, deze als vaten aan te nemen, en ze in orde te stellen, en eindelijk zich te openbaren, totdat zij ten slotte niet als waarheden verschijnen dan voor zooveel het goede door ze heenschijnt; zoo wordt het ware hemelsch geestelijk; daar de Heer alleen tegenwoordig is in het goede, dat alleen tot de naastenliefde behoort, wordt de mensch aldus met den Heer verbonden, en door het goede, dat is, door de naastenliefde, met een geweten begiftigd, waaruit hij daarna het ware denkt en het rechte doet, maar dat geweten is overeenkomstig de waarheden en het rechte, waarbij het goede of de naastenliefde wordt aangepast.

2064. *Vers 16. En Ik zal haar zegenen, en u ook uit haar eenen zoon geven; en Ik zal haar zegenen, en zij zal tot natiën worden, koningen der volken zullen uit haar worden.* Ik zal haar zegenen, beteekent de vermenigvuldiging van het ware; en u ook uit haar eenen zoon geven, beteekent het redelijke; en Ik zal haar zegenen, beteekent de vermenigvuldiging daarvan; en zij zal tot natiën worden, beteekent de daaruit voortkomende goedheden; koningen der volken zullen uit haar worden, beteekent de waarheden uit de verbonden waarheden en goedheden, die de koningen der volken zijn.

2065. Dat de woorden: “Ik zal haar zegenen” de vermenigvuldiging van het ware beteekenen, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verrijkt worden met al het goede en ware, waarover in het eerste deel nrs. 981, 1096, 1420, 1422; daar hier van Sarah wordt gezegd, dat God haar zegenen zal, wordt de vermeerdering of vermenigvuldiging van het ware aangeduid, want door Sarah wordt, als eerder aangetoond, het ware van het goede uitgebeeld en aangeduid, dat het verstandelijk ware is, over welk ware en de vermenigvuldiging daarvan hier gehandeld wordt; wat het verstandelijk ware is, zie men eerder nr. 1904.

2066. Dat de woorden: “en u ook uit haar eenen zoon geven” het redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van den zoon, zijnde het ware, waarover nrs. 439, 491, 533, 1147; en daar al het redelijke met het ware begint, wordt hier door den zoon het redelijke aangeduid; het eerste redelijke des Heeren werd uitgebeeld en aangeduid door Ismaël, uit Hagar de dienstmaagd geboren, waarover in het vorige 16. hoofdstuk; het tweede redelijke, waarover hier gehandeld wordt, wordt door Izak uitgebeeld en aangeduid, die uit Sarah geboren zou worden; het eerstgenoemde, namelijk het door Ismaël uitgebeelde, was het redelijke dat later uit huis verdreven werd; dit redelijke echter, dat door Izak wordt uitgebeeld, is datgene, wat in huis bleef, daar het Goddelijk was; doch over dit redelijke zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in het volgende hoofdstuk, alwaar van Izak sprake is, gesproken worden.

2067. Dat de woorden: “en Ik zal haar zegenen” de vermenigvuldiging daarvan beteekenen, namelijk van het door den zoon bedoelde redelijke, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, zijnde verrijkt worden met al het goede en ware, waarover vlak hierboven.

2068. Dat de woorden: “en zij zal tot natiën worden” de daaruit voortkomende goedheden beteekenen, blijkt uit de beteekenis der natiën, zijnde de goedheden, waarover in het eerste deel nrs. 1259, 1260, 1416, 1849.

2069. Dat de woorden: “koningen der volken zullen uit haar worden” de waarheden beteekenen uit de verbonden waarheden en goedheden, die de koningen der volken zijn, blijkt uit de beteekenis der koningen, zijnde in het algemeen alle waarheden, waarover boven nr. 2015; en uit de beteekenis der volken, zijnde eveneens de waarheden, in het algemeen alle geestelijke dingen, want de koningen hebben betrekking op de volken, niet zoozeer op de natiën, behalve wanneer de natiën boosheden beteekenen, waarover nrs. 1259, 1260. In het profetische Woord worden herhaaldelijk koningen en volken genoemd, maar onder hen worden nooit koningen en volken verstaan, want in het eigenlijke Woord zelf, dat de innerlijke zin is, wordt in het geheel

niet gehandeld over koningen en volken, maar over hemelsche en geestelijke dingen, welke tot het Rijk des Heeren behooren, aldus over goedheden en waarheden; de zin van de letter laat, evenals de menschelijke woorden, alleen maar de voorwerpen zien, om den daaruit voortvloeienden zin te verstaan. Daar hier over Sarah gehandeld wordt, namelijk dat uit haar koningen der volken zullen worden, en door Sarah het Goddelijk ware wordt aangeduid, dat den Heer toebehoort, is het duidelijk, dat door de koningen der volken worden aangeduid de waarheden uit de verbonden waarheden en goedheden, en deze zijn alle waarheden der innerlijke Kerk of de inwendige dingen des geloofs; deze waarheden worden, omdat zij van den Heer komen, herhaaldelijk in het Woord koningen genoemd, voorts ook zonen des konings, zooals boven in nr. 2015 is aangetoond. Een ieder kan zien dat in deze woorden: “koningen der volken zullen uit haar worden” iets innerlijk Goddelijks verborgen ligt, want in dit vers wordt over Izak gehandeld, en van hem gezegd: “Ik zal hem zegenen, en hij zal tot natiën worden”, maar van Sarah dat “koningen der volken uit haar worden zullen”; voorts dat ook van Abraham boven in het 6. vers bijna hetzelfde gezegd is, namelijk dat “koningen uit hem zullen voortkomen”, echter niet als van Sarah “koningen der volken”; de verborgenheid, die hierin is gelegen, is te diep verscholen, dan dat zij in het kort ontwikkeld en beschreven kan worden; door de uitbeelding en de beteekenis van Abraham, zijnde het Goddelijk goede, en door de uitbeelding en de beteekenis van Sarah, zijnde het Goddelijk ware, komt het eenigermate uit, namelijk dat uit het Goddelijk goede des Heeren, onder Abraham verstaan, al het hemelsch ware, en uit het Goddelijk ware des Heeren, onder Sarah verstaan, al het geestelijk ware voortkomen en zijn zal. Het hemelsch ware is hetgeen bij de hemelsche Engelen is, en het geestelijk ware, hetgeen bij de geestelijke Engelen is, of, wat hetzelfde is, het hemelsch ware was hetgeen bij de menschen der Oudste Kerk was, die voor den vloed bestond en een hemelsche Kerk was; het geestelijk ware was hetgeen bij de menschen der Oude Kerk was, die na den vloed bestond en een geestelijke Kerk was; want de Engelen worden, gelijk ook de menschen der Kerk, onderscheiden in hemelsche en geestelijke; genen zijn van dezen onderscheiden door de liefde tot den Heer, dezen zijn van genen onderscheiden door de liefde jegens den naaste; doch over het hemelsch ware en het geestelijk ware kan verder niets gezegd worden, vooraleer men weet, welk onderscheid er is tusschen het hemelsche en het geestelijke, of, wat hetzelfde is, tusschen de hemelsche Kerk en de geestelijke Kerk; men zie hierover hetgeen in het eerste deel nrs. 202, 237, 1577 gezegd is; voorts van welken aard de Oudste Kerk was, en van welken aard de Oude, nrs. 597,

607, 640, 765, III4 tot II25, en herhaaldelijk op andere plaatsen; en dat liefde tot den Heer hebben, hemelsch is, en dat liefde jegens den naaste hebben, geestelijk is, nr. 2023; hieruit wordt nu de verborgenheid duidelijk, namelijk dat door de koningen, die uit Abraham zullen voortkomen, waarover vers 6, de hemelsche waarheden worden aangeduid, die van het Goddelijk goede des Heeren invloeiën; en dat door de koningen der volken, die uit Sarah zullen worden, waarover in dit vers, de geestelijke waarheden worden aangeduid, die van het Goddelijk ware des Heeren invloeiën; want het Goddelijk goede kan niet dan alleen bij den hemelschen mensch invloeiën, daar het in zijn wilsdeel invloeit, zooals bij de Oudste Kerk; het Goddelijk ware des Heeren echter vloeit bij den geestelijken mensch in, daar het alleen in zijn verstandsdeel invloeit, dat in hem van zijn wilsdeel gescheiden is, nr. 2053 aan het einde; of, wat hetzelfde is, het hemelsch goede vloeit bij den hemelschen mensch in, het geestelijk goede bij den geestelijken mensch; vandaar verschijnt de Heer aan de hemelsche Engelen als Zon, maar aan de geestelijke Engelen als Maan, nrs. 1529, 1530.

2070. *Vers 17. En Abraham viel op zijne aangezichten, en hij lachte, en hij zeide in zijn hart: Zal eenen zoon van honderd jaren geboren worden, en zal Sarah, eene dochter van negentig jaren, baren?* Abraham viel op zijne aangezichten, beteekent de aanbidding; en hij lachte, beteekent de neiging tot het ware; en hij zeide in zijn hart, beteekent dat Hij aldus dacht; zal eenen zoon van honderd jaren geboren worden, beteekent dat dan het redelijke van het Menschelijk Wezen des Heeren vereenigd zou worden met het Goddelijk Wezen; en zal Sarah, eene dochter van negentig jaren, baren, beteekent, dat het met het goede verbonden ware dit doen zal.

2071. Dat de woorden: “Abraham viel op zijne aangezichten” de aanbidding beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het vallen op de aangezichten, zijnde aanbidden, waarover hierboven nr. 1999.

2072. Dat de woorden: “en hij lachte” de neiging tot het ware beteekenen, kan uit den oorsprong en het wezen van het lachen blijken; zijn oorsprong is geen andere dan de neiging tot het ware of de neiging tot het valsche; vandaar de vroolijkheid en de blijdschap, die zich in het aangezicht uit door den lach; hieruit is duidelijk, dat het wezen van den lach niets anders is. Het lachen is weliswaar iets uiterlijks, dat tot het lichaam, want tot het aangezicht behoort, maar in het Woord worden inwendige dingen door uitwendige dingen uitgedrukt en aangeduid, zooals alle inwendige neigingen van gemoed en geest door het gelaat, het inwendig gehoor en de gehoorzaamheid door het oor, het innerlijk gezicht of het verstand door het oog, de macht en de sterkte

door hand en arm, enzoovoort, aldus de neiging tot het ware door den lach. In het redelijke van den mensch is het ware, dat de hoofdzaak is; in het redelijke is ook de neiging tot het goede, maar deze is in de neiging zelve tot liet ware, als deszelfs ziel; de neiging tot het goede, die in het redelijke is, uit zich niet door lachen, maar door een zekere vreugde, en vandaar door de beking van den lust, die niet lacht; want in het lachen is gemeenlijk ook iets, dat niet zoo goed is. Dat in het redelijke van den mensch het ware de hoofdzaak is, komt omdat het redelijke gevormd wordt door de erkenningen van het ware, want wanneer het niet door deze geschiedt, kan nooit iemand redelijk worden; de erkenningen van het goede zijn evenzeer waarheden als de erkenningen van het ware. Dat het lachen hier de neiging tot het ware beteekent, kan hieruit blijken, dat hier vermeld wordt, dat Abraham heeft gelachen, en desgelijks Sarah, zoowel voor als na de geboorte van Izak, voorts dat Izak van het lachen zijn naam ontving, want Izak beteekent het lachen. Dat Abraham, toen hij van Izak hoorde, *heeft gelachen*, blijkt uit dit vers, want er wordt gezegd, dat Abraham, toen hij hoorde van een zoon uit Sarah, *gelachen heeft*; dat ook Sarah gelachen heeft, eer Izak geboren was, toen zij van Jehovah hoorde dat zij baren zou, hieromtrent het volgende: “Toen Sarah het hoorde aan de deur der tent; *Sarah lachte bij zich zelve*, zeggende: Zal ik, nadat ik oud geworden ben, wellust hebben, en mijn heer is oud; en Jehovah zeide tot Abraham: *Waarom heeft Sarah gelachen* hierover, zeggende: Zal ik ook waarlijk baren, en ik ben oud geworden; Sarah loochende het, zeggende: *Ik heb niet gelachen*, want zij vreesde. En Hij zeide: *Neen, maar gij hebt gelachen* (Gen. 18: 12, 13 15); daarna ook toen Izak geboren was: “Abraham noemde den naam zijns zoons, *Jischack: (het Lachen)*; Sarah zeide: *God heeft mij een lachen gemaakt*, al die het hoort, *zal met mij lachen*” (Gen. 21: 3, 6); wanneer het lachen en de naam van Izak, waardoor het lachen wordt aangeduid, deze verborgenheden niet insloot, zouden deze dingen nooit vermeld zijn.

2073. Dat “hij zeide in zijn hart” beteekent, dat Hij aldus dacht, blijkt zonder verklaring.

2074. Dat de woorden “zal eenen zoon van honderd jaren geboren worden” beteekenen, dat dan het redelijke van het Menschelijk Wezen des Heeren met het Goddelijk Wezen vereenigd zou worden, blijkt uit de beteekenis van honderd, waarover boven nr. 1988.

2075. Dat de woorden: “zal Sarah, eene dochter van negentig jaren, baren”, beteekenen, dat het met het goede verbonden ware dit doen zal, blijkt uit de uitbeelding en de beteekenis van Sarah, zijnde het aan het goede toegevoegde ware, of het Goddelijk ware; en uit de beteekenis van het getal negentig,

of, wat hetzelfde is, negen; het moet een ieder wel verbazen, dat het getal van honderd jaren, die Abraham had, beteekent dat het redelijke van het Menschelijk Wezen des Heeren met het Goddelijk Wezen vereenigd zou worden, en dat het getal van de negentig jaren, die Sarah had, beteekent, dat het met het goede verbonden ware dit doen zou; maar daar er in het Woord des Heeren niets is, dat niet hemelsch en Goddelijk is, is dit ook zoo zelfs in de getallen, die daarin voorkomen; dat onverschillig welke getallen in het Woord dingen beteekenen evenals onverschillig welke namen, is in het eerste deel aangetoond, nrs. 482, 487, 488, 493, 575, 647, 648, 755, 813, 893, 1988; dat nu het getal negen de verbinding beteekent, en in nog meerdere mate het getal negentig, dat is samengesteld uit negen vermenigvuldigd met tien (want tien beteekent de overblijfselen, waardoor de verbinding plaats vindt, zooals blijkt uit hetgeen boven gezegd is, nr. 1988 aan het einde) kan ook blijken uit de navolgende uitbeeldingen en aanduidingen: er werd geboden, dat op den *tienden dag der zevende maand* de dag der verzoeningen zou zijn, en dat dit zou zijn de sabbath des sabbaths; en dat men op den *negenden der zevende maand* in den avond, van den avond tot den avond, den sabbath vieren zou” (Lev. 23: 27, 32); in den innerlijken zin beteekent dit de verbinding door de overblijfselen, namelijk *neg*en de verbinding, en *tien* de overblijfselen; dat er een Goddelijke verborgenheid in deze getallen verscholen ligt, komt duidelijk uit in de maanden en dagen van het jaar, die heilig gehouden moesten worden; zooals bijvoorbeeld in elken zevenden dag, dat dan de sabbath, in de zevende maand, als hier, dat dan de sabbath des sabbaths, evenzoo in het zevende jaar, voorts in het zevenmaal zevende jaar, dat dan het jubileum beginnen zou; zoo is het desgelijks gesteld met alle overige getallen in het Woord, als bijvoorbeeld met drie, dat bijna hetzelfde beteekent als zeven; en met het getal twaalf, zijnde alle dingen des geloofs; en met het getal tien, dat, evenals de tienden, de overblijfselen beteekent, nr. 576, enzoovoort; zoo hier in Leviticus; wanneer het getal tien en het getal negen geen verborgenheden inhielden, zou het geenszins bevolen zijn, dat deze sabbath des sabbaths op den tienden dag der zevende maand zou zijn, en dat men hem op den negenden der maand zou vieren; van dien aard is het Woord des Heeren in den innerlijken zin, hoewel in den historischen zin zoo iets niet te voorschijn treedt. Desgelijks is het gesteld met hetgeen vermeld wordt omtrent Jeruzalem, namelijk dat het door Nebukadnezar in het negende jaar van Zidkiah werd belegerd, en dat

het doorbroken werd in het elfde jaar, op den negenden der maand, waarover aldus in het tweede boek der Koningen:

“Het geschiedde in het *negende jaar*, sinds Zidkiah regeerde, in de *tiende maand*, op den *tienden der maand*, dat Nebukadnezar, de koning van Babel, kwam tegen Jeruzalem; en de stad kwam in belegering tot in het *elfde jaar* van den koning Zidkiah; op den *negenden der maand*, en de honger werd sterk in de stad, en er was geen brood voor het volk des lands, en de stad werd doorgebroken” (25: 1, 2, 3, 4);

door het negende jaar, de tiende maand, en door het elfde jaar en den negenden der maand, toen er honger in de stad was, en geen brood voor het volk des lands, wordt in den innerlijken zin aangeduid, dat er geen verbinding meer was door de dingen, welke tot het geloof en de naastenliefde behooren; honger in de stad, en geen brood voor het volk des lands, beteekent, dat er niets meer van het geloof en niets meer van de naastenliefde over was; dit is de innerlijke zin dezer woorden, die geenszins in de letter verschijnt; en dergelijke verborgenheden komen nog minder uit in de historische gedeelten des Woords dan in de profetische gedeelten, want de historische vermeldingen houden de aandacht dermate gevangen, dat men nauwelijks gelooft, dat er nog iets diepers in verscholen ligt, terwijl toch alles uitbeeldend is, en de woorden zelf overal aanduidend zijn; deze dingen klinken ongelooflijk, maar toch zijn zij waar; men zie nrs. 1769 tot 1772.

2076. Vers 18. *En Abraham zeide tot God: Och, dat Jischmaël leven mocht voor U.* Abraham zeide tot God, beteekent de innerlijke gewaarwording des Heeren uit de liefde; och, dat Jischmaël leven mocht voor u, beteekent anderen die uit het ware redelijk zijn, dat zij niet te gronde mochten gaan.

2077. Dat “Abraham zeide tot God” de innerlijke gewaarwording des Heeren uit de liefde beteekent, blijkt uit de beteekenis van “zeggen tot God”, zijnde gewaarworden, waarover herhaaldelijk eerder. Dat Abraham hier den Heer beteekent in zulk een staat en op zulk een leeftijd, is boven gezegd, nr. 1989. Dat de Heer dit uit de liefde zeide, blijkt duidelijk, want uit de woorden zelf straalt de neiging van de liefde, wanneer er gezegd wordt: “och, dat Jischmaël leven mocht voor u”; de neiging of de liefde des Heeren was Goddelijk, namelijk jegens het gansche menschelijke geslacht, dat Hij door de vereeniging van Zijn Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen gansch en al zich wilde toevoegen en zalig maken tot in eeuwigheid, over welke liefde men zie in het eerste deel nr. 1735; en dat de Heer van deze liefde uit voortdurend tegen de hellen streed, nrs. 1690, 1789, 1812; en dat Hij bij de vereeniging van Zijn Menschelijke met het Goddelijke, niets anders beoogde dan de

verbinding van het Goddelijke met het menselijk geslacht, hierboven nr. 2034. Een liefde zooals de Heer had, gaat alle menselijk verstand te boven, en is bovenal ongeloofelijk voor hen, die niet weten wat hemelsche liefde is, waarin de Engelen zijn; om een ziel uit de hel te redden, hechten deze Engelen aan den dood hoegenaamd geen gewicht, ja, als zij konden, zouden zij voor haar de hel verduren; vandaar is het hun innigste vreugde, iemand die uit de dooden is opgestaan, in den Hemel te geleiden; zij bekennen echter, dat deze liefde niet in het minst uit henzelf voortkomt, maar dat alles en elke bijzonderheid daarvan eenig en alleen uit den Heer voortvloeit; ja zelfs ergert het hen, wanneer iemand anders denkt.

2078. Dat de woorden: “Och, dat Jischmaël leven mocht voor u” anderen beteekenen, die uit het ware redelijk zijn, dat zij niet te gronde mochten gaan, blijkt uit de uitbeelding en bijgevolg uit de beteekenis van Jischmaël, zijnde het redelijke, waarover in het voorafgaande hoofdstuk, alwaar over Jischmaël werd gehandeld. Er zijn twee soorten van menschen binnen de Kerk, te weten, geestelijke en hemelsche; genen, namelijk de geestelijke, worden redelijk uit het ware, dezen echter, of de hemelsche, uit het goede; welk onderscheid er is tusschen geestelijke en hemelsche menschen, zie men boven in nr. 2069 en op verschillende plaatsen in het eerste deel; genen, namelijk de geestelijke menschen, die door het ware redelijk worden, worden hier onder Jischmaël verstaan; want het redelijk ware is Jischmaël in zijn echten zin, zooals eerder is aangetoond in de nrs. 1893, 1949, 1950, 1951; wanneer dit redelijke wordt aangenomen en begeerd door het goede, zooals hier door den Heer, die onder Abraham wordt verstaan, beteekent het het geestelijke, aldus den geestelijken mensch, of, wat hetzelfde is, de geestelijke Kerk, welker zaligmaking de Heer uit Goddelijke liefde (waarover even te voren in nr. 2077) begeerde; dit wordt uitgedrukt door deze woorden: “*och, dat Jischmaël leven mocht voor u*”.

2079. Vers 19. *En God zeide: Voorwaar, Sarah, uwe vrouw, zal u eenen zoon baren, en gij zult zijnen naam noemen Jischak, en Ik zal Mijn verbond met hem oprichten tot een eeuwig verbond, zijnen zade na hem.* God zeide, beteekent het waargenomen antwoord; voorwaar, Sarah, uwe vrouw, beteekent het met het goede verbonden Goddelijk ware; zal u eenen zoon baren, beteekent dat daaruit het redelijke zal voortkomen; en gij zult zijnen naam noemen Jischak, beteekent het Goddelijk Redelijke; en Ik zal Mijn verbond met hem oprichten, beteekent de vereeniging; tot een eeuwig verbond, beteekent een eeuwige vereeniging; zijnen zade na hem, beteekent hen, die geloof in den Heer zullen hebben.

2080. Dat “God zeide” het waargenomen antwoord beteekent, blijkt uit de beteekenis van zeggen, zijnde innerlijk gewaarworden, waarover kort te voren, nr. 2077; en daar in het vorige vers staat Abraham zeide, hetgeen de innerlijke gewaarwording beteekende, en hier God zeide of antwoordde, volgt hieruit, dat het het waargenomen antwoord of het antwoord van de innerlijke gewaarwording beteekent; in elke innerlijke gewaarwording ligt zoowel een voorslag als een antwoord; de innerlijke gewaarwording van beide wordt in den historischen zin hiermede uitgedrukt, dat Abraham tot God zeide, en dat God zeide; dat het zeggen van God innerlijk gewaarworden is, zie men nrs. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, en boven in dit hoofdstuk herhaaldelijk.

2081. Dat de woorden: “voorwaar, Sarah, uwe vrouw” het met het goede verbonden Goddelijk ware beteekenen, blijkt uit de uitbeelding en bijgevolg de beteekenis van Sarah, zijnde het aan het goede toegevoegde Goddelijk ware, waarover hierboven nr. 2063.

2082. Dat de woorden: “zal u eenen zoon baren” beteekenen, dat het redelijke daaruit zal voortkomen, blijkt uit de beteekenis van den zoon, zijnde het ware, hier het redelijke ware, waarover eveneens boven, nr. 2066.

2083. Dat de woorden: “en gij zult zijnen naam noemen Jischak” het Goddelijk Redelijke beteekenen, blijkt uit de uitbeelding van Izak, voorts uit de beteekenis van zijn naam in den innerlijken zin. Uit de uitbeelding van Izak: Abraham beeldt, als herhaaldelijk eerder gezegd, den Innerlijken Mensch des Heeren uit; Izak echter den Redelijken Mensch; en Jakob den Natuurlijken Mensch; de Innerlijke Mensch des Heeren was Jehovah zelf; de Redelijke Mensch, ontvangen zijnde door den invloed van den Innerlijken Mensch in de neiging tot de wetenschappen van den uiterlijken mensch (nrs. 1896, 1902, 1910), kwam voort uit het aldus met het Menschelijke verbonden Goddelijke; het eerste, door Jischmaël uitgebeelde redelijke was vandaar menschelijk, maar werd door den Heer Goddelijk gemaakt, en aldus wordt het uitgebeeld door Izak. Uit de beteekenis van den naam: Izak ontving zijn naam van den lach, en daar het lachen in den innerlijken zin de neiging tot het ware beteekent, welke tot het redelijke behoort, zooals hierboven in nr. 2072 is aangetoond, is het dus hier het Goddelijk Redelijke. De Heer heeft uit eigen macht alles wat menschelijk bij Hem was, Goddelijk gemaakt, aldus niet alleen het redelijke, maar ook het inwendig en uitwendig zinnelijke, aldus het lichaam zelf; op deze wijze heeft Hij het Menschelijke met het Goddelijke verenigd; dat niet alleen het redelijke, maar ook het zinnelijke, aldus het gansche lichaam, eveneens Goddelijk en Jehovah is geworden, werd eerder aangetoond; en het kan een ieder hieruit duidelijk worden, dat alleen Hij naar

het lichaam uit de dooden is opgestaan, en gezeten is aan de rechterhand der Goddelijke macht, zoowel ten aanzien van al het Goddelijke als ten aanzien van al het Menschelijke; aan de rechterhand der Goddelijke macht zitten, beteekent, alle macht hebben in de Hemelen en op aarde.

2084. Dat de woorden: “en Ik zal Mijn verbond met hem oprichten tot een eeuwig verbond” de vereeniging beteekenen, en wel de eeuwige vereeniging, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de verbinding, en wanneer het den Heer betreft, de vereeniging van Zijn Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen, en van het Menschelijk met het Goddelijk wezen; dat het verbond dit beteekent, is eerder aangetoond in nrs. 665, 666, 1023, 1038, 1864, en herhaaldelijk in dit hoofdstuk.

2085. Dat “zijnen zade na hem” hen beteekent, die geloof in den Heer zullen hebben, blijkt uit de beteekenis van het zaad, zijnde het geloof, waarover eerder, nrs. 1025, 1447, 1610, 2034. Door het zaad worden hier diegenen aangeduid, die het geloof der liefde, dat is, de liefde tot den Heer hebben, bijgevolg de hemelsche menschen, of zij, die van de hemelsche Kerk zijn, want er wordt over het zaad uit Izak gehandeld; diegenen echter, die het geloof der naastenliefde hebben, dat is, de liefde jegens den naaste, bijgevolg de geestelijke menschen of zij, die van de geestelijke Kerk zijn, worden aangeduid door Ismaël, over wien in het nu volgende vers gehandeld wordt; welk onderscheid er bestaat tusschen hemelsche en geestelijke menschen, zie men hierboven, nrs. 2069, 2078; voorts welk onderscheid er bestaat tusschen liefde hebben tot den Heer en naastenliefde hebben jegens den naaste, nr. 2023.

2086. Vers 20. *En aangaande Jischmaël heb Ik u verhoord: zie, Ik zal hem zegenen, en hem vruchtbaar maken, en hem zeer, zeer doen vermenigvuldigen; twaalf vorsten zal hij gewinnen, en Ik zal hem tot eene groote natie stellen.* Aangaande Jischmaël heb Ik u verhoord, beteekent hen die uit het ware redelijk zijn, dat zij behouden zullen worden; zie, Ik zal hem zegenen, beteekent, dat zij toegerust en begiftigd zullen worden; hem vruchtbaar maken, beteekent met goedheden des geloofs; en hem doen vermenigvuldigen, beteekent met de daaruit voortkomende waarheden; zeer, zeer, beteekent onmetelijk; twaalf vorsten zal hij gewinnen, beteekent de voornaamste geboden des geloofs, dat tot de naastenliefde behoort; en Ik zal hem tot een groote natie stellen, beteekent het genot der goedheden en de aanwassingen.

2087. Dat de woorden: “aangaande Jischmaël heb Ik u verhoord” hen beteekenen, die uit het ware redelijk zijn, dat zij behouden zullen worden, blijkt uit de uitbeelding van Ismaël hier, zijnde diegenen, die uit het ware redelijk zijn, of de geestelijke menschen, waarover hierboven nr. 2078, en

dat zij behouden zullen worden, uit de beteekenis van “u verhooren”, zooals zonder verklaring duidelijk kan zijn.

2088. Dat de woorden: “zie, Ik zal hem zegenen, en hem vruchtbaar maken, en hem zeer, zeer doen vermenigvuldigen” beteekenen, dat zij zullen worden toegerust en begiftigd met goedheden des geloofs en de daaruit voortkomende waarheden tot in het onmetelijke, blijkt uit de beteekenis van gezegend worden, vruchtbaar gemaakt worden en vermenigvuldigd worden. Gezegend worden beteekent begiftigd worden met alle goedheden, zooals in het eerste deel is aangetoond, nrs. 981, 1096, 1420, 1422; vruchtbaar gemaakt worden beteekent de goedheden des geloofs, waarmede zij begiftigd worden; en vermenigvuldigd worden de daaruit voortkomende waarheden, zooals eveneens in het eerste deel is aangetoond, nrs. 43, 55, 913, 983. Het zou te ver voeren, hier te beschrijven wie de hemelsche en wie de geestelijke menschen zijn; zij werden eerder beschreven, hetgeen men nazie, onder meer nrs. 81, 597, 607, 765, 2069, 2078, en herhaaldelijk elders. In het algemeen genomen zijn de hemelsche menschen zij, die liefde tot den Heer hebben, en geestelijke menschen zij, die liefde jegens den naaste hebben; welk onderscheid er is tusschen liefde tot den Heer hebben en liefde jegens den naaste, zie men hierboven, nr. 2023. Hemelsche menschen zijn zij, die in de neiging tot het goede uit het goede zijn, en geestelijke menschen zijn zij, die in de neiging tot het goede uit het ware zijn; in den beginne waren allen hemelsch, daar zij in de liefde tot den Heer waren; vandaar hadden zij innerlijke gewaarwording ontvangen, waardoor zij het goede niet uit het ware, maar uit de neiging tot het goede gewaar werden; toen echter later de liefde tot den Heer niet meer van dien aard was, volgden de geestelijke menschen, en geestelijk werden de menschen toen genoemd, wanneer zij in de liefde jegens den naaste of in de naastenliefde waren; maar de liefde jegens den naaste of de naastenliefde werd door het ware ingeplant, en aldus ontvingen zij een geweten, waarnaar zij handelden niet uit neiging tot het goede, maar uit neiging tot het ware; de naastenliefde bij hen verschijnt als een neiging tot het goede, maar zij is een neiging tot het ware; nochtans wordt de naastenliefde naar den schijn ook het goede genoemd, maar het is het goede van hun geloof; het zijn dezen, die door den Heer bedoeld worden bij Johannes:

“Ik ben de deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan, en weide vinden; Ik ben de goede herder en Ik ken de Mijnen, en word van de Mijnen erkend; en *Ik heb andere schapen die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen;*

en zij zullen Mijn stem hooren; en het zal worden één kudde en één herder” (10: 9, 14, 16).

2089. Dat de woorden: “twaalf vorsten zal hij gewinnen” de voornaamste geboden beteekenen, die tot de naastenliefde behooren, blijkt uit de beteekenis van twaalf, zijnde alle dingen des geloofs; en uit de beteekenis van de vorsten, zijnde de voornaamste dingen. Koning en vorsten worden herhaaldelijk in het Woord genoemd, maar in den innerlijken zin beteekenen zij nooit een koning of vorsten, maar dat wat het voornaamste is van de zaak, waarop zij betrekking hebben; dat de koningen in één samenvatting de waarheden beteekenen, is eerder in nr. 2015 aangetoond; dat de vorsten de voornaamste dingen van het ware beteekenen, die de geboden zijn, nr. 1482; vandaar worden de Engelen vorstendommen genoemd, omdat zij in de waarheden zijn, en wel de geestelijke Engelen; vorsten worden zij genoemd vanwege de waarheden, die tot de naastenliefde behooren, want, als boven in nr. 1832 gezegd, ontvangen zij, die geestelijk zijn door de waarheden, die hun als waar verschijnen de naastenliefde, en door deze een geweten van den Heer. Dat twaalf alle dingen des geloofs beteekent, was de wereld tot dusver onbekend, en nochtans beteekent het getal twaalf, zoo vaak het zoowel in het historische als het profetische gedeelte in het Woord voorkomt, niets anders; door de twaalf zonen van Jakob, en vandaar door de naar hen genoemde twaalf stammen, wordt niets anders aangeduid; desgelijks door de twaalf discipelen des Heeren; een ieder van genen en dezen beeldde iets wezenlijks en hoofdzakelijks van het geloof uit; wat iedere zoon van Jakob en vandaar wat iedere stam van Israël heeft uitgebeeld, zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, in hetgeen volgt, waar van de zonen Jakobs sprake is (Gen. 29 en 30), gezegd worden.

2090. Dat de Woorden: “Ik zal hem tot eene groote natie stellen” het genot der goedheden en de aanwassingens beteekenen, blijkt uit de beteekenis der natiën, zijnde de goedheden, waarover in het eerste deel, nrs. 1159, 1258, 1259, 1260, 1416, 1849; daarom beteekent hier “tot eene groote natie stellen” zoowel het genot als de aanwassingens van de goedheden.

2091. Vers 21. *En Ik zal Mijn verbond oprichten met Jischak, dien u Sarah op dezen gezetten tijd in het volgende jaar baren zal.* Ik zal Mijn verbond oprichten met Jischak, beteekent de vereeniging met het Goddelijk redelijke; dien u Sarah baren zal, beteekent het met het goede verbonden Goddelijk ware, waaruit het zal voortkomen; op dezen gezetten tijd in het volgende jaar, beteekent den staat der vereeniging alsdan.

2092. Dat de woorden: “Ik zal Mijn verbond oprichten met Jischak” de vereeniging met het Goddelijk Redelijke beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het verbond, zijnde de vereeniging, waarover eerder; en uit de uitbeelding van Izak, zijnde het Goddelijk Redelijke, waarover hierboven nr. 2083.

2093. Dat de woorden: “dien u Sarah baren zal” het met het goede verbonden Goddelijk ware beteekenen, waaruit het zal voortkomen, blijkt uit de uitbeelding van Sarah, zijnde het Goddelijk ware, waarover eerder, nrs. 2063, 2081; en uit de uitbeelding van Abraham, zijnde het Goddelijk goede, waarover nr. 2063, en herhaaldelijk elders; hoe het eerste redelijke des Heeren ontvangen en geboren is, werd in het voorafgaande hoofdstuk gezegd, alwaar sprake was van Ismaël, door wien dit redelijke werd uitgebeeld; hier nu, en in het volgende hoofdstuk, wordt gehandeld over dat redelijke, hetgeen door den Heer Goddelijk werd gemaakt, en zulks door een verbinding van het Goddelijk ware met het Goddelijk goede als door een huwelijk; het eerste redelijke kan niet anders ontvangen worden dan door den invloed van den innerlijken mensch in de neiging tot de wetenschappen van den uiterlijken mensch, en kan ook niet anders geboren worden dan door de neiging tot de wetenschappen, welke werd uitgebeeld door Hagar, de dienstmaagd van Sarai, zooals in het vorige hoofdstuk nrs. 1896, 1902, 1910 en elders aldaar is aangetoond; het tweede of het Goddelijk Redelijke wordt echter niet zoo ontvangen en geboren, maar door de verbinding van het ware van den innerlijken mensch met diens goede, en door den invloed daarvan; bij den Heer door eigen kracht uit het Goddelijke zelf, dat is, Jehovah; Zijn Innerlijke Mensch was, als herhaaldelijk eerder gezegd, Jehovah; en het door Abraham uitgebeelde goede zelf behoorde tot den Innerlijken Mensch; voorts behoorde het door Sarah uitgebeelde ware zelf ook tot den Innerlijken Mensch; aldus waren beide Goddelijk; hieruit nu werd het Goddelijk Redelijke des Heeren ontvangen en geboren, en wel door den invloed van het goede in het ware, aldus door middel van het ware; want het voornaamste van het redelijke is het ware, zooals boven in nr. 2072 is gezegd; daarom wordt hier gezegd: *dien u Sarah baren zal*, hetgeen beteekent het met het goede verbonden Goddelijk ware, waaruit het ontstaan zal; en boven bij vers 17 dat *Sarah eene dochter van negentig jaren is*, hetgeen beteekent, dat het met het goede verbonden ware dit doen zal. Bij ieder mensch ontstaat, daar hij tot de gelijkenis en het beeld Gods geschapen is, iets dergelijks maar niet evangelijks, namelijk dat zijn eerste redelijke ook door den invloed van zijn innerlijken mensch in het leven van de neiging tot de wetenschappen van zijn uiterlijken mensch wordt ontvangen en geboren; zijn tweede redelijke echter door den invloed van het

goede en ware van den Heer door zijn innerlijken mensch; dit tweede redelijke ontvangt hij van den Heer, wanneer hij wordt wedergeboren, want dan voelt hij in zijn redelijke, wat het goede en ware des geloofs is; de innerlijke mensch bij den mensch is boven zijn redelijke, en is des Heeren, zie nrs. 1889, 1940.

2094. In het vorige hoofdstuk en in dit tot hertoe, werd gehandeld over de ontvangenis en geboorte van het redelijke bij den Heer; en daarover, hoe het Goddelijk gemaakt werd, wordt ook in hetgeen volgt gehandeld; intusschen kunnen sommigen van meening zijn, dat het niet zoozeer aan het geloof toedoet of men deze dingen weet, wanneer men alleen maar weet, dat het Menschelijk Wezen des Heeren Goddelijk is geworden, en dat de Heer met betrekking tot beide God is; doch het is met deze zaak aldus gesteld: zij, die dit eenvoudig gelooven, hebben het niet noodig te weten hoe het geschied is, want het weten hoe het geschied is, heeft alleen ten doel dat men gelooft dat het zoo is; er zijn er heden ten dage velen, die niets gelooven wanneer zij niet door de rede weten, dat het zoo is, hetgeen duidelijk hieruit blijkt, dat weinigen in den Heer gelooven, hoewel zij het met den mond bekennen, daar het overeenkomstig de leer des geloofs is; maar nochtans zeggen zij in zichzelf en onder elkander, dat zij zouden gelooven, wanneer zij wisten dat het zoo kon zijn; dat zij niet gelooven en op deze wijze spreken, komt omdat de Heer geboren is evenals een ander mensch, en dat Hij naar den uiterlijken vorm was gelijk een ander mensch; dezen nu kunnen nooit enig geloof ontvangen, wanneer zij niet eerst eenigermate begrijpen, hoe het aldus zijn kan; daarom het volgende: zij, die het Woord eenvoudig gelooven, behoeven dit alles niet te weten, want zij zijn in het einddoel, dat genen, van wie hier sprake was, alleen door de erkenning van dergelijke dingen kunnen bereiken. Bovendien zijn het deze dingen, welke in den innerlijken zin liggen besloten, en de innerlijke zin is het Woord des Heeren in de Hemelen; zij, die in de Hemelen zijn, worden het aldus gewaar. Wanneer de mensch in het ware, dat is, in den innerlijken zin is, dan kan hij wat het denken betreft één uitmaken met hen die in den Hemel zijn, hoewel de mensch vergelijkenderwijs in een uiterst algemeene en duistere voorstelling is; de hemelschen aldaar, die in het geloof zelf zijn, beschouwen het uit het goede, dat het zoo is; maar de geestelijken uit het ware, en zij worden door dergelijke dingen, die in den innerlijken zin besloten liggen, bevestigd en aldus vervolmaakt, maar zulks door duizenden inwendige oorzaken, die niet op waarneembare wijze in de voorstelling des menschen kunnen invloeden.

2095. Dat de woorden: “op dezen gezetten tijd in het volgende jaar” den staat der vereeniging alsdan beteekenen, blijkt uit hetgeen gezegd is over den

leeftijd van Abraham, namelijk dat hij een zoon van honderd jaren was, en over den leeftijd van Sarah, namelijk dat zij een dochter van negentig jaren was, toen Izak geboren zou worden, waardoor werd aangeduid, dat toen het redelijke van het Menschelijk Wezen des Heeren vereenigd zou worden met het Goddelijk Wezen, en dat het met het goede verbonden ware dit zou doen; waarover hierboven nrs. 1988, 2074, 2075; daarom is nu het volgende jaar de staat der vereeniging.

2096. Vers 22. *En Hij eindigde met hem te spreken, en God voer op van Abraham.* Hij eindigde met hem te spreken, beteekent het einde van deze innerlijke gewaarwording; en God voer op van Abraham, beteekent het ingaan des Heeren in den vorigen staat.

2097. Dat de woorden: “Hij eindigde met hem te spreken” het einde van deze innerlijke gewaarwording beteekenen, blijkt uit de beteekenis van spreken en zeggen, zijnde in den innerlijken zin gewaarworden, waarover herhaaldelijk eerder; vandaar is “eindigen te spreken” niet meer in zulk een gewaarwording zijn.

2098. Dat de woorden: “en God voer op van Abraham” het ingaan des Heeren in den vorigen staat beteekenen, blijkt hieruit, en dus zonder verklaring. Dat de Heer zich in twee staten bevond, toen Hij in de wereld leefde, dien der vernedering en dien der verheerlijking, is eerder aangetoond, nrs. 1603, 2033; daar er twee staten waren, is het duidelijk, dat er ook twee staten van gewaarwording waren; in den staat der verheerlijking, dat is, van de vereeniging van het Menschelijke met het Goddelijke, bevond Hij zich, toen Hij de dingen gewaarwerd, welke in dit hoofdstuk tot hiertoe in den innerlijken zin besloten liggen; en dat Hij zich niet meer in een dergelijke gewaarwording bevond, wordt uitgedrukt door deze woorden: “Hij eindigde met hem te spreken, en God voer op van Abraham”.

2099. Vers 23. *En Abraham nam Jischmaël, zijnen zoon, en al de ingeborenen van zijn huis, en elken met zijn zilver gekochte, al het mannelijke onder de mannen van het huis van Abraham, en hij besneed het vleesch hunner voorhuid, even ten zelfden dage, gelijk als God met hem gesproken had.* Abraham nam Jischmaël, zijnen zoon, beteekent hen, die waarlijk redelijk zijn; en al de ingeborenen van zijn huis, en elken met zijn zilver gekochte, en al het mannelijke onder de mannen van het huis van Abraham, beteekent, hier als eerder, hen die binnen de Kerk zijn, en bij wie de waarheden des geloofs met de goedheden verbonden worden; en hij besneed het vleesch hunner voorhuid, beteekent hun reiniging en gerechtigheid van den Heer; even ten zelfden dage beteekent

dien staat waarvan sprake was; gelijk als God met hem gesproken had, beteekent overeenkomstig de innerlijke gewaarwording.

2100. Dat de woorden: “Abraham nam Jischmaël, zijnen zoon” hen beteekenen, die waarlijk redelijk zijn, blijkt uit de beteekenis van Jischmaël, zijnde diegenen, die uit het ware redelijk, dat is, geestelijk zijn, waarover boven nrs. 2078, 2087, 2088.

2101. Dat de woorden “al de ingeborenen van zijn huis, en elken met zijn zilver gekochte, al het mannelijke onder de mannen van het huis van Abraham” hen beteekenen, die binnen de Kerk zijn, en bij wie de waarheden des geloofs met de goedheden verbonden zijn, blijkt uit de beteekenis van de ingeborenen des huizes, zijnde de hemelsche menschen; uit de beteekenis van de met zilver gekochten, zijnde de geestelijke menschen, en dat zij binnen de Kerk zijn, waarover hierboven nrs. 2048, 2051, 2052; voorts uit de beteekenis van het mannelijke, zijnde diegenen, die in het ware des geloofs zijn, over wie eveneens hierboven, nr. 2046; hieruit blijkt duidelijk, dat het diegenen zijn, die binnen de Kerk zijn, en bij wie het ware des geloofs met het goede is verbonden.

2102. Dat de woorden: “en hij besneed het vleesch hunner voorhuid” hun reiniging en gerechtigheid van den Heer beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het besneden worden, zijnde gereinigd worden van de eigenen wereldliefde, waarover boven nr. 2039; voorts uit de beteekenis van het vleesch der voorhuid, zijnde de verwijdering dier liefden, waarover eveneens hierboven nrs. 2041, 2053, 2057; dat deze liefden alleen verhinderen, dat het goede en ware van den Heer kan invloeden en werken, is daar eveneens aangetoond; aldus dat de gerechtigheid des Heeren niet aan den mensch kan worden toegediend. In dit gansche hoofdstuk is gehandeld over de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met het Menschelijk Wezen, en over de verbinding van den Heer met den mensch door Zijn Goddelijk geworden Menschelijk Wezen, alsmede over de besnijdenis, dat is, de reiniging van de vuilheden bij den mensch; deze dingen staan in één verband, en het een volgt uit het ander; want de vereeniging van het Goddelijk Wezen met het Menschelijk Wezen is in den Heer geschied, met het doel, dat het Goddelijke met den mensch verbonden zou kunnen worden; maar de verbinding van het Goddelijke met den mensch kan niet geschieden, tenzij de mensch gereinigd wordt van deze liefden; zoodra hij echter van deze gereinigd wordt, vloeit het Goddelijk Menschelijke des Heeren in, en verbindt aldus den mensch met zich; hieruit blijkt duidelijk, van welken aard het Woord is, namelijk dat

het, wanneer men verstaat wat in den innerlijken zin wordt aangeduid, een passende en schoone aaneenschakeling toont.

2103. Dat “even ten zelfden dage” dien staat beteekent, waarvan sprake was, blijkt uit de beteekenis van den dag, zijnde in den innerlijken zin de staat, waarover nrs. 23, 487, 488, 493, 893.

2104. Dat de woorden: “gelijk als God met hem gesproken had” beteekenen, overeenkomstig de innerlijke gewaarwording, blijkt uit de beteekenis van het zeggen en spreken van God, zijnde het gewaarworden, waarover nrs. 1791, 1815, 1819, 1822, 1898, 1919, 2097.

2105. Vers 24, 25, 26. *En Abraham was een zoon van negen en negentig jaren, als hij het vleesch zijner voorhuid besneed. En Jischmaël, zijn zoon, een zoon van dertien jaren, als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd. Even op dezen zelfden dag werd Abraham besneden, en Jischmaël, zijn zoon.* Abraham was een zoon van negen en negentig jaren, beteekent den staat en den tijd vóór de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met Zijn Menschelijk Wezen; als hij het vleesch zijner voorhuid besneed, beteekent, toen Hij de boosheden van den uiterlijken mensch gansch en al verdreef; en Jischmaël zijn zoon, beteekent hen die uit de waarheden des geloofs door den Heer redelijk worden; een zoon van dertien jaren, beteekent de heilige overblijfselen; als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd, beteekent, als eerder, de reiniging; even op dezen zelfden dag, beteekent dat het toen geschied is; werd Abraham besneden, en Jischmaël zijn zoon, beteekent dat de Heer, toen Hij Zijn Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen verbond, ook de overigen, die uit het ware redelijk worden, met zich verbond en zalig maakte.

2106. Dat de woorden: “Abraham was een zoon van negen en negentig jaren” den staat en den tijd beteekenen vóór de vereeniging van het Goddelijk Wezen des Heeren met Zijn Menschelijk Wezen, blijkt uit de beteekenis van negen en negentig jaren, zijnde de tijd voordat de Heer den Innerlijken Mensch volledig met den redelijken mensch verbond, waarover hierboven nr. 1988. De Innerlijke Mensch des Heeren was, als herhaaldelijk eerder gezegd, Jehovah Zelf, dat is, het Goddelijke zelf, dat, wanneer het met het menschelijke vereenigd is, tot het redelijke behoort, want in het binnenste van het redelijke begint het menschelijke, en strekt zich van daar tot den uiterlijken mensch uit.

2107. Dat de woorden: “als hij het vleesch zijner voorhuid besneed” beteekenen, toen Hij de boosheden van den uiterlijken mensch gansch en al verdreef, blijkt uit de beteekenis van het besneden worden, zijnde het gereinigd worden van de eigen- en wereldliefde, of, wat hetzelfde is, van de

boosheden, want alle boosheden komen daaruit voort, waarover hierboven nrs. 2039, 2041, 2053, 2057; en dat de Heer uit eigen macht de boosheden verdreef, en aldus het Menschelijk Wezen Goddelijk maakte, is in het eerste deel veelvuldig aangetoond, voorts hierboven nr. 2025.

2108. Dat “Jischmaël, zijn zoon” hen beteekent, die uit de waarheden des geloofs redelijk worden, blijkt uit de uitbeelding van Jischmaël hier, zijnde diegenen die uit het ware redelijk, dat is, geestelijk worden, waarover eveneens hierboven, nrs. 2078, 2087, 2088.

2109. Dat “een zoon van dertien jaren” de heilige overblijfselen beteekent, kan blijken uit de beteekenis van tien, zijnde de overblijfselen, waarover eerder nrs. 576, 1988; en uit de beteekenis van drie, zijnde het heilige, waarover nrs. 720, 901; vandaar beteekent het getal dertien, aangezien het is samengesteld uit tien en drie, de heilige overblijfselen; dat de getallen in het Woord dingen beteekenen, zie nrs. 482, 487, 488, 493, 575, 647, 648, 755, 813, 893; wat overblijfselen bij den mensch zijn, is gezegd nrs. 468, 530, 561, 660, 1050, 1906.

2110. Dat de woorden: “als hem het vleesch zijner voorhuid besneden werd” de reiniging beteekenen, blijkt uit de beteekenis van het besneden worden, zijnde het gereinigd worden van de eigen- en wereldliefde, waarover nr. 2039; en uit de beteekenis van het vleesch der voorhuid, zijnde de verwijdering dier liefden, waarover nrs. 2041, 2053, 2057.

2111. Dat “even op dezen zelfden dag” beteekent dat het toen geschied is, blijkt uit de beteekenis van den dag, zijnde de tijd en de staat, waarover ook eerder, nrs. 23, 487, 488, 493, 893.

2112. Dat de woorden: “werd Abraham besneden, en Jischmaël, zijn zoon” beteekenen, dat de Heer, toen Hij Zijn Menschelijk Wezen met het Goddelijk Wezen verbond, ook de overigen, die uit het ware redelijk worden, met zich verbond en hen zalig maakte, blijkt uit de uitbeelding van Abraham in dit hoofdstuk, zijnde de Heer in dien staat en op dien leeftijd, waarover hierboven nr. 1989; en uit de uitbeelding van Jischmaël hier, zijnde diegenen, die uit het ware redelijk worden, waarover hierboven nrs. 2078, 2087, 2088; voorts uit de beteekenis van het besneden worden, zijnde het gereinigd worden, waarover boven nr. 2039; en wanneer het op den Heer betrekking heeft, het verheerlijkt worden, zoodat het wil zeggen het afleggen van het menselijke en het aantrekken van het Goddelijke; dat “verheerlijkt worden” is het aantrekken van het Goddelijke, zie men hierboven, nr. 2033; en dat Hij toen ook hen met zich verbonden heeft, die uit het ware redelijk, dat is, geestelijk worden, zie men boven, nr. 2034, 2078, 2088.

2113. Vers 27. *En alle mannen van zijn huis, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte, van den zoon in den vreemde geboren, werden met hem besneden.* Alle mannen van zijn huis, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte, beteekent allen toen die binnen de Kerk waren; van den zoon in den vreemde geboren, beteekent allen, die redelijk waren buiten de Kerk; werden door hem besneden, beteekent, dat zij door den Heer gerechtvaardigd werden.

2114. Dat de woorden: “alle mannen van zijn huis, de ingeborene des huizes, en de met zilver gekochte” beteekenen allen toen die binnen de Kerk waren, blijkt uit de beteekenis van den ingeborene des huizes, zijnde de hemelsche menschen; en uit de beteekenis van de met zilver gekochten, zijnde de geestelijke menschen, waarover boven nrs. 2048, 2051, 2052; en dat zij diegenen zijn, die binnen de Kerk zijn, is eveneens aldaar gezegd, want allen, die binnen de Kerk zijn, dat is, allen die de Kerk uitmaken, zijn òf hemelsche òf geestelijke menschen; wie de hemelsche en wie de geestelijke menschen echter zijn, zie men boven nr. 2088. In dit laatste vers van dit hoofdstuk is de samenvatting van alles wat boven gezegd is, namelijk dat zij die gereinigd zijn van de eigen- en wereldliefde, zoowel zij die binnen als zij die buiten de Kerk zijn, door den Heer zijn gerechtvaardigd; genen en dezen worden de mannen des huizes genoemd, want het huis beteekent in den innerlijken zin het Rijk des Heeren, nr. 2048.

2115. Dat “van den zoon in den vreemde geboren” allen beteekent, die redelijk waren buiten de Kerk, blijkt uit de beteekenis van den in den vreemde geboren zoon, zijnde diegenen, die buiten de Kerk zijn, waarover boven nr. 2049, aldus de heidenen, die het Woord niet hebben, en derhalve niets van den Heer weten; en dat zij evenzeer zalig worden, wanneer zij redelijk zijn, dat is, in naastenliefde of wederkeerige liefde onder elkander leven, en overeenkomstig hun godsdienstigheid eenig geweten ontvangen hebben, is in het eerste deel aangetoond, nrs. 593, 932, 1032, 1059, 1327, 1328.

2116. Dat de woorden: “werden door hem besneden” beteekenen, dat zij door den Heer gerechtvaardigd werden, kan blijken uit de uitbeelding en vandaar uit de beteekenis van het besneden worden, zijnde het gereinigd worden, waarover boven nr. 2039; dat zij door hem, dat is, door Abraham, besneden werden, was ook een uitbeelding, namelijk dat zij door den Heer gereinigd en aldus gerechtvaardigd zijn. Wat echter de rechtvaardigmaking betreft, daarmee is het niet zoo gesteld, als de gewone gangbare meening wil, namelijk dat alle boos heden en zonden zijn afgewasschen en gansch en al uitgedelgd, wanneer men — zooals men meent — gelooft, ook al zou dit

in het laatste stervensuur zijn, hoezeer men ook in den ganschen loop van zijn leven in boos heden en misdaden geleefd heeft; want ik ben volledig ingelicht, dat ook zelfs niet het allerkleinste booze dat de mensch in het leven van het lichaam heeft gedacht en daadwerkelijk uitgevoerd, afgewischt en uitgedelgd wordt, maar dat alles blijft tot in zijn allerkleinste bijzonderheid; het is er echter aldus mede gesteld: zij, die haatgevoelens, wraaknemingen, wreedheden en echtbreuken in de gedachten gehad en uitgevoerd hebben, en dus in geen naastenliefde geleefd hebben, behouden na den dood het leven dat zij zich daardoor hebben eigen gemaakt, ja zelfs alle dingen in het algemeen en in het bijzonder van dit leven, welke achtereenvolgens terugkeeren; vandaar hun martelingen in de hel; terwijl bij hen, die in de liefde tot den Heer en in de liefde jegens den naaste geleefd hebben, de boosheden van hun leven alle ook blijven, maar gematigd worden door de goedheden, welke zij door een leven der naastenliefde, toen zij in de wereld leefden, van den Heer hebben ontvangen; en aldus worden zij in den Hemel geheven, ja zelfs van de boosheden afgehouden, die zij bij zich hebben, zoodat zij niet verschijnen; zij die er in de andere wereld aan twijfelen, of zij boosheden bij zich hebben, daar zij niet verschijnen, worden in deze teruggeplaatst, totdat zij weten, dat het er aldus mede gesteld is, en daarna worden zij wederom in den Hemel geheven. Dit nu is gerechtvaardigd worden, want op deze wijze erkennen zij niet hun eigen gerechtigheid, maar de gerechtigheid des Heeren; wanneer men zegt, dat diegenen zalig worden, die het geloof hebben, is dit waar, maar onder het geloof wordt in het Woord niets anders verstaan dan de liefde tot den Heer, en de liefde jegens den naaste, derhalve het leven dat daaruit voortkomt; de leerstellingen en dogmen des geloofs zijn niet het geloof, maar behooren tot het geloof, want alle dingen hebben in het algemeen en in het bijzonder ten doel dat de mensch zoo wordt als zij leeren, hetgeen duidelijk kan blijken uit de woorden des Heeren, dat in de liefde tot God en in de liefde jegens den naaste, de Wet en alle Profeten, dat is, de gansche leer des geloofs bestaat, Matth. 22: 34 tot 39; Markus 12: 28 tot 35; dat er geenszins een ander geloof, dat een geloof zou zijn, bestaat, is aangetoond in het eerste deel, nrs. 30 tot 38, 379, 389, 724, 809, 896, 904, 916, 989, 1017, 1076, 1077, 1121, 1158, 1162, 1176, 1258, 1285, 1316, 1608, 1798, 1799, 1834, 1843, 1844; en dat de Hemel zelf in de liefde tot den Heer en in de wederkeerige liefde bestaat, nrs. 537, 547, 553, 1112, 2057.

Het Laatste Oordeel.

2117. *Wat het Laatste Oordeel is, weten heden ten dage weinigen; men meent dat het komen zal met het vergaan der wereld; vandaar de veronderstellingen, dat het aardrijk door het vuur vergaan zal, te zamen met alles wat in de zichtbare wereld is; en dat de dooden eerst dan zullen opstaan, en voor het gericht verschijnen; de boozen moeten dan in de hel worden geworpen en de goeden naar den Hemel opvaren; deze veronderstellingen zijn aan de profetische gedeelten des Woords ontleend, alwaar melding wordt gemaakt van een nieuwen Hemel en van een nieuwe aarde, voorts ook van een nieuw Jeruzalem; doch men weet niet, dat de profetische gedeelten des Woords in den innerlijken zin gansch andere dingen beteekenen, dan in den zin der letter te voorschijn treden, en dat met den hemel niet de hemel, noch met de aarde de aarde, maar de Kerk des Heeren bedoeld wordt, in het algemeen, en bij een ieder in het bijzonder.*

2118. *Onder het Laatste Oordeel wordt de laatste tijd van de Kerk verstaan, voorts het laatste van het leven van een ieder; wat den laatsten tijd der Kerk betreft: het Laatste Oordeel van de Oudste Kerk, die voor den vloed bestond, vond plaats, toen hun nageslacht te gronde ging; de ondergang daarvan wordt door den vloed beschreven. Het Laatste Oordeel van de Oude Kerk, die na den vloed bestond, was daar, toen schier allen, die tot deze Kerk behoorden, afgodisten geworden waren, en verstrooid werden. Het Laatste Oordeel der uitbeeldende Kerk, welke bij de nakomelingen van Jakob volgde, was daar, toen de twaalf stammen in de gevangenschap weggevoerd en onder de natiën verstrooid werden; en toen daarna de Joden, na de Komst des Heeren, uit het land Kanaän verdreven, en over het gansche aardrijk verstrooid werden. Het Laatste Oordeel der huidige Kerk, die de Christelijke Kerk heet, is dat wat bij Johannes in de Openbaring met den Nieuwen Hemel en de Nieuwe Aarde bedoeld wordt.*

2119. *Dat het laatste van het leven van een ieder, wanneer hij sterft, het laatste oordeel voor hem is, is sommigen niet onbekend, maar toch gelooven weinigen het, terwijl het toch een vaststaande waarheid is, dat ieder mensch na den dood in het andere leven opstaat, en voor het gericht verschijnt; maar met dit gericht is het aldus gesteld: zoodra zijn lichamelijke dingen koud zijn geworden, hetgeen na eenige dagen geschiedt, wordt hij van den Heer door hemelsche Engelen, die eerst bij hem zijn, wederopgewekt; wanneer hij echter van dien aard is, dat hij niet met hen te zamen kan zijn, wordt hij door de geestelijke Engelen in ontvangst genomen, en vervolgens later door de goede geesten, want allen die in het andere leven komen, hoevelen het er ook zijn mogen, zijn aangename en welkome gasten; daar echter hij, die een boos leven geleid heeft, door zijn begeerten gevolgd wordt, kan hij niet lang bij de Engelen en de goede geesten verwijlen, maar scheidt zich*

allengs van hen af, en wel zoo lang, tot hij bij de geesten is aangeland, wier leven gelijksoortig en gelijkvormig is met het leven dat hij in de wereld had; dan komt het hem voor, als was hij in het leven van het lichaam, en op zichzelf genomen is het ook een voortzetting van het leven; met dit leven neemt zijn gericht een aanvang; zij, die een boos leven geleid hebben, dalen, na verloop van eenigen tijd af in de hel; zij, die een goed leven geleid hebben, worden geleidelijk door den Heer in den Hemel geheven; aldus is het laatste oordeel van een ieder, waarover uit ondervinding in het eerste deel.

2120. *Hetgeen de Heer gesproken heeft over de laatste tijden, dat dan de zee en de hooge zee zal weerklinken, de zon zal verduisterd worden, de maan haar schijnsel niet zal geven, de sterren van den hemel zullen vallen, natie tegen natie en koninkrijk tegen koninkrijk zal opgezet worden, en vele andere dingen meer (Matth. 24: 7, 29; Lukas 21: 25), dit alles beteekent in het algemeen en in het bijzonder den staat der Kerk, hoe zij zijn zal ten tijde van haar Laatste Oordeel; en door de woorden dat de zee en de hooge zee zal weerklinken, wordt niets anders aangeduid, dan dat de ketterijen en redetwisten, in het algemeen binnen de Kerk en in het bijzonder bij een ieder, zulk een gedruisch zullen maken; onder de zon wordt niets anders verstaan dan de liefde tot den Heer, en de liefde jegens den naaste; onder de maan het geloof, en onder de sterren de erkenningen des geloofs, die in de laatste tijden zoo verduisterd zullen worden, geen licht geven, en van den hemel zullen vallen, dat is, verdwijnen; dergelijke dingen werden door den Heer gezegd bij Jesaja, hfdst. 13: 10; voorts wordt onder de natie tegen de natie, en het koninkrijk tegen het koninkrijk niets anders verstaan dan boosheden tegen boosheden, en valschheden tegen valschheden, enzovoort. Dat de Heer zoo sprak, geschiedde om vele verborgen beweegredenen. Dat de zee, de zon, de maan, de sterren, de natiën en de koninkrijken dergelijke beteekenissen hebben, weet ik zeker; en in het eerste deel is het aangetoond.*

2121. *Dat het Laatste Oordeel nabij is, kan op aarde en binnen de Kerk niet zoo blijken als in het andere leven, waar alle zielen komen en samenstromen; de wereld der geesten is heden ten dage vol booze geniën en booze geesten, vooral uit de Christelijke wereld; en onder hen heerschen niets dan haatgevoelens, wraaknemingen, wreedheden, ontuchtigheden, voorts arglistige aanslagen; en niet alleen de wereld der geesten, waar de nieuw aangekomen zielen uit de wereld eerst toestroomen, maar ook de inwendige sfeer van die wereld, waarin diegenen zijn, die naar bedoelingen en einddoelen inwendig boos waren; deze is heden ten dage desgelijks dermate gevuld, dat ik mij verwonderde, hoe er ooit zulk een groote menigte kan bestaan; want allen worden niet oogenblikkelijk in de hellen geworpen, daar het overeenkomstig de wetten der orde is, dat een ieder*

van zulk een aard in zijn leven terugkeert, dat hij in het lichaam had, en van daar geleidelijk naar de hel wordt nedergevoerd; de Heer werpt niemand in de hel, maar een ieder zichzelf; vandaar zijn die geestenwerelden zoo overvol van de menigte derzulken, die daar aanlanden en een tijd lang blijven; door hen worden de zielen, die uit de wereld komen, wreedaardig bestookt; en bovendien worden de geesten, die bij den mensch zijn (want ieder mensch wordt van den Heer door geesten en Engelen geregeerd), meer dan vroeger geprikkeld om den mensch boosaardigheden aan te doen, en wel zoozeer, dat de Engelen, die bij den mensch zijn, het nauwelijks kunnen afwenden, maar gedwongen worden meer van uit de verte in den mensch in te vloeien. Hieruit kan men in de andere wereld klaarblijkelijk weten, dat de laatste tijd nabij is.

2122. *Wat de nieuw aangekomen zielen uit de wereld verder betreft: zij die uit de Christelijke wereld komen, denken nauwelijks aan iets anders en trachten naar niets anders dan om de grootsten te zijn en om alles te bezitten, zoozeer zijn allen van eigen- en wereldliefde vervuld, welke liefden regelrecht tegen de hemelsche orde indruischen, nr. 2057; bovendien denken meesten aan niets anders dan aan vuile, ontuchtige en profane dingen, en spreken onder elkander over niets anders; voorts komen de dingen, die tot de naastenliefde en het geloof behooren, bij hen niet in aanmerking en zij verachten ze gansch en al; den Heer Zelf erkennen zij niet, ja zelfs haten zij allen, die Hem bekenen; want in het andere leven spreken de gedachten en de harten; en bovendien worden de erfboosheden, ten gevolge van het schandelijke leven der ouders, boosaardiger, welke, als inwendig verborgen en gekoesterde branden, den mensch meer dan te voren aanzetten tot nog erger ontwijdingen van de eerzaamheid en de vroomheid; dezulken komen heden ten dage bij scharen in het andere leven, en vullen, als gezegd, de uitwendige en inwendige sfeer van de wereld der geesten; wanneer het booze op deze wijze begint te overheerschen en het evenwicht naar de zijde van het booze begint over te hellen, wordt daaraan duidelijk waargenomen, dat de laatste tijd nabij is, en dat het evenwicht noodig hersteld moet worden door uitwerping van hen, die binnen de Kerk zijn, en door aanneming van anderen, die buiten de Kerk zijn.*

2123. *Dat de laatste tijd nabij is, kan in het andere leven ook daaruit blijken, dat al het goede, dat van den Heer door den Hemel in de wereld der geesten invloeit, daar terstond verdraaid wordt in het booze, ontuchtige en profane, en al het ware terstond in het valsche, aldus de wederkeerige liefde in haat, het oprechte in arglist, enzoo voort; aldus dat zij geen gevoel meer hebben voor iets goeds en waars; iets dergelijks stroomt bij den mensch in, die door geesten wordt geregeerd, met wie zij die daar zijn, gemeenschap hebben; dit is mij door vele*

ondervindingen ten volle bekend geworden, en wanneer ik alles zou mededeelen, zou het vele bladzijden vullen; het werd mij gegeven herhaaldelijk waar te nemen en te hooren, hoe het goede en ware, dat uit den Hemel voortkomt, in het booze en valsche werd verdraaid, voorts in welke mate en op welke wijze.

2124. *Er werd mij gezegd, dat in de menschen van voor den vloed het wilsgoede teloorving, dat bij de menschen der Oudste Kerk was, maar dat heden ten dage bij de menschen der Christelijke Kerk het verstandelijk goede begint te gronde te gaan, dermate, dat er weinig meer van over is; uit hoofde hiervan dat zij niets gelooven dan wat zij met de zinnen begrijpen, en dat zij heden ten dage niet alleen uit deze, maar ook door middel van een bij de ouden onbekende filosofie, over de Goddelijke verborgenheden redekavelen, waardoor het verstandelijke licht gansch en al verdonkerd wordt, en deze verduistering wordt van dien aard, dat zij nauwelijks kan worden verdreven.*

2125. *Van welchen aard de menschen van de Christelijke Kerk heden ten dage zijn, werd mij door uitbeeldingen voor oogen gesteld; er verschenen in een donkere wolk geesten, zoo zwart dat ik er van gruwde; en daarna andere, die niet zoo afgrijselijk waren; en mij werd te kennen gegeven dat ik iets zien zou: eerst verschenen toen knapen, die door hun moeders zoo wreedaardig gekamd werden, dat het bloed rondom vloeide; hiermede werd uitgebeeld, dat de opvoeding der kinderen heden ten dage van dien aard is. Later verscheen een boom, en de gewaarwording was deze, alsof het de boom der kennis was, waarin een groote adderslang werd gezien, oprijzende, van zulk een aard, dat zij af grijzen inboezemde; zij verscheen zoo lang als de stam; toen de boom met de slang verdwenen was, verscheen een hond; en toen ging een deur open in een kamer, alwaar een geel schijnsel als van kolen was, en daarin twee vrouwen; ik werd gewaar dat het een keuken was, maar wat ik daar zag, mag niet vermeld worden; mij werd gezegd, dat de boom, waarin de adderslang opkroop, den staat der menschen van de Kerk uitbeeldde, zooals zij heden ten dage zijn, namelijk dat zij in plaats van liefde en naastenliefde doodelijke haatgevoelens hebben, ook omsonnen door veinzerijen der eerzaamheid en listen; voorts goddelooze gedachten over de dingen des geloofs; hetgeen echter in de keuken werd gezien, beeldde die haatgevoelens en gedachten uit, hoe zij verder waren.*

2126. *Verder werd ook uitgebeeld, hoe heden ten dage diegenen, die binnen de Kerk zijn, tegen de onschuld zelve zijn; er verscheen een schoon en onschuldig kind, en zoodra het gezien werd, werden de uiterlijke banden, waardoor de booze geniën en geesten van misdaden worden teruggehouden, een weinig gevierd; toen begonnen zij het kind erg te mishandelen, het met voeten te treden, en waren van zins het te dooden, de een op deze manier, de andere op die manier;*

want de onschuld wordt in het andere leven door kinderen uitgebeeld; ik zeide echter, dat dergelijke dingen bij hen niet te voorschijn komen in het leven van hun lichaam, maar er werd geantwoord, dat hun inwendige dingen van dien aard zijn, en dat wanneer de burgerlijke wetten, zoomede de andere uiterlijke banden, als daar zijn de vrees voor het verlies van gewin, eer, goeden naam en de vrees voor het leven, het niet verhinderden, zij zich in een dergelijke razernij op alle onschuldigen zouden werpen; toen zij dit antwoord hoorden, bespotten zij ook dit. Van welken aard zij derhalve heden ten dage zijn, kan blijken uit hetgeen gezegd is; voorts ook, dat de laatste tijden nabij zijn.

2127. In het andere leven verschijnt somtijds iets als een Laatste Oordeel voor de boozen, wanneer hun gezelschappen worden ontbonden; en voor de goeden, wanneer zij in den Hemel worden binnengelaten; over genen en dezen mag ik mededeelen wat ik uit ondervinding weet.

2128. De voorstelling van het Laatste Oordeel voor de boozen, hetgeen ik twee of drie maal heb gezien, was de volgende: nadat de geesten rondom mij zich verbonden hadden tot verderfelijke gezelschappen, zoodat zij de overhand namen, en zich ook niet naar de wet van het evenwicht overeenkomstig de orde zoo lieten regeeren, dat zij andere gezelschappen niet moedwillig aanvielen en hun met overmacht schade begonnen toe te brengen, verscheen er toen een tamelijk groote schare geesten van de streek vooraan een weinig rechts naar boven, bij welker aankomst een golfachtig en machtig dreunend tumult werd gehoord; toen dit vernomen werd, ontstond onder de geesten een verbijstering met schrik vermengd, en vandaar verwarring, en toen werden zij, die in deze gezelschappen waren, verstrooid, de een hierheen, de ander daarheen, zoodat zij uit elkander stoven, en geen genoot wist waar zijn metgezel was; toen dit voortduurde, scheen het den geesten niet anders toe dan als het Laatste Oordeel met den ondergang van allen; sommigen jammerden, sommigen hadden van schrik als het ware geen hart meer, in één woord, het gevaar als van het allerlaatste oogenblik voor een ieder van hen vervulde allen; het gedruisch dergenen, die van de voorste streek aanrukten, werd door hen verschillend gehoord, door sommigen als het gedruisch van bewapende ruiters, door anderen anders, naar gelang van den staat der vrees en der daaruit voortkomende fantasie; door mij werd het waargenomen als een aanhoudend gesnor met afwisselende golving, en wel van velen tegelijk; ik werd door hen, die in mijn nabijheid waren, ingelicht, dat dergelijke scharen van gene streek komen, wanneer, als gezegd, de gezelschappen op zoo kwaadaardige wijze samenrotten, dat zij hen weten te ontbinden en den een van den ander los te scheuren, en hun tevens schrik aan te jagen, zoodat zij aan niets anders dan aan de vlucht denken; en dat door middel van dergelijke ontbindingen en verstrooiingen allen

daarna door den Heer in orde hersteld worden; voorts ook, dat iets dergelijks in het Woord met den oostenwind wordt aangeduid.

2129. Er zijn nog andere soorten van tumulten, of liever van botsingen, die eveneens een voorstelling van het Laatste Oordeel teweeg brengen, en waardoor de slecht verbonden gezelschappen naar de innerlijke dingen worden opgelost; dienaangaande mag het volgende worden medegedeeld: zulke geesten worden in dien staat gebracht, dat zij niet, als gewoonlijk, in gezelschap of gemeenschap denken, maar een ieder voor zich; tengevolge van de zoo uiteenloopende verscheidenheid van gedachten en de op verschillende wijze gemurmelde gesprekken werd een zeker gedruisch gehoord als van vele wateren, en een samenbotsen onder elkander, dat niet beschreven kan worden, voortkomende uit de verwarring der meeningen over zekere waarheden, die dan de onderwerpen der gedachten en van het gesprek zijn, en deze is van dien aard, dat zij een geestelijken chaos kan genoemd worden; het geluid van het samenbotsende en verwarde gemurmel was drieërlei: het eene vloeide rondom het hoofd in, en er werd gezegd, dat het dat van de gedachten was; het tweede vloeide in tegen den linker slaap, er werd gezegd, dat dit het samenbotsen was van de redeneeringen over sommige waarheden, waaraan zij geen geloof wilden schenken; het derde vloeide van boven ter rechterzijde in, het was schrill en niet zoo verward; dit schrille geluid wendde zich voor- en achterwaarts, en er werd gezegd, dat het hieruit voortkwam, dat de waarheden streden, welke op deze wijze door de redeneeringen heen en weder gewend werden; terwijl deze botsingen aanhielden, waren er nochtans geesten, die met mij spraken, en zeiden wat alles afzonderlijk beteekende, waarbij hun woorden duidelijk door dat gedruisch heendrongen. De voorwerpen hunner redeneeringen waren voornamelijk deze, of het naar de letter verstaan moet worden, dat de twaalf apostelen zullen zitten op twaalf tronen en de twaalf stammen Israëls zullen oordeelen; voorts ook of er nog anderen in den Hemel moeten worden toegelaten dan zij die vervolgingen en allerlei ellende geleden hebben; een ieder redekavelde naar zijn fantasie, die hij zich in het leven van het lichaam had eigen gemaakt; eenigen van hen echter, die in een gezelschap en in de orde werden hersteld, werden later onderricht, dat er iets gansch anders onder moet worden verstaan, namelijk, dat onder de apostelen niet apostelen werden verstaan, noch onder de tronen tronen, noch onder de stammen stammen, zelfs niet twaalf onder twaalf, maar dat met die dingen, zoowel met de apostelen als met de tronen en stammen, alsmede met twaalf, de voornaamste dingen des geloofs werden aangeduid (nr. 2089), en dat krachtens deze en overeenkomstig deze het gericht over een ieder gehouden werd; en bovendien werd aangetoond, dat de apostelen zelfs niet een enkel mensch kunnen oordeelen, maar dat alle

gericht alleen den Heer toebehoort. En wat het andere onderwerp betreft, dit moet ook niet zoo verstaan worden, dat alleen zij in den Hemel zouden komen, die vervolgingen en allerlei ellende geleden hebben, maar zoowel rijken als armen, zoowel grootwaardigheidsbekleeders als lieden van lagen stand; en dat de Heer zich over allen erbarmt, vooral over hen, die in geestelijke ellenden en verzoekingen zijn geweest, welke de vervolgingen door de boozen zijn; derhalve over diegenen, die erkennen dat zij uit zichzelf ellendig zijn, en gelooven dat het alleen door de Barmhartigheid des Heeren is, dat zij zalig worden.

2130. *Wat het tweede punt betreft, namelijk de voorstelling van het Laatste Oordeel voor de goeden, wanneer zij in den Hemel worden binnengelaten, zoo mag worden medegeedeeld, hoe het hiermede gesteld is: in het Woord wordt gezegd, dat de deur is gesloten, zoodat zij niet meer kunnen worden binnengelaten; en dat het aan olie heeft ontbroken en dat zij te laat zijn gekomen en daarom niet binnengelaten werden; waarmede ook de staat van het Laatste Oordeel wordt aangeduid; hoe het hiermede gesteld is en hoe het moet worden verstaan, is mij aangetoond. Ik heb gezelschappen van geesten, het eene na het andere, met heldere stem hooren zeggen, dat de wolf hen had willen medenemen, maar dat de Heer hen had bevrijd en dat zij aldus aan den Heer waren teruggegeven, waarover zij zich uit den grond huns harten verheugden; want zij waren in vertwijfeling geweest, derhalve in de vrees dat de deur gesloten zou zijn en dat zij te laat waren gekomen, zoodat zij niet meer binnengelaten konden worden; een dergelijke gedachte was hun ingegoten door hen die wolven genoemd worden; maar zij verdween daardoor, dat zij binnengelaten werden, dat is, dat zij door engelen-gezelschappen werden ontvangen; het binnengelaten worden in den Hemel is niets anders; ik heb het binnenlaten gezien als het ware geschied aan gezelschappen, achtereenvolgens tot twaalf toe, en dat het twaalfde bezwaarlijker dan de elf voorafgaande binnengelaten, dat is, ontvangen werd; later werd ook een soort van gezelschappen, acht in getal, binnengelaten; mij werd aangeduid dat zij van het vrouwelijk geslacht waren; nadat ik ze gezien had, werd gezegd dat deze wijze van toelaten, dat is, van ontvangen in de hemelsche gezelschappen, aldus verschijnt, en zulks voortdurend, volgens de orde, van de eene plaats naar de andere; voorts dat de Hemel in der eeuwigheid nooit gevuld wordt, en nog minder dat de deur ooit gesloten wordt, maar dat hoe meer daarin komen, hoe grooter de zaligheid en het geluk wordt dergenen die in den Hemel zijn, want de eensgezindheid wordt er des te sterker door. Nadat genen waren binnengelaten, scheen het alsof de Hemel gesloten werd; want er waren er velen, die daarna ook binnengelaten wilden worden, dat wil zeggen, ontvangen; maar zij kregen ten antwoord, dat zij het nog niet konden; dit is het wat wordt aangeduid door de te*

laat komenden, door het gesloten worden van de deur, door de aankloppenden, en daarmede dat het hun aan olie in de lampen heeft ontbroken; dat dezen niet werden toegelaten, kwam omdat zij nog niet voorbereid waren, om in de engelengezelschappen te kunnen zijn, alwaar wederkeerige liefde woont; want, zooals boven in nr. 2119 aan het einde werd gezegd: zij, die in liefde jegens den naaste in de wereld geleefd hebben, worden door den Heer geleidelijk in den Hemel geheven. Er waren ook andere geesten, die niet wisten wat de Hemel is, namelijk dat hij in wederkeerige liefde is; dezen wilden toen ook binnengelaten worden, in de meening, dat het alleen maar een binnenlaten is; doch zij kregen ten antwoord, dat het voor hen nog geen tijd was, en dat het op een anderen tijd zou zijn, wanneer zij voorbereid waren; dat twaalf gezelschappen verschenen, vond hierin zijn oorzaak, dat twaalf alle dingen des geloofs beteekent, zooals boven in nr. 2129 aan het einde is gezegd.

2131. Zij, die worden binnengelaten, worden door de engelengezelschappen met de innigste naastenliefde en de vreugde daarvan ontvangen, en hun wordt alle liefde en vriendschap bewezen; wanneer zij echter in de gezelschappen dergenen, tot wie zij het eerst komen, niet gaarne willen zijn, worden zij door andere gezelschappen ontvangen, en dit achtereenvolgens, totdat zij in dat gezelschap komen, waarmede zij samenstemmen overeenkomstig het leven der wederkeerige liefde dat zij hebben; en daar blijven zij zoolang, totdat zij nog volmaakter worden, en vandaar in grooter gelukzaligheid worden verheven en verhoogd; en zulks uit de Barmhartigheid des Heeren, overeenkomstig het leven der liefde en der naastenliefde, dat zij in de wereld ontvangen hadden; doch het overgaan van het eene gezelschap in het andere geschiedt nooit door uitwerping uit het gezelschap waarin zij zijn, maar door een zekere vrijwilligheid bij hen, al naar het verlangen, dat hun door den Heer wordt ingegeven; en daar het naar hun wenschen geschiedt, is er niets, dat niet uit vrijheid geschiedt.

2132. Dat in het Woord gezegd wordt, dat ook iemand is binnengekomen die niet met een bruiloftskleed gekleed was (Matth. 22: 11, 12, 13) en dat hij buitengeworpen werd — hoe het daarmede gesteld is, werd ook getoond: er zijn er, die in het leven van het lichaam zich deze arglist hebben eigen gemaakt, om zich als engelen des lichts te kunnen voordoen, en wanneer zij dan in het andere leven in dezen gehuichelden staat zijn, kunnen ze zich ook in de dichtst nabij zijnde hemelsche gezelschappen innestelen; doch zij blijven daar niet lang, want zoodra zij daar de sfeer der wederkeerige liefde bespeuren, worden zij door vrees en schrik aangegrepen, en storten zich daar vandaan; en dan schijnt het in de wereld der geesten, alsof zij nedergeworpen werden; sommigen naar een poel toe, sommigen naar de gebenna toe, sommigen in een andere hel.

2133. *Twee- of driemaal is mij, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, de Hemel tot zoover geopend, dat ik de gemeenschappelijke verheerlijking des Heeren gehoord heb; deze is van dien aard, dat verschillende gezelschappen te zamen en eensgezind, maar toch elk gezelschap voor zich, door onderscheiden neigingen en daaruit voortvloeiende voorstellingen, den Heer verheerlijkten; er werd een hemelsche stem gehoord in de lengte en in de breedte, en wel zoo in het onmetelijke voort, dat het gehoor zich in het eindelooze verloor zooals het gezicht wanneer men het heelal beschouwt; en dit geschiedde met de binnenste vreugde en met de binnenste gelukzaligheid. Ook werd de verheerlijking des Heeren somtijds waargenomen als een neerstroomende en de inwendige dingen des gemoeds ontroerende uitstraling. Deze verheerlijking geschiedt, wanneer zij in den staat van kalmte en vrede zijn; want dan vloeit zij voort uit hun binnenste vreugden, en uit de gelukzaligheden zelf.*

2134. *Aan het einde van het volgende hoofdstuk zal, door des Heeren Goddelijke Barmhartigheid, gesproken worden over den staat der kinderen in het andere leven.*

